„Mis te pabistate?“ küsib professor üliõpilaselt. „Kas te tõesti nii väga kardate minu küsimusi?“ „Üldsegi mitte,“ vastab üliõpilane, „ma kardan nii väga oma vastuseid.“

● KAS TEID HÄIRIB MISKI PRAEGUSE EKSAMISÜSTEEMI JUURES? ●

● MIHKEL PÄRNOJA, keemiadotsent:

Kõigepealt häirib mind eksamite kindlalt fikseeritud aeg, mis sunnib üliõpilast tulema vastama ka siis, kui ta pole endas kindel. Teine, ja minu arust sellest tulenev, on eksamite korduva sooritamise harjumus ja sellest ka õppimise lükkamine viimasele minutile, kui seda ei takista mingi õppejõu poolt välja mõeldud nipp (punktisüsteem, vahearvestused vms.).

● VAMBOLA RAUDSEPP, majandusprofessor:

Olen eksamineerinud ülikoolis juba 22 aastat. Algul püüdsin väga kramplikult kinni pidada piletiküsimustest ja programmist. Praegu katsun näha eriala tervikuna, aga ka, mis seal salata, üliõpilase kui tulevase spetsialisti potentsiaali. Nii et eksamikorralduse sees mänguruumi on ja seda tuleb mõistlikult kasutada. Eksamil aga ei meeldi, kui noor daam haiseb suitsuvingust. Sel juhul eelistaksin kirjalikku eksamit.

● HENN VOOLAID, füüsikadotsent:

Häirib see, et ikkagi on enne eksamite algust vaja kõigil arvestused kätte saada. Eelmisel talvel tegime tudengitele ettepaneku, et kuskil peale jõule hakkaks eksamite-arvestuste sessioon pihta ja lõpeks ära 25. jaanuaril. Üliõpilaste oma asi, mis järjekorras nad neid teevad. Kateedrid pakkusid välja, et üks õppejõud võtab sessi ajal vastu näiteks kolmel päeval. Siis saaksid üliõpilased ise oma arvestus- või eksamipäeva valida, kuhu nad ennast varem registreerisid. Meie arust oli see füüsikuile väga hea süsteem.

Tudengid aga ei hakanud sellega üldse tegelema: et ah mis sellel praeguselgi süsteemil häda, laseme vanamoodi edasi.

Paljudele ei meeldi siiski just sellises paikapandud järjestuses eksameid teha. Mõni ei taha võib-olla ühe eksami ette nii palju aega, kuid mõnda teist ainet õpiks kauem. Niisugused võimalused peame ikka looma. Meie uude õppeplaani suhtun küllalt suure hirmuga. Selles on kahele viimasele kursusele ette nähtud valikainete süsteem. Üliõpilased peavad ise endale õppeplaani koostama. Tahaksime, et praegune II kursus lähekski valikainete süsteemile, kevadsemestril hakatakse esimesi valikaineid juba lugema.

● MALL TAMM, inglise keele vanemõpetaja:

Räägiksin hoopis sellest, kuidas meie kevadel tegime. 17. jaanuaril on mul eksam inglise filoloogia III kursusega, kes lõpetab nüüd oma praktilise keele kursuse. Suurema osa materjalist töötasime läbi juba eelmise aasta kevadel. Mai keskel lõpetasime loengud ja praktilised harjutused. 15. maist 8. juunini oli üliõpilastel täiesti vaba aeg grammatika ettevalmistamiseks. Seadsime eesmärgiks, et kõik grammatika põhiküsimused saaksid väga põhjalikult ette valmistatud ning et nad esitaksid mulle oma koondkonspekti. Palusin teha inglise keele grammatikast niisuguse põhitõdede konspekti, mille nad esitaksid mulle enne arvestusele tulekut. Neid materjale saaksid nad elus hiljem kasutada. Ja kui üliõpilane tundis, et ta on küps, oli tal kolme nädala jooksul võimalik minu juurde tulla.

Niisugune vorm sobis mõlemale poolele. Keegi ei suhtunud ainesse pealiskaudselt ega saanud halba hinnet. Püüdsime süstematiseerida ja anda grammatikasse sügavama süvenemise võimaluse. Varem kolmedele vastanud üliõpilased vastasid nüüd viitele. Nad suutsid selle aja jooksul kontsentreeruda ja aine rahulikult läbi mõelda. Oli tunda



Oleme harjunud, et sess on põhjalik närvišokk kaks korda aastas. Suurele osale loob see veel erilise tunde, et nüüd on sess, mille järel saab lõõgastuda ja ülejäänud osa aastast on suhteliselt vaba. Sessisüsteem ei stimuleeri kogu aeg õppima. Ei meeldi ka piletite süsteem. Peaks olema mingi võimalus vastata kogu aine ulatuses kirjalikult, võib-olla ka suulise testi või vestlusena. Vestlus eeldaks muidugi, et õppejõud on professionaal. Nii saaks selgeks kogu materjal, mitte mingi juhuslik osa, mille omandame kolm päeva enne eksamit, nagu me kõik teeme, ja mis pärast ununeb.

● JAAK VÕSANIIT, III kursuse filoloog:

Inimliku kohanemisvõime piirid on (vähemasti eksamisüsteemi puhul) seni kindlaks tegemata. Mina vähemasti olen olemasolevaga sel määral harjunud, et kisendavat vajadust uue järele ei tunne. Igale mürgile on olemas vastumürk, iga kirves leiab kord oma kivi. Praeguses eksamisüsteemis on rida vaikivaid kokkuleppeid, lubatud ja lubamatuid võtteid, mis õppejõu ja üliõpilase käitumist reguleerivad. Uus süsteem tooks kaasa vajaduse uute reeglite kehtestamise-kujundamise järele. Ka iga uus vorm jätaks alles eksami põhisisu — teadmiste kontrolli — ehk teisiti: õppejõud püüab tõestada, et tudeng ainet ei valda, tudeng aga, et õppejõul ei ole õigus, kui ta nii arvab.

Niisiis, mina uut süsteemi ei veja. Kui enamik seda soovib, kohanen sellegagi.

● ANDRUS KIVIRÄHK, II kursuse žurnalist:

Üldiselt on mul sessist isegi mingil määral hea meel, sest tavaline, igaõhtune elu siin Tartus, tudengite Kodus, hakkab ükskord siiski kurnavaks muutuma. Nii on päris mõnus pisut hinge tõmmata ja Tallinnas eksamiteks õppida — vanemate hella hoolitsuse all.

Nõnda et mingeid ebameeldivaid emotsioone sess minus ei tekita. Aga eelistaks siiski vaheaega, nii et püüan need õnnetud eksamid ruttu ära sooritada. Peale vaheaega võib siis koju, Tartusse naasta, ees ootab IME-aasta ja punase ülikooli 50. juubel. Tulevik on hele.

MÕTTEID SESSIST

** Sess on nagu Möbiuse leht — pole teada, kust ta algab ja harilikult jääb arusaamatuks, millega ta lõpeb.*

** Tarkus ja rumalus koos sünnitavad segadust. Nõnda ka eksamil.*

** Sess on hea vaid niikaua, kuni ta alanud pole.*

** Tühja peaga ei tasu eksamile minna. Kas täis peaga tasub?*

** Ärge üialgi öelge ühegi küsimuse kohta: ei oska. Jääge sügavalt mõttesse ja viie minuti pärast ütleb tüdinud õppejõud ise vastuse ära.*

** Sessi ajal on nagu ujumises: kui oled kord põhja vajunud, siis pinnale tagasi on juba väga raske tõusta.*

** On aksioom, et kui enam kuidagi ei saa, siis kuidagi ikka saab.*

** Spikker on Ariadne lõng küsimuste ja vastuste labürindis.*

** Soovitused eksaminantidele:*
1) kui õppejõud midagi ütleb — noogutage!
2) tekib tele jutus paus — mõmisege!
3) jääte hätta küsimusele vastamisega — keerutage!

ERKKI KOLU, žurn. II k.

HÄÄD PÕRUMIST!

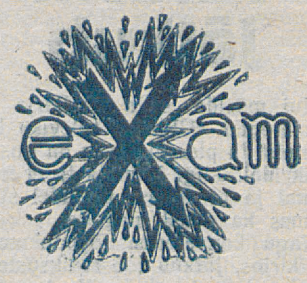

ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklik Keskarhiiv
Teaduslik-tehnikakirjanduse raamatukogu
№ 13654-p

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 1 (1586) REEDE, 12. JAANUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.



Ajaloolased valisid uue dekaani

Kui 1973. aastal ajalooteaduskond lõi keeleteaduskonnast lahku ja moodustas iseseisva fakulteedi, sai selle esimeseks dekaaniks prof. Karl Siilivask, kellele peagi järgnes dekaani kohal dots. Olaf-Mihkel Klaassen. 1976. aastast juhtis teaduskonda teenekas koolimees ja keskhariduse ajaloo uurija dots Allan Liim. Volituse tähtaja lõpu lähenemise tõttu teatas dekaan, et paneb ameti maha.

Ajalooteaduskonna neljanda dekaani kandidaatidena pakkusid kateedrid välja dots. M. Tänava, prof. P. Tulviste ja seni teadusprodekaanina töötanud prof. H. Piirimäe. Et kaks esimest loobusid, siis jäi ainsaks kandidaadiks Tartu Ülikooli ajaloodoktor, Uppsala ülikooli audoktor **Helmut Piirimäe**, kes valitigi teaduskonna valijameeste poolt 20. detsembril rõhuva häälteenamusega (44 häält 51 kohal olnud valijamehe häältest) teaduskonna uueks dekaaniks.

1990. aasta esimesel tööpäeval andis 13 aastat fakulteeti juhtinud dekaan Allan Liim ameti üle uuele dekaanile, nii et ajalooteaduskond alustas uut aastat uue dekaani kindla käe all.

HILLAR PALAMETS

NB! Filoloogiateaduskonna dekaani valimised toimuvad 22. jaanuaril. Kandidaatideks on dots. HEINO LIIV ja vanemõp. MADIS SALUVEER.

Tulevik jätkub

Kui mõelda selle pealkirja all konverentsi «Ülikooli tulevik» käivitamist ja pidamist, siis on nn. tulevik läbi. Jälgi jätmata ta ei möödunud ja ta ei lase paljudel stagnaunes ka edasi magada.

Nagu konverentsi lõppdokumendis kirjas, jätkub töö allüksuste ja toimkondade kaudu, mille tegevuse koordineerimiseks ja suunamiseks moodustas rektor **peatoimkonna. Aseesimeheks on õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI, liikmeiks a/ü esinaine ÜRVE LIIN, aspirant TÕNIS LUKAS, eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri õpetaja PEETER OLESK, anorgaanilise keemia kateedri dots. MIHKEL PÄRNOJA, rahanduse ja krediidi kateedri juhataja prof. VAMBOLA RAUDSEPP, matemaatikateaduskonna dekaan dots. IVAR SAARNIIT, ÜMPI labori juhataja AGU TAMM, žurnalistika kateedri juhataja dots. PEETER VIHALEMM ja füüsika-keemiateaduskonna dekaan dots. HENN VOOLAID.**

Kolmapäeval oligi peatoimkond eesotsas rektoriga, kes toimkonda juhatab, esimest korda koos. Elu liigub edasi tohutu kiirusega ning ka ülikooli probleemid peaksid kiiresti lahenduse leidma. Järgmiseks korraks pannakse kokku mitmed alatoimkonnad. Üks valdkondi on ülikooli teadus ja selle finantseerimine. Tulekul on haridusseaduse projekt. Paljud küsimused vajavad juriidilist läbitöötamist. **Järgmisel kolmapäeval kl. 9** on arutusel kraadide süsteem ja palgad.

TÜ nõukogus

29. detsembril

- **ÜLIKOOLI MEDAL MIHHAIL BRONŠTEINILE**
- **ASTMELINE ÕPETUS**
- **JURI LOTMAN TA AKADEEMIKU KANDIDAADIKS**
- **UUED ORGANISATSIOONID**
- **ÜLIKOOLI EELARVEST**

● **AUTASUSTAMISI.** Juba ammu oli TÜ nõukogu otsusega pälvinud ülikooli kõrgeima autasu — **TÜ medali — akadeemik MIHHAIL BRONŠTEIN.** Seda taheti üle anda 1. septembri aktusel, kuid siis ei saanud autasustatu kahjuks Tartus viibida. Rektori arvates oli olemas ka nüüd üks tore põhjus medali kätteandmiseks. Nimelt on **prof. M. Bronštein** uuest aastast **ülikooli nõunik.**

● **Päevateemaks oli astmeline kõrgharidus ja üliõpilaste stuudiumikeskne atesteerimine. Selleteemalise ettekande esitas õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI.** Astmelisest haridusest kõneldi palju ka «Ülikooli tuleviku» konverentsil. Praegu on paljudele selged senise õppesüsteemi puudused ning püütakse välja töötada (ka välismaiste kõrgkoolide kogemusi arvestades) viljakamat ja mõistlikumat õppekava. Kuna koosolekul otsust vastu ei võetud, ei hakka ma siin põhjalikumalt kavandatut tutvustama. Küllap oleks otstarbekas, kui need osakonnad ja teaduskonnad, kus ehk plaanidest natuke kaugemale jõutud, oma uuendusi ka lehes tutvustaksid. Näiteks tahab žurnalistikaosakond astmelise õpetamisega algust teha uuel õppeaastal. Kaheastmelise hariduse on nõus sisse viima füüsikud, keemikud, majandusteadlased jmt. Üldiselt võiks I astme omandamiseks kuluda 4—5 aastat, II astme puhul 1—2 aastat (teaduskonniti on see siiski väga erinev). Viimane aste võiks lõppeda mõnel juhul ka akadeemilise kraadi kaitsmisega. I astme läbiteinud saaksid TÜ diplomi, millega omistataks erialale ja astmele vastav kutse. Koosolekul tekkis palju küsimusi ja selge see, et ühelegi teaduskonnale ei saa keegi midagi peale suruda, teaduskonnad ise peavad leidma sobiva süsteemi. Üsna suuresti on aga uut moodi töö takistuseks kogu vabariigi hariduselu lahtised otsad, sealhulgas kutsete ja kraadide ning diplomite süsteemis. Kõik see aga ei tähenda veel, et teaduskonnad ei peaks asjaga edasi tegelema. Rektor ütles küsimuse lõpetuseks, et Soomes reformiti haridust 10 aastat ning et ka meil ei tasu kiirustada.

● **VALIMISED.** Prof. Harald Peep tegi ettepaneku esitada Eesti Teaduste Akadeemia akadeemiku kohale kandidaadiks prof. Juri Lotman. Ühel häälel valitigi J. Lotman ETA akadeemiku kandidaadiks.

● **UUED ÜHENDUSED.** Registreeriti:

* Noorgeograafide Klubi,

* Akadeemiline Balti Saksa Kultuuri Selts,

* Juudi Üliõpilasselts «Leida»,

* arstiteaduskonna üliõpilassektsioon «Arstid tuumasõja vastu».

● **Haldusprorektor VELLO PEEDIMAA tutvustas ülikooli eelarvet.**

Seni on ülikoolil puudunud ühtne eelarve, see koosnes hariduskulude, probleemlaborite, erivahendite ja lepinguliste tööde eelarvetest. Nüüd lisandub ka väikeettevõtteilt ja kooperatiividelt saadava tulu jaotamine. Viimasel ajal on tekitanud probleeme majanduskulude katmine (side, valgustus, küte, remont). Seni kaeti need kulud kõikidest eelarvetest. On vähenenud lepinguliste tööde maht, pole suurenenud riigieelarve vahendid selleks otstarbeks. Seega tuleb katta majanduskulud põhieelarve teiste artiklite arvelt. Haldusprorektori ettepanek oli ühendada kõik eelarved ja jagada need kulud kõikide vahel võrdselt. Koos majandusteadlastega arutatakse seda veel. Ülikoolil peaks olema õigus need artiklid ise ümber jaotada.

Plaani- ja finantsosakonna juhataja OLEG ANDLA informeeris ülikoolile eraldatud summadest ja nende kasutamisest. 27. detsembril eraldati ülikoolile veel 1 011 600 rubla. Mitmes valdkonnas on 1990. aastaks summasid rohkem: näiteks tunnitasu, õppe- ja menetluspraktika, teaduskomandeeringud, välissõidud, õppe- ja teadustöö, palgad (administratiiv- ja abi-õppepersonali palgatõusu ei ole selle hulka arvestatud), majanduskulud, stipifond (väike tõus ei kata stipifondi veel täielikult ära). Vähem on eraldatud raha kapitaalremondiks (4%) ning seadmete ja inventari muretsemiseks (29%). 1989. aasta eelarve oli 13 017 700 rubla, 1990. aastal 13 600 000. Kuna seadmete ja inventari muretsemise summad vähenesid, tuleb neid soetada teistel alustel. O. Andla palus seoses hulgikaubandusele üleminekuga teha jaanuari lõpuks teaduskondade oma arvestused ühe või teise asja ostmiseks ning ettepanekud muude kulude jaoks.

Koosolekul oli juttu ka ülikooli fondist. Täna avaldame selle teksti.

* * *

NB! VÄIKE PARANDUS eelmises ajalehes ilmunud TÜ nõukogu otsuse kohta. **7. punkti tuleb lugeda nii:** 1. jaanuarist 1990. a. üleülikooliliste kateedrite (see sõna puudus!) nõukogude esimehed valida analoogiliselt dekaanidega nõukogu laiendatud koosseisu poolt.

TÜ Fond Eestis

Möödunud aasta lõpul asutati Canadas väliseesti teadlaste ja majandusmeeste eestvõttel Tartu Ülikooli Fond, mille sihiks on meie ainsa rahvusülikooli toetamine, kaasaegse tehnikaga eelkõige.

Viimastel kuudel on analoogilised initsiatiivid sagenenud ka kodumaal. Paljud Eesti asutused, organisatsioonid ja üksikisikud on pöördunud Tartu Ülikooli juhtkonna poole ning palunud selgitada võimalusi ülikooli toetamiseks. Seega on osutunud igati otstarbekaks luua TARTU ÜLIKOOLI FOND EESTIS, põhieesmärgiga abistada rahvusülikooli uuenemispüüdlusi majanduslikult. Toetussummasid kasutatakse ülikooli ainelise baasi tugevdamiseks, välisõppejõudude kutsumiseks, õppeprotsessi mitmekesistamiseks, õppekirjanduse muretsemiseks, õppejõudude ja üliõpilaste saatmiseks teistesse kõrgkoolidesse ja teadusasutustesse enesetäiendusele.

Fond moodustub vabatahtlikest annetustest nii firmadelt, organisatsioonidelt kui ka üksikisikutelt. Annetus võib olla üldine või konkreetse sihtsuunitlusega. Annetanud asutuste ja üksikisikute nimed leiavad ülikooli poolt avaliku tunnustuse ja äramärkimise.

Tartu Ülikoolis moodustatakse fondi toimkond, kelle ülesandeks on kõigi fondiga seotud probleemide lahendamine. Annetusi võib teha ülikooli **arvele nr. 141043 Elamu-Sotsiaalpank Tartus.**

* * *

Tartu Ülikooli Fondil Eestis (TÜFE) on initsiatiivgrupi kontaktisikuks ülikooli **haldusprorektor Vello Peedimaa**, kelle käest saab asjakohast lisateavet **(aadress: 202400 Tartu, Jakobi 4; tel. 3 10 31, 3 53 80).**

TÜ nõukogu

HELGA KURM 70



Pedagoogika kateeder õnnitleb Eesti NSV teenelist õpetajat **dots. Helga Kurmi,** kes ...

...on olnud üliõpilane Eesti Vabariigi aegses ülikoolis,

...on töötanud ülikoolis 45 aastat,

...on uurinud tütarlaste seksuaalkasvatust, ja juba siis, kui see teema veel sünnis polnud,

...on loonud perekonnaõpetuse sisu ja metoodika alused,

...on kirjutanud hulga õppevahendeid, sealhulgas võrdleva pedagoogika alalt,

...

ja tähistas 11. jaanuaril oma 70. sünnipäeva.

HEINO LAIDRE 60



Heino Laidre sündis 18. jaanuaril 1930 Haapsalus. Pärast Haapsalu Õpetajate Seminari (1948) ja TÜ kehakultuuriteaduskonna (1952) lõpetamist töötas ta Tartus mitmel ametikohal organisatsioonilisel ja pedagoogilisel tööl.

Alates 1969. aastast töötab ta kehakultuuriteaduskonnas õpetajana, 1971. aastast vanemõpetajana, 1982. aastast dotsendina, 1987. aastast raskejõustiku ja veespordi kateedri juhatajana. Pedagoogikakandidaadi kraadi kaitses ta 1975. aastal, on uurinud vastupidavuse arendamise ja noorte valiku probleeme ujumises.

Suubilar on edukalt töötanud ka ujumistreenerina, juhendades omal ajal vabariigi paremikku kuulunud R. Ütsi, T. Tuulingut, E. Hütti, I. Kompust, A. Arrot jt. Ta on Eesti ujumisföderatsiooni presiidiumi liige, üleliidulise kategooriaga ujumiskohtunik, Eesti Vetelpääste-ühingu auliige. Edukalt juhendab ta TÜ üliõpilaste ujumis- ja vetelpäästealast tegevust.

Õnnitleme!

Tartu Ülikool

TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu ja õnnitluse 50. sünnipäeval dots. AADE LIIGANT ning 60. sünnipäeval dots. NIKOLAI SEVTSUK ja lukksepp RALF TALBAK.

Kauaaegse hea töö eest avaldati tänu keskküttekütjale JUHAN TOLLILE.

TÜ aukirjaga autasustati kauaaegse eduka töö eest 60. sünnipäeva puhul dots. VIRVE KASKE.

Eesti Muinsuskaitse Seltsi

JUHATUSE OTSUS JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA ASUTAMISEST

Eesti Muinsuskaitse Seltsi juhatus otsustas Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli 70. ja EMS-i 2. aastapäeva künnisel asutada Jaan Tõnissoni õpperaha.

Jaan Tõnissoni järeltulijad on annetanud Eesti Muinsuskaitse Seltsile raha suguvõsa kuulsaima liikme nimelise õpperaha (100 rubla kuus) asutamiseks Tartu Ülikooli üliõpilasele. Selle saaja määrab EMSi juhatuse poolt moodustatud toimkond pooleks aastaks. Valik tehakse teatavaks jaanuari ja juuli viimasel nädalal.

Üliõpilane, kes nimetatud õpperaha pälvib, peab olema edukas akadeemilistes õpingutes, peab järgima Jaan Tõnissoni põhimõtteid ja ideaale ning olema andnud arvestatava panuse eestluse, Eesti omariikluse ja demokraatia arendamisse, levitades neid aateid üliõpilaste ja laiema avalikkuse seas. Ta peaks olema tuntud sõltumatu mõttelaadi ja mõjusate avalike esinemiste poolest.

Jaan Tõnissoni taolisi aatemehi vajab EESTI nüüd ja alati.

Tallinnas, 23. novembril 1989. a.

* * *

Esmakordselt asub toimkond õpperahasaajat selgitama **30. jaanuaril.** Et arupidajate arv on piiratud, ei pruugi kõiki sobilikke kandidaate korraga meelde tulla. Seepärast paluksime laiemat abi.

Ootame akadeemiliste intiimorganisatsioonide, teadusühenduste ja kõige laiema üliõpilaskonna ettepanekuid. Neis võiks sisalduda favoriidi isiku tutvustus ja lühike selgitus, miks just nimetatu sobiks kõige enam Jaan Tõnissoni õpperaha saajaks.

Ettepanekud palume tuua hiljemalt 26. jaanuariks Ülikooli 15—2 Tartu Muinsuskaitse Ühendusse märgusõnaga «Jaan Tõnissoni õpperaha».

Jaan Tõnissoni õpperaha toimkonna nimel TÕNIS LUKAS



A/ü-l uus esinaine

Eelmise aasta lõpupoole toimunud ülikooli ametiühingukonverentsil valiti uueks esimeheks URVE LIIN. Ta on sündinud 1952. aastal Rakvere rajooni Aavere külas. 1978. aastal lõpetas ta õigusteaduskonna ja suunati tööle kõrgkoolilaborisse. Ametiühingutööd alustas U. Liin 1979. aastal administratsiooni a/ü büroo esimehena. Seejärel oli ta TÜ a/ü komitee liige 1983. aastani; 1981. aastast Haridus- Kõrgkoolide ja Teadusasutuste A/Ü Eesti Vabariikliku Komitee liikmekandidaat, 1989. aastast liige.

NLKP liige. Vallaline. Kasvatab poega ja tütart.

* * *

4. jaanuaril otsustati ülikooli töötajate a/ü komitee ja büroode esimeeste laiendatud koosolekul, et ülikooli a/ü konverents jätkub veebruaris. Ühtlasi võeti suund iseseisva organisatsiooni loomisele.

Kõik takistused, millest oli juttu 31. oktoobril aulas konverentsi esimesel istungil, on nüüd kadunud. A/ü seadus on vastu võetud ja jõustus 15. detsembril. 20. ja 21. detsembril peeti Eesti Ametiühingute erakorralise kongressi esimene pool, kus toetati sõltumatute ametiühingute loomist. Vahepeal, 12. detsembril oli Tallinnas haridus-, kõrgkoolide ja teadusasutuste töötajate a/ü konverents, kus arutati Eesti Haridustöötajate Ametiühingu põhikirja ja Eesti Haridustöötajate Ametiühingu Vabariikliku Liidu programmi projekte ning otsustati jätkata aasta jooksul vanas vaimus.

Nende foorumite ettevalmistamisel tegeles ülikoolis a/ü probleemidega aktiivselt suur hulk inimesi*. Arutelude tulemusena on jõutud arusaamisele, et ülikoolis on vaja oma tugevat ja tegusat ametiühingut. Enam ei saa loota Tallinna või Moskva peale. Ja tegutsema tuleb hakata kohe. Ülikooli töötajate palga- ja töötingimused on halvad, mida näitas veel kord «Ülikooli tuleviku» konverents.

Seega on kahe viimase kuu jooksul hakanud ilmet võtma ülikooli ametiühingu tegevuskava ja põhikiri, mis peaksid varsti jõudma ka a/ü liikmeteni. Väga oluline on a/ü raha kasutamise küsimus. Ka siin tuleb luua põhimõtteliselt uued alused.

Neljapäevasel koosolekul tehti Hillar Padule, Andres Piirsoole ja Otto Tellerile ülesandeks koos konverentsil valitud reformikomisjoniga lõpule viia **tegevuskava ettevalmistamine rahvaruteluks. Põhikirja projekti koostamine** jäi Ants Kulli, Jüri Põllu ja Urve Liini vedada koos büroode esimeestega. Kolmandaks moodustati **majandustoimkond**, kuhu kuuluvad Kersti Meiesaar, Inge Orgo ja Olev Raju. A/ü enda eelarve kõrval jäi toimkonna põhiülesandeks välja selgitada ülikooli töötajate palgaolukord ja selle parandamise võimalused.

Koosolekul tuli teravalt esile ka puhkevõimaluste nappus. Niigi kasinad võimalused on aasta-aastalt vähenenud. Olukorra parandamiseks oleks kõigepealt vaja leida väärt ideedega hea organisaator, kes võtaks selle töölõigu väärilise tasu eest enda juhtida.

Ülikooli ametiühingu saatus on meie endi kätes ja oleneb üksnes aktiivsetest kaasalöójatest.

URVE LIIN

---

* Ainuüksi erakorralisest kongressist võttis osa seitse ülikooli esindajat — Jüri Põld, Ants Kull, Kersti Meiesaar, Hillar Padu, Andres Piirsoo, Otto Teller, Ülo Veldre.

Palgad, palgad, palgad...

Lugupeetud TÜ õppejõud! Kõrgkooli õppejõudude palku on NSV Liidus tänaseni hoitud ligikaudu 1937. aasta tasemel. Samal ajal on paljude töötajaskonna kategooriate palgad tõusnud kuni 2000%. Kasvanud on hinnad. Selle tulemusena on õppejõudude palgad lubamatult madalad, jäädes alla kvalifitseerimata töölise omadele. Inflatsiooni kasvutempo kiirenedes see vahe üha suureneb. Kuna TÜ palgatase ei taga tihti isegi elatusminimumi, on ülikool hakanud kaotama kaadrit. Tekkiv kriis suureneb üha ja võib lähitulevikus viia rahvusülikooli katastroofini.

TÜ a/ü organisatsioon peab vajalikuks tõsta vabariigi valitsuse ees teravalt üles küsimus õppejõudude palga tõstmisest ja selle pidevast korrigeerimisest, lähtudes keskmise palga tõusust Eestis.

Täna avaldatud projekt on esialgne. **Teie arvamusi ootame kuni 25. jaanuarini kas TÜ a/ü komitees või poliitökonoomia kateedris (dots. O. Raju).** Nende alusel koostame lõpliku variandi, millega (kui TÜ a/ü konverents selle heaks kiidab) pöördume MN poole. Koefitsient 1 = keskmine tööstustöötaja palk, mis viimastel andmetel on 276,1 rbl. Seega võib iga inimene ise arvestada oma palga absoluutsuuruse.

Projektist lähtudes tuleks õppejõu keskmine palk (arvestades TÜ õppejõudude struktuuri seisuga 1. okt. 1989) 1,68 korda suurem tööstustöölise keskmisest palgast, mis vastab Soome omale (1,69), kuid on veidi väiksem kui Taanis, SLV-s või Jaapanis.

Õppejõudude palk kuuluks ümberarvutamisele igal aastal, võttes arvesse eelmise aasta palga tõusu rahvamajanduses. See võimaldab kompenseerida stiihilist inflatsiooni (kui viimane ei tõuse just hüperinflatsioonini). Vabariigi valitsuse poolt teostatav hindade tõstmine kuuluks täiendavale kompenseerimisele.

Projektis on loobutud nn. palkade kahvlist, mis praegu eksisteerib. Mis sellisest palkade diferentseerimisest välja tuli, näitavad hästi eelmise aasta lõpus kehtestatud palgamäärad, kus lõviosa töötajaid sai keskmise. Uued, kõrgemad palgamäärad koos ilmselt tekkiva tööpuudusega võimaldavad (loodetavasti) tekitada konkurentsi ja seega süstemaatiliselt välja vahetada oma tööga halvasti toime tulevaid õppejõude.

Vaatamata palkade näiliselt kõrgele tasemele viib see ettepanek tegelikult paljude õppejõudude palga vaid elatusminimumini, real juhtudel ei taga sedagi.

Ligikaudu sama skaala järgi tuleks tõsta ka teadurite palku, raamatukogutöötajate omad peaksid kasvama vastavuses teadusosakonna töötajate omadele.

Abiõppepersonali uute palkade väljatöötamisega tegeleb praegu (meie käsutuses olevatel andmetel) valitsus. Kui see reform venib võ pole küllaldane, tuleb astuda omapoolseid samme.

Õppejõudude töö koormuseks on enamikus maades 4—6 auditoorse töö tundi nädalas (180—280 t. aastas), mis on liigkaudu 3 korda väiksem TÜ õppejõudude omast. Ilmselt tuleb nõuda õppejõudude koormuse vähendamist ja kasvõi ligilähedastki vastavusse viimist rahvusvaheliste normidega.

TÜ a/ü komitee

TEADUSLIK-PEDAGOOGILINE STAAŽ

	kuni 5 a.	5—10 a.	10—15 a.	üle 15 a.
1. Assistent	—10%	1	+10%	+20%*
2. Assistent (kraadiga)	—10%	1,25	+10%*	+20%*
3. Õpetaja	—10%	1,25	+10%	+20%*
4. Õpetaja (kraadiga)	—10%	1,5	+10%*	+20%*
5. Vanemõpetaja	—10%	1,5	+10%	+20%
6. Vanemõpetaja (kraadiga)	—10%	2	+10%	+20%
7. Dotsent (kraadita)	*—10%	2	+10%	+20%
8. Dotsent (kraadiga)	—10%	2,5	+10%	+20%
9. Professor (mitte doktor)	*—10%	2,75	+10%	+20%
10. Professor (teaduste doktor)	—10%	3	+10%	+20%
11. Kateedri juhataja, dotsent	—10%	3	+10%	+20%
12. Kateedri juhataja, professor	—10%	3,5	+10%	+20%

Märkus: * märgitud lahtrid peaksid olema puhtteoreetilised, s.t. tegelikult ei tohiks selliseid isikuid üldse olla.

Sõnadelt praktikasse

Pidevalt võib ajakirjanduses, tele- ja raadiosaadetes, valimiskampaanias konkureerivate kandidaatide kõnedes ja rahvahulkade toetusele pretendeerivate poliitikute esinemistes leida mõisteid, nagu *inimkeskse ühiskonna kindlustamine, humaansus, hoolitsus, halastus, abivalmidus* jne. Paraku jäävad need enamasti üldteoreetilisele tasandile, praktilisi lahendusi kohtame tunduvalt vähem.

Hiljuti arutas ülikooli pensionäride ja vanurite hulgas tehtavat tööd TÜ töö- ja sõjaveteranide organisatsiooni nõukogu. Seekordse aastase tegevuse kontosse võib kanda rea õnnestunud ekskursioone, teatrikülastusi Viljandis ja Tallinnas, kaks üleülikoolilist puhkeõhtut, samuti mõningaid tagasihoidlikke toetusi ja preemiaid. Peeti ka nõu, mida võiks ette võtta puudust kannatavate pensionäride ja vanurite heaks. Üldist poolehoidu leidis idee, et ülikoolis tegutseks **heategevuslik organ või kontor, kuhu ülikooli töötajad võiksid ära anda veel kasutamiskõlblikke kantud rõivaid, jalatseid või muid esemeid.** Sealt võiksid siis toetust vajavad ülikooli pensionärid ja ülikooli teenistusest lahkunud vanurid neid tasuta saada.

Arutluse käigus kerkis ka küsimus, ✣ kas me oleme nii vaesed, et sellise kontori järele on vajadus. See «meie» pole aga kaugeltki üheselt mõistetav ega mõõdetav. Vastukaaluks küsiti, ✣ kas me oleme siis nii rikkad, et võiksime pillavalt suhtuda materiaalsetesse väärtustesse, mis kätkevad endas hulgalist tööd ning pole maksimaalselt ühiskonna huvides ära kasutatud. Pealegi on paljudes maades, kus elatustase meie omast kõrgem, küsimused inimsõbralikust ja ratsionaalsest ümberjaotamisest just vastavate vahendusorganisatsioonide kaudu lahendatud.

Vestlusest mõne õppejõuga selgus, et ühed viivad kauem seisnud ja seetõttu ka koidest puretud asju aeg-ajalt prügikasti, teised põletavad neid ahjus, kolmandad toimetavad südame rahustuseks suvilasse, kus viskavad aga pärast lihtsalt minema. Rohkesti oli küsitletute hulgas neid, kes kurtsid, et neil on esemeid, mis koormavad asjatult kappe, on tüliks, kuid niisama ära visata on ka kahju. Mõnevõrra ratsionaalsemalt on toiminud ehk need üksikud, kes on vahetanud kaltsu tualettpaberi vastu. Kahtsudena olid nad aga ära andnud küllaltki kasutamiskõlblikke rõivaid. Komisjonikaupluse abi ei ole kasutanud ükski küsitletuist. Tähendab — heategevuseks on soodus pind.

Idee elluviimiseks on vaja ülikooli administratsiooni abi vastavate ruumide ja töötaja(te) leidmisel. Esialgne positiivne hoiak on olemas. Võib-olla leiab ülikool sellele lisaks ka võimaluse tasuda pisiparanduse, keemilise puhastuse jm. eest ning anda esemete kohaletoomiseks auto.

Kui heategevuse, humaansuse ja halastuse ideed süvenevad ja ulatuslikumalt teostuvad, laieneb tõenäoliselt ühiskondlik abi. Ilmselt on vaja luua ka vastav ühiskondlik organisatsioon.

Kuidas küsimus ülikoolis laheneb, sellest püüame ajalehes teada anda. Seni aga loodame administratsiooni ning mitmesuguste ühiskondlike organisatsioonide heasoovlikku ja praktilist toetust.

JOHANNES KALITS,
TÜ töö- ja sõjaveteranide nõukogu esimees

EÜS «Põhjala» elab jälle

Tartu Ülikooli nõukogu on kinnitanud teiste üliõpilasorganisatsioonide hulgas ka Eesti Üliõpilaste Seltsi «Põhjala» taasasutamise. Sellega on uuesti ellu ärganud üks Tartu vanemaid üliõpilasseltse. 1884. aastal astus Peterburis kokku tosin sealseis kõrgkoolides õppivaid tudengeid, et Venemaa suures pealinnas säilitada rahvuslikku meelsust ja «teha tööd isamaa kasuks». See ühendus hakkas end nimetama «Sõbrade salgake», millest võrsuski «Põhjala». Rida aastaid tuli sellel rühmal tegutseda illegaalselt erinevate nimetustega ning mitmete registreeritud organisatsioonide «tiiva all». Legaalseks sai selts pärast 1905. aasta revolutsiooni ja aastast 1913 eksisteeris juba EÜS «Põhjala» nime all.

* * *

Mööduvad sajandil ja käesoleva sajandi algul oli Tartu üliõpilasorganisatsiooni põhitüübiks korporatsioon, mille kombestik ja sümboolika võeti ka eesti rahvusest üliõpilaste organisatsioonidesse üle. See on kehtiv ka vanima eesti üliõpilasseltsi Eesti Üliõpilaste Seltsi kohta, millest sajandi algul lõid lahku korporantlikku organisatsioonivormi pooldavad liikmed, moodustades korporatsioonid «Fraternitas Estica» ja «Sakala».

Ka «Põhjalas» tekkis pärast 1905. aastat lõhenemine. Osa liikmeist pidas seltsi sisekorda liiga vabaks ja asutas 1913. aastal korporatsioon «Rotalia». Lahkus ka äärmine pahempooine rühm liikmeid. Ent «Põhjala» liikmeskonna tuumik jäi ustavaks demokraatliku ühenduse printsiipidele, mida soodustas ka asjaolu, et Peterburi üliõpilaskonnas puudusid korporatsioonide traditsioonid. Peterburi perioodist väärib mainimist seltsi rahvuskultuuriline töö Venemaa eesti asundustes.

Eesti iseseisvuse algpäevil rajati 1918. aastal «Põhjala» Tallinna osakond, 1920. aastal registreeriti selts Tartu ülikooli juures. Nii Tartus kui ka Tallinnas arendas «Põhjala» intensiivset tegevust, olles pidevas kontaktis järjest kasvava vilistlaskoguga. 1940. aastal oli EÜS «Põhjalas» 156 liiget ja 209 vilistlast. Võeti osa Edustuse tööst, SELL-i (Soome-Eesti-Läti-Leedu üliõpilasliit) tegevusest, sõlmiti sõprusleping Helsingi ülikooli Eteläsuomalainene Osakunta'ga tehti sporti, muusikat, arutati maailma probleeme referaatkoosolekuil, peeti perekonnaõhtuid, suvepäevi jne. «Põhjala» lisas oma liikmete ülikooli võistlustööde auhinnale 100 krooni ja andis ka stipendiume.

1940. aasta suvel tuli ka EÜS «Põhjalal» tegevus lõpetada ja säilis vaid illegaalne sõprusring, kes aeg-ajalt riskis meenutada koos veedetud üliõpilaspäevi ja asetada manalateele läinud sõprade kalmule pärja.

Kodumaalt lahkus 1944. aastal põgenikena 127 EÜS «Põhjala» vilistlast ja kaasvõitlejat, kes peatselt asutasid Rootsis, Saksamaal ja hiljem ka mujal seltsi koondist, mis tänaseni intensiivselt tegutsevad ja muu hulgas eriti oma kirjastustegevusega silma paistavad.

Selle lühikese kirjatüki autor astus «Põhjalasse» 1934. aastal III kursuse üliõpilasena. Seltsi esimees oli tol ajal stud. jur. A. Vassil (Vaigo). Meenutades tänutundes seltsis veedetud aastaid soovin, et taassündinud EÜS «Põhjala» jälle kosuks ja kasvaks nii liikmete arvult kui ka vaimuselt ning et ta järgiks seltsi sõrmusesse graveeritud deviisi «Non scholae sed vitae discimus».

KUNO KÖRGE
TÜ teaduskonnasisehaiguste kateedri professor

Uus korp

Ilmselt on nii mõnigi märganud taas ärganud üliõpilasorganisatsioonidega seonduvaid muutusi ülikoolielus. Välja on kujunemas organiseerunud üliõpilastest koosnev eliit, rektori sõnutsi ülikooli uuendamisele kaasa aitav ja akadeemilist vaimsust taastav jõud. Tegeldakse laulmise, tantsimise ja spordiga. Õpitakse keeli. Erinevus reaüliõpilastest seisneb «organiseerituses». Täiesti spetsiifiline tegevusliik on rebasekasvatus. Lugedes korp. **«Rotalia» infolehekülge («UT» nr. 32, 1989),** saame teada, et kuigi õlut limpsitakse seal tõesti mingi looduse poolt määratud seaduspära järgi, olevat vabameelsus siiski nii kaugele arenenud, et kolm korporanti õlut ei tarvitagi. Samas kaheldakse tublisti Euroopa tudengite omapäratus ideaalis olla demokraat ja patsifist, kuuluda rohelisse parteisse ja riietuda ülivabalt. Selle asemel püüeldakse akadeemilisusele, mille all mõistetakse vanade traditsioonide taastamist (ja millega praktikas kaasneb organisatsioonilistel põhjustel akadeemilisele puhkusele minejate arvu kasv).

Nagu võis lugeda **«Üliõpilaslehest» (14. nov. 1989),** sõltub korporatsioonide elujõuliseks saamine sellest, kas nad suudavad tänastest lodevatest, sõnamurdlikest, kombeid ja aateid mittetundvatest komsomolikasvatusega lumipesus elumeestest kasvatada korporatsiooni põhimõtetele, rahvusele ja isamaale ustavaid härrasmehi. Kes aga on need kasvatajad? Kui paar vilistlast välja arvata, siis ikka needsamad lumipesus elumehed, kes nüüd varjavad end ülikonna ja varmalt pähesurutud värvimütsiga, lootes ajapikku vabaneda sellest enamlikust saastast, mis «Sakala» seenlori sõnutsi neile ja neisse on sadestatud.

Loomulikult on ülalmainitu näol tegu mõningase liialdusega, mida ei saa aga öelda kujuneva mentaliteedi kohta, mille järgi reaüliõpilane on tühi koht, mõtlemisvõimetu teotahtetu osake hallis massis. Selle seisukoha kehtetuse kinnituseks on **korporatsiooni «Ilvensis»** loomine porikuu 11. päeval 1989. Organisatsiooni moodustasid üliõpilased, keda ei rahuldanud meie traditsiooniliste korporatsioonide põhimõtteline ühetaolisus, ülespuhutud asjalikkust, staažist lähtuv hierarhia ja isiksuse vaba arengut piirav ümberkasvatussüsteem.

Vastloodud korporatsioon püüab luua vastukaalu inimese tehnokratiseerumisele ja inimsuhete taandumisele kaubaks (korporandid, ärge solvuge!). Nagu ikka korporatiivsetes organisatsioonides, pole meie tegevus orienteeritud laiale üldsusele: taotleme heatujulise, euroopalike suhtlemismallide ja emotsionaalse väärtusorientatsiooni kujunemist konvendisiseselt. Peame oluliseks oma juurte tunnetamist ja rahvustraditsioonide osa meis enestes. Põhikirja kohaselt võime korraldada kursusi, seminare, piknikuid ja mitmeid seltskondlikke üritusi, milles pole olulist erinevust, võrreldes teiste korporatsioonidega. **Erinev on aga suhtumine ja vorm.** Me ei kavatse matkida korporatsioonide kuulsusrikkaid traditsioone, mida me ei pea säilitamisväärseiks, nagu spetsiaalselt väljatöötatud suitsule tule pakkumise reeglistlik ja värvilindikese keerdude pealt õlle nõudmine. Korporatsiooni loomise mõte tekkis siiski ennekõike soovist anda täiendav võimalus eneseteostuseks ja arenguks, soovist ühendada üliõpilasi, kellele on kallis selline tulevikumudel, mis ei võtaks meie lastelt looduslikku keskkonda, merd, kuhu võiks kartmatult torgata varba või kaks, inimlikke inimesi...

Loeme loomulikuks, et iga eestlane on oma maa ja rahva patrioot. Seega ei pea me vajalikuks seda täiendavalt fikseerida korporatsiooni eesmärkides, samuti ka õppetöö rõhutamist, mis oli iseloomulik paljudele korporatsioonidele nende algusaastail ja mis ometi peaks olema nii endastmõistetav igale üliõpilasele.

Käesolevat kirjutist tuleb käsitada eelkõige meie suhtumise väljendusena, mitte kriitikana korporatsioonide aadressil. Organisatsioon on siiski inimese jaoks, ja kui leidub asjahuvilisi, siis on ta ennast ka õigustanud.

Korporatsioon «Ilvensis»

Uusi trükiseid

Indoneesia pärast Teist maailmasõda. Õpimetoodiline juhend ajaloo-osakonna üliõpilastele. Olaf Klaassen. Tartu 1989, 200 eks., 32 lk., 5 kop.

Virtuaalsüsteemi protseduuridekeeled. Programme kõigile. A. Jaeger, Ü. Kaasik, E. Saks. Tartu 1989, 300 eks., 96 lk., 15 kop.

Virtuaalsüsteem ühtsusseeria arvuteil. Programme kõigile. A. Jaeger, Ü. Kaasik. Tartu 1989, 300 eks., 104 lk., 15 kop.

Arvutiõpetus II. J. Kiho. Tartu 1989, 600 eks., 104 lk., 20 kop.

Aadresse Tartu Ülikoolile 1852—1982. Inge Kukk. Tartu 1989, 1000 eks., 28 lk., rbl. 1.

Tartu Ülikooli rektorid. 1919—1989. Tartu 1989, 600 eks., 16 lk., rbl. 1.

Ученые записки ТУ. Выпуск 869. Изучение и применение лектинов. Том I. Общие вопросы. Химия и биохимия лектинов. Труды по химии. Тарту 1989, 700 экз., 212 с., 2 руб. 40 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 870. Изучение и применение лектинов. Том. 2. Лектины в биологии и медицине. Труды по химии. Тарту 1989, 700 экз., 240 с., 2 руб. 70 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 862. Некоторые аспекты морфогенеза в эксперименте и патологии. Труды по медицине. Тарту 1989, 299 экз., 196 с., 1 руб. 50 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 860. Вопросы грамматики и лексики финно-угорских языков. Fennougristica. Труды по финно-угроведению 15. Тарту 1989, 500 экз., 204 с., 2 руб. 50 коп.

TIIT KUKK



Eesti fennougristikat ja Tartu Ülikooli on tabanud suur kaotus: 24. detsembril suri Helsingis noor andekas lingvist, soome-ugri keelte kateedri dotsent Tiit Kukk, kes viimasel kahel õppeaastal oli Helsingi Ülikooli eesti keele lektor.

Tiit Kukk sündis 17. märtsil 1959. aastal Pärnus. 1977. aastal lõpetas ta Pärnu I Keskkooli ja astus seejärel Tartu Ülikooli filoloogiateaduskonda eesti filoloogiat õppima. Loomulik keelehuvi viis ta soome-ugri keelte eriharusse, kus õppis suure kiindumusega soome, ungari ja karjala keelt. Juba üliõpilasena süvenes ta lingvistikaprobleemidesse ja sai auhindu võistlustööde eest. Ülikooli lõpetamise järel sai temast soome-ugri keelte kateedri statsionaarne aspirant. Uurimisalaks kujunes karjala keel. Algasid igasuvised uurimisreisid karjalaste aladele koos üliõpilastega. Kogutud ainestiku põhjal valmisid kirjutised juhendajal endal ning kursuse- ja diplomitööd üliõpilastel. Aspirantuuri ajal algas ka Tiit Kuke õppejõutegevus, sest kateeder vajas hädasti noort täiendust. Ülesandeid tuli pidevalt juurde, lisaks esialgsele soome keele õpetamisele ja keelepraktika juhendamisele loengud sissejuhatusest keeleteadusse, karjala keele erikursus, eriseminar metoodikast, pedagoogilise praktika juhendamine, tegevus interlingvistika alal, üliõpilaste keeleringi juhendamine.

11. mail 1987. aastal kaitses Tiit Kukk edukalt kandidaadiväitekirja «Määrsõnamoodustus karjala keeles». Selleks ajaks oli ta tunnustatud karjala keele spetsialist nii meil kui Soomes. Õppe- ja teadustöö kõrval täitis ta mitmeid ülesandeid ülikoolis ja ka väljaspool, ikka olid need seotud teaduse või õpetamisega. Ta on esinenud konverentsidel Ungaris, Soomes ja Tartus, paljudel Emakeele Seltsi keelepäevadel, noorteadlaste kokkutulekutel. Soome-ugri keelte kateedrile muutus Tiit Kukk asendamatuks kolleegiks. Kateedri liikmed ja üliõpilased hindasid tema töökust, andekust, nõudlikkust, täpsust ja korrektsust.

Tiit Kukk suutis oma lühikese elu jooksul korda saata palju. Palju oli tal kavatsusel tulevikuks. Helsingis töötades jätkas ta karjala keele uurimist, seal jõudis temalt ilmuda karjala tekstikogumik. Helsingi Ülikoolis luges ta karjala keele erikursust, pidas karjala-ainelisi ettekandeid Soome-Ugri Seltsis, Tuglase Seltsis, Helsingi ja Jyväskylä ülikoolis. Karjala keelega tegeldes lootis ta kasu tuua ka karjala hõimurahvale, tõsta selle iseteadvust, aidata karjalasi nende rahvuslikus ahistuses. See oli tema teadusliku tegevuse üks põhisihte.

Tiit Kukk oli väga aus ja sirgjooneline inimene, kellele oli võõras olupoliitiline mugandumine. Iseseisvuv Eesti vajaks just selliseid inimesi.

Mälestus noorelt lahkunud heast kolleegist püsib meie kõikide südametes.

Soome-ugri keelte kateeder

Rahvusteaduste rajajad Tartu Ülikoolis. Tartu 1989, 600 eks., 24 lk., rbl. 1.

Fakt, sõna, pilt XII. Tartu 1989, 500 eks., 120 lk., rbl. 1 40.

Tartu Ülikooli kroonika 1985. Tartu 1989, 500 eks., 188 lk., rbl. 2.10.

Hulgikaubandus. Heino Lindre, Aino Siimon, Kulno Türk. Tartu 1989, 500 eks., 48 lk., 10 kop.

Mikroprotsessorite praktikum I. KIT 8080. M. Fischer, T. Vajakas. Tartu 1989, 500 eks., 52 lk., 10 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele II. 2. vihik. 5 trükk. Tartu 1989, 500 eks., 84 lk., 15 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele II. 1. vihik, 5. trükk. Tartu 1989, 500 eks., 76 lk., 15 kop.

● KOHINAD ●
● KOHINAD ●
● KOHINAD ●
● KOHINAD ●
● KOHINAD ●

Ka ülikoolis. **Sõjanduskateedri õppeosakonna ülem polkovnik Juri Kaškin** *on muutnud taktikat, et lõppude lõpuks 12 kuud kestnud töötu seisundist välja saada. Nimelt ei veena ta sõjandusõppe kasulikkuses mitte enam ülikooli juhtkonda, vaid iga dekaani eraldi. Samas nõuab ta tunniplaanis sõjalise päeva taastamist. Põhiargument tema suus on: teie teaduskond on ainus, kes sõjandust eirab.*

Millised dekaanid tema õnge läinud on, selgub uue semestri tunniplaanide lähemal silmitsemisel (alates 20. jaanuarist).

VIKTOR NINA



VENIA LEGENDI

18. jaanuaril kl. 9 toimub akad. A. Vaga nim. auditooriumis Lai 40 botaanika ja ökoloogia kateedri dotsendi kt. **Alar Läänelaiu** *venia legendi* loeng «Puude aastarõngad keskkonnateabe allikana».

18. jaanuaril kl. 10 toimub samas sama kateedri dotsendi kt. **Martin Zobeli** *venia legendi* loeng «Taimekooslus on kirjeldatud — mis saab edasi?».

Geofüüsika kateedri dotsendi kt. **Hanno Ohvrili** *venia legendi* loeng teemal «Aktinomeetrilised mõõtmised optikaekspeditsioonidel» toimub neljapäeval, 18. jaanuaril kell 16.15 TÜ füüsikahoone aud. 015.

TÜ KLUBIS

Reedel, 12. jaanuaril kl. 20 ans. «BLJUSTAMENT» ja «GOOD MORNING BLUES» (Rootsi).

13., 19. ja 20. jaanuaril kl. 21 SESSILÕDVESTUSDISKOD videoteegis.

NB!

«UT» järgmine number ilmub reedel, 26. jaanuaril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

LÜHIKE *ime*TAJA ABD algajale

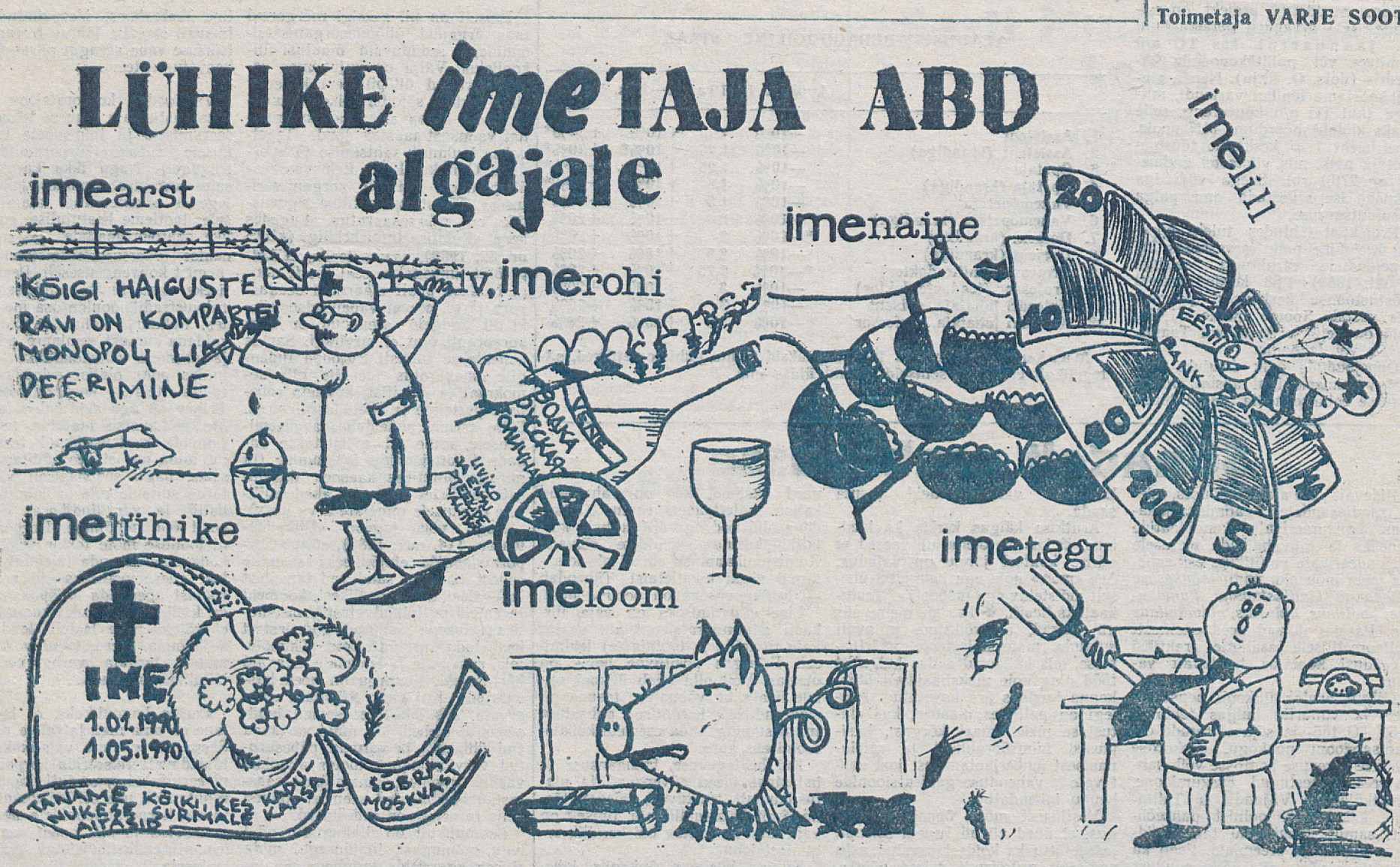

Esimese ja viimase lehekülje joonistused on MARGUS SANGLEPALT.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 62. Tiraaž 2500 eks. MB-00407.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР, Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 2 (1587) REEDE, 26. JAANUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 2 KOP.

TOOME-ÖÖ-MÄELT ÖÖÖÖ-KÄÄRIKUNI

● VABADUSSÕJAS EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI LANGENUD LIIKMETE MÄLESTUSTAHVEL LEITUD JA RESTAUREERITUD! TÜ AJALOO MUUSEUM AVASTAS SELLE PEAHOONEL 1982. AASTAL ASENDATUD EESTI- JA VENEKEELSE NIMETAHVLI TAGA.

● REKTORIT, ÕPPEPROREKTORIT JA PARTEIKOMITEE SEKRETÄRI EI OLE MAJAS 25. VÕI 26. JAANUARINI. DELEGATSIOON KOOSSEISUS JÜRI KÄRNER, HEINO SIIGUR JA PAUL KENKMANN SÕITIS LUNDI ÜLIKOOLI TÄPSUSTAMA KOOSTÖÖLEPINGU TINGIMUSI.

● FILOLOOGIATEADUSKONNAS JÄI DEKAAN VALIMATA. HEINO LIIV VÕTTIS OMA KANDIDATUURI TAGASI, MADIS SALUVEERIL JÄI VAJALIKKE HÄÄLI PUUDU.

● LÜNEBURGI ÜLIKOOLI LÄHEB MAIS ÕPPIMA 10 SAKSA FILOLOOGIA ÜLIÕPILAST.

● KA KÕRGKOOLIDE AUTONOOMIA JA IME AJASTUL TOIMUB KÄÄRIKUL TRADITSIOONILINE DEKAANIDE SEMINARNÕUPIDAMINE. ALGAB SEE TÄNA KELL 10 (ALTERNATIIVHARIDUSEST HARIDUSSEADUSENI; TÖÖ SEKTSIOONIDES JA NAGU IKKA SPORTLIK TEGEVUS).

● KOLMAPÄEVAL OLI PARTEIKOMITEES TEADA JÄRGMIST: MAKSUDE ÜLEKANDMISE ON PEATANUD FILOLOOGIATEADUSKONNA PARTEIORGANISATSIOON, TEGEVUSE JA MAKSUDE ÜLEKANDMISE MATEMAATIKUD, KUULDAVASTI KA JURISTID JA AJALOOLASED. KEHAKULTUURLASED OTSUSTASID MAKSTA VAID ÜHE PROTSENDI SISSETULEKUST, SEDASAMA OTSUSTAS KA ADMINISTRATSIOON.

5. VEEBRUARIL KL. 14 TULEB KOKKU ÜLIKOOLI PARTEIKONVERENTS. TEEMAKS «EKP OSA ÜLIKOOLIS JA EESTIS».

● HURRAA, SESS ON LÄBI! ELAGU SESS!

● UUE STIPENDIUMI KOHTA EI OLE ÜLIKOOLI SAABUNUD VEEL ÜHTKI DOKUMENTI.

TOOME-ÖÖ-MÄELT ÖÖÖÖ-KÄÄRIKUNI

Kui kaua see kõik veel kestab?

Sõjalist õpetust arutati meie rektoraadis viimati 12. detsembril õppeprorektor prof. Heino Siiguri eestvõttel. Ka sel nõupidamisel ei olnud tulemusi, sest ei arvestatud tegelikkusega. Sunniviisiline vabatahtlikkus kui lähiminevikku hästi ilmestanud paljude asjade korraldamise alus, ei tegutse enam. Sõjalise kateedri juhtkond lähtub oma süsteemi (loe: NA) jäikreglementeeritusest ja püüab seda sobitada üha enam akadeemiliseks kujunema hakkavasse ülikooli õppeprotsessi. Vaatamata õppeosakonna poolt kevadsemestri tunniplaanide koostamisel võetud seisukohast sõjalist õpetust mitte planeerida **asus sõjalise kateeder kontaktis teaduskondadega** (loe: igaühte eraldi töödeldes) **planeerima sõjalist õppetööd kevadsemestriks** ühele nädalapäevale või siis tsüklina.

Milliseid nimekirju kutsealustest me ka ei koostaks, on selge see, et neid meesüliõpilasi, kes praegu II kursusel hakkaksid tõesti käima sõjalises, ei ole kuigi palju üle poolesaja. Neid, kes pole armees teeninud, kuid on põhimõtteliselt nõus läbima armeeteenistuse stuudiumi vältel, on loomulikult rohkem. Võibolla ma ei eksi, kui märgin: 80—90% kõigist kutsealustest. Siinkohal ongi tarvis rõhutada põhimõttelist nõusolekut, mis kuidagi ei tähenda selle teenistuse algust 12. veebruaril 1990.

On vaid üks väljapääs: **sulgeda sõjalise kateeder** kui allüksus, kus puudub õppetöö üliõpilastega ja kus kateedri säilitamiseks vajalikus mahus pole seda võimalik tagada ka edaspidi, vähemalt mitte 1990. aastal.

* * *

Et ENSV Ülemnõukogu võttis läinud aasta detsembris vastu sõjalist ettevalmistust puudutava otsuse, siis loomulikult tegeldakse selle küsimusega meil kõige kõrgemal tasemel ka edaspidi. Nii toimuski **19. jaanuaril Ülemnõukogu Presiidiumi esimehe asetäitja Maia Leoski eestvõtmisel arutelu kõrgkoolide sõjalisest õpetusest.**

Sellest võtsid osa haridusminister Rein Loik, TTÜ (Mati Graf), TPedI (Lembit Türnpuu) ja TÜ (Mati Salundi) esindajad, polkovnik Viktor Nossov TÜ-st ja üliõpilasesindajana TTÜ-st Sulev Alajõe.

Kõrgkoolid andsid lühiülevaate hetkeseisust, üliõpilaste suhtumisest ning lisasid omapoolsed ettepanekud. Ühine seisukoht oli, et **sõjaline õpetus tuleb kõrgkoolidest välja viia ja võimaldada üliõpilastel täita sõjaväekohustus Eestis kas tsüklitena stuudiumiaja jooksul või pärast diplomi saamist 3—4 kuu jooksul.** Taas rõhutasime **õppekeskuse** vajalikkust ja otstarbekust. Kuhu, kelle alluvusse, kas ka filiaal Tartusse? Praegu saavad küll kõik aru selle loomise vajalikkusest, kuid praktilist sammu pole astunud üksi asjasse puutuv ametkond ega ka kõrgkoolid ise, sh. Tartu Ülikool.

Polkovnik V. Nossov kui ainuke armee esindaja esitas rea juba tuntud vastuväiteid nii keskuse ideele kui diplomijärgsele armeeteenistusele üldse. Kriitiline ja vähekonstruktiivne esinemine ei leidnud toetust. Laskudes detailidesse püüdis V. Nossov veenda kohalolijaid keskuse idee viljatuses: Tallinnas asuv vabariiklik õppekeskus ei suutvat kõiki vastu võtta, kõrgema sõjakooli baasil tegutsemine ei olevat võimalik jne.

Nõupidamise esimese poole võttis kokku minister R. Loik järgmiselt:

* sõjaline õppetöö tuleb kõrgkoolidest täielikult välja viia,

* üliõpilastele anda valimisvõimalus kas teenida üks aasta pärast kõrgkooli sõdurina või omandada ohvitserikutse selleks mõeldud õppekeskuses, mida on võimalik luua kas TTÜ või kõrgema sõjakooli baasil Tallinnas (selle otsustab NSVL Kaitseministeerium). Haridusministeerium ei pea kõrgkooli autonoomia tõttu otstarbekaks sellealase tegevuse koordineerimist ega endale allutamist.

23.—24. jaanuaril toimub Moskvas nõupidamine, kus osalevad sõjaväeringkondade esindajad ja nende territooriumil paiknevate kõrgkoolide sõjalise kateedrite esindajad. Meiepoolse esindajana lubas polkovnik I. Nossov edastada järgmist:

* eraldada kõrgkoolidest sõjaline õpetus;

* anda üliõpilastele valikuvabadus, kas läbida sõjaline õppetöö stuudiumi ajal või pärast diplomi saamist;

* luua õppekeskus Tallinnas ja selle filiaal Tartus;

* keskuse tööd koordineerigu Kaitseministeerium, kõrgem sõjakool Eestis ja Haridusministeerium.

Kokkuvõtteks arvas M. Leosk, et kohtumisest oli kasu. Osa probleeme on üldised, rektorite poolt ettevalmistatud kirja projekt Balti sõjaväeringkonna ülemale vajab veel konkretiseerimist. Eesti NSV Ülemnõukogu delegatsioon kohtuvat NSVL kaitseministriga paari nädala pärast. Tegemist on siiski üleliidulise probleemiga.

MATI SALUNDI

Ühest aedikust teise

Praeguse murrangulise ajajärgu tegevuses ja arutlustes on jäänud üsna tähelepanuta ühiselamud. Vaid vahetevahel kostavad appihüüded ühiselamukohtade vähesusest. Aastate jooksul ühiselamuprobleemistikku jälgides on võimalik teha järeldusi ühiselamu ja tema elu olemusest.

Kõige olulisem järeldus on selline: ühiselamuid ja kohti nendes on ülikoolil hulga rohkem, kui ülikooli terveks ja normaalseks funktsioneerimiseks üldse vaja läheks, isegi paar korda rohkem. Ühiselamud praegusel kujul on üks ühiskonnaelu väärnähtusi nagu lastesõimed, sundkollektiviseerimine, tsentraliseeritud ja reglementeeritud vaimuelu jpm. Üliõpilasühiselamus kulmineerub inimeste karjaviisilise pidamise praktika, mille esimene aste on lastesõim. Selline inimeste pidamise viis on märkamatult muutunud omaseks väga paljudele, kes seda aktsepteerivad ja uusi suurlaudakohti aina juurde nõuavad. Kummaline, et Tartu kui vana ülikoolilinna otstarbekad traditsioonid nii lootusetult unustusse on vajunud. Kunagi elasid üliõpilased ju üürnikena linnaelanike kodudes. Mis saab olla veel loomulikum väikese ülikoolilinna tingimustes!

Noore põlvkonna karjaviisiline pidamine (ka kasvatamine) juhib lapsi ja noorukeid järk-järgult ühest aedikust teise, üliõpilasnoori lõpuks kõrgkooli ühiselamusse. Isiksusele nii olulise üksiolemise jaoks jääb väga harva kohta, ruumi ja aega. Kõige loomulikum nišš selleks on kodu, kuid kui vähe jääb aga tema jaoks aega! Ja ega kodus olla suurt osatagi. Nii vaimse kui füüsilise täisküpsuseni on noored lõviosa oma ajast hulgana samaealiste hulgas. Paraku on niisugusel olemise viisil küllalt palju ja olulisi negatiivseid tagajärgi. Järgnevalt väike valik nendest.

* * *

Torkab silma suures osas veel teadvustamata põlvkondade eraldumine. Vanemate põlvkondade kogemus ja noore tarmukus ei ole tasakaalus, kumbki jõud tegutseb omaette, tulemused on aga palju nigelamad, kui potentsiaal seda oodata lubab. Ka eakamate inimeste hooldamatus ja üksindus kuulub sellesse nähtuste ritta. Kui Tartutaolises linnas üliõpilased suuremas osas «erakates» elaksid, oleksid noored kokkupuutes loomuliku elamisviisiga, eri põlvkondadega, s.t. eluga, mida neil nagunii edaspidi elada tuleb. Mu tädi, kellel on sageli tervisehäireid, võtab meelsasti üürile arstiteaduskonna üliõpilasi ja rahule on jäänud mõlemad pooled.

Pidev sunnitud karjas viibimine on inimestes tugevasti redutseerinud nii loomulikku, inimese kõlbelise olemuse jaoks nii vajalikku häbitunnet oma intiimsemates toimingutes. Ei tulevase mehe ega naise jaoks ole eriti soodus, kui ta peaaegu kõiki oma välise vormi loomiseks vajalikke toiminguid peab aastate kaupa avaldama hulgale ümberolijaile.

(Järg 2. lk.)

MARGUS SANGLEPA joonistus

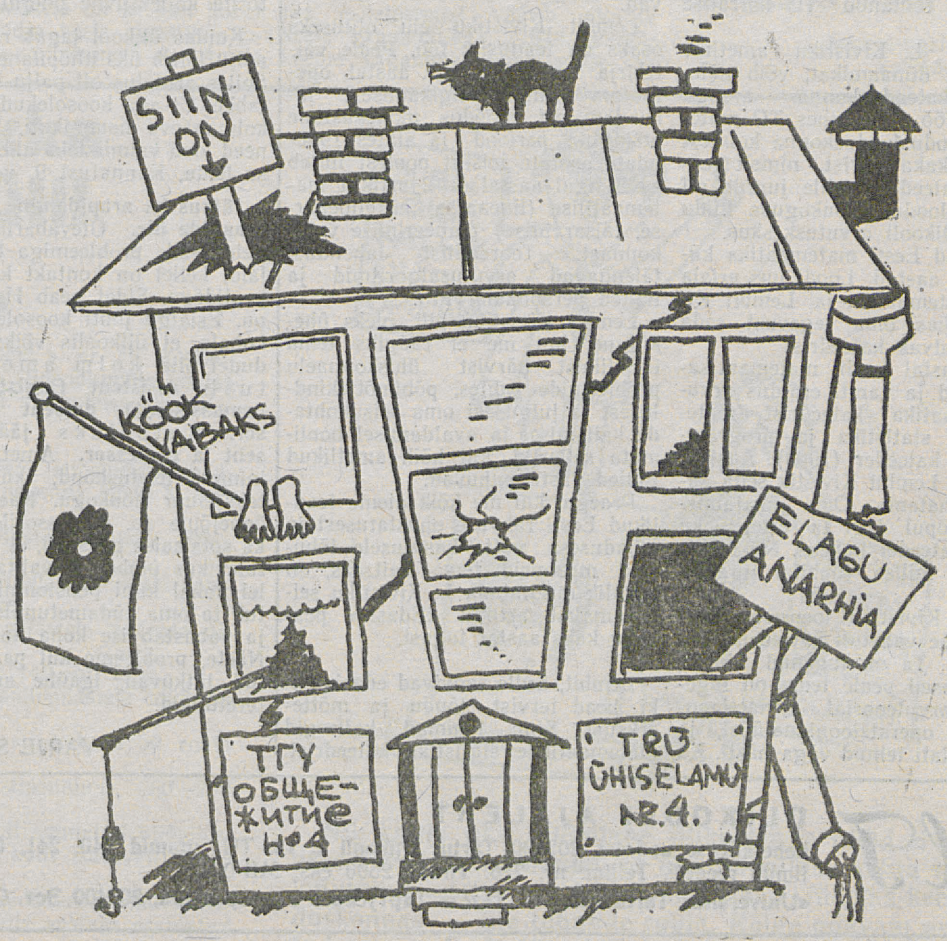

Väga austatud professor VALVE SAARMA!



Nii lihtne, aga ka keeruline samas. See olete Teie.

Lihtne oma seesmises ja välises haruldases harmoonias. Keeruline, sest tundub uskumatu, mida üks inimene eneses ühendada suudab ja võib. Ka abikaasa, ema, vanaemana. Juba nende sõnade taga peituvale mõeldes piisaks, et Teid ülistada.

Kes suudaks aga kokku arvata Teie poolt terveks ravitud haigeid. Olete üks väheseid arste, kes sisemeditsiinis, selle arstiteaduse aluses, end kodus tunneb. Teie jaoks ei ole eri elundite, organite haigusi, vaid on haige inimene, kes abi vajab. Ja nii olete ikka õpetanud (juba alates 1944. aastast) oma üliõpilasi ning noori kolleege. Lahutamatu on õppejõuamet arstitööst. Teie inimlikkus, suurepärane arstlik intuitsioon ja tarkus, võrratu oskus oma teadmisi ja kogemusi teistega jagada on teinud teist üliõpilaste ja kolleegide lemmiku.

Teadustöö, mille vaheetappideks olid 1956. aastal kaitstud kandidaadidissertatsioon ja 1971. aastal lõpetatud doktoritöö, on kasvanud sisemeditsiini süvaprobleemidest. 112 publikatsiooni, üks monograafia, esinemised 28 välismaa konverentsil ja kongressil — need arvud kõnelevad ise.

Aususe, töökuse, otsimishimu, teadasaamisjanu, analüüsimistahte ja -oskuse, kõik selle teadustööks nii vajaliku, on Teilt kaasa saanud paljud aspirandid ja üliõpilasteadurid. Läheks pikale üles lugeda organisatoorseid ameteid, milles Teie õppejõu-, teadlase- ja arstikogemused vajalikud on olnud.

Kuidas küll on võimalik olnud kõike eelmainitut ühendada?

Teie puhul tundub see nii loomulikuna, justkui teisiti polekski võimalik. Kõike seob armastus elu vastu, usk inimesesse, tundlikkus tõe suhtes. Te olete ikka elanud täit elu, kauplemata, nurisemata. Teie rikkus on piiritu andmine.

Oleme õnnelikud ja tänulikud võimaluse eest Teiega koos töötada, elada. Aitäh!

Teie kolleegid
ülikooli arstiteaduskonna
hospitaalsisehaiguste kateedrist

LEMBIT KIVISTIK 60



26. jaanuaril täitub matemaatilise statistika kateedri dotsendil Lembit Kivistikul 60. eluaasta, kuid ühtlasi tasub meenutada, et ta on 30 aastat töötanud TÜ korralise õppejõuna.

Jälgides L. Kivistiku ametlike töökohtade dünaamikat, võib näha matemaatikateaduskonna arengu ajalugu. Töö algas ühes TÜ matemaatika-loodusteaduskonna kolmest matemaatikakateedrist, nimelt geomeetria kateedris, mille juurde oli just äsja loodud Nõukogude Liidu esimene ülikooli arvutuskeskus.

Järgnesid Eesti matemaatika kiire arengu aastad. Loodi uus eriala arvutusmatemaatika ja Lembit Kivistik jätkas oma tegevust seda eriala kandvas kateedris.

1967. aastal loodi matemaatikateaduskond ja varsti eraldus arvutusmatemaatika kateedrist matemaatilise statistika ja programmeerimise kateeder (1969). Aastast 1974 asus Lembit Kivistik seda kateedrit juhatama. Oma juhatamisperioodi lõpul tegi ta ettepaneku jaotada kateeder kaheks. Nii tekkis kateeder, milles juubilar praegu töötab.

Lembit Kivistiku loengutemaatika ei tulene vahetult kateedrist, kus ta töötab. Ta on lugenud aineid, mida vähesed peale tema on lugenud — arvuteooriat, variatsioonarvutust, operatsioonianalüüsi, ja on seda alati teinud väga hästi. Ka tema kirjutatud õpik «Operatsioonianalüüs» (Tallinn 1982, kaasautor Ü. Kaasik) ja õppevahendid on täpsed, korrektsed ja hästi loetavad.

Lembit Kivistiku elu oluliseks osaks on teaduslik töö. Peale väitekirja kaitsmist 1961. aastal operaatorvõrrandite ligikaudsest lahendamisest möödus mõneaastane otsingute periood ja alates 1960-ndate aastate teisest poolest ilmub LK-lt igal aastal 1—2 artiklit matemaatilise (lineaarse, mittelineaarse, täisarvulise) planeerimise valdkonnast. Teoreetilisi lahendusi täiendavad arvutusalgoritmid ja näited personaalarvutil.

Lembit Kivistiku pilt oleks ühekülgne, kui me ei räägiks tema tundlikust närvist ühiskonnaelu probleemide suhtes, põhimõttekindlusest ja julgusest oma seisukohtade kaitsmisel ja avaldamisel hoolimata sellestki, kui kõik ametlikud tuuled vastu puhuvad.

Praegu, kui me kõik oleme teadlikud Eesti rahvuse ohustatusest ja vajadusest võtta kasutusele tõhusaid meetmeid tema kaitseks, on kasulik meenutada L. Kivistiku sellesuunalist artiklit «Edasis» peaaegu kaks aastat tagasi.

Lembit, Sulle soovivad edasisekski head tervist, jõudu ja mõtteerksust Sinu lähimad kolleegid matemaatilise statistika kateedrist.

● ÜLIKOOLI TULEVIK ●

Peatoimkonnas 17. jaanuaril

Rektori eesistumisel oli arutusel:

1. Palkade tõstmise korraldus. Olev Raju analüüs näitas, et ülikooli töötajate palku on vaja keskmiselt kahekordistada. Oleg Andla täpsustas: sel juhul on vaja palgafondi juurde 5 miljoni rubla ulatuses. Kauaks see asja parandab?

2. Haridusseaduse projekt, mille koostamisest andis ülevaate Inge Orgo. Ta arvas, et haridusseadust tuleb eelkõige vaadelda raamseadusena, põhiline otsustada kohapeal. Projekt ilmub loodetavasti vabariiklikes ajalehtedes. Kõrgkoolide osa käsitlev V peatükk (§ 34—40) tagab igal juhul nende autonoomia ning äsja taasloodud Haridusministeerium ei asu ülikoole ja instituute «hooldama».

3. Akadeemiliste kutsete ja kraadide süsteem hakkab samuti koonduma projektiks Heino Türnpu ja teaduskondade koostöö tulemusena. Koostööd peab jätkama veel Teadlaste Liiduga ning teiste asjaosaliste instantsidega. Teaduskraade tuleb käsitleda kui astmelise kõrghariduse etappe.

Arvestades ülikooli teadlaskaadri olukorda, peab võimalikult kiiresti ellu viima süsteemi, mis oleks vaba senisest ülebürokratiseeritusest ja tagaks andekate noorte pealekasvu ega peletaks neid eemale.

Otstarbekaks peeti sõlmi vabariigisisest koordineeritust. Projekti arutatakse 14. veebruaril.

4. Täpsustati võimalike toimkondade koosseise. Peakomisjonil on palve kõigile ülikooli töötajaile nõu ja jõuga liituda toimkondade tööga. Peakomisjon käsitleb oma tegevust keskse koordineerijana ega arva, et kõik arutatu ja väljapakutu on lõplik.

Rohkem initsiatiivi, kui loosungite keelt meelde tuletada.

MATI SALUNDI

24. jaanuaril

jätkati palkade arutamist. Eesti NSV Ministrite Nõukogu esimehele Indrek Toomele otsustati saata kiri koos palgamäärade projektiga kõrgkoolitöötajate palkade suurendamiseks (vt. ka 12. jaanuari lehte — «Palgad, palgad...»). See on tegelikult kõigi Eesti kõrgkoolirektorite kollektiivne pöördumine.

Kuidas ülikool jagab rahasid, kui palju läheb üks üliõpilane maksma? Selles arutelus oli palju huvitavaid tahke. Et aga koosolekud toimuvad kolmapäeva hommikuti, siis jõuab need lood valmis teha alles järgmisse lehte. Kannatust 9. veebruarini!

Jätkus ka arupidamine kutsete ja kraadide üle. Ülevabariigiliselt tegeleb selle probleemiga Ülo Vooglaid, kellel on kontakt kõigi kõrgkoolidega. Sidet peab Heino Türnpu. Esialgu jõuti koosolekul seisukohale, et ülikoolis võiks õppejõududel olla kolm ametinimetust: **assistent (assistent ja vanemassistent), dotsent ja professor.** Kutseteks jääksid **dotsent ja professor.** Ametisse valiks inimese teaduskond, kutse kinnitaks suur nõukogu. Kas ei peaks õppejõule (n. professorile) andma ka sotsiaalse garantii, et teda enam tulevikus ümber ei valita? On sellel kohal kuni pensionini. Või käitub ta oma südametunnistuse järgi ja vabastab ise koha nooremate? Näete, probleeme kui palju. Arutelud jätkuvad, igaühe arvamus on teretulnud.

VARJE SOOTAK

Tähelepanu!

Teadusosakonna nõukogu võttis oma 4. jaanuari koosolekul vastu otsuse moodustada järgmised fondid.

TARTU ÜLIKOOLI TEADUSFOND

1. Teadusfond moodustatakse uute fundamentaaluuringute ja otsinguliste uuringute finantseerimiseks, kasutada selleks:

a) lepinguliste tööde kasumist fundamentaaluuringutele ette nähtud summat,

b) ülikooli teadussuunitlusega väikeettevõtetelt ja kooperatiividelt laekuvaid summasid,

c) teadustöö arendamise eesmärgil tehtud annetusi,

d) fondile täiendavalt eraldatud riigieelarvelisi summasid.

2. Teadusfondi summad jaotatakse:

a) tähtajaliste uurimisgrantidena, mis ei kuulu baasfinantseerimise alla,

b) baasfinantseerimisena uute riigieelarveliste teemade täitmiseks (allikas d).

3. Teadusfondi summade jaotamiseks valitakse aastase tähtajaga toimkond viiest eksperdist humanitaarteaduste, ühiskonnateaduste, meditsiini, loodusteaduste ja täppisteaduste alal. Toimkonna liikmed valivad endi hulgast esimehe, kes korraldab fondi tegevuse.

4. Fondi kasutamine toimub avaliku konkursi korras. Konkursiks vajalikud materjalid määrab fondi toimkond. Fondi toimkonna liikmed ei konkureeri fondi vahenditele.

TARTU ÜLIKOOLI INNOVATSIOONIFOND

1. Innovatsioonifond moodustatakse plaaniliste fundamentaaluuringute, otsinguliste uuringute ja rakendusuuringute tarvis täiendava aparatuuri, tehnoloogiate ja materjalide hankimiseks, kasutades selleks:

a) lepinguliste tööde kasumist materiaal-tehnilise baasi arenguks ettenähtud summat,

b) ülikooli teadussuunitlusega väikeettevõtetelt ja kooperatiividelt laekuvaid summasid,

c) ülikooli ainelise baasi arendamiseks tehtud annetusi,

d) fondile täiendavalt eraldatud riigieelarvelisi summasid.

2. Innovatsioonifondi summade jaotamiseks valitakse aastase tähtajaga toimkond viiest eksperdist humanitaarteaduste, ühiskonnateaduste, meditsiini, loodusteaduste ja täppisteaduste alal. Toimkonna liikmed valivad endi hulgast esimehe, kes korraldab fondi tegevuse.

3. Fondi kasutamine toimub avaliku konkursi korras. Konkursiks vajalikud materjalid määrab fondi toimkond. Fondi toimkonna liikmed ei konkureeri fondi vahenditele.

REIN KINKAR

Ühest aedikust...

(Algus 1. lk.)

Vajaliku intiimsuskomfordi puudumine soodustab paratamatult agressiivsuse väljakujunemist (on ju agressiivsus enesekaitse). Agressiivsust on meie elus aga hirmuäratavalt palju.

* * *

Ühiselamud praegusel kujul ei ole paratamatu nähtus. Eelseisev elamispinna kasutamise reform avab ilmselt otstarbekamad teed tema kasutamiseks ja laieneb korterite väljaüürimine, Tartus siis vastavate sihtsoodustuste kaudu üliõpilastele.

Olen kindel, et ühiselamukohta vajab ilmtingimata üksnes umbes 10% üliõpilastest. Neile saaks siis ka ilma hooneid juurde ehitamata korraliku ühiselamutoa võimaldada. Uute suurejooneliste hoonete kulutused võimaldavad suuremal osal üliõpilastest endale linnaelanike juures korteri leida.

ILONA MANNINEN

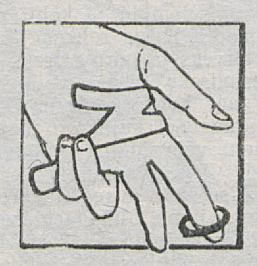

KUIDAS SAAB JUHILOAD?

Annan konsultatsioone eksterniina mootorratta- või autojuhieksami sooritajaile Tiigi 78—236. Kokku saab leppida neljapäeviti kl. 10—12 tel. 30 815. Ants Pilt.

VALUUTAKAUPLUS ÜLIÕPILASTELE

Uue semestri algul avatakse peahoone keldris (end. kunstikabinet) alandatud hindadega valuutakauplus üliõpilastele. TÜ lepingupartnerid Skandinaaviamaadest panevad müüki personaalarvuteid, paljundusaparaate, diktofone, kirjutusmasinaid jm. igapäevaseid tehnikavahendeid. Samuti pakuvad nad suuremal hulgal sõnaraamatuid, teatmeteoseid jm. paberikaupa.

Osta võib ka järelmaksuga iga järgmise semestri alguseni. Kui selleks ajaks ei ole võlg tasutud, jäetakse üliõpilane üheks semestriks ilma stipita.

Avamisest teatatakse täiendavalt.

MIKS MA OOTAN OSTUKAARTI?

Aga ikka sellepärast, et Eestimaal saaks eestlasest müüja eestlasest ostjalt küsida ja uurida ostukaarti. Aega on, sest osta midagi pole. Teen ettepaneku: anda ostukaart ainult teistest rahvustest elanikele, sest nende puhul ju võib tekkida elukohaküsimus. Või kuidas? Ehk antaks igale Eesti elanikule luba osta aastas näiteks üks triikraud, üks kell, üks raadio, 5 käterätikut jne. Mis oleks mõistlikum?

ARTUR KÄBISTE

NB!

Järgmist ülikooli ajalehte saab lugeda reedel, 9. veebruaril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 276. Tiraaž 2500 eks. MB-00420.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 3 (1588) REEDE, 9. VEEBRUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

● PEALKIRJA ALL «ALMA MATER. LUDI LITERARII» TULI TEISIPÄEVAL, 6. VEEBRUARIL MÜÜGILE ESIMENE PARTII TÜ KIRJANDUSLIKKU ALMANAHHI. SEALT SAAB MINGI ÜLEVAATE 1980-NDATEL TÜ ÜLIÕPILASTEKS OLNUTE MÕTTEIST. KÕNEKS OLEV LUULET, PROOSAT JA ESSEISTIKAT SISALDAV TEOS ON SAADAVAL ÜLIKOOLI KIRJASTUSE MÜÜGIPUNKTIDES.

* * *

● KAS TEATE, ET VILNIUSE ÜLIKOOLIS ON 3 KATEEDRIGA (FILOSOOFIA, SOTSIOLOOGIA JA PSÜHHOLOOGIA) FILOSOOFIATEADUSKOND. VASTAVATUD SOTSIOLOOGIAOSAKONNA I KURSUSELE VÕETI 26 ÜLIÕPILAST JA 4 VABAKUULAJAT. NEIST 12 TUDENGIT ÜRITAS TALVEVAHEAJAL UUDISTADA KA MEIE ÜLIKOOLI.

* * *

● KES ON TIIT PRUULI? ÜKS LÕPUKURSUSE TUDENG, KES HAKKAS SAAMA JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA. MIKS, SELLEST SAAB VARSTI TEADA.

* * *

● ARSTITEADUSKONNA DEKANAAT ASUS TAAS OMA VANADESSE RUUMIDESSE PEAHOONE I KORRUSEL. SEAL ASUNUD PARTEIKOMITEE LEIAB AULA KÕRVALT RUUMIST NR. 206. ARSTIDE DEKANAADIS ON NÜÜD ASUPAIK EESTI AJALOO KATEEDRILE JA MÕNELE AUDITOORIUMILE.

* * *

● «POLITSEI ON INTELLIGENTNE, NÄITEKS UPPSALA POLITSEIÜLEM OSKAB KAHTE VÕÕRKEELT! KUI MEIE KORRAKAITSESÜSTEEM ON KARISTAVA ISELOOMUGA, SIIS ROOTSIS HOOPIS INIMESI KAITSEV, ERITI AGA INIMEST ENNAST KAITSMA ÕPETAV.» NII ARVASID UPPSALAST NAASNUD JUURAÕPPEJÕUD ERIK KERGANDBERG JA RAIT MARUSTE.

* * *

● TARTUS KANDIDEERIVAD EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGUSSE ÜLIKOOLIST:

ENN BRAUN,
RAFIK GRIGORJAN,
UNO LÕHMUS,
RAIT MARUSTE,
AADU MUST,
TÕNU OJA,
ARNO SUSI,
MARJU LAURISTIN,
LINNART MÄLL,
SULEV VAHTRE.

PAUL ARISTE



IN MEMORIAM

Eesti keeleteadust on tabanud raske kaotus. 2. veebruaril, päev enne oma 85. sünnipäeva, lakkas tuksumast Tartu linna aukodaniku prof. Paul Ariste süda.

Viimasel ajal konsultantprofessorina töötanud Tartu Ülikooli õppejõud, teeneline teadlane ja Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik P. Ariste ei vaja lähemat tutvustamist. Tema elu ja töö on olnud ülikooliga seotud 65 aasta jooksul. P. Ariste käe alt on läbi käinud mitu tuhat üliõpilast, kellele ta on pidanud loenguid foneetikast, üldkeeleteadusest jt. ainetest. Kandidaadikraadini on ta juhendajana aidanud jõuda enam kui pooltsada noort lingvisti. Mitu põlvkonda teadlasi on ta koolitanud ka teistele fennougristika keskustele Nõukogude Liidus. P. Ariste oli nii õpetajaks kui ka vaimseks isaks paljudele sugulasrahvaste keeleteadlastele.

Nõukogude fennougristika loojana oli P. Ariste aastakümneid meie juhtiv keelemees. Ta oli eesti foneetikateaduse rajajaid ja rahvusvaheliste kongresside korraldaja. Aastail 1944—1977 oli ta soome-ugri keelte kateedri juhataja. P. Ariste algatusel loodi TA Keele ja Kirjanduse Instituudis 1957. aastal soome-ugri keelte sektor, mida ta juhatas 1961. aastani. P. Ariste oli 1965. aastast ilmuva rahvusvahelise ajakirja «Sovetskoje Finno-Ugrovedenije — Soviet Finno-Ugric Studies» asutaja ning peatoimetaja. Tema asutatud on ka aastast 1955 regulaarselt ilmuv «Emakeele Seltsi Aastaraamat».

P. Aristelt on ilmunud silmapaistvaid uurimusi eesti murrete, kirjakeele ajaloo ja eriti sõnavara valdkonnast, kus ta on andnud eesti keeleteaduse tippsaavutuste hulka kuuluvat. Magistriväitekirjale «Eesti-rootsi laensõnad eesti keeles» (1933) lisandus hiljem uurimusi alamsaksa, vene jt. keelte laensõnadest. Doktoriväitekiri «Hiiu murrete häälikud» (1939) näitab eesti foneetikateaduse kõrget taset. Eesti keele kontaktidele teiste keeltega on pühendatud tähelepanuvääriv monograafia «Keelekontaktid» (1981).

Sugulaskeeltest oli kesksel kohal hääbuva vadja keele ainestiku kogumine ja uurimine. P. Ariste «Vadja etnoloogia» veerandsajast mapist jätkus ainestikku mahukaiks, riikliku preemia väärinud monograafiaiks ja rohkearvulisteks lühikirjutisteks vadja foneetika, vormiõpetuse, sõnavara jm. kohta. Erilist esiletõstmist väärib «Vadja keele grammatika» (1948, ingliskeelne väljaanne 1968), mille vahendusel on saanud paremini mõistetavaks mitmed eestigi keele ajaloo keerdküsimused.

Lisaks vadja keelele kuulusid P. Ariste huvipiirkonda veel liivi, isuri, vepsa, komi jt. sugulaskeeled. Isiklik kontakt kõigi läänemeresoome keeli kõnelevate rahvastega tuli kasuks paljude selle keeleala üldküsimuste, sealhulgas ka muistsete hõimukeelte tekke õnnestunud lahendamisele ja protoeuroopa laenude hüpoteesi sünnile. Üldkeeleteaduse probleemide käsitlemisel lähtus P. Ariste samuti soome-ugri keeltest.

Imetlust ja aukartust äratav on nii prof. Paul Ariste teadustööde tohutu maht (ühtekokku ligi 9000 lk.) kui ka neis leiduv uute ideede ning lahenduste rohkus.

Mitmekülgsete ja väljapaistvate teaduslike ning ühiskondlike saavutuste eest autasustati prof. P. Aristet Lenini ordeniga, kahe Tööpunalipu ja Rahvaste Sõpruse ordeniga, V. I. Lenini mälestusmedaliga ning mitme aukirja ja teiste autasudega. Prof. P. Ariste teaduslikku tegevust on kõrgelt hinnatud ka rahvusvahelises ulatuses: ta oli Ungari TA, Rahvusvahelise Ungari Keeleteaduse Seltsi, Soomes Soome-Ugri Seltsi, Kalevala Seltsi ja Emakeele Seltsi, Hamburgis Uurali-Altai Seltsi ja Ameerika Lingvistikaühingu auliige, Szegedi, Helsinki ja Tampere Ülikooli audoktor, Soome Teaduste Akadeemia, Soome Akadeemia, Soome Kirjanduse Seltsi ja mitmete teiste välismaiste teaduslike organisatsioonide välisliige.

Prof. Paul Aristet kui silmapaistvat teadlast ja suurt humanisti jäävad mälestama lugematud õpilased Eestis ja mujal maailmas. Erilise kaotuse osaliseks on saanud Tartu Ülikooli soome-ugri keelte kateeder, mille loojaks ja kauaaegseks juhatajaks oli Paul Ariste.

Soome-ugri keelte kateeder

Stipp on ikka suurem küll!

● Rektori käskkiri ●

Vastavalt ENSV valitsuse määrusele 19. 01. 1990. a. nr. 14 «Üliõpilaste, aspirantide ja keskeriõppeasutuste õpilaste stipendiumide kohta» kehtestada Tartu Ülikoolis järgmine stipendiumi määramise ja väljamaksmise kord.

1. Õppetöös edasijõudvatele üliõpilastele makstava stipendiumi määraks lugeda 70 rubla kuus; matemaatikateaduskonna IV ja V kursuse üliõpilastele säilitada 75 rubla kuus.
2. «Väga headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 100—120 rubla kuus.
3. «Headele» ja «väga headele», sh. ainult «headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 80—100 rubla kuus.
4. Õppe- ja teadustöös eriti silmapaistnud üliõpilastele määrata nimelisi stipendiume kuni 150 rubla kuus.
5. Vanemateta üliõpilastele määrata stipendium 140 rbl. kuus.
6. Afganistanis armeeteenistuse läbinud meesüliõpilastele määrata stipendium 100 rubla kuus.
7. Ettevalmistusosakonna kuulajatele määrata stipendium 50 rubla kuus.
8. Päevase õppevormi aspirantidele määrata stipendium 180—200 rubla kuus.
9. Asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide poolt suunatud üliõpilastele võib maksta stipendiumi 90—140 rubla kuus sõltuvalt nende tööstaažist enne ülikooli astumist.
10. Üliõpilastele makstava stipendiumi konkreetse suuruse ülaltoodud piirmäärades määrab kindlaks teaduskond talle aastaks eraldatud stipendiumifondi piires.



Joonistas MARGUS SANGLEPP

Nii kallis üks üliõpilane ülikoolis ka nüüd ei ole, aga arvestused on näidanud, et ühe üliõpilase kohta tehtavad kulutused aastas on kõige suuremad füüsika-keemiateaduskonnas — üle tuhande rubla. Kõige odavam on juuratudeng — ainult 37 rubla. Varsti natuke lähemalt.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 3 (1588) REEDE, 9. VEEBRUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

● PEALKIRJA ALL «ALMA MATER. LUDI LITERARII» TULI TEISIPÄEVAL, 6. VEEBRUARIL MÜÜGILE ESIMENE PARTII TÜ KIRJANDUSLIKKU ALMANAHHI. SEALT SAAB MINGI GI ÜLEVAATE 1980-NDATEL TÜ ÜLIÕPILASTEKS OLNUTE MÕTTEIST. KÕNEKS OLEV LUULET, PROOSAT JA ESSEISTIKAT SISALDAV TEOS ON SAADAVAL ÜLIKOOLI KIRJASTUSE MÜÜGIPUNKTIDES.

* * *

● KAS TEATE, ET VILNIUSE ÜLIKOOLIS ON 3 KATEEDRIGA (FILOSOOFIA, SOTSIOLOOGIA JA PSÜHHOLOOGIA) FILOSOOFIATEADUSKOND. VASTAVATUD SOTSIOLOOGIAOSAKONNA I KURSUSELE VÕETI 26 ÜLIÕPILAST JA 4 VABAKUULAJAT. NEIST 12 TUDENGIT ÜRITAS TALVEVAHEAJAL UUDISTADA KA MEIE ÜLIKOOLI.

* * *

● KES ON TIIT PRUULI? ÜKS LÕPUKURSUSE TUDENG, KES HAKKAS SAAMA JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA. MIKS, SELLEST SAAB VARSTI TEADA.

* * *

● ARSTITEADUSKONNA DEKANAAT ASUS TAAS OMA VANADESSE RUUMIDESSE PEAHOONE I KORRUSEL. SEAL ASUNUD PARTEIKOMITEE LEIAB AULA KÕRVALT RUUMIST NR. 206. ARSTIDE DEKANAADIS ON NÜÜD ASUPAIK EESTI AJALOO KATEEDRILE JA MÕNELE AUDITOORIUMILE.

* * *

● «POLITSEI ON INTELLIGENTNE, NÄITEKS UPPSALA POLITSEIÜLEM OSKAB KAHTE VÕÕRKEELT! KUI MEIE KORRAKAITSESÜSTEEM ON KARISTAVA ISELOOMUGA, SIIS ROOTSIS HOOPIS INIMESI KAITSEV, ERITI AGA INIMEST ENNAST KAITSMA ÕPETAV.» NII ARVASID UPPSALAST NAASNUD JUURAÕPPEJÕUD ERIK KERGANDBERG JA RAIT MARUSTE.

* * *

● TARTUS KANDIDEERIVAD EESTI NSV ÜLEMNÕUKOGUSSE ÜLIKOOLIST:

ENN BRAUN,
RAFIK GRIGORJAN,
UNO LÕHMUS,
RAIT MARUSTE,
AADU MUST,
TÕNU OJA,
ARNO SUSI,
MARJU LAURISTIN,
LINNART MÄLL,
SULEV VAHTRE.

PAUL ARISTE



IN MEMORIAM

Eesti keeleteadust on tabanud raske kaotus. 2. veebruaril, päev enne oma 85. sünnipäeva, lakkas tuksumast Tartu linna aukodaniku prof. Paul Ariste süda.

Viimasel ajal konsultantprofessorina töötanud Tartu Ülikooli õppejõud, teeneline teadlane ja Eesti Teaduste Akadeemia akadeemik P. Ariste ei vaja lähemat tutvustamist. Tema elu ja töö on olnud ülikooliga seotud 65 aasta jooksul. P. Ariste käe alt on läbi käinud mitu tuhat üliõpilast, kellele ta on pidanud loenguid foneetikast, üldkeeleteadusest jt. ainetest. Kandidaadikraadini on ta juhendajana aidanud jõuda enam kui pooltsada noort lingvisti. Mitu põlvkonda teadlasi on ta koolitanud ka teistele fennougristika keskustele Nõukogude Liidus. P. Ariste oli nii õpetajaks kui ka vaimseks isaks paljudele sugulasrahvaste keeleteadlastele.

Nõukogude fennougristika loojana oli P. Ariste aastakümneid meie juhtiv keelemees. Ta oli eesti foneetikateaduse rajajaid ja rahvusvaheliste kongresside korraldaja. Aastail 1944—1977 oli ta soome-ugri keelte kateedri juhataja. P. Ariste algatusel loodi TA Keele ja Kirjanduse Instituudis 1957. aastal soome-ugri keelte sektor, mida ta juhatas 1961. aastani. P. Ariste oli 1965. aastast ilmuva rahvusvahelise ajakirja «Sovetskoje Finno-Ugrovedenije — Soviet Finno-Ugric Studies» asutaja ning peatoimetaja. Tema asutatud on ka aastast 1955 regulaarselt ilmuv «Emakeele Seltsi Aastaraamat».

P. Aristelt on ilmunud silmapaistvaid uurimusi eesti murrete, kirjakeele ajaloo ja eriti sõnavara valdkonnast, kus ta on andnud eesti keeleteaduse tippsaavutuste hulka kuuluvat. Magistriväitekirjale «Eesti-rootsi laensõnad eesti keeles» (1933) lisandus hiljem uurimusi alamsaksa, vene jt. keelte laensõnadest. Doktoriväitekiri «Hiiu murrete häälikud» (1939) näitab eesti foneetikateaduse kõrget taset. Eesti keele kontaktidele teiste keeltega on pühendatud tähelepanuvääriv monograafia «Keelekontaktid» (1981).

Sugulaskeeltest oli kesksel kohal hääbuva vadja keele ainestiku kogumine ja uurimine. P. Ariste «Vadja etnoloogia» veerandsajast mapist jätkus ainestikku mahukaiks, riikliku preemia väärinud monograafiaiks ja rohkearvulisteks lühikirjutisteks vadja foneetika, vormiõpetuse, sõnavara jm. kohta. Eriliist esiletõstmist väärib «Vadja keele grammatika» (1948, ingliskeelne väljaanne 1968), mille vahendusel on saanud paremini mõistetavaks mitmed eestigi keele ajaloo keerdküsimused.

Lisaks vadja keelele kuulusid P. Ariste huvipiirkonda veel liivi, isuri, vepsa, komi jt. sugulaskeeled. Isiklik kontakt kõigi läänemeresoome keeli kõnelevate rahvastega tuli kasuks paljude selle keeleala üldküsimuste, sealhulgas ka muistsete hõimukeelte tekke õnnestunud lahendamisele ja protoeuroopa laenude hüpoteesi sünnile. Üldkeeleteaduse probleemide käsitlemisel lähtus P. Ariste samuti soome-ugri keeltest.

Imetlust ja aukartust äratav on nii prof. Paul Ariste teadustööde tohutu maht (ühtekokku ligi 9000 lk.) kui ka neis leiduv uute ideede ning lahenduste rohkus.

Mitmekülgsete ja väljapaistvate teaduslike ning ühiskondlike saavutuste eest autasustati prof. P. Aristet Lenini ordeniga, kahe Tööpunalipu ja Rahvaste Sõpruse ordeniga, V. I. Lenini mälestusmedaliga ning mitme aukirja ja teiste autasudega. Prof. P. Ariste teaduslikku tegevust on kõrgelt hinnatud ka rahvusvahelises ulatuses: ta oli Ungari TA, Rahvusvahelise Ungari Keeleteaduse Seltsi, Soomes Soome-Ugri Seltsi, Kalevala Seltsi ja Emakeele Seltsi, Hamburgis Uurali-Altai Seltsi ja Ameerika Lingvistikaühingu auliige, Szegedi, Helsinki ja Tampere Ülikooli audoktor, Soome Teaduste Akadeemia, Soome Akadeemia, Soome Kirjanduse Seltsi ja mitmete teiste välismaiste teaduslike organisatsioonide välisliige.

Prof. Paul Aristet kui silmapaistvat teadlast ja suurt humanisti jäävad mälestama lugematud õpilased Eestis ja mujal maailmas. Erilise kaotuse osaliseks on saanud Tartu Ülikooli soome-ugri keelte kateeder, mille loojaks ja kauaaegseks juhatajaks oli Paul Ariste.

Soome-ugri keelte kateeder

Stipp on ikka suurem küll!

● Rektori käskkiri ●

Vastavalt ENSV valitsuse määrusele 19. 01. 1990. a. nr. 14 «Üliõpilaste, aspirantide ja keskeriõppeasutuste õpilaste stipendiumide kohta» kehtestada Tartu Ülikoolis järgmine stipendiumi määramise ja väljamaksmise kord.

1. Õppetöös edasijõudvatele üliõpilastele makstava stipendiumi määraks lugeda 70 rubla kuus; matemaatikateaduskonna IV ja V kursuse üliõpilastele säilitada 75 rubla kuus.
2. «Väga headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 100—120 rubla kuus.
3. «Headele» ja «väga headele», sh. ainult «headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 80—100 rubla kuus.
4. Õppe- ja teadustöös eriti silmapaistnud üliõpilastele määrata nimelisi stipendiume kuni 150 rubla kuus.
5. Vanemateta üliõpilastele määrata stipendium 140 rbl. kuus.
6. Afganistanis armeeteenistuse läbinud meesüliõpilastele määrata stipendium 100 rubla kuus.
7. Ettevalmistusosakonna kuulajatele määrata stipendium 50 rubla kuus.
8. Päevase õppevormi aspirantidele määrata stipendium 180—200 rubla kuus.
9. Asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide poolt suunatud üliõpilastele võib maksta stipendiumi 90—140 rubla kuus sõltuvalt nende tööstaažist enne ülikooli astumist.
10. Üliõpilastele makstava stipendiumi konkreetse suuruse ülaltoodud piirmäärades määrab kindlaks teaduskond talle aastaks eraldatud stipendiumifondi piires.



Joonistas MARGUS SANGLEPP

Nii kallis üks üliõpilane ülikoolis ka nüüd ei ole, aga arvestused on näidanud, et ühe üliõpilase kohta tehtavad kulutused aastas on kõige suuremad füüsika-keemiateaduskonnas — üle tuhande rubla. Kõige odavam on juuratudeng — ainult 37 rubla. Varsti natuke lähemalt.

Martin Loim 60

Oma teise juubelini on jõudnud rahvamajandusharude ökonoomika kateedri dotsent Martin Loim. Lõviosa tema elutööst on olnud seotud ülikooli majandusteaduskonna väljaarendamisega, selle tänase päevaga.

M. Loim lõpetas TPI majandusteaduskonna tööstusökonomistina 1953. aastal. Spetsialisti sundaja töötas ta Tartu ehitusmaterjalitehases. 1956. aastast tänini on ta majandusteaduskonna õppejõud. Töötada on tulnud kolmes kateedris vastavalt teaduskonna struktuuri muutustele.

M. Loimist on kujunenud juhtiv õppejõud ja tunnustatud spetsialist tööstuse ja rahvamajandusharude ökonoomika ainetsüklis. Peale majandus- ja õigusteaduskonna on ta õpetanud ka tulevasi majandusgeograafe ja žurnaliste, episoodiliselt samuti EPA-s. Tema õppevahendid ja praktikumimaterjalid on välja aidanud õppekirjanduse vähesusest.

Teadustööna on dots. M. Loim uurinud toodangu omahinna, tootmise majandusliku efektiivsuse ja materiaalse stimuleerimise probleeme ehitusmaterjali-, liha- ja kergetööstuses. Ta on andnud oma panuse mitmesuguste probleemide lahendamisse lepingutööde kaudu, on esinenud ettekannetega arvukatel teaduskonverentsidel.

Tartus ja Eestimaal tuntakse dots. M. Loimi kui tööstuse ökonoomika aktuaalseid probleeme käsitlevat juhtivat lektorit ja populaarteaduslike tööde autorit.

Kolleegid avaldavad M. Loimile tema juubeli puhul suurt tänu kõige tehtu eest ning soovivad palju edu edaspidiseks. Sellega ühinevad dots. M. Loimi rohkearvulised õpilased, kelle tööde-tegemiste kaudu loodame Eestimaal paremini elama hakata.

Kolleegide nimel

HEIKI MÜÜR



TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeva puhul trükitööline OILME HOLPUS, professor JAAN PÄRNAT ja müürsepp NIKOLAI SPASSOV, 60. sünnipäeval dots. HEINO LAIDRE ja operaator OIE TAMMUR ning 70. sünnipäeval koristaja PÄRJA ROSENTHAL.

AUTASUSTAMISI

TÜ aukirjaga autasustati kauaaegse eeskujuliku töö eest 60. sünnipäeva puhul dotsente SILVIA RUSSAKUT, LEMBIT KIVISTIKKU ja MARTIN LOIMI, 70. sünnipäeva puhul professor VALVE SAARMAT ning 75. sünnipäeva puhul vanemraamatukoguhoidjat ELSA KUDU.

Ülikoolis veel laiali ei mindud

● IX PARTEIKONVERENTSILT ●

Esmaspäeval toimunud parteikonverentsile oli valitud 134 delegaati. Kohal oli 103. Konverentsi külalisteks olid linnakomitee sekretär Vjatšeslav Suvorov, naaberkõrgkooli sekretär Tõnis Loit ja Juhan Tamme EKP Keskkomiteest. Aruteluks jagati välja EKP kongressiks koostatavate programmdokumentide alternatiivseid dokumente. Konverents kulges küllaltki tasakaalukalt, mitmeid ettepanekuid tehti ka ülikoolisisese tegevuse muutmiseks. Lõpuks võeti vastu otsus.

Ühiskonnateadlaste kahe grupi poolt välja töötatud teese tutvustasid Jüri Tammaru ja Jüri Jekimov. Nendes lähtuti iseseisvast EKP-st ja Eesti omariiklusest.

Juhan Tamme tutvustas NLKP platvormi projekti 28. kongressile, mille arutelu algas samal ajal Moskvas NLKP Keskkomitee pleenumil.

Sõnavõttudes toodi välja ka partei osa ülikoolis, õigemini selle ühiskondliku organisatsiooni mõju vähendamist. Nii soovitati parteiorganisatsiooni esindaja välja viia TÜ nõukogu, teaduskondade nõukogude jt. struktuuridest, parteisekretäride allkirjade ärajätmist mitmesugustel dokumentidel, kaadridokumentidest parteilise kuuluvuse äravõtmist (Madis Saluveer). Parteikomitee sekretär Paul Kenkmann täiendas, et TÜ nõukogu uuest koosseisust ei võtagi ühiskondlikud organisatsioonid enam osa. Parteisekretäri allkirju on peetud vajalikuks anda ainult neile dokumentidele, milleta näiteks Moskvas läbi ei saa. Mitmes sõnavõtus pandi ette, et ülikoolis ei peaks olema kohta ainult ühele parteile või poliitilistele ühendustele üldse või siis kõigile võrdselt.

EKP TÜ ORGANISATSIOONI IX KONVERENTSI OTSUS 5. VEEBRUARIST 1990

1. **Taotleda, et EKP XX kongress kuulutaks EKP liikmeskonna senised põhikirjalised kohustused EKP ja NLKP ees lõppenuks ning võimaldaks igal senisel NLKP liikmel vabalt valida kongressil selgunud platvormide vahel või jääda nendest kõrvale.**
2. **Soovitada ülikooli kommunistidele pärast EKP konverentsi läbi arutada EKP uuendusdokumendid ja edastada oma seisukohad EKP KK-le ja EKP XX kongressi ettevalmistuskomisjonile.**
3. **Kutsuda ülikooli parteiorganisatsiooni liikmeid üles hoiduma enne EKP XX kongressi parteist välja astumast ning otsustama oma vahekord NLKP-ga pärast EKP XX kongressi.**

TA preemiad

Vastavalt Eesti Teaduste Akadeemia presiidiumi poolt kehtestatud korrale antakse **üks kord aastas neli preemiat parimate originaalsete teaduslike üliõpilastööde eest, nendest kaks parima teoreetilise ja kaks parima rakendusliku töö eest.** Preemiate suuruseks on à 200 rubla.

Preemiad määratakse teaduste rühmade kaupa. 1990. aastal on ette nähtud preemiad 1) ühiskonna- ja humanitaarteaduste (sh. majandusgeograafia) ning 2) füüsika (sh. keemilise füüsika) ja astronoomia alal.

Eesti Teaduste Akadeemia presiidium pikendas käesoleva aasta preemiakandidaatide esitamise tähtaega **1. märtsini.** Preemiatele võivad konkureerida 1988. ja 1989. aastal valminud individuaal- või kollektiivtööd, mille autoreiks on (olid) Eesti kõrgemate õppeasutuste üliõpilased või teistes liiduvabariikides õppivad (õppinud) üliõpilased, kes on (olid) Eestist sinna õppima suunatud.

Kateedritel ja õppejõududel palutakse esitada väärilisi preemiakandidaate Eesti Teaduste Akadeemiale. Preemiale pretendeerivad tööd tuleb saata ühes eksemplaris Eesti Teaduste Akadeemia presiidiumile aadressil **Tallinn 200 106, Kohtu t. 6.** Esitatavatele töödele lisada kirjalikke arvamusi ja hinnanguid, samuti põhiandmed töö autori kohta, mis kajastavad ka tema tegevust õppe- ja teadustöös.

● Viimast nõukogu alustas rektor professor Jüri Kärner järgmiste sõnadega: «Täna öösel, päev enne oma 85. sünnipäeva, lahkus ülikooli nõukogu kauaaegne liige, akadeemik **Paul Ariste.** Mälestame teda.»

● **Oli 2. veebruar,** päev, mil möödus 70 aastat Tartu rahust. Sel puhul otsustati saata ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi esimehele Arnold Rüütlile telegramm.

● **KUTSED.** Professorikutse otsustati anda füüsika-matemaatikadoktor ENE ERGMALE ning dotsendikutse füüsika-matemaatikakandidaatidele VIKTOR KORROVITSILE ja HANNO OHVRILILE, geoloogia-mineraloogiakandidaat VOLLI KALMULE, bioloogiakandidaatidele ALAR LÄÄNELAIULE ja MARTIN ZOBELILE ning meditsiinikandidaatidele MIHHAIL GUSILE ja KALJU PAJULE.

● **KEELTE ÕPETAMISEST ÜLIKOOLIS. Esimesena kõneles sellest vene keele metoodika kateedri juhataja prof. ANTIDEA METSA,** kes alustas sellega, et juba kaks aastat ei ole tulnud teha pikki aruandeid vene keele õpetamise tõhustamisest.

Vene keele õpetamisel on käigus mitmed variandid: õpetatakse kahel kursusel, lõpus eksam; õpetatakse ühel kursusel, lõpus eksam; osaliselt fakultatiivne, lõpeb II kursusel arvestuse või eksamiga; ainult fakultatiivne; individuaalne variant, kus saab teha kohe eksami või arvestuse. Üliõpilasel on võimalik valida nende variantide vahel. Võib-olla oleks aeg sisse viia vanemal kursusel riigieksam. Hiljem peaks arvestama ka töötasu vastavalt keeleoskusele. Teiselt poolt on keele õpetamine seotud sisu variatiivsusega, s. t. vastavalt erialale. Sügiseti küsitakse ka üliõpilaste arvamusi, oodatud on teaduskondade ettepanekud. Kommunikatiivse keeleõpetuse puhul on sel aastal kasutatud aspektset õpetust, näiteks sotsioloogid tahtsid diskuteerimist õppida, eesti filoloogid soovisid tõlkima õpetamist, arstid tahtsid teemat «Vestlus haigega», bioloogid said intensiivkursuse.

Probleemid. Hädasti oleks vaja hubaseid ruume, paljundust, töökindlaid mikrofone. Pole aega oodata, sest juba praegu õpetatakse vene keelt ka välismaalastele.

Vene keele metoodika kateedri kaader on püsiv, 18 töötajast 17 on TÜ kasvandikud. Pooled on töötanud ka välismaal intensiivmeetoditega. Neid kogemusi oleks vaja kasutada meilgi. Paljud tegelevad õpikute koostamisega. Vene keele õpetamise lepingud Soomega on tehtud kateedri seljataga, Hariduskomitee poolt ning need ei ole sel kujul meile kasulikud. On vaja otsekontakte.

● **Võõrkeelte kateedri juhataja dots. AURELIE ALL:** õpetame saksa, inglise ja prantsuse keelt 8 teaduskonnas, ühes fakultatiivselt. Eesmärgiks on olnud, et üliõpilane saaks täielikult aru oma erialakeelest, oskaks suhelda oma kolleegidega, esineda konverentsidel, koostada avaldusi, kirju jm. Kui nädalas on keeletunde rohkem kui kaks, siis tudengite soovil õpitakse ka igapäevast kõnekeelt.

Probleemid. Võõrkeele õppejõule on väga tähtis tunda seda maad ja rahvast, kelle keelt nad õpetavad. Välismaal ei ole käinud 11 õppejõudu. Mõnedki on olnud välismaal ainult turismituusiku või küllakutsega.

Kõikide teaduskondade jaoks ei ole õpikuid. Õppejõud peavad ise pidevalt materjale otsima ja paljundama. Selline loov töö ei lähe aga kahjuks kusagil arvesse. Millegipärast ei lähe arvesse ka lektüüri ärakuulamine.

Viimasel ajal on koormus väga palju suurenenud, mõnel on nädalas 18 tundi, aga on ka üle 20 tunni. Kateedrijuhataja pidas seda eneolematuks inimese ekspluateerimiseks. Koormuse suurenemine on tulnud sellest, et teaduskonnad suurendavad oma tundide arvu, tuleb juurde uusi osakondi. EO keelerühmadesse on tulnud ka neid, kellel polegi võõrkeele eksamit tarvis teha. Kõikidele, kellele vaja, ei olegi praegu enam suudetud võõrkeelt õpetada. Kreeka keele õpetamine toimub ühiskondlikel alustel, koormust see ei anna.

Kui oleks paljundusaparaat, kas või osakonna peale, miks mitte ka koos vene filoloogia osakonnaga. Ülikooli paljunduse kaudu saab küll töid teha, kuid filoloogidele on sellest vähe. Praegu lasevad õppejõud materjale paljundada oma abikaasade töökohtades, isegi tasu eest Tallinna teenindusmajas.

Ligi neli aastat ei ole ilmunud ühtegi rotaprintõppevahendit. Ülikooli kirjastuses nõuti sirge servaga käsikirju, suuremal hulgal on neid raske trükkida, ei ole kogemusi. Kirjastusega selles suhtes lepingut sõlmida ei saa, sest neil mittekoosseisulisi summasid enam ei olevat. Kirjastusega läbirääkimisi pidades selgunud, et käsikirja pildistamiseks ei ole sirget serva vaja.

A. All tegi ettepaneku ära lõpetada keele õppimine kaugõppes. Senised tulemused on kesised, keeldutakse isegi sõnavara õppimisest.

● **Sõnavõttudes ja küsimustes** kujunes põhiliseks arvamus: keeled peaksid selged olema juba keskkoolis, nii et ülikoolis ei oleks enam vaja keskkooli tasemel keeli õpetada, võiks vaid täiendada või ainult fakultatiivselt õpetada. Olukord on aga niisugune nagu on ja kuni ükskord nii kaugele jõuame, peavad vähemalt normaalsed õppimistingimused olema. Prof. Helmut Piirimäe sooviks on, et ka rootsi keelt oleks võimalik õpetada, samuti teisi Skandinaavia keeli. Paraku peab praegune rootsi keele õppejõud inglise keelt õpetama. Kui inglise ja saksa filoloogia õppejõude oleks piisavalt, saaks TÜ-s õpetada ka itaalia, hispaania jt. keeli. Taani keelt võiks õpetada Pent Nurmekund (küllap mitmeid teisigi keeli), kuid tema saadeti mõni aasta tagasi ülikoolist ära. Kes ja miks, jäi isegi nõukogus selgusetuks.

Prorektor Valter Haamer arvas, et kui mõni üliõpilane paarist tuhandest kaugõppijast keelega toime ei tule, ei maksaks kaugõppe kohta veel üldistusi teha. Kaugõppest võõrkeele äravõtmine ei oleks õige samm. Õppekirjanduse väljaandmisega on tõesti probleeme. Ta arvas, et laborandid võiksid õppida käsikirja pildistamiseks korralikult trükkima. Siis ei oleks vaja enam teisel inimesel teksti ümber lüüa. Olgu pealegi, et serv ei ole sirge. Ka paljundusaparaate oleks väga juurde vaja, aga aparaat üksi ei päästa, kui puudub vastav paber.

● EELMISE AASTA TEADUSTÖÖST TEGI KOKKUVÕTTE TEADUSPROREKTOR PROFESSOR ANTS KALLIKORM.

Mõned väljavõtted sellest.

Kas me teamegi, et ülikoolis töötab praegu 1256 õppejõudu (neist 111 teadusdoktorit ja 560 -kandidaati)? Need arvud on 1988. aastast suuremad. Aasta lõpus oli TÜ-s 90 kateedrit, 39 teaduslaborit (neist 5 harulaborit). Avati 4 uut laborit: psühhomeetria ja psühhofüüsika, raamatukogunduse teooria ja ajaloo, teadusökonoomika ning välissuhtlemise õigusprobleemide laborid. Ülikooli juurde loodi ka 6 väikeettevõtet: «Uniconsult», «Metar», «Eric», «Areco», «Tarbatu» ja «Optima».

● Teadustöö plaani aluseks on **31 põhisuunda,** selle raames täideti 249 plaanilist teemat. Osaleti 17 üleliidulises teaduslik-tehnilises programmis 49 ülesandega ja VMN maade teaduslik-tehnilise progressi kompleksprogrammist võtab TÜ osa 8 ülesandega jm. Kahepoolsed koostöölepingud on sõlmitud 18 sotsialismi- ja 18 kapitalismimaa kõrgkooli ja teadusasutusega.

● 1989. aastal **kaitsti** 8 doktori- (Jüri-Hain Kaljusto, Eevi Ulst, Gunnar Karu, Mart Sõrg, Larissa Volpert, Viktor Fainštein, Talis Bachmann ja Raik-Hiio Mikelsaar) ning 23 kandidaadiväitekirja. **Aspirantuuri** lõpetas 45 **aspiranti,** neist töö kaitsmisega 3 ja väitekirja esitamisega 16. Doktorante oli 6. Ülikooli erialanõukogudes kaitsti 1 doktori- ja 39 kandidaadiväitekirja.

TÜ nõukogus

- **KEELED, KEELED!**
- **TEADUSTÖÖS IKKA HÄSTI!**
- **TEADUSAMET?**
- **ARSTIDEL KAKS KATEEDRIT ROHKEM**

● Ülikooli töötajad **publitseerisid** 2287 tööd, neist välismaal 237 (s. o. 10,4%, 1988. aastal moodustas see 8%). TÜ-s anti välja 25 kogumikku ja 39 TÜ Toimetiste köidet, ilmus 21 monograafiat ja 7 grifiga õpikut.

● **Patendinduses** saadi 17 autoritunnistust, 16 lahendust tunnistati leiutiseks, saadi 4 patenti, registreeriti 1 kaubamärk.

● Üleliidulisel rahvamajandussaavutuste **näitusel** pandi välja 5 eksponaati, neist 1 sai hõbemedali, rahvusvahelistel näitustel osaleti 6 korral 19 eksponaadiga.

● Rahvamajanduses **juurutati** 39 töö tulemused.

● **Teadustöö üldmaht** oli 7,5 miljonit rubla, sealhulgas lepinguliste tööde maht 4,9 miljonit rubla. Vabariigi vajadusteks tehti töid 2,5, Tartu linnale ja rajoonile 0,32 miljoni rubla eest.

● Vabariigi **parimate teadustööde** nimistusse arvati 17 TÜ tööd, NSVL TA 1988. aasta aruandes märgiti ära ülikooli osavõtul tehtud uurimistöö tulemused (see oli elektrokeemia laboris prof. Uno Palmi juhendamisel valminud töö).

● Tunduvalt elavnes **välissuhtlus.** Moskva kaudu viibis väliskomandeeringuis 34 õppejõudu, teadurit ja 62 üliõpilast (1988 — 70, 27) ja Eesti kaudu 428 õppejõudu ja teadurit ning 72 üliõpilast (1988 — 166 ja 2).

Ülikool ise võttis vastu 748 väliskülalist (152 sotsialismi- ja 596 kapitalismimaadest). 1988 olid need arvud 134, 45, 89.

● **Olulisteks sammudeks** TÜ teadustöös olid lepinguliste tööde põhimääruse koostamine ja rakendamine ning välissuhete osakonna uus põhikiri. Muutmisel on teadustööde eelarvelise finantseerimise süsteem.

Mõned punktid otsusest:

● kateedritel ja laboritel tuleks säilitada lepinguliste uurimistööde maht vähemalt senisel tasemel. Teadusökonoomika laboril on vaja analüüsida vabariigi eelarvet võimalike teadustööde tellijate selgitamiseks;

● TÜ teadustöö paremaks tutvustamiseks arendada välja teaduslik-tehnilise info ja näituste talitus ning näha ülikooli eelarves ette eraldi summad näituste eksponaatide valmistamiseks;

● kehtestada kord, et ülikoolis korraldatavate teadusürituste läbiviimise otsustab TÜ nõukogu.

Peale aruande esitamist informeeris teadusprorektor nõukogu liikmeid vabariigis moodustatud **teaduse korraldamiskomisjoni tegevusest.** Seda juhib Ülo Vooglaid, ülikoolist kuuluvad sinna rektor ja teadusprorektor.

(Järg 4. lk.)



Tudeng ütleb ka, mis ta asjast arvab

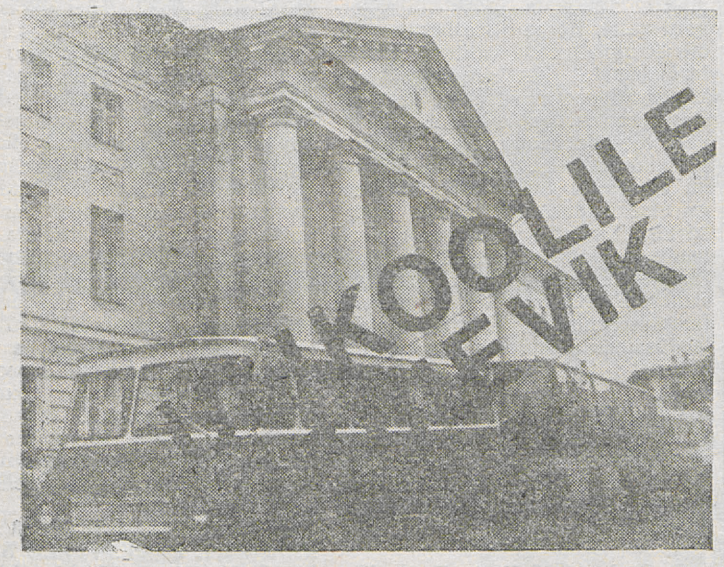

2. Astmeline haridus ülikoolis, üliõpilaste erialakeskne atesteerimine

1) Astmeline kõrgharidus ülikoolis koosneb reeglina kahest astmest. Madalam aste on harilikult lühemaajaline (4—5 õ.a.) ja kõrgem aste pikemaajaline (5—6 õ.a.), mis võib lõppeda akadeemilise kraadi kaitsmisega. Mõlema astme lõpetanud saavad Tartu Ülikooli diplomi, millega omistatakse erialale ning astmele vastav kutse. Tehakse ettepanekud tööseaduste vastavusse viimiseks diplomi järkudega omistatud kutsetele. Üleminek astmelisele kõrgharidusele toimub järk-järgult arvestusega, et esimesed järku kinnitavad diplomid väljastatakse 1992.—94. a. Enne seda perioodi välja antud diplomid loetakse kuuluvaks kõrgemasse järku. *Cum laude* diplomile kehtestatud soodustused jäävad kehtima.

2) Baashariduse (2—3 a.) annavad reeglina kohustuslikud üldkursused ja mõned edasise spetsialiseerumisega seotud valikkursused. Baasharidust andvad kursused peavad olema jõukohased enamikule üliõpilastest ning andma kindlad teadmised vastavate ainete põhialustest. Baasharidus ei tohi olla rangelt erialane. Kõigi erialade õppeplaanidesse tuleks lülitada üldkultuurilised ained.

3) Spetsialiseerumisega (2—3 a.) toimub põhikursuste ja sellele järgnevate erikursuste süvakäsitlus domineerivalt valikkursuste vormis. Üliõpilastel on võimalik suhteliselt laias ulatuses valida neid huvitavaid erialasid kui ka laiemaid kursusi ning valida ka omandamise tase. Hindamisel kasutatav punktisüsteem fikseerib stuudiumi jätkamiseks ning stipendiumi saamiseks vajalikud määrad.

4) Kõrgema kvalifikatsiooni (1—2 a.) saavad need üliõpilased, kes lõpetavad stuudiumi diplomitööga. Neile võidakse omistada magistrikraad (ka pedagoogilistel erialadel), mille staatus fikseeritakse ülikooli akadeemiliste kraadide põhimäärusega.

5) Üliõpilaste erialakeskne atesteerimine viiakse läbi spetsialiseerumise kaudu kolmanda õppeaasta lõpus ja toimub suulise või kirjaliku eksami või atestatsioonitöö vormis eesmärgiga omandatud teadmisi süstematiseerida ja võimalikud kõrgemat kvalifikatsiooni omandama asuvad üliõpilased välja selgitada. Välistatud ei ole mitmene ja korduv atesteerimine (näiteks teisel ja neljandal või viiendal õppeaastal). Pedagoogilistes osakondades toimub kutsesobivuse katse.

Konverentsi «Ülikooli tulevik» põhisuundadest

ETTEPANEK ASTMELISE ÕPETUSE KOHTA

See alalõik on vana ja uue võitluse segamise ja vormivalamise tulemus, mis lubab oletada, et ta vajab varsti järjekordset ümbertegemist. Lähtun sellest, et on vaja luua **üliõpilaskeskne õppesüsteem.**

Siit ka ettepanek: *veel kord tõsiselt läbi kaaluda ülikooli võimalused (ja kà perspektiivid) nn. ainesüsteemi sisseseadmiseks, mis baseerub üliõpilase õigusel koostada endale tunniplaan (õppeplaan) ise. Anda võimalus võtta sinna nii erialasid kui ka üliõpilase enda seisukohalt vajalikke ja üldharivaid loengukursusi, omandada neid erinevas raskusastmes ja siit tulenevalt saada ka erineva tasemega diplom.*

Selline õppesüsteem võimaldab paindlikult kombineerida õppeaineid vastavalt õppija huvidele ja võimetele, arendab üliõpilastes iseseisvust ja iseotsustamist, initsiatiivi ning vastutustunnet. Selle ettepaneku kasuks räägib veel kaug-õppevormi kui paralleelse õppevormi kaotamisega seonduv. Koolitamis- ja õppimistarbe kasvu on ette näha, kui paljud täiskasvanud, kel tee kunagi kõrgkoolist mööda läks, tunnetavad, et haridustaset hakatakse arvestama konkureerimisel vabale töökohale, ja soovivad seetõttu saada ülikooliharidust. Nende jaoks on ülaltoodud ettepanek sel juhul ainuvõimalik.

See süsteem on mujal maailmas ära proovitud ja tal on pikem ajalugu kui NL, kust oleme saanud tänase haridussüsteemi. Kui isegi nüüd, taasärkamisajal ei osata (taheta) seada Tartu Ülikooli arengu lõppeesmärgiks **Tartu Ülikooli diplomi tunnustamist esialgu Põhja-Euroopas ja hiljem kogu maailmas,** *siis võib lugeda seda kava vanameelsete võiduks, kes on lubanud muudatusi vaid sedavõrd, et see annaks välja hea kosmeetilise remondi mõõtmed ja lükkaks õppetöö uuele alusele seadmise valulikumasse aega — tulevikku.*

P. S. *Isiklikult ootan väga ainesüsteemi sisseseadmist juba sel sügisel.*

MARKO MÄEKIVI,
kaubandusök. I k.

31. JAANUARIL PEAKOMISJONIS!

1. Dots. Lembit Saarnits täpsustas ülikooli juhtimisskeemiga seonduvaid küsimusi. Ta märkis, et juhtimise subjekt ja objekt aetakse pidevalt segi. Me ei tohiks unustada, et parlament on otsustav, s. o. võim, aga dekaanid näiteks on täidesaatev-korraldav tasand. Juhtimisküsimustega pikemat aega tegeldes on märgata mitmeid sellealaseid tühikuid ka ülikoolis. Kui on tegemist 200—300 inimesest koosneva kollektiiviga, peaks üks kompetentne isik pidevalt tegelema juhtimisküsimustega, aga meil on 8700 inimest ja pole hetkel kedagi võimalik nimetada, kelle põhitöö oleks juhtimisküsimustega tegelemine, nii et....!

Samas selgus ka vajadus taastada ülikoolisisene akadeemiline kohus, kus tegeldakse kitsaskohtade ja konfliktide arutamisega juriidiliselt ja eetiliselt tagatud tasemel. Siiani tegutsenud seltsimehelik kohus on 31. oktoobril 1989 erru läinud. Loomulikult on siin a/ü kaasarääkimine iseenesest mõistetav.

2. Arutati ülikooli fondi põhikirja projekti. Perspektiivs tuleb luua üks ülikooli fond, mille osadeks oleksid juba tegutsevad kaks fondi. Fondi juhtimine ja töö korraldatakse põhikirja järgi, kusjuures kaasa haaratakse inimesi ka väljastpoolt ülikooli. Probleem on edasi päevakorral.

3. 14. veebruaril toimub järjekordne peakomisjoni istung. Osa võtma on palutud kõik toimkondade liidrid ja keelatud pole kellegi osavõtt nõukogu saalis kell 9 algavast arutelust.

Samas tulevad taas arutamisele ülikoolis **juhtimisküsimused**, ülikooli **põhikirja** värskendatud ja viimistletud **tekst** ning püüame saada ülevaadet ülikooli **palgakorralduse** perspektiividest (seda suunda on vaagitud juba kolmel korral ning ülikoolipoolne ettepanek vabariigi valitsusele esitatud) ja alustada pensionide ning muu sotsiaaltoetustesse puutuvaga.

MATI SALUNDI

Avalikustan raamatukogutöötajate ametipalgad ja lisan mõnda vaidlust lõpetades

Tartu Ülikooli a/ü komitee kirjatükk «Palgad, palgad, palgad...» («UT» 12. jaan. 90.) ja seltsimeeste V. Peedimaa ja O. Andla arvamusteavaldused raamatukogutöötajate raske rahakoti kohta tekitasid tahtmise teha meie palgamäärad üldiselt teatavaks. NSVL Ministrite Nõukogu määrusega 24. detsembrist 1976. aastast kehtestati **esimese** kategooria raamatukogudes kuupalgad järgmiselt:

direktor: 200—220 rbl.,
asedirektor: 10—20% vähem direktori palgast,
osakonnajuhataja: 160—180 rbl.,
keskharidusega raamatukoguhoidja: 80 rbl.,
kõrgharidusega raamatukoguhoidja: 100 rbl.,
keskharidusega vanemraamatukoguhoidja: 100 rbl.,
kõrgharidusega vanemraamatukoguhoidja 110 rbl.,
majandusosakonna juhataja: 115—125 rbl.,
komandant: 90 rbl.

Nii «kõrget» töötasu saadakse ülikooli raamatukogus alates 1. veebruarist 1985. Siis omistas ENSV kõrghariduse minister I. Nuut oma käskkirjaga nr. 28 29. jaanuarist ülikooli raamatukogule esimese kategooria. Kuni 1985. aastani olime teise tähtsusjärgu raamatukogu (Tartu linnaraamatukogul oli I kategooria), sest formaalsest raamatukogustatistikast sõltuva riikliku standardi järgi ei olnud ülikooli raamatukogus küllalt palju lugejaid. Nimelt loendatakse mõnel pool lugejat igas teeniduspunktis eraldi, meil arvestatakse iga inimest lugejana ainult üks kord.

Töötasu tõstmiseks 1985. aastal tuli üheksa aastat tublisti vaeva näha. Niikaua saime palka 20—40 rubla, keskmiselt 30 rubla vähem: direktor näiteks 180—200 rbl., osakonnajuhataja 140—160 rbl. jne. Eriti raske oli direktorile ja asetäitjatele maksimaalpalka kaubelda, sest juhtivtöötajate palgafond oli väga rangelt limiteeritud ja sm. O. Andla anda ja jagada. Nõnda oli ka asedirektori palk hirmus pisike — 180—20% = 144 rbl.

Selge see, et raamatukogu personali kujunemislukku on sellest pisiraha perioodist jäänud jäljed tänaseni. Ja kas meil nüüdki parem on? Preemiad praktiliselt puuduvad. Lisatasu on raamatukogutöötajail võimalik saada võõrkeelte oskuse eest — 10% ühe ja 15% kahe võõrkeele valdamise eest, juhul kui keeleoskus on vastava eksamiga tõestatud ja igapäevatöös vajalik. Haridus ja töötamise aeg juhtivtöötajate töötasu ei tõsta, ainult raamatukoguhoidjatele tuleb 5 rubla juurde iga raamatukogus töötatud 5 aasta kohta.

* * *

Mis veel? Möödunud aasta maikuust said raamatukogutöötajad palgale juurde keskmiselt 30% nn. vaesuse kompensatsiooni. Seda tänu kultuuritöötajate ametiühingu visale võitlusele. Kuni oktoobrikuuni 1989 pidi pensioniealine raamatukogutöötaja oma ametit edasi pidades loobuma pensionist. Samal aastal sai lubatuks ka teenistujate ameti- ja kutsekaaslus ning raamatukogutöötajate osalemine lepingulises töös. Seni oli seegi rangelt keelatud.

Nõnda siis, et kui seltsimehed Peedimaa ja Andla esitasid andmed raamatukogutöötajate kõrgetest töötasudest, ei ole juttu põhipalgast, vaid arvesse on võetud kõik lisatasud ning koha- ja kutsekaaslus. Meil ei ole teist väljapääsu olnud. Fakt on see, et raamatukoguhoidja või komandant oma põhipalgaga ära ei ela, isegi osakonnajuhataja vireleb vaesuse piiril. Nõnda siis võetakse vastava tasu eest ette ka transporditöölise, koristaja, valvuri, uksehoidja, riidehoidja või mõni muu võimalik töö, asendatakse lapsepuhkusel olevat kolleegi või ametikaaslast. On see neile auks või häbiks, otsustage ise, kui võrdlete raamatukogu puhtust, korda ja kogu töökorraldust ülikooli mõne muu allasutuse omaga. **Ei ole õiglane,** kui V. Peedimaa ja O. Andla arvestavad selle töö eest saadud tasu raamatukogutöötaja keskmise töötasu sisse. Arvan seda laadi teabe levitamise alavääristavaks ja minnes üle emotsionaalsemale käsitlusele avaldan mõned mõtted seoses nende nüketega, mis sisalduvad Vello Peedimaa intervjuus ülikooli ajalehele.

(Järg 4. lk.)

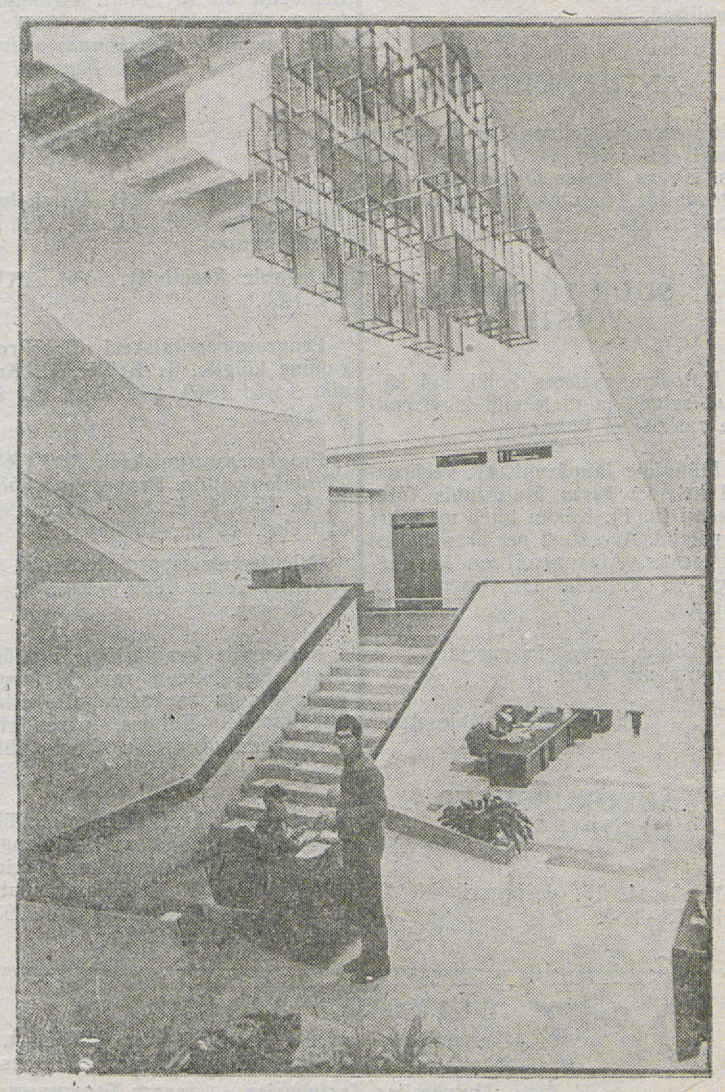

TÜ tudengitele

Äsja oma tegevust alustanud «Studio B» ootab kõigi erksavaimuliste inimeste kaasalöömist ideekavandite genereerimisel, mille alusel saaks luua **joonisfilmiseeriaid** lastele. Üks selline seeria koosneb 13 osast, kusjuures iga osa kestus on ca 8 minutit. Neid osi peaksid seeriaks ühendama samad põhitegelased, olgu neid siis üks, kaks, kolm või neli. Seeria iga järgmist osa saab kasutada järjest uute teemade läbimängimiseks. Milliseid kangelasi liikuma panna soovitakse — lapsi, loomi, fantastilisi figuure jne. —, see on autorite teha. Küll aga ootavad režissöörid, et ideekavandis pakutud dramaturgia võimaldaks luua huvitavaid karaktereid. Samas loodab «Studio B», et pakutud ideekavandid võimaldaksid luua filme, mis kinnistaksid lastes elu tähtsaid põhiväärtusi — ausust, töökust, abivalmidust, hoolikust, rüütellikkust jne.

Meile vastuvõetava ideekavandi eest (ühel või paaril masinakirjalehel) maksab «Studio B» 1000 rubla ja sõlmib autoriga tema soovi korral lepingu ideekavandi vormistamiseks stsenaariumina.

Meie postiaadress on:

Tallinn 200001
Tallinna Peapostkontor, «Studio B»
Postkast 399.

Avalikustan...

(Algus 3. lk.)

* * *

Küsimus kas Andla annab raha, Peedimaa lubab ja Fingilt saab allkirja, on üleüldine, sugugi mitte ainult seotud tolle Togliatti komandeeringuga. (Koostöö sealse raamatukoguga tekitab mingit vinduvat kadedust.) **Iga** komandeering, **iga** ost, **iga** töölevõtmine, **iga** leping, **iga** tellimus, **iga** arve on raamatukogul seotud nende kõrgemalseisvate isikute otsuste ja tahtega. On seotud ikka veel, kuigi oma kirjadega rektorile taotlesime möödunud aasta septembrikuust alates, kolmel korral põhjendusi lisades finantsilist sõltumatust. Tsiteerin siinkohal O. Andlat 4. jaanuarist s. a.: «Teadusraamatukogu põhikiri (uus) on veel kinnitamata, ka eelarve on raamatukogule eraldamata. Pole rektori luba ei pearaamatupidaja ega teiste ametikohtade moodustamiseks raamatukogul.» Au Oleg Andlale vastamise eest! Kõik teised raamatukogu kirjalikud pöördumised ülikooli juhtorganite poole viimasel paaril aastal on jäänud vastuseta ja sisulise tähelepanuta. Kõik need on olnud raamatukogule olulised ja elulised lahendust vajavad probleemid, olgu see siis varalise vastutuse korraldus, valuutataotlus, inventuuride läbiviimise formaalsus, palve lisafinantseerimiseks, mure katuse läbijooksmise pärast või tellimus vargapüüdja ostmiseks raamaturöövlite tegevuse jätkumise tõttu, jne., jne.

Ühelt poolt võttes on asi nõnda, et ülemused justkui ei suuda midagi otsustada ja teiselt poolt ei luba nad seda teha ka raamatukogu töö eest vastutaval isikul, takistades sel moel raamatukogu direktorit ametiülesannete täitmisel. Ei oska enam kuidas olla, et saada vastust või võimalust iseseisvalt tegutseda. Justkui me räägiksime täiesti erinevates keeltes. Teiselt poolt ei ole nõnda ka võimalik midagi ette võtta, et vabaneda eestkostjatest, hooldajatest ja raamatukogu töövajaduste üle otsustajatest, kamandajatest ja kohustajatest. Reaalselt käib elu ülikoolis edasi niisama moodi kui sügavatel stagnaaegadel. Isegi absurdsest ja asjatust tsiviilkaitsemängust ei ole osatud loobuda. Ei pea õiglaseks ka pidevat viitamist rektorile, sest rektori luba ootamist näikse vaja olevat ametnikkudele-bürokraatidele, see ei ole asja edasiviimise huvides. Tahaksin hüüda — inimesed, kus te ise olete!

Ülemusehirmu ettelükkamine näikse aga nõnda veres olevat, et nähakse olematutki tonti. Kinnitan, et ei tea ega mäleta end kunagi kedagi ülikooli halduspoolelt Rein Ristlaanega hirmutanud olevat. Siinkohal jääb mul ainult üle Rein Ristlaant tänada. Sest selgeks sai, millised asjaolud sundisid ülikooli juhtkonda raamatukogu huvides tegusad olema. Kartus ja hirm Rein Ristlaane ees oli põhiteguriks. Nõnda siis tuli kogemata välja tõde. Sügavate stagnaaegade kiuste arvasin seni naiivselt, et meil kõigil oli ühine püüd üles ehitada ja elus hoida selline raamatukogu ülikooli tarvis, mis oleks võimalikult parim nii tudengi kui teaduri jaoks.

* * *

Oma ülikoolile pühendatud teadliku ja tegeva elu lõpul esitan alma mater'i juhtkonnale kolm viimast soovi(tust).

Esimene. Kui teie käest midagi küsitakse, palun, vastake! Viivitamine või vaikimine ei väldi vajadust probleemi lahendada, vaid tekitab vastastikust usaldamatust ja uusi segadusi.

Teine. Kui te asute probleemi lahendama, palun, arutage asju koos nendega, kelle küsimus, kelle probleem see on. Juuresolek ja osalemine asjaolude arutamisel on demokraatlik elementaarnõue ning tülikas ja ebamugav ainult siis, kui ei taotleta ausaid ja asjalikke lahendusi.

Kolmas. Kui olete asjaosalised ära kuulanud, küsimusi vaaginud, lahendusi otsinud — otsustage midagi ära. Otsustamine on teie otsene ametikohustus. Otsustada tuleb ka siis, kui mõni asjaolu ei ole lõpuni selge, sest ta saab klaaruda vaid tegevuse käigus. Lahendus ei pruugi olla ainuvõimalik, parim, kõigile meeltmööda, absoluutselt lõplik, harjumuspärane.

Kõik eelöeldu on kirja pandud südamevaluga mõeldes mitte ainult raamatukogule, vaid silmas on peetud üldisemat — väärtushinnanguid, suhtlemis- ja juhtimisstiili ülikoolis.

LAINE PEEP

TÜ nõukogus

(Algus 2. lk.)

Viimasel koosolekul jõuti ühehäälselt järeldusele, et baasfinantseerimist ei saa anda ühiskondliku organi kätte. Kõige otstarbekam näib olevat moodustada valitsuse juurde **teadusamet**, kes tegeleks kogu kõrghariduse ja vabariigi teaduse finantseerimisega erinevate loodavate fondide kaudu, seega ei kuuluks kõrgkoolid haridusministeeriumi alla, vaid suhteksid valitsusega otse teadusameti kaudu. Kõrgharidus baseerub primaarselt siiski teadusel. Leiti, et kuni 10% baasfinantseerimisest läheks grantide, erinevate programmide ja taotluste finantseerimiseks. Eri reana oleks teadusameti käsutuses kapitaalmahutused ehituste ja aparatuuri jaoks.

Väljatöötamisel on fondide ja teadusameti põhikirjad ning teaduse seadus.

Halduseprorektor Vello Peedimaa kahtles teadusameti kasulikkuses ülikoolile.

● **Senine Üliõpilaste Teadusliku Ühingu esimees dots. UDO REINO** täiendas teaduseprorektori ettekannet: «ÜTÜ nõukogu on likvideeritud, üliõpilasteadus mitte. Oleme jõudnud tagasi aega, kus 30—45 aastat tagasi ÜTÜ alustas tegevust, kuid teadustöö tegemine oli vabatahtlik. Teadustöö juhtimine jääb teaduskondadele ning üldine kõrvupidi vedamine on lõppenud».

● **MUUDATUSTEST UUTE ÜLIÕPILASTE VASTUVÕTMISEL KÕNELES ÕPPEPROREKTOR PROFESSOR HEINO SIIGUR.**

TÜ-sse võetakse alaliselt Eestis elavaid keskharidusega isikuid, teiste liiduvabariikide ja välisriikide elanikke aga vastavalt lepingule.

Vähem on erisoodustusi. Nii võetakse TÜ ettevalmistusosakonna edukalt lõpetanuid ainult **matemaatika, füüsika ja keemia** erialale. Ülejäänud erialadel arvestatakse EO lõpueksameid üldises konkurentsis teiste sisseastujatega. Sisseastumiseksameid ei pea tegema ka keskkooli kuld- või hõbemedaliga, keskeriõppeasutuse või kutsekeskkooli kiitusega lõpetanud **füüsika, keemia, matemaatika ja rakendusmatemaatika** erialale soovijaid. Mitmesuguseid soodustusi on just reaalaineid õppima tulnutele.

Mis puudutab väljaspool konkurssi sissesaamist, siis siia kuuluvad ainult reservi arvatud sõjaväelased, kellele on kehtestatud riiklikud soodustused, ning orvud ja vanemate hoolduseta jäänud lapsed.

Sisseastumiseksamid toimuvad juba tuttavaks saanud konkursi- ja tasemeeksamitena 10-pallises süsteemis. Positiivseks eksamitulemuseks hinnatakse aga vastuseid alates 5 pallist.

● **ARSTITEADUSKONNA DEKAANI KT. PROF. VELLO SALUPERE TAOTLES TEADUSKONNA NÕUKOGU OTSUSE PÕHJAL KAHE KATEEDRI LAHUTAMIST:** ühe anatoomia ja histoloogia kateedri asemel on nüüd **anatoomia kateeder** ning **histoloogia ja embrüoloogia kateeder.** Farmaatsia kateeder otsustati nimetada **farmakognoosia kateedriks** ning **ravimite tehnoloogia kateedriks.** TÜ nõukogu rahuldas taotluse.

Rektor tänas koosoleku lõpul nõukogu liikmeid töö eest TÜ nõukogus. Oli see ju selle koosseisu viimane koosolek, aeg laialiminekukski vist küps, sest viimastel koosolekutel oli palju sagimist ja jutustamist.

Uus nõukogu tuleb esimest korda kokku 2. märtsil.



EESTI NAISÜLIÕPILASTE SELTS

korraldab **kolmapäeval, 14. veebruaril kl. 17** ENÜS-i vilistlase prof. Elise Käer-Kingisepa mälestusõhtu füsioloogiakateedri ruumides Näituse 2. Oodatud on kõik huvilised.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 14. veebruaril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis. Kavas Peeter Oleski ettekanne «Ideaalide võidujooks ja kultuuride konkurents».

SUUR TÜ MALEVÕISTLUS

Kutsume osalema kõiki, kel käigud selged ja malekella käsitsemine raskusi ei valmista.

Mängime laupäeval, 17. veebruaril kell 12 Tartu Maleklubis (Magasini tn. 1). Kokku tuleb mängida 7 partiid. Arvestust peetakse šveitsi süsteemis. Ajakontroll on kummalegi 15 minutit. Osavõtumaks 2 rubla.

Auhinna saavad ka paremad ilma järguta mängijad.

Akadeemiline Maleselts

AUTOKURSUSED ÜLIÕPILASTELE

neljapäeval, 15. veebruaril kl. 17 Tiigi 78—235.

Nalja kah!

AUTOJUHIEKSAMIL RAIs

Küsimus: *Kuidas eemaldada õhku auto hüdropidurisüsteemist?*

Vastaja, ravi VI kursuse naistudeng — mõneminutilise mõtlemise järel.

Vastus: *Auto hüdropidurisüsteemi tuleb panna söetablette. Kui söetabletid eemaldavad kõhust gaasid, siis eemaldavad nad ka õhu hüdropidurisüsteemist.*

JUHTUM TALLINNAS

On hilisõhtune aeg. TÜ automotokabineti autokursustest osavõtja juuratudeng läheb Tallinnas hotellist «Olümpia» hotelli «Viru». Eelnevalt on ta hotelli «Olümpia» baaris lõbusalt aega veetnud ja nüüd saadab seltskonnas olnud daami «Viru» hotelli. Tänavad on libedad ja kavaler hoolitseb igati oma daami eest.

Jõudnud ristmikule, näeb tudeng liikluse reguleerijat ettesirutatud parema käega ja parema küljega tudengi poole. Küruga tuletab tudeng meelde reguleerija asendite tähendust. Selline asend keelab jalakäijal sõidutee ületamise reguleerija rinna eest. Sõiduteed võib ületada ainult reguleerija selja tagant. Sõidutee ületamiseks selja tagant aga tuleks minna tükk maad ringi, mida tudeng esialgu ei viitsi teha. Ta ootab, kuna reguleerija laseks parema käe alla, et siis üle sõidutee minna. Ootavad pool tundi, kuid reguleerija ei kavatsegi asendit muuta. Ei midagi, tudeng oma daamiga on sunnitud ringi minema reguleerija selja tagant. Lähemale jõudes selgub, et reguleerijaks on Lenin...

Kirja pannud auto-motoklubi juhataja
ANTS PILT

Uusi trükiseid

ISSUE 1(93) — 2(94). March-June 1989. Tartu 1989, 350 eks., 144 lk., detsembrikuul

Organic Reactivity. Vol. XXVI. rbl. 1.60.

Programmeerimiskeel C. Programme kõigile. T. Kelder, Ü. Kaasik. Tartu 1989, 200 eks., 192 lk., 35 kop.

Programmeerimiskeele FORTRAN 77 dialoogsiluja. Programme kõigile. Ü. Kaasik, E. Saks. Tartu 1989, 300 eks., 48 lk., 10 kop.

Orienteerumisspordi terminid. A. Kivistik. Tartu 1989, 750 eks., 56 lk., 10 kop.

Katioonide kvalitatiivne analüüs. Praktikumi juhend ravi, bioloogia, geoloogia ja kaubatundmise eriala üliõpilastele. Kolmas, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1989, 500 eks., 52 lk., 10 kop.

Aniioonide kvalitatiivne analüüs. Praktikumi juhend ravi, bioloogia, geoloogia ja kaubatundmise eriala üliõpilastele. Kolmas, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1989, 500 eks., 48 lk., 10 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele I. 1. vihik. 5. trükk. Tartu 1989, 500 eks., 88 lk., 15 kop.

Eesti keele tekste ja harjutusi vene üliõpilastele I. 2. vihik. 5. trükk. Tartu 1989, 500 eks., 116 lk., 20 kop.

Talis Bachmann, Rait Maruste. Õiguspsühholoogia alused III. Tartu 1989, 600 eks., 96 lk., 20 kop.

V. Särgava. Hingamisteede ja kõrva kliiniline anatoomia. Kolmas trükk. Tartu 1989, 800 eks., 48 lk., 10 kop.

Tartu Ülikooli struktuur ja isikkoosseis 89/90. Teatmik. Tartu 1989, 800 eks., 224 lk., rbl. 1.

Ученые записки ТУ. Выпуск 873. Проблемы обучения и контроля иноязычной речевой деятельности. Methodica. Тарту 1989, 300 экз., 132 с., 1 руб. 60 коп.

Тезисы докладов научной конференции «Великая французская революция и пути русского освободительного движения». 15—17 декабря 1989 г. Тарту 1989, 500 экз., 112 с., 40 коп.

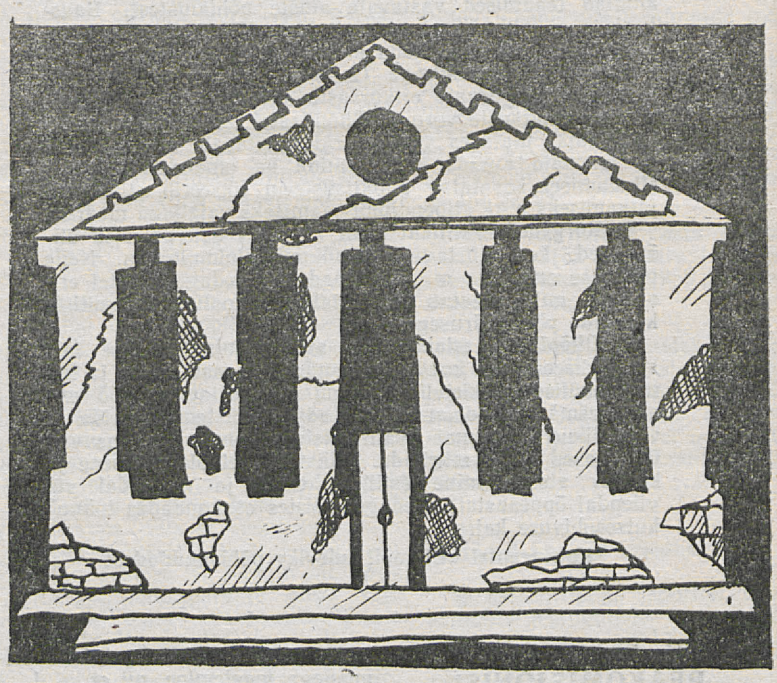

Kuidas mehed, nõnda töö! Jätkuvat rahvuskultuuri lagastamist, lammutamist ja lõhkumist soovivad eelseisvaks hobuse aastaks IL-i ja TKÜN-i pöidlahoidjad.

MARGUS SANGLEPA joonistus

MURDMAASUUSATAMINE

14. jaanuaril sõideti Käärikul TÜ seeriavõistluse II etapp murdmaasuusatamises. Võisteldi vabastiilis. Kavas oli naistele 5 km ja meestele 10 km. Naiste põhiklassis võitis Merike Kallaste (KKT IV) 18.21, teine oli H. Põldoja (KKT III) 19.43 ja kolmas M. Limak (arstit. II) 20.01.

Meeste põhiklassis osutus võitjaks Alar Nigul (KKT IV) ajaga 31.25. Teine oli E. Aasmäe (KKT III) 31.42 ja kolmas R. Järvelainen (KKT IV) 33.07.

Meeste üldklassis võitis A. Soonets (maj.-küb. III) 32.17. Teine oli A. Nõps (maj. I) ja kolmas O. Ojaveer (F-K V).

ÜLLE PAADE

Replik

ÜLEMINEKUL ISEMAJANDAMISELE

«Viimane, palun kustutage tuled ja sulgege uks!» Selliseid silte oleks väga vaja elektri kokkuhoiuks. Kustutan pidevalt eripedagoogika kateedri auditooriumis 235 tulesid. Tundub, et ülikoolis raisatakse mõttetult elektrienergiat. Usun, et kõik on minuga nõus.

ANTS PILT

Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 446. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 4 (1589) REEDE, 16. VEEBRUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

EESTI KONGRESSI

SAADIKUKANDIDAATIDEKS ÜLIKOOLIST ON:

INDREK TARAND,
AADU MUST,
SULEV VAHTRE,
JAAN UNT,
OLEV RAJU,
PEETER TALI,
TOOMAS FREY,
PEETER VIHALEMM,
LINNART MÄLL,
TÕNU OJA,
JAAN GINTER,
TÕNU KAUBA,
RAIT MARUSTE,
ARNO SUSI,
TÕNIS LUKAS,
MART SOIDRO,
ENN BRAUN,
TIIT PRUULI,
MARJU LAURISTIN,
HEINO TÜRNPU,
ELMUT LAANE,
VIKTOR KORROVITS,
OLAVI PAIDE,
REIN LEPIK,
JEKKI RJAZIN.

VALIME 24. VEEBRUARIL!

SOOMLASTEL JÄLLE PIDU!

Helsinki Ülikooli Savo osakond tähistab eeloleval nädalavahetusel 85. aastapäeva. Savo osakond on ainus Soome üliõpilasorganisatsioonidest, kes on julgenud läbi aegade vastu seista nõudele katkestada suhted Eesti akadeemiliste organisatsioonidega nii eksiilis kui Eestimaal. Juubilari sõitsid õnnitlema Kaie Toomsalu korp! «Indlast» ja Margus Sanglepp korp! «Fraternitas Esticast».

KUIDAS SAAB TELLIDA ÜLIKOOLI AJALEHTE?

Üsna lihtsalt. Ülikooli majandusmaja toas nr. 103 lasta kirjutada kviitung ja raha maksta II korruse kassasse. Ilmtingimata teatada toimetusse tellimisest või selle pikendamisest ning anda oma aadress. Postiga kojutellimine maksab aastas 3.20, valvelauda viimisega 1.20. Ongi kõik. Ja tellida saab aasta ringi.

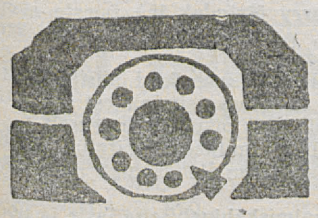

NB! Uudised telefonil 3 51 80.

ANTS PIIP ja LEO LEESMENT rehabiliteeritud!

Rehabiliteerimisasjade lahendamise aeglane tempo on põhjustanud omajagu meelehärmi. Siiski tuleb pealinnast ka meeldivaid uudiseid. Professor ANTS PIIBU rehabiliteerimisest teatas kolmapäevane «Edasi». Eesti NSV Prokuratuuri 9. veebruari kuupäevaga kiri teatab Eesti NSV Ülemkohtu presiidiumi k. a. 7. veebruari määrusest, millega on täielikult rehabiliteeritud õigusteaduse doktor LEO LEESMENT (paraku postuumselt, sest L. Leesment ise ei jõudnud oma õigeksmõistmist ära oodata, ta suri 1986. aastal).

Kus on Sinu koht, ülikool, iseseisvas Eestis?

Kas kõik see, mida me praegu teeme, tohiks sobida iseseisvasse Eestisse? Kas oleme sellele üldse nii mõelnud? Aga on käes viimane aeg mõelda. Nn. tulevikukomisjonis küll mõeldakse sellele.

* * *

● **Kolmapäevahommikuse arutelu juhatas sisse rektor professor JÜRI KÄRNER.**

Ta alustas aparaadist. Igasugune aparaadi vastuseis iseseisvusele on ikka veel vägev. Kes siis midagi vabatahtlikult enda käest ära annab, näiteks teaduskonnaski, kui seal on kasvõi professori vabad kohad olemas. Mis me siin ikka pead liiva sisse topime? Praegu oleks vaja rakendada Rootsi kuningate äraproovitud võtet. Ajalugu näitab, et Rootsi kuningad on läbi aegade kriisi hetkedel toetunud talupoegadele või siis edumeelsetele rühmadele. Kahjuks ei võta talupoegkond ülikoolis vedu. Ma mõtlen selle all üliõpilasi, kes on jäänud selles suhtes ükskõikseks ja tegelevad praegu oma intiimorganisatsioonidega, rõhutades selle liitsõna esimest poolt. Kahju, et me ei ole suutnud luua ühtset üliõpilaskonda. Kuulu järgi on korporatsioonidevahelisi läbirääkimisi siiski toimunud või toimumas, aga see pole veel tõelisi tulemusi andnud. Kahju, et need paarkümmend organisatsiooni, mis meil on, läksid oma tegevuses 100 aastat tagasi, mitte 50, nagu see oleks loomulik olnud. Nad hakkasid uuesti peale eelmise sajandi lõpust, mitte sellest hetkest, kus tegevus katkes. Oleks vähemalt arvestatud kogemust, mis üliõpilaskonnal tollal juba oli ja mis aitas üsna tugevalt ülikoolielu korraldada. Siis oleks saanud ka seda teha, mida meilt nõutakse: pöörata ülikool pea pealt jalgadele. Mis see tähendab?

Minu jaoks tähendab see seda, et ülikool tegeleb teadusega ja teaduse levitamisega. Ülikool ei pea tegelema ei ühiselamute, ei stipendiumiga, ei sõjalise õpetusega, kõige sellega, mis ei kuulu teaduse juurde. Toonitan veel kord: **ülikoolis on prioriteetne teadus ning selle kaudu õppimine ja õpetamine.**

MEIE PÕHIKÜSIMUSED PRAEGU?

Nii stagnaaegselt kui see ka ei kõla, on see kaader, just noor kaader. **Teiseks** — kogu ülikooli õppeprogramm, vastavalt sellele ülikooli struktuur. Mõlemad küsimused on omavahel tihedalt seotud. Siit edasi: kuidas kaadrile ja õppeprogrammide elluviimiseks piisavalt raha saada?

KAADER. Meie professuur on jõudnud pensioniikka ja peale ei ole kasvanud piisaval hulgal noori. Siin on praegu kaks võimalikku teed, millest mõlemast peaks kinni hoidma. Üks kiire tee on **suurem koostöö Teaduste Akadeemiaga** kuni mõnede osade kokkusulamiseni, et ära kasutada instituutide jõude. Ja muidugi meie aineinstituutide loomine, kus on ka Akadeemia abi vaja. Ma ei ole selle poolt, et Akadeemia lõplikult ära kaotada. Mitmekesisus toob alati kasu.

Teine tee on leida üliõpilaste hulgast noored, teha valik ja hakata neid massiliselt koolitama välismaal. Me saadame küll praegu palju välja, aga kas me saadame ikka neid, keda ülikoolil on tõesti tarvis. Selle küsimuse võime esitada paljudele kateedritele, kellelt saame väga ebaleva vastuse, et nojah, sõidab see, kes on aktiivsem ajama oma asju. Teaduskonnas, kateedris peaks olema selge, ammu selge, keda võiks jätta ülikooli juurde.

(Järg 2. lk.)

Sõjaline rangelt vabatahtlik!

Praegu veel sõjalise kateeder töötab ja töötab selle semestri lõpuni. Kes vabatahtlikult soovib sõjalist õpetust saada, võib seda teha sõjalise kateedriga ise kokku leppides. Tunniplaanis sõjalise jaoks kohta ei ole ning kedagi ei kohustata sõjalises käima.



Üliõpilaste rahvuskoosseisust aastavahetusel

Koos statsionaarsete üliõpilaste arvu suurenemisega kahel viimasel aastal on mõningal määral muutunud ka üliõpilaskonna rahvuskoosseis. Muudatustest annab ülevaate alljärgnev tabel.

Rahvused	Üliõpilaste arv 1. jaanuaril 1988	1989	1990
Abhaasid	3	5	6
Armeenlased	30	31	32
Aserbaidžaanlased	6	5	4
Bulgaarlased	—	—	1
Dargiinid	—	1	1
Eestlased	4470	4603	4743
Grusiinlased	41	42	49
Inglased	—	—	1
Jakuudid	2	2	1
Juudid	53	45	39
Kalmõkid	—	—	1
Kasahhid	2	3	2
Kirgiisid	1	—	2
Komid	2	1	1
Korealased	3	2	1
Kreeklased	3	5	5
Lakid	—	1	—
Leedulased	54	48	45
Lätlased	31	34	35
Moldaavlased	2	2	2
Mordvalased	—	1	—
Norralased	1	1	1
Osseedid	1	1	4
Peruulased	—	—	1
Poolakad	7	7	7
Rootslased	1	1	1
Sakslased	3	4	6
Serblased	1	1	1
Slovakid	1	1	1
Soomlased	30	30	30
Tadžikid	1	2	2
Tatarlased	6	5	3
Tšuvašid	1	1	—
Turkmeenid	3	2	2
Udmurdid	1	1	1
Ukrainlased	64	69	70
Ungarlased	5	4	4
Valgevenelased	18	14	14
Venelased	566	559	590
Kokku	5413	5534	5709

Eeltoodust paistab kõigepealt silma eesti üliõpilaste absoluutarvu suurenemine. Nende osatähtsus üliõpilaskonnas jäi aga enam-vähem samaks: 1988 — 82,57%, 1989 — 83,17% ja 1990 — 83,07%. Oluliselt ei muutunud ka venelaste osakaal. See oli 1988 — 10,45%, 1989 — 10,10% ja on 1990 — 10,33%. Suurenes üliõpilaskonnas esindatud rahvuste arv: 1988 — 32, 1989 — 34 ja 1990 — 36. Enamjaolt on aga tegemist 1—2 üliõpilasega esindatud rahvusgruppidega. Üliõpilaskonna paljurahvuselisus iseloomustab vene õppekeelega osakondi. Teaduskonnad, kus need puuduvad, on praktilised üherahvuselised.

ALLAN LIIM

Joonistas MARGUS SANGLEPP

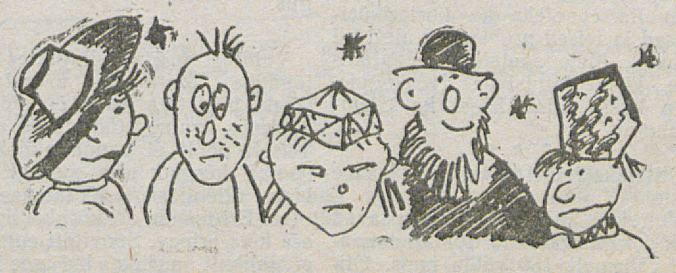

AMETID, KUTSED, KRAADID

Eesti haridusseaduse projektis on säte, mille kohaselt kraadide ja kutsete põhimääruse kinnitab ENSV Ministrite Nõukogu. Tartu Ülikooli matemaatikateaduskonna ettepanek teaduskraadidest on avaldatud varem («UT» 26, 29. 09. 89). Ülikoolis töötab komisjon, mis põhimõtteliselt toetab matemaatikateaduskonna projekti. Ometi jäi kraadide põhiseaduse projekt Tartu Ülikooli jaoks selles komisjonis lõplikult fikseerimata. Osutub, et huvi on ärganud ka Eesti teistes kõrgkoolides ja teadusasutustes, mistõttu (arvestades eriti haridusseaduse projekti) tuleks oma seisukohti kooskõlastada kõigi Eesti kõrgkoolide ja teadusasutustega. Möödunud kevadel lubas sellega hakata tegelema Eesti Teadlaste Liit. Praeguseks on aga kahjuks jõutud vaid konsultatsioonide tasemele. Et anda teatavat impulssi vastava määruse väljatöötamiseks, avaldame allpool eesti akadeemiliste teaduskraadide, kutsete ja ametite põhimääruse projekti. Projekti koostamisel lähtusime järgmistest põhimõtetest.

● 1. Kraadide, kutsete ja ametite põhimäärus on nn. raammäärus. Paljud detailid tuleb fikseerida igas kõrgkoolis eraldi. Tõepoolest on ju väga loomulik, et näiteks nõuded professori ametikohale on põhimõtteliselt erinevad täppisteaduste erialal ja kunstierialal.

● 2. Kraade omistavad ainult kõrgkoolid. Küll aga osalevad kraadide nõukogudes vastava eriala spetsialistid, olenemata nende töökohast.

● 3. Selle määruse tegelik mõju avaldub kauges tulevikus. Üldise prognoosi kohaselt on meil tulevikus suur puudus kõrge kvalifikatsiooniga spetsialistidest. Seega peaks vaadeldav põhimäärus andma teatud sotsiaalse garantii neile inimestele, kes suunduvad teaduri või õppejõu elukutsele.

● 4. Vaadeldav määrus seob tuleviku kõrgkoole olemasolevaga ja annab ainult muutuste tendentsid kõrgkoolide tuleviku kujundamiseks.

Eriti rõhutaksin aga probleemi õppe-teaduslikest kutsetest. Siin põrkavad kokku diametraalselt vastupidised seisukohad:

— Ei mingeid õppe-teaduslikke kutseid. Piisab, kui on teaduslikud kraadid ja ametid. Ülearuseid tiitleid nagu teeneline teadlane, eesrindlik haridustööline, teeneline õpetaja jne. on niigi kuhjaga. Pealegi ei kata olemasolevad õppe-teaduslikud kutsed (dotsent ja professor) kõiki kõrgkooli ametikohti. Näiteks töötavad õpetajad, assistendid ja vanemõpetajad ilma õppe-teadusliku kutseta.

— Kindlasti on vaja õppe-teaduslikke kutseid koos vastavate kutsetunnistustega. Kõrgkool koolitab kutselisi arste, advokaate, õpetajaid, insenere jne. ja nende õpetajatel peab olema ka kutse, mis lubab kutseid taotlevaid isikuid õpetada ja juhendada.

Allpool toodud projektis pannakse ette kehtestada üks kutse — professori kutse, mis annab õiguse õpetada kõrgkoolis. Professori kutse annab kõrgkool, kusjuures nõuded professori kutsele püstitatakse igas kõrgkoolis eraldi. Siinjuures tuleb arvestada, et lähemas tulevikus hakkab kõrgkoolides töötama palju teadlasi mitte põhikohaga, mistõttu võib professori kutse omistada ka neile, kes ei tööta põhikohaga kõrgkoolis.

Olen päris kindel, et kõigil lugejail tekib sellest projektist oma arvamus. Oleksin väga tänulik, kui Te oma arvamuse saadaksite **Tartu Ülikooli matemaatilise analüüsi kateedrisse (Vanemuise 46—201).**

HEINO TÜRNPU

PROJEKT

AKADEEMILISTE TEADUSKRAADIDE, KUTSETE JA AMETITE PÕHIMÄÄRUS

I. Eesti kõrgkoolide astmelise hariduse etappe fikseerivad järgmised akadeemilised teaduskraadid: magister (*mag. univ.*), doktor (*doct. univ.*) ja vanemdoktor (habiliteeritud doktor) (*hab. doct. univ.*).

Kõik kõrgharidusega isikud võivad taotleda igaüht loetletud teaduskraadidest haridusele või töökohale vastaval erialal.

Akadeemilisi teaduskraade annavad Eesti kõrgkoolid. Magistri akadeemilise teaduskraadi mingil erialal annab kõrgkoolis selle eriala **riiklik eksamikomisjon (REK).**

Alljärgnev põhimäärus fikseerib akadeemiliste teaduskraadide andmise korra.

1. Akadeemiliste teaduskraadide nõukogu (komisjoni, žürii) koosseis.

Iga eriala akadeemiliste teaduskraadide nõukogu moodustatakse kõrgkooli rektori käskkirjaga. Nõukogu valib enda seast esimehe, sekretär-asjaajaja ja komplekteerib iga kaitsmise puhuks nõukogu ühekordse täiendkoosseisu oma ala juhtivate spetsialistide hulgast. Valimisprotokolli kinnitab kõrgkooli rektor, täiendkoosseisu nimekirja nõukogu esimees. Nõukogu tegevus lõpetatakse kas volituste mahapanekuga või äravõtmisega kõrgkooli rektori poolt.

2. Nõuded akadeemilistele teaduskraadidele.

Doktori akadeemilise teaduskraadi taotlejad mingil erialal on kohustatud enne teaduskraadi kaitsmist sooritama nn. doktorieksami, mille programmi kinnitab akadeemiliste teaduskraadide nõukogu.

Magistri akadeemiline teaduskraad antakse töö eest, milles on originaalseid teaduslikke tulemusi. Nõutav on dissertatsioon. Erijuhul, kui kõrgkooli lõpetaja diplomitöö vastab magritritöö nõuetele, võib seda kaitsta magistritööna.

Doktori akadeemiline teaduskraad antakse töö eest, milles on loodud originaalne metoodika tuntud või uute teadustulemuste saamiseks. Publitseeritud artiklite korral pole kogu dissertatsiooni kirjutamine nõutav. Kaitsmisele esitatakse teaduslikke publikatsioone siduv tekst koos sissejuhatusega, monograafia või dissertatsioon.

Vanemdoktori (habiliteeritud doktori) akadeemiline teaduskraad antakse töö eest, milles on antud uus meetod teatud valdkonna probleemide lahendamiseks või mille teaduslikud tulemused avavad uue teadussuuna või laiendavad oluliselt tuntud teadussuunda. Kaitsmisele esitatakse teaduslikke publikatsioone siduv tekst koos sissejuhatusega, monograafia või dissertatsioon.

3. Akadeemilise teaduskraadi taotlemise kord:

Akadeemilise teaduskraadi taotleja esitab dissertatsiooni või teaduslikke publikatsioone siduva teksti koos teaduslike artiklitega akadeemiliste teaduskraadide nõukogule või vastavalt REK'ile. Nõukogu või REK suunab vastavad materjalid arutamiseks valdkonda profüleerivale teaduskollektiivile töö kaitsmisele lubamiseks või tagasilükkamiseks. Teaduskollektiiv esitab oma seisukoha kirjalikult. Kaitsmisele lubamise soovitamise puhul võib teaduskollektiiv teha ettepanekuid nõukogu ühekordse osa koosseisu, oponentide ja välisretsensentide määramiseks. Magistri akadeemilist teaduskraadi taotlevale dissertatsioonile (diplomitööle) määratakse kaks vähemalt sama teaduskraadiga oponenti, doktori ja vanemdoktori akadeemilist teaduskraadi taotlevale tööle määrab nõukogu 2—3 vähemalt sama akadeemilise teaduskraadiga oponenti. Kirjalikud välisretsensioonid palutakse kahelt vastava ala spetsialistilt, kellel on vähemalt sama akadeemiline teaduskraad. Kokkulepped oponentidega, retsensentidega ja nõukogu ühekordse osa liikmetega sõlmib kaitsmisnõukogu. Kogu tehniline asjaajamine on nõukogu sekretär-asjaajaja ülesanne.

4. Akadeemiliste teaduskraadide kaitsmise kord.

Akadeemiliste teaduskraadide nõukogu või REK'i koosolek teaduskraadide kaitsmiseks on lahtine. Nõukogu on pädev otsustama, kui koosolekust võtab osa vähemalt $^2/_3$ nõukogu liikmetest, kui kohal on vähemalt üks oponent, kusjuures teiste oponentide retsensioonid on laekunud kirjalikult ning välisretsensioonidest on saabunud vähemalt üks.

Kaitsmise protseduuriks on akadeemiline diskussioon. Küsimusi võivad esitada kõik kohalviibijad. On loomulik, et esinetakse ka dissertanti toetavate sõnavõttudega (töö kaitsmisele suunanud teaduskollektiivi arvamus, teadusliku juhendaja või konsultandi arvamus jms.).

Nõukogu langetab otsuse kinnise hääletamisega. Positiivne otsus langetatakse, kui kraadi andmise poolt hääletab üle poole nõukogu koosseisust.

Nõukogu koosolek protokollitakse, nõukogu otsus kinnitatakse nõukogu koosoleku juhataja poolt.

Kaitsmiskoosoleku üksikasjad ja traditsioonid kujunevad välja kaitsmiste käigus.

Magistri teaduskraadi andmise kord REK'is ühtib diplomitööde kaitsmise korraga.

Nõukogu otsus on lõplik. See ei kuulu kinnitamisele ega läbivaatamisele ühegi institutsiooni poolt.

Nõukogu otsuse registreerib TÜ teadussekretär kahe kuu jooksul alates kaitsmise päevast. Pärast registreerimist annab kõrgkooli teadussekretär välja kogu vabariigis ühtset vormi omava diplomi, millele kirjutab alla kõrgkooli rektor.

5. Akadeemiliste teaduskraadide nõukogu erivolitused.

Kõrgkooli akadeemiliste teaduskraadide nõukogu on pädev aktsepteerima või ümber hindama teiste organisatsioonide poolt välja antud teaduskraade ning neid ümber vormistama vastavateks kõrgkoolide akadeemilisteks teaduskraadideks.

II. Eesti kõrgkoolide ainsaks õppe-teaduslikuks kutseks mingil erialal on ülikooli professori kutse (*prof. univ.*). Professori kutset võivad taotleda kõik kõrgharidusega isikud haridusele või töökohale vastaval eriralal. Professori kutse omistab kõrgkooli rektori poolt kinnitatud eriala habilitatsioonikomisjon.

1. Habilitatsioonikomisjoni koosseis.

Eriala habilitatsioonikomisjon moodustatakse kõrgkooli rektori poolt selle eriala professoritest. Komisjoni esimeheks on vastava teaduskonna dekaan. Komisjoni volituste tähtaeg lõpeb koos dekaani volituste tähtaja lõppemisega. Uue valitud dekaaniga moodustatakse uus habilitatsioonikomisjon.

2. Habilitatsiooni kord.

Nõuded eriala professori kutsele ja habilitatsiooni protseduuri kirjelduse fikseerib iga kõrgkool erimäärusega, mille kinnitab kõrgkooli rektor. Kõigis Eesti kõrgkoolides antakse välja ühtse vormiga kutsetunnistus, millele kirjutab alla kõrgkooli rektor.

3. Habilitatsioonikomisjoni erivolitused.

Eriala habilitatsioonikomisjon on pädev aktsepteerima või ümber hindama teiste organisatsioonide poolt antud akadeemilisi kutseid ning neid ümber vormistama selle eriala professori kutseks.

III. Eesti kõrgkoolides on järgmised õppe-teaduslikud ametid: assistent, abiprofessor (assistent-professor), aseprofessor (associated professor) ja (täis)professor (full-professor). Assistendi ametikoht on abiõppejõu ametikoht, abi-, ase- ja täisprofessori ametikoht on õppejõu ametikohad. Kõigi nimetatud ametikohtade ametikirjeldused fikseeritakse kõrgkooli rektori poolt kinnitatud kõrgkoolide ametikirjeldustes. Kõigi ülalmainitud ametikohtade täitjad valitakse viieaastaseks tähtajaks, kusjuures (täis)professori ametikohale võib valida ka kuni pensionieani. Valimiseeskirjad fikseeritakse vastavas kõrgkooli põhimääruses, mille kinnitab kõrgkooli rektor.

Kus on sinu koht...

(Algus 1. lk.)

Milline õppejõud jääb ülikoolis üldse püsima, milline mitte? Kriteerium on ainult üks: teadus-pädevus. Kui talt ei tule monograafiat, kui talt ei tule selliseid artikleid, mida aktsepteeriks kogu maailm, siis ei saa ta olla ka kõrgkooli õppejõud. Meil ei ole tarvis neid, kes korrutaksid tuntud tõdesid. Ülikool vajab teadlasi, kelle juures omandatakse eelkõige teadustöö meetod. Kui inimesel on teadustöö meetod üdini sees, oskab ta ka elus asju korraldada teaduslikult. Õppetöö korralduses ei maksaks aga astmelise õpetuse ning kraadide asju nii väga lahutada, nende komisjonide töö sulab ikkagi kokku.

RAHA. Kõrgkool saab raha häbiväärselt vähe, TA rohkem. Kui me saaksime nii palju raha, et maksta õppejõududele korralikku palka, siis võib-olla ei oleks ka korteriküsimused ja teised probleemid alati nii teravad. Meie saatsime palgataotluse kirja Ministrite Nõukogule, seda küsiti minu käest ka Ülemnõukogus.

* * *

Siit läkski jutt edasi palkade peale.

Valitsuse määruse järgi peavad kõik kõrgharidusega töötajad saama vähemalt 180 rubla kuus. Ülikoolis kuulub siia ka palju abiõppepersonali, haldustöötajaid jt. On isegi kõrgharidusega koristajaid. Kõrgharidussüsteem vajaks oma töötajate palkade tõstmiseks 3,2 miljonit rubla, kuuele kõrgkoolile pakuti aga 890 000 rubla.

OLEV RAJU sõnade kohaselt kõrgkoolid ei tagane oma nõudmisest, ametiühingukomiteed on arutanud isegi streigivarianti. Küsitud summa kõrgkoolitöötajate palku veel ei päästaks. Professorite ja dotsentide palgad on ju tegelikult Liidu 1936. aasta tasemel. Palgaprojekti esimene variant ilmus ülikooli lehes 12. jaanuaril. Seda arutati ka teistes kõrgkoolides ja TTÜ tegi meist koguni krõbedama kirja. Kui raha juurde ei saa, siis tehakse õhtune ja kaugõppe osa maksuliseks. Palkade eest võitlemine jätkub nii ministeeriumis, Ministrite Nõukogus kui Ülemnõukogus.

Vaidlusi tekitas siinjuures õppejõudude **koormuste** arvestamine. Ühelt poolt on meie õppejõudude koormus suur, töötatakse palju. Teiselt poolt ei panda näiteks välismaa kõrgkoolides sugugi kõike kirja, üliõpilasega töötatakse päev otsa. Eri maade eri kõrgkoolides on see kõik erinev. Soovitati enne asja põhjalikult uurida, kui see käsile võtta.

ÜLIKOOLI PÕHIKIRI

TÜ põhikirja paranduste ja täiendustega on tegelnud dots. INDREK KOOLMEISTER. Need puudutasid põhiliselt ülikooli juhtimist, kuhu on sisse toodud ka ülikooli kantsler ja valitsus, samuti oli rektori tööajaks 3 aastat. Järgmiseks korraks pöütakse uus variant paljundada ja arutamiseks kätte jagada. Üldiselt paistab, et ka dekaani ametikoht ei ole eriti meelitav, sest sinnagi pakuti kolme tegevusaastat.

JÄRGMISEL KOLMAPÄEVAL:

● KRAADID, KUTSED — projekt tänases lehes,

● ÜLIKOOLI EELARVE,

● KOORMUSED,

● ÜLIÕPILASTE ERIALANE ATESTEERIMINE.

● ÜLIKOOLI PÕHIKIRI

Ja NB! Et paljudel algab kell 10 õppetöö, siis ootab «Ülikooli tuleviku» peakomisjon kõiki huvilisi nõukogu saali nüüd **kell 8.30.** Hei, tudeng, tule, kuula ja ütle ka oma sõna!

VARJE SOOTAK

Kuulmiskahjustustega kunstnike näitus

Kuulmiskahjustusega laste ja noorte vanemate ning sõprade ühendus «Lootus» korraldab Eesti NSV Kunstnike Liidu toetusel käesoleva aasta 24. aprillist 11. maini Rendsburgis (Saksa Liitvabariik) kujutava kunsti näituse.

Näitus korraldatakse koostöös Schleswig-Holsteini Diakonaadi Koolituse ja Täiendusõppe Instituudiga (IRAF). Näituse eesmärk on tutvustada eesti kuulmiskahjustusega kutseliste ja taidluskunstnike taieseid rahvusvahelisel areenil.

Osaleda võib kõikide kujutava (graafika, maal, skulptuur), tarbe- ja dekoratiivkunsti (tekstiil, keraamika, metall-, nahk-, klaas- ja puitehistöö) ning tarbegraafika (plakat, kutsekaart, kataloog, firmamärk, ilukiri jne.) alaste töödega.

Ootame osa võtma kutselisi ja harrastuskunstnikke, samuti koolides ja kunstiringides õppivaid (õppinud) kuulmiskahjustusega lapsi ja noori.

Oma töid esitada soovijatel palume registreeruda, teatades järgmised andmed:

Nimi ja eesnimi . . . . . .
Sünniaasta . . . . . .
Olen vaegkuulja/kurt . . . .
Postiaadressid ja telefonid:
elukohas . . . . . .
töökohas/õppimiskohas . . . .
Elukutse: . . . . . .
Töötan/õpin: (õppeasutuse või töökoha nimetus) . . . . . .
Kunstiliigi nimetus, millega tegeleń . . . . . .

Ankeedile lisada oma senise kunstialase tegevuse kirjeldus ning tööde nimekiri, millega kavatsetakse näitusel esineda. Nende tööde kohta on soovitav lisada ka näidiseid või dokumentatsiooni: fotod, slaidid, retsensioonid, tunnustused, soovituskirjad jne.

Ankeet saata hiljemalt 1. märtsiks aadressil 200 007 Tallinn, Õilme t. 4—1, Arendusfirma «Eesti Rahvakunst», tel. 68 42 51.

Näitusele esitatavad pildid peavad olema raamitud, servapikkusega mitte rohkem kui 120 cm.

Kõiki, kes teavad ka elust juba lahkunud kurtide või vaegkuuljate eesti kunstnike **(Andrei Jegorov, Harry Meindok jt.)** taieste asupaika, palume sellest teatada samal aadressil.

Eesti Kunstnike Liidu ja ühenduse «Lootus» esindajatest moodustatud žürii otsustab hiljemalt 1. aprilliks, millised esitatud töödest suunatakse Rendsburgi näitusele.

Kuulmiskahjustusega laste ja noorte vanemate ning sõprade ühenduse «Lootus» esinaine
JUTA KOTSAR

Wroclawis

... O. Lange nim. Majandusakadeemias käisid vastukülaskäigul õppeprorektor dots. Valter Haamer, majandusteaduskonna dekaan prof. Valner Krinal ja dotsendid Eevi Kolk ja Kersti Meiesaar.

Esmane tutvus selle asutuse õppejõududega tehti 1989. aasta kevadel, kui TÜ-s käis akadeemia delegatsioon eesotsas rektoriga. Selgus, et meil on ühist huvi pakkuvaid teadus- ning õppemetoodilisi probleeme.

O. Lange nimelise Majandusakadeemia eelkäijaks olnud õppeasutus loodi 1947. aastal Kõrgema Kaubanduskooli nime all. 1974. aastast kannab see praegust nime. Töötab neli teaduskonda — rahvamajanduse, juhtimise ja informaatika, tööstuse inseneri-majanduse ning linnamajanduse ja teeninduse teaduskond. Kolm esimest tegutsevad Wroclawis. Õppehooned moodustavad kompaktse linnaku, ühiselamud asuvad paarisaja meetri kaugusel. Kuigi akadeemia linnak on kesklinna lähedal, tundub ta suurlinnas (ca 700 000 elanikku) meeldiva väikese eraldatud oaasina. Neljas teaduskond töötab Tšehhi piiri ääres Jelenia Gora's.

Päevases osakonnas õpib ca 3000 üliõpilast, kaugõppes üle 1000, töötab ligi 600 õppejõudu.

* * *

Tutvusime juhtimise ja informaatika teaduskonna organiseerimise ja juhtimise instituudi, majandusküberneetika ja informaatika instituutide, keemia- ja toiduainetetööstuse tehnoloogia instituudi ning väliskaubanduse kateedri tööga. Meid huvitas nii teadus- kui õppetöö korraldus. Järgnevalt mõningaid muljeid.

* * *

Akadeemia on pikka aega töötanud n.-ö. instituutide süsteemis, s. t. sisemises hierarhias **teaduskond — instituut — osakond (kateeder).** Tundsime TÜ sisestruktuuri kavandatava reorganiseerimise eel huvi, kuidas akadeemia õppejõud hindavad sellise struktuuri efektiivsust. Valdav osa küsitletuist leidis, et instituudi aste on oma aja ära elanud, juhtimisstruktuur on keeruline, kohmakas, kateedri (osakonna) iseseisvus piiratud. Akadeemia sisestruktuuri reorganiseerimine kavatsetavat lähemal ajal käsile võtta.

Majandusakadeemia üliõpilase nädalakoormus on maksimaalselt 30 tundi, õppejõudude auditoorse töö koormus aga keskmiselt 200—250 tundi aastas, mis ei ole võrreldav meie õppejõudude omaga... Õppejõudude palgad seal ja meil on ligikaudu võrdsed (turistikursi järgi ümber arvutatuna). Jätame praegu kõrvale selle, et rubla ostujõud tundub olevat veel veidi kõrgem kui zlotil, kuigi meil pole rubladega suurt midagi teha, neil zlotiga jälle on, nii et oleks vaid zlotte...

* * *

Õppetöö korralduses jäi silma tugev orienteeritus turumajandusele, hea arvutitega ning tehniliste vahenditega varustatus, laialdane spetsiaalsete arvuti õpiprogrammide kasutamine. Paljud õppejõud on stažeerinud ja ka töötanud pikemat aega kapitalistlikes riikides. Et TÜ majandusteaduskonnas seisab ees peatne üleminek 2-astmelisele õpetamisele ja sellega seoses uute õppeprogrammide koostamine, tõime eeskuju võtmiseks kaasa sealseid programme.

Huvi pakkuv on moodus, kuidas majandusakadeemias koolitatakse **väliskaubandusspetsialiste.** Õppima võetakse kõrgharidusega inimesi 1—2-aastastele kursustele, kus õpingud toimuvad reede lõunast pühapäeva õhtupoolikuni) kindla õppemaksu eest. Võrdluseks: TÜ majandusteaduskonnas õpitakse välismajandussuhteid kõrghariduse baasil kaugõppes (vastuvõtt 3. kursusele, õppetöö kestab 3 aastat). Palju kasutatakse välislektoreid. Õppemaksu võib tasuda kas õppuri asutus või õppur ise. Maks ise (300 000 zl. aastas) tundub üsna tagasihoidlik. Kateedrijuhataja prof. J. Rymarczyki arvates õigustab niisugune kaugõppest intensiivsem nädalalõpu õppevorm ennast hästi.

Kohtumisel väliskaubanduse kateedris osales tõlgina Bruno O'ya. Hilisemal omavahelisel vestlusel tutvustas ta meile nii kogu Poola kui oma elu ja äritegevust.

Tartlaste Wroclawis käik kulmineerus 18. jaanuaril kohtumisel O. Lange nim. Majandusakadeemia rektori prof. Wieslav Pluta'ga. Tema ja TÜ õppeprorektor dots. Valter Haamer **kirjutasid alla 5-aastasele koostöölepingule.** Ülikooli poolt hakkab lepingut täitma põhiliselt majandusteaduskond. Leping näeb ette teadusalast ja õppe-metoodilist koostööd koos üliõpilaste ning õppejõudude vahetusega. Koostati ka konkreetne teaduskoostöö plaan 1990. aastaks, mis sisaldab näiteks koostööd lihatööstuse juhtimise ja toodangu planeerimise täiustamisel, statistiliste meetodite kasutamisel rakendusmajandusuuringuis jne.

KERSTI MEIESAAR

Lõpuks ometi!,

hüüatati EPA ajalehes, kui 30 tudengi nimel oli valminud **EPA ÜLIÕPILASVOLIKOGU PÕHIMÄÄRUSE** projekt. Üldsätetes on kirjas, et ÜV on eriala arendamisele orienteeritud organ, kelle kompetentsi kuulub ka üliõpilaskonna esindamine õppekorralduses ja akadeemiavälistes suhetes.

ÜV esindab üliõpilaskonda kõigis EPA võimuorganeis, on info edastaja tudengite ja mitmesuguste instantside vahel.

ÜV koosneb saadikutest, kes on delegeeritud igalt erialalt.

* * *

Punkte on palju, on õigusi ja kohustusi. Ma ei tea isegi, kas TÜ-s oleks vaja just erialade moodi ühendust, aga midagi on ikkagi tarvis. Üks või teine kõneleb selts-side-korpide liidust, siis mingist Edustusest ja see on ka kõik. Mingid esindajad on igal teaduskonnal küll ülikooli nõukogus. Aga kuidagi soiku on jäänud kogu ülikooli värk. Ma ei igatse sugugi tagasi komsomoliaegu, ent üks lahtiste ustega kontor peaks olema. Või kuidas nüüd malevasse saab? Kas ülikoolis üldse enam keegi sellega tegeleb?

Kui võtaks ka end kokku?

Kes sellest EPA asjast rohkem teada tahab, lugegu põllumeeste 25. jaanuari lehte. Riia mäel peaks seda veel olema. Tehnikaülikoolis olevat muide ka mingi ühendus, kuuldavasti Üliõpilasliit.

SANDER SAVIAUK

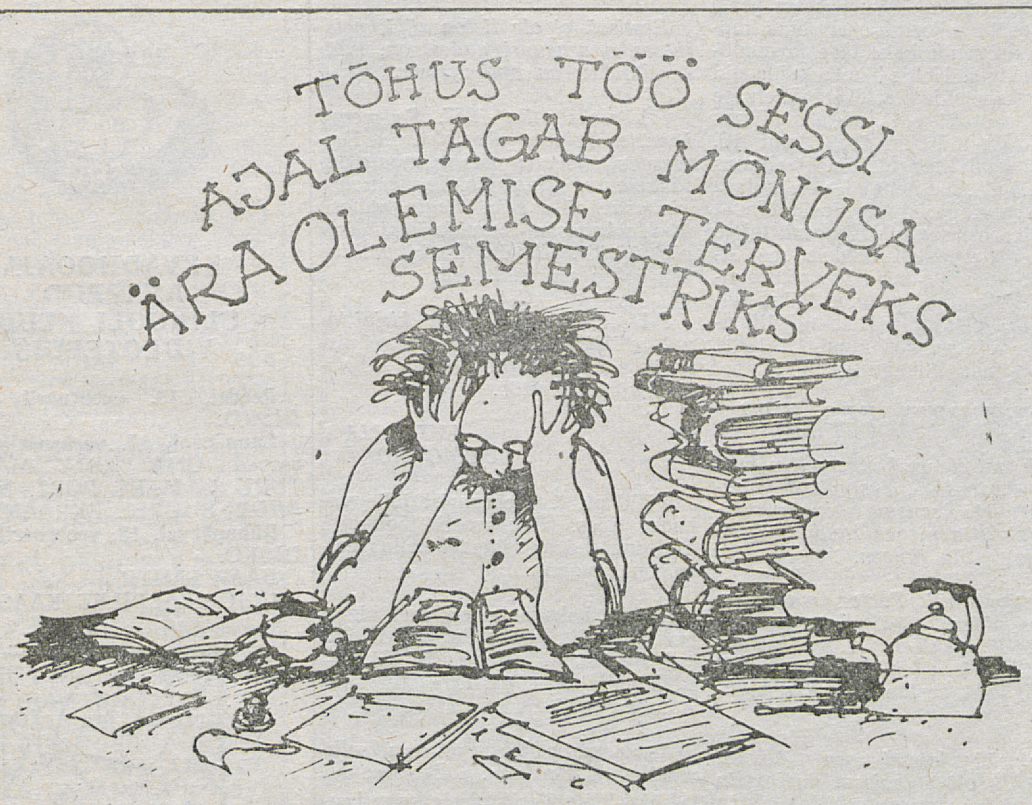

Leid toimetuse arhiivist!

MAREK STRANDBERGI taastrükk

Enne valimisi teadusraamatukogus

Valimised on ukse ees. Ka ülikoolis. Üks vakantsetest kohtadest on ülikooli teadusraamatukogu direktori ametikoht. On aeg küsida: **milline on TÜ raamatukogu roll ja ülesanded käesoleval ajal?** Kas ülikooli raamatukogu on nüüd ja tulevikus ainult ühe, olgu küll õppe- ja teadusasutuse raamatukogu, või midagi enamat?

Ta on kahtlemata vanim Eestis pidevalt tegutsev, teaduse ja kultuuriloo seisukohalt hindamatute fondidega raamatukogu, ainus universaalne teadusraamatukogu Lõuna-Eestis, mis juba algusaegadest peale on olnud avatud «kogu lugevale publikule». Tänu ülikooli juhtkonna toetusele on ta püsinud oma ajaloolisel kohal maailmamainega raamatuvaramute hulgas. Formaaljuriidilisélt on aga ülikooli raamatukogu alati olnud kõrgkooli raamatukogu ja nii on mõnigi kord unustatud tema sügavam tähendus Tartu ja Eesti kultuuripildis. Formaalne lähenemine on põhjustanud suurt segadust (näitena võib meenutada raamatukogutöötajate palgalisa maksmist möödunud aastal). Sellisele «formaalloogikale» on seni olnud üles ehitatud kogu nõukogude-aegne kultuuri ja teaduse finantseerimise poliitika. Nüüd hakkab seegi kahjuks lagunema, uus aga veel ei toimi.

* * *

Majanduselu heitlused annavad ennast tunda nii ülikoolis kui ka ülikooli raamatukogus. Ülikoolis valitsevaid tendentse peaks iseloomustama ülikooli juurde loodud väikeettevõtete arv. Tung iseteenimiseks on täiesti mõistetav, eriti kui tulevikule mõelda.

Ülikooli raamatukogu tuleviku-probleemid võivad tunduda väheolulistena. Senikaua kui raamatukogus on talvel soe ja suvel jahe ning teenindamine on oluliselt parem kui kauplustes, ei tunne lihtlugeja eriti muret. Raamatukogu peab aga vee peale jääma ka siis, kui ümberringi vohab varakapitalistlik turumajandus, mitte veel selline ilus sotsiaaldemokraatlik elukorraldus, mida me ootame ja loodame.

Raamatukogu töö kaasajastamine on väga kulukas ettevõtmine. Kallinevad ajakirjad, raamatud, rääkimata juba infotöötlustehnikast. Ülikooli raamatukogus paljundatakse näiteks kataloogikaarte käsitsi, kuna kaardipaljundusaparaat on kulunud. Mujal maailmas on aga kaartide kopeerimine unustatud etapp, sest kataloogimine toimub arvutitega. Meil lagunevad ka kirjutusmasinad ja paber muutub defitsiidiks, nii et infoühiskonna asemel võime jõuda... Loomulikult võib kaaluda võimalust säilitada tulevikus maailma jaoks ülikooli raamatukogu muuseum-raamatukoguna, kus turistid saavad tutvuda endisaegsete töövõtete ja tehnoloogiaga.

* * *

Kui siiski tahta olla funktsionaalne tulevikuraamatukogu, siis tuleb endil aktiivselt tegutseda. Aasta tagasi pakkusin Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastakoosolekul välja mõned mõtted raamatukogu finants-majandusliku tegevuse täiendamiseks. Samad seisukohad esitas avalikkusele ka proua Laine Peep Eesti Televisiooni «Tartu tunnis» 9. veebruaril. Olulisim punkt selles oli taotlus **tunnustada raamatukogu juriidilise isikuna,** mis eeldab raamatukogu uue põhimääruse koostamist ja kinnitamist. Põhimääruse kinnitamisele peaks eelnema selle üldisem arutelu, et kasutada kogu võimalikku kompetentsuspotentsiaali nii ülikoolis kui väljaspool.

Kuid enne veel kui asuda iseseisvat eelarvet koostama, tuleks ikkagi vastata küsimusele, milline on meie raamatukogu koht ja kohustused Tartu, Eesti ja maailma ees. Vaatleme seda jada tagurpidi selleks, et leida oma koht maailmas, peame leidma need valdkonnad, milles oleme kandvad, asendamatud või maailma parimad. Kas need valdkonnad on kitsad või laiad, kas nendeks saavad vaimuvara kogumine Eesti rahvusteaduste alal või infoteenindus lasermeditsiinis või hoopis midagi muud, peaksid otsustama asjatundjad. Kuid otsus peaks olema tehtud ja kõigile teada. Ehkki ülikooli raamatukogu on väga universaalse asutuse (*Universitas*) raamatukogu, ei saa ta korraga olla kõigil aladel maailma parim. Ka hoidlariiulid pole lõputud ja ressursse on napilt. See ei tähenda, et ülikooli kui terviku teenindamine peaks kuidagi kannatama. Et me ei suuda olla kõiges võrdselt head, peaks sellest johtuvad lüngad täitma tihe koostöö Eesti juhtivate raamatukogudega kõigil tasandeil. See võimaldaks ka ressursse paremini jaotada ja säästa. Palju näiteid koopereerumisest võiks tuua raamatukogutöö automatiseerimise alal, mis on üks kõige kallimatest projektidest kultuurivallas.

* * *

Mida ootab aga ülikooli raamatukogult linn Tartu, peaks otsustama uus linnavalitsus. Ca 40% ülikooli raamatukogu lugejaid on väljastpoolt ülikooli, kuid nende teenindamist finantseerib ülikool.

Raamatukogutöötajate palkade teemal on palju vaieldud. Valitsuse uus määrus «Eelarveliste asutuste ja organisatsioonide töötajate töötasustamistingimuste kohta» seda vaidlust ilmselt veel ei lõpeta. Senise praktikaga võrreldes peaks suurendama lisatasude ja preemiate osakaalu ülikooli raamatukogu töötajate sissetulekus. Palka peaks makstama oskuste ja tööpanuse, mitte ainult ametinimetuse järgi. Kuidas selleks täita aga lahtrit «palgafondi vabad vahendid»?

Küsimusi jääb veel küllaga õhku rippuma.

URMAS AUNIN,

ülikooli raamatukogu

osakonnajuhataja

Uusi trükiseid

Ученые записки ТУ. Выпуск 855. Текст — культура — семиотика нарратива. Труды по знаковым системам XXIII. Tartu 1989, 1500 экз., 156 с., 2 руб.

Ученые записки ТУ. Выпуск 857. Биография и творчество в русской культуре начала XX века. Блоковский сборник IX. Памяти Д. Е. Максимова. Tartu 1989, 1200 экз., 180 с., 2 руб. 40 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 867. Электролюминесценция поликристаллических структур. Труды по электролюминесценции XVII. Tartu 1989, 450 экз., 172 с., 1 руб. 90 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 871. Проблемы фона и атмосферы в зарубежной литературе. Труды по романо-германской филологии. Литературоведение. Tartu 1989, 400 экз., 140 с., 2 руб.

Ученые записки ТУ. Выпуск 872. Квантитативная лингвистика и автоматический анализ текстов 1989. Tartu 1989, 550 экз., 172 с., 1 руб. 90 коп.

Руководство к практикуму по электричеству. Издание 2-е, исправленное. Составлено К. Куду. Перевод с эстонского Х. Тераль. Tartu, 1989, 295 экз., 332 с., 65 коп.

Клинические лекции по перинатологии. Tartu 1989, 500 экз., 192 с., 50 коп.

Таблицы констант скорости и равновесия гетеролитических органических реакций. Дополнительный том 4. Выпуск 2. Tartu 1989, 299 экз., 190 с., 3 руб. 90 коп.

Реакционная способность органических соединений. Том XXVI. Выпуск 1 (93) — 2 (94). Март—июнь. Tartu 1989, 400 экз., 144 с., 1 руб 60 коп.

Eriti tähtis teadaanne!

Tänu ühiskonna üleüldisele vaesusele on ka üliõpilaste ametiühingul võimalus tõestada, et see veel millekski kõlbab, nimelt defitsiidi jagamiseks.

Vastavalt Tartu Linna Kaubanduskoondise direktori käskkirjale jagatakse nüüd mõningaid defitsiitseid kaupu töökollektiivide vahendusel. Ka Tartu Ülikooli üliõpilaskond on tunnistatud töökollektiiviks ja talle on jaotamiseks eraldatud teatud limiidid. Kuigi nimetatud käskkirjas olevat arvestatud vabariigi turukaitse komisjoni soovitusi, ei saa sellest dokumendist kuidagi välja lugeda, et see oleks ka tarbijakeskne. Kuid mis siin viriseda, hea, kui tudengit üldse inimeseks peetakse ja talle midagi eraldatakse.

Jaotamisele kuuluvad **mööblikomplektid, külmikud, pesumasinad, tolmuimejad, värvitelerid, vaibad ja autode järelhaagised.**

Esimeses järjekorras võivad midagi loota muidugi sõbrad ja tuttavad, edasi need, kel aü paberid korras. Ehk midagi pudeneb ka «ristiinimestele», eelkõige peredele, tartlastele ja vahest teistelegi. (See ei olnud nali.)

Tegelikult, kel on tõsine **vajadus** nimetatud kaupa saada, esitagu kuu lõpuni oma soovid **üliõpilaste aü komiteele (Ülikooli kohviku peal, soovitav kell 10—14).** Kellele midagi jagub, otsustab aü komitee märtsi algul. Et kaupluses eraldatakse kaupu asutuste nimekirjade laekumise järjekorras, siis praeguseks oleme linnas tegelikult viimased ja midagi konkreetset võib loota alles aasta lõpu poole. (Varem polnud võimalik sooviavaldusi vastu võtta, sest polnud teada, kas üliõpilastele midagi eraldatakse.)

Üliõpilaste aü komitee

Tõlkevõistlus lõpeb

Tuletame meelde, et ülikooli tõlkevõistlusel 1990 on tõlgete loovutamise tähtaeg **1. märts.**

* * *

Tõlkevõistlus kuulutati välja alates 29. septembrist 1989.

Tõlgime eesti keelde maailma mis tahes keelest ilukirjandust. Proosatekstide (novellid, esseed, terviklikud katkendid romaanist või näidendist) pikkus võib olla 5—10 masinakirjalehekülge (2 intervalliga), luuletusi tuleb võistlusele esitada vähemalt 5 ühelt ja samalt autorilt. Esitada tuleb nii originaal kui ka tõlge 3 eksemplaris (võivad olla kserokoopiad). Lisaks ülikooli preemiatele antakse välja ««Loomingu» Raamatukogu» eriauhind parimale vahendusele keelest, mida Tartu Ülikoolis statsionaarselt ei õpetata.

Osa võivad võtta kõik, kes võistluse väljakuulutamise hetkel on TÜ statsionaarsed või mittestatsionaarsed üliõpilased. Töö tuleb varustada märgusõnaga ja pealkirjaga «Tõlkevõistlus 1990», lisada suletud ümbrikus tõlkija nimi, teaduskond, kursus ja kodune aadress ning tuua (saata) hiljemalt 1. märtsiks 1990 ajalehe «Universitas Tartuensis» toimetusse.



Ma ei taha elada ühikas, ma ei taha endale sellist kööki. Aga ma ei ole tartlane ja mul ei ole nii suurt rahakotti, nagu eraka jaoks vaja. Müürige pool ühikamaja kinni, tehke palju sektsioone. Oleks ehk hubasem see suur aedik.

AVE PÄNTRIST

EDUARD VUKS

(28. XI 1907—10. II 1990)

Meie hulgast on lahkunud ülikooli keemiahoone staažikaim valvur Eduard Vuks. E. Vuks oli sõbralik, asjalik ja mõnus mees. Hiliste õhtutundide laboritöötajad on kindlasti osa saanud tema mälestustest, kuidas ta koos Palusaluga Suurupi rannapatareis aega teenis, kuidas ta Vene mopiga Venemaale tagasi ja seal ellu jäi, kuidas ta koos Eesti Laskurkorpusega tagasi tuli ja polkovniku autojuhi aukraadis Saaremaal haavata sai. Haavad olid tõsised, käelaba jäigi kõveraks, aga Eduard Vuks sai sellest talle omase elulustiga üle. Pärast sõda töötas ta kaubabaasis, 1970. aastal, peale pensionile jäämist, asus keemiamaja valvama.

Vuks, nagu teda kõik tundsid, oli nii hea valvur nagu vaja ja veidi veel paremgi. Tema teadis täpselt, kellele mingi pakk või saadetis on määratud, kust seda või teist inimest või ka substantsi otsida, kelle juurde õhtutunnil uus nägu majas läheb. Kui saabus kaupa, oli Vuks transpordiülema kohustes kohe kohal ja jagas raskete kastide teisaldamiseks teraseid nõuandeid. Ja ikka käis ta laboreid informeerimas, kui puhvetisse värsked saiakesed saabusid.

Jääme Eduard Vuksist puudust tundma. Tema toreda isikuga jääb seotuks üle aastakümne keemiamaja elust.

Keemiahoone pere

A lichtign onden k fraint PAUL ARISTE!

See oli Tartus aastal 1945, kui kohtasin tugupeetud Paul Aristet. Tundsin teda varemast ajast, siis, kui ta tegi kaastööd 1931. aastal ilmunud juudikeelses ajalehes «Uus Meie Sõna» ja 1934. aastal Kaunases ilmuvas juudikeelses «Rahvalehe» Eesti lisalehes. Tema jidiši keele oskus oli korralik, kirjanduslik. Meie vestlesime temaga alati jidiši keeles.

Tol sõjajärgsel sügisel rääkis ta mulle juudikeelsete raamatute saatusest fašistliku korra saabumisel Tartusse 1941. aastal. Kohalikku komandantuuri saabus Saksamaalt keegi Dresdeni raamatukaupluse omanik Martin Köhler, kelle ülesandeks oli juudikeelsete raamatute hävitamine. Tema korraldusel koguti kõik linnas leiduvad raamatud, nii seltside, korporatsioonide ja eraisikute omad kui ka juudi sünagoogis leiduvad toorad ja piiblid ülikooli raamatukokku, kus oli juhatajaks sel ajal Friedrich Puksoo. Magister Paul Ariste mõjutas Köhlerit koos Uku Masinguga, kes oli ka tol ajal seotud ülikooli raamatukoguga, mitte hävitama raamatuid. Ühiselt koostati fiktiivne hävitamise akt asjaosaliste allkirjadega ja Köhler sõitis rahulikult Saksamaale tagasi.

Raamatuid tuli inventariseerida ja katalogiseerida ja nii istusid nad kütmata ruumides üleriietes. Raamatud jäid alles. Nad teadsid, millise kultuuriväärtuse nad olid päästnud.

Kord viis Paul Ariste mind Kirjandusmuuseumi keldrisse. Suur oli mu hämmastus, kui leidsin sealt tema kogutud juudi folkloori, mis on seotud juudi kultuuriga, õpilastöödega kolmekümnendatest aastatest. Nägin oma silmaga, missuguse hoole ja armastusega oli ta seda tööd teinud ning säilitanud järgnevatele põlvkondadele materjali juudi folklooriga tegelemiseks Tartus.

Kui ma õnnitlesin teda 75. ja 80. juubeli puhul luuletustega, siis ta ütles, et «olen see, kes armastab juudi keelt ja kultuuri». Jah, sellisena ei jää ta mitte ainult minu, vaid ka paljude teiste juudi soost tartlaste mällu.

MOSA MICHELSON

MB!

Just MB-st kirjutame täna, mitte NB-st. Vaevalt on ükski ülikooli ajalehe number 1948. aastast peale ilma vastava korralduseta oma impressumis nende kahe tähe ja numbrita jäänud. Helged hetked jõudsid Tartu kahe üliõpilaslehe toimetusse 1987. aastal. Nii näiteks ilmus «TRÜ» 6. märtsist 1987 kuni 16. detsembrini ilma MB-ta. Pealinnas arvati, et suudame ise avaldatu eest vastutada. 1988. aasta lõpust enam nii ei arvatud. Ajal, mil teiste väljaannete lõpust hakkas see tähepaar kaduma, meid isevastutamisé vääriliseks ei peetud. Miks, sellest saab ehk aimu Helsingi üliõpilaslehe 2. novembri numbrist 1989. Selles ilmus niisugune lugu.

SENSUURIA EESTISSÄ

Glasnost etenee kangerrellen Eestissä. Tartossa ilmestyvistä ylioppilaslehdistä sensuuri ensin poistettiin, mutta pienen tauon jälkeen se palautettiin jälleen.

Glasnost tuli Tarton maatalousylioppilaiden «Pollumajanduse Akadeemia»-lehteen 1. huhtikuuta 1987. Silloin lehteä voitiin tehdä ensimmäistä kertaa ilman sensuuria.

Suojasää loppui sen jälkeen, kun lehti oli julkaissut artikkelin Liettuan ongelmista. Joulukuun puolivälissä 1988 lehteen palasi pieni MB-8981-tunnus, joka merkitsee sitä, että lehti on kulkenut sensuurin läpi, kertoo lehden päätoimittaja Milvi Vajakas.

Vajakasin mukaan viime kevään erityisesti Aleksander Solzenizcshintinrintintinin kirjoitusten julkaiseminen tuotti ongelmia.

Eestissä ei ole tietoa siitä, poistetaanko sensuuri uudestaan, mutta Vajakas on optimistinen.

PA perustettiin 1957. Se menee kaikille Tarton yliopiston ja Tartossa sijaitsevan Eestin maatalousakatemian opiskelijoille, kaupungin asukkaille sekä Leningradissa ja Moskovassa asuville eestiläisopiskelijoille. Myös Eestin poliittinen johto seuraa lehteä.

PA on viime aikoina kirjoittanut erityisesti ympäristöongelmista ja erilaisista filosofisista aiheista, Vajakas kertoo.

AHTO OJA
TUOMO MÖRÄ

Nüüd on 1. veebruarist jälle vabadus käes. Ehk ometi lõplikult? Tallinna tudengilehtedel kadus eeltsensuur varem.

Ainult kaks asja on veel hinge peal. Me ei taha selle kirjatükiga kuidagi varju heita Tartu GLAVLITI volinikule. Aitäh mõistva suhtumise eest!

Arusaamatu lugu on aga selle ametkonna keelega. Miks peavad GLAVLITi paberid olema vene keeles? Kas seal keeleseadus ei kehti? Ja üleüldse võiksid kõik inimesed teada neid punkte, millest tõesti kirjutada ei või. Tõeline saladus on saladus.

Toimetus



BORISS PASTERNAKIST

Teisipäeval, 20. veebruaril kl. 15 räägib raamatukogu konverentsisaalis Boriss Pasternakist prof. Zara Mints.

LADINA KEELE

fakultatiivkursusel loeme kevadsemestril Horatiuse «Luulekunsti» (Ars poetica). Huvilistel, kel algteadmised ladina keelest olemas, tulla **kolmapäeval, 21. veebruaril** võõrkeelte kateedrisse **kl. 16.15.**

ANNE LILL

NÄITUSI TEADUSRAAMATUKOGUS

- «Eesti Vabariigi sünnist Tartu rahuni»,
- «Eestikeelset biograafilist teatmekirjandust»,
- «Boriss Pasternak 100»,
- «Friedrich Puksoo 100»,
- «Reti Laanemäe graafika».

«ARMASTUSE KULTUUR»

Klubi korraldusel algab **esmaspäeval, 19. veebruaril kl. 19 Tähe 4 aud. 170** loengutsükkel «Armastuse kultuur». Lektor Tõnu Randla.

1 loengu teema on «Erootika mõiste ja koht inimese elus».

Loengud on tasuta, tsükli lõpus näidatav õppefilm tasuline.

PARTEITUTE PARTEI

saab teoks, kui tulete **esmaspäeval, 19. veebruaril kl. 16.15** peahoone kella alla. Vastavalt kokkutulijate hulgale valime endale ruumi (aula või mõne auditooriumi).

Parteitute Parteisse on oodatud kõik, kes ei kuulu veel ühessegi parteisse ning kellel on oma platvorm.

ALGATUSRÜHM

KEVADHOOAJA AVAPEOD ÜLIKOOLI KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 16. veebruaril kl. 21 DISKO.

Laupäeval, 17. veebruaril kl. 21 ajavad OMA ASJA MARGUS TURU ja MART PORT. VIDEO-*SHOW* SUUREL EKRAANIL.

Pühapäeval, 18. veebruaril kl. 21 DISKO.

BAAR LAHTI!

ÜLIÕPILASPILET KAASA!



Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 531. Tiraaž 2500 eks.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 5 (1590) REEDE, 23. VEEBRUAR 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

DIREKTORID!

● BOTAANIKAAIA DIREKTORIKS ON BOTAANIKA JA ÖKOLOOGIA KATEEDER ESITANUD PRAEGUSE JUHATAJA **ANDI PÄRNA**. ISIKLIKU AVALDUSE PÕHJAL KANDIDEERIB KA ENDINE DIREKTOR **HIIE KIMMEL**, KES PRAEGU TÖÖTAB TK «ESTIKO» MAJANDUSOSAKONNA AEDNIKUNA.

Vastavalt TÜ nõukogu 24. novembri otsusele valitakse allasutuste direktorid profiililt lähedaste teaduskondade laiendatud nõukogudes. Botaanikaaia direktori valimine toimub **21. märtsil.**

● ÜMPI DIREKTORIKS PAKKUS ÜMPI LABORIJUHATAJATE ÜLDKOOSOLEK PRAEGUSE DIREKTORI, BIOLOOGIADOKTOR **AAVO-VALDUR MIKELSAARE.**

Direktori valib **12. märtsil** ÜMPI laiendatud nõukogu.

● TEADUSRAAMATUKOGU DIREKTORI KOHALE KANDIDEERIVAD:

1. MALLE ERMEL, RAAMATUKOGUNDUSE TEOORIA JA AJALOO LABORI VANEMTEADUR.

Esitas TR fondi-, kataloogimise, rekataloogimise ja teadusosakond.

2. URMAS AUNIN, ANDMETÖÖTLUSE OSAKONNA JUHATAJA.

Kandideerib isikliku avalduse põhjal.

3. VALTER HAAMER, ÕPPEPROREKTOR.

Esitas samuti isikliku avalduse.

TR direktori valib TÜ nõukogu töökollektiivi 20 liikme osavõtul (valijate nimekiri koostati enne kandidaatide esitamist).

Valimine toimub **2. märtsil.** Kolmapäeval oli raamatukogus kandidaatidega kohtumine.

● AJALOOMUUSEUMI DIREKTORI KOHALE ESITAS MUUSEUMI TEADUSLIK NÕUKOGU PRAEGUSE DIREKTORI **ELA MARTISE.** KOLMAPÄEVAL VALITIGI TA TAGASI.

IN CORPORE

● KORPORATSIOON «UGALA» KONVENT TEATAB, ET VASTAVALT TEMA KOOSOLEKU OTSUSELE 30. JAANUARIST 1990 ÜHINESID TEMA LIIKMED *in corpore* LIIKUMISEGA GENF-49 JA KEELDUVAD EDASPIDI IGASUGUSEST KOOSTÖÖST OKUPATSIOONIVÄGEDEGA. SEOSES SELLEGA ON KONVENDI LIIKMED OMA SÕJAVÄEPILETID VÕI KUTSEALUSEKAARDID ÄRA ANDNUD. NEED, KES ON ANDNUD NSVL ARMEE VANDETÖÖTUSE, ON SELLEST LAHTI ÜTELNUD.

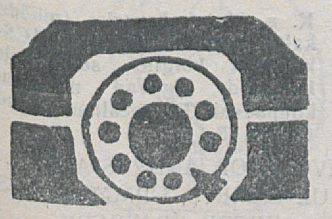

NB! Uudised telefonil 3 51 80.

Vana ei ole õige, uut veel ei ole

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONIS 21. VEEBRUARIL

● ÕPPEJÕU KOORMUS ●

Õppejõu koormus näib praegu olevat utoopilisel tasemel. Seda võiks võtta ühelt poolt nii, et absoluutselt iga liigutus on ära arvestatud, teiselt poolt aga nii, et paljutki pole kirjas (näiteks loengukursuse ettevalmistamine seoses uute seaduste ja koodeksitega). Üldiselt on see aga kuidas kuskil.

Eeltööd teinud komisjoni poolt võttis sõna **dots. Jüri Tamm.** Õpetöö on praegu valesti üles ehitatud — õppejõud põhiliselt annab, üliõpilane võtab vastu, aga ei tööta. Et ta saaks iseseisvalt töötada, peaks olema auditoorne koormus tunduvalt väiksem. Nii väheneks oluliselt ka õppejõu koormus. See ei ole ainuke tee — **väikesed üliõpilasvoorud saaks ühendada** ja mitme loengu asemel ühe pidada. Aga kui palju on meil suuri auditooriume? Üldiselt on koormused kunstlikult väga suureks aetud. Tõelist koormust on raske paika panna, senised lähtealused ei kannata kriitikat.

Mati Salundi arvates aitaks palju korda seada uus palgamäärus, õppejõudude nurin oleks kindlasti väiksem ka säiliva koormuse juures. Henn Voolaid tegi ettepaneku, et näiteks arstide eri osakondadele võiksid nad koos loenguid pidada. Mihkel Pärnoja: «Voorude kokkuvõtmine tähendab teaduskondadevahelist kokkuleppimist, heatahtlikku suhtlemist. Mingil määral võiks õppeosakond voorude kokkulugemist ülikoolis koordineerida. Teaduskonnad ei pruugi alati üksteist aktsepteerida.»

Ilmselt tekitab mitmesuguste voorude muutmine ja ka erikursuste ümberpaigutamine suuri segadusi. Arvati, et esialgu läheb ja võibki olukord hullemaks minna, aga parema nimel peaksime selle segaduse üle elama.

Kahe nädala pärast arutelu jätkub, oodatakse konkreetseid ettepanekuid.

● ÜLIKOOLI EELARVE ●

Dots. Elvi Ulsti sõnavõtus jäi domineerima seisukoht uue aja eelarvele uut moodi lähenemisest. Seda ei saa teha ülaltpoolt, teaduskonnad ja kateedrid peavad ise aktiivsed olema. Osa võib isegi mitte tahta ülikooli eelarvest eraldumist ning oma kontot. Järgmise aasta eelarve tegemiseks võiksid teaduskonnad kõik oma soovid kirja panna.

«IME ajal ei saa teadus enam nii steriilne olla, et ei tegeleks ka äriga, ettevõtlusega. Sel viisil saaks ka palku kiiremini tõsta kui eelarve kaudu.»

Arutelus kerkis põhiliseks see, kas teaduskonnad ise oskavad oma majandusküsimusi välja tuua või ei. Majandamiskogemused puuduvad. Võib-olla ühendada senine teadus- ja kasvatusprodekaani koht majandusprodekaani kohaks? Ikkagi pole ju teadmisi. Läbida kooperatiiv «Alfa» majanduskursus? Selge on igatahes see, et niisuguseks eeltööks vajavad allüksused mingisugustki üldjuhendit, mis hiljem töö käigus võib veel muutuda, täpsustuda. Lehe kaudu vajab avalikustamist eelarve koostamine, rahade kulutamine, otstarbekus jpm. Abi saamiseks otsustati pöörduda ka TÜ arvutuskeskuse poole.

● ERIALAKESKNE ATESTEERIMINE ●

Keemikute talvise atesteerimisega ei jäänud sellest kõnelejad **dotsendid Juha Ehrlich ja Jüri Tamm** sugugi rahule. Eesmärgiks üldkursuse kordamine, fundamentaalteadmiste oskamine. Üliõpilased suhtusid sellesse väga valulikult, esitades küsimusi: «Miks meie peame need esimesed olema?», «Miks küsite I kursuse materjali?» jne. Lõpuks põhjendati — sellepärast olemegi rumalad, et meid on valesti õpetatud. Atesteerimistööd esitasid nad anonüümselt.

Dots. Märt Liigant tõi füüsikute näite. Nemadki tahtnud tudengeid atesteerida, kuid üheskoos leiti, et ei ole veel õige aeg. Selleks peab üliõpilane valmis olema juba esimesest kursusest alates. Ta peab teadma, et sellest ei pääse.

Kas siin ei peitugi atesteerimise vastuseisu põhjus? Atesteerimisest peaks kujunema ühistöö (õpetamine ja õppimine) ühine ülevaatamine. NB! Ja ettevalmistusprotsessist ei maksaks tudengit mitte kõrvale jätta. Astmeline õpetus aga igatahes vajab vahepealset teadmiste mõõtmist.

KOLMAPÄEVAL, 28. VEEBRUARIL kl. 8.30 TÜ NÕUKOGU SAALIS järgmine arutelu teemadel:

● **AINESÜSTEEM, ASTMELINE HARIDUS, ATESTEERIMINE,**

● **TÜ AUTONOOMIA,**

● **UUSEHITUSED,**

● **USUTEADUSKONNA TAASAVAMISE VÕIMALIKKUS.**



PÄEVAPILT

ANDRUS VAHERI 1988. AASTAL PILDISTATUD FOTOL EI OLE VEEL MEIE SINIMUSTVALGET. AINULT AASTA TA ONGI SEAL LEHVINUD. KES ÜTLEB MEILE SELLE KUUPÄEVA, MILLAL TEMAST TAAS TÄIEÕIGUSLIK RIIGILIPP SAAB?
KAS HOMME VALIMA MINEK KIIRENDAB SEDA?
PER ASPERA AD ASTRA!

On vaja seadusi ja raha

SUVALISI VÄLJAKIRJUTUSI KOHTUMISELT HARIDUSMINISTER REIN LOIGUGA

● **Ministeerium jätkab komitee alustatut, järsku kursimuudatust kavas ei ole.** Deklareerimiseta on ennast hakatud pidama vabariiklikuks ministeeriumiks. Liidust tulevaid pabereid enam suurt edasi ei saadeta, saadetakse ainult neid, millest meile kasu. Liidu välisvaluutaga käib välismaal igal aastal üle saja meie haridustöötaja. Viimati on Liidu haridusminister ja tema asetäitja arvanud, et liiduvabariigid peavad ise leidma oma hariduselu tee. On see äkki autonoomia tunnistamine?

● **Kehtetuks tunnistamist vajavad paljud komitee normatiivaktid.** Haridusseaduse projekt peaks varsti tulema rahvaarutelule (ilmus kolmapäevases «Päevalehes»). Lisaks uuele haridusseadusele tuleks uuest õppeaastast käiku anda hulk muid juriidilisi dokumente. Kuna seaduse koostamise ajal on veel paljud probleemid lahtised, oleks vaja just need eraldi sätestada.

● **Üldhariduskoolide jaoks on olemas uus õppeplaan,** kus kool võib valida 25% ulatuses ise oma suuna. Alternatiivõpetust pooldatakse, kuid et riik kannab vastutust üldhariduse andmise eest, siis peaksid alternatiivõpetuse andjad taotlema litsentsi.

● **Vene koolidele** on vaja Eestis välja töötada 12-aastane õppeplaan, mis haarab ka meie keelt, ajalugu, kultuuri, ökoloogiat. Käiku võiks jääda ka 11-aastane koolitus. Otsustama peab vene kogukond ise.

● **Üldhariduskooli fondeeritud õpikute kaanehind vajab tõstmist,** hinna vastavusse viimist sisuga. Seis on üldiselt kehv: puudub õppekirjanduse valik, kehtib vaid üks programm, mõnedes ainetes polegi õpikuid või on ainult üks. Kahjuks on Eestis õpikute koostamine monopoliseeritud — aastakümneid koostavad neid väid ühed ja samad isikud, pole konkurentsi. Hinna tõstmine mõjub kohalikele omavalitsustele, kes fondeeritud õpikud välja ostavad.

Skeptiliselt suhtus minister Lastekaitse Liidu korraldatud riieteostmise üritusse. Võib-olla vajavad Eesti lapsed soome riiete asemel hoopis mitmesuguseid õppevahendeid, mida meil ei ole. Kas just kriiti, on iseasi, aga Liidust Eestisse kriiti saatev tehas kirjutas ministeeriumile, et nüüd hakkame teile kriiti saatma mitte enam pulkadena, vaid kamakatena. Opetage õpilased käsitöötunnis kamakatest kriidipulki saagima.

KÕRGKOOLI UUENDUSTES

pooldab minister täielikult kursuste süsteemilt ainesüsteemile ja astmelisele õpetusele üleminekut. Eestile vajaminevate erialade arvu oleks vaja aga suurendada. Samal ajal tuleb täpselt teada, keda me vajame. Kummaline küll, aga paljud ei tööta ju oma erialal.

● Ülikool soovib, et tema **raha** suuruse otsustaks Eesti parlament, TTÜ pakub selleks valitsuse. Kõrgkooli autonoomia peaks ka selles väljenduma, et ta saab vabalt oma ressursse kasutada.

Selle aasta eelarve koostati täielikult Moskva nõuete järgi, vaid viimasel hetkel jõuti midagi korrigeerida. Järgmise aasta eelarve tuleb juba täielikult uutel alustel. Teaduse finantseerimise väljapääs on mitmesugustes fondides.

● **Palkade tõstmist** alustati haridussüsteemis lasteaiatöötajatest. Kõrg- ja keskeriharidusega kasvataja keskmine palk on 121 rubla, erinevalt õpetajatest nad lisatööd teha ei saa. Nüüd tuleb niimoodi välja, et mida rohkem me joome, seda rohkem aitame haridust, tervishoidu ja kultuuri.

«Meie palgasüsteem on täiesti käest ära, keegi pole sellele kunagi mõistusega lähenenud. Aastatega on kogunenud meile paarikümne sentimeetri paksune palgareglementide paberite pakk. Asusime seda virna läbi töötama ning tahtsime tõsta haridussüsteemi erinevate liide palgad õigetesse «kahvlitesse» (esialgu lasteaiad, üldhariduskoolid, kõrgkooli abi-õppepersonal). Selleks oleksime vajanud 110 miljonit rubla, lubati ainult neljandik. Niisuguse sundkäiguga midagi erilist ei mängi. Jäime selle juurde, et esialgu tõstame nende palku, kellele valitsuse määruses oli ette nähtud — kõrgharidusega töötajatele vähemalt 180 rubla kuus, keskeriharidusega 140 rubla kuus jne.

Tahame õiged proportsioonid paika panna nii, et neid saaks rakendada juba septembrist. Kui raha selleks ajaks juurde ei anta, siis ehk saame alustada 1991. aasta 1. jaanuarist.»

* * *

ANTS KALLIKORM: Kas ülikool võiks saada oma raha enda kätte ning seda ise jaotada?

REIN LOIK: Miks ei. Rahandusminister oleks sellega nõus, kuid ülikool võib sellega ise jänni jääda. Olete igal aastal raha juurde saanud. Kui rahandusminister fikseerib teile aastaks kindla summa, siis juurde ju enam ei saa.

AK: Kas me aasta lõpus ei võiks dotatsiooni saada?

RL: Siis hakatakse uurima, kuidas on raha kulutatud ning see poleks enam autonoomia.

HEINO SIIGUR: Palgapiirangud peaksid jääma, ülikool võiks jaotada raha eelarveliselt ära.

RL: Kui see on väga loogiliselt põhjendatud, siis toetame.

JÜRI KÄRNER: Loodame, et parlament meie eelarve kinnitab ja siis läheme seda teed.

OLEG ANDLA: Alustate lasteaiakasvatajate palkade tõstmisest. Aga meie abi-õppepersonali keskmine palk on 105 rubla. Juurde antakse liiga vähe.

RL: Te arvate siia sisse ka töölised, seepärast tuleb nii väike. IME esimesel aastal peame kindlasti tõstma lasteaiakasvatajate palku, muidu meil lasteaedu varsti enam ei ole. Selle aasta 1. jaanuarist suurenes ka kõrgkoolide administratiiv-majandus- ning abi-õppepersonali palk, kuu lõpus tuleb selle kohta käskkiri.

VALTER HAAMER: Praegu saavad eri ametkondades töötavad inimesed sama ameti eest erinevat palka.

INGE ORGO: Suur viga tehti vabariigis sellega, et kõigepealt tõsteti ametnike ja parteitöötajate palku. Kõrgkoolikaader jookseb laiali. Ministeeriumi ametnikud saavad 500 rubla kuus, õigusnõuniku palk on suurem kui rektori oma.

RL: Džinn on pudelist välja lastud, ka enamik linnavolikogu esimehi ja ministeeriumijuhte saab kõrgkoolijuhtidest rohkem palka.

JÜRI KÄRNER: Missuguse maa haridusmudel on haridusministeeriumil silme ees?

RL: Pean silmas põhiliselt Soomet ja Rootsit, teistest tean vähe. Erakordselt tähtis on teada Eesti Vabariigi kogemusi, tollased seadused olid väga täpsed.

VALTER HAAMER: Kelle kulul peaks toimuma teise kõrghariduse andmine — kas riigi, ettevõtte või inimese kulul? Erandi võiks teha pedagoogilistele erialadele.

RL: Kõik võimalused peaksid olemas olema.

INGE ORGO: Need küsimused tuleks kiiresti õiguslikult reguleerida. Kui näiteks ettevõte on oma töötaja teisest kõrgharidusest huvitatud, las maksab ettevõte.

VELLO PEEDIMAA: Ülikooli kohta peaks olema kehtiv TÜ nõukogu otsus.

RL: Võiksite proovida.

* * *

Kohtumine haridusministriga kestis eelmisel neljapäeval nõukogu saalis kaks tundi. Olgu öeldud veel, et Rein Loik on meie majandusteaduskonna vilistlane.

VARJE SOOTAK

Käesolev kirjatükk oli algselt mõeldud eessõnaks pühapäevases (18. veebruar) «Edasis» ilmunud artiklile «Pühakud polegi enam pühakud». Kuid et ka kadunud sepiku ülesleidmine on teatavast aspektist käsitletav ühiskonda oluliselt stabiliseeriva tegurina, leidsime võimaliku olevat kailist lehepinda mitte kuritarvitada arutlusteks inimkonda juba rohkem kui sajandi jooksul terroriseerinud kommunismitondi üle. Huvitatud lugeja võib hea tahtmise korral need kaks artiklit siiski kokku viia. Niisiis...

* * *

Üldtuntud ja -tunnustatud isand Murphy seaduste üks võimalikke tuletisi võiks kõlada järgmiselt — *kui süsteem tervikuna on mäda, siis on välistatud võimalus, et ta poleks mäda ka igas oma üksikus lõigus.* Teine, originaalne Murphy seadus väidab, et *kui miski on kohe algusest peale kehvasti loodud, siis kõik katsed teda parandada teevad teda veelgi kehvemaks.* Tundub, et aja jooksul osutuvad paljud enne naljaga võetud seadused üle ootuste tõepäraseks.

Sama kehtib ka majandusteaduste suhtes. Me ei räägi juba sellistest ainetest nagu «NLKP ajalugu» ja alles hiljaaegu eksisteerinud «teaduslik kommunism». Tähelepanuväärne on vaid fakt, et pikka aega saadi teaduslikke kraade ja aunimetusi ning palka teenete eest «teaduse» alal, millel algusest peale puudus reaalne uurimisobjekt ja mida sunniti õppima sadu tuhandeid üliõpilasi. Või oskab praegu keegi adekvaatselt defineerida, mis asjad on need SOTSIALISTLIKUD TOOTMISSUHTED — sotsialismi poliitilise ökonoomia uurimisobjekt.

Ühiskonnateadus saab äärmisel juhul olla vaid ühiskondlikke protsesse tunnetada, seoseid leida aitav teooria. Ta on teadus niivõrd, kuivõrd tema uurimisobjektiks on see kõikidele ühiskondadele üldomane ühisosa, mille kujunemisel või kujundamisel pole mõjule pääsenud erinevate inimrühmade (loe: parteide) subjektiivne suva. Kindla piiri tõmbamine objektiivse ja subjektiivse (sageli voluntaristliku) vahele pole üheselt teostatav. Järeliselt, et totalitaarne, ühiskonnapoolse kontrolli alt väljunud süsteem ei pea pühaks mingeid reegleid, tema jaoks ei eksisteeri *fair play*'d. Üldiselt ausas mängus annab valekaardi kasutamine lühiajalist kasu.

Kommunismi ajalooline ja saatuslik nõrkus seisneb selles, et ta on mitme mehe poolt sõna otseses mõttes pastakast (vabandust — hanesulest) välja imetud. Mis sest, et (võib-olla) kõige paremate kavatsustega. Ja olgu nad kuitahes targad, elukogenud ja ettenägelikud mehed, loodust ei suuda ükski Jumala poolt loodud olend välja mõelda, ehk ainult Jumal ise. Seetõttu on ka kõik võimalikud kommunismi mudelid jäänud lõpuni eluvõõrasteks, isiksust eiravateks ja tema suhtes vaenulikeks ning sellest tulenevalt ka majanduslikus mõttes ebaefektiivseiks.

Niipalju kui on olnud kommunistlikke režiime, niipalju on olnud ka erinevaid ühiskonna majandusmudeleid. Järelikult ei saa ka olemas olla sellist ühtset teadust nagu **sotsialismi üldine majandusteooria.** On

Lisandusi artiklile «Pühakute» kohta

Kommunistliku hallutsinatsiooni elluviimisele omal ajal pühendunud maailmaosas praegu toimuvat võib käsitleda kahel viisil. **Esiteks** on võimalus, et sellesse suhtutakse kui kriisi, küll väga põhjalikku ja juurteni ulatuvasse, aga siiski kriisi. Igast kriisist on väljapääs. Ja kui see leidus kapitalismi «ülemaailmse kriisi» puhuks, võib loota, et ka kommunismi jaoks on mingi tagavaraväljapääs, millest see saaks uuenenuna ja kirgastununa läbi pugeda. **Teisest küljest** ei tohiks siiski pahandada nende peale, kes kipuvad toimuvas nägema hoopis kommunistliku majandussüsteemi ja tema ideoloogia lõplikku krahhi e. pankrotti.

Valikust nimetatud kahe suhtumise vahel sõltub otseselt ka suhtumine **ühiskonnateadustesse** * kui selle süsteemi ülistamisega end oluliselt diskrediteerinud teadus- ja õppedistsipliinidesse. Ei saa salata, et allakirjutanud jagavad teist seisukohta.

Muidugi võib vaielda selle üle, kas ühiskonnateadused on üldse TEADUSED sõna otseses mõttes, s. t. kogu oma ulatuses. Teadusharu põhitunnuseks on kindlalt piiritletud reaalse uurimisobjekti olemasolu, mille täieliku tunnetamise poole inimmõistus püüdleb. Teaduslikuks meetodiks saab olla objekti võimalikult tõene, moonutusteta peegeldamine. Kas marksistlikud ühiskonnateadused on sellist eesmärki enese ette kunagi seadnudki? Nende üheks avalikult tunnistatud põhiprintsiibiks on kogu aeg olnud nn. lähtumine klassipositsioonilt — seega subjektivism oma ehedaimal kujul. Parteilisusest geneetikas ja küberneetikas oleme juba vabanenud, oleks aeg teha seda ka majandusteaduses.

OMA PÕHIOLEMUSELT ON ÜHISKONNATEADUSED KUTSUTUD TEENIMA OLEMASOLEVA VÕIMU HUVE, PÜÜDES TEADUSLIKU RETOORIKA ABIL PÕHJENDADA SELLE MAJANDUS- JA SOTSIAALPOLIITIKAT.

Nende hulka kuulub ka õigusteadus (välja arvatud ehk normitehnika ja õiguse ajalugu, niikaua kui see suudab objektiivseks jääda). Lühidalt öeldes, iga järgmine ühiskond (poliitiline režiim) loob samale kohale uue õigussüsteemi ja rakendab selle vägivalla ähvardusel. Marksistid defineerivad ise õigust kui (majanduslikult?) valitseva klassi tahet, SUVA, mis on ülendatud seaduseks. Järelikult on üha rohkem «õigus» ka igal järgmisel võimu juurde pääsenud klassil. Selline õigus ei saa ega tahagi olla õigluse kandjaks.

---

* Siinkohal käsitleme ühiskonnateadustena traditsiooniliselt marksismi-leninismi alustugedeks olnud nelja distsipliini, mida kõigis kõrgkoolides ka vastavates kateedrites õpetati.

kult on ka ühiskonnateaduste kui teaduste ja nende kui mitteteaduste, kui ideoloogia vahel vahetegemine vägagi raske ülesanne.

Üks mees pani omal ajal need asjad põhimõtteliselt paika, öeldes, et VIIMSEINSTANTSILISTE LÕPLIKE TÕDEDE formuleerimine olevat kahtlane üritus isegi eluta looduse suhtes. Teha seda aga inimese, terve ühiskonna suhtes saab paremal juhul viia ainult suurte rumalusteni. Ja ometi on just marksistlikud mõttehiiglased neid ühiskondlikke, viimseinstantsilisi lõplikke tõdesid formuleerinud. Või väidab veel praegugi keegi, et *tootmisvahendite ühiskondlik omandus on omanduse kõrgeim ja progressiivseim vorm*; või et *ühiskonna ajalugu on klassivõitluse ajalugu* .... ja siis kaks lehekülge eemal, et *klassid (riigid jne.) kaovad õige pea hoopis*; või et *töölisklass on kõige edumeelsem ja ühiskonna arengut edasiviiv jõud ja peale kõige muu ka kapitalismi hauakaevaja.* Loetelu pole mõtet jätkata. «Usklikud» ise peaksid vähemalt **oma** pühakuid ja dogmasid peast teadma.

Kui kogu lugu oleks vaid tõdede formuleerimisega piirdunud, võiks sellise näpuharjutuse ka andestada. Kuid on ju neidsamu «tõdesid» teistele rahvastele ja kogu maailmale tule ja mõõgaga peale surutud. Ikka nii, et lippude lehvides ja hurraa karjudes teisi maid ja rahvaid nende endi käest vabastama. Ja pärast on imestatud: ei tea, miks nad küll Meid ei armasta. Siinkohal enam rahumeelset neutraliteeti säilitada ei saa ega tohi.

Muidugi — eks igal ühiskonnakorral ole õigus ennast kaitsta ja õigustada. Ent hinnangute andmisel peavad määravaks saama üldinimlike õiguste ja vabaduste garanteeritus ühiskonnas. Poolehoiule ja vähemalt (õigeks) mõistmisele ei saa pretendeerida ükski ühiskond, kes pole pühaks kuulutanud inimeste õigust isiklikule elule, eraomandile ja õnnetaotlusele.

Peab ütlema, et seejuures on kapitalistliku ühiskonna apologeetidel ja ühiskonnateadlastel tuntav objektiivne eelis oma kommunistidest kolleegide ees. Neil on nimelt kergem. Kapitalismi ja kommunismi päritolu on erinev. Esimene neist on ise arenenud oma praegusesse olekusse loomulike, et mitte öelda looduslike seaduste alusel. Ja ta jätkab jõudsalt seda arenemist praegugi. Ning kuna ta on loodusest pärit, pole ta vaba ka kõikvõimalikest «looduslikest» pahedest nagu üksteise ärasöömine ja olelusvõitlus üldse.

Ent teatud ajaloolistel tingimustel on kapitalismi taoline «enesekindlus» andnud taktikalisi tagasilööke. Omavahelises või(s)tluses on totalitarismil mitu eelist demokraatia ees, mis tulenevad otseselt tema enda olemusest. Üks neist, mis meid antud juhul enim huvitab, on olnud vaid hulk erinevaid ja ebaõnnestunud katseid majanduslikult teostada ja põhjendada võimul oleva partei poliitilisi ettevõtmisi. Majandus on olnud lahja poliitika veelgi lahjendatud väljenduseks.

* * *

Marksistlik majandusteooria on meile siiani pakkunud vaid suure hulga abstraktseid majanduskategooriaid, mis võimaldavad, tõsi küll, teatavat teaduslikku mediteerimist majandusprobleemide üle, ent ei paku mingit rohtu tegelikkuses ettetulevate küsimuste lahendamiseks. Seepärast peamegi vajaliks lisada siia artikli lõppu **meie poolsed ettepanekud majandusõpetuse, täpsemalt poliitilise ökonoomia kui majanduse üldteooria õpetamise sisuliseks (mitte vormiliseks) muutmiseks Tartu Ülikoolis.**

Kuna lõplik homse majandusõpetuse kujunemine võtab aastaid, siis tänasel päeval on meie taotlused järgmised.

1. Senise ainult marksistlikel kategooriatel baseeruva totalitaarse majandusliku maailmapildi tingimusteta õpetamise lõpetamine.

2. Informatsioonibaasi laiendamiseks ja mõtlemise värskendamiseks puhta *economics*'i kursuse sisseviimine TÜ-s kui ettevalmistus üleminekuks uue majandusteooria õpetamisele.

3. Arvestades majanduse üldteooria paradigma muutumist ning kujunevat uut majandussituatsiooni, TÜ-s vastavasisulise täienduskoolituse organiseerimine. Meie tulevikuvisioonis peaks ka TÜ orienteeruma turumajandusele, kusjuures õppimine muutub tasuliseks (vähemalt osaliselt). Siit tulenevalt peab alternatiivse majandusõpetuse kuulamine olema tasuline.

4. Lähemal ajal lõpetada loengud suurtes voorudes, kuna praeguses situatsioonis ei pruugi loengupidaja ja seminarijuhendaja vaated õpetatava suhtes kokku langeda.

5. Muuta majanduse üldteooria (poliitilise ökonoomia) õppimine vabatahtlikuks. Pakume välja kohustuslikuna kahesemestrilise kursuse majandus-, õigus- ja ajalooteaduskonnas (ühiskonnaõpetuse ning ajakirjanduse ja majandusgeograafia erialadel). Kõikidel teistel oleks ühesemestriline lühikursus, kusjuures aine vajalikkuse otsustab ikkagi teaduskond ise.

Omapoolse positiivse programmina pakume:

K. a. 28. veebruarist (mõõdukalt) tasulist ECONOMICS-i kursust kõigile soovijatele. Loengud algavad märgitud kuupäeval TÜ peahoone aud. 102 kl. 18.

AVO VIIOL, ANDRES ARRAK, RAUL EAMETS, URMAS SOOTS, VIKTOR TRASBERG

Ligi 40 tudengit välismaale

Arstiteaduskonna üliõpilasnõukogu koosolekule üle-eelmisel neljapäeval oli kogunenud kuuskümmend tudengit. Millest rääkisid eestseisuse liikmed?

● **IVO VALTER.**

✻ Side eestseisuse ja osakondade ning kursuste vahel on olnud nõrk. Seoses õpingute lõpetamisega langeb eestseisusest välja 5—6 liiget, nende asemele tuleb valida uued.

✻ Arstide Liit on otsustanud premeerida silmapaistvaid teadustööga tegelevaid tudengeid à 250 rubla. Arstide Liidu volikogusse oodatakse ka üliõpilaste esindajat.

✻ Kohe tuleks hakata koostama EESTI MEDITSIINIÜLIÕPILASTE LIIDU (EMÜL) põhikirja.

Kõne alla tuli ka liikmemaksu küsimus ning organisatsiooni kuulujate jaotamine aktiiv- ja passiivliikmeteks. Liidu edasine suund oleks koostööle välisriikide meditsiiniüliõpilaste assotsiatsioonidega.

● **LAUR SAAR.**

Militaarteadus püsib endiselt teaduskonna õppeplaanis. ERIÕPETUSE varinime all. Nüüd on siis jõutud selleni, mida pakkusid tudengid 1988. aasta lõpus. See on tsükliline õpetus. Kahjuks või õnneks hilja. Aeg on edasi läinud ja rong ka juba teel Moskvassse!

● **MARI-LIIS MADISSON.**

✻ Saksamaale minek selgub dekaani saabudes.

✻ Soome saab minna 10 inimest kaheks nädalaks eeldusel, et on õiendatud eksamid kas sisehaigustes, pediaatrias või kirurgias.

✻ Alates 20. augustist läheb üheks semestriks Soome 3 inimest IV kursuselt (1 pediaater ja kaks ravikat).

✻ Rootsi sõidab 3 inimest neljaks nädalaks (2 Uppsalasse ja 1 Stockholmi). Eksamid peavad olema tehtud kirurgias, sisehaigustes, pediaatrias, neuroloogias ja intensiivravis.

✻ Stockholmi Danderydsi haigla abitöödele pääseb 20 inimest, eelistatakse neid, kel elamispind.

✻ Veel on võimalus minna kõva valuuta eest Hollandi suvekooli (200 dollarit ning transport sinna ja tagasi omal kulul).

Niisiis, ligi 40 inimest siirdub teaduskonnast piiri taha õppima ja töötama. Kuna paljudel on isiklikud kontaktid, näib asi laabuvat.

● **PRIIT KOHILA.**

Liikumine «Arstiteaduskonna üliõpilased tuumasõja vastu» on iseseisev organisatsioon Tartu Ülikoolis, mis peab oma peaürituseks suvist rahumatka. 1. juulist 1. septembrini läbitakse Euroopas jalgratastel 2300 km. Eesti etapi valmistavad ette selle liikumise toetajad ja PK nende hulgas. Organiseeritakse ka ise valuutavaba vahetust teiste riikide reisihuviliste tudengitega.

● **ALAR SEPP.**

pani ette toetada üliõpilaskogul sõjalise õpetuse lõpetamist ülikoolis, kateedri sulgemist ja okupatsioonivägede väljaviimist Eestist;

toetada EESTI KONGRESSI saadikute valimisi ja osaleda valimiste turvateenistuses;

GENF-49 liikumist sõjaväe- ja ohvitseripiletite äraandmisega.

Esimesed kaks ettepanekut said häälteenamuse. Genf-49 hääletati maha 18 vastu-, 7 poolt- ja 25 erapooletu häälega.

Mida öelda? Erapooletus näitab antud juhul poliitiliselt iseseisva mõtlemise puudumist. Peaksime õppima mitte erapooletuks jääma, vaid alati seisukohta võtma või ise mõne parema ettepaneku tegema.

* * *

Üliõpilaskogu otsustas veel moodustada töögrupi EMÜL-i põhikirja ettevalmistamiseks.

TÜ nõukogusse saadeti TOOMAS KARIIS ravi V kursuselt, eestseisust täiendati veel Eve Martiniga samuti ravi V kursuselt.

Stud. med. ALAR SEPP

Rootsi meditsiinitudengid siin

Neljapäeval, 8. veebruaril saabusid 12 Karli Instituudi arstiteaduskonna üliõpilast koos 4 arsti ja õppejõuga Tallinna, et juba järgmisel päeval sõita bussiga Riiga. Riias veedeti kolm päeva, tutvuti sealsete kliinikute ja üliõpilaseluga ning esmaspäeval, 12. veebruaril kohtusime selle ärksa ning teadmishimulise seltskonnaga juba Tartu vaksali perroonil. Tudengid olid tulnud õppeekskursioonile ning neid huvitas eelkõige õppetöö korraldus meie arstiteaduskonnas ja diagnostiline ning ravitöö kliinikutes. Samuti oldi huvitatud koostöövõimalustest Tartu Ülikooliga. Kõik üliõpilased õpivad Karli Instituudis 7-ndat semestrit, seega on neil käsil sisehaiguste tsükkel. Nende instituudi traditsiooniks on korraldada selle kursuse ajal õppereis mõnda välisriiki ning üliõpilaste kindlaks sooviks oli teha reis just Eestisse ja Lätisse.

Mõnevõrra üllatav oli rootsi tudengite vanuseline koosseis — vanim neist oli 48-aastane, noorim 26-ne. Rootsis on kõrgkooli astumisel vanuse ülempiiriks 42 aastat. Paljud tudengitest olid varem töötanud õdede või ämmaemandatena, ka sotsiaalkindlustuses ning muudel tööaladel.

Kahe järgneva päeva hommikupoolikul tutvusid külalised Tartu Kliinilise Haigla tööga (vastuvõtt peaarst dr. Urmo Kööbi juures), käidi reanimatsiooni-, kardioloogia-, infarktiravi-, kardiokirurgia- ja funktsionaalse diagnostika osakonnas, samuti Psühhoneuroloogiahaigla uues majas. Õppe- ja teadustöö korraldusest arstiteaduskonnas ja kogu ülikoolis kõneles teadusprorektor prof. Ants Kallikorm oma vastuvõtul õpetatud nõukogu saalis.

Kuuldud hinnangute põhjal jäi rootsi noortele meedikutele ja kanende kogenenumatele kolleegidele Tartu meditsiiniteenistusest üllatavalt soodne mulje. Peab siiski lisama, et see kehtib puhtmeditsiiniliste võimaluste kohta. Meie haiglate tehniline varustatus ja haigete ning personali olmetingimused tegid neid sageli nõutuks.

Meditsiinivälistest üritustest vaimustas vist küll kõiki meie vanamuusikaansambli «Hortus Musicus» kontsert ülikooli aulas. Järgmisel päeval otsis suur osa külalistest meie plaadipoodi, et osta endale kuulduid ansambli plaate.

Teisipäeva õhtupoolikul kohtusid rootsi tudengid meie arstiteaduskonna tudengitega ülikooli vanas kohvikus.

Kokkusaamine rootsi noorte kolleegidega toimus ka Tartu Arstide Liidul. Probleemidest arsti koolitamisel Tartu ülikoolis kõneles prof. Ain-Elmar Kaasik.

Lahkudes Tartust ütlesid rootsi tudengid ja õppejõud, et alles siin olles suutsid nad lõpuni tunnetada ja mõista kogu eesti ja läti rahva soovi elada vabalt oma sõltumatus riigis.

KAI SAKS,
sisehaiguste propedeutika kateedri assistent

Mõtteid seoses akadeemiliste kraadide ja astmelise õpetamisega

AIN-ELMAR KAASIK
NEUROLOOGIA JA NEUROKIRURGIA KATEEDER

Arstide ettevalmistuse **«Euroopa mudel»** põhineb **6-aastasel** (12 semestrit, erinevates maades kõigub õppeaeg siiski 11—13 semestri piires) diplomieelsel õppeplaanil. Sellest erineb **«Ameerika mudel»**, kus õppeaeg on lühem **(4 aastat)**, kuid eelneb **4-aastane kolledžistuudium**, mille 2 viimast aastat loovad eelduse lühemaks õppetööks arstiteaduskonnas (USA-s tavaliselt *medical school*, harvem eraldi õppeasutusena *medical college*), kuivõrd neil aastail peab tulevane arstiteaduskonna üliõpilane õppima bioloogiat, keemiat ja füüsikat ning neid aineid arstiteaduskonnas ei õpetata.

KOLLEDŽID

Selguse mõttes olgu mainitud, et kolledžisse või ülikooli vastavasse astmesse astutakse USA-s pärast 12-aastase üldhariduse omandamist. Viimane on variantiderohke, kuid selle iseloomulikuks **lõppastmeks on 4-aastane keskkool** *(high school)*.

Kolledžid on omakorda üpris erinevad. Nende skaala ühes ääres asuvad prestiižikate rahvusülikoolide (Stanford, Harvard, Yale, Princeton, Penn jt.) kolledžiastmed, teises — mitmesugused nn. vabade kunstide kolledžid *(liberal-arts colleges)*. Eraldi kolledžitest koosnevad ka paljud Briti ülikoolid.

Üldjuhul annab kolledž küll hariduse, kuid mitte elukutset. Olenevalt ainete valiku suunast lõpetatakse USA-s 4-aastane kolledž kunstide **bakalaureusе** *(Bachelor of Arts)* või loodusteaduste bakalaureuse kraadiga *(Bachelor of Science)*. Nende teaduskraadide omistamine ei eelda dissertatsiooni kaitsmist.

Ameerikas küllalt levinud 2-aastased kolledžid on peaasjalikult üldhariduse täienduseks ning nende lõpetanuid ülikoolide kõrgemasse astmesse ei võeta.

ÜLIKOOLID JA KRAADID

Nimetatud kõrgem aste *(graduate studies)* kestab USA ülikoolides minimaalselt aasta ja lõpeb magistritööga *(Master of Arts, Master of Science)*. Neil seni vormistatav kandidaaditöö on USA magistritööst märksa ulatuslikum.

Valdkondades, kus kutsetööks vajalike teadmiste skaala on lai ja eriti kui teadmistega peavad kaasnema mitmesugused praktilised oskused, kestab *graduate study* 4 aastat. Siia kuuluvad tehnilised erialad, majandusvaldkonnad *(business schools)*, samuti meditsiin.

Peaaegu kõigil erialadel tuleb USA-s **doktorikraadi** omandamiseks veel töötada 2—4 aastat. Sel ajal valmib väitekiri, mida avalikult kaitstakse. Kõige iseloomulikum on filosoofiadoktori *(Ph. D.)* teaduskraad, mida võib omandada filosoofia ja muus humanitaaria valdkonnas, kuid ka täppisteaduste, bioloogia või meditsiini alal tehtud tööde eest. Sageli omistatavateks akadeemilisteks kraadideks on veel **haridusdoktor** *(Doctor of Education — Ed. D.)* ja **õigusteaduste doktor** *(Doctor of Jurisprudence — J. D.)*.

Erinevalt teistest teadusaladest omistatakse **meditsiinidoktori** *(Doctor of Medicine — M. D.)* teaduskraad arstiteaduskonna kõigile lõpetajatele, meie mõistes rigieksamite sooritamise eest. Enamik ameerika arstiteadlasi ei kirjuta kunagi ühtki dissertatsiooni ning nende edasine akadeemiline karjäär oleneb üksnes publikatsioonidest, ning muudest erialast kompetentsust iseloomustavatest näitajatest.

Siiski kohtab tänapäeva USA arstiteaduskondades ja eriti nendega seotud uurimisasutustes isikuid, kelle nime taha kirjutatakse: **M. D., Ph. D.** Need õppejõud-teadlased on reeglina töötanud mõnel prekliinilisel alal (anatoomia, füsioloogia, farmakoloogia jne.) ning seal ka väitekirja kaitsnud.

Tänapäeval leidub USA arstiteaduskondades õppeplaane, mille järgi andekad üliõpilased, kes näevad oma tulevikku kõrgkoolis, võivad 7 aastaga omandada nii **M. D.** kui **Ph. D.** teaduskraadid. Ei ole võimatu, et neist teine omandatakse meditsiini mõnel fundamentaalalal koguni enne esimest. **Teiste sõnadega — enne saadakse teadusdoktoriks ja siis arstiks.** Või kui kasutada meile harjunud terminoloogiat — kõigepealt õpitakse nooremate kursuste aineid, seejärel ollakse aspirant ja alles siis omandatakse diplom. Tundub harjumatu, kuid



isiklikud tähelepanekud on näidanud selle süsteemi efektiivsust, peamiselt noore inimese loomevõime kasutamisel; samuti realiseerub sel teel õpetamine teadusliku loomingu protsessis.

ERINEVATE MAADE TEADUSKRAADIDE VÕRDLEMISEKS

puudub metoodika. Olles siiski tutvunud üsna mitmete USA arstiteadlaste **Ph. D.** teaduskraadi taotlemiseks valminud dissertatsioonidega, julgen kinnitada, et oma mahult ja aine läbitöötatuselt vastavad nad üsna täpselt meie kandidaaditöödele. Kahjuks ei saa seda öelda kasutatud mõõtmistehnika, mõnikord ka teaduslike kontseptsioonide kohta. Teatavasti olenevad viimased eelkõige uurimisüksuse materiaalsest baasist, kuid ka ideede ja teadmiste kontsentratsioonist.

TULEME EUROOPASSE

Kuivõrd meie õppeplaanid vastavad pigem «Euroopa mudelile», peaksime ka teaduskraade võrdlema Euroopas, eriti oma naabermaades omistatavatega.

Inglise vanades arstiteaduskondades on kasutusel arstiteaduse **bakalaureuse kraad** *(Bachelor of Medicine — B. M.)*, kuid see omistatakse prekliiniliste ainete õppimise ja vastavate eksamite eduka sooritamise järel. Tavaliselt saadakse bakalaureuseks pärast 2-aastast stuudiumi.

Rootsi ülikoolides vastab sellele **meditsiinikandidaadi** *(Medicine candidat)* aste ning sama süsteemi kasutavad kõik Skandinaavia ja Soome meditsiinikõrgkoolid. Viimaste lõpetajad saavad **meditsiinilitsentsiaadi** (r.k. *Medicine licentiat*) kraadi. Viimane antakse samuti dissertatsioonita, kõikide lõpetamiseks vajalike nõuete täitmise eest.

Euroopa riikides ei omistata arstidele magistrikraadi, vaid teadustöö tulemusena valminud väitekirja kaitsnud saavad meditsiinidoktori (dr. med.) teaduskraadi. Selle omandamiseks vajaliku teadustöö tegemiseks on tavaliselt vaja olla teatud aja põhitööst vaba. Kaotatud palga kompenseerivad (osaliselt) mitmesugused stipendiumid ja graandid, mida võib taotleda riiklikest või erafondidest. Selles mõttes sarnaneb olukord meie aspirantuuriga, kuid erinevalt meist on mujal finantseraldised piiritletud mitte aja, vaid konkreetse rahasummaga. Keskmiselt kulub doktoritöö valmimiseks 2—4 aastat, kusjuures viimane oleneb paljuski uurimisvaldkonnast, samuti konkreetse teaduskollektiivi aktiivsusest ja varustatusest.

Euroopa doktoritööd on laitmatult vormistatud. Tavaliselt on tulemused avaldatud tunnustatud teadusajakirjades. Siiski on juba pikemat aega dissertatsiooni alternatiiviks **lühikokkuvõte**, millele on fikseeritud 4—5 teadusartikli **separaadid**, mõnigi kord nn. preprintide kujul. Seetõttu on vormistamiseks kuluva töö maht suhteliselt väike. Taas tuleb tõdeda, et meie kandidaaditööd on naabermaade doktoritöödest mahukamad, kohati ka raskepärasemad. Ajal, mil meie püüame igati suurendada (taastada) oma keele osa oskuskeelena, tuleb siiski märkida, et Fennoskandia ülikoolides kaitstavad dissertatsioonid on ingliskeelsed.

(Järgneb)

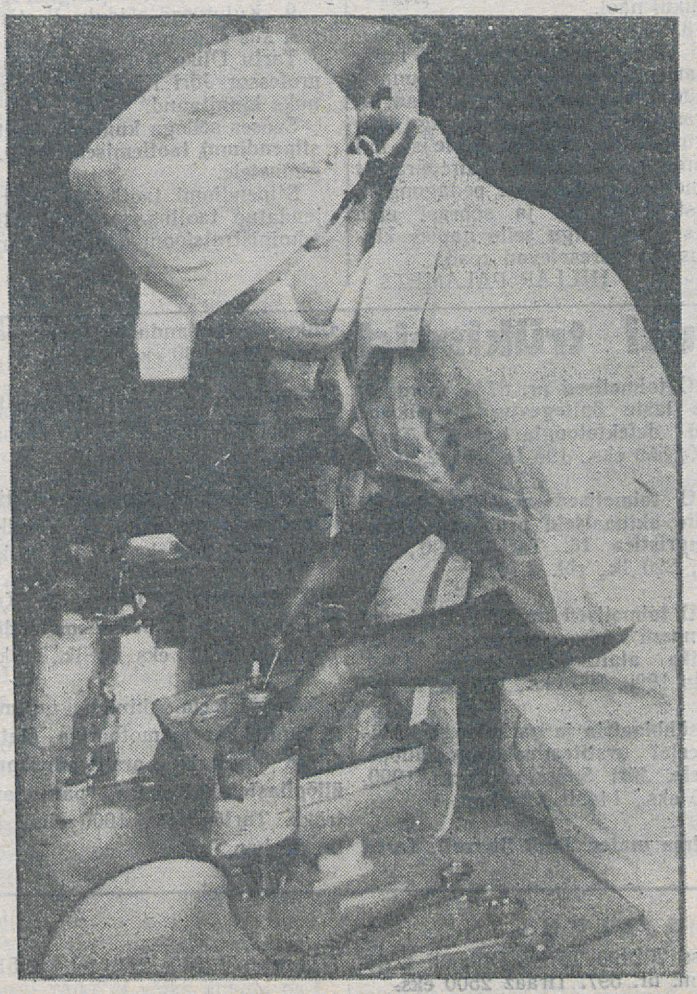

OLAVI PAIDE foto

Enne valimisi teadusraamatukogust

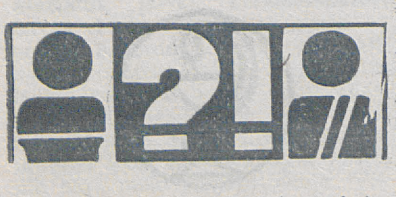

Tartu Ülikooli Raamatukogu hetkeseisust ja tulevikust on viimasel ajal avameelselt kõneldud ja kirjutatud. 2. märtsil seisab ees uue direktori valimine. Lubatagu mul avaldada mõned mõtted, mida tulevane direktor oma töös järgima peaks, kuigi paljud neist nii enesestmõistetavad on, et esmapilgul mainimist ei väärigi.

✻ Ülikooli raamatukogu ei eksisteeri enda jaoks. Tema ülesanne on olla baasiks teadustööle ja teaduste õpetamisele ülikoolis.

✻ Raamatukogu väärtus on tema fond. Selle kujundab ülikooli tänaseid vajadusi mõistev ning tuleviku omi ette aimav raamatukoguhoidja. Aeg on tõestanud, et mida tihedam on koostöö ülikooli õppejõudude ja teadlastega, seda parem on tulemus.

✻ Raamatukogus olemasoleva raamatu peab lugeja kerge vaevaga kätte saama.

✻ Raamatukogu ülesanne ei ole mitte ainult raamatuid koguda ja laenutada, vaid ka hoida.

✻ Jäädvustamaks ajalugu, tuleb luua ülikooli väljaannete arhiivifond, koostada ülikooli täielik bibliograafia.

✻ Rahvusülikooli raamatukogul on ülim aeg pärast neljakümneaastast vaheaega jätkata *Estica*-kogu täiendamist.

✻ Traditsiooniline raamatuvahetus ülikooli vajadusi väliskirjanduse osas üksi välja ei kanna. Tuleb õppida tundma rahvusvahelist raamatuturgu. Iseseisva Eesti ülikooli raamatukogu komplekteerimise võimalused muutuvad kindlasti väga oluliselt.

✻ Ülikooli raamatukogu on rahvusliku informatsioonisüsteemi lahutamatu osa. Tuleb jõuda «rahulikult kooseksisteerimiselt» sisulise koostööni teiste Eesti raamatukogudega. Ülikooli raamatukogust võiks kujuneda Tartu teaduspargi infokeskus.

✻ Arendada koostööd Tartu Ülikooliga lepingusuhetes olevate ülikoolide raamatukogudega.

✻ Siiras püüdlus — olla maailmatasemel raamatukogu — ei tohiks arvutist kui vahendist teha eesmärki omaette. Seni kui raamatukogul puudub vajalik tehniline seadmestik ja riiklik andmeside süsteem, tuleb luua andmebaase traditsiooniliste bibliograafiakartoteekide, -nimestike, trükikataloogide vormis.

✻ Riigi praegust majanduslikku olukorda arvestades ei saa eriti loota raamatukogu materiaalse baasi märgatavale paranemisele lähitulevikus. Iseotsustamise õiguse all majandusprobleemide lahendamisel tuleb eelkõige mõista oskust toime tulla riigi poolt eraldatud summadega. Ilmselt on ajastu märk see, et raamatukogud peavad ka ise lisa teenima (näit lepingud, tasulised teenused jm.).

✻ Raamatukogu töö tulemuslikkus sõltub väga paljude inimeste koostööst. On oluline, et nad ühiselt mõtestaksid oma eesmärke. Selle eelduseks on vastastikune informeeritus ja usalduslikud, missioonitundest kantud suhted kollektiivis.

MALLE ERMEL,
raamatukogunduse teooria ja ajaloo labori teadur

75 aastat tagasi

Esimese maailmasõja ajal, 18. veebruaril 1915 sündis Londonis töölise perekonnas poeglaps, kellele vanemad andsid nimeks Arthur Robert. Nad ei teadnud siis veel, et pärast Cambridge'i ülikooli lõpetamist saab mõne aja pärast nende pojast mees, keda tuntakse Läänemere idakaldal« Eestimaa inglasena», sõjajärgse Tartu ülikooli ühe kõige populaarsema ja omapärasema õppejõuna, kes õpetas siin inglise, prantsuse ja hispaania keelt, nende rahvaste kui ka Ameerika Ühendriikide ja Hiina kirjandust, aga ka muusikaliteratuuri Tartu Muusikakooli õpilastele. Kõike seda tegi ta talle omase hooga ja vaimukusega, rõõmsa naeratusega tüüpiliselt inglaslikul näol.

18. veebruaril 1990 oleks ta saanud 75-aastaseks. Oleks, kui mitte Maarjamaa muld ei oleks tunnistanud teda omaks juba 18 aastat tagasi, 1972. aasta suvel. Aga mälestus **Arthur Robert Hone**'ist kui suurest humanistist, suurepärasest inimesest, erakordsest pedagoogist, heast kolleegist ja sõbrast elab meis edasi. Olgu selle napiks kinnituseks juuresolevad read.

HILLAR PALAMETS

«Kriminaalõiguse reform perestroika ja autonoomia vahel»

Sellise pealkirja all avaldas «Salzburger Nachrichten» artikli meie ülikooli professorist Ilmar Rebasest, kes osales Wienis toimunud esinduslikul rahvusvahelisel kriminaalõiguse konverentsil ning külastas ka Salzburgi ülikooli õigusteaduskonda.

Nõukogude Liidus ja Eestis kavandatav kriminaalõiguse reform on äratanud huvi ka välismaal. Professor Rebane juhtis tähelepanu Moskvas väljatöötatud kriminaalseaduse projekti põhiprobleemidele — liiduvabariikide suveräänsete õiguste ebapiisav arvestamine ning üleliidulise seaduse enda vähene demokraatlikkus.

Konverentsil esines palju nimekaid teadlasi Saksamaalt ja Austriast, esindatud oli enamik Ida-Euroopa riike. Kohal olid ka meie ülikooli õigusteaduskonna vanad tuttavad professor Dieter Loeber Saksamaalt ja Henn-Jüri Uibopuu Austriast. Muide, viimane on praegu Tartus lugemas õigusteaduskonna üliõpilastele rahvusvahelise õiguse põhikursust.

JAAN SOOTAK

Härra Nikolai Küttise stipendium metsateadlastele ja ökoloogidele

Tartu Ülikooli Fondilt Torontost saabus eelmisel nädalal teade fondi esimese stipendiumi moodustamisest koos statuudiga.

TARTU ÜLIKOOLI FOND
Nikolai Küttise stipendiumi
statuut

1. Vastavalt härra Nikolai Küttise soovile ja kooskõlas Tartu Ülikooli Fondi põhikirjaga kuulutatakse välja iga-aastane stipendium ühekordseks uurimistööks Soomes ühele eesti aspirandile metsanduse arendamise ja ökoloogia alal.
2. Stipendium makstakse välja summadest, mis hr. Küttis on selleks otstarbeks annetanud Tartu Ülikooli Fondile.
3. Stipendium eraldatakse aspirandile 10 000 Kanada dollari suuruses summas.
4. Stipendiumi kasutatakse konkursi võitnud isiku poolt valitud metsanduse arendamise ja ökoloogia küsimustega tegelevas Soome asutuses konkursil esitatud uurimistöö või selle osa tegemiseks, sealhulgas reisi- ja elamiskulude katteks.
5. Stipendiumi määramiseks kuulutab Tartu Ülikool ajalehtede kaudu iga aasta veebruarikuus välja konkursi Nikolai Küttise stipendiumi taotlemiseks. Stipendiumi võivad taotleda kõik eestlastest aspirandid, kes tegelevad Eestis metsanduse arendamisega ja ökoloogiaga, sõltumata töökohast või õppeasutusest. Stipendiumi taotlejail tuleb määratud tähtajaks esitada Tartu Ülikooli rektori nimele põhjendatud taotlus, üks soovitus ja elulookirjeldus.
6. Stipendiaadi valib stipendiumi taotlejate hulgast viieliikmeline Tartu Ülikooli poolt moodustatud Nikolai Küttise stipendiumi toimkond. Määravateks kriteeriumiteks on kandidaadi akadeemilised saavutused, tema seni tehtud ja kavatsetud uurimistöö kvaliteet, ja ta edaspidine potentsiaal Eesti metsanduse arendamises ja ökoloogias.
7. Konkursi tulemused teatab stipendiumi toimkond osavõtnuile ühe kuu jooksul pärast konkursi tähtaega. Stipendiumi toimkonna otsus on lõplik ja ei ole vaidlustatav ühegi asutuse või isiku poolt.
8. Konkursi tulemuste põhjal teatab Tartu Ülikooli rektor Tartu Ülikooli Fondi juhatusele konkursi võitnud aspirandi nime, uurimisteema ning Soome asutuse nime ja aadressi, kus stipendiaat töötama hakkab. Tartu Ülikooli Fond kannab stipendiumi summa üle nimetatud Soome asutuse pangaarvele palvega see edasi anda stipendiaadile.
9. Kulutused sõiduks Eestist Soome ja tagasi kannab see Eesti asutus, kus stipendiaat töötab või õpib.

Tartu Ülikooli Fondi juhatuse esimehe hr. Walter Väärsi ja rektor professor Jüri Kärneri allkirjad statuudil on selle dokumendi jõustunuks kinnitanud.

Seoses sellega **kuulutab Tartu Ülikool välja konkursi Nikolai Küttise stipendiumi taotlemiseks 1990. aastal** vastavalt statuudis esitatud tingimustele.

Stipendiumi taotlevail aspirantidel esitada TÜ rektori nimele põhjendatud taotlus, soovitus, elulookirjeldus ning õppeasutuse/töökoha administratsiooni nõusolek kandideerimiseks **hiljemalt 25. märtsiks k.a.**

AAVO LUUK



KADUVIK JA IGAVIK

Teisipäeval, 27. veebruaril kl. 16.15 leiab Tartu Ülikooli raamatukogu konverentsisaalis aset **Eesti Akadeemilise Filosoofia Seltsi ja Akadeemilise Baltisaksa Kultuuriseltsi ühine ettekandekoosolek. Kõneleb Eduard Parhomenko:**

Tartu Ülikooli filosoofiaprofessor **G. B. Jäsche** kaduviku ja igaviku ääremail.

Huvilised teretulnud.

EAFS-i ja ABSKS-i juhatused

«FRATERNITAS LIVIENSIS»

Korp! «Fraternitas Liviensise» külalisõhtu toimub **laupäeval, 3. märtsil kl. 18** endises majas Jakobi 68. Oodatud on meesüliõpilased.

Korp! «Fraternitas Liviensis»

ÕPETAJAKS HIIUMAALE!

Hiiumaa rajooni Käina 9-kl. Kool võtab alates septembrist tööle täiskoormusega keemia-bioloogiaõpetaja. Mugavustega kahetoaline korter. Info tel. 9 21 58.

LUGUPEETUD KOLLEEGI!

Palume Teid osa võtta **Eesti Kromatograafia Seltsi seminarnäitusest**, mis toimub 28. veebruaril kl. 12 Looduskaitsevalitsuse ruumes (Tartu, Akadeemia tn. 4, II korrus). Palume kaasa võtta ettekanne (ja teesid) oma tegevusala kohta.

EKS juhatus

AGRESSIIVSEST KÄITUMISEST

Esmaspäeval, 26. veebruaril toimub Tähe t. 4 aud. 170 kl. 19 loeng «Agressiivse käitumise bioloogiline käsitlus». Lektor ÜMPI nooremteadur Jaanus Harro.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS DISCOSOUND

Reedel, 23. veebruaril Kalle Müllerilt, pühapäeval, 25. veebruaril Lembit Jetsilt.

Algus kl. 21. Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Teisipäeviti kella 20-st taas avatud klubi **videosalong**! Jälgige reklaami!

* * *

Tantsu ja muusikaga

EESTI PIDUOHTU

peetakse küünlakuu 24-ndal päeval aastal 1990 Tartus Ülikooli klubimajas.

EESKAVA

1. Hakatuseks pidukõne.
2. Tants «Popside» pillikoori järgi.
3. Lustilist meelelahutust «Simmani» tantsurühmalt ja muudki, mis kõik lõbulist meelt tekitavad.

Hakatus kl. 9 õhtul.

Toimetaja VARJE SOOTAK

GUSTAV ADOLFI KUJU

KAUNISTAS KUNAGI PEAHOONETAGUST PLATSI. PALJUD MEIST TAHAVAD SEDA TAAS SEAL NÄHA.

KELLEL SOOVI JA SÜDIKUST OSA VÕTTA GA MÄLESTUSMÄRGI TAASTAMISE TOETUSKOMITEEST, ANDKU KIRJALIKULT MÄRKU PEAHOONE VÕI FÜÜSIKAHOONE VALVELAUDA MADIS EENLO NIMELE.

AVAKOOSOLEK ON JUBA **kolmapäeval, 28. veebruaril kl. 14.15 füüsikahoones.** Koguneme fuajeesse. Võtame vastu põhikirja, avalduse TÜ juhtkonnale ja pöördumise akadeemiliste organisatsioonide poole.

MADIS EENLO,
Gustav Adolfi toetuskomitee esimees

Uusi trükiseid

TÜ toimetised nr. 874. Anomaalsete laste õpitegevus ja isiksus. Töid defektoloogia alalt. Tartu 1990, 550 eks., 196 lk., rbl. 2.30.

TÜ toimetised nr. 876. Uurali keelte aktuaalseid probleeme. Fenno-ugristica 16. Tartu 1990, 500 eks., 220 lk., rbl. 2.70.

TÜ toimetised nr. 877. Uurimusi germaani keelte sõnavara ja grammatika alalt. Linguistica 1989. Tartu 1990, 500 eks., 160 lk., rbl. 2.

Psühhiaatria ja narkoloogia. Abimaterjal arstiteaduskonna üliõpilastele. Jüri Saarma. Tartu 1990, 1000 eks., 144 lk., 25 kop.

Alma mater. Ludi literarii. Tartu Ülikooli kirjanduslik almanahh. Tartu 1990, 800 eks., 152 lk., 2 rbl.

Friedrich Puksoo 1890—1969. Tartu 1990, 600 eks., 112 lk., rbl. 1.50.

Kiirguslevi. Matemaatilise füüsika täiendavaid peatükke. G. Vainikko. Tartu 1990, 300 eks., 92 lk., 15 kop.

Ö. Mandel, A. Panov, R. Kulv. Silmahaiguste uurimismetoodika. Tartu 1990, 700 eks., 92 lk., 15 kop.

Närvisüsteemi kliiniline uurimine I. Tundlikkus ja motoorika. Metoodiline materjal arstiteaduskonna üliõpilastele. Kolmas, parandatud trükk. Tartu 1990, 1000 eks., 112 lk., 20 kop.

Развитие системы непрерывного образования. Проблемы высшей школы XI. Тарту 1990, 295 экз., 132 с., 1 руб. 40 коп.

Совершенствование преподавания физики в вузе. В помощь преподавателю XIV. Тарту 1990, 200 экз., 88 с., 1 руб.

Л. С. Мехилане, Л. К. Ряго, Л. Х. Алликметс. Фармакология и клиника фенибута. Тарту 1990, 500 экз., 148 с., 1 руб. 80 коп.

Таблицы констант скорости и равновесия гетеролитических органических реакций. Дополнительный том 4. Выпуск 3. Тарту 1990, 299 экз., 284 с., 6 руб. 20 коп.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Hans Heidemanni nim. trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 597. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 6 (1591) REEDE, 2. MÄRTS 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

NÜÜD KA TAANI

EELMISEL NÄDALAL KIRJUTASID 3 KÕRGKOOLI — TÜ, EPA JA KOPENHAGENI KUNINGLIKU VETERINAARIA JA AGRONOOMIA ÜLIKOOLI ESINDAJAD ALLA KOOSTÖÖLEPINGULE. KOOSTÖÖETTEPANEKU TÕI TAANIST TEADUSPROREKTOR PROFESSOR ANTS KALLIKORM. ÜLIKOOLI POOLE PEALT HUVITAB TAANLASI MEIE HARIDUS, KULTUUR JA TEADUS.

KOMSOMOLI REMONT EI AITA,

KUIGI KOMSOMOLIKOMITEE RUUMIDESSE ON REMONT TULNUD, EI AITA KA ORGANISATSIOONI REMONT, SEST MIDA ENAM EI OLE, SEDA EI OLE. AINULT ENDISES SEKRETÄRI RUUMIS VÕIB VAHEL KOKKUKUHJATUD MÖÖBLI VAHEL JUHUSLIKULT MÕNE MEHE KÄTTE SAADA.

KUIDAS ÜLIKOOLIST EÜE-sse PÄÄSEB,

SELLEST KIRJUTAB TÄNASES LEHES KESKSTAABI MEES. SEAL ON AGA SOOVITUS PÖÖRDUDA KÕRGKOOLI JUHTIVA NOORSOO-ORGANISATSIOONI POOLE. KELLE? KELLE? — VÕIKS EDASI KÜSIDA. JAH, KOMSOMOLI POLE, ÜLIÕPILASTE AMETIÜHING EI OLE KA PERFODEST HUVITATUD. KAS ÜLIKOOLIS ON ÜLDSE KEDAGI, KES TEGELEB EÜE-ga?

«EESTI VABADUSSÕDA JA TARTU ÜLIKOOL»

ON TOOMEL AJALOOMUUSEUMIS. PEALE KUULSAKS SAANUD MÄLESTUSTAHVLITE ON VAADATA PALJU MUUDKI PÕNEVAT: STENDIDEL NIMED, PILDID, AUTASUD...

SIIS VÕIKS MINNA

ÜLE TOOMEMÄE VANEMUISE TÄNAVA KUNSTNIKE MAJJA — LOODUSESSE. SOOME LOODUSFOTOGRAAF SEPPO KERÄNEN ON MEILE TOONUD MIDAGI LIHTSAT JA KAUNIST, HINGEMINEVAT.

KEVADPÄEVAD TULEVAD!!

KLUBIS SAI TAAS KOKKU «ÜLIKOOLI KEVADPÄEVADE» ORGANISEERIMISTOIMKOND. PAIKA SAI PANDUD AEG — 18.—22. APRILL JA KONDIKAVA. TEISTKORDSED KEVADPÄEVAD ON MÕELDUD EELKÕIGE TUDENGITELE, ÜLIKOOLI TÖÖTAJAILE JA NENDE LASTELE. OSALEMISVÕIMALUS JÄÄB KA LINNARAHVALE.

TÄPSEM INFO EDASPIDI!

IME ülikoolis — väitekirjad eesti keeles!

16. veebruaril saabus ülikooli 30. detsembril kinnitatud NSVL Ministrite Nõukogu määrus «Kutsete ja kraadide omistamise korrast». Seda kommenteerib TÜ teadussekretär VEERA ANT.

«Kuidas kommenteerida? See on kindlasti sammuke arukuse ja lihtsustamise poole, seda muidugi meie praegust staatust arvestades.»

● **Mida see määrus õieti sisaldab ja mis seal just u u t on?**

Määrus alles tuli, lisad on veel kohale jõudmata ning seepärast jääb mõni asi praegu ebaselgeks. Võib ette tulla korrektiivegi. UUT on aga küll:

✲ dissertatsioon võib olla **emakeelne,**

✲ **kandidaaditööd ei pea VAK-i saatma**, seda võib nõuda vaid erandkorras,

✲ kandidaadikraad **loetakse kinnitatuks kaitsmise kuupäevast**, kuid jõustub pärast seda, kui on VAK-i otsus diplomi väljaandmise kohta,

✲ **doktoritöö tuleb küll VAK-i saata ja doktorikraadi kinnitab VAK,**

✲ kui dissertatsioon on rahvuskeelne, nõutakse rahvus- ja venekeelset autoreferaati,

✲ dissertatsiooni **maht on vaba** (varasemaga võrreldes ei ole mahtu piiratud ega uut antud),

✲ autoreferaadi maht on seevastu doktoritöö puhul 2 trp., kandidaaditöö puhul 1 trp. (mahtu on lubatud mõlemal juhul ületada 30%),

✲ **väitekirja saab kaitsta ka rahvuskeelse monograafia ja õpiku alusel**, siis on vaja ka autoreferaati,

✲ **kaitsta on võimalik teadusliku ettekande vormis,**

✲ **kandidaaditöö kaitsmiseks on vaja sooritada 3 eksamit:** filosoofia, võõrkeel ja eriala,

✲ nii kandidaadi- kui doktoriväitekirja kaitsmine eeldab **publikatsioone,**

✲ **doktoritöö puhul pole monograafia nõutav,** on vaja aga publikatsioone üleliidulistes ja vabariiklikes väljaannetes, samuti asutuste kogumikes, mis on loetletud VAK-i bülletäänis,

✲ kandidaaditöö puhul määrab publikatsioonide piisavuse aprobeeriv asutus; arvestatakse ka paljundatud materjale. Ei ole enam varasemat sõltuvust väljaande tiraažist,

✲ **dissertandi toimik koos arvamustega töö kohta saadetakse VAK-i.** See peab olema venekeelne. Kandidaaditoimikute läbivaatamiseks võib olla nüüd 4, doktoritoimiku ja -dissertatsiooni läbivaatamiseks 8 kuud,

✲ säilinud on mikrofilmimise nõue.

Mis puutub kaitsmisnõukogude komplekteerimise nõuetesse, kaitsmise korda, oponentide ja juhtivasutuste määramise tingimustesse, siis need on põhimõtteliselt endised.

● **Mida öeldakse kutsete kohta?** Siingi on üht-teist uut:

Nüüd on ametlikult kirjas, et erimääruse alusel võivad teatud kõrgkoolid ise kutseid anda. Selleks on vaja vaid hariduskomitee luba diplomi väljakirjutamiseks. Meie töötame nii juba teist aastat.

✲ **Hariduskomiteega kokkuleppel saame juba teist aastat anda professorikutseid õppejõududele, kellel on suur teaduslik tegevus, kuid puudub 10-aastane kõrgkoolistaaž.** Seegi on nüüd määruses sees.

✲ Nõudes «töötada **aasta** konkursi korras valitud ametikohal» on sõna «aasta» asendatud **«õppeaastaga».** Arvan, et meil tekitab see vaid segadust, sest mitte kõiki ei valita kohtadele õppeaasta algul.

✲ Kutsete saamisel peetakse endiselt oluliseks õppevahendite või metoodiliste juhendite olemasolu; dotsendikutse saamisel peavad olema publikatsioonid, mis on avaldatud pärast kaitsmist.

Üsna detailselt on märgitud tingimused kutse saamiseks erandkorras.

● **Uues määruses ju üht-teist uut on, aga kuidas see läheb kokku ülikooli autonoomia ning meie kraadide ja kutsekomisjoni suunaga?**

Iseseisvuse ja autonoomiaga see määrus muidugi kokku ei sobi. Kordan aga veel kord seda, mida ütlesin novembris «Ülikooli tuleviku» konverentsil: Eestis tuleks välja töötada oma terviklik kutsete ja kraadide süsteem, mille kinnitaks vabariigi valitsus. Seda oleks väga kiiresti vaja. Kuuldavasti tegeleb sellega Ülo Vooglaidi komisjon. Iga kõrgkool peaks selle endale kohandama. Meie komisjonide ülesanne oleks välja töötada ülikooli tingimused. Kindlasti peab lõpptulemuseks olema tagatud diplom.

Kuni me ei ole selleks valmis, peame töötama kehtivate määruste järgi. Olen nõus minister Rein Loiguga, et enne ei ole hariduskomitee ja VAK-i suhteid selles osas mõtet ära rikkuda. Pealegi ei ole nendel suhetel praegu midagi viga. Õigem on ära tuua liidulisest alluvusest hästi läbimõeldud kohe käivituv süsteem, kui korraldada paar üleliidulist skandaali.

Ülikooli lehes avaldatud kutsetekraadide projekt jättis mulje, et meil ülikooliski tegelevad paljud asjadega, mida nad piisavalt ei tunne. Eriti häiris kutsete osa. Ülikooli nõukogu liikmetest võiks moodustada asjatundliku komisjoni, kes leiaks kiiresti vastuvõetava lahenduse. Miks ei võiks ülikool olla kogu vabariigile pakutava süsteemi autor?

(Järg 2. lk.)

„Raputage maha umbusaldus!“

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONIS 28. VEEBRUARIL

Kelle suhtes? Üliõpilase suhtes. Varsti näeb ta ise, et ilma õppimiseta, ilma töötamiseta, ilma hariduseta ta maailmas enam edasi ei saa. See tõdemus tuleb üpris ruttu. See ei ole allakirjutanu arvamus. Need sõnad ütles kirikuõpetaja prof. Eenok Haamer, kes võttis samuti viimasest koosolekust osa. Kuulnud atesteerimise arutelu, ei saanud ta seda ütlemata jätta. Võib-olla tasuks iga tudengit puudutava küsimuse puhul sellele mõelda? See selleks.

ALLÜKSUSTE AUTONOOMIA PIIRID

jäid seekord veel piirideta. **Dots. Mart Sõrg**, kes selle küsimuse ette valmistanud oli, tunnistas oma konservatiivset lähenemist. Näiteks teaduskondadele ja kateedritele võiks üsna vähe seadusandlikku võimu anda. Suunad tuleks vabariiklikult paika panna. Ka raha jagamiseks on vaja normatiive, ainult allüksuse enda teenitud raha võiks talle jätta. Teatud osa sellest peaks minema üleülikoolilisse fondi. Kõige rohkem vajaksid allüksused ehk finantsilist autonoomiat kui raha vähe. Kui on summasid piisavalt, kaob vajadus sellise autonoomia järele.

Rektor prof. Jüri Kärner soovitas autonoomia probleemid läbi vaadata koos teaduse seaduse, teadusameti, innovatsiooniseaduse jt. projektidega. Näiteks TA instituudid, kes varemgi just vaesed polnud, seavad uutes tingimustes julgelt oma sihte edasi. Me ei tohi oma aega maha magada.

Rektori arvates on aga otsustamise kompetentsuse tasand ikkagi allüksuses endas.

Sobivad lahendused ei tule meile muidugi enne, kui pole lahendatud turumajanduse põhiküsimused, mille otsa kogu aeg põrkame.

(Järg lk. 2)



Raamatukogu kohvik. Siin aetakse rohelistest ubadest ja müüakse keskmiselt 700 tassi kohvi päevas. Sessi ajal kogus kahekordistub. Seda polegi nii palju, kui võis oletada. Ilmselt ei ole kohv ainuke jook, mis une ära ajab ja meeli erutab, kui raamaturead kipuvad silme ees segi minema. Väga hästi pidavat aitama veel külm vesi, jahedad karastusjoogid ja ... aga eks ole see ikka iga lugeja enda otsustada, millega ta ennast raamatute taga kosutab.

MEELIS LOKI foto

Raviv kirjanik

15. veebruaril sai 50-aastaseks psühhiaatria kateedri dotsent VAINO VAHING. Juubilar on sündinud Tartumaal Meeksi vallas. Õppis Aravu ja Mehikoorma 7-klassilises koolis. 1957. aastal lõpetas Tartu Meditsiinikooli ja jätkas õpinguid Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskonnas. Pärast ülikooli lõpetamist töötas psühhiaatrina, kohtupsühhiaatria eksperdina. 1971. aastal kaitses juubilar kandidaadiväitekirja. 1975. aastast alustas tööd õppejõuna psühhiaatria kateedris. Samal aastal määrati talle Nõukogude Eesti preemia psühhofarmakoloogiaalaste uurimistööde eest. Vaino Vahing on õpetanud psühhiaatriat, kohtupsühhiaatriat, narkoloogiat, psühhoteraapiat.

1973. aastast on V. Vahing Kirjanike Liidu liige. Tema sulest on ilmunud psühhiaatrilise kallakuga lühiproosat, näidendeid ja 1989. aastal koostöös M. Kõivuga romaan «Endspiel. Laskumine orgu». Energiat on jätkunud ka esinemaks teatris ja filmis.

Juubilar on öelnud, et arsti on ta endast ise teinud, aga kirjanikuks saanud. Ikka on kandnud huvi inimest sügavuti tundma õppida. Kahte muusat on raske teenida. Õnne ja jõudu sel teel, kus miski inimlik ei saa ega tohigi võõraks jääda.

Kolleegid
psühhiaatria kateedrist

TÄNU

Rektor õnnitles oma käskkirjas ja tänas hea töö eest 50. sünnipäeva puhul autojuht ANATOLI PESJUKOVI.

Kauaaegse hea töö eest avaldati tänu vanempreparaator AINO-HELGI SUIDILE.

TÜ aukirja pälvisid kauaaegse eeskujuliku töö eest 60. sünnipäeval elektrik JAAN SIILBEK ja 75. sünnipäeval varustusosakonna töötaja HILDA PÕLTSAMAA.

„Raputage...”

(Algus 1. lk.)

Kuue rektori ja ametiühingukomitee allkirjaga

PALGAPROJEKTI SAATUSEST

informeeris **dots. Olev Raju**. See saadeti Indrek Toomele. Toompealt saadeti kiri läbivaatamiseks ja projekti koostamiseks haridusminister Rein Loigule. Teisipäeval arutati kirja ka rektorite nõukogus. Enne Ülemnõukogu valimisi tullakse koos rektoritega kokku Indrek Toome juures. Seis on üldiselt selline, et kuigi terves Haridusministeeriumis ei ole kõrgkoolidesse eriliselt sooja suhtumist, siis ministri toetus on olemas. On lootust, et kuuele kõrgkoolile antakse kas 1. juulist või 1. septembrist 6,1 miljonit rubla.

ERIALAKESKNE ATESTEERIMINE

tekitab aina rohkem erinevaid arvamusi. **Dots. Juha Ehrlich** kandis ette TÜ nõukogus arutusele tuleva astmelise hariduse ja ainesüsteemide projekti sellekohase osa.

Dots. Ivar Saarniit: «Kui teaduskond saab autonoomia, siis ei sobi teaduskonnale üleülikooliliselt atesteerimist ette näha, igale teaduskonnale ei ole võib-olla vajalikki. Kui see on aga peale sunnitud, muutub see kiiresti formaalseks.»

Dots. Jaan Kõrgesaar: «Kui lähtume sellest, et üliõpilane on ebaaus, tundub see kergelt koomilisena. Me tunnistame siis ju ise, et enne atesteerimist ei ole me oma tööga hakkama saanud.»

Dots. Henn Voolaid: «Loomulikult peaks jääma atesteerimine soovitavaks, mitte nõudeks, ning mida rutem see välja sureb, seda parem. Aga kui tudeng praegu ei viitsi õppida, kui tal ei ole stiimulit?»

Aspirant Tõnis Lukas: «Veidi aega tagasi meil üks komet lõppes — see oli ÜPP (ühiskondlik-poliitiline praktika). Jäägu iga teaduskonna otsustada atesteerimise vajalikkus.»

Dots. Mihkel Pärnoja: «Kaheastmelise hariduse puhul on see ilmselt tarvilik.»

Dots. Arno Susi: «Astme lõpetamise eelduseks peavad teatud eksamid tehtud olema. Kas on vaja varem tehtud eksameid üle kontrollida?»

Dots. Ivar Saarniit: «Atesteerimisel on siis mõtet, kui vaja eri ainete seosed kokku võtta.»

Rektori arvates on tarvis paika panna üld- ja eriainete maht. Üldained peavad üliõpilase enda valida jääma.

Kas aga ka **kehaline kasvatus** peab olema kohustuslik õppeaine? Pole vist **keeligi** ülikoolis mõtet kohustuslikult õpetada, seda võiks võimaldada vaid soovijaile. Üldiselt peaks ju keel keskkoolihariduse kaasnema. Ning kes ei soovi, ärgu õppigu.

Hädasti on vaja **üleülikoolilist fakultatiivainete kataloogi.**

USUTEADUSKONNA TAASTAMISEST

oli tulnud kõnelema kirikuõpetaja prof. **Eenok Haamer**. See oleks ju täiesti loomulik, kui me aga ei peaks arvestama nii materiaalseid kui inimestevahelisi suhteid.

Ülikoolis võiks hakata ette valmistama teolooge — nii õpetlasi kui ka praktikuid. Eestis on praegu 143 kogudust ning ainult ligi 90 vaimulikku. Üldhariduskoolid vajaksid aga juba sügisest umbes 300 usuõpetajat.

Kas sellest ilusast ideest asja saab ja kuidas, sellest on vara midagi öelda. Probleemi hakatakse üksikasjalikult vaagima. Rektor arvas, et ka ülikoolil oleks sellest kasu, sest **teoloogiline haridus** puudutab ka täienduskoolitust, samuti oleks see mõeldav üldkultuuri kateedri juures (kui ükskord jõutakse selle loomiseni). Läti Ülikool olevat juba otsustanud oma teoloogiateaduskonna taastada.

EHITUS

on niisugune ala, mis ajab paljud mehed riidu. Ega ülikooliski sellega paremad lood ole. **Dots. Arno Susi** tegi ettepaneku koostada ülikooli ehituste pingerida. Konfliktid tulevad, aga sellest ei pääse. Selleks peaksid kõik ehitada soovijad kokku tulema, oma ütlemised ära ütlema.

JÄRGMINE KOOSOLEK

on naistepäevaeelsel 7. märtsil nõukogu saalis ikka kell 8.30.

- **KAUGÕPPEVORMI REORGANISEERIMINE,**
- **ÜLIKOOLI LÕPETAJATELE TÖÖ TAGAMINE,**
- **VÄLISMAALASTE ÕPETAMINE,**
- **TASULINE KÕRGHARIDUS.**

VARJE SOOTAK

Ülikoolile tulevik!

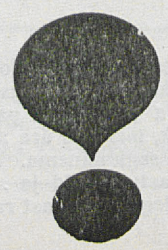

Välismaal nii

Välismaa ülikoolid on oma õppetöö korraldamisel suveräänsed. Seetõttu on eri kõrgkoolide õppekorralduses ka erinevusi. Alljärgnev kaugeltvaataja kirjeldus ei tarvitse seepärast peegeldada üksikute ülikoolide tööd, pakub aga ehk siiski mõttealgeid *alma mater*'i õppetöö ümberkorraldamisel.

VASTUVÕTT

ülikoolidesse toimub põhiliselt ainetestide alusel. Ameerika Ühendriikides on välja arendatud ülemaaline testimise süsteem. Selle kohaselt kirjutavad abituriendid keskkooli viimase õppeaasta algul avalduse piirkondlikule testimiskeskusele, kus näitavad ära, millistesse kõrgkoolidesse nad sooviksid astuda, ja lisavad kviitungi eksamimaksu tasumise kohta.

Testimiskeskus teatab neile, mis ainetes mis kuupäevadel testimine toimub. Testid viiakse läbi õppeaasta jooksul 1—2-kuuliste intervallidega laupäeviti, kogu maal ühel ja samal ajal. Testid on ulatuslikud, neid hinnatakse ühtsetel alustel ülemaalises testimiskeskuses.

Iga abituriendi tulemused teatatakse kõrgkoolidele, kuhu abiturient soovis astuda, ja talle endale. Kõrgkoolid arvestavad veel keskkoolihindeid ja seda, millisel kohal õppeedukuse järgi abiturient oma koolis oli. Kujunenud pingerea alusel valib kõrgkool endale kontingendi, osa kõrgkoole võtab kõik soovijad vastu. Abiturient nimetab võimalike edasiõppimiskohtadena oma avalduses tavaliselt ka ühe sellise kõrgkooli ja vähemalt sellesse saab ta sisse.

VABADUS VALIDA AINEID

Üliõpilastel on välismaa kõrgkoolides suurem või väiksem vabadus valida, milliseid aineid nad õpivad. Igal kevadel trükitakse ülikoolis **teatmik** selle kohta, millist kursust millisel ajal ja kohal iga ülikooli õppejõud loeb järgmisel aastal. Selle alusel valivad üliõpilased endale ained, mida kuulata järgmisel semestril. Üliõpilasel on auditoorset tööd kuni **18 tundi nädalas.** Valikuvabadused on üliõpilastel suuremad humanitaarainetes, väiksemad reaalainetes ja meditsiinis.

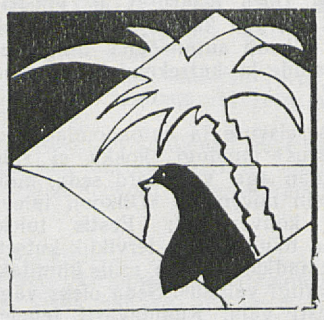

Ained jagunevad kohustuslikeks ja valikaineteks. Näiteks pedagoogikutse saamiseks tuleb läbi võtta kasvatuse filosoofia kursus, aga ka sel juhul on üliõpilastel võimalik valida, millise õppejõu juures nad seda õpivad. Valikaineks võib tulevastel õpetajatel olla näiteks kursus «J. J. Rousseau pedagoogiline süsteem». Kohustuslike ja valikainete õppimisel on vajaduse korral kindlaks määratud nende järjekord.

ÕPPENÄDAL

Õppetöö mahu arvestus toimub välismaa ülikoolides õppenädalates. Õppenädalaks on 40 tundi üliõpilase tööd, olgu siis loengute kuulamist, seminaridest osavõttu või kirjanduse lugemist. Iga kursuse puhul on teada selle maht õppenädalates. Kui üliõpilane sooritab eksami, saab ta selle eriala jaoks ettenähtud õppenädalate arvu võrra punkte. Punkte ei anna sama kursuse teistkordne läbimine, madalama astme kursus, kui kõrgem on sooritatud, ja erialasse mittekuuluvad kursused. Punkte võivad aga anda ka mõned keskkoolis õpitud ained, kui nende programmid vastavad kõrgkooli omadele. Et üliõpilased sooritavad aastas erineva arvu eksameid, siis kulub neil ülikooli lõpetamiseks ka erinev arv aastaid, näiteks Soomes 5—9 aastat, keskmiselt aga 6,5 aastat.

EKSAMID

on välismaa ülikoolides kirjalikud ja põhjalikud. Jälgitakse väga täpselt, et üliõpilane ei kasutaks kaaslaste või selleks mitte ettenähtud kirjanduse abi. Näiteks Soomes on ruumis vähemalt kaks eri soost eksami läbiviijat, kes saadavad üliõpilast, kui ta eksami ajal ruumist lahkub. Eksameid võib teha kindlatel päevadel kord kuus kogu õppeaasta jooksul. Eksamist tuleb õppejõule kümme päeva ette teatada.

Kursusehinde panekul arvestatakse mitte üksnes eksami tulemust, vaid ka kursuse ajal tehtud kontrolltöid ja osavõttu seminaridest. Ainult positiivse hinde puhul loetakse kursus omandatuks ja üliõpilane saab nädalate arvu jagu punkte. Ülikoolis püsimiseks on tarvis igal aastal koguda vähemalt ettenähtud miinimum punkte. Paljud üliõpilased ei tule sellega toime ja langevad ülikoolist välja.

AINED

Ülikooliteatmikes on iga aine juures märgitud selle õpetamise eesmärgid, kontrollimise viisid, sisu ja õppekirjandus. Õppejõul on teatud vabadus programmi koostamisel. Ained moodustavad **tsükleid,** mis lähenevad meie mõttes erialale. Iga ainete tsüklit võib õppida **kolmel tasemel: madalam tase** 10 õppenädalat, **keskmine** 25 ja **kõrgem** 65 õppenädalat. Kõrgema taseme sisse kuulub ulatuslikum kirjalik töö.

Peale erialaainete õpivad välisriikide üliõpilased ka **üldaineid** nagu näiteks «Kuidas õppida ülikoolis», «Kaasaegne sotsioloogia» jne. Väga suurt rõhku pannakse emakeele õpinguile kõigis osakondades, sest iga kõrgharidusega spetsialist peab oma emakeelt valdama laitmatult. Teistest riikidest saabunud üliõpilased õpivad kõigepealt ära kohaliku keele ja lülituvad siis aineõpinguisse.

Vähemalt poole õppeajast töötab üliõpilane õppekirjandusega. Õppekirjandus on laitmatu, sest õpikute konkurss on aastakümnete jooksul stimuleerinud autoreid oma trükiseid igati täiustama.

Paljud Saksa Liitvabariigi üliõpilased töötavad kateedrites ühe kolmandiku koormusega. Nad osalevad ka tööstuse tellimuste täitmisel.

* * *

Ülikooli lõpetamiseks on tarvis koguda kindel arv punkte. **Näiteks esimese kraadi — bakalaureuse** — saamiseks on miinimumiks 160—180 õppenädalat. See jaguneb **kolmeks: üldõpingud** (näiteks 40 õppenädalat), **aineõpingud** (90) ja aine **süvaõpingud** (30 õppenädalat). **Teise kraadi** saamiseks on tarvis täiendavalt koguda 30 punkti ja **doktorikraadi** saamiseks veel 60—70 punkti. Kõik kraadid eeldavad vastavamahulise teadustöö avalikku kaitsmist.

ÕPPEJÕUKS

Ülikoolide õppejõududeks on tavaliselt doktorikraadiga professorid. Õppejõudude valik toimub avaliku konkursi teel. Õppejõukandidaadid esitavad konkursile oma teadustöid, mille alusel kaks või enam eksperti soovitavad ühe või mitu kandidaati kutsuda näidisloenguile või tööle katseajaga. Saksamaa Liitvabariigis on õppejõu katseaeg koguni 7 aastat. Selle järel võidakse ta kohale valida eluks ajaks. Õppejõu palk sõltub tema loengute külastatavusest, teaduslikust produktsioonist ja muust. Koormus on kuni 8 tundi auditoorset tööd nädalas.

* * *

Ülikooli lõpetanute kohustuslikku töölesuunamist ei ole, iga üliõpilane otsib endale ise töökoha, tavaliselt juba aegsasti enne õpingute lõppu. Oma fakultatiivkursusteks valib ta siis ained, mis on otseselt seotud tulevase tööga.

* * *

Välismaa ülikoolides on kõikidel tasanditel küllaltki suur vabadus valida hariduse sisu, millest tulenevad viljastavad eripärad ülikoolide töös. Samal ajal on nõudlikkus üliõpilaste teadmiste suhtes sageli kõrge. Aga teisiti ei saakski ju ülikoolid täita isamaa teenimise missiooni.

JAAN MIKK

IME ülikoolis...

(Algus 1. lk.)

● **Kas teadussekretäri sahtlites või laual on veel mingeid uudiseid?**

23. veebruaril kinnitas rektor **TÜ nõukogu uue koosseisu.** See on komplekteeritud TÜ nõukogu 24. novembri otsuse alusel ja tuleb esimest korda kokku sel reedel. Uues nõukogus on 46 liiget, neist 9 üliõpilast. Kui üliõpilastest nõukogu liikmed valivad endi seast 2 esindajat TÜ valitsusse, kinnitatakse ka **TÜ valitsuse koosseis.**

TÜ nõukogu sama otsuse alusel käib praegu ka allasutuste direktorite valimine.

Kaitsmiste kohta võib öelda, et sel aastal on kaitsnud kandidaadiväitekirja **Sirje Sulling ja Vello Pert,** märtsis kaitsevad **Aleksander Šegedin ja Peeter Järvelaid.** Professorikutse omistati **Rein Teesalule,** dotsendikutse **Tamara Zarkovskajale, Toomas Podarile, Enn Hansbergile, Raul Naritsale ja Villem Tammele.**

Tuletan meelde, et **10. märtsiks peavad tooma avalduse need õppejõud, kelle kohad kuulutati vakantseks.**

Rõõmsama poole pealt veel seda, et eelmise aasta mais taotles TÜ nõukogu **EDGAR TALVIKULE** õigusteaduse kandidaadi kraadi ja dotsendikutse taastamist. Need taastati detsembris.

KAJA EREDA



IKKA IKKA IME POOLE...

Juhla peetud

17. veebruaril tähistas oma 85. aastapäeva Helsinki Ülikooli Savo osakond, kellel on üle kuuesaja liikme. Tegelikult oleks tal õigus lugeda ennast vanemaks, sest tegutseti ju mitmeid aastaid koos Karjala osakonnaga, kuid kunagi eelkäijate poolt paikapandu ei vaja praeguste tudengite arvates muutmist.

Tartust käisid juubilari õnnitlemas Kaie Toomsalu korp! «Indlast» ja selle kirjatüki autor korp! «Fraternitas Esticast».

Milleks on vaja sellest kõigest rääkida Tartu Ülikooli ajalehes? Eks ikka sellepärast, et kahe korporatsiooni ja Savo osakonna vahelised sõprussidemed etendasid Eesti Vabariigi päevil paljude üliõpilaste elus suurt osa. Käidi ju üksteisel külas, korraldati vastastikku referaadiõhtuid, tehti teadustööd.

Viimase aastaga on suhted Savo osakonnaga taas paranenud ja jõudsalt edasi arenenud. Oleme teinud vastastikku mitmeid külaskäike ja mitte ainult selleks, et üksteisele üle laua tervist hõisata. Õnneks ei ole Savo osakond oma tegevuse eesmärgiks seadnud lõbusate nädalalõppude veetmist Eestis, mida võib suuresti täheldada Rootsi Kuningriigi üliõpilasorganisatsioonide juures.

Üks meievahelise sõpruse tublisid saavutusi on fakt, et Savo osakond, korp! «Indla» ja korp! «Fraternitas Estica» on üheskoos pannud aluse **stipendiumifondile.** Loodetavasti hakatakse juba eeloleval sügisel fondi rahadega finantseerima Helsinki Ülikooli õppima suunduvaid korp! «Indla» ja korp! «Fraternitas Estica» kaasvõitlejaid. Kaks nädalat tagasi oli fondis 50 000 marka, millele Helsinki Ülikooli rektor Päiviö Tommila lisas omalt poolt veel 5000. Plaanis on veel mitmeid ühiseid ettevõtmisi fondi suurendamiseks.

Siinkohal tuleb märkida, et õpinguid Helsinkis võimaldatakse **ainult** neile, kes seda väärivad. Kui sobivaid kandidaate ei leidu, jääb stipendium paremaid päevi ootama.

* * *

Natuke juubelist. Pidustused algasid 17. veebruari õhtul restoranis «Savoy», kus kõigepealt esitati väike muusikaline eeskava. Seejärel lasti kõlada tervitustel — ühtekokku neli tundi. Palju räägiti Soome — Eesti vahelistest suhetest, konkreetsemalt «Fraternitas Estica» ja Savo osakonna sõpruslepingust. Nii tähistati ühes 85. aastapäevaga ka 60 aasta möödumist sõpruslepingu allakirjutamisest.

Napsuklaase jagati talongide eest. Oli kodune tunne. Kui vastaslauas istuv noormees kogemata toolileeni murdis, tormasid kohale kaks kelnerit, kes üksteise võidu vabandasid tooli halva vastupidavuse pärast. See ei olnud enam nii kodune.

Südaööl mindi restoranist uude üliõpilaste majja, kus viimasel korrusel pidutseti algul vanaaegseid tantse tantsides, hiljem frakkides rokki vehkides kuni hommikuni.

Järgnev päev kosutas üliõpilasi korraliku soome saunaga, mis tõi vahepeal pilvedesse hõljunud tudengid tagasi maa peale.

Soome poistel ja tüdrukutel oli üks korralik pidu.

MARGUS SANGLEPP



P. S. Kui Tartu Ülikooli tudeng ei oska soome keelt, kuid tahab Soomes natuke maakeeles vestelda, siis peab ta tänu meie suurele sõprusele kasutama järgmisi lauseid:

Ainoana toimeentulolähteena Eestissä on työ.

Sen vuoksi Neuvosto-Eestin kuten Neuvostoliiton väestö yleensä koostuu yksinomaan työtätekevistä — työläisistä ja talonpojista sekä työtätekevästä sivistyneistöstä.

Tätä sanotaankin sosialismiksi.

Äinsaks tuluallikaks Eestis on töö.

Seetõttu koosneb Nõukogude Eesti nagu Nõukogude Liidu elanikkond üldse ainult töötavaist isikuist — töölistest ja talupoegadest ning töötavast intelligentsist.

Seda nimetataksegi sotsialismiks.

* * *

Mina ei tea, kus on meie kirjastajate silmad ja mõtted. Kolmerublaseid sopakaid ollakse valmis imekiiresti kaante vahele toppima, aga üks korralik vestlussõnastik või taskuraamat käib neil üle jõu.

90 aastat Harri Moora sünnist

Rahvuslikust Tartu ülikoolist võrsunud ja siin tegutsenud humanitaarteadlastest on kahtlemata üks nimekaim professor Harri Moora, kes Eesti ja Läti muinasaja süvauurijana on pälvinud laialdase rahvusvahelise tuntuse ja tunnustatuse.

Harri Moora sündis 90 aastat tagasi — 2. märtsil 1900 Tartumaal Kuremaa vallas möldri perekonnas. 1925. aastal lõpetas ta meie ülikooli filosoofiateaduskonna magistriastmega ja jäi kolmeks aastaks ülikooli juurde, et teadusliku stipendiaadina valmistuda õppejõu tööks. 1927. aastast hakkas ta õpetama arheoloogiat, algul õppeülesande täitjana, siis professori kohusetäitjana ja pärast doktoritöö kaitsmist 1938. aastal juba korralise professorina. Lisaks õppejõutööle oli ta veel ülikooli arheoloogiakabineti ja -muuseumi juhataja ning 1936—1950 auväärse Õpetatud Eesti Seltsi esimees.

Sõjajärgses ülikoolis oli professor Harri Moora aastatel 1944—1950 arheoloogiakateedri juhataja ja tulevaste muinasteadlaste koolitaja. Tema teadusliku tegevuse viimane periood möödus Tallinnas, kus ta oli Teaduste Akadeemia Ajaloo Instituudi arheoloogia ja etnograafia sektsiooni eesotsas, säilitades selle töö kõrval tihedad loomingulised sidemed oma *alma mater*'iga.

Võime liialdamata kinnitada, et Harri Moora oli eesti muinasteaduse suurim esindaja, kelle õpilased on enamik meie staažikaid arheolooge. Tema uurimused Baltimaade rauaajast ning eesti ja naaberrahvaste etnilisest ajaloost on pälvinud laialdast tähelepanu ning teaduslikku tunnustust. Suures osas just tema töödele toetudes võime tänapäeval kinnitada, et meie esivanemad, kelle hulka kuuluvad ka europiidsed Kunda hõimud, on elanud oma praeguses asukohas Läänemere kallastel vähemalt 9000 aastat, kui mitte kauem. 5000 aastat tagasi saabunud soome-ugri hõimud assimileerisid siin varem elanud hõimud, kuid see ei tähenda, et Kunda hõime ei tuleks lugeda eestlaste esivanemate hulka kuuluvateks. Ka nende teadmiste eest oleme tänu võlgu Harri Moorale.

HILLAR PALAMETS

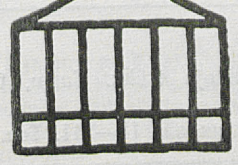

Mõtteid seoses akadeemiliste kraadide ja astmelise õpetamisega

AIN-ELMAR KAASIK
NEUROLOOGIA JA NEUROKIRURGIA KATEEDER

(Algus eelmises lehes.)

EESTIS AINULT MEDITSIINIDOKTOR

Eespool toodud andmetele tuginedes võib kindlalt teha ettepaneku minna arstiteaduses ka Eestis üle ühele — meditsiinidoktori kraadile. Ilmselt oleks otstarbekas esialgu atesteerida meditsiinidoktoriteks kõik praegused meditsiinikandidaadid. Seejuures ei tohiks kraadiga automaatselt kaasneda mingeid rahalisi ega muid privileege.

Teaduskraadi tuleks eelkõige vaadelda kui kõrgemat akadeemilise ettevalmistuse astet, mis näitab teadustöö metoodika tundmist, oskust uurimistulemusi interpreteerida, samuti teatud loomevõimet. Likvideerida tuleb end mitteõigustanud erialanõukogud ja luua nende asemele **kaitsmisnõukogud**, millele jääks põhiliselt žürii funktsioon. Suurendada on vaja oponentide osa, kutsudes neid väljastpoolt oma ülikooli. Kraadi kaitsnud isiku edasine akadeemiline karjäär peab olenema publikatsioonidest ning kompetentsuse muudest näitajatest, mida taas peaks otsustama erapooletud eksperdid, eelistatavalt välismaa ülikoolidest. Viimane ettepanek kehtib siiski vaid kõrgemate, s. t. professorikutsete kohta.

Ilmselt on ka meil otstarbekas järgida naaberriikide praktikat, kus **assistendid, õpetajad ja dotsendid valitakse tähtajaliselt, professorid eluks ajaks.** See privileeg tuleneb professori senisest tööst. Ilmselt vajaks vaid professori kutse (ametikoht) mingit kõrgemat (riiklikku) kinnitust. Kõik muu kuulugu üksnes ülikooli pädevusse, kaasa arvatud akadeemiliste kraadide omistamine. Arusaadavalt tuleb niisuguse süsteemi puhul oluliseks lugeda üleüldise vanusetsensuse rakendamist.

On kindel, et kahest dissertatsioonist loobumine soodustaks arstiteaduse arengut Eestis ja võimaldaks oma elu akadeemilise sfääriga sidunud arstiteadlaste paremat erialast arengut. **Viimase teesi tõestuseks vaatleme arstide ettevalmistuse erijooni ning nende seoseid astmelise õpetusega.**

ÜLDARSTIKS

Arsti õpetamise eesmärgiks on nii hariduse kui elukutse (praktilised oskused) andmine. Seepärast järgneb meditsiinialadel diplomieelsele veel küllalt formaliseeritud (internatuur, residentuur) kõigile kohustuslik **diplomijärgne etapp.** Eestis on internatuurivorm kasutusel 1970. aastast ning moodustab ravi ja pediaatria erialadel 7. aasta, stomatoloogia ja farmaatsia erialadel 6. aasta. Internid on tööl tervishoiuasutustes, kuid nende juhendamisest võtab osa kõrgkool ning nad sooritavad lõpueksami ülikooli juures.

Praegune plaan näeb ette arstide üldettevalmistuse süvendamist ja end diskrediteerinud varase spetsialiseerumise likvideerimist. See suund on kooskõlas maailmapraktikaga, kus (osa) arstide kitsas spetsialiseerumine rajaneb siiski igakülgsele üldettevalmistusele. **Vastavalt sellele kaob meie teaduskonnas spetsialiseerumine subordinatuuris (6. kursusel) ning kõik saavad ettevalmistuse põhierialadel (sisehaigused, kirurgia, sünnitusabi ja günekoloogia, pediaatria), kusjuures see seostub medikobioloogiliste ainete (patoloogia, farmakoloogia) kordamisega ning terviseõpetusega.**

Diplomile järgnev internatuur toimub samuti põhierialadel. Vastavate majanduslike eelduste kujunemisel peab internatuur muutuma 2-aastaseks. Nii kujuneks esmalt hästi ettevalmistatud **üldarst**, kes on enamikul juhtudel võimeline osutama arstiabi ja andma nõu tervise küsimustes.

Vastavalt vajadusele (tervishoiuvõrgu ümberkujundamine, elanikonna usalduse taastamine üldarstide suhtes) ja eeldustele järgneks **soovijaile 3—5-aastane residentuur kitsamatel erialadel,** kuid sellesse tsüklisse lülituks kohe ilmselt vaid 20—25% arstidest. **Internatuur** peaks tulevikus toimuma maakondade keskhaiglates, residentuur — ülikooli kliinikutes. Selliselt ühtlustuvad spetsialisti koolitamise põhimõtted Eestis naaberriikide süsteemiga ja tõuseb oluliselt arstide kvalifikatsioon.

Arstiteaduse aladel on spetsialisti koolitamine aeganõudev protsess. Lülitades sellesse veel teadustöö, eriti akadeemiliste kraadide taotlemise, komplitseerub olukord veelgi. Eriti neil kliinilistel erialadel, kus kogemuse osa on ülisuur, ei tohiks dissertatsiooni(de) kirjutamine nõuda liiga palju aega. Seetõttu ongi otstarbekas piirduda meditsiinidoktori teaduskraadiga.

ASTMELISE ÕPETAMISE PRINTSIIP

on rakendusel ka arstide diplomieelses koolituses. Eespool oli mainitud prekliinilise bloki järel mõnes riigis antavat teaduskraadi (arstiteaduse bakalaureus, meditsiinikandidaat).

Tartu Ülikoolis oli varem kasutusel nn. *examen philosophicum*, mis sisaldas eksamid anatoomias, histoloogias ja füsioloogias. Eriti Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis oli see tihedaks sõelaks, mis võimaldas välja selekteerida sobivate eeldustega (õppimisvõime ja -soov) kandidaate. See vorm on praegugi olemas nn. ülemineku riigieksamite näol 2. kursusel. Ilmselt on vaja praegusi eksameid nõudlikkuse osas lähendada omaaegsele *examen philosophicum*'ile.

Tuginedes teiste riikide mõningale kogemusele, võiks lugeda normaalseks, kui 20% eksamineeritavatest ülemineku riigieksameid kunagi ei soorita. Lähitulevikus tuleb täiustada ka selle eksami metoodilist külge — pöörata tähelepanu ainete integreerimisele ja seostamisele. Naabermaade eeskujul võiksime ehk siis oma üliõpilasi alates 3. kursusest meditsiinikandidaatideks nimetada.

* * *

Soovi korral võiksid ülemineku riigieksameid mittesooritanud isikud õppida veel 1,5—2 aastat lihtsustatud õppeplaani järgi, mille lõpptulemuseks oleks õe, velskri või muu meditsiinilise keskhariduse andmine. Arvestada võiks näiteks arsti assistendi, arsti sekretäri, sotsiaalhooldustöötaja, röntgeni jm. meditsiiniaparatuuri tehniku, intensiivravi tehniku, ravikehakultuuriõpetaja, nn. manuaalterapeudi (kiropraktori), laborandi jne. elukutseid, mida praegu veel tervishoiuasutuste nomenklatuuris ei ole, kuid mis meditsiini nn. liitlasspetsialistidena on maailmas levinud ja suurendavad oluliselt arstiabi tulemuslikkust.

* * *

Sobivaks vormiks oleks meditsiini(õdede-)kooli asutamine TÜ arstiteaduskonna juures. Niisugune vorm on üpris levinud paljudes USA kõrgkoolides, kus antakse koguni vastavaid teaduskraade (*Bachelor of Nursing, Master of Nursing*). Tartu Meditsiinikooli liitmine arstiteaduskonnaga tõstaks ilmselt selle kooli prestiiži. Siiski tuleb mõönda, et praegu ei ole ülikool ega meditsiinikool veel ühinemiseks valmis. Asutuste lihtne liitmine võib koguni suurendada olemasolevaid majandusprobleeme. Ülikoolipoolseks eelduseks peaks saama arstiteaduskonna õppehoone valmimine; tervishoiusüsteem koos kooliga peaks korraldama erialade ümberprofileerimise vastavalt sisulisele vajadusele.

* * *

Äärmiselt oluliseks tuleb lugeda kliiniliste baaside arendamist Tartus. Juba praegu ei vasta need ülikooli ja meditsiinikooli vajadustele. Eestis on vaja suurendada Lõuna-Eesti tervishoiuregiooni poolt hõlmatavat territooriumi (resp. elanike arvu), arendades ühtlasi välja ülikooli kliinikuid.

Keskharidusega meediku ettevalmistus tuleb siiski üldjuhul lugeda lõpetatud hariduseks ning seda ei tule käsitleda kui eeldust arstiks õppimisele.

* * *

Kogu maailmas kehtib meditsiinierialadel kursuste süsteem (*student class*) **ning seda ei ole otstarbekas kaotada.** Siiski on täiesti mõeldav korraldada vanematel kursustel õpetamine blokkide kaupa, kusjuures loengud (minimaalselt) ja praktilised õppused toimuksid teatud aja jooksul, üliõpilane õpiks ühte ainet või külastaks paralleelselt kahte blokki (näiteks hommikul sisehaigused, pärastlõunal kliiniline farmakoloogia või patoloogia erikursus). Kateedris toimuksid blokid mitu korda aastas, teatud variantidena ning tegelik tunniplaan jääks üliõpilase enda koostada. Teadmiste kontroll (eksam) toimuks vahetult tsükli lõpul ja eksamisessioonid kaoksid.

Arstiteaduskonnas on valminud niisuguse õppeplaani kava, kuid on ka selge, et praeguste baaside ja eriti üliõpilaste-õppejõudude suhtarvu tõttu ei ole see printsiip praegu veel täielikult rakendatav. Ilmselt saab seda meetodit lähitulevikus kasutada suurte kliiniliste ainete — sisehaiguste ja kirurgiliste haiguste õpetamisel.



Sekeldused valimistega

Mind ei pannud imestama see, et üliõpilased, kes olid lubanud tulla loomakliinikusse valimiste ajal EV kodanikke registreerima ei pidanud sõna. Mind hämmastas teine asi. Märganud, et valijate hulgas on noori inimesi vähe, hakkasin rääkima igale registreerivale tudengile: kui ühiselamusse tagasi lähete, koputage iga toa uksele ja tuletage meelde valimisi. Hiljem küsisin igalt tulijalt, et kas koputati. Ma ei kuulnud üheltki inimeselt, et jah, koputati ja paluti valima minna. Tudengite vähesust valimistel põhjendati sellega, et paljud on ära sõitnud.

Pärast kella kuut läksin ühiselamutest mööda. Esimese ühiselamu esimese tiiva 105 aknast oli 45 valgustatud. Lugupeetud üliõpilased, enne ärasõitu kustutage toas tuli.

A. PILLESAAR

Muidugi on see näotu, kui tudengid sõna ei pea. Ka see on õige, et üliõpilased on pahatihti liiga passiivsed, kuid vägisi Tartu Ülikooli üliõpilasi valimistele ajada ei ole kellelgi õigust. Loodame, et äsja ümbersaanud valimised olid inimeste vaba tahte avalduseks, mitte pealesunnitud ebameeldivaks toiminguks. Iga inimene otsustab oma südametunnistuse järgi, kas valida või mtite.

Lugupeetud kirjasaatjal A. Pillesaarel pidi ikka tudengite vastu tõsine vimm olema, et otsustas veel ühiselamu pimedad ja valgustamata aknad üle lugeda. Julgen kindlalt väita, et sellest asi paremaks ei lähe.

MARGUS SANGLEPP,
žurnalistikaüliõpilane

Kodu kaitseks alati valmis!

VIISKÜMMEND AASTAT on sellest möödas, kui Eesti riiklik iseseisvus hävitati. Selle meie rahva elukäigus katastroofilise sündmuse koorem rõhub inimesi tänapäevani. Paljudele näib, et teisiti see olla ei saagi.

Aga ometi me teame, et alles viiskümmend üks aastat tagasi oli kõik teisiti. Meil oli tõesti iseseisvus, me ei olnud võõra riigi osa, võõra riigivõimu alamad, ei täitnud võõraid käske ega maksnud võõrastele makse. Nüüd aga ähvardab meie rahvust häving, sest emakeele — eesti keele kõnelemine on paljudes ametiasutustes ja teeninduss fäärides võimatu (näiteks postiteenistus, sidetalitus, transport, merelaevandus, miilits, sõjavägi, kaubandus jt.), meid sunnitakse kõnelema võõrast keelt — vene keelt. Niisiis on viiekümneaastane poogitud puu oma mõrusid enamlikke vilju kandma hakanud.

Priius tuleb. Nüüd varsti saame ise oma kodus peremeheks! Meie arusaamade järgi peaks see siis nii kestma igavesti.

Kuid paraku elus on paljugi teisiti, kui meie seda oleksime tahtnud näha.

TEKIB KÜSIMUS, mida me peaksime tegema, et peremeheõigus oma riigis saaks uuesti meie kätte ja saaks taastatud Eesti Vabariik. Kõigepealt on meil tarvis vankumatut usku oma riigi iseseisvuse taastamisse. Usust üksi on aga vähe. Usu kõrval tuleb ka tegutseda, et seda kõike saavutada. Sellise tegutsemise aluseks on nõudmine, et kogu rahvas oleks organiseeritud ja veel hästi organiseeritud. Ei ole tähtis, mis nime need üksikud organisatsioonid kannaksid, palju olulisem on, et neil oleks terviklikkus, s. o. et nende tegevus oleks korraldatud ja koordineeritud võimalikult rohkearvuliste eriülesannetega üleriigiliste keskorganisatsioonide kaudu. Kohapealsed väiksemad seltsid ja organisatsioonid peaksid töötama üksteisega liidus. Kogu organiseerimine peaks kandma rahvuslikku ja riiklikku hüvangut taotlevaid eesmärke ning olema rajatud leplikule vaimule ja heale koostööle. Meie pindalalt väikeriigil ja rahvaarvult väikerahval peab olema tugev sisemine organisatsioon ja ühtekuuluvus, mis toetub iga kodaniku ja kogu meie rahva tublidusele ja rahvuskultuurilisele väärtusele. Nõukogude Liidus valitsev kaos ei tohi meile üle kanduda — selleks peame olema organiseeritud ja valvsad.

* * *

KAITSELIIT võiks meil kujuneda üheks siduvaks ja tunnustatud organisatsiooniks riigi sisemises elus. Eesti Vabariigis oli ta just seepärast hinnatud, et sidus hulki riigi sisekaitsele.

Kaitseliidu siht oleks kogu rahva üldise organiseerimise arendamine ja ühtekuuluvustunde säilitamine kodukaitse mõtte propageerimise ja rahvuslike tunnete rõhutamise kaudu. Sellist tööd tegi Kaitseliit üle kahekümne aasta Eesti Vabariigi päevil. Sisuliselt olid kaitseliitlased Eesti riigi sünni ja surma tunnistajaks, võttes osa Vabadussõjast ja pärastisest riikliku ja rahvusliku elu ülesehitamisest. Vabatahtlik kodukaitse võttis oma ülesandeid alati täie tõsidusega ning tuli nendega ka toime.

Tänapäevalgi võiks Kaitseliit olla tunnustatud riigikaitse- ja seltskondliku organisatsioonina. Ta oleks nagu suur perekond, millesse on koondunud peale meeste ka naisi ja noori (naiskodukaitse, noorkotkad, kodutütred), kus arendataks meie rahvuslikule elule vajalikku õiget eesti vaimu, tööoskust ja -armastust ning hädaohtude vältimiseks tarvilikku alatist kaitsevalmisolekut. Samas kasvaksid noored korralikeks ja rahvuslikult mõtlevaiks, elujaatavaiks ja kõlbelisteks kodanikeks, kellele võiks riiklikult ja rahvuslikult taastatud Eesti Vabariigi üle anda.

Kaitseliit süvendaks ka tulevikus rahva vankumatut usku Eesti riiklikku iseseisvusesse ning aitaks kaasa rahva üldisele organiseerimisele, mis kasvataks rahva vaimset edasipürgimist ja looks Eesti riiklikule, rahvuslikule ja seltskondlikule elule õigetes suundades kultuurilist pinda. Eesti Vabariigi juhid pidasid Kaitseliitu vajalikuks kooliks rahva distsiplineerimiseks. See kujunes oma olemuselt rahva lahutamatuks ja tunnustatud osaks, mida arvestas ka enamlik Venemaa, kes okupatsioonivõimu kehtestamisel selle kiiresti likvideeris. Ometi olid Kaitseliidu tegevusaastad (11. 11. 1918—27. 06. 1940) teinud oma töö. Pärast Kaitseliidu likvideerimist peitis osa kaitseliitlasi oma relvad ja kasutas neid 1941. aasta suvel õiglaseks väljaastumiseks ja võitluseks enamlaste vastu.

Niisiis aitaks Kaitseliit hoolitseda meie rahvuskultuurilise mõõga haljuse eest, mis vajaduse korral muutuks sõjamõõgaks — meie iseseisvuse kaitseks ja riikliku rippumatuse kindlustamiseks.

17. veebruaril 1990 võeti Järvakandis Kaitseliidu asutamiskoosolekul vastu põhikiri ja määrati initsiatiivgrupid ülemaaliseks organiseerimiseks.

ALAR SEPP
KORP! SAKALA

P. S. Kes soovib tutvuda Kaitseliidu ajutise põhikirjaga, saab seda teha «Universitas Tartuensise» toimetuses.



Kui laulaks õige?

Aprillikuu 20-ndale päevale on planeeritud tänavukevadine konkurss **«Tudengilaul '90»**. Loomulikult on osalema oodatud tudengid Eesti mis tahes kõrgkoolist. Huvitav, kas tänavused laulud saavad olema nö. lõpulaulud või kajastavad näiteks hoopis iseseisva Eesti riigi uuestisünni lootust? Ning kuidas on eesti noortele mõjunud praegune ideoloogilise surve mõningane nõrgenemine? Ehk saame kuulda ka midagi muud kui hambutult ühemõttelist kahemõttelisust, mis paraku iseloomustab surveajale järgnevaid justkui-vabaduse puhanguid ja üldse noid perioode elus, mil inimestevahelised suhted on enamasti haprad.

Olen ka veidi kurb. Sest mina, Jaan Malin, pole esinenud ühelgi tudengilaulu-konkursil, kuigi tahtnuksin teisiti. Ka sel aastal ei hakka ma laval laulma.

Jäägu Sul esinemisjulgust puudu või üle — tule ikka. Küll me jagame. Toda julgust ja muud ka.

Üritusele tuleb lähemal ajal veel meeldetuletus. Seni aga mõtle sellisele esitatavale, mida omaaegses kõnepruugis hüüti omaloominguks. Seda esiteks, sest päris ise tehtu võtab kogemuste põhjal otsustades tavaliselt enim aega.

JAAN MALIN

UUS NÄITUS

Märtsikuus on ülikooli raamatukogus (konverentsisaali ees) vaadata klassikalist hiina kunsti tutvustav näitus. See jätkab eri maade kunsti ja erinevaid kunstivoole tutvustavate näituste sarja. Näitust avama on **esmaspäeval, 5. märtsil** kl. **14** palutud **Linnart Mäll.**

KRISTA LÄÄNEMETS

«ARMASTUSE KULTUUR»

Esmaspäeval, 5. märtsil kl. 19 jätkab T�õNU RANDLA loengutsüklit «Armastuse kultuur».

ÜLIÕPILASPILETI NR. 88152 OMANIK!

Ärge muretsege, Teie üliõpilaspilet on leitud ja viidud arstiteaduskonna dekanaati.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 2. märtsil kl. 21 ja pühapäeval, 4. märtsil kl. 21

LÕÕGASTUSDISKO.

Kolmapäeval, 7. märtsil kl. 21 «Ennekõike daamidele mõeldes...»

Laupäeval, 3. märtsil kl. 21 AIVAR PILV & CO ja kuum kesköödisko.

NB!

Pikalt pühitseda on hää küll, aga toimetus teeks ühe nõukoguliku naistepäeva asemel hoopis järgmise lehenumbri valmis. Teeks, aga üksi ikka ei tee ka. Nii et järgmist «UT-d» saate lugeda alles **reedel, 16. märtsil.**

Toimetaja VARJE SOOTAK

Materiaalse ergutamise fondist 1989. ja 1990. aastal

1989. a. oli laekumine MEF-i järgmine:

— 1988. a. jääk	5,3 tuh. rbl.
— riigieelarveliste laborite preemia	80,2 tuh. rbl.
— lepinguliste tööde arvelt laekunud preemia	122,2 tuh. rbl.
Kokku:	207,7 tuh. rbl.

Preemiaid maksti möödunud aastal välja järgmiselt:

— teadustööde täitjate fondist	108,6 tuh. rbl.
— teaduskondade nõukogude fondist	26,8 tuh. rbl.
— rektori ja prorektorite fondist	25,8 tuh. rbl.
— juhtkonna fondist	9,6 tuh. rbl.
— reservfondist	9,1 tuh. rbl.
— tsentraliseeritud MEF-i arvestati	11,7 tuh. rbl.
Kokku:	191,6 tuh. rbl.

Käesolevaks ajaks on ülikoolis rakendatud uus lepingute põhimäärus ja riigieelarvelises teadustöös üle mindud teemade finantseerimisele. Nendel alustel töötab komisjon välja ülikooli materiaalse ergutamise fondi põhimäärust. Pärast projekti valmimist läheb see allüksustesse aruteluks. Uue määruse jõustumise aeg sõltub tema vastuvõtmisest.

Ülaltoodust lähtudes on selleks aastaks koostatud MEF-i eelarve I poolaastaks, arvestades 1989. aasta väljatöötatud premeerimise printsiipe.

ÜLIKOOLI MATERIAALSE ERGUTAMISE FONDI 1990. AASTA I POOLAASTA EELARVE

Laekumised (tuh. rbl.)			Kulutused (tuh. rbl.) Kokku I poolaasta	I kv.	II kv.
I poolaasta plaaniline MEF	125,0	1. Teadustööde täitjate fond	60,0	40,0	20,0
		2. Teaduskondade nõukogude fond	30,0	15,0	15,0
		3. Rektori ja prorektorite fond	15,0	5,0	10,0
		4. Juhtkonna preemiafond	5,0	—	5,0
		5. Teadustööde konkursside preemiafond	15,0	—	15,0
Kokku:	125,0		125,0	60,0	65,0

TEADUSKONDADE NÕUKOGUDE PREEMIAD 1990. AASTA I POOLAASTAKS

Ajalooteaduskond	1,29 (tuh. rbl.)
Arstiteaduskond	5,58
Bioloogia-geograafiateaduskond	1,71
Filoloogiateaduskond	3,54
Füüsika-keemiateaduskond	4,05
Kehakultuuriteaduskond	1,59
Majandusteaduskond	1,32
Matemaatikateaduskond	1,98
Õigusteaduskond	0,78
Ühiskonnateaduste kateedrid	1,17
Pedagoogika kateeder	0,39
Ülikooli raamatukogu	3,48
TÜ nõukogu	2,88
Eesti Südamekeskus	0,24
Kokku:	30,0

EÜE' 90

Nagu varasematel aegadel, nii tegutseb ka sel suvel EÜE **kuues regioonis**, mida juhib staap eesotsas regiooni vanemaga. Tulevastel malevlastel tulekski võtta kontakt selle **regiooni staabiga**, kus tahetakse töötada. Sealt saab infot rühma tegemise või lihtsalt malevasse pääsemise kohta (info on ka kõrgkoolides stendidel).

Selleks et minna malevasse, tuleb endiselt täita **perfo**, mida saab kõrgkoolist juhtiva noorteorganisatsiooni sekretariaadist. Perfo võib tagasi viia maleva rühmavanema kätte või kõrgkooli sekretariaati. Täita tuleb see korrektselt: **pilt, oma allkiri, arsti pitsat ja allkiri.** Kõrgkooli lõpetanud saavad perfod samuti kõrgkoolist ning neile kehtivad samad nõuded.

Eestis töötavate rühmade komplekteerimine lõpeb **4. mail**. Pärast seda täidetakse tühjad kohad esimeste soovijatega.

Loomulikult saab ka sel aastal töötada **NL teistes piirkondades.** Rühmad hakkavad töötama **Magadanis, Kamtšatkal, Karjalas ja Sahhalinil ning Kuriili saartel.** Neisse rühmadesse kandideerijail tuleb täita paberid samamoodi ja samuti **4. maiks.**

Ei puudu ka **välismaarühmad.** Kõrgkoolidele jäävad juba varasemast ajast tuntud lepingupartnerid: **Saksa DV, Tšehhi, Ungari ja Jugoslaavia. Kapitalistlikesse maadesse lähevad rühmad USA-sse, SLV-sse, Soome, Rootsi, Belgiasse, Hollandisse, Kreekasse, Hispaaniasse, Taani...**

Välisrühma kandideerijal peab olema malevastaaži kolm aastat. Rühmade komplekteerimine lõpeb **30. märtsil.** Kandideerijail tuleb täita välisrühma perfo ja anda samuti kõrgkooli.

* * *

Malevasuve algus on planeeritud **23. juunile** Tallinnas. Et aga paljud on seotud laulu- ja tantsupeoga, siis algab esimene töönädal **2. juulil.**

Üleregioonilistest üritustest toimuvad regioonide kokkutulekud 21.—22. juulini. Kogu EÜE koguneb sel aastal 3.—5. augustini. Jällegi ei tehta kellelegi piiranguid ega kontrollita lube, sest see on ikkagi maleva kokkutulek. Täpsemalt «Malevalehes». Selge on aga see, et mingi arvepidamine regioonide ja rühmade vahele jääb. EÜE '90 viimane tööpäev on 24. augustil. Viimast korda tullakse kokku oktoobri algul maleva pidulikule lõpetamisele.

Kaunist ja meeldejäävat malevasuve!

ANDRES JOOSEP,
EÜE vanem

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 708. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 7 (1592) | REEDE, 16. MÄRTS 1990 | ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 | HIND 3 KOP.

KORPORATSIOONID PIDASID KOOSOLEKUT

7. märtsil kogunesid Tartus Eesti Kunstnike Liidu majja korporatsioonid «Vironia», «Fraternitas Estica», «Ugala», «Rotalia», «Fraternitas Liviensis», «Revelia», «Fraternitas Tartuensis» ja «Tehnola». Üheskoos arutati Eesti Korporatsioonide Liidu tegevuse taastamisega seotud küsimusi. Kinnitati EKL-i põhikirja projekt.

Koosolekul ei osalenud korp! «Sakala» ja korp! «Leola». Viimastele jäeti võimalus liituda EKL-iga kohe, kui nad seda soovivad.

ETKVL JAGAB RAHA... PARIMATELE

Majandusteaduskonna viimane nõukogu oli eriline: sellest võttis osa ka teaduskonna vilistlane ETKVL-i juhatuse aseesimees Toomas Abner. Ta teatas, et ETKVL-i juhatus on otsustanud anda **TU kaubanduserialade üliõpilastele 3 Eesti ühistegevuse stipendiumit à 120 rubla kuus alates 1. veebruarist.** Stipendium määratakse kord aastas teaduskonna nõukogu ja ETKVL-i juhatuse poolt eeskujuliku õppeedukusega kaubanduserialade viimaste kursuste üliõpilastele, kes on tundnud huvi eesti ühistegevuse vastu (kirjutanud sel teemal näiteks kursuse- või võistlustöid) ja soovivad pärast lõpetamist asuda tööle tarbijate kooperatsiooni süsteemi.

Esimesed stipendiaadid on kaubandusökonoomika IV kursuse üliõpilane ANNELI TALV, kaubatundmise eriala IV kursuse üliõpilane VIIRE OLL ja kaubandusraamatupidamise diplomand TUULI KIPPER.

Alates 1. septembrist 1989 saab niisama suurt stipendiumi **rahanduse III kursuse üliõpilane PRIIT HALLER**, kes on TA Majanduse Instituudi stipendiaat.

VALNER KRINAL

STIPILISA ANNAB EESTI LASTEFOND

Eesti Lastefond tahab toetada suurte perede lapsi, kes õpivad kõrgkoolis. Üliõpilased, kes on pärit 4- või enamalapselisest perekonnast, pöörduge palun õppeosakonda (ph. ruum 217) ja teatage märtsikuu jooksul järgmised andmed:

nimi, teaduskond, kodune aadress õppimise ajal, ema ja isa vanus, töökoht, nimi, õdede-vendade vanused.

EDA MIKK

LOODUSKAITSERINGI

aastapäevaüritused algavad laupäeval, 17. märtsil kl. 13 EPA metsanduse ja maaparanduse majas Kreutzwaldi 5. Õhtune koosviibimine samas. Ootame kõiki vilistlasi ja kaasamõtlejaid!

Juhatus

TÜ nõukogus

2. märtsil

See oli uue, õieti uuendatud koosseisuga nõukogu esimene koosolek.

Rektor prof. Jüri Kärneri soov uuele nõukogule oli: «Loodan, et tänu oma erinevustele me täiendame siin üksteist vastandamise asemel ning ei lasku teaduskondlike ega erakondlike nääklemisteni.»

* * *

● **VALIMISED.** Rahanduse ja krediidi kateedri professori kohale valiti dotsent majandusteaduste doktor **ELVI ULST.**

Kergejõustiku kateedri juhataja kohale kandideeris kaks meest: dotsendid Tõnis Matsin ja Martin Kutman. Kandideerisid küll, kuid teaduskonnas oli rikutud protseduurireegleid ning küsimus võeti päevakorrast maha.

Nagu teada, kandideerisid teadusraamatukogu direktoriks raamatukogutöötajad Malle Ermel ja Urmas Aunin ning õppeprorektor Valter Haamer. Kersti Kikkas toetas raamatukogutöötajate enamuse (72%) nimel Malle Ermelit. Endine direktor Laine Peep soovitas teha valiku Urmas Aunini kasuks, kuid arvestades seda, et tal tuleb töötada 400 naisega, oli ta pigem Valter Haameri poolt, kel kaks jalga kõvasti maas.

Direktoriks valiti **MALLE ERMEL** 49 poolthäälega, vastu oli 13; Urmas Aunin 14 — 48 ja Valter Haamer 10 — 52.

Raamatukogu osa lõpetuseks iseenesest nii mõistetav ja vajalik mõte, mis valimisi läbis: ülikooli ja raamatukogu vahel (siin tuleb mõista teaduskondi, allasutusi) on vaja rohkem sisulist koostööd. Üks konkreetne näide: kes tellib praegu teaduskonnale sobivat kirjandust?

Rektor tänas Laine Peepu aastakümneid tehtud kangelasliku töö eest ning kandideerinuid vapra kaasalöömise eest ja tuletas meelde, et EV ajal ei tohtinud ülikooli korralised töötajad keelduda vähemalt ühekordsest valimisest.

● **ÕPPETÖÖ tulemustest tegi lühiülevaate õppeprorektor prof. HEINO SIIGUR.** Mõned väljavõtted talvesessioonist.

✲ Hinnete struktuur paranes: viisi oli 19,8% (1989 14,4%), ainult «4» ja «5» — 48,2% (42,4%). Üksnes kolmedele õppis 4,7% (5,6%). Kõige rohkem kolmi saadi füüsika-keemia-, arsti- ja matemaatikateaduskonnas. Ebaloogiline näib aga see, et näiteks arsteiteaduskonnas kukkus ühel eksamil läbi peaaegu terve kursus.

✲ 163 kursusest saavutas 100%-lise õppeedukuse 58 kursust (158 — 55). 100% õppeedukus oli ka neljal erialal: geograafias, saksa ja prantsuse filoloogias ning sotsioloogias.

✲ Väljalangenuid oli 1. septembrist 1989 kuni 15. veebruarini 1990 219 (eelmise õppeaasta samal perioodil 209). Üle poole neist olid I—II kursuselt.

OTSUSEST.

● Anda suurem valikuvabadus ühiskonnateaduste õpetamisel, sealjuures õpetada kõikidel erialadel **filosoofiat** 70—90 tundi. Dekaanidel, TÜ arengukavade peakomisjonil ja ühiskonnateaduste kateedrite nõukogul välja töötada 21. märtsiks ettepanekud ainete (teoreetiline majandusteadus, politoloogia ja sotsioloogia) õpetamise mahu kohta erialati, samuti valikkursuste nimekiri ja valikainete maht.

● **Lõpetada meditsiiniõdede ettevalmistamine.** Pedagoogiliste erialade ja KKT üliõpilastele korraldada 30—35-tunnine esmaabi ja koolihügieeni kursus.

● **Lõpetada järgmisest õppeaastast kohustuslik kehaline kasvatus.**

● **Lõpetada sõjaline õpetus alates järgmisest õppeaastast, kateeder sulgeda 1. juulist k. a.**

● TÜ **FINANTS-MAJANDUSLIKKU TEGEVUST analüüsis halduesprorektor VELLO PEEDIMAA.** 1990. aasta eelarvet otsustati mitte kinnitada, sest Haridusministeeriumi poolt eraldatud summa ei kata ülikooli vajadusi. Raha jätkub vaid palkadeks ja hädavajalikeks majanduskuludeks. Seadmete ja inventari ostmiseks, välissõitudeks, väliskülaliste vastuvõtmiseks, stipendiumideks jm. on suur puuduiääk. Lahendamata on palkade tõstmiseks vajalike summade eraldamine.

● **KEHALISE KASVATUSE ÕPPEJÕUDUDE KVALIFIKATSIOONI TÕSTMISE TEADUSKONNA seisu tutvustas KKT dekaan dots. MATI PÄÄSUKE.**

Praegu on selline täiendusõppe vorm end ammendanud ning teaduskond otsustati alates 1. juulist likvideerida. Kehakultuurialane täiendusõpe võiks edaspidi toimuda täiendus- ja uurimiskeskuse kaudu.

● **ETTEVALMISTUSOSAKONNA juhataja dots. KALLE VELSKER tutvustas EO olukorda.** EO-d praegu ei likvideeritud. Arvati, et ühe aasta võiks veel ülikooli astumiseks ette valmistada sõjaväest tulevaid noormehi ning õpetada eesti keelt Kirde-Eestist TÜ-sse astuda soovijaile.

● KORPORATSIOON «ILVENSIST» ei registreeritud juba teine kord. Kas nõukogu liikmeis tekitas nõutust see, et noormehed ei suutnud täpselt selgitada, mis on *ilvensis*, ei teatud midagi selle noortevõhenduse eesmärkidest («UT» nr. 1. 1990) või nõustuti nõukogu liikme. sama keemiaosakonna tudengi ettepanekuga neid mitte kinnitada. kuna nad ei teadvat, mis asi on korporatsioon. Rektori sõnade järel — «Ilvensis» on moodustatud vist vastukaaluks intiimorganisatsioonidele — oli 4 nende kinnitamise poolt, 2 vastu ning ülejäänud jäid erapooletuks.

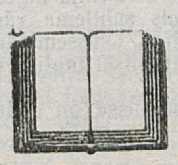

AVALIK KIRI ülikooli aü liikmeile

22. märtsil kell 14 jätkub aulas eelmise aasta 31. oktoobril poolelt jäänud ülikooli ametiühingu konverents, kus tuleb otsustada mitu põhimõttelist küsimust.

ESITEKS. Kas kuuluda edasi Eesti Haridustöötajate Ametiühingusse (EHA), võttes oma tegevuse aluseks EHA programmi ja näidispõhikirja (vt. 13. ja 20. jaanuari «Õpetajate Leht») ning **liituda** Eesti Haridustöötajate Vabariikliku Liiduga, säilitades sellega seni kehtinud ametiühingu struktuuri ja tegevussuunad? Või võtta aluseks ülikooli ametiühinguaktiivi poolt pakutav tegevuskava ning põhikirja projekt ja **moodustada täiesti uus** iseseisev ametiühing?

Et ülikooli lehe maht on äärmiselt piiratud, siis ametühingukomitee paljundab kõik konverentsi tööks vajalikud materjalid ning jagab need delegaatidele. Bürooesimeestel tuleb oma algorganisatsioonides organiseerida konverentsiga seotud küsimuste eelnev arutelu ja edastada tehtud ettepanekud komiteele.

TEISEKS tuleb kõigil tõsiselt mõelda, keda valida ülikooli ametiühinguorganisatsiooni juhtima ja keda revisjonikomisjoni koosseisu. Turumajandusele üleminekul muutub ametiühingu roll töötajate huvide kaitsmisel äärmiselt oluliseks. Seda näitavad juba kasvõi käesoleva aasta algusest ametiühingu poolt algatatud palgavõitlusega seotud raskused ja probleemid. Samal ajal veeretatakse ametiühingutele kaela üha uusi veskikive, et neid lõplikult põhja lasta (selle all mõtlen järjekordset feodalismile omast talongisüsteemi defitsiidi jagamisel).

Et mitte jalgu jääda halastamatule turumajandusele ja maha raputada kõik ametiühingule kaela määritud võõrfunktsioonid, vajame tugevat ametiühingut ja selle liidreid, kes on head organisaatorid, kes suudavad luua ning tugevdada olemasolevaid sidemeid teiste ametiühingutega nii Eestis kui ka mujal. Üks eduka ametiühingutöö põhitingimusi on ju ametiühinguline solidaarsus.

Ühtlasi teatan avalikult (selleks, et ei korduks 31. oktoobri kahetsusväärne olukord), et üha halveneva tervisliku seisundi tõttu ning seoses sellega, et kahe väikese lapse kõrvalt on võimatu nii tihti komandeeringus käia, kui seda antud amet nõuab, olen otsustanud mitte kandideerida komitee esimehe kohale. Palun tuhat korda vabandust kõigi tookord aulas viibinud delegaatide ees, et ma juba siis ei olnud suuteline Teile olukorda piisavalt selgitama. Samuti tänan südamlikult kõiki neid ääretult meeldivaid ja tublisid abilisi, tänu kellele õnnestus siiski ette valmistada konverentsi teine istung ning lahendada kõik muudki ametiühingutöö probleemid. Kui hästi või halvasti see meil õnnestus, otsustate juba Teie 22. märtsil.

Kahjuks ei õnnestunud meil leida uusi kandidaate ametiühinguliidri kohale, seepärast pöördungi suure südamevaluga kõigi ametiühinguliikmete poole, et ühiselt leida uus ülikooli ametiühingu esimees.

Parimate tervitustega

URVE LIIN

Mida teha edasi?

Uue ametiühingu moodustamise järel ülikoolis kerkib möödapääsmatult küsimus, mis saab edasi? Üksikuna on TÜ aü selleks nõrk, et täita tõelise aü funktsioone. Hädasti on vaja leida liitlasi.

Ametiühingute tööd Eestis hakkab juhtima ametiühingute keskliit, mis luuakse Eesti NSV Ametiühingute Nõukogu asemele. Vahelüliks on siiani olnud harukondlik aü organisatsioon Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariiklik Komitee. Meil tuleb otsustada küsimus, kas jääda selle harukondliku komitee liikmeks (formaalselt: kas liituda temaga) või ei.

On selge, et me peame valima variandi, mis tundub meile sobivam. Alljärgnevalt ongi võrreldud kaht varianti: astuda harukondliku haridus- ja teadustöötajate vabariikliku komitee liikmeks või moodustada oma kõrgkoolide ametiühingute liit. (Kui oma harukondliku liidu liikmeks ei astu, tuleb moodustada kõrgkoolide ametiühingute liit, sest keskliidu liikmeks ei saa astuda üksik ametiühinguorganisatsioon, vaid tema põhikirja järgi ainult ametiühinguorganisatsioonide liidud).

(Järg 4. lk.)

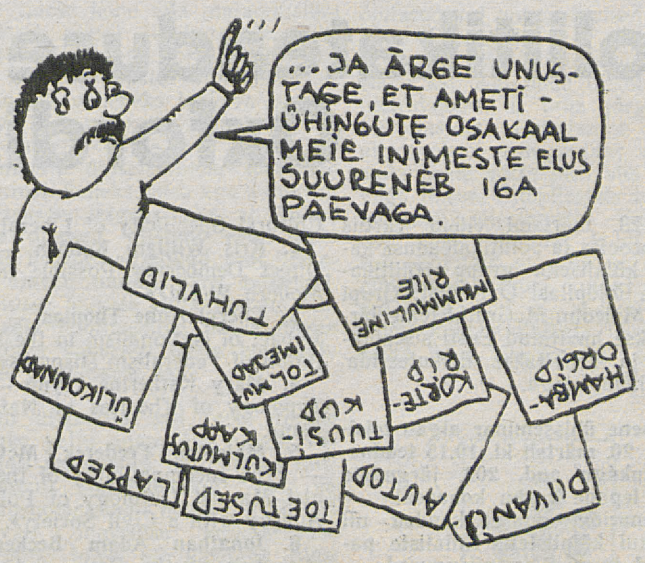

Joonistas MARGUS SANGLEPP

Ärevad veebruaripäevad Helsinki Ülikoolis

- **Tartu Ülikooli noorem vend juubeli künnisel.**
- **Täitub 350 aastat diktatuuri — üliõpilasrahutused.**
- **«Eestlased ei suuda ilma Gorbatšovita midagi,» arvab politoloogiaüliõpilane.**
- **Soome valitsus on liiga punane, hoiatab noor ajakirjanik.**
- **Tartu Ülikooli üliõpilased Helsinki Ülikoolis — õppetöö või margajaht?**
- **Iseloomulikku Helsinki Ülikooli üliõpilasele.**



● **Tartu Ülikoolist kaheksa aastat noorem Helsinki Ülikool valmistub 350. juubeliks.** Ülikooli peahoones Aleksandri väljaku serval käis remont alumisest korrusest katuseni. Iga päev pidavat tööl olema keskmiselt viiskümmend remondimeest. Seda vaid peahoones. Tundus, et uue kuueta ei jää ükski ruum. Hoone fassaadilt ei pudenenud krohvi ega värvilatakaid. Suures aulas kõlas korralik töösümfoonia, mis viisteist minutit enne lõunavaheaega alles jõudis kulminatsioonini. Paarkümmend meest poleerisid, vajutasid suruõhuhaamriga naelu puusse, värvisid, lakkisid, saagisid.... Uudistajatele ei kostnud sellest muusikast ühtegi ebakõla. Ometi on need ka Helsinki Ülikoolis olemas.

● **16. veebruaril kirjutas Soome roheliste nädalaleht «Vihreä Lanka» («Roheline Niit»):**

«Täitub 350 aastat diktatuuri! Helsinki ülikool on lisaks armeele vist ainuke institutsioon, kus kogu võim on koondunud ühtede meeste kätte. Professorite diktatuurist tüdinenud üliõpilased nõuavad võimu jagamist.»

Helsinki ülikoolis toimus sisuliselt üliõpilaste mäss. I-le pani punkti rektoraadi kavatsus hakata eksmatrikuleerima neid üliõpilasi, kes käivad ülikoolis juba üle kümne aasta, aga kuidagi edasi ei jõua.

13. veebruaril hõivasid mitusada revolutsiooniliselt meelestatud tudengit ülikooli haldushoone. Et ürituse mõju oleks suurem, jäid üliõpilased samasse hoonesse ööbima. Vallutati ka rektori ametiruumid, maja katusele heisati must lipp. Pilluti lendlehti. Kõik sujus rahumeelselt. Ametnikud ja õppejõud lahkusid majast eriliste vahejuhtumiteta: keegi oli neile eelnevalt tudengite plaanidest teada andnud. Lahkujate selja taga lauldi inglise keeles neegrite võitluslaule.

«350 aastat professorivõimu tuleb lõpetada!», «Rohkem naisi võimu juurde!», «Ülikool oleme meie!», «Hitler — Ceausescu — Tommila.» Selliste loosungite all nõuti uuendusi üllkoolis.

Koosolekutel avaldati rektor Päiviö Tommilale umbusaldust. Rektori esinemisi saatsid pahameelekahin, viled ja lausa kolistamine.

Helsinki ülikooli tudengite pahameel on mõistetav. Ülikooli haldusorganites võimutsevad ülekaalukalt professorid. Ülikooli uuendamise projekti pidas haridusministeerium tarvilikuks arutada vaid professoritega. Tänu kõigele sellele on tublisti langenud nooremate inimeste osakaal ülikooli tuleviku üle otsustamisel.

Kas mässu kroonis edu, on veel praegugi raske otsustada. Kuuldavasti on nüüd hakatud Helsinki Ülikoolis rohkem ka noortele tähelepanu pöörama. Tartu Ülikooli tudengitel oleks aga hõimuvendade tegutsemisest nii mõndagi õppida ja ka meie *alma mater*'is veri käima panna. Asi ei ole meil muidugi professorite valitsemises (palju neid üldse on!). Probleeme jagub.

● **Eespool mainitud ärevate sündmuste taustal püüdsin selgusele jõuda Helsinki Ülikooli üliõpilaste meelsuses.** Kaks üsnagi vastandlikku arvamust leidsin oma tuttavate seast.

«Kui Gorbatšov poleks võimule tulnud, poleks te seal Eestis saanud piiksatadagi. Gorbatšov on andnud teile kõik! Pealegi pole Eestil mitte mingisuguseid demokraatiatraditsioone. Mis saaks siis, kui te Venemaast eralduksite? Te kõrbeksite kohe põhja. Nii rääkis politoloogiaüliõpilane Mauno Rönkkö.

«Kui te ainult Soomele lootma jääte, ei saa te oma tahtmisi täide viia. Soome valitsus on liiga punane, liiga tugevalt Venemaast mõjutatud. Meil on palju soomlasi, kes tahaksid kaasa aidata Eesti iseseisvusele, kuid valitsus takistab. Võib tekkida palju ebameeldivusi. Soovin, et saaksite juba kiiremini vabaks, vahest saab siis ka soome valitsus punasest rätikust silmadel lahti,» arvas poliitika ajalugu studeeriv noor ajakirjanik Jouko Salminen.

Arvan, et need kaks mõtteavaldust ei vaja kommentaare.

● **Tartu Ülikoolist Helsinkisse õppima asunud üliõpilased olid Eestist mõneks päevaks Helsinki üliõpilaselu uudistama sõitnuga üpris napisõnalised ja tõrjuvad.** Tundub, et nad on hellaks tehtud. Arutatakse ju siin Tartus üsna palju selle üle, kas asuvad välismaale studeerima ikka need kõige õigemad inimesed. Arvatakse, et paljud kulutavad oma energia mammona kokkukraapimise peale. Aga see pole päris nii. Selleks et pinnal püsida, tuleb igal üliõpilasel sõltumata rahvusest ja päritolust tihti stipendiumile lisa teenida. Kõik on ju kallis. Nii polegi mingi ime, kui ka eestlasest üliõpilane töötab nõudepesijana, lihunikuna, koristajana või mõnel muul abitööl. Olgem sallivamad.

* * *

● **Lõpuks veel mõned iseloomulikud jooned Helsinki Ülikooli tudengitest:**

● Helsinki Ülikooli üliõpilane ei söö magustoitu.

● Ta ei sõida trammiga, kui saab käia jala.

● Ta rüüpab üliõpilaste maja trepil julgesti õlut.

● Helsinki Ülikooli raamatukokku sisenemisel ei pea ta ette näitama ühtegi isikut tõendavat dokumenti.

● Ta ei sõltu õppejõudude tujudest, vaid sooritab oma eksamid just siis, kui õigeks peab.

MARGUS SANGLEPP

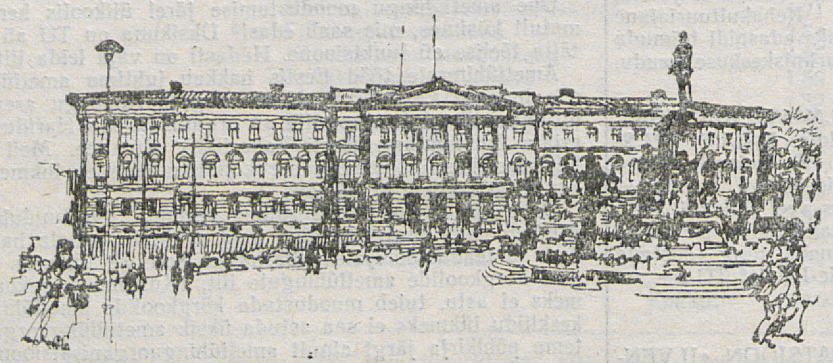

«Ülikooli tuleviku» peakomisjonis

7. märtsil

KAUGÕPPETOIMKONNA

esimees dots. Ants Reinmaa: KÕ reorganiseerimisel peame lähtuma erialavajadusest ning õppebaasist. Kuigi õppijate tase kõigub ühest äärmusest teise (osa on vaid äärepealt statsist välja jäänud, teised ei pääseks kunagi statsi), soovib osa inimesi saada kõrgharidust just KÕ-s.

Prodekaanide prognooside järgi võib teaduskonniti KÕ tulevik olla erinev. On suurenenud tung majanduserialadele, sinna tullakse teistegi kõrgkoolide päevastest osakondadest. Õigus- ja kehakultuuriteaduskonnas võiks KÕ kõne alla tulla täienduskoolituse vormina. Üks põhilisi KÕ puudusi on praegu see, et juba sisseastumisel ei nõuta töötamist õpitavale erialale lähedasel alal või samal erialal, seda saab arvestada vaid soovitusena.

Mati Salundi arvates saaks õppeosakond ka KÕ tööga hakkama, teaduskondade iseseisvudes hakkaksid viimased ise sellega rohkem tegelema.

Rektori prognoosi kohaselt liitub range kursusesüsteemi kadudes KÕ suuresti statsiga. Päriselt KÕ ilmselt ei kao, vaid muundub, kaasajastub. Näiteks loodi esimene kaugõppeülikool 1969. aastal Inglismaal. Kümne aasta jooksul lisandus neid maailmas 13. Välismaal kasutatakse selles õppevormis palju tehnikat: raadio, TV, video...

TÖÖLESUUNAMISE,

õigemini mittesuunamise kohta on ülikooli saabunud toores, turumajandust mängida püüdev projekt. Seda tutvustas kaadriosakonna juhataja **Asta Liivak:** aastast 1991 jääb üliõpilaste töölesuunamine ära. Muidugi ei ole kõrgkooli asi tegelda töökohtade otsimisega. Kes õppima tulnud, peaks tahtma ka ise tööd leida. Ülikooliajal tuleks tal leida töökoht ja sõlmida selle kohta leping. Kusagil peaks aga leiduma ülevaade töökohtadest, erialade vajalikkusest. Aga kes maksab näiteks toetust tööta jäänud lapsega või last ootavale lõpetajale?

VÄLISMAALASI

õpib meil paarkümmend. Kõrgkoolidevaheliste lepingute puhul enamasti probleeme ei teki (kuidagi leiab lahenduse seegi, et välismaal kõrgkoolid tudengite majutamisega ei tegele, see käib üliõpilasorganisatsioonide kaudu). Sügissemestrist hakkab toimuma õppurite vahetus ka teaduskondade ja kateedrite vahel. Seltsidel ja korporatsioonidel tekivad samuti omad stipendiaadid.

Andi Kasak, kes ülikoolis praegu nende probleemidega tegeleb, ütles, et kiiresti on vaja leida lahendus mitmele probleemile, mille puhul meil veel pole kogemusi: välismaalaste stipp, õpperaha (õpperaha ei tuleks kindlasti võtta rahvusteadusi õppima tulnuilt), majutus (olme!).

14. märtsil

pani rektor arutusele

KANTSLERI

ametikoha vajaduse. Kuigi Eesti Vabariigi ajal ülikoolis kantslerit polnud, on kogemusi maailmast võtta, ka naabermaalt Soomest. Vaja teda oleks. Üldiselt ei ole mujal rektor kaua ametis, kantsler aga on ja jääb. Kantsleri paneb ametisse rektori ettepanekul vabariigi valitsus. Ta on ülikooli kõrgeim esindaja valitsuses, tunneb võimukoridore, oskab igast uksest sisse tungida, raha küsida ja saada. Ühe sõnaga — kantsleri kanda on ülikooli majandusasjad, õppe- ja teadustöösse ta ei sekku.

Milline on aga nõukogu ja ülikooli valitsuse vahekord? Kumba kuuluvad dekaanid? Kas teaduskondades ei peaks siiski olema majandusprodekaanid või on dekaanid ise nii kompetentsed? Mujal maal mõnikord dekaanid ei tegelevatki õppetööga, nad olevat rohkem ametnikud.

Kantsleri statuudiga tegelevad edasi ka juristid.

TÄIENDUSÕPPE

süsteem on arstidel olemas. **Prof. Raul Talvik:** «Võiks olla 3 vormi: 1) üldine (nn. eriala värskendamine, näit. 1 kuu), 2) spetsialiseeritud, lühemad kursused ja 3) täienduskonverentsid.

Dots. Jaan Kõrgesaar juhatab värsket TÜ Täiendus- ja Uurimiskeskust. Eestis on mitu täienduskõrgkooli, vastavaid teaduskondi on loodud mitmes kõrgkoolis, täienduskõppega on tegelema hakanud ka kooperatiivid ja väikeettevõtted, sageli isegi aladel, millega nad seotud ei ole. Selge on see, et ülikooli juures peab olema võimalik end täiendada. Täienduskeskus vajab teavet, kellele oleks vaja anda täiendavat haridust ning teaduskondadelt õpetamispakkumisi. Täienduskeskus oleks vahendaja.

Järgmisel kolmapäeval, 21. märtsil kl. 8.30:

- **PEAKOMISJONI TEGEVUS II KVARTALIS**
- **AINEINSTITUUDID**
- **TÜ EELARVE (seekord konkreetsemalt).**

Ülikoolile tulevik!

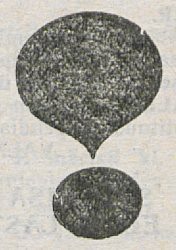

Poliitikateaduse tudengid Oxfordist

19.—23. märtsini viibib Tartus TÜ filosoofia ja poliitikateaduse kateedri külalisena grupp poliitikateaduse üliõpilasi Oxfordist. Grupi liikme Malcolm McGrathi teate järgi ollakse huvitatud Eesti sisepoliitikast ja soovitakse diskuteerida meie üliõpilastega.

Esimene ühisseminar algab teisipäeval, 20. märtsil kl. 10.15 teadusraamatukogu aud. 202, järgmiste suhtes lepime kokku kohapeal.

Seminaridel on ettekanded nii meilt kui külalistelt. Külaliste pakutavad teemad on niisugused:

1. **David Samuel Peritz** — «The Cultural Specificity of Liberalism».
2. **Kris William Kobach** — «Is Direct Democracy Possible in the Modern World?»
3. **Cheryl Anne Thomas** — «The Impact of Nationalism in the Resolution of Federalism Disputes».
4. **Mary Katherine Flynn** — «A Typology of Theories of Nationalism».
5. **Malcolm Frederck McGrath** — «The Incompatibility of the Soviet Marxist Ontology of Political Agency with a Civil Society».
6. **Jonathan Adam Becker** — «Freedom of the Press and Civil Society».
7. **Daniel Weinstock** — «Critique of Marxist Analysis of State».

Malcolm McGrathi väite kohaselt iseloomustab meie külalisi «a wide range on linguistic abilities», millest võib vist välja lugeda, et ollakse valmis suhtlema väga erinevates keeltes. Ühisseminaride töökeeleks jääb siiski **inglise keel.**

Asjahuvilised on oodatud!

RAIVO VETIK,
filosoofia ja poliitikateaduse kateedri õpetaja

Loengud

psühhiaatria kateedris Raja tn. 31 auditooriumis I

20. märtsil
kell 12

1. **Anne-Liis von Knorring (Umeå — Uppsala).**
   Laste ja noorukite psühhiaatriline abi Rootsis.

kell 13

2. **Vaino Vahing (Venia legendi).**
   Süüdimatusseisund (ENSV kriminaalkoodeksi § 11 tõlgendus).

kell 14

3. **Anne-Liis von Knorring.**
   Depressioonid lapseeas.

23. märtsil
kell 12

1. **Ants Anderson (Stockholm).**
   Põhijooni süsteemides DSM-III ja DSM-III-R.
2. **Peeter Lääne.**
   Depressioonide süstemaatika DSM-III ja DSM-III-R-is.
3. **Veiko Vasar.**
   Ärevuse ja hirmu süstemaatika DSM-III ja DSM-III-R-is.
4. **Lembit Mehilane.**
   Paanilise hirmu sündroom (DSM-III-R järgi).

Eesti Psühhiaatrite Selts
TÜ psühhiaatria kateeder



KALLE NIGOLA 60

Nii ta on tõesti. See sihvakas ja noorusliku väljanägemisega kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri dotsent ja õigusteaduskonna prodekaan, tõsine töörügaja sai 10. märtsil just nii palju vanaks.

Sa oled tagasihoidlik inimene ja ei salli oma isiku esileaadmist. Sinu tahtmist arvestades poleks saanud Su juubelitki pidada. Aga et Sa tõsiselt tööd oled teinud ja oma pretensioonitu ning sõbraliku olemusega kolleegide lugupidamise ära oled teeninud, siis polnud Sul pääsu. Sa oled ettevaatlik ja alalhoidlik, kohati pedantki, aga Sinu peale võib kindel olla, et Sinu osaks jäänu alati tehtud saab. Niiviisi oled Sa üks korra tugipunkt ses hajuvil elus.

Sa oled pidanud kõiki ameteid, mida ühes väikeses teaduskonnas pidada saab. Nii oma ühiskondlikke ameteid kui leivatööd võtad Sa tõsimeelselt, mis alati mitte kõigile ei meeldi, aga mille üle ollakse lõppkokkuvõttes rahul, sest võib kindel olla, et tehtava vastavus korrale on üle kontrollitud.

Soovime Sulle, et Su pere hästi elaks, Su plaanid täide läheksid, et Sa Sahva meeste juurde jälle tagasi jõuaksid.

Edu ja head tervist soovides kolleegid õigusteaduskonnast

KALJU KUDU 60

16. märtsil saab kuuekümneseks dotsent Kalju Kudu, kes on töötanud meie ülikoolis 32 aastat, neist 14 on ta juhatanud üldfüüsika kateedrit.

Ta rajas kateedris kaasaegse praktikumi, pani aluse gaaslahenduse laborile, mille šefiks on tänaseni. Ta on kõik need muutlikud ajad suutnud olla sirge seljaga nii õppetöös, teaduses kui ka poliitikas.

Ja nüüd konkreetsust armastavale mehele konkreetsed küsimused.

1. Kuidas Sinust just füüsik sai?

«Asi ei olnud lihtne. Ainuke puudulik hinne kogu stuudiumi jooksul on mul olnud füüsikas. Aga füüsikat õppima viis mind Tallinna Õpetajate Seminari poiste kambavaim, mis elimineeris ühiskonnateadused.»

2. Mis Sulle õppejõuametis meeldib?

«Siiras suhtlemine.»

3. Tudengid räägivad: «Kui Kudu eksam tehtud, on koerast üle saadud!» Miks?

«Seda tahaks ka ise teada. Nõuan kindlaid teadmisi ja järeleandmisi ei tee.»

4. Sa oled olnud küllalt palju juhtivatel kohtadel. Kas see töö on Sulle rahuldust pakkunud?

«On ja ei ole kah. Juhtivatele kohtadele on rohkem surutud. Üldfüüsika kateedrit oli meeldiv juhatada. Aruandlus oli küll tappev.»

5. Miks Sa võtsid oma südameasjaks Eesti Füüsika Seltsi jalgadele aitamise?

(Järg 4. lk.)

Erakas contra ühikas?

Viimasel ajal on ühiselamuprobleemid ajakirjanduses järjest sagedamini päevakorras. Küllap on põhjus selles, et sealse olukorraga ei ole rahul üliõpilased, teenistujad ega ülikooli juhtkond. **I. Manninen (vt. «UT» nr. 2 1990)** leiab, et ühiselamu ei kõlba üldse noorte elupaigaks, ja vahest ongi tal tuline õigus. Kuid fakti, et üle poole tudengitest seal elab, ei saa olematuks teha. Lootus, et tartlased massiliselt hakkaksid üliõpilastele kortereid pakkuma, tundub olevat põhjendamatu. Seda eriti praeguses situatsioonis, kui tulekul uus maksuseadus koos tuludeklaratsiooniga. Just viimasest asjaolust tingituna peaks erakate probleemiga tõsiselt tegelema.

Praegu on ülim aeg mõelda sügisele ja tartlaste hulgas selgitustööd teha. Meie päevalehtede abiga peaks korteripakkujatele aegsasti selgeks tegema nende suhted maksuameti ja passilauaga. Samas võiks korraldada ka **küsitluse**, et umbkaudu teada saada, kui palju on neid häid onusid-tädisid, kes võimaldaksid peavarju tudengitele ja mis tingimustel nad seda teeksid. Arvan, et selles küsimuses võiksid abi osutada ülikooli sotsioloogid. Kui aga selgub, et maksuseaduse kohaselt on üürnikke võtta ebasoodne, siis peaks ülikool taotlema linnavolikogult soodustusi nendele, kes üliõpilasi majutavad. Vastasel korral on oht, et tudengid, kes praegu ühiselamu kirjas, kuid tegelikult seal ei ela, jäävad korteritest ilma.

Kahjuks on paljude tudengite elamis- ja käitumiskultuur ühiselamutes väga madal, mis paratamatult heidab varju kogu üliõpilaskonnale ja raskendab tõsiselt erakorteri leidmist.

Üliõpilaste hulgas peaks läbi viima tõsise sotsioloogilise uurimuse, et asjaosaliste eneste osavõtul leida meetodeid, kuidas muuta elu ühiselamus inimväärseks ja tõsta üliõpilase mainet kodanikuna. Et ainult «nullikad» ei mürgelda, võib järeldada juba sellest, et teistes ühiselamutes on samalaadsed probleemid. Käesoleva kirjutise idee tekkis seoses mõnede Narva mnt. 25 elanike «kangelastegudega» ja eriti suhtumisega neisse. Seda poleks paha ka laiemale üldsusele tutvustada.

* * *

Ühikas on kaht liiki rahulolematuid. Ühed kurdavad, et puudub rahu, ei saa õppida ega öösel korralikult välja puhata. Teiste arvates oleks kõik korras, kui vaid koristaja ja komandant ei sekkuks nende ellu ning pahandust majast välja ei viiks. Mis sellest, et vahetevahel pärast õllepruukimist on tuba ja sektsioon lagastatud, klaase ja mööblitki lõhutud. Joomine pidavat lahutamatult kuuluma tudengi ellu. Viinatalongid ka just nagu kohustavat selleks. Joomise ja lagastamise keelamine ühikas olevat lausa inimõiguste rikkumine, sest tudeng polevat selles süüdi, et tal oma tuba puudub.

Lagastajad ja lõhkujad jäävad tavaliselt anonüümseks, sest neil puudub julgus vastutada oma tegude eest. Teised ilmselt ei taha saada pealekaebajateks, sulguvad oma tuppa ja ei huvitu sellest, mis toimub koridoris või kõrvaltubades. Selline soov mitte tegelda oma napsitajatest kaaslaste taltsutamisega on põhjuseks, miks kõik katsed organiseerida ühikates nn. omavalitsus on määratud nurjumisele.

Mida siis teha? Ainuke väljapääs näib olevat selles, et praegusest ühikast peab saama iseseisev, suures osas isemajandav hotelli tüüpi asutus, mille üürist saadava sissetuleku eest saaks pidada korralikult tasustatud personali, kes hoiab maja puhtana ja tagab korra. Üür võiks sõltuda sellest, kas tudeng ise puhastab sektsiooni või laseb seda teha koristajal, voodikohtade arvust toas ja muudest mugavustest.

Õppetöö vaheajal teenindatakse kaugõppijaid, sportlasi, turiste ja teisi soovijaid vastava kategooria hotelli hindadega. Saadav tulu jäägu hotelli juhtkonna käsutusse. Seni kuni Tartus hotelli pole, peaks kliente piisama.

ANTS TIIRIK,
füüsika-keemiateaduskonna
kasvatustöö prodekaan

P.S. On viimane aeg see stagnaaegne tiitel ära muuta. Jätame täiskasvanud inimese kasvatamise ja korraldame oma asjad nii, et elu ise kasvataks.

Oleme põhjas! Kas tõuseme veel?

ÜLIÕPILASTE AMETIÜHINGUKOMITEE ETTEPANEKUD

Tegelik olukord TÜ ühiselamutes on alipool igasugust arvestust. Ühiselamutes ei ole võimalik tagada tingimusi rahuldavaks eluks ja õppimiseks. Selles on eelkõige süüdi ühiselamutes elavad üliõpilased ise. Pisteliste kontrollimiste, väljaspool ülikooli teatavaks saanud (kuritegelike) sündmuste ning ajakirjanduses ilmuvate materjalide põhjal jääb mulje, et suur osa ühiselamute elanikest ei ole tingimustega rahul; nad oleksid ka ise valmis elama akadeemilisele noorsoole kohaste ühiselunormide järgi (v. a mõned punktid kehtivatest sisekorra eeskirjadest), ent nad ei ole võimelised aktiivseid samme astuma soovitava elukorralduse kehtestamiseks.

Võib tekkida mulje, et ühiselamukorratustes on süüdi väike osa üliõpilasi, kes nagu terroriseeriks ülejäänud elanikke. Ilmselt oleks võimalik tõesti eristada mingi kontingent, kes teistest sagedamini rikub ühiselamu kodurahu, kuid samas on küsitav, kas ainuüksi nende eemaldamine ühiselamust annaks loodetud tulemusi.

✣ Esiteks polegi nii lihtne kindlaks teha seda kontingenti, eraldada sikke lammastest. Iga ebaobjektiivne otsus põhjustaks aga lisapingeid. Suuremate korrarikkujate väljaselgitamist raskendab seegi, et **kehtivate sisekorraeeskirjade vastu patustavad vähemal või rohkemal määral peaaegu kõik.** Seetõttu ollakse korrarikkumiste suhtes ringkaitses. See tekitab karistamatuse tunde, mida teadlikult kasutavad ära vähesed, alateadlikult ilmsed paljud.

✣ Teiseks on tõenäoline, et elanike pideva vahetuse tõttu tekiksid uued mustad lambad. Seda genereerib mõneti praegu kehtiv süsteem. Harjumuspäraselt arvatakse, et oma toas võib teha kõike, oma ukselähve taga on aga võõras maa ja võõras mure. Kui siia lisada üliõpilaste vabanemine kodustest piirangutest ning arvestada, et värskelt saabuvas tudengi(kandidaadi)s ei tekita ühiselamu erilisi assotsiatsioone koduse hubasusega, siis on väliselt arusaadav, miks ühiselamut oma koduna ei võeta.

✣ Kolmandaks on iga üliõpilane nõus järgima neid eeskirju, mis on talle sisemiselt vastuvõetavad. Ühiselamute sisekorra **praegustes eeskirjades on vastuvõetamatud** eelkõige järgmised punktid.

1. Liikumisrežiimi ja isiklike tähtpäevade vabama korraldamise piirangud. Kuna üliõpilased on täiskasvanud inimesed, täieõiguslikud kodanikud, siis muudavad niisugused piirangud küsitavaks sisekorraeeskirjade kogu sisulise väärtuse.

2. Ühiselamu valverežiim on valdavalt formaalne ega toimi praktikas.

3. Valitseb arvamus, nagu oleks üliõpilasele ühiselamukoha andmine kohustuslik, sellest ilmajätmine aga suur ülekohus, kuigi loomulik oleks vastupidi: elamisvõimaluste leidmine on eelkõige iga üllõpilase isiklik mure. See, et ülikool võimaldab väga odavat elamispinda, **on suur vastutulek, mis eeldab teatud lisatingimuste, eelkõige ühiselamureeglite täitmist.**

4. Praegune elustandard on meie ühiselamutes väga madal (eelkõige ruumikitsikus, aga ka muu). See ei anna võimalust kehtestada rangeid ühiselureegleid.

5. Ametlikult kehtiv ühiselamu jaotuse ja distsipliini kontrolli mehhanism ei toimi üldse. Rektori käskkirjale vastavat üliõpilaste omavalitsust lihtsalt ei ole olemas. Kuni aga tudengile ühikakohti «kandikul ette kantakse», ei teki tal mingisugust huvi omavalitsusorganite loomiseks.

6. Olukorra teevad keeruliseks ka ühiselamuvälised tegurid, eelkõige kehtiv passirežiim. Selle tõttu on ühikatesse sisse kirjutatud 300—500 niisugust tudengit, **kes tegelikult kohta ei vaja, küll aga vajavad sissekirjutust.**

7. Ühika eest võetav üür ei ole vastavuses tegelike kulutustega, vahe on u. 10-kordne.

* * *

Seda probleemidejada võiks jätkata, kuid selletagi on selge, et elamistingimuste ja distsipliini muutmiseks ühiselamutes tuleb kardinaalselt muuta kogu suhtumist ühiselamusse.

Ühiselamukoha väärtustamiseks tuleks üle **minna uutele** (juba aastaid kehtivaile, kuid TÜ-s seni mitte rakendatud) **majutusnormatiividele**: senise 4,5 m² asemel **6 m² inimese kohta.** Ühelt poolt kaasneks sellega ühiselamukohtade arvu vähenemine u. **1000 võrra** (täpsed andmed on olemas majandusosakonnas). Arvestades fiktiivselt sissekirjutatuid, oleks tegelik vähenemine u. **500—700.** Et kaalumisel on ettevalmistusosakond sulgeda või selle töö viia teistele alustele (tasuliseks ja ilma elamispinna andmiseta), väheneks ka vajadus kohtade järele. Samuti peaks kohti vabanema kehakultuuri täienduskursuste sulgemise tõttu.

Teiselt poolt oleks kohtade arvu vähendades võimalik parandada elamistingimusi ning vaieldamatult **tõuseks tunduvalt konkurss ühikakohtadele.** Just «konkurents» kujuneb võtmeks ühikaprobleemide lahendamisel. Eelkõige loob see tingimused, kus ühikakoha andmise eest on võimalik midagi nõuda — distsipliini. Loomulikult tuleb kehtestada aktsepteeritavad sisekorraeeskirjad.

Konkurentsi tingimustes tekib ühikaelanikel **vajadus kohtade jaotamisest osa võtta.** See loob mingisugusegi baasi töötavate omavalitsusorganite moodustamiseks, nimetatagu neid siis kuidas tahes. **Omavalitsusorganid looksid aga omakorda tingimused vastutuse tekkimiseks ning murraksid senise ringkaitse.**

Fiktiivsete sissekirjutiste vältimiseks tuleks saavutada kokkulepe **siseasjade osakonnaga** (tehnikaülikoolis olevat see saavutatud). Toetust võiks leida ka linnavalitsuses, eriti suhtlemises sõjakomissariaadiga (viimased on seni ühed järjekindlamad sissekirjutusrežiimi kaitsjad).

Ilmselt vajab tõstmist ka **ühiselamute üür** ja see on mõeldav kohe. Esialgu ei saa üüri viia veel tegelikule tasemele — u. **20 rubla kuus,** sest üliõpilastel puudub seadusega garanteeritud sissetulek üldse. Samas stipendium siiski tõusis ja seetõttu oleks loogiline ka ühiselamu üüri tõstmine. Üüri tõstmine suurendaks nii või teisiti ühiselamu varade suhtes teadlikkuse ja vastutuse tõusu, aga siiski oleks makstav summa väiksem kui «eraka» eest.

Perspektiivplaani tuleks võtta ühiselamute **majanduslik iseseisvus** (väikeettevõtetena). See oleks võimalik uute ühikate käikulaskmisel või vanades pärast kapitaalremonti. Siis tuleks kõne alla majandusliku lepingu alusel ja korraliku üüri eest üliõpilastele normaalsete eluja õppetingimuste võimaldamine. Kindlasti väheneks jooksva remondi vajadus ning suviti saaks ühikat kasutada hotellina, mis vähendaks tunduvalt ühiselamutele tehtavaid kulutusi. Selleks tuleb aga vabariigi **valitsusele selgeks teha, et ühikad pole otseselt ülikooli ega Tartu linna huvides vajalikud,** sest ühikates elavad mujalt pärit tudengid. Tartusse ühikate ehitamine ja nende eest hoolitsemine peaks olema eelkõige vabariigi teiste haldusüksuste ja valitsuse asi.

Nii ülikoolile kui Tartu linnale kuluks palju enam ära hotell, vähemalt praegustes tingimustes mitte ainult majanduslikult, vaid ka teaduspotentsiaali mõttes. Näiliselt odavalt massilise keskpärasuse tootmine tuleb ära lõpetada ning sellega on seotud ka ühikaprobleem.

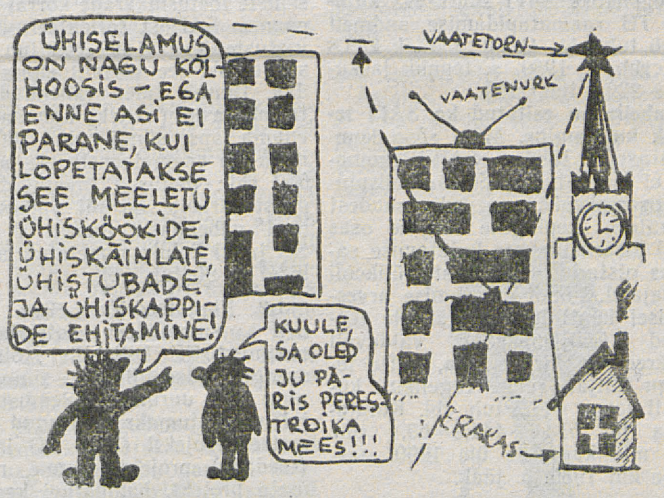

Joonistas MARGUS SANGLEPP

Kõige eelneva juures jääb üks **suur küsimus: KES peaks teostama kõik need muudatused?** Kui varem oleks tekkinud valikuvõimalus ülikooli administratsiooni, komsomoli ja ametiühingu vahel, siis nüüd enam ei teki: komsomol juba on likvideerunud ja aü likvideerub semestri lõpuks. Tegelikult on see kõige soodsam olukord, sest silm silma vastu jäävad asjast huvitatud pooled ilma kellegi kõrvalise vahelesegamiseta — ülikool (esindajana administratsioon) kui ühiselamute täieõiguslik omanik ja üliõpilased kui potentsiaalsed ühiselamute kasutajad.

Uppuja päästmine olevat uppuja enese asi. Kui nüüd ülikooli administratsioon ei taha järjekordselt üliõpilastele ühiselamut niisama pihku pista, sellega taas vastutust enda peale võtta jne., siis on kõik väga lihtne. Üliõpilastele tuleb vaid teatada, missugustel tingimustel nad üldse sügisest kohti saavad. Kui soovijaid on, siis on see juba ainult nende mure, kuidas tingimused täita. Kui ei, siis on ülikooli mure, kuidas ühikate uksed kinni hoida, kuni tingimused täidetakse.

ÜLO VELDRE

Tartu Ülikool ei ole nii rikas, et võiks endale lubada odavaid (õigemini mõttetult kalleid, aga labaseid) ühiselamuid. Kui ühikakohtade esialgse vähendamisega TÜ isegi kaotaks 500—700 keskpärast ja alla selle tudengit (tegelikult tunduvalt vähem, oleks see palju väiksem kahju kui see, et TÜ ei suuda anda korralikke elu- ja õppimistingimusi 50—70-le väga võimekale tudengile ja aspirandile. 50—70 võimekat TÜ-st ehk leiaks, normaalseid tingimusi neile aga kindlasti mitte.

Mida teha edasi?

(Algus 1. lk.)

Kui astume harukondliku aü liikmeks

1. **Tuleb ära anda 25% liikmemaksude rahast.**
2. **Saame ravi- ja turismituusikuid nende vahendusel, nende otsuste alusel (hääletamisel me kaasa rääkida ei jõua, meie esindajate häälte osakaal on väike).**
3. **Saame mõned kohad pioneerilaagrisse (kui saame).**
4. **Saame täiendavaid summasid sotsiaalkindlustuseks harukondlikult komiteelt.**
5. **Välisturismituusikud tulevad harukondlikult aü komiteelt.**

Kokkuvõtteks: on palju kulukam, sõltume sellest, mis õpetajatelt meile üle jääb, kuid juhtidel on veidi mugavam.

Kui ei astu, vaid moodustame oma liidu

1. **Rahakulu minimaalne, kuna liit on planeeritud tegutsema ühiskondlikel alustel.**
2. **Peame tuusikute saamiseks sõlmima eraldi lepingud reisi- ja ekskursioonibürooga ning «Eesti Kuurortidega». See on lisatöö, kuid me oleme ise peremehed ja saame seda teha otstarbekamalt. Mõlemad asutused on sellega nõus.**
3. **Peame need ise organiseerima.**
4. **Saame täiendavaid summasid sotsiaalkindlustuseks otse ametiühingute keskliidult (suusõnaline kokkulepe on olemas).**
5. **Välisturismituusikuid tuleb taotleda endal otse aü keskliidu välisturismi valitsuselt.**

Kokkuvõtteks: kulud palju väiksemad, oleme ise enda peremehed. Töömaht suurem, võib tekkida ajutisi lisaraskusi, kui harukondlik aü püüab lahkulöömise ajal kiusu ajada.

TÜ a.ü. reformikomisjon

II kvartali tuusikud

a) sanatooriumidesse:

1.	Pärnu «Estonia» — radikuliit	24.04. — 17.05.	36.—
2.	Pärnu «Rahu» — seedeh.	9.04. — 2.05.	48.—
3.	Pärnu «Rahu» — seedeh.	23.04. — 16.05.	48.—
4.	Pärnu «Rahu» — günekol. h.	24.06. — 17.07.	48.—
5.	Pärnu «Kaevur» — radikuliit	15.06. — 8.07.	42.—
6.	Pärnu «Sõprus» — vereringeh.	23.05. — 15.06.	34.50
7.	Pärnu «Sõprus» — vereringeh.	8.04. — 1.05.	36.—
8.	Pärnu «Sõprus» — vereringeh.	23.06. — 16.07.	36.—
9.	Haapsalu «Laine» — radikuliit	7.06. — 30.06.	38.40
10.	Haapsalu «Laine» — radikuliit	2.04. — 25.04.	48.—
11.	Kemeri «Latvija» — vereringeh.	2.05. — 25.05.	60.—
12.	Kemeri «Jaunkemeri» — radikuliit, närvisüsteemih.	15.05. — 7.06.	60.—
13.	Druskininkai «Pušinas» — luu- ja liigesteh.	22.05. — 14.06.	40.50
14.	Jessentuki «Stavropolje» — seedeh.	20.05. — 12.06.	61.50
15.	Kislovodski «Rodina» — vereringeh.	16.06. — 9.07.	48.—
16.	Gruusia «Kolhiida» — luu- ja liigesteh.	19.05. — 11.06.	48.—

b) puhkekodudesse:

1.	«Pühajärve»	11.04. — 22.04	20.—	(2 tuusikut)
2.	«Võsu»	1.06. — 12.06	11.40	(3 tuusikut)
3.	«Võsu»	13.06. — 24.06	11.40	(4 tuusikut)
4.	«Võsu»	26.06. — 7.07	22.80	(2-le inimesele)
5.	«Võsu»	27.06. — 8.07	11.40	(3 tuusikut)
6.	«Pühajärve»	29.06. — 10.07	36.—	(2-le inimesele)

Avaldused esitada aü komiteele hiljemalt **15. märtsiks.** Sanatoorse tuusiku saamiseks lisada ka arstitõend. (Kuigi tähtaeg on läbi, pöörduge siiski aü poole. Vahepeal ju ajaleht ei ilmunud. — Toim.).

Aü komitee

Sotsiaalse arengu fondist

TÜ kollektiivi konverentsil 14. märtsil 1989 valiti **toimkond** sotsiaalse arengu fondi (SAF) kasutamise määrustiku väljatöötamiseks, SAF-i kasutamise korraldamiseks ning kontrollimiseks. Toimkonda kuuluvad Lembit Allikmets, Rein Kinkar, Ants Kull, Kersti Meiesaar ja Eduard Tamm.

Samal koosolekul kinnitati **kulude nomenklatuur**, milleks SAFi võib kasutada, ning sellele vastav summade jaotus (vt. tabel). SAFi plaaniliseks suuruseks arvati 567,3 tuh. rbl. (1988. a. jääk 283,9 tuh. rbl. + 1989. a. plaaniline laekumine 283,4 tuh. rbl.).

Tegelikuks SAFi suuruseks kujunes TÜ raamatupidamise andmeil 513,6 tuh. rbl. (1988. a. jääk 283,8 tuh. rbl. + 1989. a. tegelik laekumine 229,8 tuh. rbl.).

Tabelis on esitatud ka SAFi tegelik kulutamine. Mõni sõna kommentaariks. 1989. a. SAF-i summasid ei kulutatud riikliku elamispinna osamaksuks, see tuli muudest allikatest. Lepingute täitjate osas nägi määrustik ette kulutamise samaks otstarbeks kui teistel ülikooli töötajatel. Fondi kulutamise arvestamisel kanti lepingu täitjate toetused (väljamaksed) valdavalt konkreetsete kirjete alla, mitte lepingu täitjate reale. Tegelikult kulutati seega 444,2 tuh. rbl. Kulutamata jäi 513,6—444,2=69,4 tuh. rbl., mis kantakse üle 1990. aastasse kui 1989. a. jääk.

1989. aastal SAF-i laekumiseks kujunes 35% ülikooli kasumist. 1. jaanuarist 1990 mindi ülikoolis üle uutele teadustöö finantseerimise ja majandamise meetoditele (esialgselt kavatseti üleminekut alates 1. 07. 1989. a.). Selle järgi jaguneb 1990. aastaks planeeritud ülikooli kasum (504 tuh. rbl.) kaheks: 35% materiaalse ergutamise fondi ja 65% teaduse, tehnika ja sotsiaalse arengu fondi. Mõlemast summast 5% tsentraliseeritakse Haridusministeeriumi vastavasse fondi. Seega on ülikooli teaduse, tehnika ja sotsiaalse arengu fondi plaaniliseks suuruseks 311,2 tuh. rbl. See fond koosneb kahest osast: SAF-ist ja materiaalse baasi arengu fondist (MBAF). Siit tuleneb probleem: **on vaja otsustada viimati nimetatud fondide proportsioonid.** SAF-i toimkond pakub välja kaks varianti:

SAF — 35%; 45%
MBAF — 65%; 55%

SAF-i ja MBAF-i vahelise proportsiooni kujundamisel peab arvestama ka seda, et MBAF-ist sõltub ülikooli lepinguliste tööde maht, mis on tegelikult kasumi (ja ka SAF-i) kujunemise allikas.

SAF-i suuruseks kujunes 35% korral ca 109 tuh. rbl., 45% korral vastavalt 140 tuh. rbl. Lähtudes sellest ning arvestades eelmise aasta jääki võib 1990. aasta SAF-i suuruseks kujuneda ainult 180—210 tuh. rbl., seega tunduvalt vähem kui oli 1989. a. Siit teine probleem: on vaja otsustada, **milleks kasutada SAF-i 1990. aastal.**

Arvestades SAF-i tunduvat vähenemist, soovitab SAF-i toimkond selle jaotamiseks kaaluda mitut varianti.

1. «Kosmeetiliste» muutuste variant.

1.1. Et lasterohkete perede, invaliidide ja pensionäride toetusteks seniste toetusmäärade korral kuluks enamus SAF-ist (orienteeruvate arvestuste järgi 140—150 tuh. rbl.), siis ei ole see variant enam mõeldav. Ilmselt tuleb **vähendada toetusmäärasid** (näiteks kolmanda või enama lapse sünni puhul 1500 rbl., nelja- ja enamalapselistele peredele 500 rbl.; toetused invaliididele ja pensionäridele on nii väikesed, et neid vähendada ilmselt ei saa). Sel juhul kuluks nimetatud eesmärkidel u. 90 tuh. rbl.

1.2. Finantseerida 1990. aasta SAF-i summadest **sotsioloogilist uurimust** TÜ kollektiivi sotsiaalse arengu edaspidistest suundadest ning selle uurimuse tulemuste põhjal eelistatumaks osutunud konkreetset projekti (näit. TÜ lasteaia (-aedade) projektülesanne, noortemaja projekt, hambaravi korraldamine töötajatele, kulinaarsete jm. pooltoodete müügi organiseerimine õppehoonetes, õppehoonete heakorra konkurss teenindavale personalile jne.).

1.3. Toetada edaspidi **kooperatiivset ja individuaalelamuehitust** kui TÜ ühe põhihäda — elamispinna puuduse leevendamise võimalust.

1.4. Jätkata **protsendita laenude andmist elamuehituseks ja kapitaalremondiks**, ühtlasi püüdes laiendada laenufondi kasutamise võimalusi, nii et laenaja ei peaks konkretiseerima laenu võtmise eesmärki (praegu on selliste laenude andmine piiratud NSVL Hoiupanga eeskirjadega ainult individuaalelamuehituseks ja kapitaalremondiks). Töötada välja laenude (osalise) kustutamise tingimused.

2. Radikaalsem variant.

2.1. Arvestades sotsialistlike jaotuspõhimõtete ilmset läbikukkumist, **asendada igasugused toetused töövõimelistele inimestele laenudega**, nähes ette tingimused laenu (osaliseks) kustutamiseks. See soodustab kindlasti head tööd, mis on ju meie tulevikuühiskonna jõukuse alus.

2.2. Realiseerida punkt 1.2.

3. Ootevariant.

Et SAF-i jagamine on algusest peale olnud «laskmata karu naha jagamine» (planeeritud kasum ei pruugi ju laekudagi), siis võiks teha sisse faasivahe: akumuleerida 1990. aasta SAF ja jagada see alles 1991. aastal. Siis saaks edaspidi alati jaotada teadaolevat summat. Selleks tuleb leida viis, kuidas säilitada neid summasid SAF-ina.

SAF-i kasutamissuundade planeerimisel 1990. aastaks tuleb silmas pidada TÜ kasumi allika — lepinguliste tööde mahu edasise vähenemise võimalust ka 1991. aastal.

TÜ aü konverentsil 22. märtsil tuleb lahendada ka **kolmas probleem: kes peaks tegelema SAF-i konkreetse korraldamisega?** SAF-i toimkonnal on ettepanek, et sellega tegeleks aü konverentsil valitud 4—5 inimesest koosnev SAF-i nõukogu (analoogia järgi teiste kasumist moodustatud fondidega).

SAF-i toimkond

Tartu Ülikooli sotsiaalse arengu fondi kasutamine 1989. a. (tuh. rbl.)

Jrk. nr.	Kululiik	Plaan	Tegelik
1.	**Lastetoetusteks:**	125	133
	sh. 1.1. Kolmanda või enama lapse sünd	90	114
	1.2. Nelja- ja enamalapselistele peredele	30	11
	1.3. Lapsinvaliidide ja mittetöötavate invaliidide toetamine	3	6
	1.4. Lasteaiakohtade kompenseerimine	2	2
2.	**Mittetöötavatele pensionäridele pensionilisa**	25	13,6
3.	**Kooperatiivse ja individuaalelamuehituse toetuseks**	150	61
4.	**TÜ-s invaliidistunud töövõimetutele endistele töötajatele**	2	3
5.	**TÜ klubile taidluskollektiivide sõitudeks**	20	20
6.	**Rahvaspordile (ÜSK)**	8	8
7.	**TÜ rahvarindeühendusele**	15	15
8.	**Rektori fond**	10	10,2
9.	**Riikliku elamispinna osamaksuks**	48	—
10.	**10% lepingute täitjatele**	74,2	7,8
11.	**Protsendita pangalaenud, noore pere laenud**	90,1	121
12.	**Puhkebaasi osamaks Põlva rajoonis (1988. a. plaan)**	—	40
13.	**Muud kulud (ravi- ja matusekulud)**	—	11,6
	Kokku	**567,3**	**444,2**

KALJU KUDU 60

(Algus 3. lk.)

«Selts on kogu aeg olemas olnud, kuigi mitteformaalsena. Kui aeg sai küpseks, et luua organisatsioon, tehti ka mulle ettepanek sellest osa võtta.»

6. Su nimi on teaduse vallas üle ilma tuntud. Sul on rida edukaid õpilasi. On Sul veel teaduslikke eesmärke?

«On küll, aga kas ma jõuan nad ellu viia, ei tea.»

Aitäh vastamast ja palju jõudu ning õnne edaspidiseks!

Küsitlesid
MATTI LAAN
ja
HENN VOOLAID



TÕLKEVÕISTLUS

Ülikooli tõlkevõistlusel on tähtaega pikendatud 31. märtsini. Veel on aega viimistleda!

VENIA LEGENDI

Arstiteaduskonna psühhiaatria kateedri dotsendi kt. **Vaino Vahingu** *venia legendi* loeng teemal «Süüdimatusseisund» toimub 20. märtsil k.a. kl. 13 psühhiaatria kateedri auditooriumis (Raja tn. 31).

GUSTAV ADOLFI

mälestusmärgi taastamise toetuskomitee ootab uusi liikmeid. Palume endast kirjalikult teada anda kuulutuse avaldamisele järgneva nädala jooksul TÜ peahoone või füüsikahoone valvelauda.

GA toetuskomitee esimees
MADIS EENLO

HEI, TUDENG!

Tulemas on taas Ülikooli kevadpäevad (18.—22. aprill). Kavas on kontserte, stiili- ja piduõhtuid tippbändidega, ball, laulukonkurss, tudengilaat, võistlustantsuturniir, vabaõhutantsulka, sportlikke *show*'sid jms.

See ei tähenda, et SINU mõtted päevade korralduse kohta üleliigsed oleksid. Kui SUL on häid ideid ja soovid korraldajatele abiks olla, tule **TÜ klubisse (ruum 206) 20. või 27. märtsil kella 20-st.**

Organiseerimistoimkond

«ARMASTUSE KULTUUR»

Loengutsükli «Armastuse kultuur» IV loeng «Armastuseks ettevalmistumine» on **esmaspäeval, 19. märtsil kl. 19** Tähe 4, aud. 170.

PILLIMÄNGIJAD!

Ülikooli klubi juures tegutsev *big-band* Harry Tarvo juhatusel vajab hädasti kahte **trompeti- ja ühte trromboonimängijat.** Proovid teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 17.30—20.

Palun astuge sisse!

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 16. märtsil kl. 21 diskoõhtu «Uued näod, vana muusika».

Kl. 21—21.45 «Depeche Mode» kontsert Californias 1988.

* * *

Laupäeval, 17. märtsil kl. 21 RIHO BAUMANNI «Diskoseiklus 90».

* * *

Pühapäeval, 18. märtsil kl. 20 ans. «MILJOONASADE» Soomest.

Jälgi reklaami!

NB!

ABITURIENTIDE LEHT

ilmub juba järgmisel reedel (lahtiste uste päevad algavad ülejärgmisel esmaspäeval, 26. märtsil). Müüki see number ei tule, soovijail tulla toimetusse.

Nii et järgmisel reedel ilmuvad abiturientide leht (2-lk.) ja tavaline «UT» (ka 2-lk.).

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 851. Tiraaž 3000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 8 (1593) | REEDE, 23. MÄRTS 1990 | ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 | HIND 2 KOP.

MEIE SUHE LOODUSEGA

põhineb austusel. Looduslike protsesside rikkumine on taunitav (MAAILMA LOODUSE HARTA).

Oo jaa, kui see vaid nii oleks! Otsinud, õppinud ja õpetanud on kõike seda ka Tartu üliõpilaste looduskaitsering, kes on tugeva tudengiühendusena tegutsenud 32 aastat. Üks hää näide viimase aasta tööst on Mõniste valla kaardistamine.

Aastapäevaüritusel oli juttu ka kokkupõrkest Tartu arstidega, põhjuseks Maarjamõisa (mõisahoone) kohale ehitatav prekliiniliste kateedrite hoone. Suurem kokkupõrge muinsus- ja loodushoidjatega on arvatavasti vältimatu, nagu oli see ka hotelli ja Struve t. 2 puhul.

Kuidas mitte kaitsta puud ja põõsast, vana maja? Kuidas mitte ehitada kogu Eestist Tartusse toodavatele haigetele uut hoonet? Aga kuidas on ühel arhitektil eriline anne projekteerida juba teine kord säilitada võidava hoone peale?

JAAK LEHIS

115 KIRJUTUSMASINAT

saatis Tartu Ülikoolile Helsingi Ülikool. Ühel niisugusel, «Adleril» (Hollandi toode) trükitud lood saadab trükikotta ka «UT» toimetus. Helsingi Ülikooli infoajakiri avaldas rektor prof. Jüri Kärneri tänukirja.

VAIKSELT

tekkis peahoonesse teade, milles kutsutakse Eesti Rahva Muuseumi vaatama TÜ rahvakunstiansambli 45. aastapäeva näitust. Me ei tea, mis seal välja on pandud, ega sedagi, millal juubeliüritus(ed), aga kutsume Veski t. 23 ikkagi näitust vaatama.

KAS KOOLID JÄÄVAD ÕPETAJATETA,

kui ülikool ei hakka enam lõpetajaid kohale määrama? Õpetajatest on niigi puudus. Sügisel võib 65 kooli jääda ilma bioloogia-keemiaõpetajata. Praeguselt IV kursuselt avaldas soovi minna õpetajaks vaid 2.

Arstidel tuligi tänavu juba endale koht leida. 75% sai sellega hakkama.

Politoloogia õpetamine uuenevas ühiskonnas

Muutused Tartu Ülikoolis ja meie ülikoolihariduse sisus haaravad möödapääsmatult ka niisuguseid üldisi humanitaardistsipliine nagu ühiskonnateadused. Senised nn. punased ained peavad asenduma uute õppeainetega, mis kõikjal maailmas on kõrghariduse lahutamatuteks komponentideks. Läänemaade kõigi arvestatava tasemega kõrgkoolide kohustuslike õppeainete loetelusse kuulub ühena **politikateadus — politoloogia.**

* * *

Politoloogia eesmärgiks on anda teaduslikult süstematiseeritud pilt inimühiskonnast, selle poliitilisest pealisehitusest, inimeste ja inimrühmade poliitilistest huvidest, tegevusest, liikumistest, parteidest. Teooriaküsimuste käsitlus on lahutamatult seotud riikide, liikumiste, parteide ajaloo politoloogilise analüüsi ja praktiliste poliitikauuringutega.

Meie kiiresti muutuva poliitilise elu ja üha politiseeruva ühiskonna vajadused politoloogiliste teadmiste järele on ilmselged. Näeme inimeste üldist poliitilist piiratust, sallimatuse kasvu, stalinismiajastule iseloomulikke jooni uute liikumiste ja parteide ülesehituses ja taotlustes. Üliõpilaste ja noorsoo hulgas on tüüpiline segadus poliitiliste liikumiste taotluste eristamises, poliitiline harimatus. Kõik see viitab omakorda politoloogia kui õppeaine kiire sisseseadmise vajalikkusele ülikoolis.

Tartu Ülikoolis saab politoloogia õpetamine toetuda eeskätt olemasolevale kaadrile, nendele õppejõududele, kes suudavad ja tahavad end ümber kvalifitseerida. Uut ei saa luua tühjale kohale ja eimillestki. Ümberkvalifitseerimise protsess algas juba 1989/90. õppeaasta sügisest, mil ülikoolis likvideeriti nii teadusliku kommunismi kui ka NLKP ajaloo kateeder.

Käimas on tõsine töö politoloogia õppeprogrammi, abimaterjalide ja loengutekstide ettevalmistamisel. Aluseks on võetud Lääne-Saksa, USA, Soome jmt. maa õppeprogrammid, mida täiendatakse Eesti, NSV Liidu ja sotsialismimaade kogemuste analüüsiga. Just see viimane on meie eriline osa, mille vastu tuntakse tõsist huvi mujal maailmas, sest huvi sotsialismimaade poliitilise elu ja nn. sotsialismi lagunemise põhjuste vastu on suur. Traditsiooniline sovjetoloogia ei suuda enam anda ammendavaid vastuseid.

Politoloogia õpetamine hakkab sotsialismi ajaloo kateedris väljatöötatud programmi põhiskeemi kohaselt koosnema kolmest põhiblokist: teooria; politoloogiline ajalookäsitlus ja konkreetsed poliitilised uuringud.

Peatumata nende aineosade lähemal analüüsil märgin, et nende õpetamine on kavandatud teaduskonniti ja erialati väga erinevalt. **Teoreetilisele põhikursusele** lisanduvad **valikkursused** nii teooria kui ajaloo probleemidest. Suurt tähelepanu tahetakse osutada **konkreetsetele poliitilistele uuringutele.** Praktikumid oleksid siin üldhariduse kõrval tõhus lisa mitte üksnes juristide, pedagoogide, majandusteadlaste, vaid ka arstide, bioloogide jt. erialasele ettevalmistusele. Erialase ettevalmistusega kooskõlastatud politoloogilised teadmised ja praktilise uurimise kogemused võimaldavad üliõpilastele märksa laiema ja sügavama ettevalmistuse erialaseks tööks ja eluks reaalses ühiskonnas.

Uus õppeaine eeldab ühtlasi valdavalt uut õppetöö korraldust. Põhi- ja valikloengutele ja seminaridele lisanduvad põhi- ja valikpraktikumid, kohtumised parteide ja liikumiste juhtidega, stažeerimine meil ja vahetuse korras välismaal, töö kompuutri, video- ja helisalvestusseadmetega jms.

Kateeder peaks kõrgetasemeliseks tööks saama paarile tehniliselt varustatud auditooriumile lisaks praktikumide ruumid, arvuti-videotehnika, transpordivahendid.

Üliõpilaste uus ettevalmistus eeldab murrangut ülikoolis levinud suhtumises ühiskonnateadustesse. Tuleb mõista, et politoloogia ei ole varasemate n. ö. punaste ainete jätk, vaid kvalitatiivselt uuel tasemel õppeaine. See uus tase tuleneb nii aine täiesti uuest sisust kui ka õpetamise maailmatasemele orienteeritud vormist. Me püüame rakendada kõike seda, mis on mujal maailmas taganud edu ja mis üliõpilaste vaba huvitatuse kaudu tagab nende tõelise poliitilise harituse.

ENN BRAUN

TÄNU

Rektor õnnitles ja tänas oma käskkirjas 50. sünnipäeva puhul laitmatu töö eest insener HEINO KALJUVEED.

60. sünnipäeva puhul pälvisid õnnitluse ja tänu hea töö eest laborijuhataja meditsiinikandidaat HELGA LENZNER, dots. KARL KULL ja vabatahtliku tuletõrjesalga esimees VELLO KOITMETS.

70. sünnipäeval õnnitleti ja tänati laitmatu valveteenistuse eest ELSA PUNGASTET.

Rektor õnnitles 50. sünnipäeval saksa filoloogia kateedri välislektorit prof. SUSANNE MÜLLERIT ning avaldas tänu saksa filoloogide eduka õpetamise eest.

Tänu pälvis ka dots. UNO LÕHMUS linnanõukogu saadikuna tehtud töö eest alusetult represseeritute õiguste taastamisel.

Kardetud mees tudengeid koolitamas

Praegu viibib Tartu Ülikoolis raadio «Vaba Euroopa» Eesti osakonna juhataja TOOMAS HENDRIK ILVES, kes esineb loengutega ajakirjandustudengitele käesoleva kuu lõpuni.

Paljud väliseestlased naljalt okupeeritud Eestisse ei soovi sõita. Millal tekkis mõte siiski tulla?

Idee Tartut külastada tekkis siis, kui kutsusin Marju Lauristini Münchenisse Baltimaade-teemalisele teaduslikule konverentsile. Kritiseerisin seal meie vestlustes Eesti ajakirjandust, mille peale Marju pakkus välja võimaluse teha Eesti ajakirjandusele kriitikat seal, kus Eesti ajakirjanikke koolitatakse. Nüüd olen Tartus ja püüan lisaks ajakirjandustudengitele lugeda ka inglise filoloogidele. Viimaste keeleoskus on väga varieeruv.

Milline on lühidalt sõnastades Eesti ajakirjanduse üldpilt väliseestlase pilgu läbi?

Kõige suurem probleem on vahest see, et Eesti ajakirjandus ei käsitle korralikult maailmasündmusi. Kui valgustab midagi, siis vaid asju, mis konkreetselt puudutavad Eestit ennast. Üldjoontes näitab praegune ajakirjanduspilt, et Eesti ei ole osake maailmast. Ta eksisteerib eraldi. Tegelikult tuleks aga Eestit tunnetada maailma osana just kõigepealt ajakirjanduse kaudu, nii et rohkem uudiseid laiast maailmast aitaks siinsetele asjadele tublisti kaasa.

Mis puutub lugudesse, mida Eesti lehtedes kirjutatakse, siis on nad liiga sageli paberile pandud distsiplineerimatult. Artiklite autorid ei mõtle, mis on oluline, ja nii satub lehtedesse sõna otseses mõttes lausa mustandeid.

Eesti ajakirjanikud peavad rohkem kirjutama tähtajaga, peavad õppima midagi mõistlikku kiiresti välja ütlema. See saab tulevikus määravaks.

Teie tee ajakirjanduse juurde?

Kõigepealt tuli mul läbi kirjanduse Eesti juurde jõuda. Mul on teaduslik kraad eksperimentaalpsühholoogias, kuid tegelesin rohkem kirjandusega. Pidasin ülikoolides loenguid, toimetasin ilukirjanduslikku ajakirja. Ühel hetkel hakkas Ameerika luule mind tüütama, püüdsin rohkem lugeda eesti kirjanike teoseid. Minu silmade ette kerkisid hoopis teistlaadsed probleemid. Huvitusin järjest rohkem ka eesti poliitilisest kirjandusest, sirvisin «Sirpi ja Vasarat». Kord lugesin kuulutust, et raadio «Vaba Euroopa» sovjetoloogia osakond vajab inimest, kes teeks eesti poliitilistest situatsioonidest ingliskeelseid ülevaateid. Andsin avalduse ja kolisin Münchenisse. 1988. aasta juunist töötan aga juba raadio juures Eesti osakonna juhatajana.

Lõpetuseks mõne sõnaga sellest, mis Eestis eriti silma hakkab?

Asjatud alaväärsuskompleksid — «Me oleme vaesed nõukogude inimesed!» Olen oma elus *homo soveticus*'i palju näinud, kuid väga harva eestlaste hulgas.

MARGUS SANGLEPP



Kui palju maksab keemiahoone?

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONIS 21. MÄRTSIL

Keemiahoone äraostmisest just juttu ei olnud, võimatu on aga selgeks saada, kui palju näiteks maksab ühe konkreetse maja hooldamine. Ja nii on vist iga allüksuse, iga teaduskonnaga. Seekordne

ÜLIKOOLI EELARVE

arutelu ei viinud senist asjast arusaamist kuigi palju edasi. Ei hakkagi seepärast kirja panema, mida keegi väitis. Võib-olla iseendale asjade selginedes edaspidi. Üks on aga selge — me kõik vist tahame täpselt teada saada oma kulusid-tulusid. Kui selles on täpne selgus, põhjendus, saab julgemini seada ja nõuda ka ülikooli kogu eelarvet.

Tahes-tahtmata kipub aga jääma mulje, et mele oma ülikooli õppejõud-teadlased on küll tunnustatud erialatundjad, kuid . . . jäävad jõuetuks *alma mater*'i praktiliste ülesannete ees. Me oleme enesele teadvustanud oma hädad, ent kuidas edasi minna? Teoorias pakume välja häid ideid, mis on kõik õiged, aga jäävad katteta. Otsime, aitame neid, kes oma ettevalmistuse poolest ei ole pädevad sekkuma omaenda allüksuse majandusprobleemidesse. Või teeb äkki mõni allüksus järgmise sammu ja pakubki abi?

JÄRGMISED VÕIMALIKUD ARUTELUPROBLEEMID:

- **valikainete kataloog,**
- **õpetajate ettevalmistus,**
- **sisekontroll ülikoolis, eeskirjad,**
- **infosüsteemi väljatöötamine,**
- **ruumide kasutamine,**
- **kantseleide töökorraldus,**
- **stipendiumid,**
- **üliõpilaste erialakeskne kontroll.**

JÄRGMISEL KOLMAPÄEVAL, 28. MÄRTSIL kl. 8.30:

- **UUSEHITUSED**
- **ÕPPEJÕUDUDE KOORMUSED**
- **AINEINSTITUUDID**

VARJE SOOTAK

Millal?

Paremal toodud skeem ei kutsu kedagi üles kopeerima Helsinki Ülikooli ega teiste Soome ülikoolide üliõpilaskondade struktuure. Samuti ei soovi ma seda, et pimesi kiidetaks Eesti Vabariigi lõpuaastatel eksisteerinud üliõpilasedustust, mis 1937. aasta 15. oktoobri otsusega muudeti kasulikuks küll organisatsioonidele, kuid mitte organiseerimatutele. Üliõpilaskonda esindasid seltsid ja korporatsioonid oma esindajate kaudu, organiseerimata tudengitel esindus puudus. Nad allusid korraldustele, mida konventide esindus tegi.

Aga rääkigem kõigepealt tänasest päevast.

Üliõpilasesinduse probleem teeb praegu peavalu nii Tartu Ülikooli üliõpilastele kui ka rektoraadile. Neli aastat tagasi välja pakutud omavalitsuse ideed osutusid nurisünnitiseks, sest nad rajati hingusele minevatele organisatsioonidele ja struktuuridele. Nüüd on olukord sootuks teine. Ometi pole Tartu Ülikooli üliõpilaskond oma esinduse loomiseks radikaalseid samme astunud, kuigi sellest on palju räägitud.

Näen mitmeid põhjuseid, miks olukord just selline on, nagu ta täna meile paistab.

✻ **Esiteks:** pole ikka veel midagi kuulda ülikooli autonoomiast, mis viiks meie *alma mater*'i välja vaimuhaige vaese sugulase seisusest, kes oma asjadega ise toime ei tule.

✻ **Teiseks:** üliõpilased, kes tõesti suudaksid midagi ära teha, on koondunud juba taastatud ja vastloodud organisatsioonidesse, mille tegevuse säilitamine on meie oludes juba omaette kunst ja nõuab suurt energiat.

✻ **Kolmandaks:** osa organiseerimata üliõpilaskonnast on praegu veel liiga ükskõikne ja ei kujuta ette oma õigusi. Piisab täiesti sellest, kui dekaan määrab oma äranägemise järgi enda ja üliõpilaste vahele vahendaja, kellest suurem osa teaduskonna üliõpilasi ei pruugigi midagi teada, rääkimata veel mingist usaldusest.

✻ **Neljandaks:** rektoraadist üliõpilasteni jõudvad repliigid meie üliõpilaste võimetuse kohta ja mõningate õppejõudude käitumine on tekitanud tudengite hulgas tugevat vastuseisu. Ilmselt tuleks esialgu rektoraadil suhelda üliõpilastega aktiivsemalt organisatsioonide ja teaduskondade esindajate kaudu, kuni luuakse üliõpilasesindus.

Põhjuseid on kindlasti veelgi.

Kuni pole loodud üliõpilasesindust, ei saa me rääkida Tartu Ülikoolis demokraatiast. Euroopa ülikoolides on üliõpilaskond siiski võimas jõud, kellel on õigus ja võimalused kõrgkoolide asjades otsustavalt kaasa rääkida nii majanduslikes kui õppe- ja teadustööd puudutavates küsimustes. Üliõpilaste kontrolli all on suures osas ülikoolide raha otstarbekas kasutamine. Ei tule kõne allagi, et ülikool näiteks maksaks kinni mingi aianduskooperatiivi võrktara.

KUTSUN KÕIKI ÜLIÕPILASORGANISATSIOONE JA ORGANISEERUMATA ÜLIÕPILASI ÜLES AVALDAMA MEELT, MÕTTEID JA ARVAMUSI SELLE KOHTA, MILLINE PEAKS VÄLJA NÄGEMA TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASESINDUS!

(Ettepanekud võib esitada «Universitas Tartuensise» toimetusse suuliselt või kirjalikult.)

MARGUS SANGLEPP

Helsinki Ülikooli Üliõpilaskond (HYY)

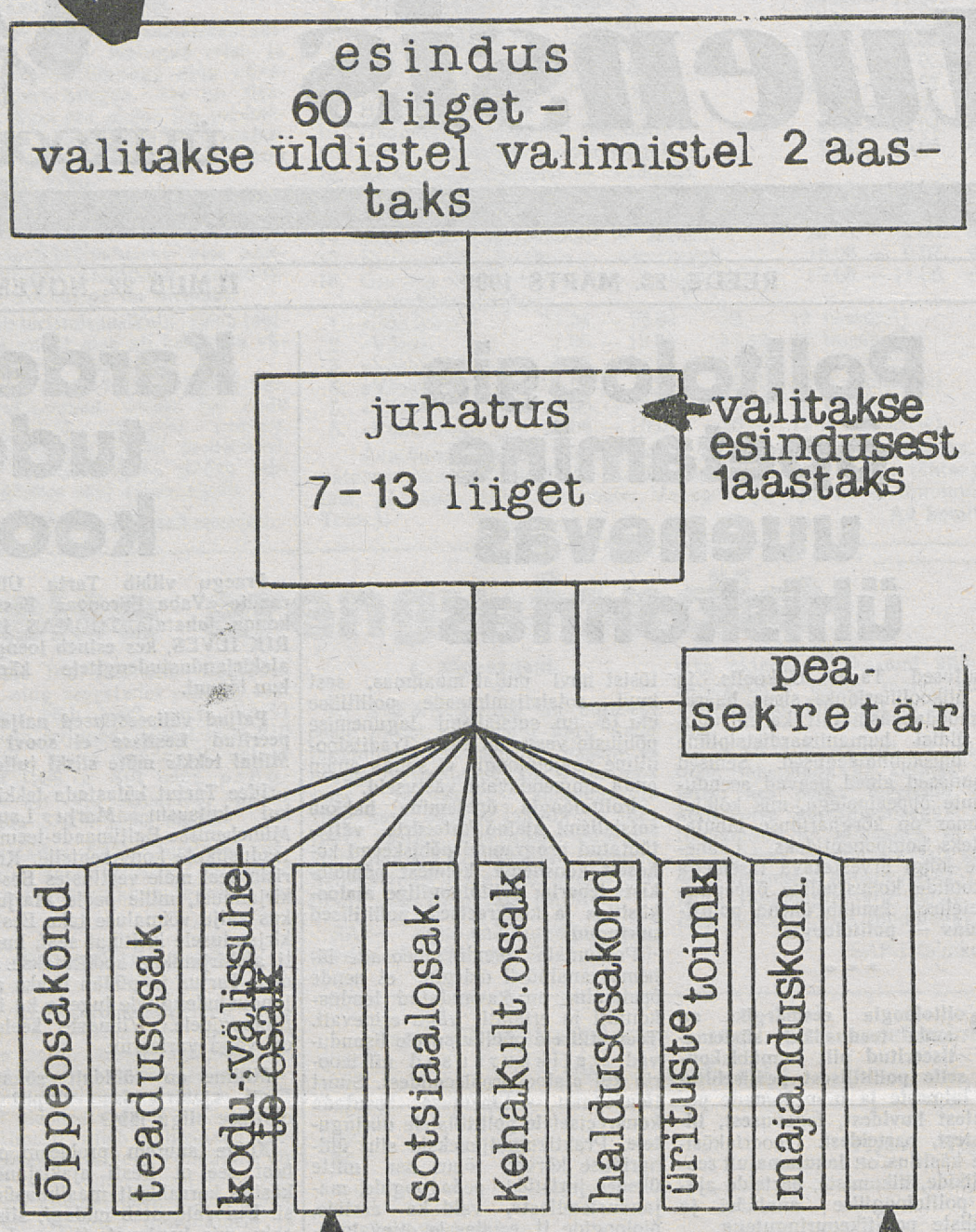

MILLAL SÜNNIB TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASesindus parlament?



EPA-s

on **EPA ÜLIÕPILASVOLIKOGU** olemas. See registreeriti veebruarikuu EPA nõukogus. Üliõpilasvolikokku kuulub lisaks iga eriala esindajale ka üliõpilasorganisatsioonide saadikuid.

TTÜ-s

tegutseb **ÜLIÕPILASLIIT**, mis moodustati eelmise aasta aprillis. Tehnikaülikooli lehes on ÜL-i struktuur niisugune: suhted firmadega, välissuhted ja suhted teiste kõrgkoolidega, finantsküsimused, majandus- ja varustusprobleemid, oma maja leidmine, õppetöö ja teadus, kultuur, sport, a/ü küsimuste kureerimine. ÜL-i esimees on Sulev Alajõe.

TPedI-s

paistab kolleegide ajalehe järgi elujõus olevat **a/ü ja ÜTÜ.**



VENIA LEGENDI

Arstiteaduskonna üldkirurgia, anestesioloogia ja reanimatoloogia kateedri dotsendi kt. **Toomas Väli** *venia legendi* loeng teemal «Maooperatsioonijärgsed funktsionaalsed häired» toimub reedel, 30. märtsil kl. 10.30 A. Linkbergi nim. auditooriumis (Puusepa tn. 8).

✻

Arstiteaduskonna otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri dotsendi kt. **Aleksei Panovi** *venia legendi* loeng teemal «Silmavigastused» toimub 4. aprillil kl. 12.15 otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri auditooriumis (Heldemanni tn. 1).

«FRATERNITAS LIVIENSIS»

Korp! «Fraternitas Liviensise» külalisõhtu toimub **reedel, 23. märtsil kl. 19** konvendi endises korteris Gustav Adolfi mäel Jakobi 68. Oodatud on meesüliõpilased.

Korp! «Fraternitas Liviensis»

OTSITAKSE TAGA

rohelist postkasti korporatsiooni «Indla» initsiaalidega. Postiljoni töö hõlbustamiseks palume see tagastada kastil märgitud aadressil.

SÕJAVÄEST TULNUD NOORMEHED,

kes käisid TÜ kutsekabinetis 16 PF testi tegemas, tulge oma tulemustele järele.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 23. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Üks sort on lihtsalt selliseid . . .» ansamblist «MADNESS».

Laupäeval, 24. märtsil kl. 21 diskoprogramm «Your favourite Music».

Kl. 21—21.45 film lauljanna SANDRAST.

Pühapäeval, 25. märtsil kl. 21 pühapäevadisko.

* * *

TÜ TEADUSRAAMATUKOGUS

Teisipäeval, 27. märtsil kl. 15 räägib dots. KAIDO JAANSON teadusraamatukogu ruumis 202 teemal «ALEKSANDER KESKÜLA, V. I. LENIN ja ROOTSI KUNINGAS».

* * *

Kohviku fuajees saab vaadata linna peakunstniku MERIKE KAUNISSAARE joonistusi ja akvarelle.

NB!

Esmaspäeval tuleb trükist ka 2-leheküljeline erinumber abiturientidele, mis jääb õppeosakonna käsutusse. Üksiknumbreid võib saada ka toimetusest.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 984. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 9 (1594) REEDE, 23. MÄRTS 1990 HIND 2 KOP.

Matemaatikateaduskond

- **Rakendusmatemaatikuks**
- **Matemaatikuks**
- **Õpetajaks**

Sel aastal võetakse meie teaduskonda 75 matemaatikut, neist 20 vene õppekeelega rühma (õpetajateks ja teoreetikuteks jagunemine toimub õppimise ajal), ning 30 rakendusmatemaatikut.

Meie teaduskonnas saavad hästi hakkama inimesed, kes suudavad loogiliselt mõelda ja tahavad end täpselt väljendada.

Õpitakse tundma selliseid matemaatika harusid nagu matemaatiline loogika, matemaatiline analüüs, geomeetria, algebra, arvutusmeetodid, statistika jt. Vastavalt erialale tutvutakse kas natuke või parasjagu ka arvutitega. Õpitakse keeli, poliitikat, tehakse sporti.

Meie teaduskonnas saavad kõik soovijad ühiselamukoha. Ühikas asub suurepärases paigas, paari sammu kaugusel õppehoonest, vanast ja uuest «Vanemuisest», raamatukogust ja kinost «Ekraan». Lähedal on veel saun, toidupoed, raudteejaam, apteek; samas majas sõbrad juristid, lähedal ajaloolased ja filoloogid.

Pärast lõpetamist saavad meie tudengid kindlasti erialasele tööle, matemaatikute järele siiani veel nõudmist on.

Kui Sind, armas lugeja, veel midagi huvitab, tule kohale ja vaata ise. Oleme heal meelel teejuhiks.

JUTA ANNUS,
rakendusmatemaatika V k.



Ajalooteaduskond

- **Ajaloolaseks**
- **Õpetajaks**
- **Logopeediks**
- **Psühholoogiks**
- **Arhivaariks**
- **Muuseoloogiks**
- **Etnograafiks**
- **Kunstiajaloolaseks**
- **Arheoloogiks**

Sel aastal võetakse meil vastu ainult ajaloo, eripedagoogika ja psühholoogia erialadele. Sotsioloogiasse ja psühholoogiasse on vastuvõtt üle aasta, nii et sotsioloogiahuvilistel tuleb üks aasta vahepeal töötada.

AJALOO-OSAKONDA võtame vastu 50 statsionaarset ja 20 mittestatsionaarset üliõpilast. Suurem osa saab **ajalooõpetaja kutse.** Saab spetsialiseeruda ka **arheoloogia, etnograafia, kunstiajaloo ja arhiivinduse erialale.** Ilmselt ei ole ka juhus, et mitmete tänapäeva parteide ja liikumiste juhtivad poliitikud on ajaloolased. Ajaloolased töötavad ka muuseumides, arhiivides, kirjastustes, muinsuskaitses, juhivad arheoloogilisi kaevamisi ja ajaloomälestiste kogumist.

Raske, aga meeldiv töökoorem ootab ajalooõpetuse radikaalsel uuendamisel eesti koolis. Koolides toimub parajasti põlvkondade vahetus, sel suvel tulijad on üks osa neist, kes õpetavad meie lastele ajalugu Eesti Vabariigi vaimus.

ERIPEDAGOOGIKASSE võtame nii statsionaarsesse kui mittestatsionaarsesse osakonda 25 üliõpilast. Nüüd, kus on uuesti väärtustatud humaansus, peab ühiskond senisest enam mõtlema puuetega lastele. On vaja suurt hingesoojust. Seni on seda kõige rohkem leidunud ilusatel tüdrukutel, kuid vajame ka ettevõtlikke mehi kogu süsteemi ümberkorraldamiseks. Rohkem lõpetajaid on viimasel ajal tööle suunatud **logopeedidena.**

PSÜHHOLOOGIA statsionaarsesse osakonda võetakse jälle üle pika aja vastu 20 üliõpilast. Saab spetsialiseeruda **kooli-, sotsiaal- ja tööpsühholoogiale.** Psühholoogia on uues arenemisjärgus. Ta on kujunenud sügavaks humanitaarteaduseks, mis on samal ajal ka eksperimentaalne.

Teaduskonna õppeplaanide ümbertegemisel suureneb oluliselt keelte õppimine, et lugeda rohkem väliskirjandust ja olla valmis minema vahetuse korras õppima Soome, Rootsi, Saksamaa Liitvabariiki või mujale.

Professor HELMUT PIIRIMÄE,
ajalooteaduskonna dekaan





SULLE, ABITURIENT

on see ajaleht oma valiku tegemiseks. Sind ootab uueneva Eesti uuenev TARTU ÜLIKOOL, kus saad õppida oma eriala ja valida ise teisi huvitavaid aineid, kus enam ei suunata lõpetajaid tööle, vaid tuleb endal töökoht otsida, kus praegu ei tule käia sõjalises õpetuses, kus enam ei tule kohustuslikku kehalist kasvatust, kus saad astuda mõne üliõpilaskorporatsiooni või -seltsi liikmeks, kus võid laulda ja tantsida ülikooli taidluskollektiivis... Võimalusi on palju. Tule ja vali!

Arstiteaduskond

- **Perearstiks**
- **Lastearstiks**
- **Sanitaararstiks**
- **Hambaarstiks**
- **Proviisoriks**
- **Spordiarstiks**

Mõtle veel järele! Mõõda seitse korda, võib-olla siiski ei lõikagi! Mõtle, et esialgu tuleb Sul arsiteaduskonnas õppida keemiat ja isegi füüsikat! Professor Tähepõld õpetab Sulle kaksteist ruutmeetrit värvilisi valemeid! Elu otsani ei pääse Sa milligrammidest, milliliitritest ja protsentidest. Ja ladina keel! Dotsendid Ela ja Arne Lepp oskavad tervet inimest ladina keeles peast ja ootavad Sinult sedasama. Nende kolleeg Kalev Ulp räägib, et tõelised poeedid on neerud, sest neis toimub uropoeesia ehk kuseloome. Professor Lenzner teeb küll lahke näo, aga eksamil küsib ees- ja liignimepidi selliseid asju, mida palja silmaga ei näegi. Ja professor Truupõld! Temal on kõik maailma haigused purkidesse pistetud, mingit silti peal ei ole, eksamil nuusuta ja arva ära. Üle tuhande purgi. Ja katsu Sa arsiteaduskonnas mõnest loengust puududa. Kohe vanemad ülikooli! Puudujaid kontrollitakse iga loengu alguses ja lõpus ning vahepeal loendatakse kohalolijaid regulaarselt. Maha ei saa ka kirjutada muidu kui salaja. Ja siis on veel need korporatsioonid. «Sakala» või «Fraternitas Liviensis» haarab Su kohe kaasvõitlejaks. Iga nädal mõni koosolek, hullem kui komsomol, ausõna, isegi laulma peab seal. Nii et mõtle järele, rahvuslikus lumipesus eesti noormees või neid, kas siis Maarjamaal veel vähe on kooperatiive ja ühisfirmasid, kus saab kähku jalad alla, video riiulisse ja varsti ise Rootsi minema!

Aga pole ka suur õnnetus, kui Sa tänavu sisse astud, sest arsiteaduskonna professuur otsustas tunduvalt tõsta väljalangevust. Nii et **sisseastumiseksameid on neli: bioloogia, keemia, võõrkeel ja kirjand.** Medalistid pääsevad ühega, kui saavad bioloogias 9 või 10 palli. Lõputunnistusel peab Sul olema kirjas füüsikahinne. Ja Sul peab olema meie sotsialistlikus liiduvabariigis alaline sissekirjutus, ka siis, kui soovid ravi eriala õppida vene keeli.

Astud Sa **ravi, pediaatria, sanitaarhügieeni või spordimeditsiini erialale,** õpid kõigepealt ikkagi **raviarstiks.** Sina ravid, aga loodus tervendab, nagu ütleb vanasõna. Võid valida ka **stomatoloogia** või **farmaatsia.** Kui Sa tubli, taiplik ja usin oled ja Tartu tarkus Sul juba selge on, võid ehk vanematel kursustel Soome, Rootsi, Saksamaale ja vahest kaugemalegi sõita lisa õppima ja sanitaripalgana kõva valuutat teenima.

Aga kui Sa kõnnid Toomemäel Vanasse Anatoomikumi oma esimesse praktikumi, nii nagu kõik Eesti arstide põlvkonnad enne Sind, siis tea, et hüvakätt jääb sünnitusmaja, kurakätt surnukuur ja piiritusekelder. Ja sel väiksel maalapil seal vahepeal pead Sa leidma oma tee. Igal sammul saadab Sind ausambapilguga doktor Faehlmann, esimene eesti soost arst.

TÕNU PEETS,
ravi III k.

Kehakultuuriteaduskond

- **Sporditreeneriks**
- **Kehalise kasvatuse õpetajaks**
- **Spordimetoodikuks**
- **Ravikehakultuuri metoodikuks**

1990. aastal võetakse kehakultuuriteaduskonda vastu 65 üliõpilast statsionaarsesse osakonda ja 25 kaugõppeosakonda. Statsionaarne osakond jaotub omakorda 50-liikmeliseks eesti ja 15-liikmeliseks vene õppekeelega rühmaks. Kaugõppes toimub õppetöö ainult eesti keeles.

Õppetöö statsionaarselt kestab neli aastat, sellest kaks esimest baasõpetusena ning kaks järgmist aastat vastavalt spetsialiseerumisele sporditreeneri (spordimetoodiku) või kehalise kasvatuse õpetaja erialal süvaõpetusena. Ravikehakultuuri instruktori eriala omandatakse individuaalprogrammi alusel. Kaugõppes on stuudiumi kestuseks viis aastat.

Sisseastumiseksameid (konkursieksameid) on tänavu kolm: bioloogia, kirjand ja üldkehaline ettevalmistus. Nn. tasemeeksamiks on erialase tehnilise ettevalmistuse kontroll, mille tulemusena märgitakse eksamilehele arvestatud (mittearvestatud). Vastuvõtu tingimused soosivad neid, kellel on oma lemmikalal vähemalt II spordijärk.

Ootame teaduskonda õpihimulisi spordiga tegelevaid noori.

GENNADI JAGOMÄGI,
õppeprodekaan



Bioloogia-geograafia-teaduskond

- **Bioloogiks**
- **Geograafiks**
- **Geoloogiks**
- **Õpetajaks**

«Kui tahate õppida ELUTERVETE VAADETEGA INTELLIGENTSES SELTSKONNAS, siis tulge meilel» ütlevad BIOLOOGIA-GEOGRAAFIAteaduskonna üliõpilased. Veel peavad nad oma teaduskonnale iseloomulikuks ühtset valmu ja intensiivset seltsielu, rõhutavad, et puuduvad rahvustevahelised vastuolud. «See on parim võimalus õppida tunnetama looduse, inimese ja kultuuri ühtsust.»

Ometi on erialades suuri kõikumisi. **Bioloogiaosakonna teoreetilisse harusse** on alati palju soovijaid olnud, seevastu pedagoogilisse harusse on tulnud vastu võtta ka miinimumhinnetele eksamid sooritanud inimesi. See tekitab olulise tasemevahe. Seetõttu ongi eriti oodatud noored, kes soovivad pärast ülikooli lõpetamist oma teadmisi klassi ees jagada.

Teoreetilises harus on spetsialiseerumisvõimalused muidugi suuremad: **biokeemia, ökoloogia, botaanika, taimefüsioloogia, mikrobioloogia, geneetika, tsütoloogia, molekulaarbioloogia, zooloogia, hüdrobioloogia.** Suuremad on ka erialade iseärasused. Mõnede alade õppimise vältimatuks eeltingimuseks on tugev tervis, sest pidevalt tuleb ette pikki sõite välitöödele. Teiste puhul aga toimub põhiline töö laboratooriumides, eksperimenteerides.

Bioloogid, kellest ei saa pedagooge, hakkavad tööle teadusasutustes, laborites, looduskaitse-, kalandus- ja jahindusettevõtetes.

Geograafiaosakonda pürgijad peavad olema valmis pedagoogitööks. Kõik lõpetajad saavad õpetajakutse ja umbes pooled asuvad koolidesse tööle. Ülejäänud leiavad töökohad projekteerimisasutustes, TA instituutides, keskkonnakaitse- ja turismiasutustes, plaanija statistikaasutustes, põllumajanduses. Spetsialiseeruda saab biogeograafias, majandusgeograafia ja füüsilise geograafia alale. Tihti tuleb viibida pikematel välitöödel, õppereisidel, ekspeditsioonidel. Siit ka samasugused nõuded kui bioloogidele.

Sama käib ka **geoloogiaosakonna** üliõpilaste kohta. See osakond on vaatamata fosforiidiskandaalile väga populaarne ja konkurss suur. Eelkõige peetakse geoloogiainseneri ametit sobivaks meestele, sest see on seotud küllalt raske füüsilise tööga ja pikaajalise kodust eemalviibimisega. Lõpetanutest saavad kaardistus-, hüdro- ja ehitusgeoloogid, harvem ka petrograafid ja paleontoloogid. Tööle suunatakse nad tootmiskoondisse «Eesti Geoloogia», Geoloogia Instituuti, Ehituskomitee projekteerimisinstituutidesse.

Sisseastumiseksamid sarnanevad möödunudaastastega. Vahe on selles, et nüüd on kõik kolm eksamit (ka kirjand) konkursieksamid, mida hinnatakse 10 palli süsteemis.

Bioloogia-geograafiateaduskonna I kursusele võetakse õppima 70 tulevast bioloogi, 35 geograafi ja 15 geoloogi.

Majandusteaduskond

- **Raamatupidajaks**
- **Kaubatundjaks**
- **Majanduskäberneetikuks**
- **Rahandusspetsialistiks**
- **Kaubandusökonomistiks**

Uuendused on jõudnud ka majandusteadusesse. Alates käesolevast õppeaastast kulgeb õppimine kahe esimese aasta jooksul koos. Siin tahetakse panna alus majandusteaduse teoreetilisele baasile (majanduse üldteooria, majandusajalugu, kõrgem matemaatika, loogika, esteetika, keeled).

Spetsialiseerumine algab III kursusel ning õpitakse 2 aastat. Pärast IV kursust saab enamik diplomi. Süvendatult jääb õppima ¼—⅓ üliõpilastest. Need on kõige andekamad, töökamad ja visamad. Pärast aastat-poolteist peaks nende tööd kroonima bakalaureuse tiitel.

Kui palju vastu võetakse?

1) kaubanduserialadele 90 (neist üks vene grupp);
2) rahandusse 30;
3) majanduskäberneetikasse 20;
4) välismajandussuhetesse 25 (esmakordselt).

● Mis eksamid tuleb selleks sooritada?

Kõikidel kirjalikult matemaatika ja kirjand. Kolmel esimesena märgitud erialal geograafia ja välismajandussuhetes võõrkeel.

● Kes võivad astuda majandusteaduskonda?

Kõik õpihimulised ja enesekindlad noored. Avaramad perspektiivid on noormeestel, kuid ka tragid neiud lõõvad läbi. Edaspidi nõutakse senisest rohkem ka iseseisvat mõtlemist. Majanduskäberneetikas tuleb küllalt palju tegelda matemaatikaga.

● Kas õpiaja jooksul saab käia praktikal ka välismaal?

Saab ikka. Praegugi on üks meie endine üliõpilane Kieli ülikoolis. 2 neidu oli möödunud aastal Berliinis, 2 lähevad sellel aastal Luneburgi, mõned USA-sse, Soome jm. End täiendamas on ka õppejõude. Praegu on meilt 3 õppejõudu Läänе-Saksamaal ja üks Soomes. Viimase aasta jooksul käisid õppejõud lisaks märgitutele veel USA-s, Rootsis, Soomes, Poolas.

● Kellel pole soovitav tulla õppima majandusteaduskonda?

Laiskadel. Kõigil neil, kes ei armasta pidevat tööd. Arvestage, et kõrgkool on muutumas õppimisasutuseks. See nõuab palju iseseisvat tööd.

● Kuhu suunatakse tööle?

Ei suunatagi. Igaüks leiab endale ise töökoha. Parimad üliõpilased otsitakse üles tööandjate poolt. Soovitan tulla õppima tulevase töökoha stipendiaadina. Sel juhul on stipendium suurem ja töökoht kindel. Enamik meie lõpetajatest hakkab tööle kaubandusorganisatsioonides (raamatupidajatena, ökonomistidena, kaubatundjatena), rahandusorganites ja pankades, statistikavalitsustes, välismajandusega tegelevates organisatsioonides, ka paljudes ettevõtetes.

Professor VALNER KRINAL,
majandusteaduskonna dekaan



Õigusteaduskond

- **Kohtunikuks**
- **Prokuröriks**
- **Uurijaks**
- **Notariks**
- **Advokaadiks**
- **Juriskonsuldiks**
- **Haldusaparaadi juristiks**

Õigusteaduskonna lõpetanu saab juristi kvalifikatsiooni, mis annab talle võimaluse töötada üsna paljudes eluvaldkondades.

Juristi traditsioonilisteks tegevusaladeks on olnud töötamine **kohtunikuna, advokaadina, prokurörina, uurijana ja notarina.** Meie maal on tarvis jälle tõsta suuremasse ausse kohtuniku töö ja suurendada advokaadi osatähtsust. Sellega on juba alustatud.

Täie eluõiguse on endale võitnud majandusjurist. Tema on **juriskonsuldina** majandusorganisatsiooni õigusteenindaja, annab õigusabi nii organisatsiooni juhtkonnale kui ka teistele töötajatele ja kaitseb nende huve. Järjest rohkem vajatakse välismajandussuhtluses kompetentseid juriste. Esimesi samme nende ettevalmistamiseks on teaduskonnas astutud.

Juristideta ei saa läbi ka riigiaparaat — linna- ja maakonnavalitsused, ministeeriumid jne.

1990. aastal võetakse õigusteaduskonda vastu 60 üliõpilast statsionaarsesse ja 70 kaugõppeosakonda. Viimases on ka 20-liikmeline vene õppekeelega rühm. Sellesse võetakse aga vastu vaid neid, kellel on algteadmised eesti keelest olemas. Statsionaarses osakonnas toimub õppetöö ainult eesti keeles.

Sissesaamiseks tuleb õiendada konkursieksamid eesti keelest ja kirjandusest (kirjand), NSVL ajaloost (suuline) ning võõrkeelest (suuline), samuti tasemeeksam vene keelest (vene rühma pürgijatel eesti keelest).

Ootame väga niisugust uut täiendust, kes peab lugu õiglusest.

Dotsent KALLE NIGOLA,
õigusteaduskonna õppeprodekaan

Füüsika-keemia-teaduskond

- **Keemikuks**
- **Füüsikuks**
- **Õpetajaks**

Uus Eesti vajab järjest vähem kitsale erialale orienteeritud spetsialiste. Seda on arvestatud ka füüsika-keemiateaduskonna uute õppekavade koostamisel.

Selles teaduskonnas hakatakse andma **kaheastmelist haridust: I astme** lõpetamiseks kulub 4 aastat, **II astme** lõpetajail kulub veel 2 aastat. Pedagoogilistes osakondades astmeid ei ole, seal toimub õppetöö 5 aastat.

Kolmel esimesel aastal toimub õppetöö kursuste süsteemis. Selle ajaga võetakse läbi eriala üldained, kõrgem matemaatika ja humanitaarainete tsükkel.

Järgnevatel aastatel kuulavad üliõpilased omal valikul nn. valikkursusi. Neist kuni 15% ei pruugi üldse olla seotud valitud erialaga, neid võib kuulata teistes teaduskondades või kõrgkoolides.

II astme lõpetajad võivad taotleda ka magistrikraadi.

Sisseastumistingimused on samad mis mullugi, s. t. medalistid, vabariikliku füüsika- või keemiaolümpiaadi 15 paremat, Matemaatika-Füüsikakooli väga headega lõpetanud ja vabariikliku keemiaviktoriini 5 parema võistkonna liikmed saavad sisse erialase vestluse põhjal. Teistel tuleb teha 3 eksamit: füüsika või keemia, matemaatika ja eesti keel.

Kohtumiseni suvel!

Dotsent HENN VOOLAID,
füüsika-keemiateaduskonna
dekaan

Filoloogiateaduskond

- **Õpetajaks**
- **Keele, kirjanduse või rahvaluule uurijaks**
- **Toimetajaks, korrektoriks**
- **Raamatukogutöötajaks**
- **Tõlgiks, giidiks**
- **Ajakirjanikuks**

Millistel erialadel on võimalik omandada haridus TÜ filoloogiateaduskonnas? Meil saab õppida **eesti filoloogiat** spetsialiseerumisega **eesti keelele, soome-ugri keeltele, eesti kirjandusele ja rahvaluulele.** Juba teist aastat toimub vastuvõtt **praktilise eesti keele erialal,** lõpetajatel on võimalus hakata õpetama eesti keelt võõrkeelena. Eesti keel on olulisim töövahend ka tulevastele **žurnalistidele.**

Võõrfilloloogе võtame nagu igal aastal vastu **inglise ja saksa keele erialale,** kuid sel aastal on järjekordselt oodatud ka **prantsuse keele** huvilised.

Vene filoloogia erialad on vene keel ja kirjandus ning vene keel rahvuskoolis. Viimasel valmistatakse ette peaasjalikult vene keele õpetajaid eesti koolidele.

Mida ootame filoloogiateaduskonda astujailt? Laialdast silmaringi, üldist kultuuri- ja keelehuvi, suurt lugemust. Töökus ja visadus on kindlasti vajalikud kõikidel filoloogia erialadel, eriti aga võõrfiloloogidele; ei ole ju võõrkeelt võimalik omandada ilma järjekindla tööta.

Lisanõuded on püstitatud **žurnalistika erialast** huvitatuile: neilt soovib vastuvõtukomisjon näha ajakirjanduses avaldatud **kaastöösid, eksamitele eelneb ka loominguline konkurss.**

Millistel töökohtadel võib leida meie teaduskonna lõpetanuid? Suur osa filoloogidest leiab rakendust koolides ema- või võõrkeele **õpetajatena.** Kuid tegevussfääre, mis ootavad noori filoloogе, on teisigi. Saadud ettevalmistus võimaldab töötada ka **kirjastustes ja muuseumides, teadusasutustes ja raamatukogudes.** Vastava ande korral on võimalik leida tegevust **tõlgina;** eriti võõrfiloloogide vastu on viimastel aastatel näidanud üles huvi firmad, mis soovivad aktiviseerida oma välissidemeid. Žurnalistid leiavad töökoha ajalehtede toimetustes, raadios või televisioonis.

Õnne ja edu eksamitel, tulevased filoloogid!

Dotsent KARL LEPA,
õppeprodekaan

Loe hoolega, tudengiks pürgija!

Kehtima jäävad mullu kasutusel olnud vastuvõtueeskirjad. Täiendavat infot nii sisseastumiseksamitest kui ka vajalikest dokumentidest saate sisseastuja teatmikust.

Vastuvõtueksamitel kehtib kümnepalliline hindamissüsteem. Taseme-eksameid, kus hinnanguks on arvestatud/mittearvestatud, kasutavad tänavu ainult filoloogia-, kehakultuuri- ja õigusteaduskonnad. Keskkooli medaliga või keskeriõpeasutuse kiitusega lõpetanud võetakse vastu, kui nad teevad esimese eksami 10 või 9 pallile.

Ka tänavu on **soositavaiks erialadeks matemaatika, keemia ja füüsika.** Medaliomanikud võetakse vastu ilma eksamiteta, vestluse põhjal teaduskonna komisjonis. Samamoodi vastuvõetuks võivad osutuda ka tugevad ainetundjad, kellel on kaasas aineõpetaja allkirjaga suunamiskiri.

Vastuvõtmise järjekord: 1) eksamiteta sisseastujad, 2) positiivsete eksamihinnete saamisel konkursivabalt sisseastujad (noored sõjaveteranid, orvud), 3) kõik ülejäänud üldise konkursi alusel.

Pallide võrdsuse korral eelistatakse: 1) sõjaväest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatuid; 2) erialavõimeid näidanuid (olümpiaadid, ÕTÜ jne); 3) enam kui 2-aastase tööstaažiga sisseastujaid.

Dokumente hakkame vastu võtma **25. juunil, viimane tärmin on 13. juuli.** Vastuvõtukomisjon töötab kella 9-st kella 16-ni. **Vastuvõtueksamid** kestavad 16. juulist kuni 31. juulini. Vastuvõetute nimekirjad pannakse välja 5. augustiks. Nii statsionaarseks kui ka kaugõppetudengiks pürgijad esitavad oma dokumendid ja sooritavad eksameid ühel ja samal ajal.

Vastuvõtukomisjoni tööd kergendate ja hoiate kokku oma kallist aega, kui toote kaasa korralikult vormistatud dokumendid. Enne Tartusse sõitu vaadake dokumendid hoolikalt üle.

Avaldus (1) täidetakse kohapeal, samuti ankeet elulooandmetega. Ankeeti tuleb märkida ka vanemate töökohad, ametid ja kuupalgad; need peaks enne täpselt järele uurima.

Lõputunnistusel (2) peavad nii eesti- kui venekeelsed nimed tähttähelt kokku langema passis olevatega; eesti- ja venekeelne pool olgu identsed. Tunnistusel peab olema märgitud selle väljaandmiskoht.

Iseloomustusel (3) olgu õpilastel direktori ja klassijuhataja allkiri ning töölisnoortel asutuse juhataja allkiri.

Ka iseloomustusel olev nimi peab täielikult ühtima passis olevaga. Kui iseloomustus on mitmel lehel, peab igal lehel olema direktori allkiri, kindlasti kuupäev, pitsat ja iseloomustatava täielik nimi. Hea, kui iseloomustus sisaldaks ka soovituse ülikooli astumiseks.

Arstitõendilgi (4) langegu nimi kokku passis olevaga; olgu pitsat, allkiri ja tõendi lõpliku kinnitamise kuupäev. Tõendilt ei tohi puududa ühegi nõutud eriarsti, näiteks psühhiaatri (kõige sagedasem viga!) märge.

Kuus fotot (5) olgu pärit ühest ja samast negatiivist, mõõtudega 3×4 cm, ilma valge nurgata.

Töötanud noored peavad esitama väljavõtte tööraamatust (6), mis on kinnitatud töökohal. Kui väljavõte on mitmeleheline, olgu kinnitatud iga leht: pitsat, allkiri ja kindlasti kuupäev. Lisaks tuleb komisjonile esitada **pass** (7) ja **noormeestel sõjaväekohustuse dokument** (8); **kutsealuse tunnistus või sõjaväepilet.**

Tehnikakooli lõpetanud peavad esitama ka keskkooli lõputunnistuse.

* * *

Kaugem rahvas peaks tulema Tartusse võimalikult hommikul. Paberite täitmine ja läbivaatamine võtab omajagu aega. Ära tuleb käia arstipunktis, kus ülikooli arst heidab oma pilgu sisseastuja tõendile. Arstipunkt asub Leningradi mnt esimese tornühiselamu II korrusel (üle kaarsilla vasakut kätt, peahoonest umbes 10 minuti tee). Samuti peab iga sisseastuja vestlema oma tulevase teaduskonna dekaaniga. Dekaanid võtavad vastu ainult mõni tund päevas, enamasti lõuna paiku. Niisiis: mida varem, seda parem.

Vastuvõtukomisjon püüab olla teile abiks vanasse auväärsesse *alma mater'isse* sisseastumisel. Soovime teile head «põrumist» lõpueksamitel ja tere tulemast kindlate teadmiste, korralikult vormistatud dokumentide ja hea tujuga ülikooli vastuvõtukomisjoni!

Edu soovides

vastuvõtukomisjoni
sekretariaat

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 985. Tiraaž 4000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 10 (1595) REEDE, 30. MÄRTS 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

P Ä E V A U U D I S E I D I

Läbirääkimised

Selle järele määrati (Liivimaa seisuste poolt — Toim.) kohe teised saadikud ——— need legaadid reisisid a. 1554 oculipäeval (3. paastupühal) Moskvasse, kus nad aina ülemääraseid nõudmisi kuulsid. Sest moskoviit manitses neid ja nõudis neilt oma kantsleri ja nõunikkude läbi võimatut ja rasket maksu igimuistsetest aastatest peale, millele siis legaadid vastasid ja pärisid, mis põhjusel suurvürst liivimaalastelt seda maksu nõudvat, kuna tema iialgi ei olevat olnud liivimaalaste isandaks ja liivimaalased ka mitte kunagi tema maksualused.

Moskoviidi kantsler ja nõunikud jäid ikkagi nõudmise juure ja seletasid, et Tartu piiskopkond juba muiste olevat alati tribuuti tasunud, mida piiskopi saadikud täiesti eitasid, teada andes, et ei võidavat tõendada, et Tartu piiskopkondlased eales olevat olnud suurvürsti maksu alused, seepärast ärgu suurvürst nõudku midagi uut ja ebatavalist ———

Selle peale kostsid moskoviidi mehed jälle: «Suurvürst tahab tribuuti ja ta ei mõtlegi sellest taganeda karvavõrdki.» Saadikud omalt poolt nõudsid jälle agaralt, et tõendatagu allkirjade ja pitseeritud dokumentidega, et Tartu piiskopkondlased olevat suurvürstile maksu võlgu raha või teiste asjade näol. ——— Pärast pikka vaidlemist tehti viieteistkümneks aastaks rahu selle otsusega, et kõik tüliasjad Venemaa ja Liivimaa vahel ühes tribuudiga olgu õiendatud kolme aasta jooksul.

B. RUSSOW,
Liivimaa kroonika,
Stockholm 1967, lk. 96 jj.

Nekrudiwõtmisest

Sel 1. Septembril on Keisri Herra polest käsk välja tulnud, et tullewa Nári kuus jälle uus nekrudi wõtminne tulleb. Wiis meest wõetakse tuhhande pealt, ja peab wastowõtminne **15.** *Januaril hakkama ja* **15.** *Webruaril lõpma. Nekrutide wanadus on* **21** *ja* **30** *aasta wahhel, se on: noremaid kui* **21-** *ja wannemaid kui 30-aastasid mehhi ei wõeta mitte wasto; olgo siis, et mõnni rummalusses ennast püüdnud pelgo hoida, kedda wõetakse, kui ta* **31** *aastat wanna on, weel wasto. Nekrutide pikkus peab keigewähhemast 2 arssini 3 wersokki olema. Wastowõtmiste jures ei wida mehhi mitte ennam, nago enne, allasti, waid särgiväel kommissioni ette.*

Meil on, tänno Jummalale, peale **6** *aastat puhkamisse aega olnud. Andko Jummal, et sesinnane keiserlik käsk ka Eestimehhi iggal pool kui mehhi leiaks, kes mitte nago naesed ulludes, waid kui mehhed Jummala nimmel ja römoga omma kalli Keisri kutsumisse peale wäljaastussid. Aus mees se, kedda vastowõetakse.*

«Perno Postimees»
nr. 28, 1862.

Mugelmann teeb suurt poliitikat

———

Härra Mugelmann üldse ei salli noori — mis nemad teevad! Mugelmanni ideaal on muuta riigikogu mingiks vanadekoduks, kus peaks istuma kinnisilmi ja kivistunud südamega. Ta pole kaotanud lootust paremate aegadele: küll, küll tärkab Eestiski oma Mussolini ja küll see juba mõistab lõpu teha poliitilistele edvistamistele ja janditamistele. Kõigile, kes milgi kombel on tema vastased, soovitab ta ainult malka.

Kord küsis temalt keegi, kas ta ei sooviks Eestile kuningat? Mugelmann mõtles pisut, koputas sõrmega vastu lauaserva ja vastas:

«Ega kuningaski poleks ülearune. Aga muidugi mitte niisugune kuningas, kellel pole mingit võimu ega väge. Kuningal peab olema raudne võim, raudne rusikas, ainult siis on temast riigile kasu. Nukkusid ja iluasju pole meil vaja.»

«Mis teeksite te kõige enne,» küsis naaber uuesti, «kui näiteks teid valitakse Eesti kuningaks?»

«Nooh,» noogutas Mugelmann saladuslikult pead, «küllap mina juba teaksin, mis teha.»

«Vist küll kaotaksite üüriseadusse juba esimesel päeval?»

«Tingimata. Ja veel muudki teeksin.»

«Kas parlamendi saadaksite laiali või jätaksite alles?»

«Hmh, parlament ...» urises Mugelmann pahaselt nagu Kiplingi kass, kes armastas kõndida üksipäini. «No niisugusel kujul, nagu see on kestnud seni, ei jätaks ma seda — mitte iialgi!»

———

«Esimene asi — nolgid välja: asemele uued, kes maailmas juba on elanud ja olnud.»

«Tähendab, te ise nimetaksite rahvasaadikuid?»

«Nojah, kas või nimetaksin .., ükskõik.»

«Pai härra, aga need ju siis polekski rahvasaadikud.»

«Ükskõik, kes nad oleksid, igatahes aru peaks neil peas olema.»

«Popside asi oleks siis vist küll päris pops? Töö- ja kunstirahvas vist küll tõmbaks püksirihma poole võrra koomale?»

«Igatahes. Oleks ammugi aeg. Tehku ausal viisil tööd, küll siis leiba saab. Kas praegusel ajal veel mõnda õiget töölist leidub! Ja kunst ja nõndanimetatud kirjandus? Kellele on tarvis teie lendavaid sigu ja rohelisi sisalikke? Ja mis keel see on, mis te kirjutate? See on justkui hiina keel.»

«Kas olete palju lugenud meie kirjandust?»

«Pole lugenud ega loegi niisugust prahti.»

———

OSKAR LUTS
«Följetonid»

Jaan Kägu hakkab ministriks

Ega ma tiand siia maani et eesti vabariigis änam põlegi valitsust et olla elud täis kõigil saand ja läind ää et tehke keda tahate ja nüüd pidada otsitama uusi ministreid kes kui kokku tulevad teevad uue valitsuse ja asi jälle nudi ja põle äda kedagi.

Kus ma läksin ükspäe toom piale et rääkida nigu tiada mul varastati rahakott ää kui päikese varjutust vaatasin ja tahtsin ministriga kokku saada et mis kurja vaimu kord see vaba riigis nii sugune on et inime ise ei tiagi ja korraga raha kott läind kõige tollari rahadega tükkis ja et kas valitsus kavatseb uue raha koti anda kus tollari rahad sees või niisukese käsu teha kellega edaspidi päikese varjutused keelatakse oopis ää või mis ja küsin sialt kupernäri maja eest kus politsei seisab et kas valitsus on praegu ametis et kell põle veel kolm ja riigi ametnikud peavad kella kolmeni töös olema nigu mul on üks tuttav ministeeriumi ukse oidja ja see ka enne kella kolme lahti ja et vat tahan rääkida et raha kotti põle änam.

Kus politseinik oli ladna mees ja rääkis kõik ära pikalt ja laialt et valitsust põlegi änam et läind riigi kogus kiskuma ja ühed ütelnd et me nisukest valitsust ei taha et mõnel ei pidada kooli aridust olemagi või nii ja et nüüd tehakse nisuke valitsus kus kõik on koolis käind ja tunnevad äste numbreid ja oskavad suuri ja väikseid tähti lugeda. Ja rääkis veel keda ma enne ei tiandnki et meil pidada olema mitu ära konda ja igal ära konnal pidada olema oma uvid nii et rahva kasude kaitsmisest põlla juttugi ja lõi lõpuks käega et mis see minu asi on ja akkas jälle au andma suurtele ärradele kis kupernäri maja uksest sisse ja välja käisid.

———

Ja tulin koju tagasi ja akkasin mõtlema, et olen kõik ametid läbi teind ja ädasse põle veel kuskil jäänud nigu raudtee peal remontis olnd kraavi kaevand leivategija juures õpi poisiks olnd ise oma käe pial viksi teind kaltsu korjand tööd teind et võiks korra proovida ka kuda see ministri amet on et ta räbalam ikke põle kui mo siiamaansed ametid.

Ja tuli meelde kuda mo tuttav ministeeriumi ukse oidja üks kord mulle täi turul rääkis kui ka sialt ühte nisukest kruvi tahtsin osta mis pias käib sest inimesed olid rääkind et jaan kägul olla üks kruvi peast puudu ja ma kohe padavai ostma et ega nisukest asja ka põle et inimene ja korraga mõni kruvi puudu ja sain sial ministeeriumi ukse oidjaga kokku vat kus oli tark mees misukest ma enne põle näind ja rääkis et ministritel põle kedagi teha et magavad omtku kella kümneni ja siis sõidavad autuga ukse ette ja tilguvad natuke aega sial ja viskavad mõne paberile vapi alla ja piale seda lähevad valitsuse koosolekule kus räägivad ka natuke aega ja kui änam muud kedagi põle teha siis räägivad teine teisele anek toota mis on nisukesed naljakad jutud mis ajavad inimese naerma. Ja et see pidada kõik see ministri töö olema kelle eest saavad viiskümmend tuhat kuus ja ma küsisin et kas eesti rahas või ja ministeeriumi ukse oidja ütles et eesti rahas neh.

Kuram kus ma pidin see kord pikali kukkuma et viiskümmend tuhat eesti raha et küll see võib üks raha unik olla et ma põle oma elus nii palju raha korraga näindki ja nüüd mul tuli see kõik meelde kui kodus seda järele mõtlesin mis politseinik oli rääkind ja otsustasin panna kuulutuse lehte et kul ministert vaja on siis tulge eaks tarabella tänavale kus mo elu korter on ja küsige jaan kägu siis räägime edasi. Ega ma nii palju palka ei tahakski ea kui üks kümme tuhatki kuus saab mul naisi lapsi

(Järg 4. lk.)



Kes need mehed võiksid olla (mis ajast) ja mida on neil öelda? Nupukamaile arvajaile tasuta «UT» aastakäik ja mõni vene rubla.

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONIS 4. APRILLIL kl. 8.30:

- VALIKAINETE KATALOOG,
- OPETAJATE ETTEVALMISTAMISE KONTSEPTSIOON,
- AINEINSTITUUDID.

VÄITEKIRI ÜLIKOOLI AJALOOST

21. märtsil kaitses Üleliidulises Juriidilises Kaugõppeinstituudis kandidaadiväitekirja riigi ja õiguse ajaloo kateedri vanemõpetaja PEETER JÄRVELAID.

Töö hõlmab ajavahemikku 1632—1889 ning käsitleb õigusteaduslike distsipliinide õpetamist TÜ õigusteaduskonnas. Juhendas dots. A. Kiris, oponeerisid prof. V. Zorkin ja dots. O. Omeltšenko Moskvast. Erialanõukogu otsus kandidaadikraadi omistamise kohta Peeter Järvelaiule oli üksmeelne.

JAAK RABA

UUS ÜLIÕPILASAJALEHT

Tartus ilmus uus venekeelne ajaleht 8-leheküljeline «Alma Mater» nr. 1. Väljaandjana on kirjas Rein Kilk, toimetajana Dmitri Kuzovkin aadressil Küütri 2—5.

Tegijad viitavad oma eelkäijaile «TRÜ» kunagistele venekeelsetele lehekülgedele ja hilisemale venekeelsele lisalehele. Lugeda on esimeses numbris palju ja lehte ehk leiab veel: tiraaž on 15 000.

MIDA VARJAD, KÕRVEMAA?

Kahel eelnenud aastal on Virumaa Klubi tundnud muret, kuidas elab ja kuhu läheb Virumaa, ning vastuseid neile küsimustele otsinud koos paljude mõttekaaslastega jalgratastel Virumaa teid sõites.

Meid ümbritsev keskkond annab aga põhjust üha suuremaks mureks, tekitab üha uusi küsimusi. Nii on järjekordse küsimuse tekitanud ulatuslik maa-ala **Põhja-Kõrvemaal, mille lõunapiiriks tinglikult Aegviidu—Tapa vaheline raudtee, põhjapiiriks Tallinn—Leningradi maantee.** Me teame, et see territoorium hõlmab 36 tuhat hektarit. Eestimaa ühe ürgseima loodusega ala Kõrvemaa metsi ja rabasid. Kuid me teame ka seda, et need vähesed teed, mis sellele alale viivad, on tõkestatud keelumärkide ja tõkkepuudega ning et tihti kostab sealtpoolt paugutamist ja plahvatusi. Paratamatult kerkib huultele küsimus: «Mida varjad, Kõrvemaa?». Kui ka teil sama küsimus kerkib, siis sõidame koos jalgratastel vastust otsima.

Tänavune jalgrattaretk algab 17. mail Tapal ja lõpeb 20. mail Aegviidus. Registreerimine kuni 31. märtsini kirjalikult aadressil: 202128 Rakvere rajoon, Viitna,

Virumaa Klubi.

Osamaks (20 rubla, õpilastel ja tudengitel 10 rubla) saata samal aadressil hiljemalt **15. aprilliks.** Pangaülekandega tasumine Lahemaa Rahvuspargi arvele a/a nr. 141447 NSVL Agropanga Rakvere osakonnas. Kõigile registreerunuile saadame aprillikuu jooksul infolehe retke kohta. Täiendav info Tallinna tel. 527 784.

PEEP VEEDLA

Kes ei tahaks suuremat palka?!

Alates 1. jaanuarist 1990 tuleb tõsta abi-õppe- ja majanduspersonali palku vastavalt ENSV Haridusministeeriumi käskkirjale 26. 02. 90 nr. 54 (jõudis meile alles 19. 03. 1990). Et palkade tõstmiseks eraldatakse esialgu ainult palkade minimaalmäärade järgi, siis tuleb praegu esitada Teie allüksuse töötajate uued palgad kahes lõikes:

1) lähtuvalt minimaalmääradest;
2) lähtudes keskmistest palgamääradest.

Kui allüksuse sees on võimalik leida lisavahendeid (koondada mõni vakantne koht või saata pensionile selle ärateeninud töötaja või vabastada töölt mittevajalik ja halvasti töötav isik), siis selle arvelt võib maksta üle miinimummäära palka. Arvestama peab sellega, et uus palk ei oleks madalam, kui seni saadud töötasu koos palgalisandite ja lisatasudega. Kui meile antakse edaspidi palgafondi juurde, siis tõstame töötasu palgavahemike keskmistest määradest lähtudes (pluss enda leitud lisavahendid). Kui mõnele töötajale tahetakse palka maksta üle keskmise määra, siis tuleb teisel töötajal (või töötajatel) sama summa võrra vähendada keskmist palgamäära.

Näide:

Nimi	Haridus	Praegune ametikoht	Praegune palk	Uus ametikoht	Uus palk min. järgi	Uus palk keskm. järgi
1. A. Okas	kõrgem	van.-laborant	120.—	van.-laborant	180.—	270.—
2. L. Puu	kesk-eri	laborant	100.—	laborant	140.—	225.—
3. V. Põõsas	üld.	laborant	90.—	masinakirjut.	120.—	185.—
4. R. Leht	üld.	prepar.	80.—	asjaaj.	120.—	175.—
			390.—		560.—	855.—

Enam levinud ametinimetuste uued palgavahemikud on järgmised:

Peaspetsialistid: (pearaamatupidaja, peainsener, peaenergeetik, peamehaanik, peavarahoidja, pearaamatukoguhoidja, peabibliograaf, osakonna-, filiaali-, töökoja-, labori-, menetluspraktika juhataja, masinaülem, teaduslik sekretär) — kõrgharidusega **220—400 rbl.** (keskm. 310.—).

Spetsialistid, sealhulgas juhtiv- ja vanemspetsialistid (metoodik, kontsertmeister-klaverisaatja, ekskursioonijuht, õppemeister, tööinstruktor, režissöör, juriskonsult, ökonomist, insener, raamatupidaja, kaubatundja, inspektor, laborant, tehnik, agronoom, raamatukoguhoidja, bibliograaf, kunstnik, toimetaja, kunstnik-restauraator, teadur, tõlk, sektorijuhataja, matemaatik-programmeerija, vahetuse ülem)

— kõrgharidusega **180—350** (keskm. 265.—)
— keskeriharidusega **140—300** (keskm. 220.—)

Teenistujad (kesklao-, arhiivi-, majandus-, lao-, kantselei-, masinakirjabüroo juhataja; asjaajaja, arvestaja, arveametnik, tabelipidaja, arhivaar, varustusagent, masinakirjutaja, paljundaja, kopeerija, stenograafist, juhi abi, sekretär, sekretär-masinakirjutaja, õppeosakonna sekretär, dispetšer, pasportist, komandant, kassapidaja, administraator, muuseumi järelevaataja, eriharidusega laborant, tehnik, raamatupidaja, ökonomist, kaubatundja, inspektor jt.) **120—250** (keskm. 185.—).

Kuupalgalised töölised (aednik, arvutioperaator, autojuht, ekspediitor, elektrik, rotaatoritöötaja, keskküttekütja, kinomehaanik, kopeerimis- ja paljundusmasinate operaator, komplekteerija, laadija, laohoidja, madrus, mehaanik, meister, remonditööline, remontija, spordirajatiste remontija, valguskopeerija, klaasipuhuja, tööline, raadiomehaanik, telefonist, filmimonteerija, kõrge kvalifikatsiooniga tööline, transporditööline, laotööline, köitja, lukksepp-santehnik, elektrik-automaatik, lukksepp, puusepp, ventilatsioonilukksepp, santehnik, kompressorimasinist liftimehaanik) **120—250** (keskm. 185.—).

Abipersonal (koristaja, ahjukütja, majahoidja, uksehoidja, riidehoidja, käskjalg, liftöör, valvur, abitööline, veekeetja, pesupesija jt.) **100—150** (keskm. 125.—).

Koos uute palkade kehtestamisega tuleb viia ametikohad ja töö-funktsioonid kooskõlla. Paljud masinakirjutajad, asjaajajad, arvestajad, tabelipidajad, varustajad, sekretärid, sekretär-masinakirjutajad, dispetšerid, töölised on meil vormistatud tööle inseneridena, laborantidena, tehnikutena, preparaatoritena, meistritena jne. Niisuguste ametikohtade ümbernimetamised teeme koos palgatõstmise ettepanekutega. Vaneminsenerina, insenerina, agronoomina, programmeerijana jne. saab üldiselt töötada vaid vastava eriharidusega spetsialist.

Ettepanekud palga tõstmiseks palun esitada ülikooli plaani-finantsosakonnale alates 1. aprillist. Lisainfo telefonil 3 52 21 O. Andla.

OLEG ANDLA

Raamatukogus riideh

● Muljeid ühelt teaduskomandeeringult ●

Allakirjutanul oli võimalus olla teadustööl 21. jaanuarist 17. märtsini USA-s Browni ülikoolis (Providence Rhode Islandi osariigis). Allpool tahaksin jagada lugejatele mõningaid muljeid sellest komandeeringust.

* * *

Rhode Island on USA kõige väiksem osariik pindalaga ainult 3200 km²! Selle pealinn on Providence (umbes 200 000 elanikku). Providence koosneb valdavas osas väga ilusatest koloniaalstiilis ehitatud kahe- või kolmekorruselistest majadest, iga maja on omaette kunstiteos. Providence'i keskosas asub Browni ülikooli linnak.

BROWNI ÜLIKOOL (asut. 1764) kuulub USA viie parima kõrgkooli hulka. Üliõpilasi on umbes 6500 (65 eri riigist!), professoreid 700 ümber. Ülikoolil on hästi väljaehitatud hoonetekompleks (nende hulgas üle 600 uurimislaboratooriumi). Ülikooli aastaeelarve on üle 70 miljoni dollari.

Õppimine Browni ülikoolis on väga kallis — ainuüksi õppemaks on 12500 dollarit aastas, lisaks sellele tuleb tasuda ühiselamu eest umbes 2500 dollarit, toitlustamise eest ülikooli sööklas 1270—1700 dollarit. Tasulised on ka praktikumid ja eksamid. Sellele vaatamata on tung Browni ülikooli suur ja sisse saab vaid osa soovijatest. Kuna USA rahvastikus on 12% neegreid, siis püütakse tagada, et enam-vähem niisamasugune oleks ka üliõpilaste koosseis.

Kuna keskmine palk USA-s on alla 40 000 dollari aastas, siis esialgu tundub, et Browni pääsevad vaid väga jõukate inimeste lapsed. See polevat siiski päris nii — vaesematele üliõpilastele antakse toetust umbes 6 miljoni dollari eest aastas, samuti on võimalik võtta õppimiseks laenu alates kolmandast õppeaastast, edukamad üliõpilased saavad asuda palgalisele tööle ülikooli laboratooriumides. Sellele vaatamata on ülikooli astumine väga tõsine samm ja selleks hakkavad varakult raha koguma ja viid selle laenutusletti, kus võetakse maha magneetiline kontroll. Kui sa aga vajad mingit osa raamatust või mingi artikli koopiat, siis sealsamas on kopeerimismasin ja sa võid ise teha vajaliku arvu tõmmiseid.

Teenindava personali hulk raamatukogus on minimaalne. Lisagem veel, et raamatute ja ajakirjade hulk raamatukogus on väga rikkalik ja võid sealt praktiliselt leida mistahes raamatu või artikli.

Teadusliku töö operatiivsuse kohta veel üks näide. Minu vastuvõtja prof. Paul Symonds'i üks endine kaastöötaja asub praegu Itaalias Palermos, ta saatis professorile telefaksi teel oma viimased uurimistulemused (joonised ja graafikud). Professoril tekkis nende lugemisel üks arusaamatus, ta saatis vastava järelepärimise samuti telefaksi teel Palermosse ja veel samal päeval sai vastuse.

Ma olen täiesti teadlik sellest, et kõike eespool toodut ei ole võimalik kohe rakendada meie ülikoolis. See peaks aga olema meie tulevikupüüdluste sihiks.

Professor ÜLO LEPIK

nli tulevase üliõpilase vanemad kui ka vanavanemad. Kuna õppimine on kallis, siis püütakse maksimaalselt saada teadmisi. Oluliseks ei peeta üliõpilaste hulgas mitte eksami sooritamist, vaid põhjalike teadmiste omandamist. Sellest tingituna ei esine mahakirjutamist kodustes töödes ega spikerdamist eksamitel.

* * *

Kõige sügavamad muljed on mulle jäänud sealsetest **raamatukogudest.** Browni ülikoolil on üldse kuus raamatukogu umbes 3 miljoni köitega. Mina töötasin teaduste raamatukogus (Sciences Library), mis asub 14-korruselises hoones. Esimene üllatus — puudub riidehoid (see puudub ka paljudes muuseumides, restoranides jm. — ameeriklased väidavad, et nad polevat nii rikkad, et ülal pidada riidehoidjaid).

Niisiis, sisened lugemissaalidesse üleriietes ja kõigi oma pampudega. Elektronarvuti displeilt otsid välja tarviliku teose numbri ja siis sõidad liftiga vastavale korrusele. Otsid ise riiulilt välja vajaliku teose

Kuidas nii võib?

Möödunud aastal ilmunud «Tartu ülikooli ajaloo» XXII köite 1. osas leidub Aleksei Pauksoni artikkel «Tartu ülikooli varade reevakueerimisest 1944—1945». Selle lugemine tekitas allakirjutanus tõsist hämmeldust.

Autor seab eesmärgiks «valgustada seni uurimata ajalõiku Tartu ülikooli ajaloos». Allikatena on ta kasutanud ainult TÜ arhiivis säilitatavaid rektoraadi toimikuid ja Anatoli Miti memuaare, kirjandusest H. Palametsa ülevaadet «Tartu ülikooli ajaloo» 3. köites. Täiesti kõrvale on jäänud ülikooli raamatukogu käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonnas (f. 4) leiduvad materjalid ning trükis ilmunud A. Palmi uurimus «Arhiivraamatukogu evakuatsioonis» («Paar sammukest...» VIII, 1974; ei tohi ju unustada, et Kirjandusmuuseumi kolm osakonda olid okt. 1942 — okt. 1944 liidetud ülikooli raamatukoguga, samuti L. Trikkanti «Tartu ülikooli raamatukogu aastatel 1940—1945» (TRÜ Toimetised, vihik 423, 1977). Nii pole ju tegemist esmauurimusega.

A. Paukson püüab haarata kolme teemat. Need on varade evakueerimine, sõjakahjud ja varade reevakueerimine. Uurimusest jääb käsitlus kaugele. Andmed on kriitikata ümber jutustatud ja kohati lihtsalt maha kirjutatud (nimekirjad, aruanded).

Olgu vaid mõned näited «sõja ajal Saksamaale viidud» esemetest (lk. 147): kunstnik Neffi kaks ... Carl Morgensterni portreed — neid pole ülikooli raamatukogus kunagi kahte olnud ja see üks asub praegu käsikirjade ja haruldaste raamatute lugemissaali seinal; ÕES-i numismaatiline kollektsioon — praegu Tallinnas TA Ajaloo Instituudis; Prantsuse Teadusliku Instituudi raamatukogu — põles Tartus juba 1941. aasta sõjatules; zooloogia muuseumi kollektsioon — hävis osaliselt Tartus. Seda loetelu võiks jätkata. Mis imeasi on küll «Isamaa vanaraua muuseum Tartu ülikooli juures» (lk. 149)?!

Ülikooli raamatukogust olevat 2006 köidet haruldasi raamatuid Saksamaale saadetud (lk. 151). Ometi on juba autori poolt viidatud «Tartu ülikooli ajaloo» 3. köites (lk. 177) öiendatud, et raamatukogust saadeti vaid kastidesse pakitud makulatuuri ja seegi saadi tagasi Tallinna sadamast. Raamatukogu varade päästmise eest ei autasustatud mitte kolme raamatukogutöötajat, nagu kirjutab A. Paukson, vaid kogunisti seitset (V. Aavakivi, E. Ernits, L. Lao, M. Liblik, B. Tammelaas, K. Weltmann ja E. Vogel).

Eksimusi esineb teisigi, allikaid on kohati valesti tõlgendatud (viide 17), ka mitmed allikviited osutusid kontrollimisel ekslikeks (nr. 9, 15, 21, 23). Järjekindlalt kasutatakse *plaattina* pro *plaatina*.

Paneb imestama, kuidas lasti seesugusel artiklil ülikooli teaduslikus väljaandes ilmuda. Autor on olnud ülikooli isikkoosseisus (vähemalt 1983/84. a.) kirjas vanemteadurina. Kui tema suhtus teemasse pealiskaudselt ja hoolimatult, siis pidid ju ometi retsensendid midagi märkama (siinkirjutajalt paluti retsensiooni kahele sama kogumiku artiklile). Ja toimetuskolleegium (vastutav toimetaja K. Siilivask)? Paistab, et mitte keegi pole käsikirja eelnevalt läbi lugenud.

Ülalnimetatud artiklit ei tohiks kasutada infoallikana. Teema ise aga vajaks lähemal ajal asjatundlikku uurimist.

KAJA NOODLA

1991. aasta lõpetajatele uus töökorraldus!

1991. aastast ei ole enam kõrgkoolide lõpetajate töölesuunamise riiklikku plaani. Lõpetajate töökorralduses tuleb hakata arvestama turumajanduse nõudeid. Kuidas tagada, et koolid ei jääks õpetajateta, eriala nõudvad töökohad täitmata, et omandatud erialased teadmised ei läheks kaduma ainult olmenõudeid silmas pidades «valele» töökohale asumisega?

Kuidas seda kõike korraldada ja vormistada nii, et keegi ei jääks erialase tööta ja et ülikoolis säiliks tagasiside oma lõpetanutega?

Ootan ettepanekuid, eriti üliõpilastelt kuni 31. aprillini.

ASTA LIIVAK,
ülikooli kaadriosakonna juhataja

Pool sajandit töö-rohkeid aastaid!

Pediaatria kateedri dotsendil **LEIDA KERESEL** täitub 1. aprillil 50 tööaastat.

Dotsent Leida Keres lõpetas arstiteaduskonna kiitusega 1940. aastal. Juba enne lõpetamist asus ta assistendi kohusetäitjana tööle ülikooli Lastekliinikus. Kõik järgnevad tööaastad ongi pidevalt seotud Tartu Ülikooliga: pediaatria kateeder jäi talle ainsaks töökohaks. Kateedrijuhatajana töötas L. Keres 1958.—1975. aastani.

Dots. Leida Keres on paljude aastakümnete vältel olnud lahutamatult seotud meie vabariigi pediaatria järjekindla arendamisega. Tal on hindamatuid teeneid lastetervishoiu aktuaalsete probleemide lahendamisel meie vabariigis, eriti aga Tartus.

Dots. L. Keres on oma väga heade erialaste teadmiste, pedagoogilise meisterlikkuse ja inimlike omadustega lugupidamist väärivaks eeskujuks kõigile oma arvukatele, tänulikele õpilastele. Ta on olnud kõige tihedamalt seotud kliinilis-praktilise tööga Tartu Linna Kliinilises Lastehaiglas. Ta on alati abivalmilt jaganud oma rikkalikke teadmisi ja kogemusi.

Dots. L. Keres oli ÜTÜ pediaatriaringi üliõpilaste teadustööd suunav ja innustav juhendaja 36 aasta vältel. Tema juhendatav teadusliku uurimistöö peamine suund on olnud ägedate bronhopulmonaalsete põletike puhuste metabolismihäirete uurimine. Dots. L. Keres on juhendanud 9 kandidaadiväitekirja. Ta on arvukalt toimetanud teadustööde kogumikke, on mitme pediaatria-alase monograafia ja õppevahendi (kaas)-autor.

Dotsent Leida Kerese paljutahuline elutöö jätab sügava jälje meie vabariigi pediaatriasse. Kõige tehtu eest kuulub talle eilsete õpilaste, tänaste kolleegide sügav lugupidamine ja siiras tänu. Soovime jätkuvat tugevat tervist ja tarmu! Jätkugu igapäeva hoolt ja hellust oma lähedastele! Soovime püsivat rõõmu ja õnne oma lastest ja lastelastest!

Kolleegid
pediaatria kateedrist

Algab kümnes luule-kevad!

Eesti Luuleliit, Eesti NSV Raamatuühing ja Tallinna luuleklubi «Ilmre» kuulutavad välja noorte- ja harrastusluule konkursi «Luulekevad '90».

Loodame, et nagu igal kevadel, nii ka nüüd toob meie konkurss sahtlipõhjadest esile senitundmatute kirjutajate värsse ja et need osutuvad meeldivalt andeerksaiks.

Luuletusi hakkame ootama kohe ja ootame kuni **1. juunini**. Kõige soovitavam on saata neli-viis luuletust. Õpilastel palume lisaks nimele ja aadressile märkida ka kooli ja klassi või kursuse, täiskasvanuil vanuse ja elukutse.

Laureaatide auhindamiseni «Luulekevade» pidulikul lõpetamisel jõuame jaanipäeva paiku. Märksa avardunud on ka meie võimalused auhinnaluuletusi trükis avaldada: Luuleliidu ajaleht «Ilmre» annab sel puhul välja erinumbri eesti ja soome keeles, ka on teoksil kogumik «Luulet kümnest kevadest».

Ootame luuletusi aadressil:

200 004 Tallinn
Salme tn. 12
Kultuuripalee
Luulekevad '90

«Luulekevad '90»
korraldav toimkond

Tartus ja Käärikul...

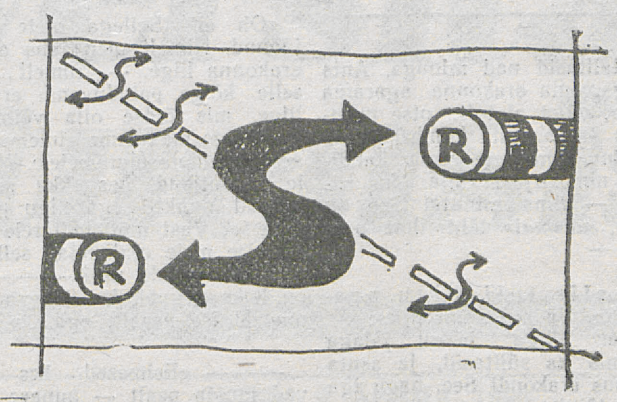

toimusid 20.—22. märtsini Tartu ja Oxfordi Ülikooli politoloogide ühisseminarid. Kui Oxfordi delegatsiooni enamuse moodustasid ülikooli lõpetanud ja praegu akadeemilist kraadi taotlevad isikud (meie mõistes aspirandid), siis Tartu poolt oli osavõtjate ring lai — filosoofia ja poliitikateaduste kateedri õppejõududest ja üliõpilasseltsi «RSR» liikmetest kõige erinevamate teaduskondade üliõpilasteni. Vaatamata õppetööle Oxfordis olid külalised päritolult ameeriklased ja kanadalased. Põhjus, miks hariduse täiendamiseks oli valitud Oxford, seisneb sealsete politoloogia-alaste uuringute kõrges tasemes. Oxford on sel alal maailma tähtsamaid keskusi.

* * *

● **Esimese Tartus toimunud seminari avas Kris William Kobachi ettekanne «Otsese demokraatia võimalikkusest moodsas maailmas».** See käsitles referendumit ja plebistsiiti kui rahva poolt riikliku poliitika otsese mõjutamise vahendeid. Krisi analüüs põhines eelkõige Šveitsi kogemuste analüüsil — on ju sel maal läbi viidud enam referendumeid kui muus maailmas kokku. Ta oli läbi uurinud ka Eesti Vabariigis toimunud referendumid. Meid eriti huvitavatele küsimustele — kuidas määrata referendumist osavõtjate ringi ja kas on üldtunnustatud kriteeriumeid referendumi aususe tagamiseks — ei osanud Kris midagi ühest vastata. Siiski kaldus ta arvama, et õigus referendumist osa võtta peaks olema kõigil teatud aja antud territooriumil elanud inimestel.

● **Daniel Weinstocki ettekanne «Marksistliku riigianalüüsi kriitika» käsitles vaatamata pealkirjale põhiliselt Hegeli kriitikat erinevate loomuõiguse teooriate vastu ja nende paikapidamatust Kanti loomuõiguse teooria puhul.**

Et aga K. Marxi maailmafilosoofias Hegeli järgijaks peetakse ja tema riigikäsitluski suurelt Hegeli omast tuleneb, siis näitas ettekanne ka marksistliku kriitika paikapidamatust Kanti loomuõiguse teooria juures.

● **David S. Peritzi ettekanne käsitles kaasaja uuemaid liberalismikäsitlusi ameerika teadlastelt ning suurema võrdsuse ja ebavõrdsuse pooldajate (ehk egalitarismi ja liberatarianismi) vahelist dispuuti teaduses ja poliitikas.**

Esimese seminari järel tutvusid külalised Tartu linna ja TÜ raamatukoguga. Varem Venemaal viibinud märkisid ära Baltikumi suurt erinevust võrreldes sealsete oludega.

* * *

Järgmisel päeval kandus tegevus üle Kääriku spordibaasi. Sealse vabama, looduslähedase õhkkonna, külaliste ettekannete teemade (natsionalismi ja föderalismi probleemid) ja muidugi asjaolu tõttu, et mõlemad külalisettekandjad olid võluvad noored daamid, tõusis oluliselt dispuutide aktiivsus.

● **Kate Flynni katse määratleda rahvuse ja rahvusluse olemust («Rahvus ja rahvusluse» — diskussioon tüpotoogiatest ja definitsioonidest) andis hea ülevaate lääne teadlaste (sageli vastakatest) seisukohtadest.** Kuna ühtset «teaduslikku definitsiooni» pole olemas, siis käib äge vaidlus, kas rahvast tuleks määratleda poliitiliste või kultuuriliste kriteeriumide järgi. Objektiivsetel kriteeriumidel (nagu ühine keel, kultuur ja religioon) aga on rahvuse määratlemisel tähtsust vaid niipalju, kui palju nad mõjutavad indiviidi mõtlemist.

● **Ainsaks õppejõuks külaliste seas oli Cheryl A. Thomas, USA ja Kanada konstitutsiooniõiguse spetsialist. Tema töö «Rahvused, rahvuslus ja föderaalsete konfliktide lahendamine» üritas anda vastust küsimusele, kuidas on föderaalsüsteemi raames võimalik lahendada eri rahvuste vahelisi konflikte, samuti konflikte keskuse ja osariigi vahel.** Ta pidas tähtsaks konstitutsioonikohtu rolli lahkhelide lahendamisel, märkides aga, et see saab olla edukas ainult siis, kui mõlemad pooled soovivad föderatsiooni säilimist ja usuvad sellise kohtu erapooletusse — tingimused, mida NL-s küll praegu ei ole.

● **Malcolm Mc Grathi ettekanne «Plaan tsivillühiskonna vastu: kaks kontseptsiooni poliitilisest ja majanduslikust tegevusest» käsitles Gorbatšovi reforme NL-s ja taotlust ühitada plaani- ja turumajanduse printsiipe.** Ta näitas ära, et kõik katsed reformida nõukogude majandust on määratud läbikukkumisele niikaua, kuni Gorbatšov ja nõukogude juhtkond ei mõista tsivillühiskonna poliitika baseerumist eeldusel, et autonoomsed indiviidid tõenäoliselt toimivad oma ratsionaalse, strateegilise omakasupüüu kohaselt.

● **Jonathan A. Beckeri töö «Trükivabadus, riik ja tsivillühiskond» käsitles ühiskonna ja massikommunikatsiooni suhteid, eriti trükivabaduse mõju tsivillühiskonnale.** Käsitledes riigi katseid piirata trükivabadust, jagas ta meetmed 3 rühma: trükise avaldamise ärakeelamine, informatsiooni salajaseks kuulutamine ja pressiga manipuleerimine. Pressiga manipuleerimise meistri kuulsuse on Läänes omandanud endine president Reagan, kes edukalt ajakirjanike eest kõrvale põikles. Oma järeldustes leidis Jonathan, et selle otsustamist, mis on riiklik saladus ja mis mitte, ei tohi jätta riigi hooleks. Avalikkusel peab olema õigus otsustamisest osa võtta.

Diskussioonides said mõlemad pooled huvitavat infot — oxfordlased Eesti ja Baltikumi asjadest, meie aga saime teada, kuidas Balti rahvaste vabadustaotlused Lääne poolt nähtuna maailmapoliitika konteksti sobivad.

Eelnevast ei maksa teha järeldust, et kogu aeg ainult poliitikast räägiti. Tartu ja Oxfordi meeskonnad said jõudu proovida ka võrkpallis (üpris tasavägiste tulemustega). Ohtuti tutvustati külalisi põhjamaise saunakultuuriga, nemad aga rääkisid kuulsast ameerika elulaadist. Austati nii eesti kui ka angloameerika laulutraditsioone, kusjuures kumbki pool ei lasknud end vähesest keeleoskusest segada. Et aga hea sauna juurde kuulub ka muud kui laul ja jäägususplus, siis õnnestus eestlastel tutvust teha kuulsa mehhiko tulivee *tequila*'ga.

Kääriku järel tutvusid külalised nõukogude kaubandussüsteemiga (Tartus), kloostriga (Petseris) ja Eesti pealinnaga. Muide, külalised märkisid, et vana Tallinna arhitektuur on väga sarnane Budapesti omaga.

AAP NELJAS,
õigus IV k.

Lausvalet enam pole

Ongi paras koht jätkata külalise mõtetega. Ühel päeval astus juuratudeng Taavi Toom toimetusse koos **Oxfordi ülikooli aspirandi JONATHON ADAM BECKERIGA.**

Teised oxfordlased Tartust juba läinud, tema veel siin. Põhjuseks ajakirjandushuvi.

«1987. aastal lõpetasin Canadas Montreali ülikooli politoloogia alal. Praegu olen Oxfordi ülikooli St. Anthony Kolledži aspirant ja kirjutan väitekirja Nõukogude ajakirjandusest.»

Meie poolt küsiv ilme ja mitu küsimärki.

«Mind huvitab see, kuidas NL keskpress («Pravda», «Izvestija», «Moskovskije Novosti» jt.) kirjutab praegu Ameerikast ja Saksamaa LV-st, kuidas on see ajakirjandus viimastel aastatel muutunud.»

Muutunud see muidugi olevat (mida meiegi ju teame), kuid vahel olevat tunda, kuidas minnakse ainult glasnosti teatud piirini. Lausvalet enam ei esinevat, naiivsusi juhtuvat ikka sekka. JB on kohtunud ka välismaal töötavate NL korrespondentidega, kes nüüd enamasti neljakümnendais aastates, mitte enam pensionieralised. Need nooremad mehed näevad probleeme objektiivsemalt ja soovivad nii ka kirjutada.

«Kas välismaal arvataksegi, et perestroikat alustas Gorbatšov?» Ühest vastust JB sellele ei andnud. Märkamata ei saavat jätta Andropovi tegevust, Gorbatšovist muidugi rääkimata. JB arvas, et oma osa on siin protsessidel massi hulgas, altpoolt tuleval initsiatiivil. (Küllap oleks loomulik plahvatus toimunud ka ilma perestroika lubamiseta — vanaviisi ei olnud ju enam võimalik edasi minna. Meenutagem kasvõi tudengiprobleeme ülikoolis.)

Oxfordlaste (st. ameeriklaste ja kanadalaste) kaudu on nüüd jõudmas välismaa pressi ka materjalid Eestist, Tartust. Üks neist tahab oma doktoritöös käsitleda koguni ÜN valimisi Tartus. Ja kui Tallinnas hämmastas JB-d haakristi ning sirbi ja vasaraga kleeps bussis — kas nii julgelt ja vabalt ikka võib ja sobib, siis meie iseseisvuspüüdlusi tunnetas ta eriti Tartus ühise laua taga tudengilaule lauldes, mitu päeva meie tudengitega arutledes. Nad mõistavad meid küll, kui teeksid ainult julgemini häält ka välismaa ajakirjanduses. Miks ometi nii vähe leedulasi kaitstakse?

Peale artiklite on oodata TÜ teadusraamatukokku (raamatukogu meeldis neile väga) ühiskonnateaduste raamatuid. «Kui meie kolledžil on neid võimalik saata Rumeeniasse, miks siis mitte Eestisse?»

VARJE SOOTAK



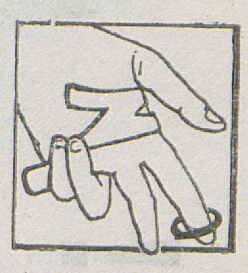

TÜ TEADUSRAAMATU-KOGUS

on nüüd uus **«Encyclopaedia Britannica»** (32 köidet + 1989. aasta aastaraamat). Alates esmaspäevast, 2. aprillist on see teatmekirjanduse lugemissaali riiulitel.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Reedel, 30. märtsil kl. 21 TAVALINE DISKOOHTU.
Laupäeval, 31. märtsil kl 21 DISKOPROGRAMM «MIKS KA MITTE...» Suur üllatus!!!
Pühapäeval, 1. aprillil
TAGURPIDIPIDU!

TÕLKEVÕISTLUS

lõpeb homme, s. o. 31. märtsil.

APRILLIKUU TEATEID

Väikefirma «VÕÕBA» teatab: käesoleval aastal alustatakse peahoone fassaadi värvimisega oktoobrikuu vihmaperioodi saabumisel. Kasutatakse ainult välismaiseid vesi-jää-värvisid. Töö kiire, garantii kaks kuud.

* * *

ÜLIKOOLI ESTEETIKAKOMISJONI ETTEPANEKUL lubatakse alates 1. aprillist k. a. ülikooli juhtkonnal ja välismaalastel siseneda peahoonesse ainult tagaukse kaudu.

* * *

Ajaleht «UNIVERSITAS TARTUENSIS» avab sel kuul uue rubriigi «ÜLIKOOLILE MINEVIK.» Kõik head ideed teretulnud!

* * *

Ülikooli ajaloomuuseum korraldab lähemal ajal fondides leiduvate töökorras VÄLISMAISTE TEADUSAPARAATIDE oksjoni. Sissetulek puudust kannatavate professorite abistamiseks. Jälgige reklaami!

* * *

TÜTO Akadeemiline Klubi «UM» alustab eeloleval pühapäeval kl. 18 Teadusraamatukogu konverentsisaalis loengusarja «KUIDAS TALLATA TEADUSE RADU JÄLGI JÄTMATA». Sissepääs kokkuleppelis-tasuline.

* * *

EELTEADE!

Karskusliidu Maja suures saalis külalisloeng «RAHVUSVAHELISI KOGEMUSI ÜLIKOOLIDE MAJANDAMISEL RIKASTUMISE TINGIMUSTES». Lektor Barataria ülikooli professor Don Juan de Bancorotto. Soovi korral sünkroontõlge katalaani keelest kolme kohalikku keelde.

Alati Teie teenistuses!
Reklaami pisifirma «PIIKS»
majandusdirektor Ilo Mets

Uusi trükiseid

Professor Juhan Aul. Kirjanduse nimestik 1919—1989. Tartu 1990, 500 eks., 96 lk., 25 kop.

Tartu Riiklik Ülikool. Bibliograafia 1983. I. Tartu 1990, 300 eks., 260 lk., 65 kop.

Reet Kasik. Eesti keele tuletusõpetus II. Verbituletus. Tartu 1990, 1000 eks., 44 lk., 10 kop.

J. Riiv. Sisehaiguste diagnostika alused. III osa. Hingamiselundite haiguste diagnostika. Neljas trükk. Tartu 1990, 1000 eks., 160 lk., 30 kop.

J. Riiv. Sisehaiguste diagnostika alused. I osa. Üldiagnostika I. Kolmas trükk. Tartu 1990, 700 eks., 48 lk., 10 kop.

PÄEVAUDISED!

Jaan Kägu...

(Päevauudiste algus 1. lk.)

põle ja viina võtan ka arva. Ja kooli aridust olen ka saand terve talve läbi nehatu valla koolis käind ja praegu veel tunnistus alles et käind ja teist aastat jäänd aga numbrid kõik selged ja lugeda kirjutada oskan ka nii et selles põle ka kedagi takistust.

Ja rääkisin mo korteri pere mehele ka kis tuli vaatama et kas mul viina on et tal pidada ammas kangesti valutama ja et põlla kedagi kellega määrida ja ma rääkisin et akkan varsti ministriks ja mis siis viga elada et saab ead palka ja kõik ja et kas põle tore kui nii on.

Kus pere mees akkas suure äälega naerma ja ütles et mis jauks ministriks et kui juba sanssu on et siis parem akata pia ministriks või nigu meil on riigi vanem et saab prii kortre vene kirtku vasta ja et kui riigi vanema koht käe et siis võiks talle ka sokutada ühe ea ministri koha kelle alla käivad kõik viina poed siis muudku käiks ühest poest teise ja prooviks kas viin keda rahvas joob on ka ea nigu seaduses ette nähtud.

Ja kui nüüd äste läheb akkan oopis riigi vanemaks ja lõõn ministri ameti piale käega kis ei saa ise kedagi teha ja piab riigi vanema käsku kuulama ja akkan täna oma plat vormi välja töötama kuda kõik teha et eesti rahval oleks ea elada kõht täis ja rõõmus meel. 1928

JAAN KÄGU

«Naer pole ainult naljaasi»
LR nr. 16, 1961.

JAAN KÄGU oli pseudonüümiks ajakirjanikule ERNST JOLLILE (1902—1935). Selle nime all avaldatud följetonid ilmusid ajakirjanduses aastail 1927—1935.

Partei

Siis taltsasid nad minuga, Ants Kögeriga, oma erakonna agarama liikmega, väga alatult: otse uskumata ja arusaamata kombel jätsid nad minu nime erakonna kandidaatide nimekirjast välja. Uus riigikogu — ilma minuta! See on seesama, mis «i» täht ilma peata. — — —

Aga siis tuli minu peale vaim. Ja see vaim ütles:

«Sülga! Sülga, hõõru jalaga laiali, mis sa sülitasid, ja asuta ise tuliuus erakond! See, nagu iga uus asi, läigib inimeste silmis nagu hõbedane teelusikas ning saleiad järelkäijaid nagu pihu ja põrmu. Ja sa oled liider. Ja ministri portfell ripub sinu pea kohal.»

— — —

«Mu härra! On asutamisel uus erakond, mis . . .» - - -

«- - - kas ei sooviks ka teie sinna liikmeks astuda? - - -»

«Mina? Mina olen juba ammugi erakonna liige . . . Kapitalistide Erakonna liige. Valimistele lähen ma iseseisvalt. Muidugi jaguneme meiegi mitmesse gruppi, aga siis . . .» - - -

«- - - Ja iga grupp valib iseseisvalt. Mina näiteks olen Kergekaalu grupis. - - -

«1) Raskekaalu-grupp, kuhu kuuluvad kõik mitte alla 12 puuda rasked kapitalistid; 2) keskkaalu-grupp — mitte alla 9 puuda; 3) kergekaalu-grupp — mitte alla 7 puuda; 4) sulgkaalu-grupp — mitte alla 5 puuda.»

«Ja kõik need grupid lähevad valimistele iseseisvalt?»

«Jaa, kõik lähevad iseseisvalt. See on ju loomulik, eks?»

Nii ütles kehakas isand.

Sain kätte ühe teise isanda, kes polnud küll nii kehakas kui esimene, kuid liiga peenike polnud seegi.

«Austatud härra. On asutamisel uus erakond - - - Vast soovite astuda liikmeks? - - -»

«Oh ei! Sellega olete hiljaks jäänud. Nimelt olen juba ammugi erakonna liige. - - - nimelt . . . selle selle kõige painduvama erakonna liige, mis üldse olla võib. Meie paindume, me tuleme elule vastu . . . see tähendab: elunõuetele. Meie pole fanaatikud, kes ikka seisavad surnud punktil ega liigu paigast. Meie . . . Vast mõtlete järele ja tulete ise meie erakonda, selle asemel, et asutada uut? — — — meil on kaks gruppi, kes lähevad valimistele iseseisvalt, aga . . .»

— — — «Esimesed, kes nihkuvad musta pealt — punase poole; teised, kes nihkuvad punase pealt — musta poole. - - -»

See isand kõneles kaua oma partei heaks, kuid mind võitis ta samavähe kui mina teda. Kõneldes muutus ta jume vaheldumisi mustaks ja punaseks.

Siis tuli mulle vastu keegi kolmas isand.

— — — Temagi olevat juba ammu-ilma erakonna liige, temagi erakond minevat valimistele iseseisvalt, aga . . . siiski jagunevat kahte ossa: ühed, kes maal künnavad ja külvavad; teised, kes linnas lõikavad.

— — — Peale selle juhtus nii, et kohtasin nelja meest korraga. Mõtlesin: «Nüüd on vast lõikus!» ja algasin nende kallal kohe oma misjonitööd.

«Ma ei tea,» ümises üks, «kellele küll peaks vaja olema niisugust plära? Uus erakond! Meil on oma erakond ja hääletame täiesti iseseisvalt. Nojaa, neid on küll kaks gruppi: üks, kes elab lehtpuumetsas, teine, mis tegutseb okaspuumetsas, kuid see ei tähenda midagi: kaks teed, aga üks eesmärk.»

Nende juurest tegin sääred ega peatunud enne kui oma kodus. Aga meelt ei heitnud ma veel mitte.

«Kuuled, tuvikene, — — — on asutamisel üks uus, imeilus erakond, mis püüab elu kõrgemate sihtide poole. Kas sina vast —?»

«Hilja, hilja! hüüdis naine. «Meie, iseseisvad naised, läheme valimistele iseseisvalt. Küllalt meile juba meeste eestkostmisest! Küllalt sellest ülekohtust, mis meile on teinud mehed. Kus on meie piiritusetšekid?»

Katsusin õnne ämmaga.

«Ära sa tule ühti oma erakonnaga, — — — Meie Kristlikkude Naiste Partei läheb valimistele iseseisvalt. Tahaks ometi kord enne surma näha, kas lauluraamatud lähevad odavamaks või mitte.»

Taganesin. Läksin ämma õe juurde, kellest teadsin, et ta on suur loomasõber.

«Ei, Antsukene,» vastas see oma sülekoera siilitades. Me asutasime alles eile Toakoerte Kaitseühingu ja läheme valimistele iseseisvalt.»

Kuid minu heal ämmal on veel teine õde, inimene, kes kogu eluaeg polnud tarvitanud sõna «poliitika». — — —

«Sinu partei! Sinul mõni partei! Kui sa mõistlik mees tahad olla, siis parem toeta meid: mina olen Kübarakandjate Naiste Erakonnas. Sest tead: on ju palju neid naisi, kes kübarat ei kanna. Meie valime iseseisvalt ja kindlasti viime läbi oma esindaja. Mõtle, hing, mis maksab praegu jaanalinnusulg? Oled sa kunagi selle peale mõtelnud?»

— — —

Kuldse Nooruse partei, kuhu oli astunud mu poeg, hääletas muidugi iseseisvalt.

Piiramata Vabaduse Ühing, kus oli esineiuks mu tütar, tegi sedasama.

Nii äpardus mu plaan igal pool, kuhu ma enese iganes pöörasin; «vaim» hakkas minust lahkuma.

— — —

OSKAR LUTS

«Följetoniõ»
(Lõpp tuleb järgmises lehes)

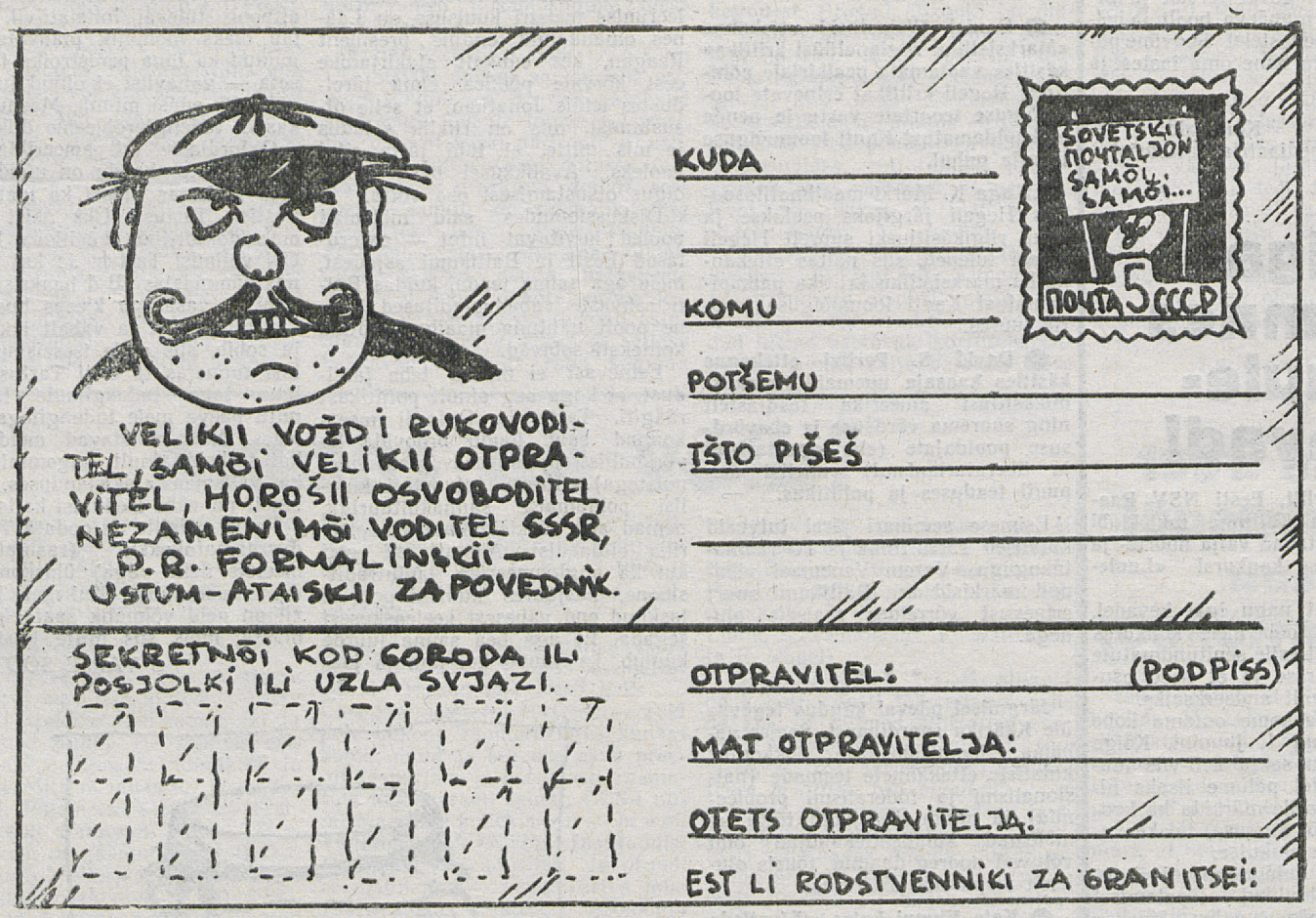

Joonistas MARGUS SANGLEPP

KIRJUTAGE MEILE!

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1084. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 11 (1596) | REEDE, 6. APRILL 1990 | ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 | HIND 3 KOP.

Aitab kopitamisest,

arvas elust tülpinud tudeng ja läks poodi õlle järele, sest mätas Toomel olla juba kuiv. Aitab konspekti taga kükitamisest ja ühikas passimisest! Kevad on südame- ja elurütmi nii segi ajanud, et rahulikult paigal püsida ja kodu-kooli vahet pendeldada näib ennastületavalt raske. On tekkinud karjuv vajadus teravate elamuste järele!

TARVIS ON TUDENGKONDA TUULUTADA,

arvas ka ülikooli kultuuriklubi, kui 18.—22. aprilliks kevadpäevad välja pakkus.

Alljärgnevalt lühidalt sellest, kus, millal ja kuidas endalt talverutiini maha raputada saab.

KOLMAPÄEVAL KELL NELI tervitab kevadpäevade maskott linnarahvast ja kutsub kõiki **Musumäe jalamile avamistseremooniale ning sealt Inglisillale ülikooli kooride võistulaulmisele.**

Samal ajal kui klubis antakse viimast lihvi peatselt väljuvale **laevale**, esineb ülikooli aulas **Eesti Poistekoor**. Harv võimalus kuulata pool maailma läbi rännanud inglikoori Tartus ei ole mahamagamiseks.

Turismireis laeval «EstWest Passasiirlink» pakub teile põlemist ja pinget, kui olete ülikooli klubi ees veidi enne üheksat õhtul, sest laev sõidab välja **punkt kell 21.** Kaasa võtta kõik reisiks vajaminev ja ärge unustage dokumente, sest enne laevalõbudele ligipääsemist tuleb läbida toll ning piirivalvepunkt. Laev on täiesti kaasaegne ja põrutab üle lombi (nagu viimasel ajal ikka kombeks). Reisi ajal on võimalikud ette- ja äraarvamatud sündmused. Sõidupileteid koos välisviisadega jagatakse soovijaile vene rublade eest piletilaadal. Laev mahutab vaid 400 reisijat! Astu laiva!

* * *

● Neljapäev on täis muusikat. **ÖÖkontserdi ülikooli aulas** annavad tulevased ooperi- ja operetiprimadonnad, peatsed arvestatavad tähed Tallinna Konservatooriumi laulukateedrist. Spordihoones on **Tõnis Mäe ja «777»** paremaks kuulamiseks-vaatamiseks üles pandud tribüünid. **Kantripidu** tutvustamist ei vaja. Ruudulisi pluuse Raekoja platsi meestepoes igatahes veel oli...

* * *

● Reede on põnev päev. Siis saab jälle osta, müüa ja vahetada. Fantaasia, mis seni vaka all püsinud, võib taas vabalt lennata.

Viisteist aastat on vana **tudengilauluvõistlus.** Valdo Randperet, Tiit Aunastet ja ansamblit «Rentaablus» on sellel konkursil hinnatud peaauhinnaga. Kes on järgmine täht? Tulla on lubanud ka eelmise aasta võitja ansambel «Murloo» ja — loomulikult eelistatakse omaloomingut.

Laulda võib nii sellest, mis meeldib, kui sellest, mis ärritab. Hinnatakse hääle olemasolu, pilli valdamise oskust ja teksti tuumakust.

HÜÜAME
«ELAGU TÜ NAISKOOR!»,
KES TÕI ITAALIAST I KOHA JA KULDMEDALI!

Peaauhinna (**50 rubla**) saab see, kel kõik need kolm olemas. **Eripreemiad** jagatakse parimale folklauljale, ansamblile, nais- ja meessolistile jms. **Publik** valib oma lemmiku. Kuni **18. aprillini** oodatakse osaleda soovijaid klubi ruumis 207 end kirja panema. Mürtsutegijad saavad samas laenutada tehnikat.

Füüsikahoones saab reede õhtul *grand* üritus olema. Kohal on kaks ansamblit, on disko ja videodisko, on multikad ja baar, on teemaja ja mängupõrgu, on... Eks tule vaata ise! Lõpeb hommikul kell kuus.

Ületee klubis tantsitakse samal ajal nõrkemiseni.

* * *

● Laupäeval pärast lõunat **kõik Raekoja platsil!** Sest sellist pilti vaevalt niipea näete! Kümnest inimesest koosnevad võistkonnad jooksevad purskkaevust apteegini, siis jälle apteegist purskkaevuni jne. Ja kõik on *kostüümides!* Korraldajad rõhutasid, et võistkonnal võiks olla ühtne stiil või läbiv joon. Teatepulga valib iga võistkond ise. See võib olla nii elus kui elutu. Lisaks esimese-viimase auhinnale saavad pärjatud ka parima *show* tegijad. **Võistkondi registreeritakse 17. aprillil kell 20 ülikooli klubi ruumis 206 (tel. 3 47 00).**

Rahvusvahelisel «S»-klassi võistlustantsuturniiril on kohal esinduslikem koosseis, mida siin linnas ei ole veel nähtud.

* * *

● Pühapäeval oodatakse füüsikahoone esisele **ülikooli töötajate ja tudengite lapsi.** 3-rattalistel hakatakse kimama kahes vanusegrupis — eraldi 3—4 ja 5-aastased. Suuremad võivad tilludele niisama kaasa hõikama tulla. Kõige kiirem allameetrimees saab omale uue ratta.

Kohe pärast sõitu võivad lapsed koos vanematega klubis edasi lustida, sest maja on koos multikate, limpsu ja jätaga täielikult nende päralt.

Kevadpäevade puänt tuleb **Vanemuise õppehoones.** Seal tähistavad matemaatikud maailma esimese sotsialistliku riigi rajaja **V. I. Lenini 120. sünniaastapäeva.**

Tavalisest pidulikumat **lõpupidu klubis** hoiab üleval Artur Raidmetsa orkester.

Juba ette on välistatud võimalus, et nii rikkalikust menüüst ka kõige nõudlikum nälga võiks jääda. Kuidas kõik aga tegelikult laabub, on, tudeng, sinu teha!

INGRID VEIDENBERG



KEVADPÄEVAD

Kolmapäev, 18. apr.

kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil,
kl. 17.30 ülikooli kooride kontserdid Inglisillal,
kl. 19 Eesti Poistekoori kontsert TÜ aulas,
kl. 21 Stilliõhtu TÜ klubis: turismireis laeval «EstWest Passasiirlink».

Neljapäev, 19. apr.

kl. 19 Tõnis Mägi ja ansambel «777» TÜ spordihallis (Ujula 4),
kl. 21 Tallinna Konservatooriumi laulukateedri diplomandide kontsert TÜ aulas,
kl. 21 kantripidu (ans. «Kukerpillid» ja «Justament») TÜ klubis.

Reede, 20. apr.

kl. 17 tudengilaat füüsikahoone ees,
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '90» TÜ klubis,
kl. 19 ansambel «Ultima Thule» TÜ spordihallis,
kl. 21 *show* füüsikahoones,
kl. 23—04 ülemaja öödisko TÜ klubis.

Laupäev, 21. apr.

kl. 13 suur kostüümides edasi-tagasi sibamine Raekoja platsil,
kl. 17 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturnilr «Tartu kevad '90» (tantsupaarid USA-st, Saksa LV-st, Šveitsist, SDV-st, Soomest, Poolast, Tšehhoslovakkiast ja NSVL-st). I päev — standardtantsud — TÜ spordihallis,
kl. 21 ülikooli töötajate kevadball TÜ klubis,
kl. 22 jalakeerutus Kassitoome orus.

Pühapäeval, 22. apr.

kl. 13 «Rattatuur '90» (kuni 5-aastastele lastele) füüsikahoone ees,
kl. 13 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturnilr «Tartu kevad 90». II päev — Ladina-Ameerika tantsud — spordihallis,
kl. 15 lastepidu TÜ klubis,
kl. 17 võistlustantsuturniiril «Tartu kevad '90» osalenud tantsupaaride demonstratsioonesinemised spordihallis,
kl. 21 temaatiline õhtu «V. I. Lenin 120» Vanemuise tn. 46,
kl. 21 kevadpäevade lõpupidu Artur Raidmetsa orkestriga TÜ klubis.

* * *

Suur piletilaat kõikidele tasulistele üritustele toimub füüsikahoones 16. ja 17. aprillil kl. 17—19.

Kohtumiseni ülikooli kevadpäevadel!

TÜ KLUBI JA ÜLIKOOLI KULTUURIKLUBI





Maria Epler 70

Kindlasti ei pane sa pahaks, kui pöördume Sinu poole *Dear Grand Old Lady of Physiology!* Tulid ju füsioloogia kateedrisse tööle juba 1944. aasta detsembris arstiteaduskonna eelviimase kursuse üliõpilasena, tegid ise läbi kõik need pingutused, mis olid vajalikud sõjahaavade silumiseks ja seejärel füsioloogiateaduse hoidmiseks mõistlikul tasemel.

Sa olid Eesti Füsioloogia Seltsi asutajate hulgas ja töötasid pikemat aega seltsi juhatuses. Kogu selle 46 aasta jooksul, mil Sa oled olnud füsioloogia kateedri õppejõud, on Sinu loenguid kuulanud vist küll umbes viis tuhat üliõpilast arstiteaduse, bioloogia ja psühholoogia erialadelt. Oma kolleege oled Sa alati üllatanud oma sügavate teadmistega kõigis füsioloogiateaduse ja praktilise elu valdkondades. Me aimame, et Sinu teaduslikkude huvide mitmekesisus ning muusikaarmastus on seotud Sinu juurtega — oled ju pärit koolmeistrite perekonnast, kus õpetajaametit on peetud mitu põlve. Olles 1954. aastast dotsendi ametikohal, oled Sa samal ajal osa võtnud TÜ biofüüsika laboratooriumi tööst selle asutamisest peale, kuuludes labori töösuundade väljatöötamiseks loodud komisjoni koosseisu. Alates 1966. aastast oled Sa olnud selle labori teaduslik juhendaja.

Lugupeetud juubilar! Kolleegid füsioloogia kateedrist ja biofüüsika laborist ning Sinu arvukad õpilased soovivad Sulle ja kõigile Su lähedastele tervist ja kõikide südamesoovide täitumist!



Antidea Metsa 60

Olete pikka aega olnud ülikoolis õpetajate õpetaja. 15 viimast aastat, vene keele metoodika kateedri asutamisest saadik, olete juhatanud selle tööd kommunikatiivse keeleõpetuse tunnustatud spetsialistina, olete omanäoliste ning isikukesksete keeleõpikute autor, hinnatud ja huvitav lektor. Oma töövõime ja optimismiga, särava ning veetleva isiksusena olete ikka eeskujuks kõigile oma õpilastele ja kolleegidele.

Jätkuvat energiat ja edu kõigis ettevõtmistes soovivad kolleegid vene filoloogia osakonnast!

„Ülikooli tuleviku" peakomisjonis

4. aprillil

● **EHITUSPROBLEEMID.** Dots. Arno Susi prognoos: turumajanduse tingimustes kaob ära ka ülikooli kapitaalehituste riiklik planeerimine. Tellijaks jääb ülikool ise. Ülikoolil peab olema oma kindel ehituspoliitika, ehituste pingerida. Agu Tamme arvates, kes seekordset koosolekut vedas, ei ole ülikooli hädad Eestis veel teadvustunud. Neid tuleb meil endil välja hõigata. Dotsendid Jaan Kõrgesaar ja Peeter Vihalemm soovitasid ülikooli perspektiivide väljatöötamisel kasutada ka rahvusvahelist (näit. Rootsi) abi. Prof. Heino Siiguri jmt. arvates tuleks teaduskondadel ise oma majandusküsimustega tegelema hakata. Selleks on kavatsus sisse seada majandusprodekaani ametikoht. Seda prodekaani ei valita, vaid määratakse.

Koos ülikooli majandusjuhtide ja ehitajatega tuleks korraldada põhjalik ümarlauavestlus ja moodustada komisjon, kes aitaks edaspidises ehituspoliitikas kasutada kõiki pakutud variante, sealhulgas ka väikeettevõtete abi.

● **ÕPPEJÕUDUDE KOORMUS.** Dots. Jüri Tamm: koormus on liiga suur, et teha edukalt nii õppekui teadustööd. Üliõpilase auditoorse töö koormus tuleks viia 36 nädalatunnilt tunduvalt väiksemaks (näit. 20—24 t). Kuigi teaduskonniti ja erialati on õppejõudude koormus erinev, võivad sageli ka väga suured koormused ilmsoorsed olla. Kõik pannakse kirja. Dekaanide arvates tehakse seda hirmust — kui mul on väike koormus, võidakse koht koondada. Õppeprorektor eitas niisugust lähenemist. Dekaanide meelest võiks see siiski must-valgel kirjas olla.

Meie õppejõu auditoorne nädalakoormus ei tohiks ületada 12 tundi (Rootsis peetavat sedagi paljuks). Prof. H. Siigur leidis, et koormust saaks vähendada ka sellega, kui ühendada eri teaduskondadele peetavad loengud ning kasutada selleks suuri auditooriume õhtupoolikuti. Ühtlasi tuletas ta meelde, et väga vähe hoolitakse teaduskondades ja kateedrites mitmesugustest tähtaegadest: rektoraati ei esitata õigeks ajaks andmeid ega ettepanekuid.

Koormuste muutumine, ümberjaotumine on paratamatult kätte jõudnud seoses õppeplaanide muutumisega (ühiskonnateadused, keeled).

JÄRGMISEL KOLMAPÄEVAL, 11. APRILLIL:

● **ÕPETAJATE ETTEVALMISTAMINE,** ● **RASKUSED AINEINSTITUUTIDE LOOMISEL,** ● **I KVARTALI TEGEVUSE KOKKUVÕTTED.**

VARJE SOOTAK

TÜ fondi põhikiri

I. Üldalused

TÜ fond on ülikooli rahafond, mis moodustatakse väljaspool ülikoolile eraldatud eelarvelisi assigneeringuid ja mida kasutatakse Tartu Ülikooli ja tema kaudu rahvuskultuuri toetamiseks ja arendamiseks.

TÜ fondi käsutab fondi nõukogu, mille esimeheks on rektor. Äraoleku puhul määrab rektor endale nõukogu liikmete hulgast asendaja. Nõukogu liikmed töötavad ühiskondlikel alustel. Rektor moodustab nõukogu oma käskkirjaga 1 aastaks. Nõukogu koosseis uueneb igal aastal 50% ulatuses. Fondi nõukogu teeb oma otsused lihthäälteenamusega, häälte poolitumisel on otsustav esimehe hääl. Fondi nõukogu on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt pooled liikmed.

Jooksvat töökorda reguleerib fondi nõukogu poolt koostatud reglement, mis avaldatakse ülikooli ajalehes. Fondi nõukogu otsused vaidlustamisele ei kuulu.

II. Fondi moodustamine

TÜ fond moodustatakse:

— isikute, asutuste, ettevõtete, omavalitsuste ja riigiorganite annetustest;
— ülikooli majandustegevuse kasumist tehtud eraldistest;
— eraldistest, mis tehakse ülikooli juures tegutsevate kooperatiivide ja väikeettevõtete kasumist ja nende poolt ülikooli vara kasutamise eest makstavatest hüvitustest;
— fondi vahendite hoiustamisest või investeerimisest saadud tuludest;
— muudest laekumistest.

III. Fondi kasutamine

TÜ fondi vahendeid kasutatakse kõigi Tartu Ülikoolis viljeldavate erialade edendamiseks, aga samuti uute suundade ja uurimisvaldkondade avamiseks ja arendamiseks.

Fondi nimelisi ja sihtannetusi kasutatakse vastavalt annetaja soovile.

Fondi vahendeid võidakse kasutada:

— õppetöö täiustamisega seotud kulude finantseerimiseks;
— teadustöö finantseerimiseks täiendusena eelarvelistele assigneeringutele või muudele allikatele;
— teadus- ja õppeaparatuuri soetamiseks;
— stipendiumidena üksikuurijatele või teadusrühmadele oluliste teemade ja uurimissuundade täiendavaks stimuleerimiseks;
— kollektsioonide ja kogude täiendamiseks, korrastamiseks ja säilitamiseks;
— ülikooli välissuhetega seotud kulude katmiseks, sealhulgas teaduslikeks ja õppeotstarbelisteks komandeeringuteks;
— muudeks kulutusteks.

Fondi põhikirja kinnitab ja muudab TÜ nõukogu.

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogus 30. märtsil 1990.

TÜ FONDI REGLEMENT

1. Fondi nõukogu esitab pärast koosseisu kinnitamist ülikooli ajalehes ülevaate fondi rahalisest seisust ja prioriteedid järgmiseks aastaks.
2. Ülikooli fondist on õigus taotleda summasid kõigil ülikooli töötajail ja allüksustel.
3. Taotlused fondi nõukogule esitatakse rektori sekretäri kaudu
4. Taotluses esitatakse lühike põhjendus rahaliste vahendite vajaduse kohta.
5. Fondi nõukogu vaatab taotlused läbi 1 kuu jooksul, arvates taotluse laekumisest, kaasates otstarbe korral eksperte.
6. Vajaduse korral moodustab fondi nõukogu toimkonnad teatud valdkondadega tegelemiseks (seadmed, välissuhted jne.).
7. Oma otsusest teatab fondi nõukogu taotlejatele kirjalikult.
8. Tähtajaliselt eraldatud summade (stipendiumid, teadustööde finantseerimine) kasutamise korda reglementeerib vastav erijuhend.
9. Kord kvartalis informeerib fondi nõukogu ülikooli ajalehes töötajaid fondi seisust ja senisest kasutamisest.

Fondi Nõukogu

SULLE, LEEDUMAA,

SINU VILNIUSE JA KAUNASE VYTAUTAS SUURE ÜLIKOOLIDELE
TARTU ÜLIKOOLILT!

Tartu Ülikool tervitab oma kolleege ja kõiki leedulasi Leedu riikliku iseseisvuse taastamise teel. Teie meelekindlus on toeks Eestile. Usume, et ka Moskvas võidab mõistus ning Balti rahvad astuvad koos Euroopa vabade rahvaste perre.

TARTU ÜLIKOOL

Valik on vabaduse märk

Vabaduse sõrm on puudutanud ühiskonnateadusi. Tasakesi ja pöördumatult varisevad «ühiskonna alustoed». Veel ei ole meil vabadust niipalju kui kevadet õhus, kuid tema meeliparandav toime juba mõjub.

Praeguseks on teaduskonnad juba valinud, kas ja kui palju igal erialal õpetada poliitilist ökonoomiat. Esimese reaktsioonina on loobutud aine endisest mahust. Poliitilise ökonoomia kahesemestrilised (140-, 100-tunnised) programmid on kokku vajunud ühesemestrilisteks (64-, 32-tunnisteks) programmideks, välja arvatud majandusteaduskond — 150 tundi ja õigusteaduskond — 96 tundi. Nüüdsest on suurenenud teaduskondadel vastutus oma erialade ettevalmistamise taseme eest. Arvatavasti lähtusid poliitilise ökonoomia valinud teaduskonnad kas erialasest või üldhariduslikust eesmärgist.

Käesolev artikkel on mõeldud informatsioonina valikuvõimalusest poliitilise ökonoomia aine sees. Meie (allakirjutanud poliitilise ökonoomia kateedri õppejõud) pakume teaduskondadele **turumajandusele orienteeritud majanduse üldteooriat** — sedasama õpetust, mida õpetatakse Rootsis, Inglismaal, Ühendriikides jt. arenenud majandusega maades. Seejuures moodustavad nii pikemad kui lühemad programmid sarnase terviku, et säilitada ühtne majanduslik maailmapilt.

MAJANDUSE ÜLDTEOORIA PROGRAMM

I. Sissejuhatus

1. Sissejuhatus õppeainesse.
2. Sissejuhatus majanduse üldteooriasse.

II. Mikromajandusteooria

3. Nõudmine ja pakkumine.
4. Tarbija valiku teooria.
5. Ettevõtte tegevuse eesmärk. Ettevõtete liigid.
6. Ettevõtte majandusliku tegevuse alused.
7. Väärtpaberite turg.
8. Tööturg.
9. Turustruktuuri piirjuhtumid.
10. Mittetäiuslik konkurents ja konkurentsipoliitika.

III. Makromajandusteooria

11. Rahvuslik (ühiskondlik) koguprodukt.
12. Raha ja pangandus.
13. Raha ja eelarvepoliitika.
14. Inflatsioon.
15. Hõive ja tööpuudus.
16. Heaolumajandus.
17. Riigi osa majanduses.
18. Majanduslik kasv ja stabiilsus.
19. Avatud majandus ja maa maksebilanss.

IV. Maailmamajandus

20. Maailma kaubandus.
21. Maailma maksekorraldus.

Toodud teemade loetelu ja järjestus on antud ammendavana majandus- ja õigusteaduskonnale. Lühemate programmide puhul säilib üldine ülesehitus, kuid tundide arv on väiksem ning osa teemasid on kokku pandud. **Üheks teemaks on koondatud sissejuhatus, tööturg ja tööpuudus, riigi osa majanduses (sh. raha- ja eelarvepoliitika) ja maailmamajandus.**

Õppetöö hõlmab loenguid, seminare ja individuaalse töö konsultatsioone. Omaette probleemiks on 32-tunnise programmi õpetamine. Oleme arvamusel, et nii lühikese ainemahu juures pole mõtet seminare teha (arvestades praegust õpetamise seisu), vaid tuleb muuta loengut. Loengu vaheldumine arutlusega hõlmaks siin enamiku õppetööst. See on aga võimalik vaid väikeste, ca 30-inimeseliste voorude puhul.

Õppetöö toetamiseks on meie grupil valmimas **mikromajandusteooria tekstid**, mida loodame trükituna näha septembris. **Makromajandusteooria** tekstid valmivad suvel ning nende ilmumine sõltub trükkimisvõimalustest.

* * *

Kuigi programm on teaduskondadele esitatud valikuvõimalusega, ei ole me pakutavate programmide suhtes ükskõiksed. Me oleme veendunud, et tuleviku Eesti peaks olema turumajandusega maa ning majandusõpetus peab juba praegu teostama nihke inimese teadvuses, millele toetub tema efektiivne käitumine turumajanduse tingimustes. Me oleme veendunud, et Eesti majanduslik mõtlemine on tulevikus avatud nii lääne- kui idapoolsele informatsioonile. Seejuures tuleb hariduse aluseks võtta turumajanduse üldteooria ja jätta täiendavaks NL-s domineeriv õpetus. Me eksime vähem, toetades oma majandusliku mõtlemise arenenud majandusega maades saja aasta jooksul läbiproovitud majanduslikele arusaamadele. Samal ajal, kui haridus toetub õigele pinnasele, on sealt kerge üle minna eriprogrammidele, mille kaudu edastatakse kogu maailma majandusliku mõtlemise kultuuri erinevaid valdkondi.

Kas see õpetus on absoluutselt riskivaba? Ei ole. Kui risk näitab meie tulevikuhinnangu ja saabuvate sündmuste võimalikku erinevust, siis turumajanduse üldteooria õppimisega seotud risk on suur, kui meil ei õnnestu välja rabeleda praegusest käsumajandusest, kui meie mõtlemisruum suletakse jällegi vaid NL-st tuleva informatsiooniga.

ANDRES ARRAK,
RAUL EAMETS,
URMAS SOOTS,
VIKTOR TRASBERG,
AVO VIIOL

P. S. Huvilised saavad jätkuvalt kuulata *economics*'i kursust kolmapäeviti, kell 18, peahoone aud. 102.

Just enne avaldamist teatati toimetusele, et artikkel väljendab ainult autorite seisukohti, mitte kogu kateedri omi. Arusaamatuste vältimiseks soovitab toimetus avalikku mõttevahetust.



Ühest juubilarist kui niisugusest

7. aprillil on põhjust esimese juubeli puhul õnnitleda dotsent MARJU LAURISTINI.

Arvame, et kõigist tema arvukatest kolleegidest-tuttavatest-sõpradest-austajatest koosnevas õnnitlejate rodus on põhjust ettepoole trügida ajakirjandusosakonnal ja -kateedril. On ta ju kunagi siin saanud ettevalmistuse, olnud ajakirjandustööl, seejärel õppejõud ja kateedrijuhataja. Seepärast kohe algul: olgu Sulle meie parimad soovid ja ilusaimad kevadlilled. Ja olgugi, et Sa oled nüüdseks kõrgele lennanud, tõstame Sind juubelipäeval oma käte peal ikkagi viiskümmend korda õhku ja hüüame üpris valjusti «hurraa!»

Me ei taha juubelijutuna ümber kirjutada Sinu ankeeti, milles muide on ka teatud musti laike (näit. Sinu nimi mingi «neljakümne kirja» all). Me katsume kuidagi sõnastada seda, missugune Sa meie arvates oled.

Kõigepealt oled Sa tark naine. Nojah, võib ju ütelda, et ülepea on kõik naised omamoodi targad. Ent Sinu mõistus, vaimulaad ja temperament ei näi tavaraamidesse mahtuvat. Sinu loomupärast andekust on täiendamas avar eruditsioon: oled palju lugenud ja arutlenud, Sinu huvisfääri mahuvad kirjandus ja kunst, sotsioloogia ja filosoofia, ajalugu ning endastmõistetavalt — poliitika. Lisame veel suurepärase vaidlusoskuse, mitme keele valdamise ja nobeda sulejooksu.

Peab küll arvama, et see on tõepoolest eriline teadlaspõlvkond, kes lähimineviku surveaastate ülikooli nullimismentaliteedis suutis otsida ja leida tee tõelise teaduse juurde, suutis kujundada oma arvamuse ja maailmasuhtumise ning hoida ärkvel südametunnistuse. Tõsi, see Sinu põlvkond pole eriti arvukas, aga ega lipukandjaid ole kunagi palju olnud (tuulelipukandjaid me siinkohal kokku ei loe). Sinu töö kaasaegse ajakirjandusteooria valdkonnas on meie pisukese kateedri teinud tuttavaks kaugel väljaspool Tartut. See on suur tükk head asja. Ka pedagoogina oled Sa kõrgest klassist.

Arusaadavalt oleme Sinu pärast ka mures: kauaks Sul seda füüsilist ja vaimset kütust jätkub? Ja üldse — mis kummalised energiavarud need Sul ülepea on?

Me arvame, et nende ammendamatuks lätteks on vastutus — oma aja, oma maa, oma rahva ees (julgeksime siia veel eraldi pisukese protsendina lisada ka oma ülikooli ja osakonna).

Eesti poliitika on praegu südantvalutavalt raske asi. Teed tuleb otsida julgelt, kuid mõistusega. Ja südamega, nagu ütleb ühes tuttavas raamatus väike prints. Aga me usume Sinusse, ükskõik missuguseid arvamusi siit või sealt ka on Sinu kohta öeldud. Seda juhtub paremateski peredes, sest ega inimene pole kuldraha, et kõigile ühtviisi meeldiks.

Andku elusaatus Sulle heldelt jõudu ja õnne — mõlemat on vaja! Siis me jaksame Sinuga koos loota. Suvehari peab ju ikkagi varsti kätte jõudma, eks ole?

Kolleegid žurnalistika kateedrist

Ulatame oma õpetajale peotäie kevadliilli ning soovime õnne ja vastupidavust!

«UT» toimetus

„Ennekõike peaks töö käima, küll leping ka järele jõuab,"

arvas žurnalistika kateedri juhataja dots. PEETER VIHALEMM, kellele naabertoas terve hulk küsimusi ette pandi.

● **Mõni nädal tagasi kõneldi kateedris mitu päeva soome keeles. Tartut, ülikooli ja ajakirjanduskateedrit uudistas 13 kolleegi ja üliõpilast Tampere Ülikoolist. See oli vist üks suuremaid kolleegide esindusi?**

Kümmekond tamperelast käis siin ka 1984. aastal. Üks suurem külalisgrupp oli aga sügisel Ameerikast ümbermaailmareisi alustanud tudengitest. Arvan, et selle õppeaasta jooksul on kateedris käinud kindlasti üle saja inimese, kui võtta siia ka osa ülikooli ja Rahvarinde külalisi.

● **Tamperega on siis kateedril juba ammused sidemed?**

Need tekkisid 1972. aastal, kui ülikoolis töötas veel sotsioloogia labor. Mitmel korral kutsuti Marju Lauristini Soome loenguid pidama, aga talle ei antud luba. 1977. aastal õnnestus Marjul turismireisiga Tamperes ära käia ning ajakirjandussotsioloogidega sidemeid sõlmida. 1978. aastal sai ta osaleda Uppsalas ülemaailmsel sotsioloogiakonverentsil, kus samuti kontakte rajasime, eeskätt Lundi Ülikooli teadlastega, kellega on teoks saamas sotsioloogiaalane ühisprojekt.

1980-ndate algul läksid kõik kontaktid täie hooga tagurpidi. Tamperelastega saime alles 1983. aastal kokku Leningradis. Ja 1984 tutvuski kümmekond Tampere Ülikooli inimest meie kateedriga, kaks neist olid seekordki siin. Üks muidugi massikommunikatsiooni kateedri juhataja professor Kaarle Nordenstreng.

Lõpuks oleme ka meie saanud Tamperes loenguid pidada, pärast tamperelaste visiiti käisin ka ise nüüd seal.

● **Minu mäletamist mööda (sellest oli juttu ka prof. Kaarle Nordenstrengi loengus) on Tamperes Soome suurim ajakirjanduse uurimiskeskus.**

Uurimiskeskus kindlasti, aga ka koolituskeskus. Lisaks Tamperele koolitatakse ajakirjanikke veel Helsingis, aga rootsi keeles Rootsi Sotsiaal- ja Kommunaalkõrgkoolis, mis tegutseb Helsingi Ülikooli juures. Soome keeles on ülikooli juures ainult informatsiooniõpetus, mis ei piirdu ajakirjandusega, vaid hõlmab ka teisi infotöötluse erialasid. Kolmas ajakirjanike õpetamiskeskus on Jyväskyläs.

● **Meil tullakse ajakirjandust õppima enamasti keskkoolipingist nagu teisigi alasid, lisaks sisseastumiseksamitele tuleb läbida loominguline konkurss. Skandinaaviamaades käib ajakirjanike õpetamine veidi teistmoodi.**

Tamperes, Stockholmis, Göteborgis, Oslos jm. õpetatakse ajakirjanduskõrgkoolis, mis tegutseb küll ülikooli juures, ei ole aga päriselt ülikooli osa, vaid suhteliselt autonoomne ja kujutab endast sisuliselt ametikooli. Paar-kolm aastat õpitakse praktilist ajakirjandust, sageli pärast esimese kõrghariduse omandamist.

Tampere Ülikooli massikommunikatsiooni kateedri ja selle osakonna õpetus on aga teoreetilise, sotsioloogilise suunaga, kus tegeldakse ka teadusliku tööga ning lõpetatakse magistrikraadiga, mida ajakirjanduskõrgkoolis ei saa.

Kuna õpetussüsteem on erinev, siis on Skandinaaviamaade üliõpilased meie omadest vähemalt viis aastat vanemad, ajakirjanduses juba töötanud või praegu töötavad. Konkurss on neil kohutavalt suur, tavaliselt 10 inimest ühele kohale.

● **Need kontaktid on silmaani olnud rohkem õppejõududevahelised. Nüüd on siia õppima tulemas ka paar Soome tudengit.**

Mais tuleb kaheks nädalaks kaks Tampere üliõpilast. Aija Korhonen, kes ka nüüd siin käis, tahab oma lõputöös käsitleda Eesti ja Soome ajakirjanduskoolituse orientatsioone ja püüdlusi. Tamperes on Eestiainelisi töid tehtud varemgi, üks lõputöö oli Eestist aastal 1988 Soome ja Eesti ajakirjanduse põhjal. Hamburgi Ülikooli soome päritoluga politoloogiaüliõpilane Antti Vihinen, kes oktoobris siin käis, teeb oma lõputöö Rahvarindest.

● **Aija Korhonen püüdis ka eesti keeles meiega kõnelda. Ega meie üliõpilastelgi soome keelega raskusi tule. Aga millal nemad Soome saavad?**

Kateedri vastukülaskäik toimub ilmselt septembris, siis vahetame ka tudengeid, aga ennekõike uurimistöö eesmärgil. Meie aspirantidelegi on seda väga vaja. Õppejõududest stažeerivad praegu Epp Lauk Soomes ja Tiit Matsulevits SLV-s.

● **Tamperega sujub koostöö ilusasti, kas on ka koostööleping?**

Ei veel. Töö käib. Arvamegi nii, et ennekõike peaks töö käima, küll leping järele jõuab. Lähemal ajal sõlmitakse Tartu ja Tampere ülikoolide koostöölepingud.

● **Selle nädala lõpus lahkus Tartust grupp Norra ajakirjandusüliõpilasi. Kas kateedri avatus ongi suunatud Skandinaaviamaadele?**

Norralastega olen ma jõudnud esimest korda suurema tõsise üliõpilasvahetuseni. Norrast on siin koos 2 õppejõuga 8 üliõpilast. Meie üliõpilased tegid läbi konkursi ja alles siis pääsesid nad koostöögruppi. Norralased ei ole siin lihtsalt ekskursioonil, vaid koos meie üliõpilastega töötavad rühmades, koguvad materjali ning teevad kaastööd ajakirjandusele. Teemaks on keskkonnakaitse ja sotsiaalhooldus.

● **Urmas Loit, juba natuke tuntud raadiohääl, läks tagasi Taanimaale.**

Koos Olavi Paidega olid nad kahe Taani tudengi vastu vahetatud samuti üliõpilaskoostöös. Loit sõitis nüüd tagasi osalema rahvusvahelise tudengite ajakirja «Euroreporter» kokkupanemisel, mida ilmub üks number aastas ja mis tänavu on pühendatud transpordile, eelkõige raudteele. Sellest võtab osa 19 kõrgkooli üle Euroopa, Tartu Ülikool on kahekümnes.

Skandinaaviamaadega süveneb koostöö nähtavasti veelgi. Praegustele kogemustele tuginedes katsume jõuda aastavahetuseks või hilissügiseks üsna tõsise projektini, s.o. Skandinaavia- ja Baltimaade ajakirjandustudengite koostööprojektini. Ühisprojekt haaraks kõiki Skandinaaviamaade ajakirjanduskoole, mida on 14, ning ka Eesti, Läti ja Leedu ajakirjandusosakondi. Tänu põhjapoolsetele kontaktidele on need välja kujunemas ka lõuna poole. Selles mõttes kujuneb välja tõesti mingi Baltoskandia ajakirjanduskoolitus. Võrreldes mitme teise erialaga on meil suur eelis selles, et välismaa kolleegidel on suur huvi siia tulla ning et me saame kohe ühiselt tööd teha.

● **Keda kevadel veel oodata on?**

Mais ootame kaht Tampere tudengit, Hamburgist tuleb politoloogiaüliõpilane. Lähemas tulevikus ei ole rohkem tulijaid teada, ent elu muutub kiiresti, iga nädal võib tuua uusi teateid ja huvilisi.

Aga meie tudengitest on praegu kolm Prantsusmaal Nantes'is. Euroopa Ajakirjandustudengite Foorumile sõitsid Aavo Kokk, Triin Vihalemm ja Priit Pullerits.

Kateedri välissidemetele aitab palju kaasa see, et nüüd on olemas Skandinaaviamaade Ajakirjanduskoolide Rektorite Komitee, kes käib regulaarselt koos. Viimasest koosolekust võttis Marju osa, loodetavasti osaleme ka järgmisel kokkutulekul maikuus Norras.

Küsis VARJE SOOTAK

Tule Võrumaale, noor kolleeg!

Õpetajad on erinevad nagu õpilasedki. Üks tunneb end paremini linnas, teine maal; üks leiab suure kooli olevat parema kui pisikese; üks eelistab inimeste summa tänavail, teine vaikset metsateed. On levinud arvamus, et suurtes linnades on enam kultuuri kui kihelkondades. Ent öeldakse, et on parem olla esimene külas kui teine Roomas.

Aga üks on selge: kaugemates maakondades ei jätku õpetajaid, eriti noori kõrgharidusega koolmeistreid. Tallinna ülemused on põhjusi tagajärgedega segamini ajades edetabeleid koostanud ja ääremaile aastaid häbi-häbi teinud.

Võru maakonnavalitsus on otsustanud noori õpetajaid, kes siia tulekut ei pelga, aidata ja toetada: **kõrgharidusega õpetaja saab 1500 rubla laenu** (kui ta on Võrumaalt pärit, siis koguni 2000 rubla). See summa ei kuulu tagasimaksmisele, kui õpetaja seob oma saatuse meie kandiga 10 aastaks.

Niisiis, mõtle järele, noor kolleeg, kes sa lõpetad ülikooli 1990., 1991. või neile järgnevatel aastatel ja soovid õpetajana tööle hakata. Võib-olla oled just Sina see inimene, keda mõni Võrumaa kool vajab.

Konkreetseist vajadusist saab teateid nii tänavu kui järgmisil aastail **maakonna hariduskoondisest (202710 Võru, Jüri t. 39).**

ARVI LEOSK,
Võru Maakonna
Hariduskoondise juhataja

● PÄEVAUUDISED ● PÄEVAUUDISED ● PÄEVAUUDISED ● PÄEVAUUDISED ●

Partei

(Selle loo algus oli eelmises lehes)

———

Aga seal üleval elas minu sõber Pump, pritsimees ja üldse ladna mees igapidi.

«Pumbakene, vast oled sina nii lahke ja astud meie uude erakonda. Tead, valimised on siinsamas, ukse taga.»

«Armas taevas!» hüüdis sõber. «Kuhu pean ma siis panema oma erakonna — Pumpajate Osakonna?»

«Armas taevas!» kilkasin minagi. «No ega siis sinu Pumpajate Osakond iseseisvalt valima ei lähe?»

«See'p see ongi, et läheb. Pumpajad valivad iseseisvalt, ja nii edasi. Iga osakond valib iseseisvalt. Nimekirjad on juba ammu koos.» Tormasin vürtspoodniku juurde.

———

Vürtspoodnik naeris mind välja... nagu kord ja kohus. Missugusest metsast ma siis õieti pärit olen, kui ma sedagi ei teadnud, et kõik Vürtspoodnikkude Ühingu rühmitused tahtsid valida — iseseisvalt. ———

1) Vürtspoodnikud, kes kodus leiba t e e v a d; 2) leiba e i t e e; 3) k a u p l e v a d piimaga; 4) piimaga e i k a u p l e; 5) a n n a v a d võlgu; 6) võlgu e i a n n a.

Umbes taoline lugu oli pesunaistega:

1) pesunaised, kes pesevad oma kodus; 2) pesevad «sakste» juures; 3) pesevad kõik, mis neile ette antakse; 4) peale klantspesu.

Muidugi oli kingseppadel samasugune iseseisvustung nagu eelmistelgi, ainult osakondadega olid nad kaunis kokkuhoidlikud:

1) kingsepad, kes teevad ainult uusi jalanõusid; 2) kes teevad uusi jalanõusid ja parandavad ka vanu.

Rätsepatel oli kaks iseseisvat valimisosakonda.

Samuti voorimeestel:

1) ühehobuse voorimehed; 2) kahehobuse voorimehed.

Läksin juhtumisi mööda ühest restoranist, astusin sisse, et juua naps viina edaspidise tegevuse ergutamiseks. Tegin muuseas juttu peremehega.

——— «mina astun hea meelega teie erakonda, ainult olge nii lahke ja võtke pooled minu maksud enda kanda.»

«Mispärast?»

«Sellepärast, et meil on oma kandidaat, kes uues riigikogus tingimata lubab läbi viia meie maksude vähendamise. ——— meie, restoranipidajad, läheme valimistele iseseisvalt.»

«Hm... Aga vast maksab kõnelda nende isandatega?» tähendasin laudkondade poole.

«Ei maksa,» vastas ta. «Restoranidest ei saa te oma parteile ainsatki liiget. Meie siin oleme kõik hästi organiseeritud; ja-jaa — ka need seal, kes rüüpavad kartuliekstrakti ja odrasahvti. Igatahes jagunevad nad mitmesse osakonda, kuid iga osakond on omaette poliitiline üksus:

1) rüüpajad, kes maksavad; 2) rüüpajad, kes e i m a k s a; 3) rüüpajad, kes teiste kulul rüüpavad; 4) rüüpajad, kes seisavad oma jalgel; 5) rüüpajad, kes tarvitavad tuge.

(Järg 4. lk.)

● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO

Väljavõtteid TÜ a/ü 28. konverentsi ja uue komitee otsustest

- Lõpetada Haridus- ja Teadustöötajate Eesti Vabariiklikku Ametiühinguorganisatsiooni kuuluva Tartu Ülikooli ametiühinguorganisatsiooni tegevus.
- Moodustada iseseisev Tartu Ülikooli ametiühing, kes on endise ametiühingu õigusjärglane.
- Võtta vastu Tartu Ülikooli Ametiühingu (TÜAÜ) tegevuskava ja põhikiri.
- Lugeda kõik senise Tartu Ülikooli ametiühinguorganisatsiooni liikmed automaatselt TÜAÜ liikmeteks. Neil, kes ei soovi kuuluda TÜAÜ-sse, esitada kirjalik avaldus kas oma ametiühingubüroole või TÜAÜ komiteele.

  Igal ametiühingubürool otsustada konkreetsest olukorrast lähtudes, kas nad korraldavad oma algorganisatsiooni tegevuse uue põhikirja alusel ümber ning viivad uute juhtorganite valimised läbi juba kevadsemestril või töötavad samas koosseisus edasi aasta lõpuni.
- Konverents valis TÜAÜ esimeheks **Aleksander Jakobsoni**, asetäitjateks **Kersti Meiesaare** ja **Urve Liini**. TÜAÜ komiteesse kuuluvad lisaks eelmainitutele kõigi ametiühingubüroode esimehed.
- Mitte astuda Haridustöötajate Ametiühingu Vabariiklikku Liitu ning lõpetada liikmemaksude ülekandmine Haridus- ja Teadustöötajate Ametiühingu Eesti Vabariiklikule Komiteele k.a. 31. märtsiks. Meie poolt valitud harukondliku ametiühingu konverentsi delegaatidel jätkata tööd kuni 3. aprillini (incl.).
- Toetada käesoleva konverentsi poolt heaks kiidetud põhimõtete alusel Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidu loomist ja astuda selle kaudu Eesti Ametiühingute Keskliitu. Kõrgkoolide Ametiühingute Liidul taotleda Haridus- ja Teadustöötajate Eesti Vabariiklikku Ametiühinguorganisatsiooni varade õiglast jaotamist, kasutades vajaduse korral kompetentsete organite abi.
- Moodustada TÜAÜ streigifond, millesse kanda laekuvatest liikmemaksudest 25 000 rubla.
- Kinnitada TÜAÜ liikmemaksude protsentuaalne jaotus (peale streigifondi eraldamist): 30% algorganisatsioonidele, 20% TÜAÜ palgafondiks ja 50% TÜAÜ tegevuskava elluviimiseks.
- Võtta teadmiseks K. Meiesaare informatsioon TÜ sotsiaalse arengu fondi (SAFi) kasutamisest 1989. a. Alles TÜ 1990. aasta kasumi jaotamise põhimõtete selgumisel (seda otsustab ülikooli juhtkond), on võimalik töökollektiivi koosolekul otsustada SAFi jaotamise põhimõtted. Seni väljamakseid ei tehta.

TÜAÜ esimehe ja asetäitjate tööjaotus ning vastuvõtuajad

- **A. Jakobson** — töötingimused, tööhõive, töötülid, koostöö teiste ametiühingutega, koostöö linnavolikoguga, a-ü liikmete esindamine ja kaitsmine administratsiooni ees.
  E. 11—14; K. 11—14; R. 11—14.
- **U. Liin** — kõik juriidilise iseloomuga küsimused, kollektiivleping, elamispinna küsimused, kultuuritöö, töövaidluskomisjon.
  E. 14—16, N. 12—14.
- **K. Meiesaar** — majandusküsimused (sotsiaalse arengu fond, a-ü eelarve, koostöös Ametiühingute Keskliidu arenduskeskusega — majandusanalüüs), töötasu, lastetöö.
  T. 10—12; K. 14—16.

Kroonika

A/ü esimees ALEKSANDER JAKOBSON, sündinud 1940. a., lõpetanud Tallinna Tehnikaülikooli 1967. a., töötanud Tartu Ülikoolis 1967—1978 ja Eesti Teaduste Akadeemia Spetsiaalse Konstrueerimisbüroo Tartu filiaalis 1978—1990. Osa võtnud Eesti ametiühingute reformimisest Rahvarinde Tartu Keskotsikonna liikmena, Tartumaa ametiühingute koordinatsiooninõukogu liikmena, Eesti Ametiühingute XX kongressi dokumente ette valmistanud komisjoni liikmena. Tartu Linnavolikogu liige.

Parteitu. Abielus. Perekonnas täiskasvanud poeg.

A/ü aseesimees URVE LIIN — vt. lähemalt «UT», 12. jaanuar 1990. a.

* * *

A/ü aseesimees KERSTI MEIESAAR, sündinud 1950. a., lõpetanud TÜ majandusteaduskonna 1973. a. Lõpetamisest saadik töötanud majanduskiberneetika ja statistika kateedris, käesoleval ajal dotsendina, majanduskandidaat. Majandusteaduskonna a/ü esimees. Osalenud Tartumaa ametiühingute koordinatsiooninõukogu ning Eesti Ametiühingute XX kongressi dokumente ette valmistanud komisjoni töös.

Parteitu. Abielus, perekonnas kasvamas kaks tütart.

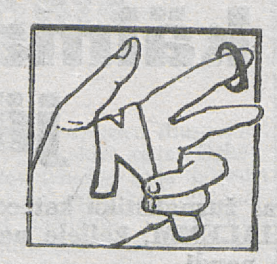

VENIA LEGENDI

Kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateedri dotsendi kt. **Tõnu Mauringu** *venia legendi* loeng teemal «Uute kaupade kvaliteedi hindamise printsiibid» toimub 24. aprillil kell 15 majandusteaduskonna aud. 208 (Nooruse tn. 9).

KÕIGILÕ VÕROKÕISILÕ,

KIA OPPASO JA OPPISSO TARTU ÜLIKUULIN. Võro keele ja kultuuri aolehte «VIRUSKUNDRA» müüäs egäl tüüpääväl eesti kiränduse ja rahvaluulõ kateedrin (ph. 137). Üts nummõr mass 50 kopkat tükk. Saia om edimädse 4 nummõrd, egä päiv om uuta vahtsõt, 5. nummõrt.

Toetagõ võro kiilt ja võro miilt!

MARJU KÕIVUPUU

ÜLIKOOLI «KÕNETRAATIDE NUMBREID»

jagab allasutustele teabetalitus (ph. 223, Ester Schnur).

Uus raamat vajab juba ka parandusi:

	Vale	Õige
Eesti ajaloo kat.	268	350
Otorinol. ja oftalmol. kat.		
otorinol. os.	3 46 97 3 42 35	3 09 07 3 09 70
oftalmol. os.	3 42 54 3 32 90 3 32 75	3 09 72 3 09 27 3 09 05
EKP TÜ komitee sekretär	350	3 34 58

Kui keegi leiab veel parandusi, palutakse teatada teabetalitusele.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on **kolmapäeval, 11. aprillil kl. 18.15** TÜ nõukogu saalis. Kavas Sergei Stadnikovi ettekanne «Igavik ja aeg muistses Egiptuses».

TÜ RAHVAKUNSTI-ANSAMBEL

kutsub kõiki ansambli 45-aastast tegevust tähistavale juubelikontserdile **reedel, 13. aprillil kl. 19.30 «Vanemuise» kontserdisaalis.**

Ansambli minevikust, traditsioonidest ja praegusest seisust lähemalt järgmises «UT-s». Teadusraamatukogus on vaadata juubeliväljapanek.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

Laupäeval ja pühapäeval kl. 21

KEVADDISKO I ja II.

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

Haridusministeerium premeerib pedagoogikauurimusi

PREMEERIMISE JUHEND

I. Üldsätted

1. Pedagoogika-alaste tööde preemia annab Eesti NSV Haridusministeerium.

2. Preemia eesmärk on:
1) stimuleerida pedagoogika-alast uurimistööd Eestis;
2) tõsta esile paremaid pedagoogika-alaseid uurimusi ja aidata kaasa nende rakendamisele.

3. Preemiateks vajalik summa nähakse ette Eesti NSV Haridusministeeriumi tsentraliseeritud vahendite eelarves.

II. Premeerimise tingimused

4. Pedagoogika-alaseid preemiaid on kahte liiki:
1) preemia saavutuste eest pedagoogikateaduse valdkonnas (üks preemia on H. Liimetsa nimeline);
2) preemia pedagoogikateaduse saavutuste populariseerimise ja rakendamise eest.

5. Teaduslikeks saavutusteks loetakse:
1) iseseisvate väljaannetena publitseeritud pedagoogikaalaseid uurimusi,
2) uurimuste kogumikke,
3) kõrgkoolide pedagoogika- ja metoodikaõpikuid,
4) ajakirjades või kogumikes publitseeritud teaduslikke artikleid,
5) ülalloetletud tööd käsikirjadena (masinakirjas) vormistatuteni k. a. dissertatsioonid.

6. Saavutusteks pedagoogika-alaste teadmiste populariseerimisel ja rakendamisel loetakse laiemale üldsusele, eriti õpetajatele ja lastevanematele määratud:
1) publitseeritud või käsikirjalisi (masinakirjas) pedagoogilise sisuga brošüüre, tekste ja kogumikke,
2) ajakirjanduses publitseeritud pedagoogilise sisuga artikleid,
3) pikaajalist edukat loengute pidamist pedagoogika valdkonnas,
4) teadustulemuste rakendamist metoodilistes materjalides ja õppetöös.

7. Premeerimisele ei kuulu üldharidus- ja kutsekoolide õpikute väljatöötamine, kutsealane loengute pidamine kõrgkoolides ja muudes õppeasutustes.

8. Tööde hindamisel arvestatakse nende panust eesti kooliuuendusse heaks.

9. Preemiad antakse kahe eelmise kalendriaasta jooksul saavutatud tulemuste eest: ühel aastal teaduslike saavutuste eest, teisel pedagoogika-alaste uurimuste propageerimise ja rakendamise eest.

III. Preemiamäärad

10. Preemiad on kolmeastmelised:
I astme preemia — 900.— rbl.
II astme preemia — 700.— rbl.
III astme preemia — 400.— rbl.

11. Kui preemia määratakse loomingulisele kollektiivile, jaotab kollektiiv selle oma liikmete vahel vastavalt iga liikme panusele.

12. Preemiate määramise komisjonil on õigus vastava tasemega tööde puudumisel jätta mõni preemia välja andmata, samuti on õigus anda välja mitu sama astme preemiat ning jätta mõne astme preemia välja andmata.

IV. Preemiate määramise kord

13. Taotlused preemiate määramiseks esitatakse jooksval aastal vastavalt premeeritavate tööde liigile **Jaanuarikuu jooksul Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi juhatusele (202400 Tartu, Tartu Ülikooli pedagoogika kateeder).**

Taotlusi võivad esitada teadusasutused, pedagoogilised kollektiivid ja üksikisikud. Argumenteeritud soovituskirjale peab olema lisatud **esitatav töö, loengutegevuse premeerimist taotledes mõne loengukursi organiseeriva keskasutuse arvamus.** Premeerimiseks esitatud tööde nimekiri koos annotatsioonidega avaldatakse «Õpetajate Lehes».

14. Preemiate määramiseks moodustatakse 5-liikmeline komisjon. Ettepaneku komisjoni koosseisu kohta teeb EAPS-i juhatus Eesti NSV Haridusministeeriumile, kes kinnitab komisjoni. Komisjoni koosseisu ei või kuuluda isikud, kellele taotletakse preemiat. Komisjon on otsustusvõimeline vähemalt kolme liikme kohalolekul. Otsused tehakse lihthäälteenamusega.

15. Premeerimiskomisjoni otsused kinnitab Eesti NSV Haridusministeerium. Tulemused tehakse teatavaks pedagoogilises perioodikas hiljemalt jooksva aasta **1. maiks.** Preemiad koos vastava diplomiga annab välja haridusminister.

16. Premeeritud tööde autorid säilitavad premeeritud tööde suhtes kõik autoriõigused.

Partei

(Algus 3. lk.)

Mu viimane lootus oli — karsklased.

Kuid... kuid... Ka need bruutused... läksid i-s-e-s-e-i-s-v-a-l-t, jagunedes kahte iseseisvasse ossa!

1) need, kes olid otsekohese karskustöö poolt; 2) need, kes olid kaudse karskustöö poolt.

Mis pidin ma tegema? Mis võisin ma veel teha? Nad kõik tahtsid valida iseseisvalt ning olid kokku seadnud o m a kandidaatide nimekirjad.

Võtsin kätte, tegin otsuseks asutada Parteide Nimekirjadest Väljakukkunute Partei... kuid esimene isik, kellele oma plaanist kõnelesin, oli sellegi partei juba asutanud ning püüdis mind nagu purikat oma võrku.

Mina aga tingimata tahtsin saada juhtivaks jõuks. Selleks tundsin enese olevat kutsutud sealt... ülevalt... taevast.

Ning lõppude lõpuks ometi õnnestus mul mu ettevõte: minu ümber kogunesid tuhanded, kümned ja sajad tuhanded, kes moodustasid Sissekukkunud Parteiasutajate Partei.

Kandidaatide nimekirjad olid valmis; muidugi figureerisin mina seal esimesena.

Aga kui läksin ära andma seda nimekirja, oli vastava ametikoha uks juba lukus ning kuri koer paiseeris selle ukse taga.

OSKAR LUTS
«Följetonid»

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1170. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 12 (1597) REEDE, 13. APRILL 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

„Ülikoolile tulevik"

11. aprillil räägiti peakomisjonis õpetajate ettevalmistusega seonduvast ja aineinstituutidest.

Mõttevahetus aineinstituutide küsimuses jätkub 18. aprillil, mil püütakse lähemale jõuda instituutide majanduslikku külge puudutavatele küsimustele. Paljusid teisigi kõne all olnud probleeme on aeg majanduslikult küljelt vaagida, kuid ülikooli majanduspoole puudumine jätab kahjuks tähtsad otsad lahti. Kaua veel?

TOIMETUSE INTERVJUU

Cambridge'i ülikoolist

pool aastat kestnud uurimistöölt naasis äsja filosoofiaprofessor EERO LOONE.

Härra professor! Kuidas oli võimalik pääseda Cambridge'isse?

Mind kutsus üks Cambridge'i kolledžeid Clare Hall 1986. aasta algul. Üldiselt kutsutakse neid, kelle teaduslikud kirjutised kutsujale huvi pakuvad. 1986-ndai oli pool aastat liiga pikk aeg ja ma ei saanud Nõukogude poolt tööluba. Mõõdunud aastaks oli nõukogude kord juba sedavõrd pehme, et väljasõiduks läks vaja vaid Tallinna valitsusametnike kinnitust, mida mulle ka ei keelatud. Olin Inglismaal ja Šotimaal ligi kuus kuud — 9. oktoobrist 5. aprillini.

Milles seisnes töö Cambridge'is?

Olin ühtaegu kolledži liige, ilma õpetamiskohustuseta, ja kuulusin uurijana filosoofiateaduskonda. Mingeid teadusliku töö plaane Inglismaal ei nõuta. Andsin toimetustele seitse erinevat kirjutist. Viimane telliti kuu aega enne tagasisõitu. Iga päev käisin äärmiselt mugavas raamatukogus, kus võisin ise riiuleist raamatuid võtta. Oxfordi ülikooli pearaamatukogus näiteks tuleb tellida raamatud lugemislauda nagu meilgi. Pileti tõttu Inglismaale hilinemud, ei jõudnud ma enam kataloogiarvuti käsitsemise kursustele, mis algasid õppeaasta algul. Kuid peatselt sain selle ka omal jõul selgeks.

Millie poolest tööolud Cambridge'is veel meie omadest erinevad?

Lugemist väärivate humanitaar- ja sotsiaalteaduslike raamatute hulk ületab mitmeid kordi lugemisvõime. Kuid filosoofiateaduskond võimaldas mul tellida fotokoopiaid, mis Inglismaal on üsnagi kallid. Kopeerimistasust läheb osa raha autoritele. Autoriõigus on intellektuaalse omandi õigus ja seda võetakse Lääne maailmas äärmiselt tõsiselt. Uurijat ei toida mitte ametikoht, vaid looming. Meil selline mõtteviis juurdunud ei ole.

Uurimisrühmad, osakonnad ja teaduskonnad korraldavad regulaarseid ettekande- ja arutluskoosolekuid. Ette kantakse mõni sõlmprobleem hiljem avaldatavast artiklist.

(Järg 2. lk.)

RÕÕMSAID LIHAVÕTTEID!

Millal on lihavõtted?

Kui sakslased lihavõtetele mõtlevad, näevad nad oma vaimusilmas kohe päikesepaistet, soojust, rohelust, lilli, loomalapsi, jalutuskäiku talvemantlita ja metsatäit munevaid lihavõttejäneseid.

Kalendritegijad arvestavad lihavõtteid kuu järgi: ülestõusmispüha on pühapäev pärast esimest kevadist täiskuud. Taoline ajaarvamine viitab selle traditsiooni vanale päritolule. Aga kes siis praegusel ajal oma elu enam kuu järgi seab? Milline õnn, et see tähtpäev kalendris (mõnes) kirjas on. Üks on kindel — tänavu peame ülestõusmispüha **15. aprillil.**

Kannatusnädal.

Pole põhjust kahelda selle kirikuaasta vanima ja suurima püha paganlikus päritolus. Siia kuuluvad veel teisedki tähtpäevad: palmipuudepüha, suur neljapäev, suur reede, vaikne laupäev ja ülestõusmispüha. Terve nädal kokku moodustab kannatusnädala.

Palmipuudepüha (s. a. 8. aprill) on päev, mil Jeesus Kristus eesli seljas Jeruusalemma saabus ja kus rahvas teda palmi- ja õlipuuoksstega tervitas (need on idamaades rahu ja töö sümbolid — hoiab ju rahutuvigi mõnikord õlipuuoksa noka vahel). Saksakeelsel alal on kombeks üksteist vastastikku roheliste vitstega «nüpeldada». Palmioksste puudumisel kasutatakse kohalikku materjali (kaske, paju, pööki vm.).

Suur neljapäev (sks. *Gründonnerstag* 'roheline neljapäev'). Germaani paganatel ja ka vanasaksa traditsioonis oli nimelt see päev põllutööde alguseks. Kes sel päeval töötas, selle põld roheliseks läks, vastasel juhul... Tänapäeval piirdutakse rohelise salati söömisega ja sellega ka seletatakse selle päeva «rohelust». Kiriklikus kontekstis oleks seletus järgmine: sel päeval said kirikust väljaheidetud patused (peale piisavalt pikka harrast kahetsust) taas selle rüppe võetud ning säärasel pidulikul puhul ehtisid nad endid lehtede ja lilledega. Neid rõõmsaid patuseid nimetati ka «rohelisteks» ja päeva *dies viridum* (roheliste päev).

Suur reede (*Karfreitag* — 'leinareede') on kirikuaasta kõige tõsisem püha, Jeesuse Kristuse ristilöömise päev. Jeesuse seitsmepäevase kannatuse mälestuseks kannab kogu nädal kannatusnädala nime.

Vaikne laupäev — Kristuse haudapaneku päev, järgnev pühapäev on aga juba ülestõusmispüha.

Armas lugeja näeb ise, kui tihedalt on omavahel põimunud paganlik ja kristlik traditsioon.

Jänesed, munad ja muud toredad tavad.

Saksakeelsel alal on tänapäeval lihavõtteaegne põhitegevus lihavõttemunade otsimine. Vanad germaanlased pidasid omal ajal kevadpühi ning tundsid rõõmu looduse tärkamisest. Looduslähedastel rahvastel sümboliseeris muna elu, jänes seevastu viljakust (linnainimesele teadmiseks: metsküülikul on aastas 25—35 poega).

Esimest korda on nähtud munevat lihavõttejänest 1343 ning siis õnnestus ta ka jäädvustada Speyeri toomkiriku missaraamatusse. Miks just sinna? Keskajal oli ülestõusmispüha naturaalmaksu äratoomise viimane tärmin (selle hulka läksid ka jänesed ja munad). Raudkuked kirikutornidel kontrollivad veel nüüdki selle kohustuse õigeaegset täitmist.

Lastele ja lihtsameelsetele pajatatakse aga, et jänesed hauduvat lihavõttemune, kusjuures nad neid veel kavalasti aeda rohu sisse, põõsasse ja mujale peitvat. Igal juhul on munev jänes zooloogiline ime. Mõnel pool on kohatud ka mune tassivaid kukki, kurgi, eesleid või koguni kägusid. Huvitava seletuse annab kirikuloolane Bieritz: «Jeesuse ülestõusmise sümboliks võis jänes saada ka sellepärast, et arvati, nagu ei magaks see loom iialgi.»

Vanasti pidutseti korraga vähemalt nädal aega ja üsna põhjalikult, sest eks teatud juba tookordki seda peopidamisfilosoofiat: kui juba, siis juba. Peo puhuks toodi ohvreid, paluti jumalaid, söödi tugevalt ja tantsiti niipalju, kui jaksu oli.

Üks lihavõttetava on kaasajal ka lihavõttejalutuskäik, mis kunagi toimus piduliku ja värvika prottessiooni vormis. Rongkäik siirdus naaberkülla, et seal teada anda: «Jeesus on üles tõusnud!»

Lihavõttejalutuskäiku veidi kaasaegsemas rüüs kirjeldas Goethe oma «Faustis». Väike grüünes viibimine on tihedalt seotud pühademunade otsimisega. Paraja pikivahega käib jalutajate ees kahejalgne lihavõttejänes, kes muneb ka šokolaadi- ja martsipanmune, aegajalt samuti papist jaanalinnumüne. Halva ilmaga jääb jänes tuppa munele. Kui tal juhtuvad mälulüngad tekkima, otsib tema mune meeleheitlikult lõpuks terve pere.

Lihavõttepuu kuulub uuemate tavade hulka. Nädal enne munadepühi riputatakse majaesine puu tühjaks puhutud või värvitud puust mune täis.

Sakslaste seas on laialt tuntud nn. **munakoksimine**: lapsed löövad keedetud mune kokku; kelle muna puruks läheb, peab oma jao teisele kinkima.

Šveitsis lõpetatakse kannatusnädal **lihavõttelõkkega**, mis sümboliseerib ühtlasi ka külma ja pimeda aastaaja ärasaatmist. Noored armastajapaarid panevad oma tunde leekidest ülehüppamisega proovile.

Eraldi lihavõttesöömaaega sealmail ei tunta. Mõnes piirkonnas küpsetatakse lihavõttekooke või -kringleid, mis on tihti tähe-, looma- või taimekujulised (meenutus ohvrileibadest). Oma kindel koht on ka lihavõttelaatadel.

Lõpuks märkigem veel ära, et oma sõpradele-sugulastele saadetakse lihavõttekaart, millel seisab «Rõõmsaid munadepühi!»

SUSANNE MÜLLER
NELE SIIMRE
MARI TARVAS



Täna õhtul kell 19.30 tähistab Tartu Ülikooli Rahvakunstiansambel «Vanemuise» kontserdisaalis oma 45-aastast tegevust juubelikontserdiga. Ansambli ajaloost, traditsioonidest ja tänasest päevast saate lugeda lk. 3.

ÖNNITLEME!

Herman Vahter 70

Uskumatu, kuid nii see on — 4. aprillil täitus nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneraloogia kateedri juhatajal professor Herman Vahteril 70.

Ta on sündinud Muhumaal. Saarlastele omast muhedust, väsimatut tööarmastust ning sitkust on tal jätkunud tänaseni. Arstiteaduskonna lõpetas ta 1946. aastal *cum laude*. Juba õppimise ajal alustas juubilar tööd nahahaiguste kateedris õppejõuna.

Töö kõrvalt valmis 1952. aastal kandidaadi- ja 1964. aastal doktoriväitekiri. Kateedrijuhatajana on ta töötanud alates 1966. aastast. Samal ajal on H. Vahter täitnud ka vabariigi peadermatoloogi vastutusrikast ülesannet. Ta on avaldanud trükis 3 monograafiat, juhendanud 9 kandidaadiväitekirja. Juba aastaid on ta vabariikliku dermato-veneroloogide atestatsioonikomisjoni esimees. Enamik meie dermatolooge on professori õpilased. Ta on ka üleliidulise dermato-veneroloogide teadusliku seltsi presiidiumi liige ja Meditsiiniakadeemia sama seltsi esimees.

Oma eriala hea spetsialistina, abivalmis, kohusetundliku ja sõbraliku kaastöötajana on professor Herman Vahter pälvinud nii patsientide, õpilaste kui ka kolleegide sügava austuse.

Palju õnne!

Kolleegid kateedrist ja kliinikust

Vello Pert 50



3. aprillil sai viiekümneaastaseks füsioloogia kateedri assistent Vello Pert, keda õnnitlevad kolleegid ja arvukad õpilased.

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu hea töö eest ning õnnitluse 50. sünnipäeval dots. ALLA MOTTUS, teadur HELBE NUTT, assistent VELLO PERT ja vanemteadur TOOMAS RODIMA, 55. sünnipäeval vanemteadur IMBI TALVIK ja juhtiv insener EBBA LOODMAA ning 65. sünnipäeval desinfektor OIE TÕNSPOEG.



Sotsialismist realismi

TÜ NÕUKOGUS

30. märtsil

- **ÜHISKONNATEADUSTE ÕPETAMISEST.**
- **KUTSED.**
- **VALIMINE.**
- **TEADUSÜRITUSED.**
- **PREEMIAKANDIDAADID.**

● Sotsialismist realismi jõudmiseks tuleb vist tõesti ühiskonnateaduste õpetamist praegu pidada. Ümberkorraldustega on alustatud, lõplik selgus pole vist veel kellelgi käes. Viimase nõukogu jaoks oli komisjon välja töötanud **ühiskonnateaduste õpetamise otsuse projekti. Seda tutvustas õppeprorektor prof. HEINO SIIGUR.**

Mujal maailmas on üliõpilastel võimalik valida vajalikke ja meelepäraseid aineid, mille omandamise eest peab koguma teatud arvu punkte. Meie kõrgkoolides on ühiskonnateadusi õpetatud väga suures mahus, ülepolitiseerituna ja ainult marksistlikust teooriast lähtudes. Ühiskonnateaduste ümberkorraldamist alustati ülikoolis möödunud aastal — kateedrid hakkasid muutma oma sisu ja nimesid. NLKP ajaloo kateedrist ja teadusliku kommunismi kateedrist sai sotsialismi ajaloo kateeder, filosoofia kateedrist filosoofia ja poliitikateaduste kateeder (selle teise poole baasiks said endised teadusliku kommunismi kateedri noored õppejõud).

Projektis olid sellised ettepanekud.

Üldharidust andva ainebloki (ühiskonna-, ajaloo-, käitumis- ja kultuuriteaduste alused) kohustuslikud, valik- ja fakultatiivkursused moodustavad kokku **160 tundi.**

Filosoofiat, teoreetilist majandusteadust, sotsioloogiat ja poliitikateadust õpetatakse kolmel viisil:

a) **üldainena** — kõigile on kohustuslik **filosoofia** (teaduskonna valikul maht 64 või 96 tundi, v. a. arstit. — 46 t.), lõpeb eksamiga.

Teoreetiline majandusteadus on kohustuslik majandus- ja õigusteaduskonnas ning sotsioloogia, žurnalistika ja majandusgeograafia erialal.

Eesti ajalugu õpetatakse kohustuslikuna kõigis vene õppekeelega rühmades;

b) **valikainena.** Selle kohustuslikkuse kehtestab (valib) teaduskond:

○ **teoreetilist majandusteadust** (pol. ök.) 32, 64 või 96 tundi, lõpus eksam,

○ **poliitikateadust** 32 või 64 tundi, lõpus eksam,

○ **sotsioloogiat** 32 tundi, lõpus eksam;

c) **valikkursustena,** mille valikupiirid kehtestab teaduskond; üliõpilased saavad kursustest teha endale valiku.

Õppeprorektor soovitas pakutavasse mitte suhtuda kui viimse instantsi tõesse, vaid kui üleminekuperioodi omasse. Tegemist ei olevat punaste ainete päästmisega, vaid püüdega anda korralikke teadmisi. I kursust tuleks juba sügisest sel viisil õpetama hakata. Ta lisas, et poliitikateadusi õpetav grupp või kateeder ei kujune nii, et üks kateeder nimetatakse lihtsalt ümber, nagu mõni mees ülikooli ajalehes on pakkunud, vaid olemasolevat gruppi tuleb laiendada, ette valmistada, luua varuga, et oleks võimalusi enesetäiendamiseks.

Kokkuvõtlikult tuleb välja nii, et kui üliõpilasel on üks kohustuslik aine, peab ta valima veel kaks, kui on kaks kohustuslikku ainet, jääb juurde valida üks.

Selle üle põhiline poleemika nõukogus tõusiski.

Arstiteaduskonna üliõpilane Toomas Kariis ja dekaani kt. prof. Vello Salupere väitsid: «Tegelikult sunnitakse üliõpilast õppima kolme ainet. Kui räägime valikainetest ja -kursustest, siis siin jääb juurde kohustuslikkuse moment. Mingil määral on tegemist sundainetega.»

Prof. Heino Siigur: «Teeme vahet valikkursuse ja valikaine vahel: valikaine valib teaduskond, aga üliõpilasele on see kohustuslik, valikkursuse valib üliõpilane ise.»

Sellise kohustuslikkusega ei olnud arstiteaduskonna nõukogu nõus olnud. Teaduskond peaks saama ise valida, millised ained üldse sobivad arstitudengile.

Jüri Kärner: «Üldhariduse maht ülikoolis tervikuna peaks siiski olema kooskõlastatud. Nii on ka mujal maailmas, kuigi valikuvõimalus on seal suurem.»

Prof. Peeter Tulviste: «Osa punkte võiks üliõpilane koguda hoopis väljaspool oma teaduskonda, see otsus annab eelistuse punastele ainetele.»

Bioloogia-geograafiateaduskonna üliõpilane Priit Kogermann: «Kas poliitikateadust hakkavad õpetama endised partei ajaloo õppejõud?»

Dots. Ülo Matjus: «Filosoofia kateeder hakkas juba varem ette valmistama viit inimest, kes loevad sel aastal poliitikateadusi kohustuslikuna. Selle kohta oli ka möödunud aasta nõukogu otsus. Need inimesed õpivad ja täiendavad ennast pidevalt ning saavad hakkama. Tulevikus peaks muidugi filosoofia ja poliitikateaduste kateeder eralduma.

Prof. Ain-Elmar Kaasik: «Ülikoolis jätkub teatud määral koolihariduse täiendamine. Seepärast ei peaks tõesti piirduma ainult ühiskonnateadustega, kättesaadavad võiksid olla ka mitmesugused ajalookursused jm. Oma nõukogus leidsime, et siin pakutavast peaks arstidele jääma ainult filosoofia. Üliõpilane kuulab seda, mis teda huvitab. Näiteks ÜS «Põhjala» korraldab loengusarja ajust. Hilisõhtul oli keemiaring tudengeid täis.»

Vello Salupere: «Kõik valikkursustena antu võiks olla fakultatiivne, seega mitte kohustuslik.»

Mitmed nõukogu liikmed leidsid, et ainete, teemade, kursuste pakkumine oleks pidanud algama altpoolt, st. teaduskonnapoolsest teemade väljapakkumisest, mida võiks lugeda teistele teaduskondadele. Rektor ja õppeprorektor tuletasid meelde, et sellest oli rektoraadis korduvalt juttu ning dekaanidel tuli ettepanekud esitada 21. märtsiks. Esitas aga ainult õigusteaduskond.

Prof. Heino Siigur avaldas imestust selle üle, et dekaanide nõupidamisel ja komisjonis projekti kohta lahkarvamusi polnud, ka mitte arstidel.

Pärast arvamuste avaldamist (diktofonil tundus see eriti lärmakana) **otsustati:**

jätta otsuse projektist välja 160-tunnine ühiskonnateaduste õpetamise maht,

loobuda ka punktist, mis nägi ette 1 või 2 kohustuslikku ainet ja neile lisaks vastavalt kaks või üks valikainet või -kursust. Projektile lisatud valikkursuste ja -ainete nimekirja täiendatakse.

Sotsialismi ajaloo õpetamine ülikoolis saab läbi ja sotsialismi ajaloo kateeder otsustati sulgeda 1. juulist k. a.

Kateedri sulgemine toob kaasa mitu probleemi, sealhulgas ka kaadriosakonnale. Sellepärast kohustati ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu tegema vajalikud organisatsioonilised ettepanekud rektorile hiljemalt 25. aprilliks. Olenevalt ettepanekute sisust lahendatakse ühiskonnateaduste õpetamise küsimused jooksvalt või võetakse 27. aprilli TÜ nõukogu päevakorda.

● **KUTSED.**

Professori kutset taotleti erandkorras õigusteaduste kandidaadile dots. HERBERT LINDMÄELE ja professori kutse anti keemiadoktor ILMAR KOPPELILE; dotsendi kutse anti bioloogiakandidaat ANDRES PIIRSOOLE.

● **VALIMISED.**

Kergejõustiku kateedri juhatajaks valiti dots. TÕNIS MÄTSIN.

● **TEADUSÜRITUSTE** korraldamine kuulub nüüd ülikooli kompetentsi ega vaja enam kaugemat kõrgemal kinnitamist. Teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM esitas nõukogule kinnitamiseks järgmise aasta konverentsid (3 üli-koolisisest, 5 vabariiklikku ja rahvusvahelise osavõtuga).

● **Kinnitati TÜ fondi põhikiri (ilmus eelmises lehes).**

● **Liidu Haridusministeeriumi teaduspreemia saamiseks esitati Ado Truupõld, Ants Tuulmets, Herbert Lindmäe, Jaan Loko ja Kalju Kudu.**

VARJE SOOTAK

Mõni küsimus ja vastus seoses EKP-ga

EKP XX kongressi otsuste alusel on alanud Kommunistliku Partei liikmete ümberregistreerimine. NLKP liikmed, kes otsustavad kuuluda iseseisvasse EKP-sse parteikongressil vastu võetud programmi tunnustamise alusel, lasevad end kanda teaduskonnasekretäridel vastavasse nimekirja. Sellega ühenduses on esitatud küsimusi, millest mõne sagedamini ette tuleva kohta toome järgnevalt selgitusi.

● **Kas EKP-sse kuulumine on ikka oluline uuendusvastaste vääramiseks?**

XX kongressil sai vormi partei juba ammu kujunenud jagunemine Eesti omariikluse ning EKP iseseisvuse pooldajateks ja vastasteks. Uus keskkomitee on koalitsiooniline ja see vastab partei liikmete praegusele EKP-sisesele grupeerumisele. Senised NLKP liikmed saavad parteisisestes vahekordades oma toetust iseseisvusele väljendada esimeses järjekorras just EKP-sse kuulumist deklareerida. EKP programmi elluviimine ei seisne ainult selles otsuses, see oleks aga esimene ja praeguses olukorras kaalukas samm.

● **Mis vahekorras on EKP-sse ja NLKP-sse kuulumine?**

Iseseisev EKP formeerub esmajoones NLKP liikmeist. Kes neist ei soovi edaspidi kummassegi kuuluda, esitab sellesisulise avalduse ja muutub seega parteituks. EKP liige võib olla kuni üleminekuaja lõpuni ka NLKP koosseisus. Meie taotluste jaoks pole ükskõik, mismoodi kulgeb NSV Liidu ja eriti Venemaa poliitiline areng. NLKP kaudu on võimalik seda mõjutada. Seepärast peetigi XX kongressil õigeks, et meie delegaadid (akad. V. Palm nende hulgas) läheksid NLKP XXVIII kongressile. Kes peab otstarbekaks EKP liikmena NLKP-ga sidemed katkestada, annab sellest registreerimisel teada.

● **Kas ülikoolis ja teaduskondades jäävad parteiorganisatsioonid alles?**

EKP põhikiri võetakse vastu XXI kongressil. EKP programm sätestab, et partei liikmeskond formeerub peamiselt territoriaalsel alusel, partei liikmete vastava otsuse korral ka tegevusala või töökoha järgi. Mitmeparteisüsteemi osana, normaalsete tunnustega poliitilise parteina oleks EKP praegusest palju väiksem. Edu saab tal olla mitte liikmete arvu ja parteiorganite eriseisundi tõttu, vaid oma arengukava välja töötades ja selle toetajate võimuorganitesse valimise eest seistes. See ei nõua, et parteiorganisatsioonid endist viisi kopeeriksid töökollektiivide ülesehitust. Kas ülikooli EKP liikmed peavad vajalikuks üleülikoolilist ühistegevust, moodustavad ühe organisatsiooni näiteks EPA-ga või kuuluvad otse Tartu linna territoriaalorganisatsiooni, jääb nende otsustada.

● **Kui pikk on üleminekuaeg?**

EKP XX kongressil sätestati, et üleminekuaeg vältab järgmise kongressini, eeldatavasti oktoobrini. Pooleaastane vahemik tuleneb esmajoones sellest, et paljudelt partei liikmetelt ja organisatsioonidelt nõuab otsuse tegemine vahekorrast iseseisva EKP-ga tõsist ümbermõtlemist ja seejuures soovitakse ära oodata ka juuli algul toimuva NLKP XXVIII kongressi tulemused. Aprillist juunini peaks toimuma nn. individuaalne enesemääramine. Järgmised kuud peaksid kaasa tooma uute EKP organisatsioonide kujunemise alguse. Millal iga ülikooli kirjas olev partei liige oma otsuse teeb, on tema oma äranägemine. Tundub otstarbekas, et praeguste algorganisatsioonide liikmed lepivad mõistlikud ajapiirid omavahel kokku. Siis saab pikema viivituseta hakata läbi kaaluma EKP liikmeskonna organisatsioonilist kuuluvust, sõnastada meie taotlused seoses EKP põhikirjaga jne.

Nagu oli kõneldud ülikooli viimasel parteikonverentsil, peaksid senised parteibürood korraldama ka üleminekuajaga seotud asjad. Kus aga raskusi või ebaselgust tekib, palume pöörduda EKP ülikoolikomiteesse.

PAUL KENKMANN,
EKP TÜ komitee
sekretär

Cambridge'i...

(1. lehekülje järg)

● **Kas Inglismaal oli võimalus tutvustada ka Eesti ühiskonna asju?**

Vestlused ja loengud Eesti teemal algasid otsekohe. Väga sooja suhted kujunesid riikliku välisturismi uurisuhete asutuse — Briti Nõukogu — Cambridge'i osakonna direktoriga. Sidemed avalikku arvamust mõjutavate isikutega olid tihedad. Londoni sovetoloogid võtsid mu oma *team*'i Briti ajakirjanikke korraldatud täiendõppetööle. Usun, et ka sellel on oma osa, et mitmete ajalehtede seisukohavõtud Eesti suhtes muutusid nädalast nädalasse Eesti-sõbralikumaks. Märtsimil teravnes Baltikumi küsimus. helistati mulle BBC-st alatasa, kontrollida, kas nende korrespondendid on meie asjadest ikka ar saanud ja kuivõrd pädev on TASS-i informatsioon meie kohta. Ka ise esinesin korra BBC kõigi kuulatavamas uudistesaates. Kirjedasin ühele Briti parlamendi alakoja saadikule ühel kellaviieteist Eesti olukorda ja taotlusi nii Eesti-poolsete väidete õiguslikust alust. Enamik vestlusi Inglismaa nagu seegi parlamendisaadikuga teetoas, toimub *lunch*'il või teelauas. Käisin ka Briti välisministeeriumis. Väga asjatundlikke teraseid küsimusi esitanud riigiametnikuga juhtus midagi inglase jaoks ennekuulmatut. Ta oli teadasaamisest nii haaratud, et unustas järgmise kohtumise.

● **Kuidas jätkub edasine koostöö Cambridge'iga?**

Kolledž Clare Hall valis mu ealiaegseks liikmeks — kõrgeim võimalik tunnustus välismaalasele. 1991. aastaks on juba tellitud ühe publikatsioon. Terve rida USA kolleege küsis, kas ma ei oleks valmis külastama ka nende ülikoole. Ajutu Tartus on samuti vaja tööd te

RKA — 45 aastat ja ikka tantsuga!

Aga meie ajal

Aastad pole vennad, aastakümned seda enam. Muutuvad inimesed, muutub meelsus, nii mõndagi hinnatakse ümber, pikka aega halvakspandu leiab tunnustust ja vastupidi. Samuti on olnud lood ka RKA-s, ent eks toonased tantsijad ja tantsujuhid mäletavad oma aastaid kõige paremini...

* * *

Ester Prinits (ülikooli tantsurühma juht aastail 1949—1952): «Tantsisime 9—10 paariga. Mina tantsisin kaasa. Treeningud toimusid vana kohviku rõdusaalis. Esinesime igal nädalal üliõpilaspidudel. Kuna tangod ja foksid olid keelatud, pidime tudengitele õpetama valsse ja padespani. Tantsijatele tehti kohustuseks rahvatantsu ka teaduskondades propageerida. Kaks korda nädalas õppisime rahvakombeid. Kõik treeningud lõppesid meil perekonnavalsiga. Üldse olid treeningud rohkem seltskondlikku laadi.»

Helju Mikkel (RKA kunstiline juht aastail 1953—1979 — tantsijatele lihtsalt Memm ja Haldjatalu perenaine): «Olen õnnelik, et mul on nii palju sõpru, kes mind ka nüüd, aastate järel meeles peavad! Olen õnnelik, et minu ansamblis kulutatud jõud pole tühja jooksnud. Tahaksin kõigile endistele, praegustele ja tulevastele RKA tantsijatele soovida kõike head. Kui ma oleksin kasepuu, tilgutaksin oma varakevadised annid just teie mahlapange; kui tibu, peidaksin oma kõige värvilisema muna teie pühadekorvi. Püsige nagu Põhjamaa!»

Kalju Soonets (teoreetilise mehaanika kateedri dotsent — RKA tantsija aastail 1952—1967): «Need aastad olidki tegelikult ansambli sündimise ja kujunemise aastad. Saavutasime oma taseme ja ka sellele vastava tunnustuse. 50-ndail aastail olid kõige suuremaks tunnustuseks Moskva-sõidud. Seal me esinesimegi eesti rahvatantsu visiitkaardina, seda nii 1956. a. Eesti kirjanduse- ja kunsti dekaadil, mille tarvis Helju Mikkel seadis võrratu «Näärisoku» esitamiseks koos RAM-ga, kui ka 1957. a. üliõpilas- ja noorsoofestivalil. Moskva jäigi saavutuslaeks kuni 1962. aastani, mil ülikooli RKA-le avanes võimalus esineda esimese eesti rahvakunstikollektiivina väljaspool N. Liitu — Soomes. Helju Mikkel seadis mitmeid lavastuslikke kontserte, näiteks pulmad, kosjad. Ajapikku saadi lahti ka kohustuslikust kolhoositeemast. Igale kontserdile järgnes alati simmaniosa.

Ansamblisisene läbisaamine oli väga hea. Meile oli kogunenud palju ärksaid tudengeid, kes mujal endale rakendust ei leidnud. Tollal omas ju komsomol piiramatut võimumonopoli juhtimaks nii tudengite harimist kui ka vaba aja veetmist. Aga ansambel püüdis ennast komsomoliga mitte siduda. Ega me eriti ei kartnudki, olime lihtsalt kindlad oma ühtsusele. Kuigi julgeolek tundis ka RKA vastu huvi, püüdes paljusidki meie seast koostööle meelitada, jäid suuremad pahandused olemata. Järelikult meie seas nuhke ei olnud! Esinemiste, eriti väljasõitude ajal olid küll valvurid kaasas. Nendest aastatest pärineb ka ansambli jõuluõhtu maskeeritud nimetus — halja oksa õhtu. Toredad inimesed olid ansamblis! Näiteks kasvõi praegune telemees Ülo Tootsen, kes on siiamaani olnud konkurentsitult parim «Konnatantsu» esitaja.»

Räni Laanmaa (Tartu Kunstimuuseumi Kivisilla pildigalerii juhataja — RKA tantsija aastail 1960—1968): «1960. aastal ülikooli astudes oli mul ainuke soov, saada RKA liikmeks. Olin sellest tudengiühendusest nii palju head kuulnud.

(Järg 4. lk.)

Ühe tantsu lugu

EHK KAABU SILMILE VAJUNUD JA SUKAPAELAD VEIDI LAHTI

Kuigi rahvakunsti on nimetatud halvustavalt «pastlakultuuriks» või üleoleva maiguga «taidluseks», taban ennast siiski RKA-d meelevaldselt kõrvutamas praegu nii ohtralt taasasutatavate üliõpilasseltsidega. Ajal, mil mõte korporatsioonide taastamisest isegi kõige julgemates peades ei liikunud, säilitas ja arendas RKA edasi oma traditsioone ja sisemist struktuuri.

Olgu toodud veel mõned näited ansambli traditsioonidest. 15 tegevusaasta möödumisel sai ansambel kingituseks mõõga, mis hakkas tantsijaid koos elava tulega saatma kõikidel esinemistel. Oli aeg, mil mõõga kasutamine kontsertidel keelu alla pandi, eeldades vaenulikkuse õhutamist vene rahva vastu. Ei aidanud Memme selgitused, et tegemist on vaimumõõgaga, mille tera on alati suunatud alla. Hiljem kingiti RKA-le ka oma lipp, mille sini-valge toon ettevaatlikumates peades samuti ärevust sünnitas. Ja muidugi ansambli piduõhtud: sügisene langevate lehtede õhtu koos katseaja läbi teinud uue koosseisu «ansamblisse löömisega» pastla ja mõõgaga, halja oksa õhtu nimetuse taha varjatud jõulude tähistamine ja kevadine karikakrapäev.

TÕUS JA MÕÕN

Milline on aga RKA praegu oma juubelikontserdiks viimaseid ettevalmistusi tehes? Mõned nädalad tagasi ilmus peahoone kuulutustetahvlile teade, et rahvakunstiansambel võtab vastu uusi liikmeid. Milles asi? Kas ansambli kiirel juubeli- ja tantsupeoks valmistumise kevadel targemat pole teha, kui uusi tantsijaid välja õpetada?!

Ansambli käekäigus järgneb tõusule mõõn ja mõõnale jälle tõus. Umbes sedamoodi iseloomustas olukorda RKA praegune kunstiline juht Henn Tiivel, avades ansambli juubelinäitust Eesti Rahva Muuseumis. Kunstiline juht kujundab kollektiivi nägu, tema peaks ka teadma milles viga, et RKA praegu oma liikmete arvukuse poolest eriti hiilata ei saa. Ühest küljest on muidugi viimaseil aastail tudengitele eneseväljenduse võimalusi kuhjaga lisandunud. Aga teisest küljest...

Henn Tiivel vahetas Helju Mikkeli RKA kunstilise juhi kohal välja 1979. aastal. Sellest ajast peale on ta ansamblile oma nägu püüdnud anda, pigemini küll oma enda näo järgi vormida. Ehk nagu ta ise ütleb: «Tantsija on savi tantsujuhi kätes, kuulekas savi, mida peaks olema kerge voolida.» Nii ongi Henn seda voolimistööd püüdnud teha, kasutades selleks hingevõtvat treeningut, lisades juurde pideva sõnavalingu, mis eriti neidude kergelt riivatava eneseväärikusega sugugi ei arvesta. Selge on, et proovidel jääb treeneri sõna seaduseks ning ka veidi krõbedama märkuse peale ei maksa solvuda, ent kui tantsujuhi ainumäärav savivoolimisesoov ka esinemisi ja ansambli seltsielu hakkab dikteerima, tõstab üldiselt vabadustarmastav tudeng protestihäält. Nii juhtus paratamatult ka RKA-s. Esimese lainena tipnes tudengite vastuhakk tasapisi pinevaks tõmbuvatele suhetele «Hobu-folgi» organiseerimisega Lõuna-Eestis. Henn selleks ettevõtmiseks oma nõusolekut ei andnud. Ja tulemusena vahetati järgmistel hooaegadel välja suurem osa ansambli vanemast koosseisust. Ehk teiste sõnadega heideti oma initsiatiivi näitamise eest ansamblist välja. Sellega oli ka lõhutud RKA juba tavaliseks saanud struktuur, kus liiguti edasi aste-astmelt ja esindusrühma jõuti alles aastate jooksul. Siit alates hakkasid koosseisud kunstilise juhi suva järgi sagedasti muutuma, vanemad ansamblis olijad jätkasid pidevas väljaheitmise kartuses.

Vahepeal tuha alla mattunud sõed hõõgusid edasi. 1988. a. lõpul keeldus Henn Tiivel vanemale rühmale treeningut tegemast. 1989. a. kevadel teatas tudengileht RKA liikmete koosolekul vastu võetud otsusest taotleda ansamblile uut kunstilist juhti, kuna koostöö Henn Tiiveliga on osutunud võimatuks. Ent ega vabu tantsujuhte Eestis kerge leida ole, pealegi oleks soovijale vaja Tartus elamispinda leida. Nii jäi Henn Tiivel ülikooli klubi palvel tööle edasi. Ees oli aga ootamas üle aegade raske aasta — juubelikontsert, tantsupidu, sõit Rootsi. Ent suhted Henn Tiiveliga pole paranenud. Isegi mullusügisene vastuvõtt ei täitnud ära ansamblis olevaid tühje kohti. Pealegi kui aasta jooksul on mitu tantsijat ise lahkunud. Naisrühm ei tantsi juba kaks aastat. Kõik ülikooli tulijad on juba eelneva infoga ära hirmutatud ja eks ka ansambli maine ole tugevasti alla langenud. Igatahes mõned nädalad tagasi lõi Henn pärast treeningut käega: «Kust midagi pole võtta, sealt ei võta ka surm!»

SÕNNIKUT KULTUURIPÕLLULE VEDADES

«No nii! Jälle on üks hunnik sõnnikut kultuuripõllule veetud!» Selliselt kommenteerib Henn Tiivel tavaliselt järjekordse kontserdi kordaminekut. Ja järgneb pikk teemaarendus, milline on rahvatantsija missioon ning kuidas esinema minnes tuleb endast kõik anda. Aga meie lohisevat nagu sült ühest lava äärest teise, poisid tudisevad nagu vanaeided, aga neiud on paremal juhul lihtsalt «baabad», halvemal juhul aga...

Rein Sikk arvab: «Hennul on treeningud muutunud omaette eesmärgiks. Treeningutel võetakse maksimum. Seepärast tuntakse ennast esinemistel sisemise pinge all, jälgitakse kramplikult, et jalg ikka nii kõrgele tõuseks kui vaja ja ollakse üpris heitunud ilmega. Ma loodan, et suurejooneliste lavastuslike tantsupidude aeg on lõplikult ümber ja ülikooli rahvakunstiansambel peaks leidma oma tõelise missiooni.»

Muidugi ei saa kogu süüd ajada kunstilise juhi kaela. Olen kaugel sellest. Tõesti, elu on huvitavamaks läinud, võimalusi tegutsemiseks tuleb üha juurde. Imestama paneb ka ülikooli äraootav seisukoht. Direktor Heino Variku kinnitas, et RKA-sse suhtub ta väga suure austuse ja poolehoiuga. Ent ootaks siiski konkreetsemaid poolehoiuavaldusi.

Sellise seisuga läheb RKA täna õhtul «Vanemuise» kontserdisaali lavale ja me püüame mitte väga heitunud välja näha, seda kõige kiuste. Kui ma möödunud nädalal ansamblikaaslaselt Leelolt küsisin, kas on üldse mõtet jätkata, arvas ta kindlalt: «Aga loomulikult on, sest see on ju lõppude lõpuks nii tore, et me kõik koos käime ja sellest siiamaani rõõmu tunneme!»

Nii me tantsimegi edasi, olgugi et kaabu silmile vajumas, sukapaelad lahti hargnemas ja samm veidi konarlik. Neli ja pool tuuri on läbi ning lõppu pole näha. Igatahes tahaks seda väga loota!

HANNES KUUSMA



Pildil võtab RKA endine tantsija Madis Jürgen Haldjatalus intervjuud Memmelt ning Rein ja Merike Sikult.

Igal mehel oma tants

Illustreerimaks veidi RKA praegust seisu, mõned arvamuskillud ansambli endistelt ja praegustelt tantsijatelt.

Nii kaua ansamblis?

Marge: «Kuues aasta läheb juba. Harjumuseks on saanud, teisiti ei kujuta lihtsalt enam ette. Ah, et Hennu kärkimine? Sellest tuleb lihtsalt üle olla.»

Miks RKA aga mitte EPA ansambel?

Valdur (õpib EPA-s, kuues aasta ansamblis): «Noh, ega ükski prohvet pole ju omal maal kuulus!»

Miks lahkusid ansamblist?

Terje (tantsib praegu EPA ansamblis): «Olin veidi haige. Kui trenni tagasi tulin, oli raskusi teistele järele jõudmisega. Hennu suhtumine muutus üha tõrjuvamaks. Lõpuks ei pidanud enam vastu. Ju ma ikka nõrguke olen! Ah, et tagasi tulla? Praegu küll mitte, eks näis.»

Katrin (tantsib EPA ansamblis juba kolmandat aastat): «Henn valis mind oma pilgete objektiks. Minust ei olnud talle vastu ütlejat, samas ei suutnud ka mulle öeldut märkamata jätta. Tulin tulema. Aga EPA rühmas on tore, ikkagi inimlikum õhkkond.»

Toomas (lahkus ansamblist vähem kui kuu tagasi): «Tundsin, et suhted Tiiveliga muutusid üha pingelisemaks. Asi oli vaja kuidagi lahendada! Muidugi on kahju, et poole aasta pealt lahkuda tuli.»

Miks tantsid EPA ansamblis?

Karin: «Õpin küll ülikoolis, aga Tiiveli juurde proovima ei läinud. Igasugused kuuldused hirmutasid juba ette ära, pealegi oli EPA ansamblis juba nii palju tuttavaid ees.»

Tuljakuga abieluranda

Ansamblis tantsimine liidab ühte, õpetab kaaslasi mõistma, neile tuge pakkuma ja ka ise vajalikul hetkel teiste abile kindel olema. Sidemed on nii tugevaks osutunud, et ei katke ka kõrgkooli lõpetamisel ja aastate möödumisel. Paljudel ristuvad aga tantsusammud ühtseks eluteeks.

Memm arvab niiviisi: «Minu lemmiktantsuks jääb alati «Tuljak». See on ju tegelikult nii lihtne ja ilus armastuslugu, kahe inimese teineteiseleidmine. Ning too lõputõste — tüdruk käsi taeva poole sirutamas — on ju täielik omaksvõtmise stseen. Kui kõik neiud oleksid nii kaunid ja malbed, kui kõik noormehed oleksid nii väärikad ja mehised, siis elaksimegi imemaal ja enamat oleks raske soovida.» Vahest ongi, et aastaid «Tuljakut» tantsides ei soovigi paljud noormehed oma neiut lahti lasta. Mine tea!? Küllap igaüks jõuab lõpliku valikuni oma ainukordseid teed pidi, igatahes abiellumisega seotud traditsioone on ansamblil mitmeid.

Kalju Soonets mäletab, et juba RKA algusaastatest on pärit tava ansamblis tantsiva noorpaari auks registreerimise juures kirjatud võõdest spaleer moodustada. Kalju Soonetsi abikaasa Ruth on samuti ansambli vilistlane. Ka pulmad peeti enamjaolt rahvakombestiku kohaselt, seda juba ammu enne rahvuslike pulmapidude üle-eestilist suurmoeks saamist. Kalju ja Ruth Soonetsiga ühel ajal tantsisid ansamblis Rein ja Milvi Sikk, kelle poeg Rein alustas 70-ndate aastate lõpus juba uut põlvkonda, samuti tantsupartnerist elukaaslast leides. Nii saigi Rein ja Merike Siku pulmareis.

Viimased aastad on traditsioone juurde lisanud. Praeguseks juba ansambli vilistlasteks saanud Valdeko ja Katrin Kalamees alustasid mõned aastad tagasi Memme juures Haldjal tamme istutamise tava. Pulmapäeval kasvama pandud ja abielusidemete tugevust sümboliseeriva tammega kaasneb vastav tunnistuski järeltulevatele põlvedele imetluseks. Samuti annavad ansamblis tantsinud noorpaarid käest kätte lippu, mille järele haagitakse vankrikesi. Praegu on lipp hoiul Toomas ja Külli Peterselli käes, aga nad loodavad, et see varsti uued valdajad leiab ja vankrikesi ikka juurde lisandub...

... aga «Tuljak» on endiselt ansambli repertuaaris. See aga tähendab, et kauneid omakssaamise hetki on tulemas veel palju.

On juhtunud sedagi

1956 — Eesti kirjanduse ja kunsti dekaad Moskvas. Esimene kord, kus eesti rahvarõivad ka Moskva suurlaval keerlesid, muidugi eesmärgiga igavest rahvaste sõprust kinnitada. Ansambel oli koos RAM-i ja laulusolistidega juba kuu jagu proove teinud, kui kava kontserdieelselt veel kohaliku komisjoni valvsa pilgu eest läbi lasti. Kultuurifunktsionäärid pidasid nõu ja arvasid esmalt kavast välja ja hiljem alati suurt publikumenu omanud meeste «Konnatantsu». Põhjenduseks leiti, et nii soliidse publiku ees ei ole meestel sünnis veidraid grimasse teha ja istmikku valitsuse looži poole punnitada, pealegi veel kui viimases peasekretär Hruštšov ise istumas. Seejärel veeretati «Tormide ranna» kõrtsistseenis lavalt minema õllevaadid, seda samuti «hea tooni järgimiseks». Kõige toimuva peale vihastas meeskoor sedavõrd, et kõndis täies koosseisus lavalt minema, unustades hetkeks, kelle käes tegelikult ohjad on. Kontsert läks siiski libedalt ja *gensek* jäi arvatavasti nähtuga rahule...

Aga meie ajal

(Algus 3. lk.)

Aga meeletu konkurents oli ka! Kõige meeldejäävamaks esinemiseks oli muidugi 1962. aasta Soome sõit, vaatamata sellele, et KGB nuhid meid pidevalt ja täiesti avalikult saatsid. Meie rühm käib koos siiamaani. 1980. aastani tantsisime koos vilistlasrühmana. Meie ajal ei olnud sellist «rühmade pillutamist» nagu Hennul nüüd kombeks. Selletõttu saidki tekkida nii tugevad sidemed. Abikaasa leidsin samuti ansamblist, tema tantsis küll naisrühmas.»

Mall Aso (praegune RKA kunstilise juhi assistent — RKA tantsija aastail 1973—1979): «Ah, et minu aeg ansamblis. Tore oli. Ja meid oli palju, mitte nii nagu praegu, kus ei saa rühmi täis. Tollal olime veel tippu tõusmas.»

Rein Sikk («Virumaa Teataja» toimetaja, folgipeo «Viru säru» üks initsiaatoreid — RKA tantsija aastail 1979—1983): «Meie ajal hakkasid pinged kogunema. Henn sai kunstiliseks juhiks ja muutis treeningud väärtuseks omaette. Oluliseks muutus see kui kõrgele jalg tõuseb ja kui täpselt joonis välja tuleb. Isikupära jaoks ei jätkunud enam jõudu. Treeningutele hakkas piitsa ja vere maik ligi tulema. Henn rääkis pidevalt rahvakunsti missioonist, aga meie ei osanud seda suurpidude otstarbeks tehtavate suurejooneliste kompositsioonide varjust küll üles leida. Hakkas trotsi kogunema. Ja ühel päeval tuli Madis Jürgen ideega korraldada suvel turnee mööda Lõuna-Eestit. Henn oma nõusolekut muidugi ei andnud, asjal oli tema jaoks liigselt «taidluse» varjund juures. Kava seadis kokku Memm, rahvariided saime Rakverest Maie Oravalt, hobused kauplesime ka ühelt kolhoosilt välja. Nii sündiski «Hobu-folk». See oli ikka kohutavalt vahva ettevõtmine. Kõigele sellele järgnes ansamblis suur «pereheitmine». Sealt see allakäik algaski. Hans H. Luik kirjutas sellest omal ajal isegi «Teater. Muusika. Kinole.» loo. Aga kõige vapustavam esinemine oli 1982. a. kultuuripäevade ajal Alma-Atas. Arvasime isegi tollal, et enamat oleks vist võimatu saavutada.»

Kes soovib õppida Soomes

Ülikooli rektor prof. J. Kärner sai kirja Turu Ülikooli Soome üliõpilaste seltsi juhatuselt, milles teatati, et seoses **Turu Ülikooli 70. aastapäevaga ja Soome kõrgkooli süsteemi 350. aastapäevaga otsustas seltsi juhatus määrata kaks 15 000 marga suurust stipendiumi Tartu Ülikooli üliõpilastele 1990/91 õ.-a. sügissemestril (s. o. 1. 09—31. 12. 1990. a.).** Selts on soovinud toetada niimoodi kahe ülikooli vahelist koostööd.

Kandideerida võivad vähemalt kolm aastat õppinud üliõpilased või aspirandid. Loomulikult peab olema see eriala või õppeaine Turu Ülikoolis esindatud.

Oluline on keeleoskus. Seltsi poolt on seatud järgmised tingimused:

- **peab suutma jälgida soome keelt,**
- **peab valdama kõnekeelt,**
- **aspirandil peab olema kas hea soome või inglise keele oskus.**

Seltsi tahtel hindab soome keele oskust Tartu Ülikoolis töötav Turu Ülikooli õppejõud Jussi Kallio, inglise keele teadmisi aga meie inglise keele kateedri õppejõud.

Kandideerijatel tuleb esitada 15. maiks avaldus Tartu Ülikooli rektori nimele. Avalduses näidata:

- isiklikud andmed, aadress,
- ülevaade varasematest õpingutest Tartu Ülikoolis,
- põhjus, miks soovite õppida Turus.

Nende avalduste põhjal valib rektor välja 4—6 avaldust, millest Turu Soome üliõpilaste selts valib välja kaks, kes asuvad sügisel õppima Turu ülikooli.

ANDI KASAK

RIIKLIK ASUTUS
EESTI KONTSERT

NB!

Tartu Ülikooli aulas

15. aprillil kl. 19

esineb Wiesecki tütarlastekoor (Saksamaa LV). Dirigent Karl Theo Sames. Kavas: Gastoldi, Schumann, Silcher, Zipp, Bogenhard, Bartok, Lloyd-Webber, Löwe jt.

17. aprillil kl. 19

mängib Teet Järvi (tšello). Klaveril Valdur Roots. Kavas: Schnittke, Schubert, Bach, Tšaikovski, Lutoslawsky, Boccherini.

«Vanemuise» kontserdisaalis

15. aprillil kl. 16

laulab Silvi Vrait.

18. aprillil kl. 18
ja kl. 20.30

esitendub Heini Vaikmaa rockooper «Hing ja iha»

Piletid müügil «Vanemuise» kontserdisaali kassas ja tund enne algust kohapeal. Jälgige reklaami, osal etendustel on õpilastele ja üliõpilastele piletihinnad soodsad.

* * *

HING ja IHA

18. aprillil kell 18 ja 20.30 etendub «Vanemuise» kontserdisaalis rockooper «Hing ja iha».

H. Vaikmaa rockooper «Hing ja iha» on julge katse taaselustada rockooperi žanri Eestis. Ainestik on võetud antiikmütoloogiast (Psyche ja Cupido armastuslugu), laulutekstid on kirjutanud Madis Tross, lavastaja on Neeme Kuningas ja kunstnik Kustav-Agu Püüman. Laulavad Terje Lillimägi, Pearu Paulus, Els Himma, Jaan-Villem Sibul ning Kadri Kask.

Muusikat teeb ansambel «Mahavok».

«Eesti Kontserdi» infoosakond

● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO ● INFO



«AKADEEMIA»

Ilmunud on Eesti Kirjanike Liidu kuukirja AKADEEMIA 1990. aasta 1. number:
Jüri Uluots Tartu Ülikoolis ja eesti teaduses — *Edgar Kant*; Jumalaga, Ene!: Henrik Visnapuu 100 — *Hando Runnel*; Logos ja mythos: filosoofia kahekordne ülesanne — *Viktor Konsa*; Johannes Aavik ja vaimulik kirjandus — *Barbi Pilvre*; Asumiökoloogia. I — *Tõnu Ploompuu*; Peeter Tarveli elu ja töö. II — *Jüri Kivimäe*; Eesti üksustest Saksa sõjaväes — *Toe Nõmm*; Artur Alliksaare laagri- ja asumiskirju. I; Neljas käsk — *Fanny de Sivers*; Vene kommunismi lätted ja tähendus. III — *Nikolai Berdjajev* jm.
Nõudke ajakirjade müügikohtadest!

SUUR FÜÜSIKUTE PIDUPÄEV

Ootame kõiki üliõpilasi reedel, **20. aprillil kl. 21 Tähe 4 füüsikahoonesse peoõhtule.**

- Tantsuks ansamblid «Artell» ja «Jaskar».
- Suur videodisko.
- Võimalus vaadata põnevusfilme ja multikaid.
- Avatud mängupõrgu (kaardid, rulett, keegel jm.).
- Töötavad baarid, teesaal jpm.
- Võimalus külastada näitust «Naine ajalehekioskitest».
- Peokülalisi ootab veel palju meeldivaid üllatusi!

Pidu kestab varaste hommikutundideni.

NB! Pileteid saab «Kevadpäevade» piletilaadalt 16. ja 17. aprillil kl. 17—19 Tähe 4.

200 VENE RUBLI ENAMPAKKUMISEL

Kui Sa hakkad välja kolima mugavusi sisaldavast omaette korterist, siis anna see meile üle! Tarvitusele tuleva pakkumise eest 200 rubli. «UT», kood 001.

TÜ KLUBI VIDEOTEEGIS

laupäeval ja pühapäeval kl. 21 KEVADDISKO III ja IV. Üliõpilaspilet kaasa!

LOENGUD MOODSAST AMEERIKA LUULEST

Väliskirjanduse kateedri külalisena viibib 16.—19. aprillini Tartus luuletaja ja Washingtoni Ülikooli õppejõud Mark Halperin. 16., 17. ja 18. aprillil kõneleb ta vastavalt **William Carlos Williamsi, Wallace Stevensi ja Elizabeth Bishopi** loomingust, 19. aprillil loeb näiteid uuemast ameerika luulest, sealhulgas omaenda loomingust ja vastab küsimustele. Mark Halperin esineb peahoone auditooriumis 227. 16. IV k. 18; 17., 18. ja 19. IV k., 16. Oodatud on kõik huvilised!

KÜLALISLEKTOR

25. aprillil kl. 10.15 toimub TÜ Spordihoones Ujula tn. 4 aud. 204 prof. Eric Hultmani (Stokholm) loeng «Süsivesikute ainevahetus kehaliste harjutuste puhul».

KORPORATSIOON «FRATERNITAS ESTICA»

külalisõhtu toimub kolmapäeval, 18. aprillil kl. 20 Vanemuise t. Eesti Kunstnike Liidu Tartu Osakonna majas. Oodatud kõik seni veel organiseerumata meesüliõpilased.



KEVADPÄEVAD

Kolmapäev, 18. apr.

kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil,
kl. 17.30 ülikooli kooride kontserdid Inglisillal,
kl. 19 Eesti Poistekoori kontsert TÜ aulas,
kl. 21 Stiiliõhtu TÜ klubis: turismireis laeval «EstWest Passasiirlink».

Neljapäev, 19. apr.

kl. 19 Tõnis Mägi ja ansambel «777» TÜ spordihallis (Ujula 4),
kl. 21 Tallinna Konservatooriumi laulukateedri diplomandide kontsert TÜ aulas,
kl. 21 kantripidu (ans. «Kukerpillid» ja «Justament») TÜ klubis.

Reede, 20. apr.

kl. 17 tudengilaat füüsikahoone ees,
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '90» TÜ klubis,
kl. 19 ansambel «Ultima Thule» TÜ spordihallis,
kl. 21 *show* füüsikahoones,
kl. 23—04 ülemaja öödisko TÜ klubis.

Laupäev, 21. apr.

kl. 13 suur kostüümides edasi-tagasi sibamine Raekoja platsil,
kl. 17 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturniir «Tartu kevad '90» (tantsupaarid USA-st, Saksa LV-st, Sveitsist, SDV-st, Soomest, Poolast, Tšehhoslovakkiast ja NSVL-st). I päev — standardtantsud — TÜ spordihallis,
kl. 21 ülikooli töötajate kevadball TÜ klubis,
kl. 22 jalakeerutus Kassitoome orus.

Pühapäeval, 22. apr.

kl. 13 «Rattatuur '90» (kuni 5-aastastele lastele) füüsikahoone ees,
kl. 13 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturniir «Tartu kevad '90». II päev — Ladina-Ameerika tantsud — spordihallis,
kl. 15 lastepidu TÜ klubis,
kl. 17 võistlustantsuturniiril «Tartu kevad '90» osalenud tantsupaaride demonstratsioonesinemised spordihallis,
kl. 21 temaatiline õhtu «V. I. Lenin 120» Vanemuise tn. 46,
kl. 21 kevadpäevade lõpupidu Artur Raidmetsa orkestriga TÜ klubis.

* * *

Suur piletilaat kõikidele tasulistele üritustele toimub füüsikahoones 16. ja 17. aprillil kl. 17—19.

Kohtumiseni ülikooli kevadpäevadel!

TÜ KLUBI JA ÜLIKOOLI KULTUURIKLUBI

HEI, TULEVANE SPORTLANE!

22. aprillil kl. 13 ootame kõiki kuni 6-aastasi lapsi Tähe 4 esisele platsile suurele rattatuurile, kus toimub sõit ainult kolmerattalistel kahes vanusegrupis: kuni 5-aastased ja 5-aastased.

Igale osavõtjale meene. Võitjatele jalgratas!

Registreerida saab alates kl. 12.30-st kohapeal. Pärast võistlust kl. 15 oodatakse pisiperet koos vanematega TÜ klubisse muinasjutte kuulama ja multikaid vaatama.

KOHTUMISENI RATTATUURIL!

ÜLIKOOLI TÖÖTAJATE BALL

Ball saab alguse kell 21 laupäeval, 21. aprillil ülikooli klubis:

- tantsusammu aitab seada ARTUR RAIDMETSA ORKESTER,
- hea tuju eest on kutsutud hoolitsema TÜ kammerorkester, näitleja Margus Lepa, võistlustantsijad . . .
- Baarid valla!

Pääsmed saadaval dekanaatides, TÜ aü-s ning büroode esimeestelt.

SUUR EDASI-TAGASI-SEBIMINE RAEKOJA PLATSIL

laupäeval, 21. aprillil kl. 13

- Võistkonnas 10 kostümeeritud sibajat. NB! Pane selga see, millega sa tavaliselt jooksmas ei käi.
- Teatepulk vali vastavalt võistkonna väljanägemisele.
- Auhinnad osavamatele ja nutikamatele.
- Võistkondi saab registreerida TÜ klubis (ruum 206) 16. ja 17. aprillil kl. 20—22 (tel. 3 47 00).

ANTROPOLOOGIA LOENGUD

Zooloogia kateedri auditooriumis Vanemuise 46 toimuvad 19. aprillil kell 18 loengud teemadel:

1. «Etnilise uurimise kogemustest Valgevenes» — Tegako, L.,
2. «Õmblustüüpfiguuride väljatöötamise põhimõtetest» — Dunajevskaja, T.

26. aprillil kell 18:

1. «Ergonoomiline antropoloogia ja tema probleemid» — Kontša, L.

Toimetaja kt.
MARGUS SANGLEPP

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1304. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 13 (1598) REEDE, 20. APRILL 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.



MARIE UNDER

Kevad

1

Ei ammu näinud ma nii palju päikest!
Ta voolab tuppa nagu kuldne viin
ja purju paneb mind, kes kaua paastusin,
ning minu lapse sasipääkest väikest.

Kõik tuba soojem, ilusam sest läikest:
kuis lõhnavad hüatsindid lillad siin
ja hallid pajukassid, mis ma korjasin —
Ei ammu, ammu polnd nii palju päikest!

...

*

2

End laotand üle minu vaikse aia
on rohelised õndsad lootused,
ja igas väikses põõsas suured ootused —
Kui kuulatades seisab kogu maja.

Sääl tuulekohinas üks väike kaja
ja taevasinas rohked tõotused.
Neis süütuvad mus hellad aimused —
pean seisatama nagu palvetaja.

Kuis läbi hõbepilve pisarate
suur kuldne päike naerab talvekatte
ja talvemured sulama! Ka mind?

Must langeb argipäine igavus,
ja rinnas uduarglik igatsus
ju sala häälitseb kui väike edev lind.

...

*

4

Nüüd jälle tulevad need valged ööd,
kus und ei saa ei taevas, maa, ei meri,
ei inimlaste ootusärev veri,
kus ihad hinges hõõguvad kui söed.

Need valged ööd kui hõbevalged keed:
kõik lõhnad õite siidilises süles
on sala värisedes ärgand üles,
ja mingit kauget laulu toovad veed.

...

KAS ME TÕESTI KOPITAME?

I — Minu meelest küll. Meil ei olnud isegi teaduskonna nääripidu.

II — Sa tahtsid vist ütelda jõulupuud?

I — Mis jõulupuud? Jõulupüha peame vaikselt omade ringis. Ma mõtlen endist nääripidu, nn. stagnaaegset. Need olid päris toredad ja sai kogu teaduskonna rahvast koos näha. Nüüd pole enam midagi. Kes on kuskile intiimseltsi läinud, kes ei taha millestki kuulda...

II — Ega Sa mõtle, et käsu korras peaks jälle midagi tegema hakkama?

I — Sugugi mitte. On ometi hirmus vahva, et jälle midagi toimub. See tähendab, et keegi korraldab midagi meile kõigile.

II — See olevat klubi ja kultuuriklubi.

I — Ma tahaks isegi teada, kes nad on. Kui nad sellise vaeva meie passiivse rahvaga ette võtsid, vääriksid nad heas mõttes avalikkuse ette toomist.

II — Äkki tuuaksegi. Vaevalt küll mass sellele mõtleb. Peaasi, et kuskile tõesti üle hulga aja minna saab.

ÜLIKOOLI KEVADPÄEVAD'90



18.-22. APRILL

Reede, 20. apr.

kl. 17 tudengilaat füüsikahoone ees,
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '90» TÜ klubis,
kl. 19 ansambel «Ultima Thule» TÜ spordihallis,
kl. 21 *show* füüsikahoones,
kl. 23—04 ülemaja öödisko TÜ klubis.

Laupäev, 21. apr.

kl. 13 suur kostüümides edasi-tagasi sibamine Raekoja platsil,
kl. 17 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturniir «Tartu kevad '90» (tantsupaarid USA-st, Saksa LV-st, Šveitsist, SDV-st, Soomest, Poolast, Tšehhoslovakkiast ja NSVL-st). I päev — standardtantsud — TÜ spordihallis,
kl. 21 ülikooli töötajate kevadball TÜ klubis,
kl. 22 jalakeerutus Kassitoome orus.



Pühapäeval, 22. apr.

kl. 13 «Rattatuur '90» (kuni 5-aastastele lastele) füüsikahoone ees,
kl. 13 rahvusvaheline «S» klassi võistlustantsuturniir «Tartu kevad 90». II päev — Ladina-Ameerika tantsud — spordihallis,
kl. 15 lastepidu TÜ klubis,
kl. 17 võistlustantsuturnilril «Tartu kevad '90» osalenud tantsupaaride demonstratsioonesinemised spordihallis,
kl. 21 temaatiline õhtu «V. I. Lenin 120» Vanemuise tn. 46,
kl. 21 kevadpäevade lõpupidu Artur Raidmetsa orkestriga TÜ klubis.



ÕNNITLEME!

Ernst Raudam 75



Tartu Ülikooli professor *emeritus*, vabariigi teeneline arst, saab 21. aprillil 75-aastaseks. Juubilar on kaasaegse neurokirurgia ühe rajaja professor Ludvig Puusepa õpilane, kes oma 45 aastat kestnud arstliku, pedagoogilise ja teadusliku tegevuse jooksul avaldas üle 270 teaduspublikatsiooni, juhendas 4 doktoriväitekirja ja 23 kandidaaditööd. Tema ideede ja loomingulise suhtumise mõjul kujunes Tartus neuroloogia ja neurokirurgia alal tegutsev koolkond, mille saavutused on olnud arvestatavad nii Eestis kui välismaal.

Raske haigus sundis juubilari juba aastaid tagasi oma kutsetööst loobuma, kuid ta on säilitanud elava huvi oma kolleegide töö ja käekäigu vastu. Professor Ernst Raudam on pälvinud kolleegide, õpilaste ja arvukate patsientide austuse ja sügava lugupidamise.

Prof. AIN-ELMAR KAASIK

Autasustamisi

Tartu Ülikooli aukirjaga autasustati kauaaegse pedagoogilise ja teadusliku töö eest 60. sünnipäeval professor ANTIDEA METSAT ning 70. sünnipäeval dotsent MARIA EPLERIT ja professor HERMAN VAHTERIT.

Prof. ANTIDEA METSA pälvis ka NSV Liidu Hariduskomitee aukirja kauaaegse tulemusrikka teadusliku ja metoodilise töö eest.

Tänu

Kauaaegse kohusetundliku töö eest pälvisid tänu ja õnnitluse rektori käskkirjas oma 50. sünnipäeval vanemredaktor RIINA SOMSON ja sektorijuhataja HELJU KORS.

50. sünnipäeval tänati ja õnnitleti kauaaegse kohusetruu õppe-, teadus- ja ühiskondliku töö eest dots. TIIU VIHALEMMA.

Uus dekaan

Majandusteaduskonna dekaaniks valiti kolmapäeval majandusteaduste doktor MART SÖRG.



Täienduskoolitus ja ülikool

Üritame rajada ühiskonda, mille edukuse üks tingimusi on hariduse kujunemine iseväärtuseks, kõlblus, teadmised ja oskused aga tulemusliku eneseteostuse aluseks. **Haridus saab püsida ajakohasena vaid pidevharidusena, pidevõppe üks osa on täiendõpe, sh. täienduskoolitus.**

* * *

PALJUDES RIIKIDES on ülikoolid viimastel aastakümnetel püüdnud arendada mitmekülgset täienduskoolitust: rahvaülikooli tüüpi kultuurikursustest kitsa erialatäienduseni, kaugõppevormist väiksemates keskustes toimuvate kursusteni, «minnes rahva sekka». N. Liidus levinud kaugõppevormist ja viieaastase tsükliga ametkondlikust (sund-)täiendusest erineb ülalviidatud praktika mitmes asjas.

Nõudlusele reageeritakse kiiresti ja paindlikult, selleks sunnib konkurents. Riiklikku või ülikoolipoolset baasfinantseerimist ületavaid eelarve- või erasummasid jagatakse toetuste, graantide või lepingute kaudu. Nomenklatuursele kaadrile eelistatakse lepingusuhteid nende õppejõududega, kellel on midagi pakkuda kuulajale sobival viisil. Nii kaugõppe- kui ka täienduskursused valmistatakse põhjalikult ette, varustatakse õppematerjalidega, kohati kasutatakse nende materjalide edastamiseks sidekanaleid, audio- ja videotehnikat. Arendatakse täiskasvanuile sobivaid õppevorme ja -meetodeid.

MEIE ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUD on alati olnud oma eriala täienduskursuste lektorid, kes rohkem, kes vähem. Ülikoolis töötab vabariiklik **arstide** ja (viimaseid kuid) üleliiduline **kehakultuuriõppejõudude täiendusteaduskond**, täienduskoolituse tunnuseid on **kaugõppel**, eriti viiel kõrghariduse baasil avatud erialal **(psühholoogia, žurnalistika, välismajandus, pedagoogika, eripedagoogika)**, on teisi väiksemaid kursusi.

Mitu ülikooli väikefirmat ja kooperatiivi on lülitanud täienduskoolituse oma põhikirjaülesannetesse. Õppejõududel omakorda oli võimalus ja kohustus minna iga viie aasta tagant stažeerima või täiendusteaduskonda mõnes N. Liidu kõrgkoolis. Ümberorienteerumisel oma nabalt maailmatasemele pole sellel paljudel juhtudel enam mõtet, liiga palju auru kulub olmele, konteksti ja käitumisreeglite omandamisele, võrreldavalt N. Liidu väitekirjandus«teadusega».

VÄLISELT TAGAB ülikoolirahva osalemine täienduskursustel praegugi meile **tagasiside, täienduskoolituse ühe põhifunktsiooni ülikooli suhtes.** Paraku süveneb muutuvates oludes tendents, et nõutavateks kujunevad vaid need lektorid, kelle energiat, teadmisi ja oskusi vajaksid hädasti ka põhikursused, teadus, õppekirjandus, kogu ülikooliuuendus.

Täienduskoolituse teine roll on olla täiendavate ressursside voolusäng ülikooli. Paraku ei saa riikliku täiendusloengu tasu pidada meie majanduslikuks toetuseks. Nagu teadus, nii kuulub ka täienduskoolitus ülikooli juurde. Kahjuks on ülikool lähiminevikus jäänud vaeslapse ossa, kaalukate eelarvesüstide ja paneelilimiitidega on rajatud nn. juhtimiskõrgkoole oma hoonete, kateedrite ja hotellidega.

Sellesama skeemi pehmem variant on nn. täiendusteaduskondade loomine, seega ikka eraldi: ühed teadlased ja õppejõud üliõpilastele, teised nn. spetsialistidele, «kaadri reservile». Nüüd oleme olukorra ees, kus bilansis on üle saja hoone, aga korralike õpperuumide ja inimväärsete majutamisvõimalustega ikka kitsas. Majandusjuhtide täienduskeskused on aktiivselt otsinud ja leidnud maksujõulist nõudlust ja pole eriti huvitatud integreerumisest vaeste kõrgkoolidega. Niisamuti kui mõned teadusinstituudid.

Omapoolse aktiivsusega peaks iga kõrgkool tagama oma **kolmandagi (täiendus-)rolli** täitmist: **vahendama teadmisi kõikidesse ühiskonnakihtidesse.**

* * *

UMBES SELLISES OLUKORRAS kirjutas rektor alla käskkirjale, millega 1989. aasta 22. septembrist rajatakse ülikooli täiendus- ja uurimiskeskus. Seoses ülalnimetatud funktsioonide täitmisega loodeti selle üksuse töö viljana nii kohaliku kui ka kõvema raha lisandumist, sh. ülikooli huvide arvestamist riiklike täienduskoolitussummade jaotamisel, konkurentsi pakkumist ebaühtlase õppekvaliteediga firmadele, uusi välisõppevõimalusi, uute ja siduserialade (kursuste) valutumat sisenemist toitva ema katuse alla. Esialgsest väikefirma loomise mõttest on praegu loobutud, eelistades oodata uue maksusüsteemi väljakujundamist, lootes haridusasutuste maksu-, ehk ka tollisoodustustele.

Sisuline siht on ülikooli rolli- ja potentsiaalikohase täienduskoolitussüsteemi kujundamine ja seda eelkõige ülikooli lõpetanutele.

TÄIENDUSKESKUS EHK TÜTUK on asunud tööle. Veebruaris Tallinnas ja Käärikul toimunud Eesti-Rootsi haridusseminari võib pidada kordalõinuks. **Meie sildi all toimuvad mitmed nõutavad pedagoogikakursused, tulemas on kursusi soomlastega ja soomlastele, õpetajatele Rootsist (kahasse EHA-ga), parlamendiväitluskursus lombitaguste lektoritega.** Samas on suur puudus planeerijatest-kursusekorraldajatest, videotreeningu seadmetest ja vastavast ruumist, püsib vajadus kaitsta ülikooli (täienduskoolituse) huve Tallinna bürokraatia ees.

Ülikoolis endas võib tunnetada mõne eriala esindajate muret, nagu tikutaks nende lisateenistuse kallale. Nimelt ollakse kokkuhoiu mõttes õppejõuameti arvel nõus täitma ka reisibüroo jm. ülesandeid. Ehk pole ka ülikooli finantskorraldus piisavalt paindlik, vältimaks vajadust juurdekirjutusteks ja kooperatiivide vahetalituseks. Usun, et võimatus katta (näidata) mõnd tegelikku kulu, samuti konkurentsitult madalad tariifid ei väldi ülekulusid sugugi paremini, kui seda teeksid selgelt kättenäidatavad ja jälgitavad büdžetiread.

Mitmel erialal ollakse veendunud, et täiendus on tulevase erialainstituudi üks tegevusalasid. Tasuks aga tõsiselt kaaluda põhimõtet **mitte siduda täienduskoolituse planeerijaid-korraldajaid erialakateedri**, -teaduskonna, -instituudiga, samuti **vältida vaid täiendusega tegelevaid kateedreid ja ametkohti.** Liiga suur on selliste lahenduste puhul nomenklatuursuse ja hierarhiakeskusse oht.

Niisiis tuleks eelistada täienduskeskust, omaette allüksust, kelle baasfinantseerimisest kaetaval palgal oleksid kursuste planeerijad-korraldajad, iga eriala kohta soovitavalt üks. Keskus ise on vajalik pädeva meeskonna/naiskonna loova töö motiveerimiseks, õppejõudude metoodikapagasi ja erialatäienduse korraldamiseks. Muuseas, umbes sellistele alustele on rajatud ka Tallinna Tehnikaülikooli täiendusõppekeskuse projekt.

Nüüd võikski lahke lugeja kanda ülikooli koosseisude brošüüri:

TÜ täiendus- ja uurimiskeskus,
Tähe 4—356,
tel. 7 05 02,
juhataja ühiskondlikel alustel Jaan Kõrgesaar,
asejuhataja Sirje Bork,
õpetajate täiendus (ühiskondlikel alustel) Lembit Õunapuu,
dispetšer Helgi Tohvri.

OOTAME ETTEPANEKUID kursuste, kuulajate, üksikteemade, lektorite, arendusprojektide, finantseerimisallikate, lepingupartnerite ja kaadri kohta.

Täienduskoolituse laiemas kontekstis tuleks aga igal erialal kaaluda pädevusnõudeid, kvalifikatsioonijärkude otstarbekust ja vastava süsteemi sidet täiendõppe/täienduskoolitusega, täiendõppeks seadusandlike soodustuste ettenägemist, nt. 40 tööpäeva resp. 320 tundi aastas, «vaba» semestri (õppeaasta) taotlemisvõimalus kõrgkoolis. Veel arutlusteemasid: täienduskoolitussummade sobivus ametkonna, kõrgkooli, linna, maakonna, valla eelarvesse, vastavate eraldiste koht maksetuludes, maksusoodustused täiendajatele ja sponsoritele.

Nende küsimuste lahendamiseta kõrgkoolide/teaduskondade, kutse- ja akadeemiliste organisatsioonide poolt jätame «jämeda otsa» Tallinna ametnikkonnale ja institutsioonidele, kes jagavad ja valitsevad üsna meeleldi, eriti majandusteemade ja välisabi korral. Kaadri reservi loomine nimetatakse ümber nt. (turu)majanduse tippjuhtide väljaõppeks. Seda laadi näide on ka äsjane Majandusministeeriumi korraldus Haridusministeeriumile töötada välja seadusandlik akt, mille kohaselt mõni eeldatavasti ülipädev HM ametnik vastava tasu eest otsustaks, kelle õpetamispädevust kinnitada koolitusloaga, olgu see siis võõrkeele, põllunduse või meditsiini alal.

Veel arvan, et vihjete puhul välisabile tuleks meil endil potentsiaalsetele abistajatele senisest veel aktiivsemalt selgitada ülikooli vajadusi nii baas- kui ka täiendõppe- ja teadusasutusena, samuti meie oludes abiks sobivaid vorme. Mõtlen eelkõige individuaal- või rühmataotlustele reageerivaid mitteriiklikke fonde. Ühtlasi kuluks ära avalikustada juba tegutsevate fondide spetsiifika ja aadressid, olgu Euroopas või Atlandi taga, et harjutada igaühte meist kirjutama taotlusi, teese ja põhjendusi rahvusvahelises teaduskeeles ja omaenda nimel.

Huumori mõttes võiks ülikooli täienduskeskuse lipukiri olla: «TÄIENDADES TÄIUSTAME TERVIKUT».

JAAN KÕRGESAAR



Küsimus härra prorektor Vello Peedimaale

Juba teist aastat on ülikooli peahoone see osa, mis aegade jooksul on kujunenud ülikooli sümboliks — PORTIKUS — korrast ära ja räämase väljanägemisega. Mullu ei suudetud isegi krohviparandustega enne sügise tulekut valmis saada. Värvimine jäi vihmasadude ja külma perioodile. Viimased pintslitõmbed tehti paar päeva enne esimest detsembrit nii pakase ilmaga, et aeg-ajalt pidi pintslit posti küljest lahti sulatama. Ülikooli soliidne peahoone võõbati kirjuks nagu pühademuna. Niisugust nalja pole temaga tehtud ei tsaari-, eesti-, saksa-, Stalini- ega stagnaajal!

Õigus oli ülikooli endi maalritel, kes leidsid, et töö võinuks esialgu piirduda postidealuse osa krohvi parandustega ning oskusliku iluraviga. See võtnuks neil nädala või veidi enam. Poleks vaja olnud üle poole aasta omade ja võõraste ees häbi tunda peahoone väljanägemise pärast. Maalritele vastati — kohe tuleb brigaad peale. Ja ilus suvi mööduski selle legendaarse värvijatebrigaadi ootel. Hiljem vabandati, et brigaad vedas alt ja hea, et niigi läks. Rasked rahad maksti muidugi välja. Ilus õppetund ülikooli majandusmeestele. Ainult — kas möödunust õppust võetakse? Seda tahamegi teada ja sellepärast KÜSIMUS HÄRRA HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAALE:

Millal alustatakse peahoone fassaadi rikutud osa korrastamist ja millal see töö lõpetatakse?

a l a k ü s i m u s :

Mis on garantiiks, et tänavuse Eesti üldlaulupeo ajaks ülikooli peahoone välimus oleks tõesti korda seatud?

TULLIO ILOMETS,
ülikooli vanema põlvkonna
töötajate nimel



Ükskord on vaja selgeks teha — mis on ülikool

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONIS

11. aprillil

ÕPETAJATE ETTEVALMISTAMISEST

Kohe arutelu algul sai selgeks, kui suur küsimuste ring seostub õpetajate ettevalmistamisega. Pealegi oleme ajast üsna maha jäänud. Meil puudub praegu veel terviklik, arvestatav kontseptsioon. Pedagoogika kateeder (esindas juhataja prof. Jaan Mikk) sai terava, põhjendatud kriitika objektiks. Kateedri poolt pakutav oli taas kompilatiivne, pinnapealne (analoogsed arutelud on varem toimunud ka pedagoogika nõukogus, kuid sealgi ei ole jõutud põhjendatud ja konstruktiivsete lahenduste pakkumiseni).

Et sel arutelul osalesid kõik õpetajaid ettevalmistavate teaduskondade dekaanid, siis oli väljaõeldu seda suurema kaaluga. Ainult pinnapealne viitamine teiste maade kogemusele ei vii meid edasi. Meie ülikoolile on sisuline tähendus vaid nende maade kõrgkoolide õpetajate ettevalmistuse adekvaatsel analüüsil ja selle tulemustele toetumisel. Sealsed õppekavad ja programmid, kogu ettevalmistuse struktuur on vaja läbi analüüsida ning järeldused meile sobivates suundades ära kasutada. Võimalikult täpselt on aga vaja teadvustada Eesti vajadused ning tagada tööjaotus teiste kõrgkoolidega.

Kvantitatiivsed küsimused (kui palju õpetada pedagoogilis-psühholoogilise tsükli aineid) tuleb asendada küsimustega mida, kuidas ja millal õpetada.

Erialakeskne õpetamine on iseenesest mõistetav ka õpetajate ettevalmistamisel, siia lisandub aga kutse omandamisega seonduv. Praegu domineerib õpetajakutsega seotud teoreetiliste ainete ja ka pedagoogilise praktika paigutamine stuudiumi lõppu. See on igati arusaadav ja sobib astmelise kõrghariduse kontseptsiooniga. TÜ nõukogu arutab sama küsimust 27. aprillil. Eelkõige pedagoogika kateedrile, aga ka asjaomastele komisjonidele pandi südamele koostada asja edasiviiv otsuse projekt.

AINEINSTITUUDID

Eelmine küsimus jätkus sisuliselt **pedagoogika instituudi** loomise plaanide tutvustamisega allakirjutanu poolt. Selle instituudi loomine on tihedalt seotud õpetajate ettevalmistamise keskse korraldamisega. Vajaduses luua hariduskaadrit ettevalmistavate allüksuste tegevuse koordineerimiseks tingimused ning integreerida õpetajate ettevalmistusprotsess ja pedagoogikateadus ei ole veel keegi kahelnud. Problemaatika piirneb ja see on igati loomulik idee realiseerimisega. Mida konkreetsemaks, seda selgemini joonistuvad välja vajadused muuta senist tegevust, seda enam suureneb vastuseis sealt, kus püütakse säilitada *status quo*'d, seda enam selgub finants-majandusliku külje osa jne.

Niisamasugune olukord on kujunenud **keemia instituudi** loomisel. Keemikud on olukorda põhjalikult analüüsinud, on ise n. ö. selleks valmis. Ilma finants-majanduslike küsimuste lahendamiseta ülikoolis kui tervikus, nii et allüksuste (s. t. aineinstituudi kui juriidilise isiku) autonoomia oleks ka selles vallas olemas, ei rutta nad uude n. ö. tühja kesta. Pole valmis ülikooli põhikirigi, ilma milleta on mõneti ennatlik kinnitada aineinstituutide põhikirju.

Sotsioloogia instituut on küll oma põhikirja projekti koostanud, kuid sellegi kinnitamisega koostajad ise praegu ei kiirusta.

MATI SALUNDI

18. aprillil

IKKA AINEINSTITUUTIDEST

Ülikoolis on üks instituut juba ammu olemas — ÜMPI ehk üld- ja molekulaarpatoloogia instituut. On loodud ja tegutseb ning kuna ei ole oma tegevust lõpetanud, siis tähendab see seda, et on sellisel kujul vajalik. Praeguste aineinstituutide moodustamise juures kuluvad ehk ÜMPI kogemusedki ära.

Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm: «Põhireegliks jäägu see, et ka instituut on üks osa ülikoolist, olgu ta juriidiline isik, olgu tal pealegi kooperatiive ja väikeettevõtteid. ÜMPI on arstiteaduskonna õppe- ja teadustöö põhibaas, kuid paljudel arstiteaduskonna kateedritel niisugust baasi ei ole. Võibolla tekib ka neil aineinstituudi loomise mõte. Raskusi tuleb, aga hea tahtmise korral saab ka neist jagu.»

Dots. Mihkel Pärnoja: «Kes raha käsutab ja kasutab: kas ülikool või instituut?»

A. Kallikorm: «99% on peremees instituut.»

M. Pärnoja: «Mis see 1 protsent siis on?»

A. Kallikorm: «Teatud valdkondade kohta peaks instituut kaaluma, kas on mõtet detsentraliseerida, kõike ei ole alati siiski mõttekas.»

M. Pärnoja: «Kuuldavasti tahtvat osa laboreid, mis sotsioloogia instituuti tulevad, teadusosakonna koosseisu jääda. Kuidas nii?»

A. Kallikorm: «Sellest ei tule küsimust teha. On instituudi põhimäärus, on teadusosakonna struktuur. Mõlemale poole on mõistlikult võimalik asju lahendada.»

Dots. Henn Voolaid: «Mida reaalsemaks saab instituudi idee, seda suuremaks läheb vastuseis! Füüsikaosakonna laborid ei ole instituudist huvitatud — mis me sellest saame? Nii segasel ühiskondlik-poliitilisel ajal ei olevat mõistlik oma struktuuri lõhkuda.»

A. Kallikorm: «Kus on küllalt mugavalt elu sisse seatud, ei taheta loomulikult uuendusi, miks peakski ise elu raskemaks tegema.»

* * *

Dots. Ain Heinaru tutvustas lähemalt molekulaar- ja rakubioloogia instituudi loomise ideed bioloogia-geograafiateaduskonnas. See moodustuks Teaduste Akadeemia ja ülikooli koopereerumisega, sinna tuleksid geneetika ja tsütoloogia kateeder, selle lepingulised töötajad, teadusosakonna kolm molekulaarbioloogia laborit, ÜMPI-st rakubioloogia sektor jt. Koosseisus oleks 100—110 inimest. Põhikiri on peaaegu valmis (viies variant). A. Heinaru ütles, et üks asi on luua instituut olemasolevate struktuuriüksustega mingi kombinatsiooni kokkupanekuga (ülikoolis mingi kateedri ja labori kokkupanemine ei anna raha reaalselt juurde). Juriidilise isikuna võib niisugune üksus kiiresti pankrotti minna. Eespool märgitud üksuste kokkupanemisel on järgitud aga maailmapraktikat, on olemas omad finantsallikad. Raha saamine sõltub ka üliõpilaste arvust, ei arvestata mitte ainult II, vaid ka I astme õpetamist. Põhimõtteliselt loojad raskusi ei näe ning nad arvavad, et osa funktsioone võib edasi ülikoolile jääda. Kuu ajaga loodetakse dokumentatsioon korda saada ja seejärel instituut ülikooli nõukogus kinnitada. A. Heinaru lõpetas nii: «Oleme suured optimistid!»

M. Pärnoja: «Keemikud oma instituudi loomisel väljastpoolt kedagi ei võta. Aga kas te teate, kui suured on teie kaudsed kulud ülikooli hoonetele jne.?»

A. Heinaru: «Kui on piisavalt raha, võib võtta hooned rendile või kanda osa kulusid. Summad tulevad Teaduste Akadeemialt ja ülikoolilt. Me teame ka praegu, kui palju meie üksustel raha on.»

A. Kallikorm: «Põhimõtteliselt on võimalik ju ka kaudsete kulude osas kokku leppida.

Me peame enesele teadvustama, mis on ülikool — kas ainult kateedrid ja õppejõud, kes ei taha sinna juurde arvata kooperatiive ega väikeettevõtteid, mida ülikooli huvides tarvis on. Kui me ei suuda sellest aru saada, ei jõuagi uus aeg ülikooli.»

* * *

Aineinstituutide loomine sõltub ülikooli eelarvest. **Dots. Arno Susi** liigitas ülikooli tulevad rahad nii: riiklikust eelarvest, lepingutest (s.o. juba osaline isemajandamine) ja väikeettevõtetelt, kooperatiividelt (täielik isemajandamine). Kõige segasem lugu olevat eelarve teadasaamisega, kui palju allasutused kulutavad, kuidas ülikool raha jagab. «Kuidas me jagame selle raha ülikooli iseseisvate allüksuste vahel? Optimist ma siin ei ole.»

Pearaamatupidaja Eve Fink: «Me oleme seda aastaid teinud, aga keegi ei tunne selle vastu huvi. Saatke kõik need küsijad ja jutustajad minu juurde.»

Prof. Elvi Ulst toonitas oma sõnavõtus, et allüksused (teaduskonnad) ei ole seni oma rahalise seisu kohta eriti huvi tundnudki.

A. Susi: «Instituutidele üle minnes tuleb rahaprobleem põhjalikult läbi vaadata: millised funktsioonid jätta ülikoolile, millised instituudile. Instituute on aga mõtet moodustada siis, kui on tekkinud probleemid, mida siiani ei ole suudetud lahendada ning mida uue struktuuriga loodetakse paremini lahendada.

Rahanduse olukord tuleb põhjalikult läbi uurida, praegu me räägime poolaimamisi.»

Et kohal oli ka pearaamatupidaja, esitas M. Pärnoja talle küsimuse keemikute kulude kohta: «Kui kiiresti on võimalik teada saada keemikute viie aasta kulusid?» Kui keemikud saadavad ühe oma inimese raamatupidamisse, siis jõuab ta ühe nädala jooksul välja võtta kolme viimase aasta kulud.

Eve Fink: «Praegu viime kogu arvepidamist arvutitesse, kolm kuud kulub põhivahendite sisseviimiseks.»

Lõpuks leiti ühiselt, et raha jagamise põhiprintsiibid tuleb ülikoolis siiski paika panna ning ühtlustada. Aineinstituutide loomist see vaid kergendab.

* * *

JÄRGMINE KORD TULEB PEAKOMISJON KOKKU NELJAPÄEVAL, 26. APRILLIL (mitte kolmapäeval) KL. 8.30 NÕUKOGU SAALIS, JÄTKATAKSE VEEL AINEINSTITUUTIDE ARUTELU, PÜÜTAKSE ALUSTADA DISKUSSIOONI ÜLIÕPILASTE ÕPPETÖÖ HINDAMISE VÕIMALUSTEST AINESÜSTEEMILE ÜLEMINEKUL JA TEHAKSE SENISE TÖÖ KOKKUVÕTTEID.





Linda-Marie Rose

Jääaeg

Liueldes langevad
helbed —
tummalt tekib jää —
karge talveaeg,
päikese kaudu.

Miks kardame talve,
kus kõik on valge ja
puhas
ja tähed nii selgesti
näha?

Et tõde ilmneb,
et «mask» külmas
puruneb
ja kaob?

TALV:
pikad ööd, kus elu
tärkab
või süda pingest
peatub.
Aastaaeg, kus mõni
märkab,
et jääaeg hinges
peagi käes...
Miks kardame talve?

«EESTI PÄEVALEHT»
18. 12. 1982.



Elu ootab

Üle purde
teisel kaldal
ELU ootamas.
On ilus samal hetkel
küll ette, küll
taha vaadata
või valida rada,
kus aeg nagu
virvatuli
kutsub ja vilgub.

Portree

Naerad lõbusasti,
naerad pilgates,
naerad kobades,
nutad kindlalt —
iseennast!

«TULIMULD» nr. 2, 1985.

* * *

Need luuletused tõi Rootsimaalt dotsent Silvia Oja, kellel oli meeldiv kohtumine proua Irene Leisiga. Sõjaeelseil aastail elas ta Valgas ja Tartus, abikaasa oli sõjaväelane.

Tema tütretütar Linda-Maria Rose on lõpetanud Stockholmi Eesti Algkooli ja õppinud eesti keelt «kodukeelena» prantsuse koolis gümnaasiumi lõpetamiseni. Tehnikaülikoolis õppis ta lennundust.

LENIN 120

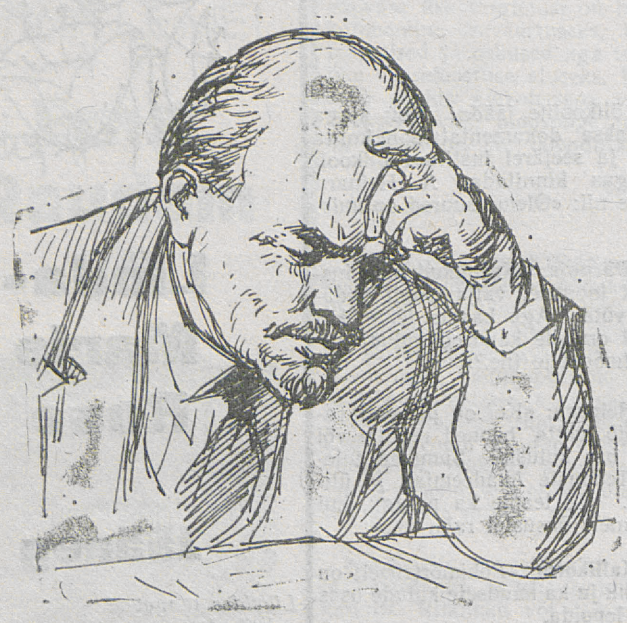

22. aprillil täitub 120 aastat suure juhi ja õpetlase, kommunistliku partei rajaja Vladimir Lenini sünnist. Mees, kellest on tehtud ebajumal miljonitele, ei võinud kahjuks oma eluajal aimatagi, milleni viivad tema ideed ja millise surmatantsu metoodika tõõtavad tema õpetuse järgi hiljem välja tema jüngrid.

Maailm areneb omasoodu. Loodetavasti kaovad väited ja loosungid: «Lenin on kõik!», «Lenin — need oleme meie», «Lenini õpetus on pühal», «Elagu maailmarevolutsioon!» jne.

Me ei vaja dogmasid ja suure venna kingitud rahvuskangelasi.

Mida arvab Leninist aga Tartu Ülikooli tudeng, millised on olnud tudengite kokkupuuted Leniniga, sellest võite lugeda järgnevatest ridadest.

Mina ja Lenin

Istusime Toomel ja mõtlesime.
Lõpuks küsis Lenin: «Miks?»
Ei osanud vastata. Tõepoolest, miks?
«Miks?» karjus Lenin, «miks?»
Siis vaikis ta ahastuses.

«Kuule, Lenin,» ütlesin, «mina ei teal»
«Vihmavari,» käratas Lenin ja kadus põõsasse.
Enam me ei kohtunud.

JÜRI PINO

Olin hästi tubli

Olin siis vist nelja-aastane. Tulin lastealast ja küsisin vanemate käest: «Kas te teate, mis päev täna on?»
«Reede,» ütles isa.
«Ja, aga mis veel?»
«22. aprill,» ütles ema.
«Täna on ju Lenini sünnipäev!» ei pidanud ma vastu.

MARIS LILLAK

Ta on minu elus

Kõigepealt põrutas ta uiskudel mäest alla, nii et naabripoisid, kadedusest suu lahti, vahtima jäid.
Siis sain ma pioneeriks, aga uisutada nii hästi ei osanud kui tema.
Ometi öeldi mulle kõigele sellele vaatamata, et kui ma Lenini poolt asutatud kommunistliku noorsooühingu ridadesse ei astu, langeb tunduvalt minu õppeedukus ja vanematel tekib töökohas raskusi.
Ühel konverentsil tema pää juures lipuvalves seistes pudenesid minu auklikust taskust kolinal põrandale transistorraadio patareid. Vali noomitus konverentsi nimel.
Armees hoidsin tema kujukese all punanurgas raha ja odekolonnipudelit, et kaaslased ei saaks ära juua.
Ülikoolis olen temast nii mõndagi kohustuslikus korras teada saanud. Kui kaugele tema käsi veel ulatub, seda ei oska ütelda.

MARGUS SANGLEPP

Lenin ja mina

Mis Leninisse ja tema põhimõtetesse puutub, siis selles suhtes olen ma optimist. Pärast suure juhi surma on N. Liidus leninlikest põhimõtetest pidevalt taganetud. Arvestades aga seda, et maakera on ümmargune, loodan ma, et peagi jälle nende juurde tagasi jõuame.

ERKKI KOLU



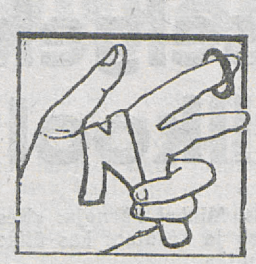

AJALOOMUUSEUMIS

Täna, 20. aprillil kell 15.00 avatakse ajaloomuuseumi rõdusaalis näitus «Kevadisi lilleseadeid».

EMADEPÄEVA LOTERII

Eesti Evangeelne Luteriusu Kirik, Eesti Sotsiaaldemokraatlik Iseseisvuspartei ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi ettevõte «Agu» korraldavad esimese heategevusliku emadepäeva loterii Eestis.

Ostes emadepäeva loterii pileti olete toetanud sünnitusabi ning laste ja noorte hoolekande parandamist Eestis.

Loterii peavõitudeks on 5-päevased perereisid (4 inimesele) Rootsi või Soome, välja loositakse suur hulk piibleid, Uue Testamendi raamatuid, leeriõpikute komplekte, suuri rahasummasid, erakordselt uhke daamikasukas, karusnahku, kauneid rõivaid, ehteid, lauanõusid ja palju, palju muud.

Ostes emadepäeva loterii pileti, valmistate kolme rubla eest vaimustava üllatuse oma emale, vanaemale, õele või sõbratarile.

Infot ülikooli rahvale jagab ja pileteid müüb alates järgmisest nädalast õppeosakond, ruum 217, tel. 3 51 44.

KOKKULEPPEHINNAGA

ära anda parandamis- ja täiendamisvõimalustega pooleliolevaid **konspekte** iga päev «Humalas» kl. 11—22 (v. a. kl. 15—16) kõige keskmises lauas.

2 stipist ilmajäänut ja omal soovil ülikoolist lahkunut

«EESTI KONTSERT» «VANEMUISE» KONTSERDISAALIS

23. aprillil kl. 19.30 GUNNAR GRAPS & «MAGNETIC BAND» uues rüüs.

Kavas: tuntumaid lugusid aastatest 1978—1983 ja 1990. a. uus kava.

Piletid müügil «Vanemuise» kontserdisaali kassas ja tund enne algust kohapeal.

Õpilastele ja üliõpilastele piletihinnad soodsad.

ÜS «RSR»

Ootame seltsi liikmeid raamatukogus **teisipäeval, 24. aprillil kell 18 aud. 202.** Tekkivast Eesti välispoliitikast räägib dots. Kaido Jaanson.

Uusi trükiseid

Ученые записки ТУ. Выпуск 885. Литология и минералогия коренных и четвертичных пород Эстонии. Труды по геологии XI. Тарту 1990, 295 экз., 128 с., 1 руб. 50 коп.

Ученые записки ТУ. Выпуск 886. Физиологические, клинические и математические проблемы спортивной медицины. Труды по медицине. Тарту 1990, 500 экз., 132 с.,

Ученые записки ТУ. Выпуск 887. 1 руб. 50 коп.

Региональный хозрасчет и хозяйственный механизм. Труды по экономическим наукам. Тарту 1990, 280 экз., 72 с., 80 коп.

Реакционная способность органических соединений. Том XXVI. Вып. 3(95)—4(96). Июль—декабрь 1989. Тарту 1990, 400 экз., 112 с., 1 руб. 20 коп.

Austatud TÜ rektor!

Pöördun Teie poole TÜ ettevalmistuskursuste juhatajana seoses Teie käskkirjaga nr. 77 28. märtsist 1990. a. Selles on otsustatud 1. juulist 1990 kursuste töö lõpetada.

Paneb imestama asjaolu, et enne käskkirja ilmumist pole peetud vajalikuks informeerida sündmuste sellisest pöördest kursuste töötajaid. Oleme oma tööd pikki aastaid vastutustundega teinud ja oleme edaspidigi huvitatud täiendõppe mõistlikust korraldamisest. Julgeme kahelda, et selline asjaajamine vastab demokraatia ja eetika põhimõtetele.

Kahjuks on nimetatud käskkirja aluse märkimiselgi oluline eksitus. Nimelt on TÜ Nõukogu otsus 28. aprillist 1989 sõnastatud: pidada vajalikuks isemajandavate ettevalmistuskursuste töö jätkamist, soovitades rektoraadil nad üle viia kooperatiivsele majandamisele. Selline nõukogu otsus ei saa olla kursuste töö lõpetamise aluseks.

On mõistetamatu, et TÜ juhtkond ei lähtu 1989. a. aprillikuu dekaanide nõupidamise ega ülikooli nõukogu seisukohtadest. Siis peeti vajalikuks just isemajandavate kursuste jätkamist. Kursuste tööst oli huvitatud eelkõige arstiteaduskond, kuhu meie kursuste kaudu tulevad meditsiinikoolide lõpetanud, kelle õppeprogrammid ei vasta ülikooli nõudmistele. Kursusi pidas väga vajalikuks ka majandusteaduskond, kuhu tuleb teha sisseastumiseksam geograafias, mille õpetamine lõpetatakse juba X klassis (varem IX). Viimastel aastatel on uutmine puudutanud oluliselt ajalooteadust, mistõttu uute õpikute puudumine tingib ajalooteaduskonnaski suurema vajaduse täiendõppe järele.

Ettevalmistuskursused on orienteeritud eelkõige neile, kes väga erinevatel põhjustel pole kohe kooli lõpetamisel asunud edasi õppima. Keskkool ja kõrgkool on praegu mõlemad pidevas muutumises. Seetõttu pole hariduse ja harituse probleemide ühekülgne lahendamine õigustatud. Tuleks kõike kollektiivselt, mitmekülgselt ja rahulikult kaaluda.

Kuid kursuste töö küsimusi pole uuesti üldse tõstatatud. Pole nõu peetud seda tööd teinud isikutega. Pole pakutud uusi demokraatlikke variante täiendõppeks (peale kooperatiivide). Ometi on kursustel vabariigis küllaldane autoriteet, neile ei tulda ainult uudistama, vaid osaletakse pidevalt töös. Ilmselt mõistavad seda Tallinna kõrgkoolid, kus kursused kõikjal jätkuvad.

Ka kursuste segavat mõju koolitööle ei ole 30 tegevusaasta jooksul ette heitnud ükski kool. Ja vaevalt küll kursuste kaotamine tõstaks nüüd järsult koolitöö taset, selleks on vaja hoopis teisi tingimusi. Täiendõppe võimalused on ikkagi olemas kõigil demokraatliku koolikorraldusega maadel.

Muidugi võiks täiendõppe viia ära kõrgkoolist siis, kui minnakse üle ilma aineeksamiteta vastuvõtule. Tõenäoliselt seda lähitulevikus veel ei tehta. Miks siis enne kaotada õppimisvõimalused, pealegi üksnes Tartus?

Ja nii tundubki arusaamatuna, miks just isemajandavad ettevalmistuskursused on TÜ see allüksus, mis esimesena uutmise käigus likvideeritakse. Ka on kursuste ülalpidamine seotud minimaalsete kulutustega ning igal aastal jäävad rahalised ülejäägid ülikooli kasutada, millele lisandub käesolevast aastast üüri tasumine ruumide eest.

Kogu selline kiirustatud kursuste kaotamine tekitab küsimuse, kas sellega ei soodustata ebaeetilist rahalist ettevõtlust praeguses keerukas haridustöös. Kooperatsioonivormi ei rakendatud Eesti Vabariigi koolitöös, nagu seda ei tehta tänapäevalgi arenenud demokraatlikes maades.

Isiklikult pikki aastaid kursustega seotuna pean oluliseks avalikult arutada täiendõppe küsimust nii Tartu Ülikooli ettevalmistuskursuste mitmesaja osavõtja kui ka kogu Eesti hariduselu probleemina. Loodan, et ülikooli juhtkond arvestab üldsuse arvamusi ja kaalub kollektiivselt kursuste vajalikkust.

EVI RÄIM,
TÜ ettevalmistuskursuste juhataja

P. S. TÜ ettevalmistuskursused tänavad kõiki ülikooli tõõtajaid ja õppejõude, kes on aidanud kaasa TÜ ettevalmistuskursuste tööle.

● TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK ●

* * *



HABEMETU HÄBEMATU

Habemetu häbematu üliõpilane esitas väärikale professorile vääritu küsimuse habeme ja küünaspea suhte kohta. Professor kammis habet, silitas läikivat kukalt ja ütles: «Et olete veel habemetu, olete häbematu. Kõrvade ja kulmude vahelisel territooriumil on teie karvakasv ääretult aktiivne — ilmselt olete debiilne.»

«TRÜ» 24, 1980.

Üks läind kord kuhugi. Teine olnd juba ees. Kolmas astund kaligi ja tekkindki järjekord.

* * *

Ütle mulle, kes on su kaks sõpra ja ma ütlen sulle, kas mul on rubla või ei.

* * *

Ütle, kes on su sõbrad ja kohus võtab seda arvesse.

IVAR JÕESAAR
«TRÜ» 37, 1980.

KALEVALA

Nähes Väinamöist sõudmas agarasti, küsis talt Lemminkäinen: «Kuhu sõuad, Väinamöinen?»
«Põhjalasse, ketse tooma,» vastas lauluisa ja sõudis edasi.

VAHUR KALMRE
«TRÜ» 34, 1978.



● TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK ● TAASTRÜKK ●

Toimetaja kt. MARGUS SANGLEPP

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1423. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 14 (1599) REEDE, 27. APRILL 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Mosaiigi ja igasuguse info asemel ehk miks info ei liigu

Või liigub? Arvatakse ühte ja teist. Mõned heidavad toimetusele ette, et paljusid neile olulisi teateid ükkoolilehes lihtsalt pole. Mõned on päris tõsiselt pahased selle üle, et igasugust infot olevat liiga palju, vahel viimane lehekülg üleni täis. Mõned jälle ei ole tähtsaid teadaandmisi lihtsalt tähele pannud ning teevad enesele tagantjärele etteheiteid: «Kas tõesti lehes oli?»

Midagi siis lehes on ja ei ole ka. Ühesõnaga — **infosüsteem ülikoolis puudub.** Toimetuski ei ole sellega põrmugi nõus, aga üle oma varju hüpata ka pole suutnud. Teated, mis meile tuuakse, paneme lehte. Uudiste toojaid on vähe, need tuleb endal otsida. Ent kui toimetuse kahest töötajast üks on komandeeringus või haige, ei suuda teine enam mingeid uudiseid taga ajada.

● **MILLINE PEAKS OLEMA ÜLIKOOLISISENE INFO või õieti selle jagamine? KES? MIDA? KELLELE?**

Alustaksin ülikooli peast, s. t. rektoraadist. Me teame väga vähe sellest, mida rektoraadis tehakse ja otsustatakse. See tuleb välja vaid suurematel koosolekutel (näit. «Ülikooli tuleviku» peakomisjonis, suures nõukogus). Dekaanide nõupidamisi vahendas sügissemestril küll teabetalitus. Meiegi lehes oleks tarvilik niisugune rubriik nagu «Rektoraadis», mida EPA lehest lugeda saab. EPA-s ei koosta seda veergu mitte toimetus, vaid rektori ettepanekul on selle enda kanda võtnud üks rektoraadi töötaja.

Et rektoraadi infot liikuma panna, ei jää meil esialgu muud üle kui nädala algul kõik mehed läbi helistada. Loodame, et me kedagi väga ära ei tüüta. Sedasama teeme jõudumööda ka suuremate allasutustega.

Kui uudiste edastamine (nädala algul ülikoolis toimunu ei ole reedel muidugi kahjuks enam mingi uudis) **on siiski rohkem toimetuse mure, siis teated jäävad ikkagi teatajate endi südametunnistusele. Kes peab selle avaldamist lehes vajalikuks, toogu aga siia. Kahtlemata on naljakas, kui näiteks üks teaduskond teatab lehes teisele, et selleks ja selleks päevaks olgu nii- ja naasugused paberid ära toodud.**

Paraku paistab rektoraadi infoga küll nii olevat, et näiteks teaduskonnad kindlatest kuupäevadest eriti kinni ei pea. Üks viimaseid kurbi näiteid on seotud ühiskonnateaduste õpetamise kavaga. TÜ nõukogu otsuse tegemiseks vajati ettepanekuid nädala jagu varem. Nõukogus selgus, et mitmed teaduskonnad polevat sellest kuulnudki. **Miks siis info ei liigu?**

Miks teatakse ka oma teaduskonna asjadest viimasel ajal palju vähem kui veel paari aasta eest? Võtan kokku mitmelt poolt tulnud tähelepanekud.

● Aruteludel, koosolekutel käivad ainult juhid, funktsionäärid, kes ei peagi vajalikuks kõike räägitut oma kolleegidele edasi kõnelda. Ühelt poolt peetakse ennast infovaldajaks, -monopoliks. Teiselt poolt on paljudel veel veres endiaegne suupidamine: kõike ei tohi, ei passigi edasi rääkida.

● Nüüd, kus pole enam parteiega komsomolikoosolekuid, maiega oktoobriaktusi, poliitpäevi (näited kukkusid küll parajad olema, aga just nii on mulle kõneldud) ega muidki koosolekuid, tuntakse tõsist infopuudust mitte ainult ülikooli asjadest, vaid isegi oma teaduskonna tegemistest. On arvatud isegi seda, et miks ei võiks näiteks teaduskonna nõukogu koosolekud olla lahtised, kuhu tuleksid kuulama kõik õppejõud. Oleks vähemalt ükski infokanal.

* * *

Teabeleviks püüti juba stagnaajal midagi ette võtta. Nii hakkas rektoraat korraldama õhtupoolseid infotunde, aga kellelgi ei paistnud selle vastu suurt huvi olevat. Kaua sa ikka viiele-kuuele kokkutulnule kõneled! Omal ajal oli juttu ka info kuukalendrist. Need oleksid rippunud kusagil teadetetahvlil tabelina ning korraldajad oleksid sinna oma üritused sisse kandnud. Mõni aasta tagasi oli kuulda isegi infoajalehest. Sinnapaika need ideed jäid.

Plusspoolele on kanda siiski **järelinfo**: ilmunud on «Tartu Ülikooli kroonika 1985» ja ilmumas järgmiste aastate kroonikad. Ka teabetalitus on loodud, ülikooli ajakirja esimene number ilmunud ning välismaale meie infot läkitatud.

● **MIDA SIIS TEHA?**

Mai on kätte jõudmas, see tähendab, et ülikoolis tuleb hakata otsi kokku tõmbama. Seega vaevalt midagi enneolematut infolevisüsteemis või õigemini -süsteemituses praegu juhtuda jõuab. Aga aeg on niikaugel, et ka ülikooli ajaleht peaks ometi olema kenama väljanägemisega (selged fotod ja korralik trükk), rääkimata sisust. Tartu linna trükikoda, kus kaht kõrgkoolilehte trükitakse, hakkab osaliselt kaotama tinaladu ja kõrgtrükki. See tähendab, et TÜ ja EPA ajalehed võiksid juba lähemas tulevikus olla sisukamad, suuremad, kaunimad, suurema tiraažiga ja ka kallimad. Võib-olla juba sügisest, kui saaks kusagilt ofsetpaberit... ja mida kõike veel. Kokku võttes tähendab see ju seda, et ülikoolilehel on info levitamiseks edaspidi palju suuremad võimalused. Praegu on häda olemasolevagi mahutamisega.

Niisiis, endisaegsed infokanalid ei teata. Akadeemilise rahvusülikooli uued kanalid ei ole paigas. Oma nägemust infosüsteemist toimetus üksi ellu viia ei suuda. Aga proovigem seni teha sedagi, mis meist igaühest endast sõltub.

Et aga materjalid reedesesse lehte jõuaksid, palume need toimetusse tuua **hiljemalt nädala algul (fotod kindlasti esmaspäeva hommikul kl. 10). Teateid võtame vastu veel kolmapäeva hommikupoolikul.** Senini on kõik teatamised tasuta. Kui leht kallimaks läheb, mine tea, võib-olla muutuvad väljastpoolt ülikooli tulnud teated sissetulekuallikaks.

UUDISTENI!

VARJE SOOTAK

Tegijaile aitäh!





Ometi ma nägin, et meid on palju. Nägin, et mu keskkoolikaaslased on veel ülikoolis alles. Aga nägin ka niisuguseid tudengeid, keda enam näha ei tahaks ja tudengiks ei peaks. Suvine kevad ja kevadpäevad tõid meid kokku ja välja. Tore oli! Aitäh tegijaile!

EDE VEES

«Tudengilaulu» preemiad. I koht ansamblile **«The Sweet Singers»** ja **«Keelpillitriole»** (kolm majandustudengit Kalle Vaalma — ka parim instrumentalist, Tarmo Rajamets ja Tarmo Bakler).

Parim solist oli bioloogiatudeng **Erkki Otsman.** Eripreemiad meeleolu loomise eest EPA ansamblile **«Murloo»**, helgete mälestuste elustamise eest duetile **«Tütarlapsed Kolhoosist»**, lootuste stardi eest **Urmas Tugile**, omapärase lähenemise eest tudengilaulule **Urmas Postile.** Naised žüriist pooldasid **«Sensuaaltriot».**

MEELIS LOKI fotod

ARTUR NEIL

Koos oma ülikooliga



25. aprillil sai 50-aastaseks meie rektor professor Jüri Kärner. Pilt on tehtud kaks aastat tagasi, mil Arnold Rüütel pani vastvalitud rektorile kaela ametiraha.

Kui palju aimasid mehed tollal ette järgnevate aastate arengut? Igatahes on Eestimaa oma presidendiga ja ülikool oma rektoriga paraja mõõduka sammuga edasi liikunud. Jüri Kärner on valinud ülikooli juhtimiseks akadeemilise iseregulatsiooni põhimõtte, mis on alluvatele mugav (kedagi ei torgita tagant), rektorile aga omamoodi raskegi, sest sekeldamise, käsutamise ja kamandamise või muu seda laadi juhtimise asemel tuleb eeldada kõikide üksikisikute ja lülide tööd ning koostööd ja ise koos oma ülikooliga edasi liikuda. Selline ülikool on mõttekaaslaste ülikool, selle loomist ja jätkumist soovimegi rektorile tema juubelil.

laskonna häälekandja. Nr. 1 ilmus aprillis ning korra kuus (v. a. jaanuar, juuli, august) ta ilmuma hakata tahabki. Esimene number pakub lugemist rohkem ajaloo vallast (Jüri Uluots, ülikool, Eesti Rahvuspataljon) ning taastrükke. Toimetajaks on ajakirjandusdiplomand Aavo Kokk. Kolleegide aadressiks on Tartu, pk. 303.

Tartu kool

sai TARTU RIIKLIKUST ÜLIKOOLIST reede öösel vastu laupäeva. Keegi oli lasknud pihustist valget värvi peahoone nimetahvli mõnele sõnale. Puutumata ei jäänud ka venekeelne tahvel. Esmaspäeval kl. 12.55 vabanes peahoone valest nimest. Tahvlid asuvad praegu TÜ muinsuskaitse vilistlasklubi esimehe dots. Tullio Ilometsa valduses.

Ei soovi vist küll keegi, et nii kunstipärased, kuid raskesti mõistetavad majajuhitahvlid (või sildid) peahoone fuajees niisamamoodi ära rikutaks. Kuid kaua need selsavad seal vanade tänavanimedega? Üldse vajaks peahoone fuajee (ikkagi visiitkaart!) kunstniku kätt — vaadake korraks neid seinu ja tahvleid. Üsna sümpaatsed paistavad vähemalt esimesel hetkel keemiahoone ja Vanemuise 46 maja sissekäik.

JAANO KONNAS

„Üliõpilasleht" ilmunud!

ELAGU «ÜLIÕPILASLEHT!»

Päistiitlis on kirjas — «Üliõpilasleht». Eesti Üliõpi-

Kes laulab, kes tantsib

Täna, reede õhtul, tulge kõik aulasse. Laulab TAM — Tartu Akadeemiline Meeskoor ehk ülikooli oma meeskoor.

TÜ Akadeemiline Naiskoor astub kuulajate ette 12. mail tähistamaks koori 45. sünnipäeva ja dirigent Vaike Uibopuu esimest juubelit.

TÜ Rahvakunstiansambel, kes hiljaaegu 45 täis sai, sõltis eelmisel nädalal Rootsimaale tantsima.

Ühiskonnateadlased TTÜ-s laiali

Teisipäeva õhtul helistas TTÜ ajalehe «Tehnikaülikool» toimetaja Ulli Sats «UT» toimetajale koju.

— «Teie kevadpäevadelt olen tagasi. Olid täitsa vahvad. Ei oleks uskunudki. Ja kui andekalt tantsiti kolmevaatuselises balletis, mis oli Lenini sünnipäevale pühendatud. Nüüd rõkkab meil siin kõik läbi akna. Ka Tehnikaülikoolis algasid kevadpäevad, kestavad reedeni. Praegu peetakse õlümpiat.»

— «Ma ei saanud vist hästi aru. Olümpiat?»

— «Ei, mitte olümpiat, vaid õ-ga, õ on esimene täht — õlümpiat.»

— «Soo?»

— «Aga suurem uudis on meil seoses ühiskonnateaduste õpetamisega. Täna oli TTÜ nõukogu, kus otsustati, et ühiskonnateaduste kateedrite tegevus lõpetatakse 31. juuliks.»

— «Palju neid kateedreid on?»

— «Neli: ajaloo-, filosoofia, poliitilise ökonoomia ja politoloogia kateeder.»

— «Nii et kõik lastakse lahti ja mis edasi?»

— «1. augustist luuakse sotsiaalteaduste kateeder, kuhu kandideeritakse konkursi korras. Poliitilise ökonoomia kateeder nimetatakse tegelikult ümber majandusteooria kateedriks ning see läheb majandusteaduskonna alla.

Kehaline kasvatus jääb kohustuslikuks ainult I kursusel ja see lõpeb arvestusega. Alates II kursusest jääb kehaline kasvatus fakultatiivseks (kateeder peab andma nädalas igaühele sobiva sportimisvõimaluse).»

— «Ülikooli nõukogu toimub reedel, ilmselt helistan siis pärast pühi meie uudiseid. Häid kevadpäevi! (Ka võõrkeelte õpetamises oli üht-teist uut. Igatahes kohustas TTÜ nõukogu keelekateedreid õpetama kõigile üliõpilastele I ja II kursusel kohustuslikult kaht võõrkeelt.)»

VARJE SOOTAK

Uut vene osakondade eesti keele õpetamises

Eesti keeleseaduse põhilise osa jõustumisest on möödunud aasta ja kolm kuud, kahe aasta ja üheksa kuu pärast kehtivad kõik paragrahvid (ka palju vastuseisu tekitanud § 4). Kuna enamik ülikoolis haridust omandavatest inimestest asub tööle Eestis, siis on selge, et nad peavad oskama eesti keelt (riigikeelt) seadusega määratud tasemel. Kuigi ka eesti üllõpilaste keeletase on väga kaugel ideaalist, tuleb järgnevalt juttu just venekeelsetes osakondades õppijate eesti keele oskuse tagamisest, s. o. praktilise eesti keele kateedri ühest tegevusalast.

* * *

PROBLEEMID ON VANAD; meie kateeder arutas neid sügissemestril ja saatis kirjad ka kõikidele teaduskondadele, kus vene osakonnad tegutsevad. Et me mitte mingisugust ametlikku vastust pole saanud, õppetöö olukord pole paranenud ja uus sessioon läheneb, siis tuli neid küsimusi veel kord arutada. Kuna eesti keele õpetamise ja kontrolli seniste tavade muutmine puudutab väga paljusid inimesi ülikoolis, siis pidasime otstarbekaks informeerida oma otsustest ka «UT» lugejaid.

Me kehtestame uue süsteemi kolmel põhjusel:

1) me tahame kõikidele mitteeestlastest üllõpilastele, kes õppeplaani järgi on kohustatud eesti keelt õppima, selle keele selgeks õpetada;

2) me tahame säästa ülikooli ja oma kateedrit etteheidetest, et oleme tööle saatnud ebakompetentseid lõpetanuid (keeleoskus kuulub tööalase pädevuse hulka ja pädevusnõue peab lõpuks ometi maksma hakkama ka meie ühiskonnas);

3) me tahame kaitsta oma õppejõude üllõpilaste, nende vanemate ja teiste sugulaste ning (kahjuks!) ka vene osakondi omavate teaduskondade dekanaatide ja erialaõppejõudude eest (X on muidu hea tulevane spetsialist, talle peaks ka eesti keele arvestuse ära kirjutama...). Ja loomulikult tahame loobuda aastate vältel tehtud tasuta tööst.

Me ei tee mitte midagi muud, kui hakkame lähtuma nendest käskkirjadest, määrustest ja seadustest, mis ülikoolis õppimise ja õpetamise kohta käivad.

* * *

TEGELIKKUSES NÄEB ASI VÄLJA SELLINE. Eesti NSV Riikliku Hariduskomitee otsusega «Vabariigi töötajatele riigikeeleoskuse omistamise kord ENSV Keeleseaduse § 4 alusel» (protokoll nr. 11—2 23. november 1989. a.) kinnitatud materjalidest tuleneb, et ülikooli vene osakondade lõpetajad peavad omandama järgmisele kategooriale vastava keeleoskuse:

füüsikud, matemaatikud, kehakultuurlased — C,

majandusteadlased, vene filoloogid — D,

arstid — E,

juristid — F.

PROGRAMMID JA EKSAMIPILETITE NÄIDISED saabusid meile hiljuti, kõik õppejõud on esitatavate nõudmistega kursis ning tutvustavad neid ka üliõpilastele. Sessiooni lõpuni jäänud aja jooksul jõuab iga üliõpilane veel mõndagi ära teha oma keeleoskuse parandamiseks. Eksamid seisnevad üliõpilase keeletaseme ja vastava kategooria puhul nõutud teadmiste võrdluses (nii C, D, E kui F nõuetele vastavus on hinnatav läbikukkumisest väga heani).

Eksameid on kahte liiki. Vaheeksami (eesti keele kursus jätkub veel) võtab vastu üks õppejõud nagu seni, eesti keele lõpueksami võtab vastu kaheliikmeline komisjon (vt. rektori käskkirja nr. 4, 08. 01. 1990).

Mõlemal juhul oleme ette näinud ebaõnnestumise võimaluse ning üliõpilane võib oma üritust samadel tingimustel korrata. Kahe ebaõnnestumise järel suurendame komisjoni (ning moodustame komisjoni ka vaheeksami vastuvõtuks), kuhu palume vastava teaduskonna esindaja.

Kui ka kolmas kord lõpeb ebaõnnestumisega, siis teeme ettepaneku üliõpilane eksmatrikuleerida.

Esimene nimetatud eksamitest toimub eksamiplaanis määratud ajal, teine õppejõu poolt teatatud ajal sessiooni sees ja kolmas sügisel vahetult enne võlgnevuste likvideerimise tähtaja lõppu. Eksamile hakkame vastu võtma graafiku alusel, täpselt ette nähtud ajal (eksami järjekorra koostavad loomulikult üliõpilased ise). Peame kinni ka täpsest küsitlusajast 20 minutit üliõpilase kohta (see peaks olema küll piisav aeg, et kindlaks teha, kas eksamineeritav nõutaval tasemel eesti keelt oskab või mitte).

Põhimõtteliselt sama süsteem (arvestus kindlal päeval, läbikukkujaile lisavõimalused, neist viimane juba komisjonile) **kehtib ka arvestuste puhul.** Erinevus seisneb vaid selles, et kogu semestri kestel töötanud üliõpilased, kelle teadmistes õppejõud on veendunud, saavad arvestuse automaatselt.

Niisugune arvestuste ja eksamite süsteem peaks lõpetama olukorra, kus kogu semestri puudunud üliõpilane üritab arvestust või eksamit 5 — 6 korda ja rohkemgi. On selge, et mingist korralikust keeleoskusest ei saa sel juhul juttugi olla. Teiseks tähendab selline tunde kestev tasuta ja garanteeritult sisuliste tulemusteta töö suurt lisakoormust õppejõule, praktiliselt suure osa loengutsükli uuesti pidamist. Sellist õppejõuga koos õppimist harrastavate üliõpilaste taktika on selge: käia nii kaua, kuni õppejõul aeg või tahtmine lõpeb ja ta arvestuse või kolme ära kirjutab. Seni on üliõpilastel õigus olnud.

* * *

VENE OSAKONDADE EESTI KEELE ÕPETAJATE KOOSOLEK võttis seisukoha veel järgmistes küsimustes:

1. Üllõpilase üleminek ühest rühmast teise on võimalik ainult kokkuleppel mõlema õppejõuga ning kateedrijuhataja loal.

2. Eesti keele õppejõud tegelevad ainult õpetamise, kontrollimise ja hindamisega. Kui kellelgi väljastpoolt Eestit tulnul eesti keele õppimist vaja pole (?), siis on vastava dekanaadi ülesanne õppeplaanis muudatus teha. Ei õppejõud ega kateeder tegele ka sessiooni pikendamise ega hinnete avansiks andmisega. Igasuguste tõendite (vanaema surmast kuni maavärinani — neid on meile seni esitatud) adressaat on dekanaat.

3. Eksami sooritamine teise rühma õppejõule on erandjuhtumil võimalik ainult kateedrijuhataja loal.

4. Kaugõppeüllõpilaste senise tõõkorralduse juures ei pea me võimalikuks tagada nõutavat keeleoskuse taset, Kaugõppe säilimise korral on kaks võimalust: kas anda lõpetajatele diplom märkusega, et nõutav riigikeele oskuse tase puudub (ei kujuta sellist diplomit küll hästi ette) või leida võimalused kuuajaliste intensiivõppe tsüklite (nende arv sõltub nõutavast kategooriast) läbiviimiseks. Viimane on aga samm kaugõppe likvideerimise suunas.

* * *

(Järg lk. 4.)

Sinise passiga piiritus Euroopas

SEE, kes esimesena sõnastas aksioomi, mille järgi N. riigi valitsus on teinud kõik temast sõltuva, muutmaks välismaale reisimise võimalikult raskeks, et inimestel selleks tulevikus enam uut soovi ei tekiks, võib vist küll oma nime kirjutada ajalukku või klassikasse.

Kutse Prantsusmaale Nantes'i Euroopa ajakirjandusüliõpilaste foorumile nõudis totaalse masinavärgi käivitamist Leningradist Moskvani, et ürituse korraldajaile saadetud TÜ tillukese esinduse osaluslubadus ellu viia. Kuid ühineva Euroopa ja uutva Liidu tingimustes ei vallanud ükski instants tõest infomonopoli, kuidas reisiküsimusi maksimaalse kindluse ja probleemituse tagamiseks lahendada. Targu varutud kahest ärasõidueelsest reservpäevast Moskvas kulus esimene asjakohase teabe kogumiseks, kust ja kuidas osta välja broneeritud rongipiletid (elavjärjekorra pikkuseks hindasid selles seisjad ligikaudu nädala) ning kuivõrd oluline on omada ja kuivõrd võimalik on saada oma välispassi SLV ning Belgia transiitviisad. Läänesakslased kui suuremad vennad keeldusid igatahes enne jutulegi võtmast, kui väiksema velle Belgia läbisõiduluba ette näidata polel

Kogutud teabe põhjal detailselt koostatud strateegiline plaan piletikassade ja välissaatkondade ründamiseks kandis vilja nii Valgevene vaksalis kui Belgia esinduses, kuid läänesakslased leidsid taas vasturünnakuks uue argumendi: «Ahaa, sinised passid — näidake välisministeeriumi nooti, siis räägime edasi.» Muidugi polnud meil seda paugupealt kusagilt võtta ja nii ei saanud ka edasisest dialoogist asja.

Kuid taskus pungitavad Moskva—Pariisi rongipiletid ahvatlesid siiski selle maa tolmu jalgelt pühkima. Lõppude lõpuks võis oletada, et läbisõiduviisat peaks saama taotleda, ka kas või Berliinist või üleüldse kusagilt sealtkandist, ning siis juba ilma igasugu nootide ja kirjadeta.

Ausalt öeldes ei jõudnudki pärast kõiki neid sekeldusi, lisaks pärast Ida-Berliini peavaksali klvipõrandal solidaarselt sadakonna teise ilmakodanikuga veedetud öönatukest Pariisi rongile astunult kuidagivilisi aru saada, mismoodi me küll ikkagi siia oleme sattunud. Kogu lugu tundus hirmus kahtlane. Aga tagasiteed, kui just mitte piirivalve tahtel (viisad!), ka enam ei olnud. Rong kihutas pidurdamatult lääne poole kaks-kolm korda kiiremini ja sujuvamalt kui kodustel relssidel.

Ei pidurdanud tema nobedust õnneks ka Lääne-Saksa, Belgia ega Prantsusmaa piirikaitsjad. Vaevalt küll seetõttu, et mitte öiste reisijate und segada. Ei, Euroopa ühiskodu näitas oma reaalset palet. Mõlstatus, et kelle tarvis sai üldse hangitud Gallia viisa, leidis viimaks lahenduse: Valgevene vaksali kassatädi jaoks, kes vastasel korral poleks meile pileteid vormistanud.

Ometi hakkas Pariisis koitma, et senine teekond oli kulgenud üsna lepase reega. N. rublad garanteerisid transpordi üksnes Seine'i jõeni, edasijõudmiseks ligikaudu 400 km kaugusele Biskaia lahe äärsesse Nantes'i tuli liiklusvahend endal muretseda. Auto-stop kui siinmailgi läbiproovitud meetod näis ainsa šansina.

Tänu mõistlikele arhitektidele polnud Pariis nagu Moskva, kus üks äärelinn järgneb teisele ning metropolile lõppu ei tulegi. Pariisi südamest välja, ühe mitmest Nantes'i poole suunduva maanteeotsani jõudmine nõudis kogunisti vähem kui pool päeva jalavaeva. Aga kuldas traataiaga piiratud 8-realise kiirtee ääres lakkamatus autovoolus mõnda sõidukit peatuma ahvatleda — see tekitas tunde paljakäsi UFO püüdmisest.

Ka veidi vaiksemalt kõrvalteelt tulijate pilkude köitmiseks jäi vist pöidlast väheks. Aga tund, mõnikord ka kaks või enamgi käevehkimist mõnele roolikeerajale ikkagi mõjus. Kuid paarkümmend versta edasi oli maksimaalne teenus, mida tavaliselt pakuti. Alles Orléansilähedases tanklas sattus ette kopsakam noos, kellelt abi poleks tegelikult osanud oodatagi: hõbehallt «Citroëniga» hr. Epin, boss, nagu öeldakse. Kutsus kohvikusse kurkugi kastma, lubas viia Tours'ini, sõidu ajal aga mõtles perspektiivsemalt ja pakkus välja ekskursiooni kodulinnas Poitiers'is, et lasta silmal nautida Prantsusmaa vanimat kirikut ja võõrastemaja ning imetleda rajatavat tulevikulinnakut.

Hr. Epini vastutulelikkus kaşvas koguni sellise määrani, et ta omast taskust finantseeritud õhtueinet asus pakkuma ning soostus isegi Nantes'i bussi- või rongipileteid ostma. Õdusast söömaajast sundis enda tagasihoidlikkus loobuma, teisele ettepanekule tõmbas krüpsu tõsiasi, et Tartust Tallinnasse — kui vedada mastaapidelt analoogiat Eestiga — ei suundunud ühtegi rongi ega autobussi. Tõepoolest arusaamatu, millega need inimesed seal riigis üldse ringi sõidavad?!

Õhtupimedalt maanteeveerelt julges meid ometi oma «Renault'» hubaseile istmeile korjata keegi sõakas feminist, kuid kaugemale kui «Tartust Mäoni» ta tee ei viinud. Keskõiste metsade ja põldude vahel edasi kõmpides tuli juba rohkem hoolitseda selle eest, et miite raskeveokite alla jääda ning hakata mõtlema ööbimisele.

Aavo Kokk kui endine orienteeruja siirduski pimedusse vanu aegu meelde tuletama. Veerand tunni pärast oli tal öine kontrollpunkt võetud — asus teine kahe seina ja katusega variaiuses, mis vist veistele või täkkudele oli mõeldud. Vene vodka andis julgust ning soojust ja meelitas sõba silmale. Kuid ikkagi tuli öösel end katusele trummeldava vihma saatel korraldatud aeroobikaseanssidega mitmel puhul uuesti üles kütta.

Varahommikul jätkatud rännakmarss Nantes'i suunas, mida ka mitmed sõidukid toetasid, lubas lõunaajaks, ühtekokku poolteisepäevase hilinemisega, tekitada foorumi korraldajaile oma ootamatu saabumisega lisaks üllatusele veel mitmeid pisimuresid (kuhu «kadunud pojad» majutada). Oli meeldiv tunda end taas inimeste seas ja saada osa ürituse viimasest poolest, samuti koguda energiat võitlusteks tagasiteel.

Kuidas rahata Nantes'ist uuesti Pariisi jõuda, ei osanud korraldajad peale auto-stopi midagi soovitada. Aga see oli ju meilt laenatud ideel Lõppeks ja meie õnneks näitasid nad siiski ka omapoolset algatusvõimet. 20 000-frangilisest org-kulude vajakust hoolimata anti meile ette kooli mikrobuss ning nelja tunni pärast haaras saatus meid Euroopa südames taas enda rüppe.

Suurlinna öised tuled valgustasid meie teekonda läbi kogu Pariisi põhjapoolsesse Nord-Gare vaksalisse lootuses seal soojemaid üürita ruume leida. Saint-Denis'i tänava prostituudid saatsid pampudega vantsivaid tulnukaid oma tüüpilise äraoleva pilguga.

Kuid raudteejaamaski ei antud rahu. Öösel kella ühe paiku aeti meid ja kõik teisedki kodutud ilma pikema jututa tänavale jaheda tuule kätte — neil vaja vaksalit puhastada. Mitte kaugel kõrvaltänavas õnnestus meil leida siiski üks soojust puhuv ventilaator, mille ette, ühe hiigelpappkarpi pugenud ööbiia kõrval, kellest vaid jalavarjud välja paistsid, aset võtsime. Vähemasti külm ei ajanud enam nii pealetikkuvalt ligi.

Sääraste keerukate probleemide taustal oli päevapikkusest omal käel ja jalal sooritatud ekskursioonist mööda Pariisi enam kui küllalt. Hilisõhtune Berliini rong ahvatles oma suhtelise komfordiga. Kahjuks jätsid mingid vene kooliõpilased meid sellestki ilma, olles okupeerinud praktiliselt terve vaguni. Koridori põrandal siiski ruumi jagus, kuigi mitte nii õdusat kui meie riigis: ilma vaiba ja külge soojendava radiaatorita.

Berliinist polnud aga üldse enne üheksa päeva möödumist ette nähtud Moskva rongile saada. Tuli välja, et tung itta (tagasi) on ligikaudu niisama massiline kui läändegi. Jäi üle etapiviisiliselt, Varssavi kaudu reisida. Tagantjärele ei teagi kohe, keda tänada, et selles hullumeelses rüseluses, millega poolakad vaest suslat heitluses istekohtade eest ründasid, üldse ellu ja terveks õnnestus jääda ning sealjuures veel istumagi saada. Igatahes viimaks kalli kodumaa pinnale jõudnuna tekkis tunne suisa Jumala selja taga kaitstusest.

* * *

Tõsi, kui keegi peaks veel pakkuma välisreisi, mis Nõukogude rügi 72-aastase majanduspoliitika viljastavate tingimuste tõttu samamoodi viljastamata on nagu siinkirjeldatud «marš-brossok», siis teist korda ei sooviks seda küll kogeda. Millega, nagu näha, ongi riigiisad oma eesmärgi saavutanud.

PRIIT PULLERITS



Taanis, ... et rongiga sõita

Välismaal käimine pole ammugi enam mingi imeasi. Teinekord võib pisut kummalisena tunduda lähetuse põhjus. Nii käisid kaks ajakirjandustudengit Taani Kuningriigis selleks, ... et sõita kaks nädalat rongiga.

Alguses arvasime küll, et pärast kahenädalast rongiga Moskva vahet sõelumist ei pea enam närv ka mitte Läänes vastu. Pidas siiski. Rong on seal sedavõrd enesestmõistetavalt inimsõbralik, et meiesuguseid N. mõjutustega inimesi suutis meeldivalt üllatada iga pisiasi. Kahenädalase kehtivusega DSB (*Dansk Statsbane* — Taani Riiklik Raudteekompanii) priipilet taskus andis võimaluse sõita mis tahes rongiga (1. klassi vagunis) ja DSB praamidega mis tahes suunas.

Meie huvikeskmes oli Taani

RAUDTEEKORRALDUS,

mis on sedavõrd enesestmõistetavalt ladus, et tekib raskusi selle kirjeldamisega. Rongid ei kolise, ei haise, ei määri, raudteeametnikud ei vahi umbkeelselt punnis silmadega otsa, ei hakka iga palve peale kätega vehkima. Igas raudteejaamas saab südaööni korralikult kõhu täis süüa.

Seda suurem oli šokk Leningradis, kustkaudu koju tulime. Krunniga vanamutt müüs puhvetis ainult sinaka varjundiga kanakotlette ja roheka varjundiga poolteise sentimeetri paksusi keeduvorstilõike ning kohvinimelist joogikest. Kui küsisin informaatorilt, milliselt teelt läheb Tallinna rong, võttis tal alguses pisut aega, et kapi tagant kallistamast ära tulla. Mõtisklenud pisut minu küsimuse üle, vastas ta, et kuulaku ma diktorit. Too pidavat seda kohe teadustama. Väitsin vastu, et mingit krõbinat krapist tõesti kostis, aga mida, ma aru ei saanud. Siis tuli informaator välja oma trumbiga: ta ei tea veel, kust rong läheb. Issand, müristal Rong on läinud aastaid, kui mitte aastakümneid ühelt ja samalt teelt! Kui siia lisada veel põlvini pori valgustamata perroonil, kipakas sõetraktor, mis meil peaaegu üle varvaste sõitis, see, et perroonitabloo ei töötanud ja et rongi numbri ja sihtjaama leidsime krousis plekitükilt viimase vaguni otsalt, siis on üles loetud see, mida Taani raudteel kindlasti ei ole. See-eest on seal palju, mida meil ei ole: tõstukid ratastoolide vagunisse toimetamiseks, WC-d ratastooliinimestele ja loomulikult tualettpaber kemmergus.

Omaette märkimist väärib Taani raudtee *service*. Kui teist korda Taani sõitsin ja Helsingøri sadamas DSB konduktor peale tuli, kraamis too minu roosakat SZD (Sovetskije Železnõje Dorogi) piletit nähes taskust lagedale sedeli ja küsis: «Are you ... Urmas Loit?» Minu jaatava vastuse peale palus ta mul rongist maha minnes teda oodata. Ta pidavat mu saatma Kopenhaageni raudteejaama kontorisse (*office*), kus mind ootavat Kopenhaageni—Århusi rongipilet.

Kontoris selgus, et minu rong on juba ammu ära sõitnud. See aga kontoriametnikku ei heidutanud: mulle leiti koht 1. klassi magamisvagunis, mis on juba selline nähtus, et võttis lausa tummaks. Hea, et kellegagi rääkida polnud vaja ... Siin ununes üsna pea, et Kopenhaageni raudteejaamas üks karvane ja purjus lõngus minu kohvritega (milles muuhulgas ka tagasisõidupilet) minekut teha püüdis.

METSIKUD RONGITURISTID

Raudteevõrk on Taanis tihe ja koostatud sedavõrd soodsalt, et mingi vaev ei ole suvalises jaamas maha astuda, seal pisut ringi uidata ja järgmise rongiga edasi sõita. Harvemini kui kord tunni jooksul ei liigu rong ühelgi raudteel. Niimoodi hulkudes nägime vahest rohkem kui mistahes turistid sama aja jooksul.

Käisime Taani läänesadamas Esbjergi linnas ja sealt pooletunnise praamisõidu kaugusel asuval Fanø saarel. See saar on justkui pisike muinasjutumaa: pisikesed rookatusega majad, kitsad kiviparkett-tänavad, mille vahele on osavalt sobitatud reklaam ja muu suurlinnadest pärinev. Ära vaatasime ka Taani põhjapoolseimad punktid — Fredericshavni (ka suur sadamalinn) ja Skageni. Patuga pooleks puutus jalg maad Puttgardenis, mis asub Lääne-Saksamaal. Nõukogude kavalusega petsime ära Saksa passikontrolli: praamilt maha sõitsime rongiga, rongist kobisime aga enne passikontrolli välja.

Nähtud sai ka Randersis asuv Taani ainuke rongitehas, kus tehakse väga moodsat rongi IC3, milles peale kõige muu on ka telefon, telefax ja tualett ratastooliinimestele. Iga selline rong maksab 25 miljonit Taani krooni.

Vaatasime Taani raudteemuuseumi Odenses, kus saime teada, et meie «vihmaussi»-laadsed rongid olid Taanis viimati kasutusel 50-ndatel aastatel, praegu on seal ka linnalähirongides kõrgete seljatugedega istmed. Uurisime Kopenhaageni ja Jyllandi poolsaare vahelise kiirühenduse tarvis püstitatava silla ja tunneli ehitust Nyborgis ja eraraudteed Odderis. Mõistagi kaesime Kopenhaagenit ja Århusi.

Taani tundub paljuski Eestiga sarnane olevat, kuid on märksa lagedam. Taani kuningad olevat metsad laevade tarvis maha raiuda lasknud, teadsid taanlased rääkida. Ja kõikvõimalikud kohad on täis suuri tuulepropellereid. Taanis on palju eramajade pisikogumeid, kus kogu energia saadaksegi vaid päikeselt ja tuulest. Majasid armastatakse ehitada punasest telliskivist, ka maja katus on enamasti punastest kividest.

TUDENGITE ELU

Tudengitega puutusime esimese reisi ajal vähe kokku, sest meie põhitegevus oli ikkagi raudteeasja ajamine. Pisut sai aga ka nendega juttu puhuda. Õppeaeg on neil valdavalt 5 aastat (ajakirjandustudengeil 4 aastat). Selle aja jooksul saavad nad umbes 3000 kr stippi kuus (õpetajapalk 16 000 kr, ajakirjanikul 25 000 kr). Sellest tuleb neil 900—1400 kr maksta eluaseme eest, sh. ühikakoha eest. Elatakse eramajades (kus iga elanik osanik), üürikorteris või ühikas. Viimases on igale üürnikule omaette tuba, mille mõõtmed on ligilähedased Nooruse 7 ühika tubade omadega.

3000 kr on parasjagu selline summa, et saab ots otsaga kokku. Kes jõukamalt tahab elada, peab juurde teenima. Kohtusime ühe Århusi ülikooli poliitikatudengiga, noormehega, kes töötas *barman*'ina. Mingit tööotsa püüab iga tudeng pidada. Ja õppima peab Taani tudeng ka tugevasti, sest sealmail valitsev tööpuudus (mõnedel andmetel 9%) tagab, et vähegi laisk või lohakas tööta jääb.

Taani tudeng on õllesõber ning joob õlut söögi alla ja söögi peale, söögi ajal pruukimisest rääkimata. Õlu on alati saadaval ka kõrgkoolide einelaudades ja ühikates. Kõigele vaatamata ei käi Taani tudeng neljakäpakil ringi ega keri alatasa tuletõrjevoolikuid lahti.

Tudengite tehnilisest varustatusest (kompuutrid!) ma sedakorda rääkima ei hakka, sest meil on selleni (nagu paljude muude asjadenigi) nii palju maad minna, et lausa ohkama võtab.

URMAS LOIT

Oli see hulljulgus?

20. aprilli «Universitas Tartuensist» lugedes läksid silmad korraga kirjuks ning põlved vajusid nõrgaks. Midagi säärast polnud ma varem näinud. Mäherduse julgusega pilati kommunistide esimest peameest V. I. Leninit, missuguse vahvusega lennutati ihutud satiirinoolil! «Küll panevad,» pomisesin ma vapustatult. Ent siis... hakkas mul hirm.

Kas ei olnud selline vaprus siiski ennatlik? Mis saab neist noortest inimestest, kellest üks oli pealegi õrn tütarlaps. Oleksin tahtnud sosistada: «Kuss, kuss! Ei maksa nii julgestil! Ei maksa! Me ju teame, millises riigis me elame!»

Suur mure südames, otsisin üles ühe autoritest ning jagasin temaga oma hirmu. Lahkelt oli ta nõus minuga paar sõna juttu puhuma.

— Noor haritlane Jüri Pino, kas Te ei kartnud pilgata Leninit?

— Ausalt öeldes kartsin küll. Aga lõpuks mõtlesin — kes siis, kui mitte mina?

— Kas Te ei peljanud KGB verist kättemaksu? Kas ei viirastunud Teile Jüri Kuke ja Mart Nikluse vaimud?

— Jah ja ei... Ent ärme sellest rohkem räägi, see on mulle füüsiliselt valus teema.

— Olgu peale. Aga kas Te ei arvanud, et Teie ning Teie mõttekaaslased oma enneolematult julgete repliikidega võite välja kutsuda eesti rahvale saatuslikke sündmusi?

— Hirm oli, aga ei maksa vaime välja manada. Lõppude lõpuks on ju perestroika viies aasta.

Oh mu Jumal, kuidas tahaks seda lootal Meie rahvas ei tohi riskeerida veel ühe haritlaspõlvkonna kaotamisega. Noorus on teadagi julge, ent on piir, kust algab hulljulgus... Olgem ettevaatlikud ja valvsad, sõbrad!

ANDRUS KIVIRAHK

Läbirääkimised Moskvaga on alanud!

11. aprillil saabus Tartusse Rahvusvaheliste Suhete Instituudi (RSI) esindus, keda olid raudteejaamas tervitamas rahvusvaheliste suhete ringi (RSR) liikmed. Külalised paigutati mugavasse hotelli Pälsoni 23. Pärast sisukat hommikusööki ja väikest puhkust koguneti keskpäeval teadusraamatukokku seminarile.

* * *

MOSKVA RSI allub otseselt N Liidu Välisministeeriumile, kes valmistab seal ette oma kaadrit. Instituut jaguneb kolmeks teaduskonnaks: õigus-, majandus- ja kaubandusteaduskond. Ühtekokku õpib seal 14 000 üliõpilast, kellest enamik on siiski n-ö aadlivõsud, ehkki põhikiri näeb ette eelistada proletariaadi ja talupoegade esindajaid. Stuudiumi alguses spetsialiseerutakse mingile kindlale maailma regioonile, hakatakse õppima süvendatult seal kasutatavat keelt. Näiteks Ladina-Ameerikale spetsialiseerunu õpib portugali või hispaania keelt. Teise keelena õpetatakse kõigile inglise keelt. Iga lõpetanu saab ka sõjaväetõlgi paberid. Koha leidmisega pärast lõpetamist raskusi polevat — iga üliõpilase kohta tulevat kümmekond pakkumist kõige erinevamatest asutustest üle kogu maailma — läbi vilksas ka KGB nimetamine. Kurdeti kõva stagnavaimu üle, üliõpilaste vahetamist välismaiste ülikoolidega ei toimuvat, terve päev minevat kaduma sõjalise kateedris, mille vastu protesteerida olevat ohtlik — eksmati oht.

Külalistel oli kolm ettekannet.

A. Karklini ettekanne «Era- ja riikliku omandi perspektiivid muutuvas Nõukogude ühiskonnas» jäi küllaltki kuivaks ja teoreetiliseks, mida kuulajad konkretiseerimisega vürtsitada püüdsid. Küsimusele, milline on nende kahe omandivormi suhe tuleviku nõukogude ühiskonnas, mõõnas esineja ääri-veeri, et küllap tuleb arvestada Lääne läbiproovitud kogemust.

V. Semenkovi «Trüki- ja sõnavabaduse areng perestroika ajastul» oli hoopis emotsionaalsem. Algul võrdles moskvalane olukorda enne Suure Pöörde algust ja siis pärast seda — areng olevat märgatav. Edasi tõi ta aga meile kõigile tuntud näiteid TASS-i ja keskringhäälingu «asjalikkusest», mida värvis Moskva-siseste sündmustega, kus rahumeelt piketeerivaid naisi nn. mustad baretid julmalt peksid. Kuulajad lisasid omalt poolt tooni, nii et lahkarvamusi ei tekkinud. Üks küsimus oli — kust saadakse Moskvas infot kõigi sündmuste kohta, sh ka Baltikumi kohta. Eks ikka «häältest».

N. Hovrini ettekande pealkiri «Nõukogude ideoloogia kokkuvarisemine glasnosti hoopide all» ei ole iseenesest meile enam midagi erilist. Aga tegemist olevat RSI õppejõu kevadsemestri loenguga. Dispuudis konstateeriti vana tõde, et küürakat parandab ainult haud. Usklik *homo sovieticus* vajab põhjalikumat ravi, selline «provokatsioon» võiks teda ainult ärritada. Pealegi on tegemist vaid diplomaatiaüliõpilastele määratud õppematerjalidega.

Kaks ülejäänud külalist D. Bessedin ja K. Satkilava aja piiratuse tõttu ei esinenud, kuid tõrjusid vapralt natsionalistide provotseerivaid lööke. Võit kaldus siiski viimaste poolele, sest muidu poleks kõlanud Nikolai Hovrini vabandav ettekuulutus: «Kremli praeguse juhtkonna noorus langes väga tumedale ajale, nemad enam oma mõtlemist ja teguviisi ei muuda, kuid 15 aasta pärast, kui on kätte jõudnud meie (s.o. RSI praeguste üliõpilaste) aeg, teame, mida rahvas tahab.»

Eestisse suhtuti siiski väga hästi, soovides peatset iseseisvumist. Baltikum olevat ju vene demokraatia lipulaev.

Päev lõppes, nagu siinmail kombeks, saunaga.

ALLAN KASESALU
ajaloo II k.

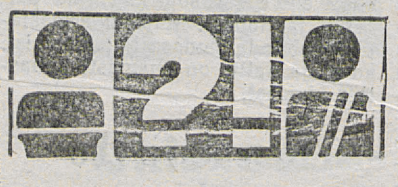



Et sel õppeaastal ei nõudnud Plaanikomitee esmakordselt täpset riigiplaani järgimist, siis püüdsime arstiteaduskonnas kasutada vaba töökorraldust. Pärast dekaani prof. Lembit Allikmetsa läbirääkimisi rektoraadi ja tervishoiuministeeriumiga otsustas teaduskonna nõukogu võtta töölesuunamise aluseks ametkonna või asutuse poolt üliõpilasele välja antud garantiikirja. Seega tuli loobuda õppeedukuse alusel, s. t. pingeridade järgi töölesuunamisest. Õppeedukus märgiti küll iseloomustusse ja sellega oli peaarstidel ning ametkondade esindajatel võimalik enne oma nõusoleku andmist tutvuda.

Neile lõpetajaile, kellel polnud garantiikirja, otsustati pakkuda vakantseid töökohti vastavalt tervishoiuministeeriumi jt. ametkondade vajadustele.

Et asi paremini laabuks, teatati detsembris tervishoiuministeeriumi jt. ametkondade eelisvajadused. Üliõpilased pidid otsima endale töökoha, leppima kokku töö- ja elamistingimuste asjus ning tooma asutuse juhataja garantiikirja. Töö hõlbustamiseks organiseeris teaduskond jaanuaris ametkondade ja asutuste juhatajate ning üliõpilaste kohtumise.

* * *

Kahjuks oli selline totaalne üleminek vabale töökorraldusele veidi ennatlik, sest:

*** 1) Eesti eelistatud piirkondades oli vabu töökohti piisavalt ning tekkis oht, et Ida-Virumaa, eriti aga Kohtla-Järve kant jääb spetsialistideta.** Nii olime sunnitud garantiikirjade vastuvõtmise lõpetama 1. veebruariks, s. t. kaks nädalat enne suunamist;

*** 2) vabade töökohtade arv ületas tööle suunatavate arvu: puudus konkurents ning asutuste juhatajad ei valinud spetsialisti, vaid võtsid vastu kõik, kes kohta küsima tulid.** Ainult kaks peaarsti tundsid huvi suunatava õppeedukuse ja senise tegevuse vastu, enne kui andsid garantiikirja;

*** 3) vajaka jäi ka peaarstide omavahelisest koostööst.** Näiteks üks väike rajoonihaigla võttis endale 12 noort spetsialisti, teine ei saanud rohkem kui ühe, sest ei jätkunud lõpetajaid.

Arusaamatuks jäid aga nende haiglate taotlused ja pretensioonid, kes ei suutnud oma asutuse piires jagada spetsialiste vajaduse järgi. Nii näiteks oli ühes haiglas väga vaja kiirabiarste, aga garantiikirjad anti sisehaiguste arstina töötamiseks.

Garantiikiri oleks tulnud anda eelkõige hädavajalike ja alles seejärel teiste vakantsete kohtade täitmiseks.

* * *

Esimene samm üleminekuks vabale tööturule on arstiteaduskonnas tehtud. Suhteliselt hästi täideti ka põhiliste tellijate soovid. Täitmata jäid siseministeeriumi töökohad, kuid see ametkond ei täpsustanud ka kohti. Planeeritust enam suunati lõpetajaid ülikooli. Eelmiste aastatega võrreldes sai rohkem lõpetajaid Kirde-Eesti, kuna sinna suunati garantiikirjata üliõpilased. Täitmata jäid meditsiinikooli õpetajate kohad.

* * *

Vabale töökorraldusele üleminek on küll vajalik, ent seni, kuni spetsialistide nõudmine ületab pakkumise, on vaja ametkondade ja asutuste juhatajate vahelist mõistvat koostööd. Kui asutuse juhataja annab garantiikirja, peab ta täpselt teadma, millist spetsialisti ta vajab kõige rohkem.

Selleks et **Kirde-Eestisse** arste saada, peaks kohalik volikogu välja pakkuma teatud eelised, mis soodustaksid noorte tööleasumist just sellesse piirkonda (näiteks mugavustega korter, kõrgem palk, muidugi ka head töötingimused). Selge on see, et ainult noorte sõdametunnistusele koputamisest ja missioonitundele viitamisest jääb selles üdini materiaalses maailmas väheseks.

Dots. HELGI SILM,
arstiteaduskonna prodekaan

ELKNÜ TÜ organisatsiooni komitee baasil loodud Ajutise Büroo INFORMATSIOONILINE TEADAANNE oma tegevuse lõpetamise kohta

Vastavalt TÜ komsomolikomitee otsusele 3. detsembrist 1989 lõpetati ELKNÜ TÜ organisatsiooni tegevus 11. detsembril 1989. Igal ELKNÜ TÜ organisatsioonis arvel oleval kommunistlikul noorel oli õigus end komsomoliarvelt maha võtta (et oma komsomolitegevust mujal jätkata) kuni 1. märtsini 1990. Kõik peale seda TÜ komsomolikomiteesse jäänud komsomoli arvestuskaardid kuulusid 2. märtsist alates hävitamisele ja nende omanikud loeti ÜLKNÜ-st (ELKNÜ-st) väljaarvatuiks.

Sellega seoses teatame järgmist:

● 13. 12. 1989 kuni 01. 03. 1990 võttis end ELKNÜ TÜ organisatsiooni arvelt maha 33 kommunistlikku noort (arste — 8, biol. — 1, ingl. filol. — 1, vene füüs. — 4, vene matem. — 17 (sh. 14 V k.), õigus. — 1, teenist. — 1; 9 (27%) arvelt mahavõtnuist olid eestlased, (4 neist väljendasid otsest soovi komsomoli arvestuskaart endale mälestuseks jätta);

● arvates 2. märtsist k. a. loeti ÜLKNÜ-st (ELKNÜ-st) väljaarvatuiks ning võeti komsomoliarvelt maha (koos arvestuskaartide hävitamisega) 3489 kommunistlikku noort (sh. 247 teenistujat, 3170 statsionaarsete osakondade üliõpilast, kellest 2344 naist, 2664 (84%) eestlast ja 307 venelast); käesolevaks ajaks on arvestuskaardid hävitatud, nende omanikud fikseeritud;

● vastavalt eelnimetatud komsomolikomitee otsusele on ajutise büroo tegevus 12. märtsist 1990 lõpetatud; õigusjärgseid pärijaid (ilma päranduse olemasolutal) TÜ-s ei ole;

● finantse ega materiaalseid väärtusi endisel komsomolikomiteel tegelikult (peale mitmete tähtsusetute kingituste — puukujukestenukkude, vimplite jne.) ei ole, ülikooli ruumid on vabastatud ja ülikoolile kuulunud komsomoli käsutuses olnud materiaalsed väärtused üle antud, v. a. vererõhuaparaat ajalootudengi M. Maripuu poolt. Oma arved on ikka klaarimata end. ülikooli komsomolisekretäril A. Kasakul: vaatamata ülikooli juhtkonna senisele vastutulelikkusele oli (03. 1990) tema hingele jäänud kirjutusmasin «Optima» (302.—) ja väike arhiivikapp (17.60), mille kas ta ise või keegi eelkäijatest olevat 'kinkinud' endisele Tartu tuntud komsomolitegelasele V. Tammele;

● olemasolevad ELKNÜ TÜ organisatsiooni lipud, eelnimetatud vimplid-kujukesed antakse üle ainult TÜ Ajaloomuuseumile (kuigi nende peale ihuvad hammast ka nüüdsed komsomoli keskkomiteed).

Selle teema lõpuks ka komsomolist väljaastujatest:

septembrist 1987 kuni detsembrini 1989 astus selle sammu 117 üliõpilast (eemale jäi ainult kehakultuuriteaduskond) ja 2 teenistujat, sh. naisi 64, eestlasi 114, venelasi 1.

Seega on Tartu ülikooli ühe noorteorganisatsiooni tegevus täielikult ammendunud. Lahkunuga veel probleemide tekkimise korral on infokanal ülikooli kantselei vastutulekul sealsamas.

Viimane ja endine
TÜ komsomolikomitee sekretär
ALAR PANDIS

Uut...

(Algus 2. lk.)

PÜÜDSIME KA PROGNOOSIDA, mis juhtub meie süsteemi kälvitumisel. On väga tõenäoline, et kümned vene osakondade üliõpilased jäävad sel kevadel ilma praktilise eesti keele arvestuseta või kukuvad läbi eksamil. Mis nendega ette võtta, see on vastavate dekanaatide ja õppeosakonna probleem. (Arvestades asjaolu, et rangem kontrollisüsteem käivitub esmakordselt just nüüd ja et paljudel semestrite kaupa õppetööst puudunuil on füüsiliselt võimatu paari kuuga nõutavale keeletasemele jõuda, võiks tänavukevadistesse võlgnikesse — praktilises eesti keeles — vahest veidi leebemalt suhtuda.)

Praktilise eesti keele kateeder ei otsi konflikte ega taha põhjustada ebameeldivusi kellelegi. Usume, et enamikule pidevalt eesti keele õppimisega tegelnud üliõpilastest ei valmista uued nõuded olulisi lisaraskusi. Küll aga tahame teha seda, mis on meie kohus: võimalikult hästi õpetada ja panna teadmistele vastavaid hindeid.

JÜRI VALGE,
praktilise eesti keele kateedri juhataja

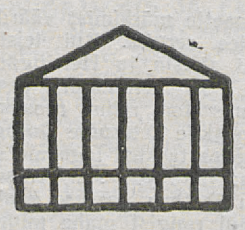

NB!

Järgmine «UT» peaks ilmuma teisipäeval, 8. mail. Et vahepeal on pikad pühad, ootame kõiki 8. mai numbri materjale toimetusse 3. ja 4. kuupäevaks. Fotod viime trükikotta 3. mai hommikul kl. 10. Ülejärgmine lehenumber ilmub alles reedel, 18. mail.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1534. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 16 (1601) REEDE, 18. MAI 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Kõigile! Ka Sulle!

Ülikoolis märgib semester millegi algust ja lõppu. Nii hakkame juba nüüdki terasid sõkaldest eraldama, ka iseendale tehtust aru andma. Viimaste kuude jooksul on alma mater*'is mõndagi eelmistest aegadest pärit kadunud, ilmunud uued tendentsid suunaga autonoomsele ülikoolile (ainesüsteemile, aineinstituutidele, suunamiseta lõpetamisele jne.).*

Seepärast tahakski toimetus semestri viimastes lehenumbrites (juunis on ilmumine hõredam, seetõttu ootame mõtteavaldusi juba ka järgmisse lehte) pakkuda ruumi teie arvamustele nn. üleminekuperioodist ja tuleviku kõrgkoolist. Ikka läbi iseenda prisma. Tundub, et ülikoolisisestes väitlustes on seni osalenud rohkem õppejõud, üliõpilasi on vähem kuulda olnud.

Ootame kõigi arvamusi!

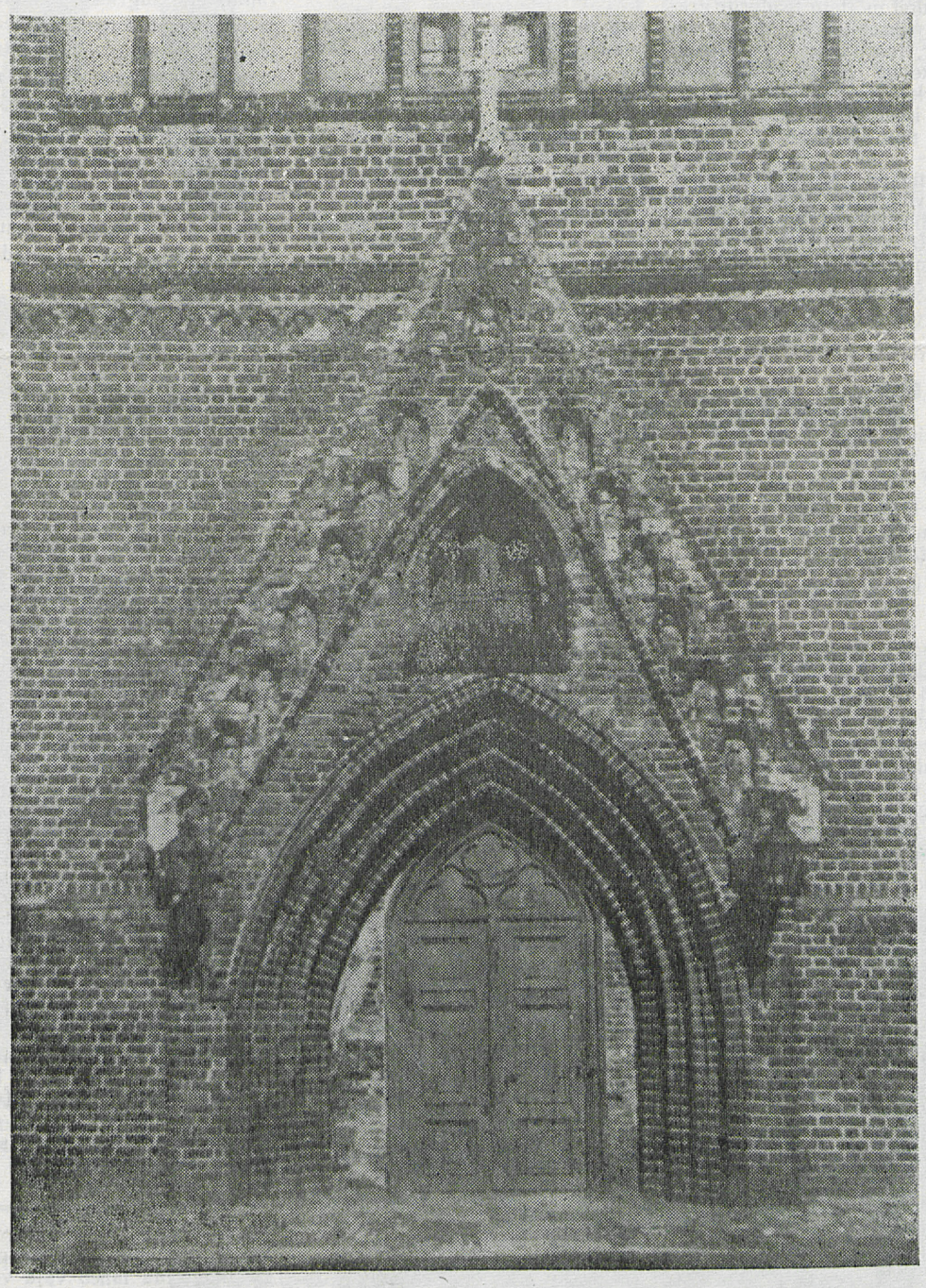

Jaani kirik seminarkas

Tartu üheks sümboliks ja uhkuseks on läbi aegade olnud Jaani kirik. See Euroopa mõõtmetes arhitektuurimälestis on aga olnud ka meie muinsuskaitse tahte ja võimaluste viletsuse sümboliks. Õnneks on tänavusest talvest olukord muutunud — töid on alustanud Poola restauraatorid.

Sõjapurustustes kirikuvaremed on olnud paljude teadlaste huviorbiidis. Juba 1954. aastal alustas kirikus uurimistöid kunstiajaloolane O. Prints. Hiljem on Jaani kirikut kui arhitektuurimälestist uurinud veel K. Alttoa ja U. Tiirmaa. Nii kiriku sees kui väljas on tehtud arheoloogilisi väljakaevamisi V. Trummali, R. Metsalliku ja U. Tiirmaa juhendusel. Eriti suure mahu on arheoloogiline uurimistöö võtnud kahel viimasel aastal.

Vaatamata suhteliselt pikaajalisele uurimisele ei ole aga Tartu Jaani kiriku materjale oluliselt publitseeritud. Et veidigi, enne põhjapanevate uurimuste ilmumist, tutvustada seniseid uurimistulemusi, valmis seminariraamatukogus väike väljapanek. Näitus koosneb kolmest osast. Tartu Jaani kirikut tutvustatakse kui arhitektuuri- ja arheoloogiamälestist. On võimalik näha arheoloogilisi leide ja fotosid. Kolmanda osa moodustavad 1988. aasta augustis arheoloogilistel väljakaevamistel avatud vabahärra Christian Wilhelm von Münnichi perekonnale kuulunud hauakambrist leitud kirstude kaunistused. Näitust on võimalik külastada maikuu lõpuni.

AIVAR KRIISKA

Rektor teisipäeval kell 17 Toompeal

«Meil oli kella 17-ks kokku lepitud peaministriga kohtumine, aga olukord oli nii kriitiliseks muutunud, et ei pääsenud kella viieks kuidagi lossi sisse. Proovisime TTÜ rektori Boris Tamme ja haridusminister Rein Loiguga ühelt ja teiselt poolt, aga ei tulnud midagi välja. Ei jäänud midagi muud üle, kui minister helistas TA presiidiumist peaministri kantseleisse, et jääme hiljaks ja katsuge leida meile mõni tagavaratee. Leppisime kokku, et veerand kuueks avatakse meile välisministeeriumi pargipoolne uks. Välisminister Lennart Meri oli vastas ja ma küsisin naljatades poliitilist varjupaika. Sees oli veel võrdlemisi rahulik, nägime saadikuid, ka Marju Lauristini.

Savisaare juures hakkasime rahulikult õppejõudude palgaküsimust arutama. Väljas oli muidugi juba möll ja jutuajamine tuli süski katkestada. Äkki röögatati, et väravad murti maha, ja kui esimene verine mees lossiõuest sisse jooksis, oli asi kahtlane. Imelik oli muidugi ka see, et kui müilitsaüksus sisse tuli, hüüdis üks riigikantseleist, et ei tea, kummalt poolt need on. Need olid süski valitsusele ustavad mehed.

Kindlasti aitas see, et rahvas tuli Toompeale, see oli hämmastav pilt, võttis härdaks. Pool seitse oli kõige kriitilisem aeg, aga praktiliselt seitsmeks oli lossiväljakul meelsus vahetunud.

Rahaasjad jäid pooleli, neid arutame edasi tuleval nädalal.»

Soome-ugri maailm

Ei tea, kas ühel üliõpilaskonverentsil nii palju erinevate maade tudengeid üldse Tartu Ülikoolis koos on olnud. Igatahes rahvusvahelisele soome-ugri üliõpilaskonverentsile (IFUSCO 90) oli neid kutsutud paarsada. Ettekanded, ekskursioonid Tartus ja Käärikul 14.—18. maini. Frank Riedel Hamburgi Ülikoolist rääkis eesti keeles, et neil on võimalik õppida Balti riikide keeli intensiivkursustel. Septembris õppis ta TPedI-s. Ta rääkis eesti keelt soome aktsendiga: «Soomest tulles on külge jäänud. Natuke läheb mitu keelt segi.» Mõnes järgmises lehenumbris sellest suurüritusest pikemalt.

KAIA PAJU

Laevaga üle piiri

Kolmapäeva hommikul võttis Eesti Vabariigi laev «Vanemuine» suuna N riigi Pihkva linna poole Eesti Vabariigi tulevaste parimate ajakirjanikega.

Žurnalistikaosakond teeb laeval oma iga-aastast üliõpilaste erialase taseme kontrollimist ehk teisisõnu atesteerimist. Kui piirid veel lahti, jõutakse tagasi neljapäeva õhtupoolikul (NB! See «nupuke» läks trükki kolmapäeval).

Mahajäänud atesteerimata žurnalist

Ei ilmu!

Telefonil 61 11 79 vastab Vilniuse Ülikooli ajalehe toimetaja Liana Kižite:

«Universitas Vilnensis» ei ole ilmunud juba kuu aega. Meie jaoks ei ole midagi — ei paberit, millele trükkida, ei trükitehnilisi vahendeid. Püüame nüüd ülikooli jaoks olulisema info kirjutusmasinal ümber lüüa ja lihtsalt paljundada. Nii saame ülikoolis levitada vahest tuhat eksemplari, paljundamine on kallis. Millal jälle korralikku lehte teha saab, ei tea küll veel.»



Loomulik lasteraamat

Tule ja vaata 7. juunini teadusraamatukogu kohviku ees Soome lasteraamatute illustratsioone. Need on nii rõõmsad, värvilised ja loomulikud. Samas on iga kunstnik jäänud omalaadseks. Järgmisena võiks teha valiku meie lasteraamatute joonistustest. Huvitav, milline siis oleks üldpilt?

Soomlaste väljapanekut olid avamas Leena Teinilä ja Airi Mäki-Kulmala Soome Noorsookirjanduse Instituudist. Ja isegi kataloogi võis ja võib sealt kaasa saada!

ESTER AEG

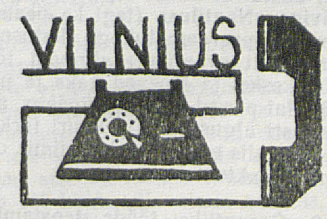

hinc itur ad astra

universitas vilnensis

Vilniaus Universiteto savaitraštis

ÕNNITLEME!

Zinaida Saar 75

Zinaida Saar, arstiteaduskonna nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kateedri dotsent, saab 21. mail 75-aastaseks. TÜ-s töötab Z. Saar 1954. aastast alates, esialgu pediaatria kateedri juhatajana, aastail 1962—1968 nakkushaiguste, dermatoloogia ja veneroloogia kateedri juhatajana, hiljem kuni 1984. aastani täitis ta ühendkateedri nakkushaiguste osakonna juhataja ülesandeid. Z. Saare sulest on ilmunud teaduslikke artikleid laste tuberkuloosi, düsenteeria, kolienteriidi ja viirushepatiidi diagnoosimise, epidemioloogia ja profülaktika alalt. Ta on tunnustatud organisaator ja pedagoog. Hea töö eest on teda autasustatud tervishoiu eesrindlase rinnamärgiga, 7 medali ja paljude aukirjadega.

Juubilari õnnitlevad kolleegid ja õpilased.

Tänu

Ülikooli aukirja pälvisid kauaaegse viljaka õppe- ja teadustöö eest 60. sünnipäeva puhul dots. HENN LAANPERE ning 75. sünnipäeva puhul dots. ZINAIDA SAAR.

60. sünnipäeval sai ülikooli aukirja kauaaegse laitmatu töö eest meister KIVE-JOSEP MICHELSON.

Vastuseks Tullio Ilmetsale

Vt. «UT» nr. 13 ja 15.

Kahjuks ei ole mul nii palju vaba aega, et kommenteerida Teie poolt põhiliselt kuulujuttudele tuginevat peahoone fassaadi remonti (tööajast ei sobi seda lihtsalt teha). Siin on vastused Teie küsimustele.

1. **Peahoone ja õpperaamatukogu välisosa** (remondiosakond ei oska vahet teha nende rikutud ja rikkumata osade vahel) **remondiks on sel aastal sõlmitud leping kooperatiiviga «Nautilus»** (tegi ka peahoone ja õpperaamatukogu katused). Vastavalt graafikule algavad tööd mai keskel ja lõpevad kaks ja pool nädalat pärast Teie sünnipäeva, s. o. augusti alguseks. Kui suuri tõrkeid ei tule, siis esiosa peaks valmis olema lõpuaktusteks.

2. **Garantiiks tööde teostamisel on juba eespool nimetatud leping.**

Teile tänulik
VELLO PEEDIMAA

P. S. Olete ülikooli kauaaegne töötaja ja peaksite teadma, et kapitaalremondi plaanide ja lepingutega tegeleb ülikoolis remondiosakond. Arvan, et oleksite sealt vastuse saanud palju kiiremini kui nüüd ajalehe kaudu.

„Ülikooli tuleviku" peakomisjonis 10. mail

Jätkus TA inimeste poolt väljatöötatud **EESTI TEADUSKRAADIDE PROJEKTI ARUTELU.** Huvilisi oli juba rohkem — 26. Kohal olid rektor, õppe- ja teadusprorektorid ning, nagu juba välja kujunenud, rohkem reaalteaduste õppejõude.

Projekti kohta andis seletusi üks sellega tegelnuid **Helle Martinson** Eesti Majandusarengu Instituudist. Projekti põhialuseid on arutatud Balti vabariikide teadusliitude assotsiatsioonis. Eesmärgiks on seatud kasutada kolmes riigis sama kraadide süsteemi. Variant on huvi pakkunud ka leningradlastele, kes tahaksid suurest keskusest lahku lüüa.

Rektor prof. Jüri Kärner alustas teemale lähenemist nii: «Üha rohkem on liikumist, meie õppejõud käivad välismaal, välismaalased siin, me peame kraadide korrastamisel silmas pidama nende ekvivalentsust. Üks põhiküsimus, mis selle projekti juures häirib, on arusaamine teaduskraadi olemusest. Mis on teaduskraad? Kõrgkooli sõnastiku järgi on teaduskraad ülikooli eksam. Tähendab, ülikoolis pakutakse välja aineprogrammid üheks või teiseks teaduskraadiks.» Ta tõi näiteks Helsinki Ülikooli õigusteaduskonna programmid, mille põhjal saab neli kraadi: magister (kandidaat), litsentsiaat, doktor ja vajaduse korral ka abinotari kraad.

Nüüd projekti mõnedest punktidest, mis rohkem vastakaid arvamusi tekitasid.

* * *

● Põhimõtteliseks kujunes küsimus, kellel on õigus **MOODUSTADA KAITSMISNÕUKOGUSID JA ANDA TEADUSKRAADE.** Projektis on kirjutatud, et *teaduskraadide andmise õiguse annab kõrgkoolidele ja teadusasutustele Eesti Teadusnõukogu.* **Dots. Heino Türnpu** arvates võiksid kõrgkoolide rektorid või rektorite nõukogu ise otsustada, missugune nõukogu kusagil tuleb. Praegu Teadusnõukogu veel ei ole ning sellisena pole punkti sissejätmine ka otstarbekas. Kõrgkoolid on siiski autonoomsed ega pea ametnike käest nõusolekut küsima.

J. Kärner: «Kui ka instituutidel on õigus kraade jagada, põlistame selle TA instituutide süsteemi, mis pärast sõda tuli, ja samastame nad ülikooliga».

Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm lisas, et kui elu ülikoolikeskemaks läheb, kas siis on tõesti vaja üles ehitada süsteemi, mis kinnistab tsaariajast pärit akadeemiakolossi. Niisugune ideeke olevat tema meelest projekti sisse toodud. Omalt poolt tegi ta ettepaneku likvideerida omal ajal VAK-i poolt paika pandud mõttetu teadurite gradatsioon: nooremteadur, teadur, vanemteadur, juhtivteadur, peateadur. «Kas ülikoolis on vaja niisugust süsteemi, kui me räägime õppe- ja teadustöö integreerumisest? Või sobib mingi muu skeem?»

H. Martinson selgitas kraadide andmise võimalust teadusasutuste poolt. Üldine suund olevat võetud siiski Eesti teaduse ülikoolikeskuse taastamise poole. Üleminekuperioodil ei ole aga mõtet senist süsteemi kirvega lõhkuda. Kuna piirid on avatud, võivad meie parimad ajud välismaale minna.

Teadusasutused on iseseisvad juriidilised isikud, nad võivad omavahel assotsieeruda või olla Eesti Vabariigi aegse katusasutuse mõiste all, mis võimaldab neil kuuluda akadeemia või ülikooli juurde. «Teadusasutustele kraadi andmise õiguse jätsime projekti sisse sellepärast, et protsess ülikoolikeskuse suunas peab kulgema kahelt poolt: ülikool peab lähenema endistele TA instituutidele ja vastupidi. Eestis on ka teadusalasid, mida viljeldakse ainult teadusinstituutides (näit. informaatika), neid erialasid on 10—15. Kaitsmisnõukogu andmise õiguse otsustab Teadusnõukogu muidugi sel juhul, kui instituudil on piisavalt kõrge tase.»

Prof. Mart Elango (FI ja TÜ) meelest võiks doktorikraadi omistada vabalt kõrgkool, mitte teadusasutus. Ta olevat ise väljaspool ülikooli töötades kaitsnud mõlemad kraadid TÜ juures, nõukogusse saab ju vastavaid spetsialiste kaasata.

● **VAK-iga** oleme siiani kõvasti seotud. Kas rebime lahti? **H. Türnpu:** «Doktorite nõukogu peaks ühtima VAKi ühekordse nõukoguga põhjusel, et kui keegi tahab lasta oma kraadi kinnitada Moskvas, olgu tal selleks võimalus (näit. soome-ugri väitekirjade puhul).

Prof. A. Kallikorm oli kategoorilisem. Konflikt VAKiga tuleb üle elada, ülikool on autonoomne. VAKiga ühise keele leidmisse ta ei usu. Võiksime jääda selle juurde, et lihtsalt informeerime neid.

H. Martinson: «See on isiku enda asi, kas ta tahab pärast lasta VAKis kinnitada või ei.»

M. Elango arvas, et sidemeid VAKiga ei ole siiski mõtet ära lõhkuda. «Peame ette nägema ka võimaluse selliste nõukogude töötamiseks, mille tulemust VAK tunnistab (sel juhul, kui keegi tuleb meile kaitsma Liidu mõnest regioonist).»

● Probleeme tekitas ka **KRAADIDE ÜMBERATESTEERIMINE.** Kas automaatselt kandidaat magistriks ja doktor doktoriks? Mitmed olid arvamusel, et osa praegusi kraade on saadud teenimatult, palju töid on tehtud niisugustel aladel, mida teadus ei vaja (**H. Türnpu, H. Martinson**). Kõik ei peagi ümberatesteerimist taotlema, kuid sellel, kes soovib Eesti Vabariigi kandidaadi- või doktorikraadi saada, peaks see võimalus olemas olema.

Konfliktide ärahoidmise mõttes pooldas **prof. Eero Loone** automaatset ümberatesteerimist, pealegi kui kraad ei kohusta kohale määramist, vaid on tööleasumisel üksnes eeltingimuseks.

Kutsete ja ametite süsteem on veel välja töötamata. H. Martinsoni arvates jõuab töögrupp sellega valmis ehk sügiseks. Arutelul pooldati enamasti kutsete mitteandmist (rektori sõnutsi on see tsaariaja pärand). Ja rektori sõnadega tahaks seekord ka lõpetada: «Me oleme vanast süsteemist läbi imbunud, eelkõige peame õppima.»

Projekti võetakse arvesse TÜ nõupidamisel kõlanud arvamused ja maikuu lõpus saame arutada «värskendatud» teksti.

16. mail: Tartu Ülikooli seadus

Jah, oleme jõudmas oma seaduseni. Praegune projekt kutsus esile küll palju erinevaid arvamusi, kuid seda ongi vaja. Algmaterjal on pärit ülikooli põhimäärusest, mille kallal töötas algul dots. Indrek Koolmeister ning mida arutati semestri algul peakomisjoniski. Selle variandi töötas läbi dots. Jüri Põld.

Miks seadus, mitte määrus? Seda põhjendas **J. Põld** nii: «Kui tahetakse saada autonoomiat, suudab seadus seda paremini anda kui valitsuse määrus. Peale selle suudab autonoomia riigi eelarvest otse finantseerimist ikkagi tõenäoliselt paremini tagada. Seda ei ole kuidagi võimalik valitsuse määrusega ette kirjutada.»

* * *

TÜ seaduse projekt koosneb neljast peatükist. **I peatükk** paneb paika üldsätted: mis on TÜ, kuidas tagatakse autonoomia jm.

II peatükk käsitleb ülikooli juhtimist. Ülikooli juhivad ülikooli nõukogu, rektor, prorektorid, kantsler (kantslerist edaspidi veel) ja ülikooli valitsus. Vastavalt sellele on ära toodud nende isikute ja organite tegevusvõimalused. Selle peatüki 4. punkt on struktuuriüksuste juhtimine, mis puudutab ka üliõpilaskonda ja selle esindust.

III peatükk kannab nimetust ülikooli kollektiiv (üliõpilased; magistrid, kliinikuordinaatorid ja doktorandid; ülikoolis tööpingu alusel töötavad isikud).

IV peatükk puudutab ülikooli vara.

* * *



Kõige enam on arusaamatuks jäänud **kantsleri** osa, tema ja rektori vahekord. Me vist ei ole harjunud selle ametinimetusega, ka tema suure tööpõlluga. Sisuliselt kujuneks ta ju majandus (haldus) ülemaks, ülikooli asjade esindajaks valitsuses. Kuidas on aga piiritletud kantsleri ja rektori vahekord?

Rektor tõi näiteid mujalt maailmast. Näiteks Rootsis on ainult üks ülikoolide kantsler ja tema ülesandeks on ülikooli rahade kulutamise kontrollimine. Soomes on kantsleritel väga suur tööpõld. Üks põhjus on ka selles, et seal vahetuvad rektorid kiiresti, aga kantsler on see, kes kogu kõrgkooli asjaajamist teab ja edasi teeb. Saksamaal on kantsler sisuliselt majandusdirektor ja on määratud sellele kohale kuni pensionini, rektor valitakse seal kolme aasta tagant.

Prof. Helmut Piirimäe meenutas TÜ ajalugu ja arvas, et kantsleri ja rektori kaksikvõimust ei tule midagi head välja. Olgu ülikoolis siiski üks mees ja olgu see mees rektor. Majandusasju saab ajada ju prorektor.

Võib-olla on kantsleri roll meie tõesti harjumatu, eks aeg näitab ise, kas teda läheb vaja või ei.

* * *

Palju parandusi oli üksikute paragrahvide kohta, mida ei hakkakski siin üle kordama. Arvamuste vahetamine jätkub tuleval **kolmapäeval kell pool 9 hommikul nõukogu saalis.** Projekti koostamisel on seni suur töö ära tehtud. Nüüd püüab väike töögrupp seni tehtud märkusi arvestada ja need projekti sisse viia. Projekt on olemas igas teaduskonnas ja seda peaks iga huviline oma silmaga näha saama. Ülikoolijuhtide sooviks on TÜ seadusega mitte enam viivitada.

VARJE SOOTAK

Soomeski ei ole lihtne elada



Passiivsus on tähtis mõiste, ta määratleb Soome üliõpilaselu viimasel aastakümnel.

1970. aastatest saadik on Soome ühiskonna arengut tublisti mõjutanud pahempoolsed. Nende poliitika on viinud selleni, et väga suur osa soomlastest mõtleb ainult oma heaolule, peamiselt elu ainelisele küljele. Organisatsioonilised tööd või kaasalöömine ühiskonna kujundamisele ei ole olnud moes.

Ka soome üliõpilased elavad suuresti ainelise heaolu foonil. Nad on aineliselt hästi kindlustatud, kuigi elatustase on madalam kui töötavatel inimestel. Tudengid on rahul sellega, mis neid ümbritseb. Oma õiguste eest võidelda ja «barrikaadidele» tõusta nad ei soovi, kui lihtsamalt läbi saab.

Teisalt on alatine kurtmine üliõpilaste passiivsuse üle liialdus. Kõige sagedamini heidavad üliõpilastele ja noorsoole saamatust ette poliitikud, kes pole suutnud noori kaasata poliitilisse tegevusse. Soomes on traditsiooniline poliitika jõudnud usalduskriisi. Noored tegutsevad küll paljudes organisatsioonides, näiteks keskkonnakaitseliikumises, kuid poliitilised parteid neid ei huvita.

* * *

Keskkonna saastumine tekitabki praegu Soome noortes kõige rohkem muret. Ärevust lisab järjest Soome metsade kahjustumine ning N. Liidust ja mujalt Ida-Euroopast tulevad muret tekitavad uudised.

Samas soovivad keskkonnamuutusi kriitilisemalt jälgijad meelde tuletada, et keskkonna saastumine ei ole vaid reaalse sotsialismi poolt tekitatud probleem. Võimas kapitalistlik tööstus toodab peale suure hulga kaupade ka rohkesti saasta.

Turumajandus sisaldab endas jätkuva kasvu mõtet. Tõenäoliselt koormab see tulevikus keskkonda praegusest rohkem: võidulootuses ja joovastuses tööturid tahavad edasi lükata kalleid keskkonnakaitseinvesteeringuid. Sellest tulenevalt on vaja kogu tööstust ja muid keskkonna saastajaid järjest enam sundida oma tootmisjääke keskkonnaohutumaks muutma.

Paljud Soome üliõpilased nagu teisedki ärksamad inimesed nõuavad praegusest kiiremini toimivaid keskkonnakaitse meetmeid. Juba on loodud kontakte ametivõimude ja keskkonnaaktivistidega. Tudengid soosivad elustiili, mis aitaks kaasa tarbimise vähendamisele ja jäätmete korduvale kasutamisele.

* * *

Ainelisest küljest elab soome üliõpilane harva kehvasti, kuid elu on keerulisem, kui esmapilgul paistab. Näiliku heaoluühiskonna keskel on psühholoogiliselt haigeid inimesi. Soome ühiskonnas ei pea paljud raskete õpingute ja töösurve all vastu.

Mõned üliõpilased tunnevad, et nad ei suuda küllalt hästi õpingutega toime tulla. Teised ei suuda kiire elurütmiga ühte sammu astuda. Kindel tundemärk meie näilise heaoluühiskonna raskustest on kõrge suitsiidiprotsent. Viimase aastakümne lõpuaastatel sooritas enesetapu keskmiselt 1300 soomlast aastas. Nendest oli suurem osa noori.

Et asjad halvad on, sellest räägivad ka ajalehtede «kontaktveerud», mille kaudu inimesed otsivad endale sõpru. Inimsuhete sidumine ja sõlmimine klammerdub viimases hädas teabevahendite külge.

Muidugi võib enamik tudengeid Soomes end turvaliselt tunda, kuigi soomlaste ühiskondlikus elus annavad praegu tooni mingisugused ekslikud käegalöömise meeleolud. Oleme saavutanud materiaalse heaolu, kuid mõtlemine ja vaimne looming on seejuures kaotanud liiga paljude jaoks tähtsuse.

JOUKO KOKKONEN,

Helsinki ülikooli poliitikateaduste üliõpilane, «UT» erikorrespondent Helsinki Ülikoolis

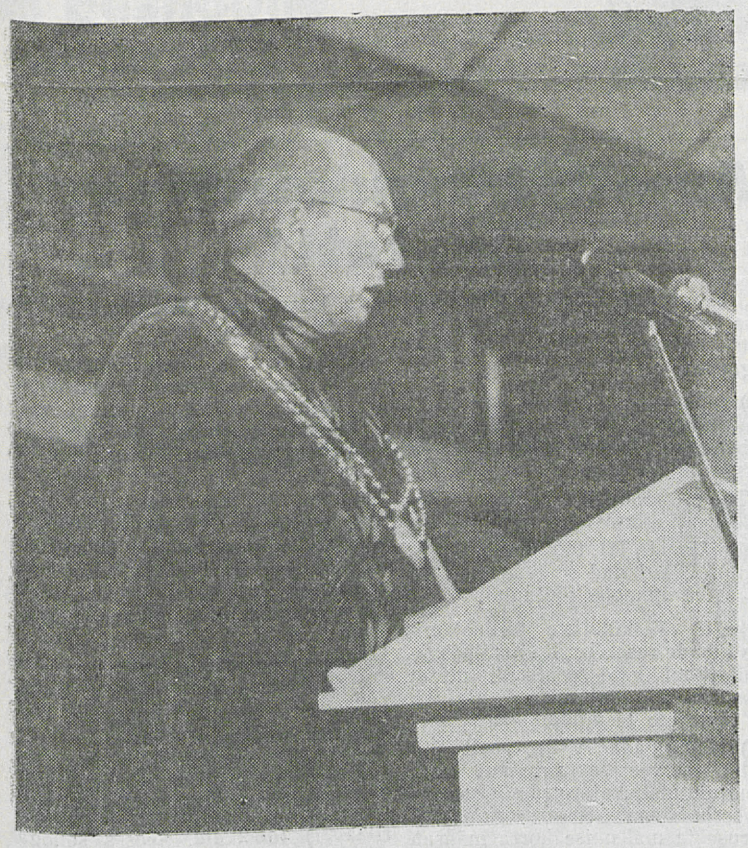

Ärge pange tähele pealkirja. Helsinki Ülikooli rektor prof. Päiviö Tommila ei räägi sellest, kuidas Soomes elatakse, vaid tervitab TÜ-d tema 70. sünnipäeval «Vanemuises».

Tervitus ja jumalagajätt

Käesoleva sajandi algul olid nõudmised «Vanemuise» teatri vastu kasvanud ja mitmekesistunud. Ei rahuldanud enam lavastused ega ruumidki. Seniste üüriruumide asemele vajati omi. Tuli ehitada oma **teatri**hoone. Leiti ka uus teatrijuht värskete mõtete ning kaasaegse distsipliiniga, kellel õnnestus sellel kohal kümmekond aastat töötada ning saada teatri uue ajastu algatajaks.

Teatri juhiks kujunes siis **Karl Menning**, kes 1901. aastal lõpetas Tartu ülikooli usuteaduskonna, tegi läbi prooviaasta ning töötas veidi ka abiõpetajana Võru praostkonnas. 1904. aastal loobus ta lõplikult esialgu valitud ametist.

1904. aasta aprillis valiti Karl Menning «Vanemuise» seltsi esimeheks, millest peale õigupoolest just tema mõjul seltsi tegevus võttis uue ilme. 1904. aastal sõitis ta Berliini M. Reinhardti ja O. Brahmi juurde näitejuhtimist õppima. Ka Berliini rahvateater aitas omandatut süvendada. Teadmisi ja kogemusi sai Menning ka Moskva Kunstiteatri juures. Nende teadmiste, tarkuste ja kogemustega õnnestus tal kujundada «Vanemuine» kutseliseks teatriks. 1906. aastal kutsuti ta «Vanemuise» teatri direktoriks, ühtlasi ka lavastajaks-näitejuhiks. Menning töötas rõõbiti ka ajakirjanikuna, toimetades «Meie Aastasada». Oma ülesannetest teadlik, põhjaliku ettevalmistusega ja järjekindel, sattus ta Tartus vastuollu väikekodanlike teatrihuvilistega, mistõttu ta 1914. aastal jättis «Vanemuisega» hüvasti.

Üks teatrialastest võitudest oli iseseisva teatrihoone valmimine, mille sisseõnnistamine toimus 12. augustil 1906. Esimeseks teatrietenduseks avati uksed 13. augustil. Avalavastuseks oli valitud A. Kitzbergi draama «Tuulte põõrises» K. Menningu lavastuses. Revolutsiooniaegne publik võttis selle vastu kardinaalselt erinevate suhtumistega. Avalavastusest peale sattusid teatritegijad vastuolude keerisesse, kus tuli valida oma tee (Karin Kask.).

Neli ja pool kuud enne oma viimsele teekonnale asumist pidas **Hurt 12. augustil 1906 «Vanemuise» teatrihoone avamisel pühitsuskõne,** kus ta selgesti avaldas oma seisukohti selle eesti kultuuriloo suurettevõtte kohta.*

Kõne algul rõhutas Hurt, kuidas selts pika ja hoolsa töö ning suure vaevanägemise tulemusena on valmis saanud toreda ja nägusa teatrihoone. Palju armastust on kõikjalt Eesti pinnalt selleks ilmutatud ja see on nüüd Tartu linna kaunis ehe. Eesti süda loodab sellelt palju. Nõnda Hurt alustas ning jätkas:

«Täna oleme kokku tulnud uut maja kristlikult pühitsema ja pidulikult ariduse töö pääle avama. Koos apostel Pauluse õpetusega ütleme: «Olge rõõmsad!»» Endastmõista on just nüüd rõõmuks põhjust, kui pilgu minevikku pöörame, veel rohkem aga, kui kujutleme saavutatut meie rahva tulevikule. «Vanemuine» on ju esimene «rahvalik selts» eestlaste maal. Meenutagem siis ka Johann Voldemar Jannseni tegevust seoses selle Seltsiga. Oli ju Jannsen see, kes Seltsi asutas 1865. aastal Tartus laulu- ja mänguseltsiks. Hurdal on õigus meenutada, et ta koduõpetajana seisis selle seltsi hälli juures. Ka Jannseni kodu ning Koidula polnud talle võõrad. 1870. aastal etendati ju Koidula algatusel tema enda näidendit «Saaremaa onupoeg».

Isiklikud elamused seoses «Vanemuise» ja Jannseni perekonnaga pakuvad sooje meenutusi minevikust. Seda rohkem, et väikesest algatusest oli saanud rikas ettevõte. Siiamaani üürikambritega leppima sunnitud selts on nüüd toreda ehituse omanik. Ja noormehest oli sirgunud peremees. Näitemängude etendamine muutus korrapäraseks. Tartu eeskujusid hakati kasutama mujalgi.

Hurt jätkab:

«Meie Eesti elu püüab edasi, paremale ja ülemale järjele kui seni». Sellest lähtudes arendab Hurt oma mõtteid edasi. Meie peame seda tegema tõemeeli, südamest, kui me ei taha ajaloo rataste alla maha jääda ja ära purustatud saada.

Väsimata ja tõsist tööd nõuab meie praegune ajalugu. Meie elame suurel pööriajal. On 1906. aasta. Kõikjal püütakse olusid parandada ja elu uuendada. Mis kõlbmatu ja risustunud, see kadugu, mis kõlblik ja kasulik, mille seosed on õigus ja kohus, see tõusku ja elagu. Meiegi hüüame: Paremuse poole! Väsimata ja tõsist tööd nõuab meie praegune ajalugu. Uuendajate hulgas mainitakse rõhutatult ka apostel Paulust, kes oma õpetuses rõhutab: Saage ikka paremaks!

Siin on Hurdal jälle põhjust laita oma rahvuse salgajaid. Vaja on õppida keeli, mis ei tähenda teiseks rahvuseks saamist. Eesti rahvas arendagu oma kultuuri. Saksa mõisnike ebainimlikust käitumisest oma orjade eestlaste suhtes kõneles Hurt eelmisel aastal. (EPost. 10. IX 1905, nr. 71).

Selles «Õnnistamise kõnes» peegeldub ka 1905. aasta revolutsioon oma vastuoludega, mis ju puudutab ka «Vanemuise» uut ajajärku loovat esietendust A. Kitzbergi «Tuulte põõrises». Hurt siiski ei poolda tagasikiskumist, küll aga toetab edasiliikumist ja elu uuendavat. Hurt oli neid kirikutegelasi, kes suhtus heatahtlikult ja mõistvalt teatrisse ning näidendisse. On ju teater ka kultuuriline ning pedagoogiline faktor. Sellega seotud on ka näitleja elukutse. Teatrivaenulise elemendi ühe osa on ajaloo kestel moodustanud ka pastorid (K. Haan.) Eitavalt suhtusid paljud pastorid aga ka rahvaluulesse, eriti lauludesse ja juttudesse ning rahvausundisse. Kõigesse sellesse suhtus Hurt aga vastuoludest hoolimata positiivselt ja suutis oma seisukohti ka kaitsta.

* * *

Aastaid oli palju mööda läinud, kui esimene pikem sõnavõtt esimesel eesti laulupidul 13. augustil 1869 teoks sai. Selle mõju kaasajal ning ka järelpõlvedele ei jäänud tulemusteta. Kõlastati teisigi laulupidusid, võideldi ajalehtedes keele- ja muudegi küsimustega, ka Jannseni arusaamade vastu. Tulid uued ajad, tervitati «Vanemuise» teatrit uue suuna eel. Hurda avakõne oli «Vanemuise» avamisel viimane etteaste selles liinis. Tuli lahkuda, kui «Setukeste laulude» III kõide oli valmis saamas. See kõne oli siis nii Hurda tervitus kui ka jumalagajätt.

Rong tõi lahkunu Peterburist Tartusse. Lahkumisteenistust korraldas dr. Heinrich Koppel. Korporatsioon «Livonia» oli sunnitud matmistalitusest kõrvale jääma, sest Eesti Üliõpilaste Selts saatis lahkunut nüüd juba kui oma seltsi vilistlast.

Jumalagajätt toimus «Vanemuise» saalis, samas, kus eelmise aasta 12. augustil õnnistas teatrimaja avamiseks Jakob Hurt ise.

EDUARD LAUGASTE

* Ettekanne on avaldatud 16-leheküljelises kaanekaunistusega brošüüris: «Õnnistamiskõne Vanemuise Seltsi uue maja pühitsemise päeval 12 augustil 1906. Pidanud Dr. Jakob Hurt.»

„Piimmetsa vilus"

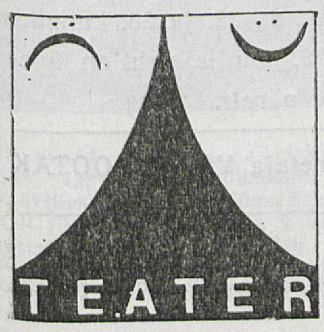

Maailmakuulus inglise poeet ja kirjanik Dylan Thomas, kelle elukäik oli ümbritsetud salapärasuse ja müstifikatsioonioreooliga, on meil kahjuks üsna vähe tuntud. Nüüd on aga meil võimalik näha tema põhiteost «Piimmetsa vilus» teatrilaval. Seda algselt häältele mõeldud etendust mängitakse Eestis esmakordselt.

Menukas esietendus toimus äsjasel stuudioteatrite festivalil «Vanemuise» laval. Nüüd aga ootame vaatajaid ja ennekõike teid, tudengid, «Muneva Aine» väikesesse saali Tähe t. 33 II korrusel.

Etendus toimub **reedel, 25. mail kl. 19. Piletite müük alates esmaspäevast, 21. maist kl. 16—19 Tähe 33 II korrusel.**

Nädal Ida-Saksamaal

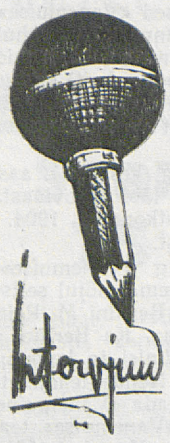

1. mai varahommikul naasis Saksa DVst Tartu Ülikooli teoreetilise füüsika ja astrofüüsika kateedri dotsent **Aare Koppel.** Nädalase väliskomandeeringu eesmärgiks oli osavõtt iga paari aasta tagant toimuvast Jena Ülikooli rahvusvahelisest relatiivsusteooria seminarist riigi edelanurga väikelinnas Georgenthalis. Neil, keda huvitavad uuemad uurimistulemused teoreetilise füüsika alal, palume võtta ühendust ülikooli vastava kateedriga. Realugejat huvitavad ehk rohkem Ida-Saksamaa poliitilise elu-oluga seonduvad probleemid.

Kuidas võiks iseloomustada momendil Saksa DVs toimuvaid protsesse?

Olen SDVs korduvalt käinud ning seega on mul sellest riigist üsna hea ettekujutus. Ma ei ütleks, et lõppenud reis seda väga oluliselt muutnud oleks. Pool aastat on seal vaieldud, miitinguid ja läbirääkimisi peetud ning ega nii lühikese ajaga palju rohkem ei jõuakski. Käib vana süsteemi demonteerimine, uue ehitamiseks läheb tõenäoliselt õige pea. N. Liidust tulevale kaubaturistile on Ida-Saksamaa muidugi väike vapustus, ent nii on see alati olnud. Uued tuuled puhuvad aga poliitilises elus ning igal sakslasel mõlgub peas mõte Saksamaa taasühinemisest. Paljud on juba praegu suures ootusejoovastuses, mõned võtavad asja rahulikumalt. Ei seisne ju küsimus vaid piiritulpade üleskaevamises. Otsustamisele tulevad omandi-, palga- ja sõjaväeküsimused ning eriti just viimase probleemideringi tõttu — kas NATO, VLO või hoopis neutraalsus — vaadatakse ühtmoodi teadmatuses nii itta kui läände. Keskmine sakslane, asine alalhoidlik tööinimene on oma teadmatuse tõttu pisut mureski.

Loomulikult on käimas äge võimuvõitlus ning selle poolest meenutab sealne olukord meil Eestis toimuvat. Kõikjal võis näha poliitilise sisuga plakateid, millest mitte just alati ei õhkunud sallivust ja poliitilist kultuuri. Näiteks sain ühte loosungit lugedes teada, et Otto on hull («Otto, du bist toll!»), kuna tema programmis olevat liiga tihti kasutatud sõna *Sozialismus*.

Teisal kutsuti jälle mitte unustama II maailmasõjale eelnenud aastaid ja hoiatati *Kapitalismus*'e taastamise eest.

Mida loodab idasakslane tulevikult?

Inimene jääb ikka inimeseks, olgu võimul kommunistid või kristlikud demokraadid. Esikohale jäävad alati kitsalt isiklikku heaolu puudutavad küsimused. Oodatakse uusi ja kvaliteetseid kaupu, paljud läheksid vabalt reisima. Berliinis nägin lakkamatut inimvoolu, mis suundus läbi spetsiaalse väravakese linna lääneossa. Esmapilgul kontrollimatult piiri ületaval rahvahulgal hoiti aga silm peal ning nii jäi minul seekord Lääne-Berliinis käimata. Müüri lammutamine käis pühapäevalgi täie hooga.

Paljud sakslased on hakanud «kollektsionääride». Kogutakse raha, et seda peagi võimalikult suuremas koguses märksa ahvatlevamate D-markade vastu vahetada. Tahtmatult tõmbasin paralleeli Eesti ja kroonidega ning näib, et sakslastel on optimismiks rohkem põhjust.

Üldjoontes jäi mulje, et inimestel selgem ja üksikasjalikum pilt taasloodavast riigist veel puudub. On vaid põhitõdede ja soovide mosaiik.

Kas ka Baltimaade vastu huvi tunti?

Huvi oli suur ja küsimusi palju nii sakslastelt kui lääneriikide teadlastelt. Siinsete asjade kohta päriti mitte teadmatusest, vaid soovist saada vahetut informatsiooni. Eestlaste iseseisvuspüüdlustesse suhtuti suure poolehoiuga ning meie taotlustest saadi aru. Kahjuks oli mul jagada vaid mõned eksemplarid Mati Hindi kõne inglisekeelsest tõlkest 1989. aasta kevadel toimunud Balti Assambleel. Oleks hädasti vaja inglise-, saksa- jm-keelset ülevaatematerjali Eesti ajaloost ja viimaste aastate sündmustest, et välismaal ametisõidul olles kolleegidele usaldusväärset ja täpset informatsiooni pakkuda.

Mingisugust erilist Gorby-maaniat ma küll ei märganud ning sellel pole seal enam vist ka soodsat pinda.

Suurt muret tuntakse leedulaste pärast. Sakslased kardavad praktiliste inimestena, et majandusblokaad võib leedukad põlvili suruda.

Ja lõpetuseks, kuidas Jena Ülikoolil läheb?

Loodan, et hästi. Seda enam, et Jena Ülikooli uueks rektoriks valiti hiljuti sealsete relatiivsusteooria uurijate liider ja meie hea sõber füüsikaprofessor Ernst Schmutzer. Oma peamiseks ülesandeks peab uus rektor ülikooli elu demokratiseerimist ja normaliseerimist Euroopa ülikoolide vanade traditsioonide vaimus.

Küsitles OLARI KOPPEL



EÜE teatab

Reedel, 25. mail kl. 11 toimub Tallinnas «Sakala» kultuurikeskuses (aud. 5, s. o. ruum 308)

RÜHMAMEESTE SEMINAR.

Tartust väljub eribuss kl. 8 «Vanemuise» alumisest parklast.

* * *

Välisrühmad on komplekteeritud, täpsem info tel. 44 80 02. Välisrühmadesse mittemahtunutel tasub pilvedest maa peale tulla ja Eestimaal rühma minna, organiseerimisvõimelistel aga ise rühma teha (seni on täitmata mitu soodsat lepingut).

* * *

Järgmisest kolmapäevast on TÜ üliõpilaste a/ü-komitees (vana kohviku peal kl. 10—14) müügil **kassetid malevalauludega ja laulikud.**

* * *

Rühmade atesteerimine Tartus toimub 31. mail ja 1. juunil. Jälgige reklaami!

NB! Malevamaks on endiselt 10 vene rubla — levivatel õllelauajuttudel puudub igasugune alus.

«Malevainfo»

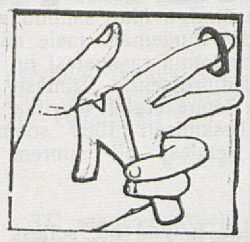

HEI, UJUJAD!

Teid oodatakse ülikooli ujumise meistrivõistluste starti teisipäeval, 22. mail kl. 18 Tähtvere ujulasse.

Kavas on 50 m distantsid vabalt-, rinnuli-, selili- ja liblikujumises.

Registreerimine kohapeal. Osaleda võivad kõik üliõpilased ja õppejõud, kes soovivad kandideerida **ülikooli 1990. aasta meistri nimele** või siis määrata kindlaks oma paremusjärjestus. Nõutav arsti luba (pääsmel või siis ühekordne).

H. LAIDRE

TÜ KLUBIS

HOOAJA EELVIIMANE DISKONÄDALALÕPP

Laupäeval, 19. mail ja pühapäeval, 20. mail kl. 21.

HOOAJA LÕPUPEOD

Reedel, 25. mail kl. 22—04.
Laupäeval, 26. mail kl. 22—04.
Pühapäeval, 27. mail kl. 22—03.

Traagiliselt katkes

PEETER-EERIK ELLERI

elutee.

Mälestavad kursusekaaslased füüsika II kursuselt.

Leinatalitus täna kell 17 Raadi kalmistul.

Ametiühingukomitees arutati!

1. 25. aprillil vaadati läbi TÜ vana kohviku kaminasaali reserveerimise omaaegne statuut. Nõustuti järgnevas:

1) lubada reserveerida vana kohviku kaminasaali TÜ töötajatele juubelisünnipäevade (alates 50. juubelist) tähistamiseks:

— TÜ professoritele ja dotsentidele lisatingimusteta;
— ülejäänud TÜ töötajatele tingimusel, kui nad on vähemalt 15 aastat ülikoolis töötanud;

2) TÜ väliskülaliste toitlustamiseks lubada reserveerida kaminasaali üldjuhul vaid osaliselt, nii et oleks võimaldatud samal ajal ka TÜ töötajate teenindamine;

3) võimaldada väljastpoolt ülikooli reserveerida kohvikut vaid erandjuhtudel, kasseerides sisse reserveerimistasu. Reserveerimistasu suuruse ja maksmise korra määrab haldusprorektor.

2. Välismaa tuusikutest.

TÜAÜ sai 1990. aastaks turismituusikuid järgmiselt:

II kvartal — Jugoslaavia (1 tuusik), Ungari (1 tuusik), Bulgaaria (3 tuusikut),

III kvartal — Bulgaaria (6 tuusikut),

IV kvartal — Läänemere laevareis (1 tuusik).

Otsustati II kvartali Jugoslaavia tuusik anda elektroluminestsentsi ja pooljuhtide laboratooriumi sektorijuhatajale Juhan Kolgile. II kvartali ülejäänud tuusikud loositi soovijate vahel. Ungari tuusiku sai elektrokeemia labori sektorijuhataja Ants Alumaa, Bulgaaria tuusikud — bioorgaanilise keemia labori juhtivinsener Kalle Linask, teadusraamatukogu vanembibliograaf Maire Linask ning käitumishälvete sotsioloogia labori vanemlaborant Krista Liiv.

III ja IV kvartali tuusikud loositakse soovijate vahel järgmisel a/ü-komitee koosolekul 21. mail.

3. Selleks aastaks ei ole ülikooli ametiühingul pakkuda oma töötajate lastele lastelaagri (end. pioneerilaagri) tuusikuid. Seoses sellega palume kasutada puhkevõimalust Pärnu II Keskkoolis (4 vahetust ajavahemikul 25. juunist — 3. augustini). Puhakem koos lastega mere ääres! Avaldusega pöörduda a/ü-komiteesse. Kiirustage!

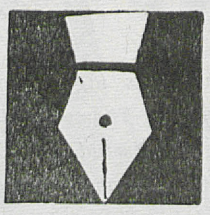

NB!

Juunis ilmub «UT» arvatavasti 8., 22. ja 29. kuupäeval. 29. juuni ajaleht on lõpetajate päralt.

Toimetaja VARJE SOOTAK

AKADEEMIA

Kellel ei ole veel „Akadeemia" 2. numbrit?

24. II 1918 ja Euroopa rahvaste iseseisvumine — *Kaido Jaanson*;
Mälestusi aastaist 1944—1954 — *Otto Tief*;
Eesti pagulasvalitsus 1944—1988 — *Enn Nõu*;
Petmine vanakreeka tragöödias — *Anne Lill*;
Motiivi ülekandest — *Linnar Priimägi*;
Kaks teksti — *Ants Viires*;
Ökoloogi küsimused teoloogile — *Pekka Nuorteva*;
Asumiökoloogia. II — *Tõnu Ploompuu*;
Artur Alliksaare laagri- ja asumiskirju. II;
Vene kommunismi lätted ja tähendus. IV — *Nikolai Berdjajev*;
Ringküsitlus Eesti tulevikust (*Tõnis Lukas, Henn Mikelsaar, Ain Raitviir, Peeter Tulviste, Arvo Valton*) jm.

Nõudke ajakirjanduse müügikohtadest.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1706. Tiraaž 2500 eks.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 17 (1602) REEDE, 25. MAI 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Kes on kus?

Rektor prof. Jüri Kärner viibib 22.—27. maini Tampere Ülikoolis. Kirjutatakse alla koostööleping kahe TÜ lühendit kandva ülikooli vahel.

25. mail, see on siis juba täna, kaitseb ÜMPI immunoloogia osakonna juhataja Raivo Uibo Tampere Ülikoolis oma doktoriväitekirja.

Õppeprorektor prof. Heino Siigur on Tartu linna delegatsiooni liikmena Uppsalas Eesti päevadel. Sinna sõitsid ka õppejõudude võrkpallinaiskond ja -meeskond. Meeskonnas mängib ka halduseprorektor Vello Peedimaa. Meestelaulud viis Uppsalasse Tartu Akadeemiline Meeskoor.

Kas peahoone punaseks?

Peahoone fassaad on lapitud punasekirjuks. Mis värvi ta siis ikkagi tuleb?

Kapitaalehitus- ja remondiosakonna juhataja KERSTI LEPIK: «Kollane. Täna (see oli kolmapäeval) teeme värviproovi. Värvivalik on väga väike. Laos on meil ainult neli värvi, sedasama punast ka. Esimese aktuse ajaks, mis on 20. juunil, tahame fassaadi korda saada.»

Ühiselamu kallimaks!?

Tudengid helistavad, tulevad toimetusse küsima. Toimetuse inimesed ise kuulsid Eesti Raadiost Urmas Loidi intervjuud ülikooli majandusosakonna juhataja Arno Mägiga. Viimane esitas rektoraadi koosolekul oma ettepanekud ühiselamute kasutamise kohta.

Küllap on tudeng päri sellega, et ta tahaks elada natuke paremates tingimustes kui seni. Ka üür on praegu väga väike, vaid 5 kopikat ööpäevas. Edaspidi tahetakse üüri tõsta, esialgu vist 7 või 9 rublani kuus. Üldse tahetakse muuta elamine hotellipäraseks, sõlmida üliõpilasega leping jne. Rohkem infot toimetusel hankida ei õnnestunud. Igatahes 1. juunil arutatakse ühiselamuküsimust ülikooli nõukogus, kus on ka üliõpilaste esindajad.

Filoloogia-teaduskonna

dekaaniks kandideerivad dotsendid **Heino Liiv** ja **Jüri Valge**. Valimised on neljapäeval, 31. mail.

Ajakirjanikud tahavad seltsi,

oma akadeemilist seltsi. Ülikooli nõukogu saali oli teisipäeval tulnud 15 asjast huvitatut.

Professor Juhan Peegel on mures ajakirjanduse aatelisuse pärast. «Võib-olla kõlab see mingil määral vanamoodi ja pateetiliselt, aga asi on siiski nii, et praegusel sula ja vabaduse ajal on ajakirjandusturg üle ujutatud ka niisuguste väljaannetega, mis minu arvates küll kultuuri alla ei käi, vaid teevad ainult raha. Ajakirjandus on aga rahvuskultuuri üks osa, omamoodi märkamatu kultuuritegur. Ükski rahvus ei ole saanud rahvuseks ilma ajakirjanduseta. Läbi aegade on võideldud oma rahva identiteedi eest. Minu arvates on see ülesanne meie ajakirjanduse ees ka praegu.»

Eesti Akadeemiline Ajakirjanduse Selts saaks omalt poolt kaasa aidata ajakirjanduskultuuri, -ajaloo, -kontseptsiooni, -seaduse jpm. arendamisel ning väljatöötamisel. Tegevusvälja võiks kuuluda ajakirjanike memuaaride kirjutamine ja säilitamine, ka ajakirjandusmuuseumi loomine (Liina Valperi ettepanek), praktikute harimine teoreetikute poolt, üliõpilasettekanded jne.

Seltsi võiksid kuuluda kõrgharidusega ajakirjanikud (mitte ainult žurnalistika erialalt), üliõpilased, õppejõud.

Esmalt on aga vaja välja töötada oma põhikiri. Sellega hakkab tegelema väike komisjon. Järgmisel teisipäeval kl. 16 saab arvamusi avaldada põhikirja projekti üle. Kui põhikiri olemas, jõutakse ka oma seltsi loomiseni.

VARJE SOOTAK



19. mail astus avalikkuse ette Eesti Kaubandusüliõpilaste Selts «Hermes». Ligi viiekümnelikmeline selts on ületanud kasvuraskused ja tahab edaspidi Tartu akadeemilises elus aktiivsemalt kaasa lööma hakata.

Kell 10 peeti Nooruse tn. 9 asuvas majas seltsi üldkoosolek, millele järgnes sõit Otepääle, kus kell 13 õnnistati kirikus sisse seltsi lipp.

Pärast lipuõnnistamise tseremooniat toimus aktus ja piduõhtu.

Sellest, kuidas uus üliõpilasselts tekkis ja millised on tema eesmärgid, saab lugeda järgmisest «Universitas Tartuensise» numbrist.

Toetagem Leedut!

Majandusteaduskonna, teadusraamatukogu, ÜMPI ja matemaatikateaduskonna aü-bürood kutsuvad kõiki ülikooli töötajaid üles järgima nende eeskuju ja toetama Leedut rahalise vabatahtliku annetusega.

Kogutud rahade edasitoimetamise korraldab aü-komitee. Vanemraamatupidaja vastuvõtuajad on E, K 12—14, N 16—17.

Ametiühingukomitee

Linnavolikogu toetas ülikooli!

Tartu Linnavolikogu otsustas teatavasti 6. märtsil elamuehituse kallinemisel mitte suurendada osamaksude summat 1990. aastal, vaid vähendada saadava elamispinna hulka. Ülikool oleks selle otsuse alusel jäänud ilma 620 m² üldpinnast, mis vastab näiteks kümnele kolmetoalisele korterile (1900 m² asemel 1280 m²).

Selle otsuse muutmiseks pöördusid rektor prof. Jüri Kärner linnavalitsuse ja TÜ ametiühingukonverents ning auü-komitee algatusel kümme ülikoolis töötavat linnavolikogu liiget linnavolikogu poole. 17. mail otsustas volikogu: linnavalitsusel erandkorras säilitada Tartu Ülikoolile 1990. aastaks algselt sõlmitud lepingu järgi osamaksude alusel saada olev elamispind, suurendades vastavalt elamuehituse kallinemisele osamaksu suurust.

Ametiühingukomitee

Mis saab üliõpilaste ametiühingust?

Vastavalt meie vabariigis vastuvõetud otsustele peavad senised ametiühinguorganisatsioonid lõpetama oma tegevuse hiljemalt 15. detsembriks k.a. Samaks tähtajaks tuleks moodustada uued, iseseisvad ja vabatahtlikud ametiühingud. Mitmed organisatsioonid ongi juba reorganiseerunud, ka ülikooli töötajate ametiühing. Kas tegu on tõepoolest uute ametiühingute moodustamise või ainult siltide vahetamisega, peaks näitama lähitulevik.

Reorganiseerumise (või likvideerumise) peaks läbima ka üliõpilaste ametiühing. Ilmselt oleks viimane juba toimunudki (nagu komsomoliorganisatsiooniga), kui ametiühing ei peaks tegelema mõningate alaliste probleemide lahendamisega, mis tegelikult ei ole otseselt üldse ametiühingu rida. **Siiski peaks keegi kaitsma ja esindama ka üliõpilaste huve.** Praegu optimaalne süsteem puudub, samas ei täida üliõpilaste aü kaugeltki neid funktsioone, mida ta täita võiks. Ent nagu öeldud, lõpptärmin läheneb. Ilmselt pole põhjust kahelda ka selles, et selle tähtaja piires ei tulda toime iseseisva, vabatahtliku ja sõltumatu aü moodustamisega. Teoreetiliselt saaks ju mingisuguse rahvahulga aulasse kokku meelitada, vastavad dokumendid kinnitamiseks ette sööta ja olekski asi formaalselt lahendatud, sisuliselt aga mitte karvavõrdki. Ja küsimus poleks üldse nö üliõpilaste lollitamises. Vastupidi — praegusel hetkel pole mõtet seda vähestki üliõpilastele «kandikul ette kanda». Rääkida võiks ainult aü kui vormi säilitamisest, jätta see «paremaid aegu» ootama. Üliõpilastele tegelikult halvemaid.

Elukallidus tõuseb kiiremini, kui võiks arvata. Konkreetselt võib ennast hakata harjutama mõttega, et sügisest tõuseb ühiselamuhind. Esialgu veel mitte katastroofiliselt, sest pole pakkuda vastavaid tingimusi, aga aasta paariga u 10 kuni 15 korda. Toiduainete kallinemine on välja hõigatud juba üsna ametlikult jne. Täiesti küsitav on aga see, kas stipendium edaspidi tõuseb või hakkab hoopis langema. Näiteks kui järgmisest sügisest kehtestatakse õppemaks... Kui asi niikaugele jõuab, taipavad ehk tudengidki, milleks neile ametiühingud, ent siis võib juba hilja olla. Seepärast on juba nüüd peramine aeg mitte ainult mõtteid veeretada, vaid tegutsema hakata. Ja tõepoolest ei tasu karta, et keegi hakkaks tudengitele midagi ette kirjutama, nõu andma või midagi tudengite eest ära tegema. Jällegi pigem vastupidi.

Loomulikult pole ametiühingud ainuke võimalik variant tudengite huvide esindamiseks ja kaitseks. **Paraku ei ole hetkel ka ühtegi teist jõudu, kes suudaks neid funktsioone täita.** Või siiski? Kindlasti pakuvad akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid turvatunnet oma liikmetele, aga kas suudavad nemadki seista kogu üliõpilaskonna eest? Kas «metsikud» üldse tahavad, et nende eest seisakstid organiseerunud? Need põhimõttelised seisukohad tasuks igal üliõpilasel endale selgeks teha, sest organiseerunutepoolset pakkumist on oodata üsna pea.

(Järg 4. lk.)

„Ühtki tihu puitu ei ole me sel aastal veel saanud”

MIDA JA MILLAL ÜLIKOOLIS EHITATAKSE? VASTAB HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAA

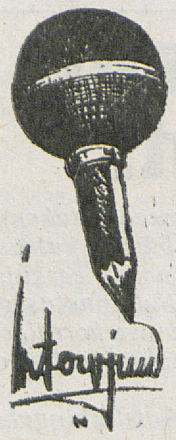

● Kas ehitusasjades eksisteerib veel mingi plaanimajandus, viisaastakud või miskit muud sarnast?

Ei enam. Paika oleme pannud ehituste järjekorra.

● Võtame siis niisuguse pingerea: mis varsti valmis saab?

Suvekuudel peaks valmima botaanikaaia osakond Soinastes. Selle aasta sisse jääb ka **Kääriku välisvõrkude** rekonstrueerimine, mis oleneb Valga MEK-i suutlikkusest. Augustis ootame **alajaama** valmimist Lossi tänavas koos kõigi võrkude ümbertõstmisega (vesi, gaas, elekter, kanalisatsioon, soojus), et saaks alustada humanitaarteaduste hoone ehitamist. Kogu kapitaalehitust halvab materjalide ja seadmete puudus. Alajaam seisis talvel mitu kuud, sest ei olnud puitu. Samamoodi on raskusi botaanikaaiaga, sest praegu metalltorusid ja nurkrauda Eestisse enam ei tule, põhiliselt torudest see viimane osa seal ju koosnebki.

● Ja mida alustatakse?

Nii kui vana alajaam keemiahoone taga suudetakse ümber lülitada, tehakse algust **humanitaarteaduste hoonega.** Tahaks, et alustataks botaanikaaias ka **kaktuste hoone** ehitamist, leping on sõlmitud. See oleneb aga arheoloogiliste kaevamiste lõpetamisest ja eriprofiiliga metalli saamisest. Kui seda Valgevenest saab ...

● Lillemäel valendavad parteimaja «varemed», kuhu ülikoolile pidi tulema keeltemaja.

Praegune seis on niisugune, et meile anti maja ja tegime selle jaoks esimese ruumiprogrammi. Projekteerija vaatas selle omalt poolt üle. Konflikte oli, sest meie tahtsime sinna mahutada loomulikult rohkem ruume, kui maja mahutab. Projekteerija saatis paberid meile teatud muudatustega uuesti ülevaatamiseks, teaduskond tutvus ka sellega. Aga kuna dekaani filoloogiateaduskonnas tegelikult ei ole, siis projekt lihtsalt seisis paar nädalat, ei olnud kellegi asi. See on hea näide selle kohta, kuidas ei mõisteta, et maja pannakse tegelikult paika juba projekteerimisel. Arstid tegelevad näiteks projektiga pidevalt. Filoloogid arvavad, et eks me pärast vaata.

See kõik tähendab, et kogu tsükkel venib. Projekteerimine on ainult üks osa ehitamisest. Leping projekteerimiseks on sõlmitud ja projekteerija teeb praegu tööprojekti. Ehitajaga aga lepingut ei ole. Ehitaja tahab siiski enne näha, millistes konstruktsioonides tulevad muudatused, kuidas varustatakse silikaadiga. Arvestades üht viimast valitsuse määrust, mis annab eelisarengu maaehitusele linnaehituse arvel, tuleb siin ilmselt suuri probleeme. Siiani oli ju Tartu Ehitustrustis silikaat defitsiit, mis siis veel edasi. Nii et praegu ei julge ehitaja veel lepingut sõlmida.

Materjaliprobleemiga tuleb tegemist ka humanitaarteaduste hoone puhul. Marmorit siseviimistluseks ajame taga Itaaliast ja Hispaaniast.

● Kas meile ongi vaja marmorit?

Marmoril on omad eelised. Selle nn. ekspluatatsioonis hoidmine tuleb teistest meie materjalidest odavam. Ta on vastupidav, pestav. Graniidiga on sama lugu. Need on ühekordsed kulutused. Aga odavamaks tegemisega saame ainult väikese, näilise võidu.

● Kehakultuuriteaduskonna maja Ujula 4 kõrval ehitatakse ... raskejõustiku ja veespordikompleksi olmehoonet. 4. juunil paneme nurgakivi, siis võiks sellest lähemalt kirjutada.

● Arstiteaduskonna prekliinilisteks kateedrite õppehoone ehitamisega Maarjamõisasse on kuulda olnud looduskaitsjate vastuhääli.

Selle maja ehitamise käik näitab jälle hästi bürokraatia võidutsemist ja asjade koordineerimatust. Tehnilis-majanduslik arvestus oli aasta alguseks valmis, linna ehitusnõukogu hinnang oli positiivne. Arhitektuurimälestiste inspektsioonilt eritingimusi ei olnud, looduskaitse tingimused olid projektis täidetud. Ehitusnõukogus tuli aga nende poolt nõue säilitada nii mõisahooned kui ka park. Esimese hooga leiti seal, et säilitada ei ole otstarbekas, vaja ainult fikseerida, s. t. nende seisund jäädvustada. Meile arusaamatult seati edaspidi siiski tingimuseks nii mõisahoone kui ka pargi säilitamine, kuigi ehitusnõukogus oli otsustatud ainult fikseerimine.

Siis hakkas tants peale. Keegi ei osanud meile selgitada, kas võib edasi projekteerida või mitte. Ühelt poolt oli olemas linna ehitusnõukogu positiivne otsus, teiselt poolt aga lahkhelid arhitektuuri ja looduse kaitsjate poolt. Ka linnapea ei julgenud probleemi lahendada. Linnavolikogu moodustas komisjoni, kelle otsuse volikogu kinnitas eelmisel neljapäeval. Käiku läheb seega ikkagi esimene ehitusvariant. Arhitekt oli vahepeal teinud ka teise variandi. Arstiteaduskonna nõukogule ei olnud niisugune hoonete ja ruumide paigutus vastuvõetav, pealegi ei olnud seal lahendust vanadele hoonetele. Mis neist saab ja kes need korda teeks? Arhitektuurimälestiste esindajad jäid siiski oma eriarvamuse juurde, kuid edasisi projekteerimistöid ei tohiks see takistada. Niisuguse situatsiooni tõttu oleme kaotanud viis kuud ja 1991. aastal veel ehitama hakata ei saa.

● Eesti Raadiost oli kuulda, et meie rektoraadis arutati üht ühiselamute uut moodi kasutamist: üliõpilasega sõlmitakse leping jne. Kas uusi ühiselamuid veel üldse hakatakse ehitama?

Kui ühikakoht hakkab konkureerima teiste korteritega, siis peab selgeks saama, kui palju kohti meil vaja läheb. Paari aasta pärast peaks selge olema. Praegu mingit ühiselamu ehitamist kavas ei ole, sest ei näe mingit võimalust selle ehitamiseks ja finantseerimiseks. Oleme mõelnud ka sellele, et mõned Tiigi tänava elamud ümber ehitada üliõpilaste jaoks. Aga sellest on veel vara täpsemalt rääkida. Ühiselamute küsimust arutatakse ka ülikooli nõukogus 1. juunil.

● RAHA? Ülikooli selle aasta eelarve on veel kinnitamata. Kas ehitamiseks ja remontimiseks raha jätkub?

Kõige tõsisem ongi praegu rahaprobleem, just selle aasta finantseerimine. Jah, ülikooli nõukogu eelarvet ei kinnitanud. Praeguseni ei olę mingit informatsiooni täiendava summa kohta. Aprillikuuga oleme vist juba pool oma kapitaalremondi summadest ära kulutanud, põhiline remont on veel ees. Kuidas maksta kinni tellitud seadmed? Kuidas maksta kõik kallinenud majanduskulud: transport, side, ajalehekuulutused ... Näiteks õppejõu kohtade konkursikuulutus on üle kahe korra kallimaks läinud. Kui eelmisel aastal olid majanduskulud eelarves 1,6 miljonit rubla, siis sel aastal oleks võinud neid saada ainult 1,2 miljoni rubla ulatuses. Kõik kallinemised on toimunud aga selle aasta alguses ja neid tuleb veel. Usun, et majanduskulusid tuleb meil sel aastal üle 2 miljoni rubla. Kui meie igapäevaseks olemasoluks ei leita summasid juurde, ei suuda ülikool sellisena edasi funktsioneerida. Siis tuleb midagi ära anda või müüa või mõni tegevus lõpetada. Ma ei räägi siin uue aparatuuri ostmisest või kapitaalehitusest, vaid ainult meie jooksvatest kuludest.

Igasugune nääklemine ülikooliasjade ümber ei too meile kuskilt raha juurde. Kui lähed küsima, siis tuntakse vaid kaasa ja küsitakse, miks peahoonet ei värvita. Seda ei küsi keegi, miks kapitaalremondi rahad juba aasta keskpaigaks läbi saavad.

● Nüüd on peahoone sammastelt vana värv maha kraabitud, töömehed peal ...

Vasakpoolsed sambaalused on väga niisked, need pinnad peaksid veel kuu aega seisma ja kuivama, enne kui värvima hakata. Vaevalt fassaad väga ilusana püsima jääb, niiskus on kõvasti läbi tunginud.

● Jõudsimegi remontide juurde. Kus on sel aastal ees suuremad remondid?

Suur remont tuleb sõjalise kateedri majja, mis ehitatakse ümber molekulaar- ja rakubioloogia instituudi jaoks, samuti Näituse 20 (end. Rostovtsevi eraülikool). See maja saab kunstihariduse päralt.

Seminarka, Laiast tänavast saadavad EPA hooned, füüsikahoone, Tiigi 78, Pälsoni 23, Kääriku, keeltemaja katused. Ega vist pärast sõda ka ei tehtud nii palju tsinkplekist katuseid kui sel aastal. Kui need ära värvitakse, on 30—40 aastat hooletu.

Kaunase pst. 44 fassaad ja katus on tehtud. Suurem töö seisab ees raamatukogu akende vahetamisel.

● Teadusraamatukogu sai ju valmis alles 1981. aastal?

Osa puitraame on nii mädad, et ei saa aknaid lahti teha, klaasid kukuvad välja. Uued aknad ostsime Ida-Saksamaalt möödunud aastal, need on samasugused kollased nagu Poliitharidusmajal ja Rahvusraamatukogul.

(Järg 4. lk.)

Mitmesugust!

«Ülikooli tuleviku» peakomisjonis 23. mail

Ülikooli seaduse projekti sel korral ei arutatud. Seda tehakse järgmisel kolmapäeval.

● Mati Salundi pakkus välja 1990/91. õppeaasta struktuuri projekti. Mida sellest arvatakse?

Õppeaasta algus koos aktusega esmaspäeval, 3. septembril.

Sügissemester 3. septembrist 21. detsembrini (reede).

Jõuluvaheaeg 22. detsembrist 6. jaanuarini (pühap.).

Sess 7.—26. jaanuarini. Ja siis veel nädal vaheaega ning kevadsemester algaks 4. veebruaril. Sess 9. juunist 5. juulini.

● Tänavu antakse ülikooli lõpetajatele veel nn. Liidu **diplomid**, uusi pole ju kusagilt võtta. Õige pea on kavas välja kuulutada konkurss EV Tartu Ülikooli diplomi kujundamiseks.

● Sügissemestriks kavandatakse ülikooli majandamiskonverentsi (analoog on olemas novembris toimunud «Ülikooli tuleviku» konverentsiga). Alakomisjonidel tuleks tegutsema hakata aga veel sel poolaastal. Dots. Arno Susi arvas, et enne peaks olema tehtud ülikooli majandusfunktsioonide analüüs. Üldiselt oleme ju enesele teadvustanud, et olukord on raske, aga kaugemale ei ole me sellest jõudnud. Majandusjuhid peavad tegutsema aina halvenevas situatsioonis. Analüüsi peaks tellima ametlikult ülikooli juhtkond, peale selle ei tule vist enam kõne alla selle tegemine ühiskondlikus korras.

Järgmiseks korraks võiks ag iga koosolekule tulija omalt poo paberile panna kõik ülikooli funk sioonid, struktuuri ja nende rake damise tasandid. Igaühe nägem sest võiks palju kasulikku välj kooruda.

● Teadusprorektor prof. Arn Kallikorm osales Teaduste Akade mia üldkogu laiendatud koosol kul, kus arutati ka mitmeid kõrg kooli ja teadust puudutavaid kü musi. Teaduskraadide ja kutse projekti viimased ettepanekud pea vad laekuma 5. juuliks, et s igakülgselt vaetud projekt vali susele edasi anda. Järgmisel ko mapäeval vaadatakse tulevikuko misjonis projekt veel kord üle. P hiettepanekud esitatakse 1. juun TÜ nõukogule.

KOLMAPÄEVAL, 30. MAIL KL. 8.30 NÕUKOGU SAALIS:

● ÜLIKOOLI SEADUS,

● TEADUSKRAADID.



Kommentaar

„Eesti Vabariigi teaduskraadide põhimäärusele”

Nn. Teaduste Akadeemia projekti arutelu toimus 10. mail «Ülikooli tulevik» peakomisjonis.

Julgeksin avaldada oma isiklik arvamuse:

— esitatud projekt on vastuvõetav ja sobilik üleminekuperioodiks. Eks edaspidine elu ja olukorra stabiliseerumine teeb vajalikud korrektiivid;

— olen nõus, et teaduskraade hakkavad omistama erialanõukogud, kuid just siin peitub minu arusaamise järgi see iva, kas määrus hakkab tööle efektiivselt või üritab säilitada praeguse kohmaka süsteemi.

Peaküsimust näen e r i a l a s, s. t. kuidas me edaspidi eriala mõistame. Kui me seadustame praegu ligi 500 kehtivat eriala ja loome selle alusel meile mõned jõukohased spetsialiseeritud nõukogud, jookseme ummikusse. Kui me võtame aluseks teadusharud, näit. meditsiin, bioloogia, ajalugu jne., loome vastavad 15—20-liikmelised püsinõukogud, lisades neile iga kaitsmise puhul 2—3 spetsialisti kitsamalt (kaitstavalt) alalt, näit. meditsiininõukogu põhikoosseisule neuroloogi jne., ning teeme peamise panuse kvalifitseeritud oponentidele väljastpoolt, usun töö efektiivsusesse.

Esitatud projekt võimaldab m lemat tõlgendust:

— olen nõus arutelul räägitug et määrus peaks olema kõrgkooli kesksem. Ka see on sama projek alusel realiseeritav. Kõrgkoolid juures loodavaid nõukogusid peak sid loomulikult täiendama TA j TA instituutide teadlased. Väljas pool kõrgkooli tuleks luua nõuk gud vaid erialadel, mis kõrgkool des on nõrgalt esindatud ja mill instituutide prioriteet ilmne;

— olen kategooriliselt selle vas tu, et Tallinnas loodaks Eesti Tea dusnõukogu või mingi muu organ mis püüab kujuneda omamoo VAK-iks vabariigis, hakates otsus tama, millised nõukogud kuhu moo dustada ja kellele peavad kõik om tegevusest aru andma (p. 5 ja 15);

— ei pea õigeks, et rektoril v direktoril on õigus ainuisikuliselt otsustada kaitsmisnõukogu tegev vuse lõpetamise üle (p. 18).

Arvan, et meie peakomisjon peaks kiiresti Tallinnas töötava komisjonile andma ülikooli seisu koha ja ettepanekud, vastasel juhu võib juhtuda nii, et hakkame töö meile vastuvõetamatu määruse alu sel.

VEERA ANT,
ülikooli teadussekretär

Üli-õpilasele— vabadus!

«UT-s» torkas mulle silma rasvane väide: «Valik on vabaduse märk.» Lähemal uurimisel kinnitas see minu jaoks täiesti aloogiline mõte, et ülikooli lähituleviku kujundamisel on häirivaid tendentse.

Kõigepealt müts maha poliitökonoomia kateedri noorte õppejõudude ees, kes teevad kaua oodatud ja tänuväärset tööd Samuelsoni «Economics'iga». Nad pakuvad selle Lääne majanduse aabitsa kohta loenguid kõigile soovijaile. Kõik on tore, kuid...

Sügisest tahetakse *economics*-i üldkursust viia ülikoolis juba laiemalt sisse, kohustuslikuna ehk lihtsalt praeguse poliitökonoomia asemele. Teise võimalusena pakutakse niisugust varianti, kus teaduskonnad ise valivad, kumba kahest kuulata tahetakse (ma ei kahtle eriti, kummale poole vaekauss siis kaldub). Hiljem oleksid ka valikkursused kitsamatel teemadel — kes mida soovib.

Arvan, et küsimus on täiesti vääralt asetatud. Jutt käib praegu sisuliselt ühe ideoloogia asendamisest teisega, kusjuures kohustuslikus korras. Põhjendusi on püütud tuua mitu, kuid kõik nad lähevad põhiteemast mööda.

Kuidas peaks minu meelest olema?

Esimene ja kõige tähtsam on see, et iga üliõpilane peab saama valida personaalselt ja eraldi. Ei rektoraat, teaduskond, õppegrupp ega keegi muu tohi valida üksikisiku jaoks. See pole ju miski uudis. Ülikool peab ju jõudma niikuinii sinnamaani, kus üliõpilane valib endale ise distsipliinid. Minu teada maailmas kõrgharidus selle peal seisabki.

Teiseks. Ideaalne valik oleks põhimõttel — nii palju kui soovid (jõuad) kõigest. Meile pakutakse aga antud juhul põhimõttel — üks kahest, sisuliselt koguni üks ühest (arvestades, kes kelle eest valib. Miks mitte nii palju kui soovid kahest (või enamast)? Arvan, et Eesti vajab niisuguseid spetsialiste, kes tunnevad nii Ida kui Lääne ideoloogiat ja põhimõtteid. Seetõttu ja mitte ainult seetõttu pean lubamatuks lihtsalt asendamist ja kohustamist. Laske meie tulevikul õppida kõike, mida nad tahavad ja jõuavad.

Kuid on ka veel kolmas aspekt. Valikuvõimalus «jõukohaselt paljust» peab olema garanteeritud. Eeskätt tunniplaaniga. Perspektiivis peaks olema seegi, et ühe distsipliini puhul oleks võimalik valida õppejõudu. Osaliselt saab seda teha praegugi — ma ei pea meie kaadrit mannetuks ega väheseks.

Niisiis, garanteeritud personaalne valikuvõimalus — ainult see võiks olla vabaduse märk.

Jõudu õppejõududele ülikooli taastamisel!

ERKKI TÄÄR,
majanduskük. I k.



Jälle käsitöö näitus

Ülikooli kodunduskabineti näitust võib vaadata 28. maist 1. juunini kl. 12—18 Tiigi t. 78 kodunduskabineti ruumis 208. Muuhulgas saab ka teavet taimedega värvimisest.

Universitas Helsingiensis 350

Helsingi Ülikool tähistab oma juubelit Soome teaduse aastana



KUNINGLIK, KEISERLIK JA VABARIIGI ÜLIKOOL

26. märtsil 1640. aastal kirjutasid Rootsi ja Soome regentvalitsuse liikmed Tema Majesteedi, 13-aastase kuninganna Kristiina nimel alla dokumendile, millega pandi alus Åbo (Turu) Akadeemiale.

«Oleme pidanud vajalikuks asutada meie Turu linna akadeemia ehk ülikool, milles õpetatagu ja harjutatagu kõiki lubatud õppeaineid, Püha Piiblit, seadust ja õigust, arsti- ja teisi teadusi. Selle avaliku kirjaga asutame mainitud akadeemia, kus promoveeritagu doktoreid, magistreid, bakalaureusi, nagu teisteski hästikorraldatud akadeemiates on suurepäraseks tavaks saanud.

Sellega ühtlasi lubame armulikult meie Turu ülikoolil, nii professoritel kui üliõpilastel, nii õpetajatel kui kuulajatel nautida samu privileege, vabadusi ja eeliseid, mis on meie Uppsala ülikoolil.»

Kuninglikus asutamiskirjas rõhutati ülikooli ülesandeid ühiskonna vaimuelu kujundajana, riigijuhtimiseks võimeliste inimeste kasvatajana.

Asutamise ajal oli Kuninglikus Turu Akadeemias neli teaduskonda: usu-, õigus-, arsti- ja filosoofiateaduskond. Üliõpilasi oli 250, professoreid 11.

Kuningliku Turu Akadeemiana tegutses ülikool 1808. aastani. Pärast 1808.—1809. aastal peetud sõda ühendati Soome Venemaaga autonoomse suurvürstiriigi staatuses. Muutusid ka ülikooli seisund ja ülesanded. 1812. aastal sai pealinnaks Helsinki. Sinna viidi ülikool üle 1828. aastal, pärast Turu suurtulekahju. Nüüd hakkas ülikool kandma nime **Keiserlik Aleksandri Ülikool Soomes.**

* * *

Ülikoolist sai autonoomia ajajärgul Soome vaimse ja suurel määral ka poliitilise elu keskus. Siin said hariduse uue haldussüsteemi ametnikud, kirikuõpetajad, arstid, koolmeistrid jt. 1850. aastal nimetati ametisse esimene soome keele professor. 1872. aastal immatrikuleeriti esimene naisüliõpilane. 1901. aastal said soome naised täieliku õiguse ülikoolis õppimiseks. Rajati uusi kateedreid, laboreid ja kliinikuid, raamatukogu, tähetorn. Professorite arv kümnekordistus, lisandus teisigi õppejõude, ülikool sai majanduslikke soodustusi.

Iseseisvunud Soome Vabariigis ei olnud Helsingi Ülikool enam selline keskne rahvuslik sümbol nagu varem. 1919. aastal sai ülikool endale uue, varasemast hoopis tagasihoidlikuma nime — **Helsingi Ülikool.** Nimemuutus tähistas ka seda, et Helsingi Ülikool polnud enam Soome ainus ülikool.

* * *

TÄNANE HELSINGI ÜLIKOOL on Soome kõrgkoolide seas suurim. Siin õpib veerand kõigist Soome üliõpilastest — 28 000. Üliõpilastest 58% on naised, välismaalasi on u. 2%. Õppejõude on 1780, neist 445 professorit. Helsingi Ülikool on kakskeelne: 6% üliõpilastest on rootsikeelsed, rootsikeelseid professuure on 27. Ülikoolis on kuus teaduskonda.

1989. aastal sai ülikool riigi eelarvest 849 miljonit marka, millest 58% läks palkadeks. Lisaks sellele on ülikoolil ka oma fond, mida kasutatakse õppe- ja teadustööga seotud täiendavateks kulutusteks.

Parimateski peredes juhtub pahandusi, elatakse aga edasi, peodki ei jää pidamata. Veebruaris protestisid Helsingi Ülikooli tudengid «professorite diktatuuri» vastu, nõudes kaasarääkimise õigust ülikooli päeva- ja tulevikuküsimustes. Konflikti osapooled on avaldanud valmisolekut jõuda mõlemaid rahuldava lahenduseni. Ülikooli 350. juubeli rattale, mis tänaseks juba täie hooga veereb, see lugu pidurit peale ei pannud.





Ülikooli juubelikomisjoni teabetalituse juht, «ülemheerold» filosoofiadoktor Päivi Setälä: «Juubeliüritustel osaleb loomulikult kogu ülikool, seega ka üliõpilased. Lahtiste uste päevad, näitused, pidude korraldamine — kõigest sellest võtavad üliõpilased innukalt osa.»

* * *

Helsingi Ülikooli 350. juubelit tähistatakse ulatuslikult kui **SOOME TEADUSE aastat.** Juubeliaasta raames korraldab ülikool 50 rahvusvahelist teaduskonverentsi, sümpoosiumi, seminari jm. Suurim neist — VII World Congress on Human Reproduction — toimub 26. juunist 1. juulini Helsingis Finlandia-talos, peateemaks maailma rahvastiku kasv ja sellega seotud probleemid. Osavõtjaid oodatakse välismaalt üle 1800, Soomest 200.

Teine suur rahvusvaheline foorum — silmauuringutele pühendatud kongress — koguneb Finlandia-talosse 29. juulist 4. augustini, tuues kohale 900 teadlast välismaalt ja 200 Soomest.

Lisaks rahvusvahelistele kohtumistele korraldab Helsingi Ülikool 43 teadusseminari, -sümpoosioni ja -konverentsi Soome teadlaste osavõtul. Pidulikke ja tõiseid teadusüritusi korraldavad ka kõik teised Soome ülikoolid.

Juubeliaasta üheks ülesandeks peetakse ülikooli tutvustamist laiemale üldsusele. Selleks korraldavad kõik teaduskonnad lahtiste uste päevi, tutvustatakse kateedrite ja teiste ailasutuste tööd. Üldsusele peetakse kolm avalike loengute sarja üldnimetusega *Studia Generalia*. Esinevad tuntud ühiskonnategelased ja õpetlased, näiteks peaminister Harri Holkeri, Uppsala Ülikooli rektor prof. Stig Strömholm jt.

Ülikooli ja Soome teaduse arengut ning saavutusi tutvustab 34 erinevat näitust. Suurim neist on ülikooli ajalugu ja teaduslikke kogusid esitlev näitus, mis on avatud augustist oktoobrikuuni.

Akadeemilist pidulikkust lisavad ülikooli juubelile kõigi teaduskondade promotsioonid. Üle 80 audoktori hulgas on teadusmaailma tippe ja teenekaid teaduse edendajaid. Helsingi Ülikoolis doktoriks väidelnuid promoveeritakse mitusada.

* * *

Juubeliaasta tippsündmuseks kujuneb **Rahvusvahelise Ülikoolide Assotsiatsiooni (IAU) IX üldkogu.**

IAU asutati UNESCO egiidi all 1950. aastal, sinna kuulub u. 1000 ülikooli 120 riigist, nende hulgas kõik Soome ülikoolid. IAU peab iga viie aasta järel nädal aega kestva kongressi, kus määratletakse järgmise viie aasta tegevussuunad. Tänavu on päevakorras:

— ülikooli missioon kultuuri ja hariduse arengus,

— ülikooli osa teaduse ja tehnoloogia arengus,

— ülikooli roll ühiskonna majanduslikus arengus ja keskkonnakaitses.

Kõigi nende valdkondade puhul on olulisel kohal maailma ülikoolide vahelise koostöö probleemid. 5.—11. augustini toimuvale üldkogule oodatakse mitutsada rektorit ja ülikoolide esindajat kogu maailmast. Tulla on lubanud ka UNESCO peadirektor dr. Federico Mayori. Tema sõnade järgi on IAU UNESCO jaoks kanal akadeemilisse maailma. Üldkogu ajal, 9. augustil, toimub ka ülikooli juubeli kõige tähtsam rahvusvaheline pidustus.

* * *

Juubelisümboli on kavandanud graafik Pekka Loiri. Seda sümbolit võib leida kõikjal: plakatitel, ülikooli trükistel, juubelisuveniiridel, isegi salvrätikutel ülikooli kohvikuis. Sümbol kujutab klassikaliselt teaduslikult aluspõhjalt tõusvaid uute teadmiste otsimise ja hariduse leeke.

Juubelitrükiseid on juba ilmunud ja ilmub arvukalt. Neist olulisim on 3-osaline Helsingi Ülikooli ajalugu, millest kaks osa on juba ilmunud. Ülikooli kirjastus on ülikoolile kinkinud raamatu «Rakkaudesta yliopistoon» («Armastusest ülikooli vastu»), milles oma suhetest Helsingi Ülikooliga jutustavad 31 ülikooliga seotud inimest. 90-leheküljeline juubeliürituste kalender on kingitus kirjastuselt Werner Söderström Oy. Sellest saab ammendavat teavet kõigi 334 ürituse kohta, mis juubeliaastal aset leiavad. Ülikooli oma kirjastuse vahendusel on välja antud veel hulgaliselt ülikooli tutvustavaid brošüüre ja voldikuid, samuti postkaartide komplekt. TÜ Teadusraamatukogus saab alates esmaspäevast, 28. maist vaadata Helsingi Ülikooli juubelitrükiseid ja -sümboolikat tutvustavat väljapanekut.

Filatelistid saavad Helsingi Ülikooli juubeliga seoses rikkamaks kahe uue **postmargi** võrra: 2-margasel postmargil on kujutatud kuninganna Kristiina hobusel, teisel margil, mis maksab 3.20 mk, on ülikooli peahoone kujutis.

* * *

Päivi Setälä: «Palju on kuulda juttu sellest, kui kalliks läheb ülikoolile juubeli tähistamine. Rõhutaksin, et eeskätt lennutatakse juubeli puhul vaimuväärtusi. Muidugi läheb ka raha, kuid samas tuleb osutada **juubelifondi** jõudsale kasvamisele. Ülikoolis tehtava teadustöö edendamiseks asutati juba 1986. aastal juubelifond. Kolme aasta jooksul on fondi toetanud üle 160 firma, ettevõtte ja organisatsiooni. Praeguseks on fondis ligi 25 miljonit marka.»

Fondi toetab ka riik **juubelimündi** — «Juhlakillinki» — müügist laekuva rahaga. Münt on hõbedast, vääringuga 100 marka. Ühel küljel on kujutatud 19. sajandil piduliku üliõpilasvormi juurde kuulunud lüüra, teisel küljel on õõkulli kujutis ja kiri: *Finland. Suomi.* Münt tuleb käibele käesoleva aasta sügisel ja muutub kiiresti haruldukseks — seda vermitakse vaid 150 000.

Esimesed toetused juubelifondist jagatakse juba sügisel. Need antakse lootustandvatele noorteadlastele.

Prof. Matti Klinge: «Helsingi Ülikool rõhutab oma 350-aastase olemasolu tähistamisega Soome haridustraditsioonide pikka iga ja euroopalikku iseloomu. Samas rõhutab ülikool sellega oma individuaalsust ja omapära.»

EPP LAUK

Tähelepanu! SAF!

TÜ aü-komitee ja sotsiaalse arengu fondi (SAFi) toimkonna ühisel koosolekul 21. mail otsustati SAFi kasutamine 1990. aastal järgmiselt:

1. Lastetoetusteks kokku	43,0
sh. kolmanda või enama lapse sünni korral (à 1000 rbl.)	34,0
nelja- ja enamalapselistele peredele (à 500 rbl.)	6,0
lastesõimekohtade kompenseerimiseks	3,0
2. Pensionilisa mittetöötavatele pensionäridele (kelle pension on alla 100 rbl. ja kes on ülikoolis töötanud 20 aastat — arvestusega, et pension ja toetus kokku ei ületa 100 rbl. kuus)	11,0
3. Lapsinvaliide ja mittetöötavaid invaliide hooldavate ülikooli töötajate toetamiseks	7,0
4. Toetus TÜs invaliidistunud töövõimetule endisele töötajale	1,0
5. Protsendita pangalaenud (individuaalelamu ehitamiseks, kapitaalremondiks või ostmiseks) ning noore pere laenud (elamistingimuste parandamiseks või majapidamise sisseseadmiseks kuni 30-aastastele, esmakordselt abielus ja vähemalt 1-lapselistele peredele)	83,9
Kokku kulutused	145,9

Kommentaariks ja vastuseks aü-komiteele ja SAFi toimkonnale laekunud ettepanekutele:

1. Lastesõimekohtade (esialgselt sõnastatud «lasteaiakohtade») kompensatsioon on vajalik selleks, et TÜ töötajail oleks võimalik oma lapsi ka lastesõime panna. Ülikoolil oma lastesõime ei ole ja seepärast sõlmiti 1990. aastal leping ülikooli 6 töötaja lapse paigutamiseks 10. Lastepäevakodusse (ühe sõimekoha hind 500 rbl.).
2. Kooperatiivkorterite ehitajatele (omanikele) otsustati ühekordset toetust seoses SAFi summade vähenemisega mitte võimaldada. Soovitati selleks võimaluse korral võtta noore pere laenu.
3. SAFi kasutamise senised tingimused ning juhend vaadatakse läbi ja täpsustatakse SAFi toimkonna (L. Allikmets, R. Kinkar, A. Kull, K. Meiesaar, Ed. Tamm) poolt 1. juuniks ning saadetakse kõikidele aü-büroodele.
4. Pensionilisadeks SAFis ettenähtud summade vormistamisega volitati tegelema H. Kaburit, ülejäänud SAFi maksete korraldamisega tegeleb SAFi toimkond K. Meiesaare vahendusel.

SAFi toimkond,
ametiühingukomitee

Mis saab...

(Algus 1. lk.)

Nagu juba öeldud, mitmel kogu tudengkonda hõlmaval organisatsioonil ei ole mõtet. Kui seni suudavad organiseerimatud valida endale esindajad ja neil õnnestub kokkuleppele jõuda kaasvõitlejatega seltsidest ning korporatsioonidest, siis on täiesti reaalne EDUSTUSE moodustamine ja kaoks vajadus üliõpilaste ametiühingu järele. Selle funktsioone täidaks siis Edustuse majanduskomisjon niivõrd, kuivõrd seda peavad vajalikuks tudengid ise.

Kes aga soovib ilmtingimata kuuluda ametiühingusse, neil jääb selleks võimalus. Praeguse põhikirja järgi võivad üliõpilased kuuluda TÜ töötajate ametiühingusse ning vastavalt erialale ka mõnda teise aü-organisatsiooni. Ja alati jääb võimalus moodustada ka TÜ tudengite iseseisev sõltumatu ja vabatahtlik ametiühing. Kui kellelgi on selleks soovi, siis palun!

ÜLO VELDRE

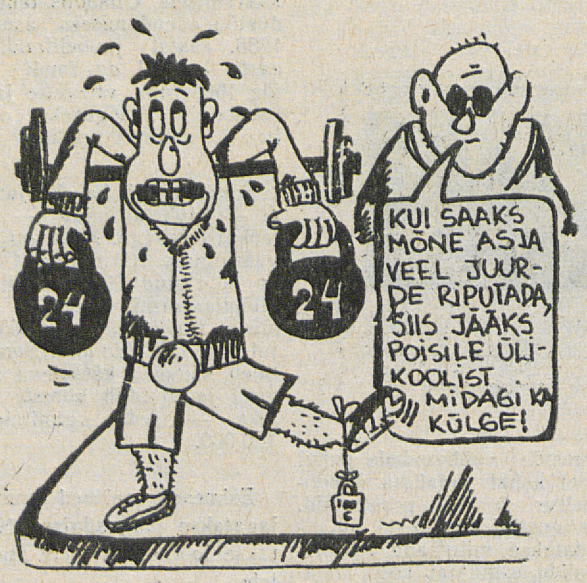

«Ühtki tihu puitu...»

(Algus 2. lk.)

Raamatukogu katuse parandamiseks on leping sõlmitud. See katus ei tule aga niisama hea, nagu seal osaliselt juba on tehtud. Enam ei saa me Mahhatškalast roguskit. Ongi nagu katuste programm, aga kõik oleneb materjali saamisest.

Praegu on juba maikuu, aga me ei ole veel ühtegi tihu puitu saanud, meile ei ole antud ühtegi silikaatkivi ega Narva plokki. Tsingitud toru on täpselt ühe sauna jagu. Sellist materjalipuudust ei ole olnud ühelgi aastal, elame praktiliselt vanadest varudest. Kapitaalremondi maht läheb sel aastal kindlasti üle 2 miljoni rubla, kui saadakse raha ja kui materjali natukenegi tilgub.

Kui hoone remonditud saab, on seda vaja ka korras hoida. Selle koosseisu palgad on seni olnud väga madalad võrreldes teistega, aga ka viimane palgatõus oli ainult väline kisa, meid see praktiliselt ei aidanud. Juba pikemat aega ei ole näiteks peahoones jooksva remondi töölist. Kas korralik töömees tuleb praegu siia 120-rublase palga peale?

Kui selleks aastaks on kapitaalehitus põhiliselt siiski rahaga kaetud, siis järgmiste aastate ehitused, kus on ette nähtud suured objektid (arstiteaduskonna hoone, humanitaarteaduste hoone, Lillemägi jt.), määrab ära see, kui palju suudab iseseisev Eesti anda haridusele raha.

● **Ja veel. Kas humanitaarteaduste uue hoone sein ehitatakse marksi maja külge nii, et metsviinapuud enam ei näe? Kas teda päästa saab?**

Ehituse I järk veel vastu seina ei lähe, II järk aga küll. Looduskaitsjad hindasid juba enne selle nurga tühjakstegemist kõik väärtuslikud taimed ära ja need kaevati välja. Ilus on ta küll, aga sellisel kujul teda enam botaanikute arvates kuhugi panna ei saa.

Võimalusest õppida USA kõrgkoolides

Kuu aega tagasi külastas ülikooli raamatukogu Soros'i Fondi esindaja Nõukogude Liidus Anthony Richter, kes pakkus välja võimaluse ja konkreetse abi ühe toreda idee teostamiseks. Tänu sellele heategevale fondile avatakse lähemal ajal **ülikooli raamatukogus Overseas Educational Advising Center (OEAC) — keskus, mis annab informatsiooni ja aitab kõiki, kellel soov õppida või end täiendada Ameerika Ühendriikide kõrgemates õppeasutustes.**

* * *

7.—11. maini viibisid Budapestis ülikooli raamatukogu töötajad Urmas Aunin ja allakirjutanu, et saada vastav ettevalmistus OEAC-s töötamiseks. Osavõtjaid oli 28 — kõik Ida-Euroopa riikidest. Ürituse korraldasid Ungari Soros'i Fond ja USA Informatsiooni Agentuuri esindus Ungaris. Seminari juhatas Ellen Mashiko Inglismaalt, ülejäänud esinejad olid Ameerika Ühendriikidest.

Kõik me teame, et Ameerika Ühendriikide haridussüsteem erineb tunduvalt Euroopa standardist, rääkimata veel meie kodumaisest haridusest. Kui vaid mõned üksikud pidepunktid välja tuua, siis võiks mainida, et kõik Ameerika kõrgemad õppeasutused annavad välja diplomeid, kuid ainult umbes 3000 õppeasutuse diplom omab «kaalu». See tähendab, et valiku peab tegema just nende õppeasutuste seast, mitte aga sattuma nn. «diploma mills» — «diplomite veski» haardesse. Sellel õppeaastal õpib 3000 kõrgemas õppeasutuses 14 miljonit tudengit, nendest 350 000 on välismaalased.

Kõrgkoolid jagunevad ka ligipääsetavuse järgi — kas välismaalased saavad seal õppida või mitte. Avatud kõrgkoolid (*open admission*) on need, kuhu on mõtet proovida, range valiku tasemega kõrgkoolid (*highly selective admission*) jäävad väljastpoolt tulijaile enamasti suletuks. On erialasid, kuhu pääsemine välismaalastel on raske, sest need on prestiižikad ka USA-s, nagu juura, arvutid ja programmeerimine, tehnilised teadused ja äri.

Loomulikult on erinev ka kogu õppetöö korraldus ja arvestuste/eksamite süsteem, ka see, kuidas jaotatakse akadeemiline aasta (32 nädalat): kaheks semestriks, kolmeks semestriks või neljaks veerandiks.

* * *

Selleks et reaalselt sisse saada Ameerika Ühendriikide kõrgkooli, tuleb alustada tegutsemist vähemalt aasta enne õppima asumist. See tähendab, et tuleb kirjutada väljavalitud (soovitatavalt) 5—6 kõrgkooli, et saada täpset infot antud aasta sisseastumise, õppemaksu ja elamistingimuste kohta; tuleb end registreerida testide sooritamise jaoks — välismaalased teevad **testi inglise keelest (TOEFL)**, lisaks on ka paljude kõrgkoolide jaoks oluline mõnede teiste testide läbimine.

Siinkohal tuleks rõhutada, et inglise keele oskus on hädavajalik eeltingimus õppimiseks Ameerika haridussüsteemis. Kindlasti on vajalikud soovituskirjad 2—3 inimeselt, samuti garantii, et on olemas õppemaks esimeseks aastaks ja soovitavalt ka järgmisteks. Tuleb koos ärakirjadega näidata, mis kool(id) on lõpetatud ja millise keskmise hindega, lühike põhjendus, miks soovitakse õppida antud eriala, jne.

Lisaks õppimisele on võimalik end ka täiendada, kas lühemat või pikemat aega, olenevalt sellest, kas soovitakse saada akadeemiline kraad või mitte.

Kõige eest tuleb loomulikult t a s u d a — testide tegemise eest, samuti informatsiooni ja blanketide eest, mida saadavad kõrgkoolid vastuseks, rääkimata elamisest ja õppimisest. Selle õppeaasta kulutused (õppemaks+elamine) olid näiteks: riiklikes kõrgkoolides 6400—15 200 dollarit, eraülikoolides 10 000—20 900 dollarit. On selge, et rublasid omavatele inimestele võivad tunduda need numbrid hirmuäratavatena, kuid ka sellest võib üle saada mitut moodi, sest eksisteerivad spetsiaalsed fondid ja stipendiumid, on võimalik töötada õppimise ajal antud õppeasutuse heaks, appi tulevad sponsorid jne.

* * *

Et aidata asjast huvitatud inimesi nii info saamisel kui valiku tegemisel, selleks avataksegi raamatukogus eespool nimetatud OEAC. Analoogilised keskused on tegutsemas üle kogu maailma ja praegu luuakse neid ka vabanevatesse Euroopa riikidesse. **Kuidas ja mismoodi abi pakutakse, millised on Tartu keskuse võimalused, kuidas näeb välja õppimine USA kõrgkoolides nii tudengina kui ka aspirandina — seda kõike räägitakse 29. mail kell 15 TÜ Raamatukogu konverentsisaalis.** Samas on ka võimalik tasu eest saada koopiaid huvitavamatest materjalidest.

MARVI PULVER

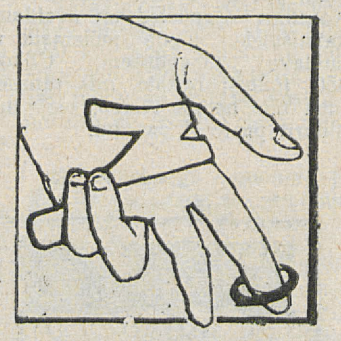

TÜ KLUBIS

25.—27. maini TÜ KLUBI HOOAJA LÕPU DISKOTÕKKEJOOKS.

Igas ööpäevas 6 tundi jooksu ja 18 tundi tõkkeid.

Start veerandfinaaliks reedel, **25. mail kl. 22**

✲ Doping «Midnight news».

Start poolfinaaliks **laup., 26. mail kl. 22**

✲ Doping «Midnight jam».

Start finaaliks **pühap., 27. mail kl. 22**

✲ Doping «Midnight-cap».

✲ Iga ostetud pääse võib võita auhinna!

Hoia alles!

SINA, KES SA OLED RAAMATUKOGU LUGEJA!

Et uuel õppeaastal saaks raamatukogu kohe jälle kirjandust laenutama hakata, palutakse pärast kevadsemestri lõppu kõik raamatud tagasi tuua. Siis võib pikendada ka lugejapiletit.

Raamatute tagasitoomise tähtaeg on **1. august.** Kes viivitab kauem, ei saa kirjandust koju laenata mitte alates 1. septembrist, vaid hilisemast ajast vastavalt viivitusele.

EI SAA HELISTADA

Kaablirikete tõttu ei tööta ülikooli raamatukogu järgmised telefoninumbrid:

1. komplekteerimisosakond	— 35352
2. kataloogimis- ja rekataloogimisosakond	— 35371
3. andmetöötlusosakond ja arvutiklass	— 35498
4. raamatukogutehnika osakond	— 35193

Nende telefoninumbrite asemel tulevad teised numbrid, millest teatame edaspidi.

LÕPUAKTUSED

1. Õigustead.	kolmap.,	20. juunil kl. 12.
2. Majandustead.	neljap.,	21. juunil kl. 15.
3. Ajalootead.	reedel,	22. juunil kl. 12.
4. Biol.-geogr.-tead.	reedel,	22. juunil kl. 15.
5. Filoloogiatead.	laup.,	23. juunil kl. 11.
6. Matemaatikatead.	esmasp.,	25. juunil kl. 12.
7. Füüsika-keemiatead.	kolmap.,	27. juunil kl. 12.
8. Kehakultuuritead.	neljap.,	28. juunil kl. 12.
9. Arstitead.	reedel,	29. juunil kl. 14.

NB!
«UT» ilmub 8., 22. ja 29. juunil.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1807. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 18 (1603) REEDE, 8. JUUNI 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1946 HIND 3 KOP.

VALITSUSE VEERG

Ülikooli valitsus on jõudnud pidada kolm istungit.

● **24. aprill. Põhiküsimus — ÜHISKONNATEADUSED ÜLIKOOLIS.**

✲ **Teatavasti kohustas TÜ nõukogu 30. märtsi otsus ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu esitama rektorile ettepanekud vajalike organisatsiooniliste muudatuste kohta.** Selle nõukogu koosolek oli, kuid rektorile esitati prof. Eero Loone projekt, milles jagus ülesandeid nii ajalooteaduskonnale kui rektoraadile. Arutelu oli elav, esitatud ettepanekud aga lükati täielikult tagasi. Hulk ühiskonnateaduste kateedrite probleeme jäi lahendamata ning nendega tegeldakse tänase päevani.

Rektori käskkirjaga 16. maist on peatatud ühiskonnateaduste kateedrite nõukogu tegevus, nõukogu esimehe valimisi ei toimu.

✲ **Samal istungil arutati ka küsimusi, mis on seotud üliõpilaste edasise tööle mittesuunamisega.** Kaadriosakonna juhatajal Asta Liivakul on tõsine mure, ta kirjutas sellest ka «UTs», kuid praegu ei reageeri sellele keegi. Ilmselt arvatakse, et järgmise kevadeni on aega piisavalt.

✲ **Õppeprorektor Heino Siigur rääkis murelikult uute õppeplaanide koostamise venimisest, korralagedusest nii ülikooli asjaajamises kui töödistsipliinis.**

● **18. mai. Põhiküsimus — ÜHISELAMUD. Ettekandega esines majandusosakonna juhataja Arno Mägi.** Küsimust valmistati ette aruteluks TÜ nõukogus.

✲ **Arutati õppeaasta struktuuri küsimust.** Ühene oli arvamus, et kindlasti peab olema jõuluvaheaeg.

✲ **Oli juttu ka kodukaitse loomisest.** Töö raskuspunkt jäi teaduskondadesse, ühenduslüliks Mati Salundi.

● **29. mai. Põhiküsimuseks TÜ ÜLIÕPILASKOND.**

Nn. organiseeritud üliõpilaskonnast (11—12%) rääkis T. Riisalo. Loomisel on Edustus, mille ülesandeks on põhikirja lõplik väljatöötamine. Edustus kavatseb pidada läbirääkimisi juhtkonnaga. T. Riisalo avaldas rahulolematust TÜ nõukogu praeguste üliõpilasliikmetega, seda põhjendamata nõudis nõukogus kohti üliõpilasorganisatsioonidele. Samuti teatas ta kavatsusest üliõpilaste poolt blokeerida uue korra sisseseadmist ühiselamutes.

Praegused üliõpilased on nõukogusse valitud teaduskondade poolt. Kui luuakse Edustus, siis antakse nõukogule vajalik arv kohti juurde.

✲ **Arutusel oli nn. vene ülikooli loomine Tallinnas.** V. Jarovoi saatis E. Savisaarele kirja koos põhjendusega selle avamiseks. Minister R. Loigilt tuli kiri seisukoha võtmiseks ülikooli. Arutelu oli elav, ülikooli seisukoht loomulikult eitav. Arvati, et rohkem peaks reklaamima EO suunitlust just mitte-eesti elanikkonna ülikooli vastuvõtmise kergendamiseks. Tallinna nõupidamisele sõitsid dekaanid L. Allikmets, H. Voolaid, A. Loog.

* * *

Seega valitsus töötab. Tal pole veel välja kujunenud kindlat istungipäeva, mõndagi dekaani asendab prodekaan, alati pole ette teada arutatav küsimus, kuid mulle tundub sellise organi olemasolu vajalikuna, sest ta suudab autoriteetselt lahendada paljusid küsimusi, samuti tagada nõukogusse arutamisele minevate küsimuste parema ettevalmistamise.

VEERA ANT

Kroonika



JÜRI VALGE — FILOLOOGIATEADUSKONNA DEKAAN

Läks aega palju läks, aga filoloogiateaduskonna dekaan on tõesti valitud, nagu juba «Edasi» teatas. Jüri Valge on ülikooli kasvandik, lõpetas eesti keele eriala 1972. aastal. Töötanud meie ülikoolis ja 4 aastat eesti keele lektorina Turu Ülikoolis. Eelmisest aastast juhatab uut, praktilise eesti keele kateedrit. Kandidaadiväitekirja kaitses 1981. aastal ja on praegu dotsent.

Teaduskonna laiendatud nõukogu oli üsna ühte meelt ning 25st kohalolijast hääletas Jüri Valge poolt 20. J. Valge kandidatuuri esitas eesti keele kateeder. Kateedrijuhataja prof. Huno Rätsep selgitas, et nüüd, kus Jüri Valge on kateedri loonud ja selle tööle pannud, on aeg ta dekaaniks esitada. Professor tunneb teda I kursusest peale ning teab, et JV üritab oma ideid tõepoolest ellu viia ja seda üsna kangekaelselt. Võõrfiloloogia osakond oli esitanud dots. Heino Liivi kandidatuuri, kuid H. Liiv võttis selle tagasi.

JV esines päris põhjaliku programmiga, mida peab üleminekuaja programmiks ja ennast ka üleminekuaja dekaaniks. «Edasist» võis sellega juba tutvuda. Ideed on tõepoolest kaasaegsed ning kattuvad suuresti ka «Ülikooli tuleviku» peakomisjonis kavandatuga.

Akadeemilise vabariigi taastamine

Akadeemilisus on Tartu suurim ja kauneim eripära, mis on teda pikki aegu Eestis ainulaadseks paigaks teinud. Kui kellegi, siis meie, üliõpilaste kohus on see kaotsiläinud hiilgus taastada, kõige lagunemise ajajärgul midagi ka ehitada. Arvestades nii üliõpilaste kui ka ülikooli juhtkonna sündinud huvi tegeliku üliõpilasriigi taastamise vastu, leiame, et praegu on sobiv aeg kauakandunud mõte realiseerida. Aeg on küps.

* * *

Üliõpilaste elu tänaseni korraldanud organid on oma aja ära elanud. Viimasena vaagub veel hinge ametiühing. On selge, et vaatamata väärtustumisele oli neil ka oma funktsioon, mistõttu nende kadumise sünnitatud auk tuleb tingimata täita. Loodus ei salli tühja kohta. Nagu Ü. Veldre artiklist «UT» nr. 17 veenvalt selgub, vajame oma huvide kaitseks ja hääle kuuldavaks tegemiseks mingit esinduskogu. Ametiühing on selleks liiga piiratud, ka uut komsomoli vaevalt keegi soovib.

Head eeskuju pakub kunagi Tartus eksisteerinud **Üliõpilaskond**, mille taastamiseks oleme juba pisut eeltöid teinud ja saanud ülikoolipoolse toetuse. Uues ülikooli seaduse projektis on esinduskogu loomine fikseeritud, ent kahjuks puudub meil täpne tekst. **Põhiprintsiibiks on igal juhul, et kõik statsionaarsed üliõpilased on Üliõpilaskonna liikmed.** Allakirjutanute arvates on viimane aeg leida enda hulgast need, kellele oma asjade ajamise võiksime usaldada. Ilmselt on põhjust tugineda demokraatia kogemusele, mis saadi Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis. Tollal realiseerus üliõpilaste tahe valitud **Üliõpilaskonna Edustuse** kaudu. Selle valimiseks on parim 1933. aasta valimisvariant. Sellele tehti küll hiljem kitsendusi, kuid need tuleks loomulikult kaotada. Loodame seda küllalt keerukat, ent praktilist valimissüsteemi lähemal ajal tutvustada.

Võib arvata, et suve tuleku tõttu kogu projekt erilist vastukaja ei leia. Ent kui soovime, et me lootusetult hiljaks ei jääks, tuleb valimiste eeltöid alustada juba praegu. Nendeks on rektor ja ülikooli valitsus lubanud ka materiaalset toetust. **Üliõpilaste toetust ootame eelkõige ettepanekute näol, mis võiks toimetada selle lehe toimetusse.** Kõik arvamused ja vastukajad on igati teretulnud.

* * *

Oleme huvitatud, et meid tõsiselt võetaks ja selleks on vaja organisatsiooni. Vajame inimesi, kellele anda volitused enda esindamiseks, ja kes need siis veel peaksid olema kui mitte inimesed meie endi keskelt — üliõpilased. Inimesed, kes teavad meie vajadusi ja kellel on tagasiside oma valijatega. Me tahame suuremaid õigusi oma asjade otsustamisel, suuremat iseseisvust. Seda meile ei anta, kui meid keegi ei esinda. Ülikooli nõukogu tudengitest liikmete esindusfunktsioon on just tagasiside puudumise tõttu formaalne. Sisuliselt puudub neil seega mandaat ja kaitsta saavad nad peamiselt vaid isiklikke vaateid.

Me ei taha luua uut komsomoli, ent oleks normaalne, et iga üliõpilane kuulub Üliõpilaskonda. See annab talle kodaniku õigused. Oma riigi täieõiguslik kodanik olemine annab eelised ja soodustused kõigis akadeemilisse ellu puutuvais küsimustes võrreldes nendega, kes akadeemilised kodanikud ei ole.

* * *

Praegu on meil tegelikult üliõpilaskond olemas, aga see on riik ilma valitsuse ja parlamendita. Need oleks aga hädasti vaja moodustada, sest vaid võimekad juhid tagavad kodanike heaolu. Euroopa ülikoolid on meile selles osas veenvaks tõestusmaterjaliks ja eeskujuks. Nii et midagi uut leiutada pole vaja. Pealegi tahame olla tõsiselt võetavad ka väljaspool Tartut. **Euroopa-poolne huvi** on täiesti olemas, neil aga pole Tartus kellegagi suhelda. Akadeemilised intiimorganisatsioonid on teist tüüpi. Ka suuruse poolest pole nad tuhandete liikmetega Euroopa ülikoolide üliõpilaskondadele võrdväärsed partnerid. Lisaks polegi neil õigust esindada kõiki üliõpilasi. Üleeuroopaline tudengifoorum Bolognas 6.—10. septembrini 1989 rõhutas oma lõppdokumentides korduvalt sidemete tähtsust Ida-Euroopas tekkivate vabade rahvuslike üliõpilasliitude ja assotsiatsioonidega.

Ühinev rikas Euroopa ei ole meile mitte ainult majanduslikult kasulik. Vaimne side on vahest tähtsamgi. Meie õhtumaine kultuur saab ellu jääda vaid juhul, kui ta on ühenduses sellega, kes ta on sünnitanud.

Kaugemate üleeuroopaliste perspektiivide kõrval nõuab tähelepanu muidugi ka järjest kiiremini vaesuv kodune elu. Igaüks tunneb majandusmuresid omal nahal kõige paremini, mistõttu nende lahendamise vajalikkuses ilmselt keegi ei kahtle. Ühekaupa, ilma korra ja organisatsioonideta, kes tegevust juhiks ja koordineeriks, oleme kaitsetud mis tahes eluvaldkonnas. Seepärast tahamegi mingit rohtu pakkuda. Kuna parim võimalikest on meie arvates demokraatlikule traditsioonile tuginev Üliõpilaskonna Edustus, pakume seda. Kõigi osalus selles ettevõtmises peaks tagama turvalisema, nii vaimselt kui materiaalselt kindlustatuma elu kõigile akadeemilistele kodanikele.

Huviga ootame kõiki ettepanekuid ja arvamusi «UT» toimetusse.

KRISTEL EHALA,
TIINA KALA,
PRIIT KOGERMANN,
UKO MARAN,
ANDRES MÄNNART,
ANDRES REKKER,
TIIT RIISALO,
KALJU SAAREPUU,
MARGUS SANGLEPP,
ALAR SEPP,
KAAREL TARAND,
HANNO TOMBERG,
ÜLO VELDRE



Joonistas MARGUS SANGLEPP.

Nurgakivi

raskejõustiku ja veespordikompleksi olmehoonele pandi esmaspäeval. Sinna tulevad kehakultuuriteaduskonna õpperuumid, raskejõustiku ja veespordi kateedrid, treeninguruumid jt. Valmimist oodatakse tuleva aasta sama aja paiku. Kogu kompleks koosneb kolmest järgust.

ÕNNITLEME!



Jaan Reimand 60

2. juunil tähistas oma 60. sünnipäeva matemaatika õpetamise metoodika kateedri dotsent, teeneline õpetaja, matemaatikateaduskonna prodekaan (1968—1970) ja matemaatika õpetamise metoodika kateedri juhataja (1975—1987) Jaan Reimand.

Õnne, edu ning jätkuvat energiat kõigis ettevõtmistes soovivad kolleegid ja õpilased.

Enn Tamme 60

Enn Tamme sündis 1. juunil 1930. aastal Tartus. Pärast TRÜ lõpetamist 1955. aastal oli 3 aastat aspirantuuris ja kaitses 1958. aastal füüsika-matemaatikateaduste kandidaadi kraadi. 1962. aastast on Enn Tammel dotsendi kutse. Ta on töötanud matemaatilise analüüsi, hiljem geomeetria kateedris. Alates 1962. aastast tänaseni töötab ta arvutusmatemaatika kateedris, aastail 1966—1971 oli kateedri juhataja. Enn Tamme on arvutusmeetodite uurimissuuna üks rajajaid Eestis. Tema teaduslik produktsioon kuulub põhiliselt diferentsmeetodite valdkonda. Tema sulest on tulnud mitmeid õpikuid arvutusmeetodite ja matemaatilise füüsika võrrandite alal. Enn Tamme on aga ka viljakas teadusajaloolane. Pikka aega on ta juhtinud matemaatikateaduskonna metoodikakomisjoni tööd.

Peale ülalöeldu teame Enn Tammet kui tasakaalukat ja tagasihoidlikku kolleegi, kes on alati nõus meid nõu ja jõuga abistama.

Soovime Enn Tammele jätkuvat energiat, tervist ja jõudu eluplaanide edasiseks realiseerimiseks.

Kolleegid
matemaatikateaduskonnast



„Ühiselamukoht maksab 7 rubla ja 50 kopikat"

TÜ NÕUKOGUS
1. JUUNIL

- KUTSED — 1 PROFESSOR JA 8 DOTSENTI
- KAASAEGSEL KÕRGKOOLIL ON OMA TÄIENDUSKESKUS
- ÜHISELAMUKOHT 5 KOPIKAT ÖÖPÄEVAS?
- ÜLIKOOLIL ON 7 AULIIGET
- MOLEKULAAR- JA RAKUBIOLOOGIA INSTITUUDI PÕHIKIRI KINNITATUD
- KEHAKULTUURITEADUSKONNAS STRUKTUURIMUUDATUSED
- REGISTREERITI FÜÜSIKAÜLIÕPILASTE LIIT
- JÄRGMISE ÕPPEAASTA AJAKAVA SELGE
- «ÜLIKOOLI TULEVIKU» PEAKOMISJONI ETTEPANEKUD

● **Professorikutse** otsustati anda meditsiinidoktor REINHOLD BIRKENFELDTILE, **dotsendikutse** meditsiinikandidaatidele ALEKSEI PANOVILE, VAINO VAHINGULE ja TOOMAS VÄLILE, füüsika-matemaatikakandidaatidele KALEV TARKPEALE ja TÕNU MAURINGULE, majandusteaduse kandidaadile LEMBIT MAAMETSALE ja filoloogiakandidaat KARL LEPALE. VALTER LENGILE taotletakse dotsendikutset erandkorras sportmängude kateedri ettepanekul.

● **Kõrgharidusega kaadri TÄIENDUSKOOLITUST ülikooli baasil ja selle perspektiive tutvustas TÜ Täienduskeskuse juhataja dots. JAAN KÕRGESAAR.**

TÜ Täiendus- ja Uurimiskeskus (TÜTUK) loodi eelmise aasta septembris (vt. ka 20. aprilli «UTd») ja tegutseb. Selle sisu ja probleemid olid tolles ajalehenumbris sees, nii et vaevalt tasub veel üle rääkida, pealegi ajal, kus võtame malli meile lähedastest üle lahe kõrgkoolisüsteemidest. Nii on omad täienduskeskused ka Helsingi, Tampere jt. ülikoolidel (Loe ka Tampere intervjuud 3. lk.). Need on moodustamisel ka TPedIs ja TTÜs. Korraldav keskus on organiseerinud Eesti-Rootsi haridusseminari, tulemas on pedagoogikakursused, parlamendiväitluskursus jt. Lektoreid tellitakse meilt ja mujalt, ikka oma ala parimaid. J. Kõrgesaar arvas, et välislektoreid võiks rohkem kasutada, ka väljaspool ülikooli. Kursuste raha tuleb lepinguist, kuid ka riigieelarvest oleks vaja finantseerida. Rektorite Nõukogus on see kõne all olnud. «Konkurentsi ei maksa karta, turumajanduses peame ise oma koha kätte võitlema,» arvas rektor. «Maailmapraktikas mõjub palgatõusule näiteks ainult ülikooli juures läbitud täienduskursus. Selle eest võitleb praegu ka Rektorite Nõukogu.» See mõte otsustati viia valitsuseni.

Pikka arutelu selle päevakorrapunkti ümber ei tekkinud, sõnavõtte polnud. Prof. **Lembit Allikmets** oli arvamusel, et täiendamine peab toimuma teaduskondade baasil ning kuuluma raudselt ülikooli juurde. Sellisel täienduskeskusel olevat aga tendents isoleeruda. Jaan Kõrgesaar vastas, et uus allüksus on ülikooli oma ja et ta ei kavatse siit lahkuda.

Täienduskeskusega kontakti võtmiseks siinkohal veel kord ka koordinaadid: **Tähe 4—356, tel. 7 05 02.**

● **Järgmine küsimus — ühiselamud — tekitas vastakuti arvamusi. Muudatusi ühiselamute kasutamisel ja haldamisel tutvustas majandusosakonna juhataja ARNO MÄGI.**

Et elu ühiselamus ja ühiselamute olukord ise on viimase piiri peal, on kõigile selge. Praegu on ühiselamute kasutamine reguleeritud elamukoodeksi ja ühiselamute tüüppõhimääruse sätetega, mis ei võimalda paljusid probleeme lahendada. 1986. aasta põhimäärus seab kuu-üüriks ikka veel 1 rbl. 50 kop. ja selle aluseks on Rahvakomissariaadi 1941. aasta määrus (5 kopikat ööpäevas ei kata ju mingeid kulutusi).

Mida siis teha? A. Mägi tegi ettepaneku viia ühiselamud **võõrastemaja õiguslikule režiimile**, s. t. et üliõpilasega sõlmitakse vara üürileping koos sellest tulenevate kohustustega. Lepingut pikendatakse semestrite kaupa stuudiumi lõpuni, kui üliõpilane on täitnud sisekorraeeskirju. **Semestriks tuleb aga üür ette tasuda.** Üür peab katma tegelikud kulud ning edaspidi diferentseeritakse see mugavuste järgi. Esialgu katab osa kulusid ülikool, s. o. 75%. Üliõpilasel tuleks sellest sügisest maksta siis kuus 7 rubla ja 50 kopikat.

Esimesel etapil peab A. Mägi ühiselamute haldamiseks sobivaks väikeettevõtte vormi, tulevikus arvatavasti aktsiaseltsi. Ka TTÜs mindavat sama teed: alustatakse rendiettevõttega, hiljem muudetakse see aktsiaseltsiks.

Osale nõukogu liikmeile ei olnud siin midagi uut — probleemi on kahel korral arutatud ka rektoraadis. Tudengitele aga küll. **Jaanus Arukaevu** ajalooteaduskonnast arvas, et niisugune hinnatõus kruvib ka erakate hinna ülespoole, seal aga saab üksinda 40—50 rubla eest toa, ühikas kolme peale. **Mart Velsker** filoloogiateaduskonnast küsis, et kui kooperatiivid müüvad moosipirukaid ilma moosita, kas siis ühikal on nendest meetmetest kasu, kas kord paraneb? **Uku Maran** keemiaosakonnast ütles, et Narva mnt. 25 ühiselamus kogutakse allkirju selle vastu, et pool maja ei muudetaks hotelliks (kõik täiendajad, külalised jt. koondatakse ühte majja).

Üliõpilaste ametiühingukomitee esimees **Ülo Veldre** tuletas meelde, et niisugused muudatuste mõtted ei pärine mitte ainult rektoraadist, vaid neid on hautud juba mitu aastat, polnud ainult asjaga tegelema hakkajat. Kui ühe rubla eest ei saa süüagi, siis pole ka peavari viie kopika eest reaalne. Muudatusi on vaja. Ühikas ei saa korralikult õppidagi, ka kohtade arvu tubades on vaja vähendada. Kellele jäävad aga näiteks ühikate sõõgikohad? Oleks vaja ühte peremeest.

Ü. Veldre andis ka teada, et N Liidus kavatsetakse üliõpilastele anda pangakrediiti alates III kursusest kuni 2000 rubla 10 aastaks. Eestis ei ole selles suhtes veel seisukohta võetud.

Õppejõud toetasid muudatuste tegemist. Prof. **Ain-Elmar Kaasik** alustas oma sõnavõttu sellega, et ta arvas ekslikult, nagu olevat ülikoolis meie ühiskonna parem osa (seega ka ühiselamuis!). Välismaal ei tegele ühiselamutega kõrgkool, vaid need on täielikult üliõpilasorganisatsioonide käes. Sinnapoole peaksime meiegi liikuma. Ameerikas stažeerimisel elas ta näiteks aspirantide majas, kus võeti temalt sinna elama asudes ning lahkumisel allkiri toa iga eseme kohta! (Ka eseme hind oli kirjas.) Ülikool ei ole mingi internaatkool, kes peaks kõigile elukoha andma. Materiaalne pool tuleb üliõpilastel edaspidi aina rohkem ise kindlustada. Kõne alla tuleks kindlasti krediit.

Kõik nüansid ei ole veel selged, kas või näiteks üliõpilasperede elamine pereühiselamus. Kas nemadki peavad hakkama nii sama palju maksma?

Otsustati moodustada väikeettevõte «Tartu Üliõpilasküla» ja viia ühiselamud võõrastemaja režiimile.

JOOKSVAD KÜSIMUSED

● **Teadusosakonna teadussekretär dots. AAVO LUUK esitas nõukogule kinnitamiseks TARTU ÜLIKOOLI AULIIKME KANDIDAADID.** Need on välismaal elavad eestlased, kes on Tartu Ülikooli väga palju toetanud:

dr. ENDEL ARUJA, pensionil füüsik, kes algatas Torontos Eesti raamatukogudele kirjanduse kogumise ja saatmise;

HILJA ja MARET AUN, ema ja tütar, kes on TÜ fondi annetanud 25 000 dollarit;

NIKOLAI KÜTTIS, kunagine TÜ metsandusteaduskonna üliõpilane, endine metsatööstur, annetas 25 000 dollarit sihtsuunitlusega stipendiumi loomiseks TÜ fondi;

WALTER VÄÄRSI, TÜ fondi juhatuse esimees, endine tööstur, fondi loomisega seotud kulutuste kandja, annetas fondi 40 000 dollarit.

Nõukogu otsustas neile anda auliikme nimetuse. Vastav tunnistus on valmimisel.

Prof. **Lembit Allikmets** seadis siin üles küsimuse: Eestis peaks olema sihipäraselt sisse seatud väliseestlaste poolt kogutu toimetamine adressaadini. Mingid süsteemi alged on olemas, nagu näiteks raamatukogudel, kuid on vaja täiuslikumat struktuuri.

● **Palju erinevaid arvamusi tekitas TÜMRI — TÜ MOLEKULAAR- JA RAKUBIOLOOGIA INSTITUUDI PÕHIKIRI, kuid lõpuks jõuti selle kinnitamiseni.** Selle asutajaliikmed on TÜ geneetika ja tsütoloogia kateeder, Eesti Biokeskus, TA KBFI molekulaargeneetika plasmiidibioloogia ja onkogeneesi laborid ning TÜ TO embrüonaalse histogeneesi sektor. TÜMRI on bioloogia-geograafiateaduskonna instituut.

● **KEHAKULTUURITEADUSKONNAS on kateedrimuudatusi.** Dekaan dots. Mati Pääsuke tegi teatavaks teaduskonna nõukogu 17. mai otsuse, mille põhjal tahetakse likvideerida kehalise kasvatuse ja spordi kateeder ning lahutada raskejõustiku ja veespordi kateeder kaheks.

● **Registreeriti FÜÜSIKAÜLIÕPILASTE LIIT.** Dekaan dots. Henn Voolaid pidas seda organisatsiooni väga vajalikuks (tegeleb füüsikaüliõpilaste probleemidega). Sellisel printsiibil loodud organisatsiooni toetas ka ajalootudeng J. Arukaevu. Prof. Ain-Elmar Kaasik täiendas, et niisugused katusorganisatsioonid peaksid hõlmama teaduskonnas maksimaalselt kõiki üliõpilasi, mitte ainult huvilisi.

● **Õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI tutvustas järgmise õppeaasta struktuuri** (ajakava, mis ilmus eelmises lehes).

● **«Ülikooli tuleviku» peakomisjoni** esimehe asetäitjana tutvustas ta nõukogule komisjoni ettepanekuid teaduskraadide vabariikliku projekti tarvis (vt. samanimelist rubriiki).

● **Rektor luges nõukogule ette ettevalmistuskursuste juhataja Evi Räime kirja (ilmus 20. aprilli «UTs) kursuste likvideerimise asjus.** Nõukogu leidis, et need kursused ei ole otstarbekad iseseisva allüksusena, võib-olla on aga neid võimalik sobitada täiendõppega.

«Ülikooli tuleviku»

PEAKOMISJONIS

30. mail

Koostati ettepanekud TÜ nõukogule teaduskraadide vabariikliku põhimääruse projekti kohta:

1. Kraadide andmine toimub kraadi süsteemis: magister, doktor (doktorikraadini võib jõuda ka ilma dissertatsiooniga).

2. Kraade antakse kõrgkooli juures laia profiiliga erialanõukogu poolt. Nõukogu koosseisu kinnitab kõrgkooli nõukogu.

3. Uute kraadide andmine («TÜ doktor») praegustele kandidaadikraadiomanikele toimub isiku soovil sellises korras, mille kehtestab vastav erialanõukogu.

4. Ametikoha taotluse juures loetakse praegune kandidaadikraad võrdväärseks doktorikraadiga.

5. Teaduskraadide andmisel pudub vajadus vabariikliku tsentraseeritud korra kehtestamiseks nteadusnõukogu või mõne muu organi näol.

Nõukogu kiitis ettepanekuheaks.

6. juunil

● **KAS ÜLIKOOLI PÕHIKIRI VÕI SEADUS?** Põhikiri on juba 1989. aasta sügisel Haridusministeeriumi kolleegiumil kinnitatud ning ega viimasel ajal arutatud seaduseprojekt sellest palju erineb. Mitmesugustel põhjustel on vist selle põhikirjaks nimetamine sobilikum. Rektor, õppeprorektor ja jurist Jüri Põld vaatavad selle veel kord läbi ning enne juunikuu nõukogu ette toomist ilmub see ka ajalehes.

● **Dots. Arno Susi oli valminud ÜLIKOOLI FUNKTSIOONIDE ANALÜÜSI JA JAOTAMISE TABEL.** Koosolekutel on kord leitud, et meil puudub ülikooli struktuur ja funktsioonid pole selged, kord jälle, et meil on need kõik olemas. Eriasi nn. üleminekuperioodil ka see oleks, võiksid kõik, kes asjast tõeliselt huvitatud, **pöörduda õppeosakonna juhataja poole ning oma arvamus kirja panna.** Kui tabelid täidetud, saab neid analüüsida ning paljude ülikooliinimeste arvamusi arvestades saaksime paremini fikseerida nn. lähteülesande kompetentsetele ekspertidele. Kas näiteks teaduskondade autonoomia ei eeldа, et ka üliõpilaste vastuvõtu, akadeemiliste puhkuste ja eksmatrikuleerimise ei peaks jätma teaduskondadele endile otsustada? Praegused otsustamisraskused on põhjustanud olukorra, kus mõne probleemi lahendamine ei kuulu nagu kellegi kompetentsi: üks saadab ühe juurde, teine teise juurde. Täpsustis on just üksuste tasandid ja ülesanded ära märkida. Kasu oleks siis, kui neist seejärel täie vastutustundega kinni ka peetaks.

● **Kõne all oli ka sügisene MAJANDAMISKONVERENTS.** Selle toimkonnad täpsustuvad, aga kõik on taas oodatud kaasa lööma. Sügis '89 ei olnud just kõige aktiivsem.

JÄRGMISEL KOLMAPÄEVAL KOOSOLEKUT EI OLE!

VARJE SOOTAK

Raamatukogu palub

kõigil kateedritel, laboritel jt. allüksustel enne puhkuste algust läbi vaadata «Ajakirjanduslevi» kaudu tellitava perioodika nimekirjad. 1991. aastaks tellib raamatukogu vaid uute nimekirjade alusel (varasemaid tellimusi ei arvestata). Et on ette näha hindade tõusu, siis tellige ainult hädavajalik. **Teie soove ootab komplekteerimisosakond (ruum 252) 1. juulini.** Kuna «Ajakirjanduslevi» 1991. aasta kataloog pole veel ilmunud, siis on hiljem võimalik teha täiendusi ja parandusi vastavalt uutele kataloogidele.

«Soome ülikoolid on väga erinevad»

22.—27. maini viibis rektor prof. Jüri Kärner Tampere ülikoolis.

● **Tean, et Tamperes pidite esinema ka loenguga. Kus ja kellele?**

Esimese päeva õhtul peahoone ühes suures auditooriumis. Lisaks rektoraadile oli kuulama tulnud professoreid, lektoreid, üliõpilasi, aga ka keskkooli lõpetajaid, kes olid huvitatud meie ülikooli õppima tulemisest. Loengut olid kuulamas ka ajakirjanikud päevalehest ja raadiost. Enamik küsimusi puudutas meie elu-olu. Poliitikaga oldi kursis ja selle peale jutt ei läinud. Soome teine suurem päevaleht «Aamulehti» Tamperes tutvustas Eestit kogu aeg esilehekülgedel. Ajakirjandus oli üldse väga varmas. Kui Vantaa lennuväljalt autoga Tamperesse sõitsime, pressis Tampere ülikooli ajakirjanik Päivi Anttila ajakirjaniku järjekindlusega mult küsimustele vastuseid, kuigi ma oleksin tahtnud veel oma loengule mõelda.

● **Mida Teile näidati?**

Põhjalikult sain tutvuda Tampere Ülikooli Täienduskeskusega, kus töötab 64 inimest, neist 18 palk tasutakse riigieelarvest. Mind huvitas eriti see, kuidas nad määravad kursuse tasu. Näiteks 5-päevane kursus võib maksta umbes 10 000 marka päevas (õppejõu tund, reklaam jm.). Sellest 68% arvestatakse ülikooli kulumist: hoone, elekter jm. Umbes 40% sellest rahast läheb ülikooli keskkatlasse. Ühele inimesele maksab see lühike kursus 250—1000 marka, mille annab muidugi linn, vald või täiendama saatnud asutus. Niisugused täienduskoolitused on populaarsed, nõudlus suur, ukse taga oli koguni järjekord.

Tutvusin pedagoogide ettevalmistusega, ajakirjanduskateedriga jm.

● **Aga oma eriala?**

Üks pärastlõuna kulus täielikult biomeditsiini kateedris. Sellesse on koondatud arstiteaduskonna 7 prekliinilist õppetooli koos teaduslaboritega, mis asuvad ühes majas. Neil on oma nõukogu. Üldse on arstiteaduskonnas 3 kateedrit, *laitos*'t (*laitos* ei ole küll päris täpne vaste meie kateedrile, vaid on midagi suuremat, instituudi ja kateedri vahepealset): peale biomeditsiini veel kliiniline ja rahvatervise kateeder.

● **Koostööleping kirjutati alla. Mis meid Tamperes eriti huvitab?**

Kasvõi näiteks **ühiskonnateaduste õpetamine**. Neil on Soomes ainulaadne kateeder — *kunnalistieteiden laitos*, meie mõistes siis ehk munitsipaalpoliitika osakond, kus koolitatakse kohaliku omavalitsuse asjatundjaid kuni inimesteni, kes teevad kohalikust omavalitsusest teadustööd doktorikraadini välja. Selle kateedri lõpetajad on väga hinnatud, nende järele on suur nõudlus, samuti õppejõud, keda valitakse saadikuteks või kaasatakse sageli valitsustesse. Sel ajal säilib neil ülikoolis töökoht.

Meil on niisuguste inimeste koolitamine praegu väga tähtis ning tamperelastelt on palju õppida. Esialgu tulevad nad meie täienduskeskuse kaudu siia kursusi pidama.

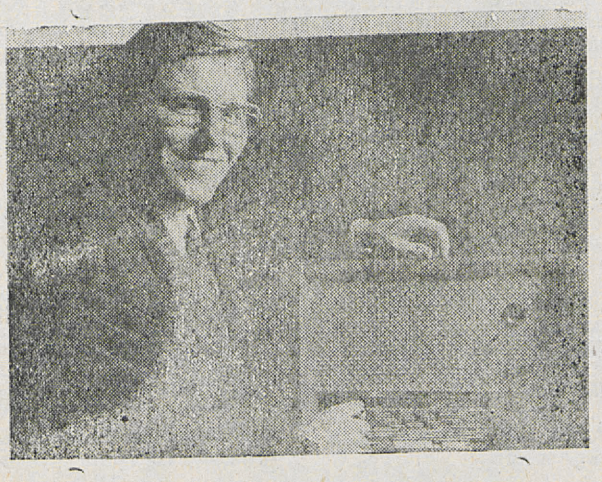

Nii tutvustas oma rektorit prof. Tarmo Pukkilat Tampere Ülikooli Üliõpilasraadio prospekt.

REKTOR PROF. DR. JÜRI KÄRNER

LUGUPEETUD JA ARMSAD KOLLEEGID,

südamlikult täname tervituste eest meie ülikoolile ja kogu Leedamaa inimestele rõõmsa peo puhul. Tunneme rõõmu seda enam, et saame samaga vastata. Meie üheskoos seisame sellelsamal lävel ja meie silmade ees laiub seesama vabaduse maa, mida meil veel on vaja harida. Arvame ja usume, et üheskoos minnes teeme seda paremini ja kiiremini.

JONAS KUBILIUS

Vilnius,
1990. 05. 15.

Pikemaks ajaks oldi nõus võtma kedagi doktoritöid tegema õigus- ja majandusteaduse vahepealt.

Eelneval lepingu täpsustamisel lisati veel üks oluline punkt juurde. See sisaldab ka laborantide, õieti *mestari*'te (meistrite, inseneride), ühe sõnaga natuke kõrgema kategooria laborantide vahetamist, kes ka kõõgipoolega tutvuda saaksid.

Üldiselt on see raamleping, arstidel ja ajakirjanikel on ammused sidemed, palju täpsustatakse edaspidi. Rektor Tarmo Pukkila pakkus kohe septembrist näiteks stipendiumi kahele meie üliõpilasele.

Ajakirjanduskateedril on oma lisaleping, minuga saadeti kutse Pille Paalandile, kes läheb tutvuma raadioajakirjandusega. Nad vahendavad ka ühe arvuti toomist, mis antakse meile rendile. Mind viidi ka ülikooli raadiostuudiosse, ühte väiksesse keldriruumi. Saateid antakse 20—30 kilomeetri raadiuses.

● **Te olite ka Raivo Uibo doktoriväitekirja kaitsmisel.**

See oli küllaltki huvitav ja erinev kaitsmisest meil. Oponent, Stockholmi professor Evert Linder küsitles dissertanti täpselt kolm tundi. Nad istusid vastakuti ja iga väide võeti rida-realt läbi. Dissertandile pidi selgeks saama, kui ta milleski oli eksinud, kus ta peaks parandama. Muide, oponendi ja dissertandi väitekirja eksemplaridel on iga trükitud lehe järel puhas leht, kuhu saab teha märkusi. Meil on niisugusest kaitsmisest palju õppida. On aeg loobuda mitmesuguste paberite ning ankeetide ettelugemisest ja teha kaitsmine sisuliseks. Muidugi olid mõlemad ka frakkides.

Nõukogu ei langeta veel kaitsmise lõpus otsust, vaid oponent teeb teaduskonna nõukogule ettepaneku kraadi andmiseks. Seegi ei ole varem valmis kirjutatud, vaid formuleeritakse käigupealt.

Kohal ei olnud mitte kogu nõukogu, isegi ei uuritud, kes on ja kes ei ole. Nii palju usaldatakse eksperti. Tähtis ongi, et ekspert oleks väljastpoolt, sellega hoitakse ära igasugune devalveerimine. Loomulikult on eeltöö kaitsmisel väga suur.

● **Tartu Ülikoolil on nüüd Soomes lepingud Helsingi, Turu, Oulu, Jyväskylä, Joensuu ja Tampere ülikooliga.**

Kuopioga ka. Üldse on igal ülikoolil oma «pitser», isegi rahva omapära on märgata. Ülikoolid ise on väga erinevad oma juhtimissüsteemi ja struktuuri poolest. Ei saa võrrelda ka vanu ja uusi ülikoole.

Küsis VARJE SOOTAK

REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI

Tudeng jääb igal pool tudengiks

KAUNASE MEDITSIINIAKADEEMIA JUUBEL

Mai kolmanda nädala lõpus toimuvatele 30. aastapäeva pidustustele olid KMA Farmaatsiaüliõpilaste Seltsi liikmed kutsunud ka Tartu tudengeid ja üliõpilasorganisatsioone, nende hulgas korpl «Sakalat». *KMAs ei ole veel taastatud omal ajal Kaunase Ülikoolis tegutsenud üliõpilasorganisatsioonid. Praegu on taastatud vaid erialaseltsid nagu eespool nimetatu, mis asutati 1926. aastal.*

* * *

Kui kaks sakalanust olid õndsas unes ööse1 ületanud kahe riigi piiri, ilma et keegi oleks neilt passe või viisasid küsinud, jõudsid nad varahommikul Kaunase bussijaama. Seal ootasid vastuvõtjad. Ühega neist, Laimisega, oldi juba TÜ juubeli ajast tuttavad. Liikusime kondimootori jõul oma peatuspaiga poole, sest transport liikus väga kaootiliselt. Leedukad naljatasid, et Gorba on oma presidendiameti maha pannud ja hakanud santehnikuks, st. keerab kraane kinni, kuid selle eest sai tänaval hingata puhast õhku.

* * *

Meie peatuspaigaks kujunes ühiselamu nr. 2, mille sisemus meenutab Tartu päntreid. Muigama pani ainult see, et seintel olid tubade hindamistabelid. Pesemisvõimalus oli ka, kuid ainult külma veega, sest sooja vett praegu Leedus ei anta.

Hommikust sõime naaberühikas, kus neiud olid valmistanud maitsva sõögi. Sellest hakkas tekkima arvamus, et Leedu naistudengid oskavad olla väga head perenaised, mis lahkumispäeva õhtuks ka kinnistus.

* * *

Edasi tutvusime vaatamisväärsustega, nagu Laives Aleja (Vabaduse allee), vabadussambaga, mille ansamblisse kuuluvad ka rahvuslike tegelaste büstid ning mälestusmärk Leedu vabaduse eest langenuile. Kuid sealsamas mõnekümne meetri kaugusel kõrgub kommunismi-iidol Lenin kui okupatsiooni sümbol. Siis vaatasime KMA peahoonet.

Võõrustajad pakkusid meile puhkamiseks õllerestorani «Gildija». See asub nagu «Humalgi» keldris, kuid rohkem ei meenuta ta «Humalat» mitte millegi poolest, sest õlut on «unustatud» lahjendada ja ka toidud olid söödavamad. Samuti käib seal naisterahvaid, mis meil harv nähtus. «Humalas» jätkub naishingede üleslugemiseks ühe käe sõrmedest, aga seal tuli ka varbad appi võtta.

* * *

Pärast mõnda kannu õlut siirdusime ühiselamusse, et aktuseks ümber riietuda. Aktuse eel saime teada, et oleme 24st kutsutud üliõpilasest ainukesed. Kutsutud oli ka tšehhe, poolakaid ja lätlasi, kuid neil ei õnnestunud vist blokaadirõngast läbi murda. Pani imestama, et Tartu Ülikoolist puudus ametlik esindaja, sest ei taha uskuda, et meilt kedagi ei kutsutud. Praegu on tekkinud tendents, et suhelda tahetakse vaid välisriikidega, unustades, et ka Baltikumis on veel kaks riiki — Läti ja Leedu.

Aktus toimus nagu aktused ikka. Leedu hümni saatel toodi sisse KMA lipp ja teaduskondade (meditsiini-, stomatoloogia- ja farmaatsiateaduskonna) standardid. Aktuse avas rektor, kõneles Leedu haridusminister, kes võis olla alla kolmekümne aasta vana. Loeti ette ka tervitustelegrammid, kuid sealgi ei olnud meie ülikooli oma. Kas sellega taheti näidata suhtumist Leedusse? Põhiline etteheide on siin just arstiteaduskonna juhtkonnale. Pärast aktust tuli mõnigi hallipäine professor meid tänama, et me ei pidanud paljuks sõita nende juubelile. Meil koos ksv! Alar Sepaga hakkas piinlik mõnede vastutavate seltsimeeste pärast Tartu Ülikoolis.

Nägime ära ka KMA tekli. See oli valge-punane-must ning peal puudus rosett, mis meil on saanud nii harjumuspäraseks.

* * *

Pärast aktust läksime tutvuma Kaunase Vaimuliku Seminariga, mille nimi originaalis on Kunigu Seminarija. See asub kesklinnas ja on müüriga piiratud. Külalistel üksinda liikuda ei lubata ning meil lasti külalistoas oodata maja tutvustajat. Üks seminaristidest näitas siis meile kirikut, õppeklassi (see erines meie auditooriumidest vaid selle poolest, et seal oli peale kateedri ka altar) ning sööklat. Söökla pikad lauad ja pingid manasid mulle silme ette mingi pildi N armeest.

Seminaris õpib umbes 150 noort. Õppetöö kestab viis aastat, üks aasta tahetakse veel juurde lisada. Kaks korda aastas on sess. Peale teoloogia õpetatakse veel keeli (ladina, vana-kreeka, heebrea, saksa või prantsuse ja poola), psühholoogiat, eetikat jt. humanitaaraineid. Kuid elu käib seal kirikukellalöökide järgi ja kord paistab olevat küllaltki vali. Küsimusele, kas neid ka eksmatitakse, vastati jaatavalt. Peapõhjuseks olevat muidugi naisterahvad, sest katoliku vaimulikel kehtib abielukeeld. Eksmatitud võivad paari-kolme aasta pärast tagasi tulla. Tegeldakse ka spordiga, nägime korvpalliplatsi. Sisseastumiseksameid neil pole, vastu võetakse avalduse ja vestluse põhjal. Konkurss on 2—3 inimest ühele kohale.

Astusime läbi ka Kauno Archikatedrast. Katedraal pani meil, protestantidel, kes on harjunud oma kirikute lihtsusega, pea ringi käima. Väljudes kulus mõnigi hetk, et sellest lummusest lahti saada.

* * *

Peoõhtu toimus meditsiini ja farmaatsia muuseumis. Muuseum ise asus raekoja platsi äärses majas ja selle ekspositsioon paiknes suuremalt osalt keldreis. Seal töötas ka homöopaatiline apteek, kus oli töökorras isegi eelmise sajandi kassaaparaat. Kogu muuseum oli väga huvitav, eriti aga XV sajandi keemialaboratoorium kõigi oma vask- ja klaasnõudega ning igasuguste ainepurkide eksootiliste pealkirjadega. Selle vara oli kokku kogunud üks inimene, dots. Kaikaris, keda võib võrrelda meie Tullio Ilometsaga.

* * *

Pidu peeti rohkem ühes keldriruumis, kuhu oli kaetud ka laud. Muusikat tegid kaks härrasmeest harmooniku ja viiuliga. Et all jäi tantsimiseks väike ruumi, mindi ka ühte sisehoovi. Põhiliselt tantsiti rahvatantse ja et meile olid need kõik võõrad, mõtlesime algul seista stoilises rahus, kuid seda ei lastud sündida, meidki haarati tantsule. Hiljem kõlasid laulud ja kui meil paluti midagi laulda, ei lasknud ksv! Alar Sepp seda kaks korda öelda, lastes kõlada eesti- ja saksakeelseil tudengilauludel.

* * *

Järgmisel hommikul toimus Vitautase kirikus KMA lipu ja teaduskondade standartide sisseõnnistamine. See kirik on ehitatud XV sajandil. Restaureerimistööd ei olnud küll veel lõppenud, kuid kiriku suursugususest sai siiski aimu. Tseremoonia toimus katoliku tavade järgi ja kaks kolmandikku sellest ajast tuli põrandal põlvitada.

Pärast seda mindi rongkäigus lauldes ja lippudega läbi kesklinna vabadussamba juurde, mille jalamile asetati pärjad ja lilled.

* * *

Kaunasest sõitsime ühinbussiga 15 kilomeetri kaugusele Kačergi-nisse, suvilate ja kämpingute rajooni. Seal toimub igal aastal ööpäevane KMA kevadlaager.

Laagris oli KMA teaduskondade kaupa jagunenud kolme telkkonda ning igal pool kees elu. (NB! Suured telgid oli laenanud sõjalise kateeder.) Kohale jõudes kuulsime järsku «Tere, terel». Üks leedukas oli teeninud N sõjaväes Rakveremail ja õppinud ära meie lihtsama suhtlemiskeele.

Esimesena peeti korvpallimäng õppejõudude ja tudengite vahel, mille võitsid tudengid. Rahvas mõirgas kogu aeg kaasa. Hiljem peeti käesurumisvõistlused. Tantsuks mängiti algul leedu rahvatantsulugusid, hiljem läks pidu maki saatel lausdiskoks, kust ei puudunud muidugi lambaada. Põhijoogiks oli õlu, mida ka ohtralt tarvitati. Hommikupoole ööd hakkasime liikuma Kaunase poole, õnneks saime teel bussi peale.

Kahjuks magasime maha pühapäeva, aga ka suurem osa Leedu üliõpilasi oli inkontaktne.

Lõpetuseks tahaks öelda, et tudegid jäävad tudengiteks igal pool maailmas.

ANDRES REKKER

● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI ● REISIKIRI

Ülikooli tõlkevõistluse laureaadid

Ülikooli 1990. aasta tõlkevõistluse žüriil (Jüri Talvet, Urve Hanko, Aino Valmet, Mari-Ann Palm, Kersti Unt) ei võtnud tõlgete läbivaatamine ja hindamine palju aega, sest sedapuhku — närvilisel ja kriitilisel ajal, mis ju ka tudengeid mõjutab — oli konkursile kogunenud vaid 4 tööd — vahendatud inglise, saksa ja soome keelest. Neist kolme otsustati premeerida.

I auhind — LEEVI SELLIOV (kaugõppe inglise filol. III k., Bob Show novell «Möödunud päevade valgus», inglise keelest);

II auhind — RAILI POOL (eesti filol. III k., Martti Joenpolvi novell «Sündimata põrsas», soome keelest);

II auhind — TARVI TALV ja ENE POOLAK (vastavalt žurnalistika IV k. ja eesti filol. V k., Heinrich Manni novell «Määratud kohtumine», saksa keelest).

Tavakohaselt toimub tõlkevõistluse pidulik lõpetamine järgmise õppeaasta alguses.

Kunstiajaloo kabineti raamatukogust

Eesti Vabariigi aegse Tartu Ülikooli saavutuste hulka kuulus kahtlemata ka mitmete korralike erialaraamatukogude soetamine. Üks neist oli kunstiajaloo kabineti (hiljem instituut) raamatukogu, mida paari aastakümne jooksul komplekteerisid oma ala tippspetsialistid. Nõukogude aja tulekuga olukord muutus. Kui esialgu lisandus veel väiksemaid raamatuid — põhiliselt vene kunstist, siis viimase veerandsajandi jooksul on kogu juurdekasv olnud ümmargune null. Seega hakkab raamatukogu sarnanema pigem muuseumiga, kus on küll NL ulatuses unikaalseid väljaandeid, puudub aga elementaarne tänapäevane literatuur.

Siiski on ka viimasel ajal olnud neid, kes on üritanud seda troostitut pilti veidigi parandada. Nii on kabinetil nüüd tänu Marja-Terttu Knapasele Helsingist peaaegu täielik Skandinaavia ikonograafia-ajakirja «Ikonografik Post» komplekt, samuti on siin Soome Kunstiajaloo Ühingu toimetiste sari. Hiljuti käisid Eestis Turu muuseumi inimesed eesotsas **Knut Drakega**, kaasas sületäis raamatuid kabinetile. Suurima annetuse on aga teinud dr. **Kuno Thomasson** Uppsalast, kes ühtekokku on postitanud üle 120 väljaande. Kinkijaid on olnud teisigi. Nii on viimase poolaasta jooksul lisandunud kokku ligi 250 trükist.

Kuidas on aga lood ülikoolipoolse toetusega? Teadusraamatukogu uus direktriss on pakkunud abi nii uute raamatute muretsemisel, vahepeal tekkinud lünkade täitmisel kui ka olemas olevate raamatute korrastamisel. Nii võib juhtuda, et millalgi võime taas rääkida tõelisest kunstiajaloo raamatukogust Tartu Ülikoolis.

KAUR ALTTOA

Teadmiseks töölt vabastatavatele

Ülikoolis toimuvad ümberkorraldused on jõudnud niikaugele, et töötajaid hakatakse töölt vabastama seoses allüksuste likvideerimisega. Nii on otsustatud veel sel suvel likvideerida sõjanduse ja sotsialismi ajaloo kateedrid ning ettevalmistuskursused. Ametiühingukomitee poole on pöördunud mitmed inimesed selgituste saamiseks oma õigustest ja administratsiooni kohustustest. Töökoodeks on viimase paari aasta jooksul just selles osas palju muutunud. Seepärast otsustati ametiühingukomitees, et on vaja ülikooli ajalehes anda lühike ülevaade praegu kehtivatest seadusesätetest.

Vabastamise kord

Administratsioon peab koondamisest, asutuse reorganiseerimisest või likvideerimisest töötajatele isiklikult ette teatama kaks kuud varem (Töökoodeksi § 44² lg. 1). Samal ajal peab administratsioon talle pakkuma vabu töökohti ülikoolis, et vabastamisele kuuluv töötaja saaks valida endale sobiva uue töökoha (§ 44² lg. 3). Pakkuda tuleb ka seni kohakaaslastega täidetud töökohti ja kui mõni neist on vabastatavale töötajale vastuvõetav, siis tuleb kohakaaslane töölt vabastada (Kohakaasluskorras töötamise tingimuste määrustik, p. 8).

Kui ülikoolis ei ole sobivaid vabu kohti või kui töötaja keeldub talle pakutud kohtadest (sel juhul tuleb administratsioonil võtta töötajalt allkiri vakantsetest kohtadest keeldumise kohta), siis peab ülikooli administratsioon kohe teatama Tartu linna töölerakendamise büroole nende töötajate eelseisvast vabastamisest (§ 44² lg. 3).

Vallandada ei tohi töötajat ajutise töövõimetuse ajal ega töötaja puhkusel viibimise ajal (§ 38 lg. 2). Samuti ei tohi vallandada rasedaid naisi ega alla poolteise aasta vanuste laste emasid (§ 176 lg. 2).

Veel on töötaja vallandamiseks vajalik ametiühingukomitee nõusolek, mis kehtib ühe kuu jooksul.

Soodustused ja kompensatsioonid

Allüksuse reorganiseerimise või likvideerimise korral makstakse vabastatavale töötajale vallandustoetust ühe kuu palga ulatuses ning säilitatakse endisest töökohast keskmine palk kuni tööle asumiseni, kuid mitte kauemaks kui kolmeks kuuks. Sealjuures vallandamistoetus arvestatakse ühe kuu palgaks. Samuti säilib kolm kuud pidev tööstaaž (§ 44³, lg. 4).

Koondamise korral säilitatakse keskmine palk tööle asumise ajani, kuid mitte üle kahe kuu ning erandina kuni kolmeks kuuks, kui töötaja on varakult, s. o. kahe nädala jooksul pärast vallandamist pöördunud tööbüroo poole ja see ei ole talle tööd leidnud (§ 44³ lg. 1 p. 2 ja 3).

Õigusabi ja -kaitse saamiseks võib pöörduda ametiühingukomiteesse.

Ametiühingukomitee

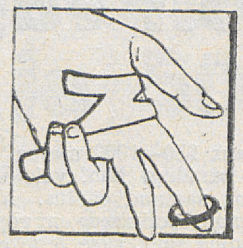

MÄLESTUSTAHVEL TÜ PROFESSOREILE

Lääne-Virumaal Haljala lähistel Margal asub Kustu talu, kust on pärit kaks omaaegset Tartu Ülikooli professorit — filoloog **Julius Mark** ja majandusteadlane **Reinhold Mark**. Eesti Looduskaitse Seltsi Haljala osakonna (esimees Leelo Kallaste) eestvõtmisel avati 30. mail nende majal tahvel.

Kohal olid mõlema professori sugulased ja järglased, kohalikud inimesed, esindajad Tartust. Professor Julius Margist ja tema tööst ülikoolis rääkis filoloogiateaduskonna prodekaan prof. Paul-Johannes Alvre; professor Reinhold Margi tegevusest Eesti kaubandusteadlaste ettevalmistamisel 1922—1950 majandusteaduskonna dekaan prof. Valner Krinal. Oma õpetajat ja teadlase karjäärile suunajat meenutas dots. Paula Palmeos. Oma isast Juliusest rääkis antropoloog Karin Mark. Üritust kaunistas Haljala Keskkooli lastekoor.

K. VAAL

ÜLIKUULI VÕROMAALAISILE

Enne suvõpuhkusõlõ minekit astu eesti kirändüse ja rahvaluulõ katiidrest läbi (ph. 137) ja osta värske Võromaa kultuuri aoleht
VIRUSKUNDRA
Saia viimätse numbri (6 ja 7). Mass vannaviisi 50 kopkat nummõr.

TUUSIKUHUVILISED!

Ametiühingukomiteele saabusid III kvartali sanatooriumi- ja puhkekodutuusikud.

Juuli- ja augustikuu tuusikud, ka Pärnu hooajalise puhkekodu tuusikud tuleb välja osta hiljemalt 22. juuniks.

Ametiühingukomitee

KES ON LEIDNUD?

MARJU MASSO lugejapileti? See on kaotatud teadusraamatukogus. Palutakse tuua peahoone valvelauda.

SEIFIVÕTI

kaotati peahoones või selle ümbruses. Palume samuti tuua peahoone valvelauda.

Uusi trükiseid

Hanno Ohvril. Merefüüsika alused. I osa. Sissejuhatus merefüüsikasse. Tartu 1990, 250 eks., 80 lk., rbl. 1.

Famili Situation and Policy. Family Problems VIII. Tartu 1990, 200 eks., 64 lk., 65 kop.

Sportliku treeningu erinevad aspektid. Kehakultuuriteaduskonna üliõpilaste teadusliku konverentsi teesid. Tartu 1990, 90 eks., 32 lk., rbl. 1.

Maadlejate kehalised võimed. Õppemetoodiline vahend kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Tõnu Sikkut. Tartu 1990, 300 eks., 76 lk., 85 kop.

NB!

Kõik, kes lõpetavad varem ja soovivad lõpetajatele pühendatud erinumbrit, teatage sellest toimetusse: lehtede arv ning kuhu need jätta (hind 3 kop.). Saadame ka postiga.

Kõigile! Ka Sinule!

Ülikooli absurdikateeder?

*... Jah. Olen seisukohal, et üleminekuperioodi ülikooli õppeplaani on vaja lülitada ABSURDI ALGKURSUS. Seda mitte ainult plaani kui sellise tervise pärast — **üleminekuperioodi elu tuleks läbiminekul mõtestada.***

*Ehk julgeb mõni mõnus õppejõud vahel naljatlemisi ka tunnistada, et enam kui majandusabi vajab Eesti ühiskond ja tema ülikool **humanitaarabi**. Võib-olla peaks ülikoolis ning sõsar EPAs mõtlema oma struktuuride ümbertõstmise kõrval ka **Tartu Õppejõudude Humanitaarõhutukeskkooli** peale, kus leiab süvaõpet psühholoogias, pedagoogikas, etnoloogias... eetikas — ilma milleta lennutiivad lihtsalt ei kanna kõrgete sihtideni.*

Võib-olla võtaksid ka ülikooli viimaste kursuste õpilased eneses võrrelda, kui palju on neis alles veel seda lootusrikast ja avatud ülikooliastujat ning mis ülikooli ühiselamutes neis on moondunud või lõplikult kaotsi läinud? Kes teiseks sai, kes endaks jäi?

*On see ajale üldse või ainult meie ruumile omane, aga vahel adun teravalt, et isegi ülikoolis, ta ajalooliselt humaansest tuumast hoolimata, leidub üleüldiselt ja mõnikord ka ühes inimeses **koos** ja **kõrvuti** ... kõrgus ja madalus, haritus ja upsakus, headus ja kurjus, inimsus ja mõnitus ... tahtlik ja tahtmatu.*

... Kõhn või segipaisatud aastatuhandevanune kultuurikiht kasvatab kõverikke puukesi, kui mastimets seisab hõre ja tormidest räsitud?

Ülalmainitud ABSURDI-kateedri teeleminekuideedeks pakuksin järgmisi: «Rohkem inimestevahelisi inimlikke kontakte!» «Vähem absurdi praktilises õppetöös!» «Üliõpilasstreigikomitee — ole absurdiks valmis!»

Jah, alati /.../!

Nagu viimane rida kannab endas mingi eelmise väärtusaja kaja, nii on vist ka minu alljärgneva absurdikursaka projektiga, milles leidub võib-olla 60-ndate eksistentsialistlikke hapnikumullikesi.

Jah. Olen...

AARE KASEMETS

ELEVANDIKE

hää suur hall elevandike
tõstab tasakesi jalgu esimesi
üle lilleõite

hää tahab lilli tallamata jätta
aga tagumistega

kogematta

KIVI

oh Sisyphos
sa ise oled see konarlik kivi
end lükkad lükkad üles mäkke
ja lähed orgu iseendale järele
Sisyphos

— — — — — — — — — — — — — —

ja nüüd äkki eile mäed kõik
mäed pöördusid pahupidi
mäed tõmmati pahupidi
nagu sinu vana spordisärk
Sisyphos

— — — — — — — — — — — — — —

suur Himaalaja nüüd suur kuristik
suur Himaalaja sügavikest
sügavaim
ja Vaikne Ookean sääl kõrgemaist
kõrgeim
ja Vaikne Ookean taevane mäestik
tõuseb

Sisyphos

* * *

Sisyphos kiviga kõrgusse taas teel
aga mitte sinna kuhu vaja
mitte sinna ja mitte nii kui vaja

ja talle kõik tuttavad võõrad
ta väljamõeldud mõttekaaslased
tagaselja tulistavad näpuga
ja tasasel häälel heidavad ette
kaht kõrvalpilku kellelegi K-le
kes läbi keskjaama usaldustelefoni
kord juhtis julma sexrevolutsiooni

— — — — — — — — — — — — — —

eks paista kivitõukaja ka ära
kohtupeole
(üks konar rahn mitte mingit
motivatsiooni)
jaa... ei jumalatega tal pistmist
ole
või isegi kas seda allmaailmajanti
ta mitte ise lendu lasknud pole (?!)

— — — — — — — — — — — — — —

veel hoida kinni elu ja mõtte
kokkupuutest
kui Hadese voogudes kaldapuude
juurtest
hammastega laseb lahti

AITA

Loomise hetkedel
õnnelik on inimene
eks AITA meie siis teineteisel
olla looja vaimukene
luua jumalikku maad ja ilma
otse omaenda silma
leida asjade rõõmuallikaid
ajajõgedest millimallikaid
kus loomisseisund
avasilmi viib und
hetkedesse avastuse
päeva peale armastuse

— — — — — — — — — — — — — —

läbi lapse silmade
iga hetk on esmakordne
sünnist surmani

— — — — — — — — — — — — — —

ja tagasi



LÕPUAKTUSED

1. Õigustead.	kolmap.,	20. juunil kl. 12.
2. Majandustead.	neljap.,	21. juunil kl. 15.
3. Ajalootead.	reedel,	22. juunil kl. 12.
4. Biol.-geogr.-tead.	reedel,	22. juunil kl. 15.
5. Filoloogiatead.	laup.,	23. juunil kl. 11.
6. Matemaatikatead.	esmasp.,	25. juunil kl. 12.
7. Füüsika-keemiatead.	kolmap.,	27. juunil kl. 12.
8. Kehakultuuritead.	neljap.,	28. juunil kl. 12.
9. Arstitead.	reedel,	29. juunil kl. 14.

NB!

Järgmine «UT» ilmub 22. juunil ja selle semestri viimane, st. lõpetajate leht, 29. juunil.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1933. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эст. ССР. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 19 (1604) REEDE, 22. JUUNI 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

Mis on lahti lepingurahadega

Pearaamatupidaja asetäitja MARE KIISK:

«Probleem on selles, et väljastpoolt Eestit ei laeku meile lepingute täitmise rahasid ning lepingute arve on peaaegu tühi. Palka peame muidugi maksma. Ei saa tasuda ka nende arveid, kellel lepingute peal raha on, sest pangas seda pole. Lepingute arvele laekuvatest summadest sõltub samuti sotsiaalse arengu fondi moodustamine. Et mõnedele lepingutele on tehtud tööde eest raha laekumata, on need lepingud teadusosakonna teadmisel üle kulutatud. Palga maksmiseks oleme lepingute arveldusarvele laenanud raha muudest vahenditest, nii et praegu ei tehta ka muid operatsioone.

Lepingute juhendajad tahavad teha pangaoperatsioone, kuid ma olen sunnitud neile «ei» ütlema. Minu teada on mõningaid telefonikõnelusi lepingutellijatega olnud. Olevat vastatud, et raha on tasutud, kuid siia seda laekunud ei ole. Ei ole muud võimalust kui see, et Moskva pank hoiab lihtsalt raha kinni.

Lohutuseks ei oska ma öelda midagi muud, kui tuleb oodata.»

Jaan Tõnissoni õpperaha

Teist korda tahab kokku tulla Jaan Tõnissoni õpperaha toimkond, et määrata sügissemestril õpperaha saaja.

Jaan Tõnissoni õpperaha (100 rbl. kuus) asutas eelmise aasta 23. novembril Eesti Muinsuskaitse Selts ja see määratakse kaks korda aastas üliõpilasele, kes on edukas akadeemilistes õpingutes, järgib suurmehe põhimõtteid ning on andnud oma arvestava osa eestluse, Eesti omariikluse ja demokraatia arendamisse, levitades neid aateid üliõpilaste seas ja laiemas avalikkuses. Ta peaks ka olema tuntud sõltumatu mõttelaadi ja mõjusate avalike esinemiste poolest.

Kevadsemestril peeti õpperaha väärilisteks **ajakirjandusüliõpilast Tiit Pruulit**. Et määramise toimkond saaks teha pädeva otsuse, palume kõiki huvilisi, akadeemilisi organisatsioone ja üksikisikuid nimetada võimalikke kandidaate.

Ettepanekuid ootame **hiljemalt 26. juunil** Tartu Muinsuskaitse Ühendusse, Ülikooli 15—2.

JAAN TÕNISSONI
ÕPPERAHA TOIMKOND

Tänu

Rektori käskkirjas pälvisid tänu ja õnnitluse 50. sünnipäeval kauaaegse laitmatu töö eest vanemõpetaja ELEONORA RAJAVEE ja maaler HELJU AIM ning teadlasena saavutatud rahvusvahelise tunnustuse ja meisterliku pedagoogitöö eest professor TEET SEENE.

55. sünnipäeval õnnitleti ja tänati kauaaegse kohusetundliku töö eest ning osalemise eest ülikooli taidluses vaneminsener GALINA BEREZENKOVAT.

60. sünnipäeva puhul pälvisid õnnitluse ja tänu kauaaegse eduka töö eest dots. EDA VAIGLA ja vanemraamatukoguhoidja AINO SORGSEPP.

70. sünnipäeval õnnitleti ja tänati hoolsa töö eest valvur KALJU LOTAMOISAT ja 80. sünnipäeval töölist PAVEL MARTIKAINENIT.

* * *

Liidu Hariduskomitee Ülikoolide Õppe-metoodilise Koondise Juriidilise Hariduse Üleliiduliselt Nõukogult saabus ülikooli kiri, milles tänati TÜ õigusteaduskonna vanemõpetajat MAIE RUUSI osalemise eest Liidu juriidilise hariduse kontseptsiooni väljatöötamises aastateks 1990—2000.

* * *

Rektori käskkirjas avaldati tänu arstiteaduskonna nõukogu liikmetele professoritele ARNOLD JANNUSELE ja KALJO VILLAKOLE ning dotsentidele ELA LEPALE ja ARVED JENTSILE.

«Universitase» esimene võit!

1. SEPTEMBRIST ÕPPEJÕUDUDELE JA TEADURITELE KÕRGEMAD PALGAD

Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli ametiühingukomiteede poolt käesoleva aasta jaanuaris algatatud, Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidu «Universitas» poolt jätkatud ning Eesti Kõrgkoolide Rektorite Nõukogu ja Haridusministeeriumi juhtide poolt toetatud võitlust kõrgkooliõppejõudude ning teadurite palkade tõstmise nimel on krooninud edu: **18. juunil võttis Eesti Vabariigi valitsus vastu määruse kõrgkoolide ja teadusasutuste juhtide, õppejõudude ja teadurite töö tasustamise kohta.** Uued palgad kehtestatakse alljärgnevalt.

Ametinimetus	Ametipalga määrad
	rbl.
Prorektor, teadusasutuse direktor, TA asepresident ja teaduslik peasekretär	800—1300
Dekaan, osakonnajuhataja, teadussekretär	700—1100
Kateedrijuhataja, sektorijuhataja, laborijuhataja	650—1000
Professor, juhtiv teadur, peateadur	680—900
Dotsent, vanemteadur	500—750
Vanemõpetaja, teadur	350—500
Õpetaja, assistent, nooremteadur	250—400

Õppejõudude uute palgamäärade puhul on nüüd näiteks dotsendi keskmise palga suhe rahvamajanduse keskmisse palka 2,1. Võrdluseks — 1960. a. oli see 3,9. 1975. a. — 2,1 ja 1990. a. — 1,3. Seega oleme saavutanud mõningase õppejõudude palgaproportsioonide paranemise, kuid palgavõitlust tuleb jätkata. Reguleerimist vajavad ülikooli teenindavate ja abiõppeasutuste töötajate palgad.

Seoses uutele palgamääradele üleminekuga seisab kõrgkoolide administratsioonide ees suur töö õppejõudude koormusnormide korrastamisel ning kooskõlastamisel.

Ametiühingukomitee

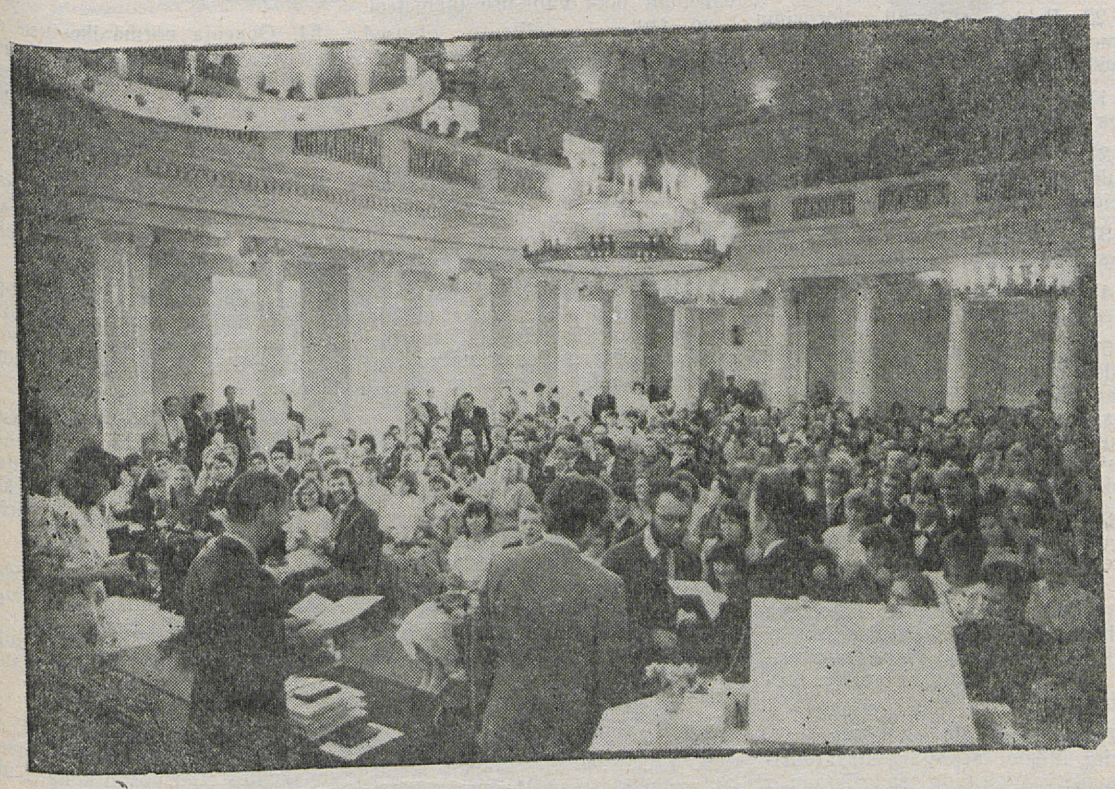

Lõpuaktused

Ajalootead.	reedel,	22. juunil kl. 12.
Biol.-geogr.-tead.	reedel,	22. juunil kl. 15.
Filoloogiatead.	laup.,	23. juunil kl. 11.
Matemaatikatead.	esmasp.,	25. juunil kl. 12.
Füüsika-keemiatead.	kolmap.,	27. juunil kl. 12.
Kehakultuuritead.	neljap.,	28. juunil kl. 12.
Arstitead.	reedel,	29. juunil kl. 14.

HEI!

Kõik, kes lõpetavad varem ja soovivad lõpetajatele pühendatud erinumbrit, teatage sellest toimetusse: lehtede arv ning kuhu need jätta (hind 3 kop.). Saadame ka postiga.

* * *

EKP olukord selgumas

XX kongressil alanud üleminekuaeg, mis peab lõppema järgmisel iseseisva EKP kongressil, on jõudnud poole peale. Ülikooli parteiorganisatsiooni liikmetest on enam kui pooled teatanud oma lahkumisest NLKP-st. Ligikaudu iga kümnes (üleminekuaja algul sellist vahekorda prognoosisimegi) vormistab oma kuulumise iseseisvasse EKP-sse. 1. juunist ei ole ülikooli parteiorganisatsioonis palgalisi töötajaid.

Ilmselt kujuneb enesemääratlusaeg ülikoolis küllalt suure osa NLKP-sse kuulunute jaoks oodatust pikemaks, ulatudes ülaltähendatud piirajani. Võib-olla otsustab osa meie organisatsiooni liikmeid kohe pärast NLKP XXVIII kongressi. Ei ole alust nõuda, et seni TÜ parteiorganisatsiooni kuulunud peavad edasise suhtes otsuse langetama varem, kui aeg selleks otsa saab. Pole ka välistatud, et «ööpartei» leiab XXVIII kongressi eelses võitluses võimalikuks lugeda EKP-sse mitteregistreerunud ja NLKP-ga sidemeid mittekatkestanud ülikooli inimesigi NLKP platvormil olijaiks . . .

Iseseisva EKP programmiga on kooskõlas parteiorganisatsioonide kujunemine territoriaalsel alusel. Käivad eeltööd, et moodustada ülikooli, EPA ja vahest ka Tartu teadusasutuste EKP liikmeist ühisorganisatsioon. Lõplikult saab seegi kuju alles üleminekuaja lõpuks. Seni on võimalik korraldada parteiarvestusse, liikmemaksudesse jms. puutuvat endiselt ülikooli parteikomitee toas, mida püüame hoida lahti **esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel kl. 14—17.**

* * *

EKP liikmete sisuline ühistegevus peaks hakkama suurel määral koonduma EKP Tartu parteiklubisse, mis on käesoleva kirjutise ilmumise ajaks juba avatud. Klubi järgnevaist kokkutulekutest antakse teada «Edasi» kaudu. Kui oleme deklareerinud, et EKP muutub mitmeparteisüsteemi osana parlamendipartei tegevuspõhimõtteil toimivaks organisatsiooniks, peab meie tegevus võtma sellele vastava vormi. Poliitklubi tundub siia just sobivat. Järgmise kokkutuleku peateema on EKP platvorm NLKP kongressile.

* * *

Praegu on ülikooli parteiorganisatsioonis omamoodi ebamäärasuse aeg. Peale üleminekuaja üldise iseloomu on see tingitud ka asjaolust, et koos teistega on NLKP-st välja astunud suur osa seni organisatsiooni asju ajanud aktiivist. Samas näitab poliitilise elu areng, et EKP roll uuenevas Eesti ühiskonnas hakkab omandama kindlamaid piirjooni. Ülikoolis EKP-sse kuuluda otsustanute osa ei tule siin väike.

PAUL KENKMANN

TARTU ÜLIKOOLI

SEE ON VEEL PROJEKT

See põhikirja projekt tuleb järgmisel reedel arutusele TÜ nõukogus. Kindlasti on igal lugejal midagi lisada, parandada või täiendada. Oma arvamused palutakse panna paberile ja tuua nädala algul üllikooli teadussekretäri Veera Andi kätte.

I. ÜLDSÄTTED

1. Tartu Ülikool on Eesti rahvuslik kõrgkool. Ta on asutatud 1632. aastal ja tähistab oma asutamist 25. oktoobril.

2. Ülikooli peaülesandeks on Eesti Vabariigile ette valmistada teaduskraadiga asjatundjaid ning viljelda ja propageerida teadust, pöörates erilist tähelepanu rahvusteadustele.

3. Eesti Vabariigi riikliku õppeasutusena allub ülikool Eesti Vabariigi Haridusministeeriumile. Haridusministeeriumil on õigus kontrollida ülikooli tegevuse seaduslikkust.

4. Autonoomse asutusena on ülikool iseseisev oma tegevuses. Ta juhindub käesolevast põhikirjast, Eesti Vabariigi seadustest ja *Magna Charta Universitatum Europearum*'i põhimõtetest.

5. Ülikooli autonoomia tagamiseks:

1) nähakse Eesti Vabariigi riigieelarves ette ülikooli kulude katteks eraldatavate vahendite üldmaht ja nende kasvutempo;

2) kuulub ülikoolile kirjastamisõigus;

3) tutvuvad Eesti Vabariigi valitsus ja kohaliku omavalitsuse organid enne ülikoolisse puutuvate otsuste tegemist ülikooli seisukohaga.

6. Ülikooli õppe- ja sisemise asjaajamise keeleks on eesti keel. Teisi keeli võib ülikooli nõukogu otsusel õppekeelena kasutada üksikutes õppeainetes ja -rühmades.

7. Ülikool on juriidiline isik. Tal on Eesti Vabariigi riigivapi kujutise ja oma nimetusega pitsat, oma lipp ja sümboolika.

8. Ülikoolil on teaduskonnad, instituudid, teaduskondade ja instituutide osakonnad, kateedrid, laborid ning teised õppe- ja teadustööga vahetult tegelevad struktuuriüksused, samuti muud tema tegevuseks vajalikud struktuuriüksused. Ülikooli struktuuriüksuseks võib olla ka juriidilise isiku õigustega organisatsioon.

9. Õppe- ja teadustööga vahetult tegelevaid struktuuriüksusi, juriidilise isiku õigustega struktuuriüksusi ning ülikooli raamatukogusid loob, reorganiseerib ja likvideerib ülikooli nõukogu. Teisi struktuuriüksusi loob, reorganiseerib ja likvideerib rektor.

10. Ülikool vastutab oma struktuuriüksuste kohustuste eest seadusse alusel.

11. Seadusega ettenähtud korras võib ülikool asutada ettevõtteid.

II. ÜLIKOOLI JUHTIMINE

12. Ülikooli juhivad ülikooli nõukogu, rektor, prorektorid ja ülikooli valitsus. Ülikooli struktuuriüksusi juhivad struktuuriüksuste põhikirjades nimetatud ametiisikud ja kollegiaalsed organid.

Ülikooli nõukogu

13. Ülikooli nõukogu on ülikooli kõrgeim kollegiaalne organ.

14. Ülikooli nõukogu:

1) võtab vastu ülikooli pikaajalise arengukava;

2) kinnitab ülikooli eelarve ja määrab kindlaks sellest igale teaduskonnale, instituudile ja ülikooli raamatukogule eraldatavate vahendite üldmahu;

3) asutab ülikooli erifonde ja kehtestab nende kasutamiskorra;

4) asutab ülikooli vahendite arvelt eristipendiumeid ja kehtestab nende määramise korra;

5) asutab ülikooli ülesannete täitmiseks vajalikke teaduslikke ja populaarteaduslikke väljaandeid;

6) kinnitab akadeemiliste seltside, üliõpilasorganisatsioonide ja teiste ülikooli juures tegutsevate kodanike ühenduste põhikirju;

7) omistab ülikooli audoktori nimetuse ja autasustab ülikooli medaliga;

8) kinnitab ülikoolis antud teaduskraade ning omistab ülikooli õppejõududele ja teaduritele teaduskutseid;

9) kehtestab oma kodukorra;

10) tühistab rektori käskkirju ja korraldusi ning ülikooli valitsuse otsuseid, kui need on vastuolus käesoleva põhikirja, Eesti Vabariigi seaduste ja ülikooli nõukogu otsustega;

11) vaatab läbi kaebusi rektori ja ülikooli valitsuse tegevuse peale;

12) teeb muudatusi käesolevas põhikirjas ja esitab need registreerimiseks Eesti Vabariigi valitsusele;

13) teostab käesoleva põhikirjaga antud teisi volitusi ning otsustab kõiki ülikooli pädevusse kuuluvaid küsimusi, vältides sekkumist rektori, prorektorite, ülikooli valitsuse ja struktuuriüksuste pädevusse.

15. Ülikooli nõukogu võtab oma pädevuse piires vastu otsuseid. Ülikooli nõukogu otsustele kirjutavad alla rektor ja ülikooli sekretär.

16. Ülikooli nõukogu otsused on ülikooli kollektiivi liikmetele kohustuslikud.

17. Ülikooli nõukogu istungeid peetakse vastavalt vajadusele, kuid vähemalt neli korda aastas.

18. Ülikooli nõukogu istungeid kutsub kokku ja juhatab rektor, rektori äraolekul aga teda asendav prorektor. Ülikooli nõukogu tuleb kokku ka vähemalt 1/3 nõukogu liikmete või kahe teaduskonna või instituudi nõukogu nõudmisel.

19. Ülikooli nõukogu on otsustusvõimeline, kui istungist võtab osa vähemalt 2/3 nõukogu liikmetest, sealhulgas rektor või teda asendav prorektor.

20. Ülikooli nõukogu otsused võetakse vastu istungist osa võtvate nõukogu liikmete häälteenamusega. Häälte poolitumisel avalikul hääletamisel on otsustav istungi juhataja hääl.

21. Ülikooli nõukogu liikmeteks on rektor, prorektorid, ülikooli sekretär, ülikoolis töötamist jätkavad endised rektorid ning rektori poolt kehtestatud nimekirjas tähendatud vahetult õppe- ja teadustööga tegelevate ülikooli põhiliste struktuuriüksuste ja ülikooli raamatukogude esindajad. Nimetatud struktuuriüksuste ja raamatukogude esindajate valimise korra kehtestab ülikooli nõukogu.

Rektor ja prorektorid

22. Rektor ülikooli kõrgeima ametiisikuna juhib ülikooli tegevust:

1) esindades ülikooli ja tegutsedes ülikooli nimel erivolitusteta;

2) sõlmides ülikooli nimel lepinguid ja avades ülikooli pangaarveid;

3) kinnitades ülikooli struktuuriüksuste eelarved ja koosseisud;

4) kehtestades ülikooli sisekorraeeskirjad;

5) võttes ülikooli tööle ja vabastades ülikooli töötajaid töölt, immatrikuleerides ja eksmatrikuleerides üliõpilasi, võttes kliinikuordinatuuri ja doktorantuuri ning arvates välja kliinikuordinatuurist ja doktorantuurist;

6) tühistades prorektorite ja struktuuriüksuste juhtide käskkirju ja korraldusi ning teaduskondade ja instituutide nõukogude otsuseid, kui need on vastuolus käesoleva põhikirja, Eesti Vabariigi seaduste, ülikooli nõukogu ja valitsuse otsuste ning rektori käskkirjade ja korraldustega;

7) vaadates läbi kaebusi prorektorite, ülikooli sekretäri, struktuuriüksuste juhtide ning teaduskondade ja instituutide nõukogude tegevuse peale;

8) teostades käesoleva põhikirja, Eesti Vabariigi seaduste ja ülikooli nõukogu otsustega antud muid volitusi ning otsustades kõiki küsimusi, mis ei kuulu ülikooli nõukogu, ülikooli valitsuse, struktuuriüksuste juhtide ning teaduskondade ja instituutide nõukogude ainupädevusse.

23. Rektor annab oma pädevuse piires käskkirju ja teeb korraldusi.

24. Rektori käskkirjad ja korraldused on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.

25. Rektoril on isiklik pitsat. Sellega tõestatakse rektori allkirja dokumentidel, millel ülikooli pitsat ei ole kohustuslik.

26. Rektor annab ülikooli nõukogule vähemalt kord aastas aru oma tööst ja ülikooli olukorrast. Rektori aruande põhiseisukohad tehakse teatavaks ülikooli kollektiivi liikmetele.

27. Rektor valitakse teadlastena silmapaistvate professorite hulgast 3 aastaks ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras.

28. Rektor ei ole ametikohalt tagasi kutsutav.

29. Prorektorid juhivad ülikooli õppe- ja teadustööd ning majandustegevust ja asendavad rektorit tema äraolekul. Prorektorite pädevuse ja rektori asendamise korra kehtestab rektor.

30. Oma pädevuse piires annavad prorektorid käskkirju ja teevad korraldusi ning tegutsevad ülikooli nimel erivolitusteta.

31. Prorektorite käskkirjad ja korraldused on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.

32. Prorektorid nimetab ametisse ja vabastab ametist rektor.

Ülikooli valitsus

33. Ülikooli valitsus on ülikooli vara haldav ning õppe- ja teadustöö võimaluste eest hoolitsev kollegiaalne organ. Ta tegutseb ülikooli nõukogu poolt kehtestatud põhimääruse alusel.

34. Oma pädevuse piires võtab ülikooli valitsus vastu otsuseid. Ülikooli valitsuse otsustele kirjutab alla rektor.

35. Ülikooli valitsuse otsused on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.

36. Ülikooli valitsuse liikmeteks on rektor, prorektorid, pearaamatupidaja, teaduskondade dekaanid ja Üliõpilaskonna Edustuse esindaja.

37. Ülikooli valitsuse istungeid kutsub kokku ja juhatab rektor, rektori äraolekul aga teda asendav prorektor. Ülikooli valitsus tuleb kokku ka ülikooli nõukogu või 1/3 ülikooli valitsuse liikmete nõudmisel.

38. Ülikooli valitsus on otsustusvõimeline, kui istungist võtab osa vähemalt pool valitsuse liikmetest.

39. Ülikooli valitsuse otsused võetakse vastu istungist osa võtvate valitsuse liikmete häälteenamusega. Häälte poolitumisel avalikul hääletamisel on otsustav istungi juhataja hääl.

40. Ülikooli valitsuse otsusega mittenõustumisel võib rektor selle **peatada 10 päeva jooksul**, arvates otsuse tegemise päevast. Sel juhul annab rektor asja lõplikuks otsustamiseks ülikooli nõukogule.

41. Ülikooli pearaamatupidaja kinnitab ametisse Eesti Vabarilgi haridusminister. Pearaamatupidaja pädevuse kehtestab seadus.

Struktuuriüksuste juhtimine

42. Ülikooli struktuuriüksused tegutsevad oma põhikirjade alusel. Õppe- ja teadustööga vahetult tegelevate struktuuriüksuste ning juriidilise isiku õigustega struktuuriüksuste põhikirjad, samuti ülikooli raamatukogu põhikirja kehtestab ülikooli nõukogu. Teiste struktuuriüksuste põhikirjad kehtestab rektor.

43. Kollegiaalse juhtimise organid moodustatakse teaduskondades ja instituutides teaduskonna ja instituudi nõukogudena. Teaduskonna või instituudi nõukogu koosseisu kinnitab rektor teaduskonna või instituudi juhi esildisel.

44. Õppe- ja teadustööga vahetult tegeleva struktuuriüksuse juht valitakse 3 aastaks teaduskraadiga isikute hulgast. Teiste struktuuriüksuste juhid nimetab ametisse ja vabastab ametist rektor. Struktuuriüksuste juhtide asetäitjad nimetab ametisse ja vabastab ametist rektor struktuuriüksuse juhi esildisel.

45. Õppe- ja teadustööga vahetult tegeleva struktuuriüksuse juhi võib ametikohalt tagasi kutsuda ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras.

46. Oma pädevuse piires annavad struktuuriüksuste juhid käskkirju ja teevad korraldusi.

47. Struktuuriüksuse juhi käskkirjad ja korraldused on kohustuslikud struktuuriüksuse kollektiivi liikmetele.

III. ÜLIKOOLI KOLLEKTIIV

48. Ülikooli kollektiivi liikmeteks on ülikooli üliõpilased, kliinikuordinaatorid ja doktorandid ning ülikoolis töölepingu alusel töötavad isikud.

49. Ülikooli kollektiivi liikmete õigused ja kohustused kehtestatakse käesoleva põhikirja ja ülikooli sisekorraeeskirjadega ning nende alusel ülikooli nõukogu, rektori, prorektorite, ülikooli valitsuse, teaduskondade ja instituutide nõukogude ja struktuuriüksuste juhtide poolt.

Üliõpilased

50. Üliõpilaseks võetakse vähemalt 17-aastaseks saanud keskharidusega isikuid ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras. Erandina võib rektor üliõpilaseks võtta ka nooremaid isikuid.

51. Vastu võetavate üliõpilaste üldarvu ning üliõpilaste jaotuse erialati ja õppevormiti kehtestab ülikooli nõukogu vähemalt 6 kuud enne iga õppeaasta algust. Vastu võetavate üliõpilaste üldarv ning üliõpilaste jaotus erialati ja õppevormiti kooskõlastatakse eelnevalt Eesti Vabariigi Haridusministeeriumiga.

52. Üliõpilaste õppetöö toimub statsionaarses, kaugõppe või mõnes muus õppevormis teaduskonna nõukogu poolt kehtestatud õppeplaanide ja -programmide alusel.

53. Üliõpilased maksavad õppemaksu, mille suuruse, maksmise tingimused ja korra kehtestab ülikooli nõukogu.

54. Õppeaja normaalkestuse erialati ja õppevormiti kehtestab rektor teaduskonna nõukogu ettepanekul. Üliõpilasel on õigus läbida stuudium ettenähtust lühema või pikema ajaga.

55. Üliõpilane võib ülikooli nõukogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras õppida rohkem kui ühte eriala.

56. Üliõpilaste auditoorne õppetöö toimub kuni 5 päeval nädalas. Auditoorset õppetööd on üliõpilastel mitte üle 30 akadeemilise tunni nädalas.

57. Statsionaarsetele üliõpilastele kehtestab rektor teaduskonna nõukogu ettepanekul õppevaheajad, mille kestus õppeaastas on kokku 10 nädalat. Õppevaheajad on pärast iga semestri lõppu.

58. Edukalt õppivatele üliõpilastele makstakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras riiklikku stipendiumi, mille alammäärad kehtestab Eesti Vabariigi valitsus.

59. Üliõpilastele antakse Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi poolt kehtestatud vormi kohane üliõpilaspilet ja õpinguraamat.

60. Õppeplaani nõuded täitnud üliõpilastele omistatakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras kvalifikatsioon omandatud erialal ning antakse diplom, mille vormi kehtestab Eesti Vabariigi Haridusministeerium.

61. Ülikooli lõpetanuid kohustuslikus korras tööle ei suunata.

62. Ülikooli üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna.

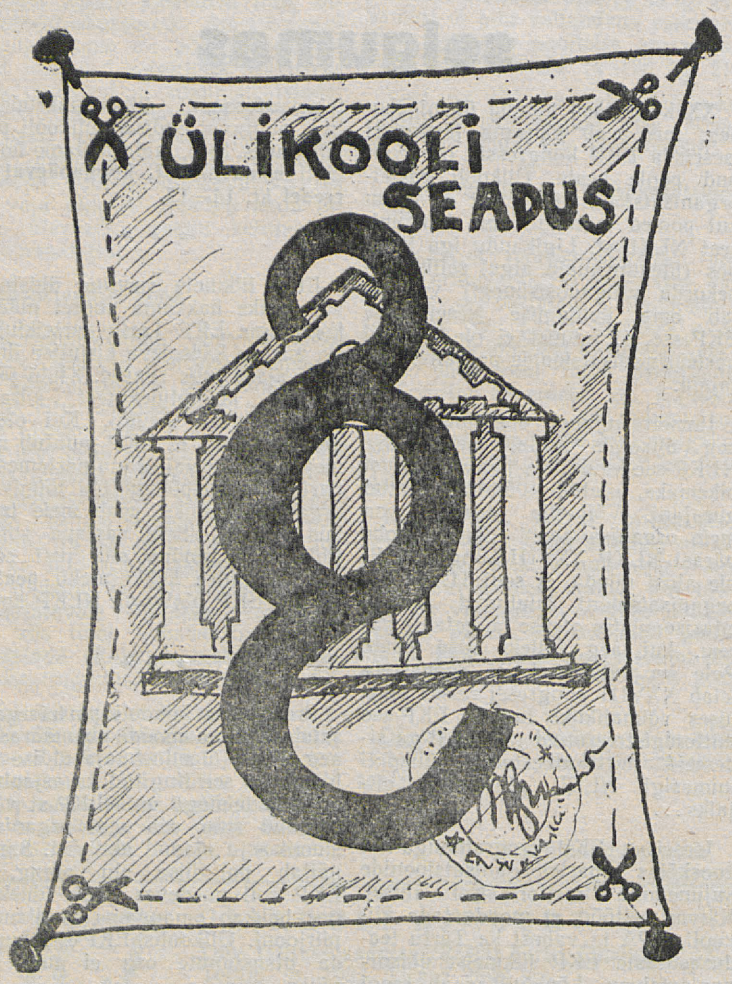

Joonistas MARGUS SANGLEPP

PÕHIKIRI

63. Üliõpilaskonna huve esindab Üliõpilaskonna Edustus, mille liikmed valitakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras.

64. Üliõpilaskonna Edustuse otsused on kohustuslikud ülikooli kõigile üliõpilastele.

65. Üliõpilasorganisatsioonid ja Üliõpilaskonna Edustus kasutavad kodanike ühendustele seadusega antud õigusi ja tegutsevad ülikooli nõukogu poolt kinnitatud põhikirja alusel.

66. Ülikool ei vastuta ülikooli juures tegutsevate üliõpilasorganisatsioonide ja Üliõpilaskonna Edustuse kohustuste eest.

Kliinikuordinaatorid ja doktorandid

67. Ülikoolis on kliinikuordinatuur ja doktorantuur.

68. Kliinikuordinatuuri ja doktorantuuri avab ja suleb ülikooli nõukogu teaduskonna või instituudi nõukogu või teaduskonna või instituudi koosseisu mittekuuluva kateedri või labori ettepanekul. Nimetatud korras kehtestab ülikooli nõukogu ka kliinikuordinaatorite ja doktorantide üldarvu ja nende jaotuse erialati.

69. Kliinikuordinatuuri ja doktorantuuri võetakse kõrgharidusega isikuid ülikooli nõukogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras. Kliinikuordinaatori ja doktorandi kohtadest teatab ülikool vähemalt üks kuu enne nende täitmist Tartu linnas ilmuva suurima trükiarvuga eestikeelse päevalehe kaudu.

70. Kliinikuordinaatoritele ja doktorantidele makstakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud tingimustel ja korras riiklikku stipendiumi, mille alammäärad kehtestab Eesti Vabariigi valitsus.

Ülikoolis töölepingu alusel töötavad isikud

71. Töölepingu alusel töötavad ülikoolis õppejõud ja teadurid ning õppe- ja teadustöö võimaluste eest hoolitsevad isikud.

72. Õppejõu või teadurina võetakse tööle kõrgharidusega isikuid. Üldreeglina peab õppejõul või teaduril olema teaduskraad või -kutse.

73. Õppejõud ja teadurid valitakse vähemalt 5 aastaks ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras. Ilma nimetatud valimisteta võib rektor valimise õigust omava organi ettepanekul õppejõu tööle võtta mitte kauemaks kui üheks õppeaastaks. Ilma valimisteta võib rektor tööle võtta ka teadureid, kelle töö tasustatakse lepingute või uurimistoetuste arvelt.

74. Õppejõu- ja teadurikohtadest teatab ülikool vähemalt üks kuu enne nende täitmist Tartu linnas ilmuva suurima trükiarvuga eestikeelse päevalehe kaudu. Nimetatud teatamist ei nõuta punktis 73 tähendatud teadurikohtade ilma valimisteta täitmise korral.

75. Õppejõu või teaduri kohale kandideeriv isik esitab rektorile ülikooli sekretäri kaudu peale tööseadusandlusega ettenähtud dokumentide:

1) nõutavas korras tõestatud ärakirjad kõrgharidust, teaduskraadi ja kutset tõendavatest dokumentidest;

2) ülikooli nõukogu poolt kehtestatud vormi kohase kaadriarvestuslehe;

3) teaduspublikatsioonide, leiutiste, avastuste ja ülikooli nõukogu poolt kindlaks määratud muude tööde loetelu.

76. Õppeaasta kestel 65-aastaseks saanud rektor, prorektorid, struktuuriüksuste juhid ning õppejõud ja teadurid vabastatakse töölt õppeaasta lõppemisel. Teadurid, kelle tööd tasustatakse lepingute või uurimistoetuste arvelt, vabastatakse töölt lepingu või uurimistoetuse tähtaja lõppemisel.

77. Iga õppejõud on kohustatud tegema teadustööd ja iga teadur õppetööd. Õppetööd normeerib rektor kooskõlastatult selleks volitatud ametiühinguorganiga teaduskondade või instituutide nõukogude, samuti teaduskondade või instituutide koosseisu mittekuuluvate kateedrite või laborite ettepanekul.

78. Ülikool tagab õppejõududele ja teaduritele võimaluse iga 5 õppeaasta jooksul vähemalt ühe semestri kestel tõsta oma kvalifikatsiooni, olles sel ajal vabastatud õppe- ja teadustööst. Kvalifikatsiooni tõstmise ajaks säilitatakse ametipalk.

79. Õppejõud ja teadurid on õpetöö tegemisel kohustatud kinni pidama õppe- ja tunniplaanist ning õppeprogrammist.

80. Õppejõudude ja teadurite poolt peetava ja esitatava õppe- ja teadustööd käsitleva ülikoolisisese dokumentatsiooni kehtestab rektor.

81. Ülikoolis töölepingu alusel töötavate isikute palgad kehtestab rektor, lähtudes Eesti Vabariigi valitsuse poolt kehtestatavatest palga alammääradest.

IV. ÜLIKOOLI VARA

82. Ülikooli vara moodustavad hooned, rajatised, seadmed, inventar ning muud materiaalsed väärtused ja rahasummad. Ülikooli vara väljendub ülikooli bilansis.

83. Oma rahalisi vahendeid saab ülikool riigieelarvest, ülikooli poolt arendatava ettevõtluse ja ülikooli poolt sõlmitavate lepingute täitmise tuludest, ülikooli toetuseks moodustatud fondidest, annetustest ning muudest seaduslikest laekumistest.

84. Kui akadeemiliste seltside, üliõpilasorganisatsioonide, Üliõpilaskonna Edustuse ja teiste ülikooli juures tegutsevate kodanike ühenduste tegevus lõpeb, läheb nende vara ülikooli vara hulka.

85. Ülikoolil on õigus omandada oma tegevuseks vajalikke materiaalseid väärtusi ning võõrandada, rentida ja anda tasuta kasutamiseks oma bilansis olevaid materiaalseid väärtusi. Ülikool võib bilansist materiaalseid väärtusi maha kanda, kui need on kulunud või moraalselt vananenud.

86. Ülikoolil on õigus tollimaksuta ja lihtsustatud korras saada välisriikidest seadmeid, aparatuuri, inventari ja nende osi, trükiseid, medikamente, keemikaale ning muud õppe- ja teadustööks vajalikku.

87. Ülikooli vara käsutavad rektor ning rektori poolt selleks volitatud isikud.



70 aastat majanduse õpetamist Tüs

Kes tahab norida, võib öelda, et pealkiri pole täpne — majandusalaseid teadmisi jagati meie *alma mater*'is juba XVII sajandil. 1803. märtsis loodi aga ülikoolis õkonoomika, tehnoloogia ja arhitektuuri õppetool, kus esimeseks professoriks sai **Johann Wilhelm Krause**. Samal aastal loodi ka kameralistika, finantside ja kaubanduse õppetool ning 1865. aastal poliitilise õkonoomia oma. Viimane hakkas hiljem tegelema ka statistikaga. Pealkiri on õige aga siis, kui meenutame, et majandusalaseid distsipliine ei loetud mitte majandusteadlastele (neid lihtsalt polnud), vaid teiste erialade inimestele.

* * *

Teatavasti avati Eesti rahvuslik ülikool 1. detsembril 1919, majandusteaduskonda siis veel polnud. **Alles 1. juulist 1920. aastal avati õigusteaduskonna juurde kaubandusteaduse osakond.** Viimane alustas tööd kahe õppetooliga (praktiline poliitiline õkonoomia ja kaubandusteadus), ühe dotsentuuriga (tegevteadus), ühe lektoraadiga (kaubandusmatemaatika ja raamatupidamine) ja ühe assistendiga, kes esialgu oli ka kaubandusmuuseumi hoidja.

Kaubandusteaduse osakond oli oma nimetusest laiem — peale kaubandusspetsialistide hakati kaadrit ette valmistama veel pankadele, ministeeriumidele ja teistele majandusasutustele. Umbes 1/3 loengutest toimus eesti keeles, ülejäänud vene ja saksa keeles. Alles 1930. aastatel mindi täielikult üle eestikeelsele õppetööle. Selleks ajaks oli oma kaader ette valmistatud.

Hoogsalt kasvas üliõpilaste arv: 1921. aastal õppis kaubandusteadust 275 üliõpilast, 1926. aastal aga 936. See arv oli ka kõrgeim. Hiljem oli nimekirjas 500—600 inimest, nendest vähemalt 2/3 mehed. Lõpetajaid andis teaduskond 1923.—1940. aastani 1229, s. t. keskmiselt 68 aastas. Lõpetajate väike arv võrreldes õppijatega on seletatav asjaoluga, et enamik üliõpilasi õppis töö kõrvalt. See tähendas õppeaja pikenemist või õppimise katkestamist.

* * *

Aeg-ajalt korrigeeriti õppeplaane. Vastavalt 1. juulist 1932 kehtestatud õppekavale oli õppimise aeg kolm aastat, 1935. aastal kinnitatud kavade alusel aga neli õppeaastat. **Iseseisev majandusteaduskond loodi ülikoolis 1. jaanuarist 1938,** siis juba 11 professuuriga. 18. juulil 1938. aastal võttis teaduskonna nõukogu vastu õppe- ja lõpetamismääruse, mille järgi õppekursus jagunes üldkursuseks ja erialakursuseks. (Midagi sarnast tuleb ka 1990/91. õppeaastast alates.) Eriharusid oli siis kolm: 1) rahva- ja riigimajandus; 2) kaubandus-tööstusasjandus ja 3) kindlustusmajandus.

* * *

Nõukogude võimu kehtestamisega Eestis koondati majandusteaduse õpetamine Tallinna. 1941. aasta algul alustati juba seal. Saksa okupatsiooni ajal toodi teaduskond, eelkõige tolleaegse rektori E. Kanti initsiatiivil Tartusse tagasi. Formaalselt loeti majandusteaduskond uuesti TÜ koosseisu kuuluvaks 1. oktoobrist 1941, õpetööd suudeti aga alustada 1942. aasta sügissemestrist. Vahepeal andis teaduskond kümneid lõpetajaid nende hulgast, kellel õppimine jäi sõja ajal pooleli. Eksameid oli võimalik sooritada ilma loenguid kuulamata. Seda ka tehti.

* * *

Pärast sõda kolis teaduskond uuesti Tallinna ning oli tervikuna seal kuni 1954. aastani. Siis toodi Tartusse kaubandusõkonoomika eriharu koos samanimelise kateedriga. Teaduskonna edasi-tagasi jooksutamine mõjus halvasti õpetamise materiaalsele baasile, pikaks ajaks loodi kolimismeeleolusid. Peale ületulijate alustati siin kohe rahandusspetsialistide ettevalmistamist, hiljem lisandusid kaubatundjad, kaubandusraamatupidajad ja majandusüberneetikud. 1988. aastal alustati vastuvõttu välismajandussuhete alale kaugõppes, eelolevast õppeaastast õpitakse seda eriala ka statsionaarselt. Üliõpilaste arv teaduskonnas küünib 1200-ni, neist üle poole on statsionaarselt õppijad. Lõpetajaid on viimastel aastatel olnud veidi üle 200. Õppejõud ja üliõpilased löövad jõudumööda kaasa vabariigi ees seisvate teadusprobleemide lahendamisele.

* * *

Kellele tuleb tänulik olla teaduskonna edasiviimise eest? Neid on palju. Nimetagem siinkohal esimest professorit Juri Filippovit, prof. Reinhold Marki (õpetas kaubandusteadlasi 1923—1950), Mihhail Kurtšinskit, Eino Akseli Kuusit, Hendrik Seppa, Jaan Tõnissoni (luges ühistegevust), Edgar Kanti, Eduard Poomi, Arkadi Rannest, Felix Sauksi, Herman Pautsi, Leo Tiiki, Uno Merestet, Raimund Hagelbergi. Peale praegu teaduskonnas töötavate õppejõudude aitavad teaduskonna heale käekäigule kaasa paljud matemaatikud, keemikud, füüsikud, filoloogid, majandusgeograafid. Loodame, et järgmised 70 aastat on veelgi tulemuslikumad.

VALNER KRINAL



Joonistas MARGUS SANGLEPP

LEO PÄI 70



8. juulil on juubel arstiteaduskonna hospitaalsisehaiguste kateedri professoril, vabariigi teenelisel arstil Leo Päil.

Tartu Ülikooli arstiteaduskonna lõpetas ta 1950. aastal. Kandidaadiväitekirja kaitses 1955. ja doktoriväitekirja 1968. aastal. Professorikutse anti 1970. aastal.

1958—1989 töötas L. Päi hospitaalsisehaiguste kateedri juhatajana. Ta on olnud Eesti mitme põlvkonna terapeutide õpetaja. Teaduslikus uurimistöös on ta immunopatoloogilise uurimissuuna initsiaatoriks reumatoloogias. Tema tööd süsteemide sidekoehaiguste immuunsupressiivse ravi alal on rahvusvaheliselt tuntud. Trükis on tal ilmunud 200 teaduslikku tööd. Monograafia «Kliinilise reumatoloogia alused» on reumatoloogide hulgas üldtunnustatud. Tema juhtimisel on kaitstud 3 doktori- ja 8 kandidaadiväitekirja. Juubilar on aastaid teinud suurt tööd vabariigi reumatoloogide kaadri ettevalmistamisel ja kvalifikatsiooni tõstmisel.

Prof. L. Päi on NSVL Reumatoloogide Seltsi ja Eesti Reumatoloogide Seltsi juhatuse liige, Euroopa Reumavastase Liiga (EULAR) alalise komitee liige ja NSVL Meditsiiniteaduste Akadeemia probleemkomisjoni «Reumatoloogia» liiga.

Õnnitleme lugupeetud professorit ja soovime tugevat tervist, uusi loomingulisi saavutusi ja palju õnne!

Hospitaalsisehaiguste
kateeder ja ÜMPI
reumatoloogia labor

Igavesti 20-aastane

VIII viisaastaku viimasel õppeaastal, keset sügavat seisakuaega, avati käsukorras 1. septembril 1970 Tartu (Riikliku) Ülikooli juures kehalise kasvatuse õppejõudude kvalifikatsiooni tõstmise teaduskond Eesti, Läti, Leedu ja Valgevene jaoks. Õppetööd tuli teha kolmes vahetuses kolm kuud. IX viisaastaku viimasest õppeaastast (1975/76) korrigeeriti plaane ja alates II vahetusest muudeti teenindavat piirkonda — Valgevene 21 kõrgkooli asemele tuli Kaliningradi (oblasti) 3 kõrgkooli. Õppeajaks sai 2 kuud. Kuulajate arv vähenes järsult. Süsteemi järjekordne muutus toimus septembrist 1983. Lisaks eespool nimetatud kontingendile kohustati tegema ka N. Liidu pedagoogiliste instituutide ja ülikoolide kehalise kasvatuse teaduskondade erialakateedrite õppejõudude täiendõpet õppeajaga 2 kuud, 4 vahetust aastas. Õppetöö vahetuses planeeriti kahel erialal, seega 8 erinevat vooru õppeaastas.

Lisaks eelnevatele täiendasid alates 1971. aastast meil oma teadmisi ka Eesti sporditöötajad. Nende kursused kestsid ühe kuu. Siiani on kursustel käinud 862 inimest.

Kaheksa korda on teaduskond korraldanud 10-päevaseid seminare Liidu kõrgkoolide kehalise kasvatuse kateedrite juhatajatele, osavõtjaid on kokku olnud 831.

Üldse on teaduskonnas tõstnud kvalifikatsiooni 20 õppeaasta jooksul 4609 inimest Liidu kõige erinevamatest piirkondadest ja rahvustest. Paljudele on Tartu Ülikool olnud esimeseks kokkupuuteks Eestiga ja üldse Baltikumiga. Viimastel aastatel, lisaks plaanilisele õppetööle, on teaduskond püüdnud kuulajatele anda ka põgusa ülevaate Eesti ajaloost, poliitilisest situatsioonist ja püüdlustest. Elu on näidanud, et meie probleeme on mõistetud. Arusaamatust ja nördimust on tekitanud meie interliikumise tegevus ja taotlused. Omamoodi on osa võetud ka meil toimuvaist miitinguist ja kogunemistest, kuigi on seganud keelebarjäär. 1989. aasta veebruaris iseseisvuspäeval osalesid meie kuulajad ka rahvuslipu heiskamisel Tartu Tähetorni jne. jne. Samuti väärib mainimist, et viimaste aastate hinnatumaks suveniiriks on olnud meie kolmevärviline laualipp, mis ilmselt on kodus aukohal meenutamaks väikest Eestit ja Tartu Ülikooli. Seega poolehoidjaid ja sõpru on sugenenud palju.

Teaduskonnast on saanud paljud oma esimese impulsi järgnevaks teadustööks. Ei ole vähe neid, kes praeguseni on jõudnud kandidaadi- või doktorikraadini. Näiteks 1970., teaduskonna esimesel aastal ja esimeses vahetuses täiendas end Vilniuse Ülikooli noor õppejõud Juozas Saplinskas, kellest nüüd on saanud staažikas bioloogiadoktor, professor. Palju on neid, kes on kasutanud hiljem võimalust astuda aspirantuuri Tartu Ülikooli.

Seoses teaduskonna tegevuse lõpetamisega tahaks tänada kehakultuuri-, arsti-, ajaloo- ja matemaatikateaduskonna ning üleülikooliliste kateedrite õppejõude, Kääriku spordibaasi, teadusraamatukogu, TÜ ajaloomuuseumi ja kõiki ülikooli töötajaid, kes pikkade aastate jooksul aitasid meid. Erilist tänu väärivad õppejõud, kes ei pidanud paljuks oma igapäevase töökoormuse kõrvalt leida aega täiendusteaduskonna õppetööks Käärikul: professorid P. Tulviste, M. Kotik, T. Karu ja J.-H. Kaljusto, dots. A. Kivistik, v.-õp. M. Kivistik ja paljud-paljud teised. Eraldi tuleb nimetada dots. H. Palametsa, kes kõikides kuulajates suutis äratada tõsist huvi meie ajaloo ja kultuuri vastu. Suur, suur aitäh kõigile!

Lugupidamisega

HELGI TOHVRI

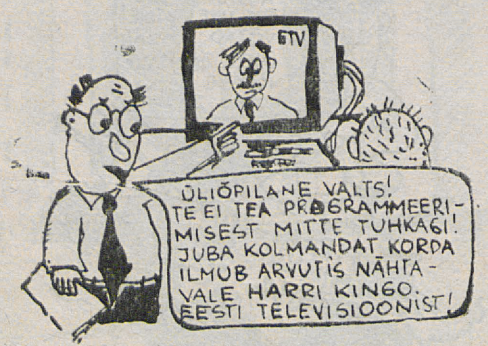

Kunstiaja-loolased Kielis

On ilus traditsioon, et stuudiumi lõpetamisel võetakse ette üks erialane välismaareis. Sedapuhku käisid meie kunstiajaloo diplomandid Kielis.

Selliste lausetega võiks käesolevat juttu alustada ning näiliselt on kõik õige — tõepoolest sai käidud Kielis. Samal ajal on täiesti kohatu enesestmõistetavuse alatoon. Paraku. Sest kogu lugu on tegelikult pretsedenditu: viimase poolsajandi jooksul ei tea ühtki juhtu, mil mingi humanitaarериala pooled tudengid sõidavad äkki erialaekskursioonile välismaale.

Käisime **Kieli Ülikooli Kunstiajaloo Instituudi kutsel.** Kieli kunstiajaloo õppejõududele pole Eestimaa kaugeltki *terra incognita*: mitmed neist on käinud küll Tallinnas, küll Saaremaal, veetnud ka tunde Tartu toomkiriku ja Jaani kiriku varemetes. Eriline side Eestiga on aga instituudi juhatajal prof. Lars-Olof Larssonil, kellele prof. Armin Tuulse õpilasena on Tartu Ülikoolil ja siinsel kunstiajalool omaette tähendus.

Mõte küllasõidust tekkiski möödunud sügisel Bad Homburgis Böckler-Stiftungi konverentsi õhtutel prof. Larssoniga juttu ajades. Ning kui Kieli ülikooli rektor prof. Müller-Wille käis detsembri algul meie ülikooli juubelil, siis lisaks õnnitlustele oli tal kaasas ka ametlik kutse meie kunstiajaloo tudengitele.

* * *

Kielis — õigemini Schleswig-Holsteinis — oli meid 28. maist 4. juunini viis tudengit ja allakirjutanu. Lisaks soovis meiega liituda Kieli külla kutsutud inglise filoloog Mall Tamm. Nädal pole küll pikk aeg, aga äärmiselt tiheda programmiga sai näha küll väga palju. Kiel oma Nikolai kiriku ja kunstimuuseumiga; Schleswigi toom, vanalinn ja loss. Ringsõit mööda Schleswig-Holsteini mõisahooneid (need on loomulikult eravalduses). Päev Lüneburgis ja teine Lüübekis. Viimases loomulikult kirikud, vanalinn ning paraku ainult väike sissepõige Anna-kloostri muuseumi, vaatamaks Memlingut, Notket ja Rodet. Kogu aeg juhendamas Kieli õppejõud, lisaks prof. Larssonile prof. Adrian von Butlar, dr. Henrik Karge, dr. Uwe Albrecht ja dr. Jan von Bonsdorff. Lisaks plaanitule läbisõidul Lääne-Berliinis Dahlemi-muusem, kus muuhulgas Botticelli, Sittow, Jan van Eyck ja Vermeer. Aga selle informatsiooni ja n.-ö. visuaalsete muljete kõrval polnud vähem oluline see, **kuidas** meid vastu võeti. Vastuvõtt rektori juures (tõesti on ilus, kui stuudiumi jooksul satub tudeng korra ka rektori vastuvõtule, rektor koos abikaasaga ka allakirjutanu puu-saksa keeles peetud ettekannet kuulamas. Ja igal õhtul külas õppejõudude juures. Olmest (ühekohalised toad, igal hommikul Mercedes-kutsikas ootamas) ei hakka rääkimagi.

Omaette teema oleks kunstiajaloo õpetamine-õppimine Kieli Ülikoolis. Kümmekonna õppejõu käe all õpib umbes viissada tudengit (mõistetavalt tekitas alati heataht-likku elevust teadé, et külla on sõitnud pool Tartu ülikooli kunstiajaloo instituuti). Suur erialaraamatukogu rikkaliku perioodikaga, õppetöö eelkõige seminarivormis.

Kieli mehi kiites ei taha kuidagi tänamata jätta ka meie ülikooli vastutulekut. Väga mõistvalt suhtus asjasse rektoraat, palju sekeldamist meiega oli proua Laidveel välissuhete osakonnast. Ning ilma dekanaadi toetuse ja abita olnuks ilmselt võimatu sellise huviretke korraldamine diplomitööde kaitsmiste ja riigieksamite ajal.

Me tahame jõuda ükskord taas Euroopasse — sinna, kus me kunagi olime. Tee sinna on ääretult pikk. Aga kõnesolev sõit oli jälle üks sammuke sinnapoole.

KAUR ALTTOA

Vanem-laborant SILVI PEIL



8. XI 1937 — 8. VI 1990

«Homseni siis . . .» olid Su viimased sõnad, kui lahkusid kateedrist. Ja käeviibe. Aga homset Sul enam polnud! Üheksateist aastat ja üks kuu olid Sa meiega. Alati täpne, kohusetundlik ja hoolas, haruldase töövõimega. Ikka abivalmis, vastutulelik ja muretsev. Võtsid kõike südamega. Ja südamesse — nii head kui halba, naeru kui nuttu . . .

Eestimaa leinapäeval, 14. juunil sängitasime Su maamulda Emajõe ürgoru kõrgele kaldapealsele Puiestee kalmistule. Vihma sadas. Sinu poolt tehtu jääb, ja mälestus Sinust meie südameisse.

Orgaanilise keemia kateedri
pere nimel
TULLIO ILOMETS

AKADEEMIA

ILMUNUD ON EESTI KIRJANIKE LIIDU KUUKIRJA
AKADEEMIA
1990. aasta 3. number:

Energia, entroopia, elukeskkond: Miks on keskkonnakaitse ka objektiivselt raske — **Karl Rebane**;

Murrangud kolmes maailmavaates ja valdkondade segunemine. I — **Daniel Bell**;

Punane kärbseseen animistlik-šamanistlikes kultuurides — **Maret Saar**;

«Absurdne aeg» ja kolm surma: Ühest Bernard Kangro luuletsüklist — **Hasso Krull**;

Kreeka filosoofia ja mõttemaailma sünnist — **Mait Kõlv**;

Seadustest, mis kujundavad poliitilist vabadust seoses konstitutsiooniga — **Charles de Montesquieu**;

Tõsi — Vilde utoopiast ja Eestist — **Eduard Vilde**;

Vana Tartu — **Ott Kangilaski**;

Vene kommunismi lätted ja tähendus. V — **Nikolai Berdjajev** jm.

Nõudke ajakirjanduse müügikohtadest.

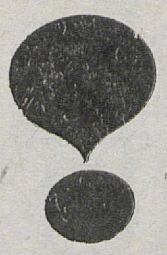

HEI, HEI RAAMATUKOGUSÕBER!

Alates **1. juulist** avatakse raamatukogu kl. 10.
Aga alates **7. juulist** on raamatukogu lahti suvise graafiku järgi:
kojulaenutused: E—R kl. 12—16;
lugemissaalid:
7.—15. juulini E—R 10—17,
16.—29. juulini E—R 10—20,
L—P 10—16,
30. juuli — 31. aug. E—R 10—17.

Uusi trükiseid

Orgaanilise sünteesi praktikumi laboratooriumitehnika. Teine trükk. H. Timotheus, A. Tuulmets. Tartu 1990, 400 eks., 68 lk., 70 kop.

Füüsika praktikumi töid keemiaosakonna üliõpilastele. II. Ivar Jaek. Tartu 1990, 295 eks., 112 lk., rbl. 1.

Kohalik süsteravi traumatoloogias ja ortopeedias. T. Savi, A. Eller. Tartu 1990, 700 eks., 40 lk., 40 kop.

Lasermeditsiin. Uudiskirjanduse nimestik 3. Tartu 1990, 500 eks., 120 lk., rbl. 1.50.

Teoreetilise majandusteaduse põhimõisted. Abivahend TÜ üliõpilastele teoreetilise majandusteaduse õppimiseks. Vambola Türk. Tartu 1990, 500 eks., 80 lk., 85 kop.

Patoloogilise füsioloogia õppetabelid. Metoodiline materjal arstiteaduskonna III kursuse üliõpilastele. Seitsmes, ümbertöötatud ja täiendatud väljaanne. Robert Looga. Tartu 1990, 750 eks., 204 lk., rbl. 1.50.

NB!

Semestri viimane ajaleht ilmub 29. juunil. See on lõpetajate erinumber, kuhu muud lood kahjuks ei mahu.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. ir. 2094. Tiraaž 2500 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 20 (1605) REEDE, 29. JUUNI 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

TEEST SAAB VÕITU KÄIES. MINGEM SIIS!

Ajaloo-teaduskond

Ajaloo-osakond

Arr, Anu
Berendsen, Veiko — kiitusega
Hiio, Ene
Kaasik, Marika
Kiik, Riina
Mölder, Kätrin
Ollerma, Siiri
Palginõmm, Eve
Parvits, Piret
Rahi, Aigi
Rommot, Anu
Ruttu, Maia
Rüütli, Ivar
Seljama, Anne-Ly
Tõnnov, Krista
Varrak, Anu — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. LINDA ERINGSON

Defektoloogiaosakond

Jakobson, Katrin
Kilk, Kaire
Koppel, Kadi
Kärner, Merike
Labidas, Marge
Merits, Marika
Mihhailov, Katrin
Mägi, Ines
Niidu, Merit
Niineste, Aime
Noormägi, Maire — kiitusega
Parv, Siiri
Peetso, Maia
Riistan, Lembi
Sulane, Margit
Tali, Liili
Tammaru, Kai
Uibo, Sirje
Viksi, Helle

Kursusejuhendaja
vanemõp. TIIU PUIK

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Demjantšenko, Konstantin
Ehasalu, Piia
Izonov, Viktor
Kanarbik, Mare
Kokk, Helle
Lall, Pelle
Maksimova, Irina
Meister, Külli
Mägi, Toomas
Rannamäe, Elvi
Taar, Elo
Udam, Sven
Väljataga, Ainiki

Kursusejuhendaja
dots. OLAF-MIHKEL KLAASSEN

Defektoloogiaosakond

Bunder, Heli
Eelmets, Sirly
Henk, Kaie
Ilves, Pille
Jerkavits, Ingrid
Kaarna, Tiiu
Kivipõld, Hilve
Kätt, Piret
Kula, Pilvi
Luik, Vilve
Merkuljeva, Liidia
Merkuljeva, Tiina — kiitusega
Mäses, Kai
Põldvee, Katrin
Raudkivi, Aive
Rosik, Aade
Savason, Anne-Ly
Strepkova, Anne
Türnpu, Marju

Kursusejuhendaja
vanemõp. TIIU PUIK

Psühholoogiaosakond

Koolipsühholoogia eriala

Annijerv, Annemai
Haljand, Tiit
Jõemägi, Ene
Kaldoja, Elve
Kelder, Andres
Nigol, Ülo
Oja, Marika
Rebane, Rein
Reinsalu, Veste
Roosimägi, Maarika
Rõhu, Eve
Solvak, Külli
Veier, Mai

Sotsiaalpsühholoogia eriala

Are, Anu
Alatalu, Kadi
Eik, Ellu
Elberg, Elle — kiitusega
Leinsalu, Riina
Mikkin, Mai
Misevicius, Algimantas — kiitusega
Põldmäe, Villu
Ollik, Asra
Simson, Reet
Tellik, Anne
Tihaste, Anne
Veski, Janne
Vjugin, Inna
Viidebaum, Lilija

Tööpsühholoogia eriala

Kaur, Elle
Kuresoo, Viive
Org, Taimar
Paju, Urmas
Sahkur, Helle

Kursusejuhendaja
prof. PEETER TULVISTE

Arsti-teaduskond

Raviosakond

Aart, Agnes
Aava, Ave
Ahlberg, Armen
Allik, Margit
Altraja, Alan — kiitusega
Arold, Anu
Aus, Anneli
Enno, Ester
Hanso, Indrek — kiitusega
Heinsoo, Maris
Hion, Tuuliki
Idla, Külli
Ilmoja, Madis
Ilp, Anu
Ilves, Kadri — kiitusega
Ilves, Katrin
Järna, Sünne
Järvekülg, Sigrid
Kail, Siim
Kalling, Siret
Karelson, Maire
Karin, Anneli
Kase, Marju
Kasema, Kadri
Kelk, Eve
Kersna, Anu

(Järg 2. lk.)

*

Vaid oma isikliku elu rajamine kindlale alusele sügavamas mõttes laseb inimesel tunda elu kui mõtestatud kulgu. Mida mõttekamana keegi oma elu näeb, seda suurema väega ta ise elus toimib. Inimene kannatab kõik välja, ainult mitte oma elu mõttetuse tunde, sest meel ja elu on üks ja sama... Meel on tegelikkuse vaimne tagapõhi... Sellest siis praegusel pöördeajastul kõigi nende, kes pole veel hingeliselt ja vaimselt välja surnud, sügav igatsus uue kokkupuute järele nii looduse kui ka vaimu algtätega.

HERMANN KEYSERLING
(1880—1946)

Maailm, kus me elame, on imeväärne ja täis lõputuid võimalusi. Inimese elu väärtus seisneb nende võimaluste äratundmises ja kasutamises. Me sünnime juhuslikus kohas ja igaühel on võimalus õppida seda, mida inimkond on juba teada saanud. Inimene võib õppida kõigilt ja kõike, kui ta vaid oskab õppida. Ka vilaalsust ja spontaansust saab õppida. Kõigepealt peaksime aga õppima tantsima. Peaksime oskama elus olla sama spontaanseid kui tantsides. Elu on tants ja tants on elu.

ARNOLD KEYSERLING
(s. 1922)
Taastrükk «Sõnumitoojast»
nr. 4 (28) 1990



Arsti-teaduskond

(Algus 1. lk.)

Kiviste, Kersti
Kokk, Kersti
Kokk, Tuuli — kiitusega
Korjus, Liia
Kortspärn, Peep
Kostjuk, Jelena
Kruup, Sven
Kullaste, Riin
Kuur, Riin
Kuusk, Krista — kiitusega
Kõvask, Anne
Känd, Kadri
Laane, Piibe
Laurimaa, Piret
Leedo, Sirje
Leheäär, Marianne
Lemsalu, Tiina
Lepamets, Brigita
Levo, Mart
Lindemann, Ingrid
Linnasmägi, Liina
Loonurm, Kaire
Luik, Ene
Lõivukene, Krista
Lõo, Andres
Mand, Eve
Metsla, Signe
Mikk, Alvi
Murruste, Marko — kiitusega
Mägi, Kadri
Noot, Heli
Nursi, Anne
Nõmm, Maire
Ojakäär, Arija
Ojasalu, Aivi
Orav, Mare
Orrin, Tambet
Padrik, Lee
Padrik, Peeter
Palo, Kadri
Palumaa, Kadi
Parts, Hille
Peetris, Ingrid-Liliana
Ploom, Kadi
Pokk, Paavo — kiitusega
Pook, Anu
Prikk, Kaiu
Põldoja, Elle
Põlluste, Kaido — kiitusega
Põlluste, Kaja
Reimand, Kadri
Rinne, Ilse
Rinne, Olavi
Ristimäe, Tiina
Roose, Indrek
Rostental, Katrin
Rüütel, Annely
Saarepuu, Kaja
Sang, Liina
Seidelberg, Katrin
Sepp, Kaja
Siinmaa, Kai
Siller, Aune
Sirokova, Sirli
Sorro, Ulvi
Sukles, Kai — kiitusega
Talving, Jaak
Tammeväli, Katrin
Teedumäe, Katri
Toom, Marje
Torm, Jaanus
Tähepõld, Peeter
Uibo, Rainer
Uusma, Marit
Valdaru, Mailis
Valma, Piret
Varres, Ahti
Veerus, Piret — kiitusega
Viira, Marge
Vilde, Karmen
Visnapuu, Piret
Väin, Edda
Väljaots, Kais
Ööpik, Merle

Kursusejuhendaja
prof. MÄRT SAARMA

(vene õppekeelega)

Alektorov, Miroslav — kiitusega
Balog, Artur — kiitusega
Begojan, Gajane
Dmitrijeva, Aljona
Grigorjan, Nune — kiitusega
Jefimova, Larissa
Kalle, Tiina
Kitija, Eliso
Knjaginina, Galina
Madfis, Vadim — kiitusega
Omiadze, Ludmilla
Poprošalova, Niina
Postolova, Ljudmilla
Severdjonok, Olga
Sindejeva, Natalia — kiitusega
Samirjan, Zarine
Sandrik, Jelena
Zujeva, Galina

Kursusejuhendaja
prof. MÄRT SAARMA

Pediaatriaosakond

Annus, Triine — kiitusega
Antson, Anne
Honga, Eda
Kaasik, Heli
Kukk, Terje
Konks, Anne
Käär, Linda
Kõbas, Kristel
Laht, Mari
Lepikov, Lea
Liivja, Pille
Luts, Katrin
Marran, Merike
Moosar, Leelo
Muug, Külli
Mäe, Maire
Nappa, Tiina
Normet, Ivi
Poobus, Signe
Post, Maire
Pruks, Ülle
Päär, Signe
Raave, Anneli
Rätsep, Merike
Sepp, Ave
Tammann, Tuuli
Tarraste, Sirje — kiitusega
Toikka, Berta
Toomsalu, Kale
Uriko, Aire
Uskam, Ulvi
Veinla, Maie

Kursusejuhendaja
ass. KAIE PRUUNSILD

Spordimeditsiiniosakond

Belokon, Sergei
Jasjukevitš, Tiia
Kadzaja, Marina
Kukstaite, Erneta
Oliškjavitšus, Davius — kiitusega
Pabarcus, Eduardas
Pranckevitciute, Jurate
Pruus, Avo
Rutkauskas, Ginas
Rutkauskiene, Jekaterina
Schmidt, Katrin
Smilgjavitčute, Ale
Talamanov, Oleg — kiitusega
Telberene, Elektra
Valantiejiene, Jurate

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KÄRU

Spordimeditsiiniosakond (kõrgema kehakultuuri-haridusega)

Arutjunjan, Varuzan
Belan, Valeri
Dokšina, Irina
Džavadova, Irina
Halatjan, Ovik
Hodžageldijev, Tšarõmõrat
Hutšišvili, Malhazi
Jevtejeva, Veera
Junjajeva, Anna
Järvelaid, Mari
Karpuk, Džemma
Klimbek, Klara
Komarovskaja, Nadežda
Konovalova, Galina
Kritsjuk, Vassili
Krõšen, Jelena
Külm, Erki
Lihhatšova, Marina
Makarova, Jelena
Maslov, Oleg
Maslova, Natalja
Sanojan, Marina
Predko, Irina

Kursusejuhendaja
prof. TOOMAS KÄRU

Stomatoloogiaosakond

Anderson, Ly
Dovbõš, Aleksander
Hunt, Merike
Jakoobi, Svea
Kahar, Aili
Kuningas, Reet
Kurvits, Silja
Kuusemets, Ene
Lahe, Jaan
Laks, Kaja
Lamp, Anu
Lehes, Kersti
Lokko, Hella
Luht, Robert
Luide, Maie
Mark, Helle
Orro, Kersti
Pisk, Kristiina-Mari
Praats, Kaire
Pärg, Elo
Rebane, Anu
Reinaste, Kaido
Sada, Svetlana
Sprengk, Anneli
Talving, Maret
Tarum, Andres
Tootsi, Anu
Truija, Indrek
Uibo, Nele
Vuks, Andrus
Vuks, Eve

Kursusejuhendaja
dots. NADEŽDA VIHM

Farmaatsiaosakond

Aleksandrov, Maie
Allmann, Annely
Alt, Ene
Elland, Marika
Ernits, Merle
Hainla, Liia
Jõks, Margit
Jürgenson, Anu
Kask, Raivo
Kask, Ruta
Kirotar, Aune
Kuldma, Külli
Lainemurd, Katre
Lelumees, Merit
Mutt, Kadri
Ojaveer, Eda
Oraste, Riina
Pilve, Enn
Pilve, Helle — kiitusega
Raide, Made
Rand, Piret
Rebase, Katrin
Redpap, Anu
Sarap, Evelin
Sukk, Riina
Tooming, Kristina
Vaha, Tiiu
Vilgelm, Mai
Vilpart, Piret
Välis, Lli

Kursusejuhendaja
vanemõp. AIN RÄAL



Bioloogia-geograafia-teaduskond

Bioloogiaosakond

Aumees, Andrus
Drews, Monika — kiitusega
Harak, Margus
Hegren, Marina
Idla, Inna
Jaagant, Ivo
Kalling, Anne
Kübar, Kaja
Laks, Silja
Lett, Urmas
Marits, Reet
Mikelsaar, Hannes
Männil, Peep
Pall, Peeter
Petuhov, Merike
Pilt, Lehti — kiitusega
Pilvet, Lea
Raunap, Riinu
Remm, Maido — kiitusega
Rohi, Mall
Saarma, Urmas
Sellis, Urmas
Sepp, Monyca
Sõelsepp, Thea
Tambets, Meelis
Tiigimägi, Piret
Truumaa, Irja
Vaar, Hele
Veegen, Annelie
Vetemaa, Markus
Vilbaste, Enn

Kursusejuhendaja
vanemõp. RIHO KÕIVEER

Geograafiaosakond

Alliender, Kaja
Ainsaar, Mare
Kliimask, Jaak
Leinsalu, Reivo
Mõisja, Kiira — kiitusega
Peil, Tiina
Ploom, Irene — kiitusega
Pormeister, Merle
Puura, Taime
Pärnpuu, Aivar
Ranniku, Indrek
Soomer, Angela
Trumm, Avo
Vaht, Gunnar
Vaht, Ülle

Kursusejuhendaja
dots. RIHO MÄELO

Geoloogiaosakond

Alasi, Kalle
Ehte, Külli
Kalamäe, Peep
Kansi, Kaido
Kuusing, Merle
Lepland, Aave
Lepland, Aivo
Nelke, Peedo
Nemliher, Jüri
Noor, Allan
Pihlar, Rein
Vendt, Maire

Kursusejuhendaja
vanemõp. RIHO MOOTSE

Filoloogia-teaduskond

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Aadel, Pille
Allorg, Iris
Bagala, Chätrin
Erelt, Pekka
Hendrikson, Ülle
Heldema, Tiiu
Kalvele, Marika — kiitusega
Kaust, Loone
Kern, Katrin
Kivine, Heddy
Koger, Lilian
Konsa, Piret
Kurvits, Anita
Kuusik, Tiina
Kõvatomas, Ene
Käiväräinen, Kirsti
Kõss, Tiia
Laak, Marin
Laats, Aile
Linnart, Jana
Loper, Ines
Mägi, Piret
Oidekivi, Rein
Pais, Monika
Pennonen, Tiina
Piibeleht, Ivi
Ratas, Reet
Sepp, Thea
Siim, Signe
Särg, Indrek
Tael, Tiina
Talv, Ene
Tint, Marika
Verschik, Anna — kiitusega
Vüdik, Katrin
Vutt, Andriela — kiitusega
Võik, Ilona — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. JAAK PEEBO

Žurnalistika eriala

Astok, Hannes
Kaats, Inga
Kallaste, Vilja
Kannik, Indrek
Kokk, Aavo
Kukk, Kristel
Lang, Tiina
Murutar, Kati
Narmont, Donatas
Nobel, Ene
Post, Evar
Pruuli, Tiit
Pullerits, Priit — kiitusega
Reinart, Tiina
Reinart, Tiit
Soidro, Mart
Tamm, Piret
Tiikmaa, Helle
Veldre, Ülo

Kursusejuhendaja
dots. SULEV UUS

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Aidnik, Katrin
Gabor, Jana
Hendrikson, Tiina
Kaljas, Margit
Karro, Reet — kiitusega
Kork, Kaie
Lembinen, Sulo
Lukk, Alliki
Pukk, Anu
Punning, Triinu
Reinmann, Kartoa
Rihvk, Pille
Rusetski, Regina
Zvirik, Kadi
Timma, Tiia
Toming, Maive
Trummel, Asta
Vaher, Klea
Veskis, Aire-Mae — kiitusega
Viherpuu, Ave — kiitusega
Viru, Epp
Vist, Kadi

Kursusejuhendaja
vanemõp. LEILI KOSTABI

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Antzon, Kaari
Eik, Jaanika
Joon, Ann-Aet
Kikas, Piret
Kivi, Katrin
Koop, Katrin
Käppa, Kadri
Lohvart, Signe
Lupp, Marge
Mäeorg, Tiina
Mäeots, Anu
Rokk, Maret
Villenthal, Pille

Kursusejuhendaja
dots. KOIDU UUSTALU

Prantsuse keele ja kirjanduse eriala

Alep, Tiina
Kits, Kai
Siig, Signe
Siirak, Ülo
Sisask, Kaia
Uibo, Tiia

Kursusejuhendaja
vanemõp. ANU TREIKELDER

Vene keele ja kirjanduse eriala

Aimsalu, Mare
Anton, Andres
Anton, Jana
Borissov, Tiina
Juhkov, Krista
Kais, Aila
Kalberg, Tiia
Kazieva, Renata
Koorep, Jana
Laikjõe, Marina
Maidla, Katre
Mällo, Diana
Otsing, Anneli
Pukonen, Mailis
Puck, Kaja
Roosiõis, Angela
Sildnik, Rita
Säde, Inga
Teetlok, Mai
Tohver, Ilona
Volmer, Külli

Kursusejuhendaja
vanemõp. SVETLANA MELTSER

(vene rühm)

Aleinikova, Natalja
Amelin, Grigori
Berštein, Jevgeni
Besprozvannõi, Vadim — kiitusega
Blumbaum, Arkadi
Bogatšova, Milena
Bolotov, Dmitri
Gehtman, Vladislava
Jakovleva, Natalja
Krehhova, Svetlana
Kritsjuk, Anžella
Kuzovkina, Tatjana
Makarova, Jana
Matvejeva, Natalja
Milerman, Irina
Orehhova, Svetlana
Poberjozovskaja, Alla
Prokopenko, Alla
Savitševa, Irina
Semenjura, Aljona
Žukov, Kirill
Timina, Natalja
Tirul, Irina
Vardanjan, Tatjana
Veisman, Niina

Kursusejuhendaja vanemõp.
JELIZAVETA-KARINA KOSTANDI

Mittestatsionaarsed lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Ahk, Ülle
Allik, Kaja
Erik, Hilju

(Järg 2. lk.)



Filoloogiateaduskond

(Algus 2. lk.)

Grün, Ille
Heinsalu, Kadi
Järvine, Aire
Kaldvee, Anu
Karu, Ilola
Kask, Tiiu
Kolli, Malve
Koorep, Piret
Kullamägi, Iris
Lehtmets, Kadi
Lohmann, Airi
Malin, Jaan
Mäemets, Madis
Pajur, Liivi
Pilden, Kaia
Punga, Janika
Pärg, Epp
Pärnpuu, Maarika
Randmaa, Kersti
Riba, Karin
Roosileht, Aime
Rähni, Mare
Salu, Meery
Schmidt, Maie
Sepp, Tiina
Toomas, Merike
Trubon, Terje
Truve, Kene — kiitusega
Tuude, Marju
Tuvi, Edna
Vahtramäe, Ell

Kursusejuhendaja
dots. JAAK PEEBO

Žurnalistika eriala

Haravee, Juhan
Valmis, Aarne

Kursusejuhendaja
dots. SULEV UUS

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Lindman, Marika
Meigo, Laida
Ploom, Marju
Tambur, Katrin

Kursusejuhendaja
dots. KOIDU UUSTALU

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Aavik, Svea
Hakkaja, Mirjam
Jalakas, Ene
Kivastik, Sulev
Kriisa, Leelo
Merirand, Marika
Metslang, Meelis
Peep, Tiina
Rebo, Ülle
Urb, Ilona
Vanala, Merli

Kursusejuhendaja
dots. AINO JÖGI

Vene keele ja kirjanduse eriala

Fjodorova, Inna
Fridljand, Vladimir
Harak, Veolla
Hotko, Larissa
Kannimäe, Valli
Klepikova, Irja
Kodas, Tatjana
Kravetskaja, Valentina
Medvedjev, Jevgeni
Põldvere, Kirti
Saage, Kristel
Saveljeva, Larissa
Stepanenko, Galina
Valme, Natalja
Vanatoa, Allan
Viks, Anu

Kursusejuhendaja
dots. EDA VAIGLA



Füüsika-keemiateaduskond

Keemiaosakond

Aab, Alar
Aluvee, Alar
Burk, Peeter — kiitusega
Ers, Pille
Haga, Anneli
Järv, Margus
Kattel, Ene
Kuldvee, Ruth
Külm, Marju
Laane, Tiiu
Laht, Tarmo
Lehtaru, Jaan
Liiva, Krista
Maranik, Karin
Mäemets, Vahur — kiitusega
Olju, Beata
Orav, Aivo
Paidla, Aivar
Pappel, Kersti — kiitusega
Puolakainen, Tiina
Reinet, Heli
Saar, Kaja
Siimar, Annaliisa — kiitusega
Soone, Alo
Soonets, Urve
Tamm, Toomas — kiitusega
Tiisler, Ulvi
Tõnsberg, Endrik
Veer, Margit
Veiderma, Riin

Kursusejuhendaja
vanemõp. HENN KUUS

Füüsikaosakond

Alles, Harry
Anissimov, Igor
Einberg, Urmas
Eintalu, Jüri
Kalajas, Gunnar
Kask, Kill
Keskpaik, Ivar
Kimmel, Veljo
Kutser, Tiit
Laidus, Urve
Mikli, Valdek
Ojaveer, Ott
Petersell, Toomas
Pärn, Roland
Reinson, Urmas
Tars, Märt
Tisler, Priit — kiitusega
Veddel, Lembit
Vellerind, Rain
Voog, Allan

Kursusejuhendaja
dots. KALEV TARKPEA



(vene õppekeelega)

Bazanova, Natalia
Boiko, Sergei
Djomina, Tatjana — kiitusega
Eivin, Leonid
Gontšarov, Vladimir
Menova, Galina
Tšarnjavski, Jevgeni
Tšurilova, Tatjana

Kursusejuhendaja
vanemõp. ENN PÄRTEL

Kehakultuuriteaduskond

Allik, Tiia
Ankru, Krista
Arro, Ain
Hansar, Leo
Järvelainen, Riho — kiitusega
Jürimäe, Jaak
Kallaste, Merike
Karvak, Eino — kiitusega
Kits, Kaja
Koolmeister, Henn — kiitusega
Koolmeister, Katrin
Kruuda, Kerstin
Kurm, Anu
Kõrgesaar, Kairi
Lill, Peep
Linnas, Taimo
Linnas, Tiia
Mast, Helen
Maiste, Magnus
Meema, Piret
Merusk, Mae
Männik, Hannes
Nigul, Alar
Orav, Priit
Orrin, Leles
Paavel, Jüri
Paavel, Kaire
Palk, Andres
Prave, Ergo — kiitusega
Prave, Marika
Purret, Aire
Rahnik, Merike
Rahnik, Vallo
Rattur, Andres
Susi, Anu
Tündre, Hanno
Unger, Pille
Valgepea, Eve
Veede, Einar

Kursusejuhendaja
vanemõp. ARNE LAOS

Vene osakond

Balõkina, Svetlana
Ivanova, Irina — kiitusega
Kapanen, Irina
Kurotškina, Olga
Lakstigal, Andrei — kiitusega
Makušin, Valeri
Mussanova, Jelena
Mürsep, Margarita
Osseiko, Svetlana
Riehakainen, Larissa
Tsetski, Viktor

Kursusejuhendaja
dots. REIN TORM

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Kiblik, Aleksander
Koorep, Peeter
Kottise, Margit
Kütt, Kalev
Laanemäe, Alar
Lelumees, Toomas
Lepik, Endel
Minn, Meelis
Reelo, Zanna
Siilak, Andres
Veebel, Ain





Matemaatika-teaduskond

Matemaatika eriala

Auksmann, Eva
Aus, Jana
Dalberg, Lembit
Dalberg, Reet
Halapuu, Aivar
Heinsaar, Merike
Häng, Mare
Ingo, Juta
Järvala, Riin
Kaljuste, Alar
Kamenik, Eha
Krüüts, Alli
Lember, Tiina
Loodus, Eva
Lubja, Kairi
Musting, Tiia
Orav, Marje
Priimus, Age
Raudver, Piret
Reino, Tiina
Sepp, Sirje — kiitusega
Stoicescu, Grigore-Kalev
Tamm, Taimi
Uritam, Mare
Veevo, Anneli

Kursusejuhendaja
dots. TIIT LEPMANN

Rakendusmatemaatika eriala

Annus, Juta
Jeletski, Iris-Barbara
Järv, Rita
Kiissel, Andi
Latik, Leela-
Luik, Elger
Luik, Piret — kiitusega
Reha, Kadri
Rämmer, Annela — kiitusega
Truusa, Piret

Kursusejuhendaja
dots. MATTI FISCHER

Matemaatika eriala (vene õppekeelega)

Aleksejev, Igor
Bõstrova, Darja
Gorohhova, Tatjana
Gron, Irina
Kinner, Larissa
Krutetskaja, Tamara
Maširina, Jelena — kiitusega
Peets, Silvia
Pokinboroda, Svetlana
Poljanker, Katrin
Rjabtseva, Marina
Strugovets, Natalja
Škiljova, Inna
Volodarski, Juri

Kursusejuhendaja
dots. UNO KALJULAID



Majandusteaduskond

Kaubandusökonoomika eriala

Birk, Anu — kiitusega
Hiie, Katrin
Jõeäär, Tiiu
Krieger, Margit
Laikjõe, Andres
Lepind, Kati
Nigol, Ebbe
Nigul, Ago
Oidekivi, Merle — kiitusega
Pillov, Signe
Pung, Anneli
Sikk, Ingrid
Stroom, Kristiine
Sulg, Marianne
Suurkütt, Ave
Talv, Anneli
Tammjärv, Kerstin
Tamvere, Eha
Toobal, Hillar
Tuiksoo, Ester
Tuulik, Mirja — kiitusega
Vällo, Silja

Kursusejuhendaja
dots. MARE JÄRVEOTS

Rahanduse ja krediidi eriala

Hendrikson, Heiti
Juppets, Epp
Jürgenson, Agnes
Jürgenson, Andrus
Kask, Rita
Kruto, Ülla
Liivamägi, Vello
Melts, Monika
Pant, Enn
Raag, Taimi
Rentel, Liivi
Sarapuu, Üllar
Sein, Kristi
Sõerd, Aivar
Vaserik, Üllar
Vessel, Heidi
Vetik, Viljo

Kursusejuhendaja
dots. NADEŽDA IVANOVA

Tööstuskaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Ansu, Heidi
Astmäe, Aira
Jõesaar, Margit
Kalam, Heidi
Kukk, Taivi
Käärid, Tiiu
Luup, Tiiu
Möller, Kaja
Nugis, Ellen
Nugis, Sven
Paukson, Margit
Raudsepp, Mart
Solom, Tuuli
Subi, Signe
Talli, Koidu
Trei, Kaia
Vilt, Veldi

Toidukaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Aasmäe, Katrin
Brandmeister, Inga — kiitusega
Meerits, Siivi — kiitusega
Mölder, Pille
Oll, Viire
Reinsberg, Marika
Roose, Eve
Seliste, Eike
Talvis, Ulve

Kursusejuhendaja
dots. T�õNU MAURING

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi eriala

Karniol, Monika
Karolin, Monica
Kaurla, Thea
Kroll, Karin
Kutsar, Kristel
Kuusmann, Monika
Kõrtsmann, Kai
Maisvee, Tiina
Meos, Terje
Meri, Liivi
Merits, Katty
Mälksoo, Monika
Närap, Tea
Orro, Elmar
Prangel, Sirle
Randrüüt, Kai
Raup, Siivi
Rospu, Krista
Tigane, Reet
Tooming, Liivi
Toompuu, Tuuli
Tregubova, Inga
Tõugjas, Joel
Unt, Tiina
Viir, Epp
Välja, Meeme

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

(vene õppekeelega)

Filippova, Veronika
Fjodorova, Eva
Folkman, Irina
Gaidunko, Irina
Kipper, Tuuli
Kotelevskaja, Galina
Lebedeva, Natalja
Mihaltšenko, Jelena
Pesjukova, Tatjana
Tarasenko, Tatjana
Titenok, Irina
Tšerenkova, Lena
Volkov, Valeri
Õispuu, Irina

Kursusejuhendaja
vanemlab.
MARINA PODGORNAJA

Majandusküberneetika ja statistika eriala

Priske, Marika
Reinsalu, Eire
Suits, Raul
Uibo, Annely
Uibo, Jaano — kiitusega
Vahur, Urmas
Viigimäe, Anneli
Värton, Kairit

Kursusejuhendaja
dots. HELJE KALDARU

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Kaubandusökonoomika eriala

Aas, Astrid
Gailan, Merike
Haaboja, Üllar
Haljak, Mare
Helin, Anneli
Härmaorg, Ülo
Johanson, Tiina
Juht, Ülle
Juurmaa, Renate — kiitusega
Kivi, Helle
Kull, Tiiu
Kuzemtšenko, Marianne
Kämärä, Erži
Liiva, Riina
Lillepõld, Maia
Lubi, Külli
Lumi, Tiina
Länts, Katrin
Maask, Ülle
Martinson, Külli
Mihkelsaar, Liivi
Must, Andres
Paakspuu, Merike
Pütsep, Viive
Reek, Siiri
Salmistu, Kady
Suurmann, Marika
Talmar, Rain
Teder, Silja
Toppi, Janika

Kursusejuhendaja
dots. PEETER VIIRES

(vene rühm)

Bodnar, Anžella
Himišinets, Galina
Karatšev, Vladimir
Karpova, Marina
Kiblik, Irina
Korol, Marina
Kuzmitševa, Ida
Mihailova, Natalja
Mihailova, Larissa
Pavljuk, Irena
Rozenfeld, Irina
Sahharova, Natalja
Salukvadze, Tamaz
Sibalova, Ljudmilla
Žurkina, Svetlana
Tsetsulina, Irina
Totšilina, Nadežda
Tšerjomuškina, Inna
Us, Tatjana

Kursusejuhendaja
dots. MARE JÄRVEOTS

Rahanduse ja krediidi eriala

Annus, Leelo
Hakman, Hiie
Johanson, Rita
Kaare, Jaak
Karm, Anneli
Kuslap, Anu
Kõiv, Jana
Laanemaa, Airi
Metsoja, Kaire
Murula, Ülle
Nõps, Ülle
Paala, Raivo
Paasoja, Külli
Pagel, Heiki
Paidra, Ülo
Roosioja, Aime
Runnel, Ingrid
Rõigas, Enn
Timm, Ave
Tättar, Tiina

Kursusejuhendaja
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi eriala

Elias, Irja
Feldman, Ülle
Kard, Margus
Meus, Maarika
Mälgi, Anu
Palmipuu, Mai
Tepper, Piret
Varamäe, Tiina



Õigusteaduskond

Ahse, Annely
Eelmets, Reeli
Eensoo, Margus
Hallikvee, Lii
Heido, Raul
Inno, Ave
Kallemaa, Kaupo
Kase, Annely
Kase, Üllar
Kiidjärv, Donald
Kiris, Hannes — kiitusega
Koger, Aivar
Koks, Agne
Kraavi, Krista
Krüüner, Külli
Kulpson, Tiina
Kuningas, Kalev
Kuusk, Maarika
Kõrgesaar, Urmas
Künka, Kairi — kiitusega
Logberg, Inken
Lään, Harras — kiitusega
Mark, Maili
Mark, Meelis
Mulla, Heli
Mäesalu, Eiri
Nemsitsveridze, Zakaria
Ojuland, Kristiina
Paron, Ene
Paron, Raino — kiitusega
Parts, Triin
Raudsepp, Margit-Marit
Roht, Tiina
Saar, Margit
Saarsalu, Katrin
Schults, Alar
Schults, Piia
Sepp, Tiit
Siigur, Erik
Siil, Riho
Sillaste, Toomas — kiitusega
Suvalov, Ardi
Tartu, Meelis
Tenso, Vahur
Tibar, Eva
Tomberg, Helen-Lumelille
Tomberg, Toomas
Uuli, Andres

Kursusejuhendaja
dots. ERIK KERGANDBERG

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Alas, Nona
Andrekson, Piret
Antje, Riina
Arro, Ira
Jõgeva, Margit
Kaldas, Erik
Kesküla, Ivi
Korol, Piret
Meigas, Jaan
Mägi, Arno
Nõmmoja, Siim
Ollema, Agnes
Paabumets, Marko
Paju, Riina
Pruus, Aarne
Purdelo, Tiiu
Pärsimägi, Andra
Reinik, Ingrid
Riisna, Küllike
Räst, Riinamall
Saan, Urve
Saar, Jana
Saarpere, Vivian
Siiboja, Eda
Simm, Piret
Suursaar, Sven
Tiisler, Kait
Timm, Elvo
Topinko, Peeter

Vene rühm

Artemjeva, Elvira
Balaban, Svetlana
Bolonenkov, Vladimir
Iltšenko, Igor
Jegorova, Niina
Kapustin, Aleksei
Kovaljova, Tatjana
Matjuško, Vladimir
Mikkolai, Jelena
Ogneva, Tatjana
Otsalu, Valentina
Radko, Jelena
Rogalevitš, Roland
Šablonin, Igor
Voronkova, Rimma

Kursusejuhendaja
dots. JÜRI JEGOROV



Selle lehe piltidele on jäänud juristidiplomi omanikud. Täna antakse aulas õppeaasta viimased diplomid arstidele. Peahoone esimesel korrusel vormistavad oma pabereid Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli astujad. Nende ja ka kõigi teiste sügissemestri avaaktus on esmaspäeval, 3. septembril. Siis ilmub ka järgmine «UT».

HÄÄD SUVE!

*

TÄÄMBÄ OM PIITREPÄIV

Kui talvine peetripäev (22. II) on tuntud Lääne-Eestis, siis suvise peetripäeva (kirikukalendris peeterpaulipäeva) traditsioon on ida- ja lõunaeestiline, olles kõige rikkalikum Setu alal. Kogu peetripäeva kombestikus on palju analoogiat jaanipäevaga. Peetripäev on üks kevade ärasaatmist ning suvesoojuse saabumist märkivaid pühi.

* * *

Pääle jaani viis päivä om piitrepäiv. Piitre, püha Krõstusõ sulanõ. Piitrele paastõtas ka. Vanast peeli piitrepito, kul'atõdi väläh, laulti, karati, tuld tetti.

Setu

Piitrepääväst tegevä pernaasi sõira, viidi papilõ ka võidu ja sõira.

Setu

Piitrepääväst nakas jo suvi handa tagasi kiskma.

Setu

Pääle peetrepäävä kägu inämb ei kuugu, tima kiil jääs sõs kinni ja tima saavat tsirkhaukas.

Rõuge

Kui sajab p[eetri]päev, saab palju tulekahje piksega.

Hargla

Peetre peeretas pajo kinne.

Rõngu

Kui peetripäeval vihma sajab, sajab ühtelugu seitse öödpäeva.

Rõuge

«Eesti rahvakalendrist»

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2172. Tiraaž 3000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

GAUDEAMUS IGITUR

Gaudeamus igitur,
Iuvenes dum sumus;
Post iucundam iuventutem,
Post molestam senectutem
Nos habebit humus!

Vita nostra brevis est,
Brevi finietur,
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur.

Vivat academia,
Vivant professores,
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quaelibet,
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgines
Faciles, formosae,
Vivant et mulieres,
Tenerae, amabiles,
Atque laboriosae!

Vivat et respublica
et qui illam regunt,
Vivat nostra civitas,
Maecenatum caritas,
Qui nos hic protegunt!

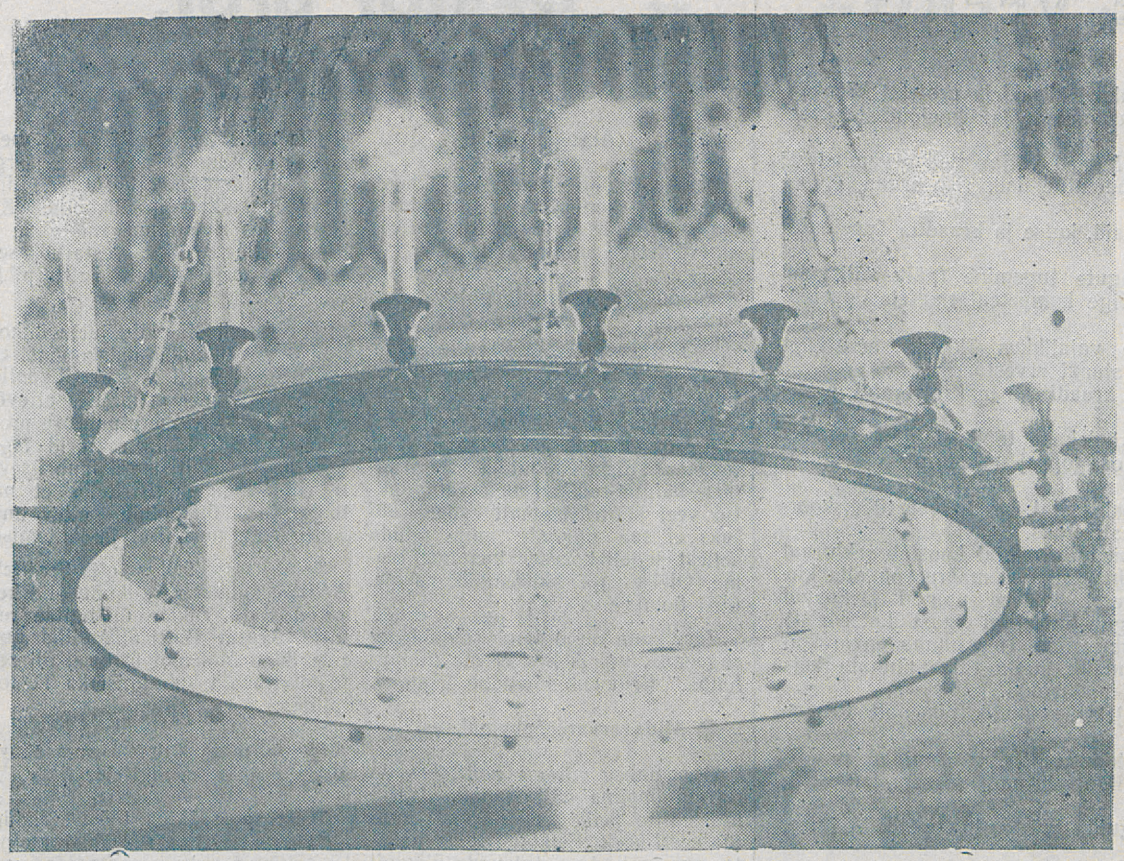

Kuni oleme noored,
olgem alati rõõmsad;
pärast ilusat noorust
ja koormavat vanadust
omandab meid muld!

Meie elu on lühikene,
jõuab kiiresti lõpule.
Tuleb surm kiiresti
ja röövib meid julmalt,
säästmata kedagi!

Elagu akadeemia,
elagu professorid!
Elagu iga meie liige!
Elagu meie ühiskond
ja alati olgu nad õites!

Elagu kõik tütarlapsed,
kergejalgsed ja kaunid!
Elagu ka naised,
õrnad ja armastusväärsed
ning töökad!

Elagu ka vabariik
ja need, kes teda juhivad!
Elagu meie rahvas
ja metseenide heldus,
kes meid siin kaitsevad!



Rektor prof. JÜRI KÄRNER ütleb, et:

* ülikooliharidus on veel lahti mõtestamata
* ülikoolide tunnuslause on: universaalsus, erinevus, sõltuvus

● **Ülemnõukogu Presiidium registreeris 9. augustil Tallinna Tehnikaülikooli põhikirja. Meie ülikooli põhikirja projekt ilmus TÜ lehes 22. juunil. Projekti arutati juunikuu lõpus TÜ nõukogus, seda jäi viimistlema redaktsioonikomisjon. Nõukogus kinnitamisega põhikiri jõustus. Selle põhjal paar küsimust:**

1) kas on põhimõttelisi erinevusi meie ja TTÜ põhikirja vahel?,

2) kas me oleme valmis selle põhikirja järgi õpetama ja õppima?

Meie põhikirja esimene variant võeti ülikooli nõukogus vastu juba 1988. aastal. Ligi aasta soojendati seda Hariduskomitees ja Ministrite Nõukogu aparaadis. Olgugi et Hariduskomitee kolleegium andis sellele kiitva hinnangu ja suunas edasi, leiti sel ajal, et mitmed asjad, nagu näiteks teaduskraadide määrus, on veel lahtised. Ei peetud vajalikuks meile iseotsustamist anda ka spetsialistide planeerimisel, see kõik kuulus Plaanikomiteele. Selle aja jooksul toimus aga ühiskonnas nii palju muudatusi, et põhikirja tekst ei rahuldanud meid enam.

Praegune põhikiri puudutab põhimõttelisi küsimusi, mitmete suurte allüksuste osad on sealt veel välja jäetud. Teaduskondade jt. allüksuste põhikirjad tulevad samuti. Kiirustada sellega ei saanud, olgugi, et oli vastupidiseid seisukohti. Mitmes teaduskonnas jõutakse just nüüd nii kaugele, et korrastatakse oma õppetoolide süsteemi. Võib-olla mõeldakse ka rohkem sellele, mida tähendab ülikooliharidus. Ülikooliharidus ei ole veel lahti mõtestatud. Ülikooli peale vaadatakse kui keskkooli jätkule oma klassisüsteemiga. Tõeline ülikooliharidus on doktorite koolitamine.

Mis puutub kahe kõrgkooli põhikirja erinevusse või sarnasusse, siis seda peaks hindama mõni jurist. Mina usaldan asjatundjaid. Erinevusi on kindlasti, juba profiilid on erinevad. Ülikoolidel ju ongi praegu ülemaailmseks deviisiks: **universaalsus, erinevus ja üksteisest sõltuvus.** Mida suuremad on erinevused, seda rohkem on võimalik üksteiselt õppida.

Kas me aga oleme valmis uue põhikirja järgi õppima ja õpetama? Inimene on üldiselt kogu aeg olnud valmis õppima, kas kõik kohe aga õpetama? Eks siingi ole oma üleminekuperiood ja tõenäoliselt ei saa me oma jõududega hakkama. Peame lepingute alusel võtma tööle õppejõud, kellele maksavad palka meie välisfondid. Ainult sellise värske vere sissetoomisel on võimalik kiiremini edasi liikuda õige ülikoolihariduse suunas, kraadiharidus suunas. Lühiajalisi lepinguid on juba rohkem sõlmitud, pikaajalisi alles kolm **(soome keele, saksa keele ja rootsi keele lektoritega).** Tahame luua ka **Balti riikide keelte lektorikohad.** Kõige rohkem on väliseestlaste poolt välja pakutud majandusteaduslikke sidemeid. Näiteks Kanada valitsus on lubanud toetada majandusdoktorite 3—4-aastast koolitamist Balti ülikoolidest. Oleme niisugustest koostööprogrammidest väga huvitatud ja loodame, et kui inimene on seal selle koolituse kätte saanud, tuleb ta meile ka tagasi.

● **Mida arvate tänavustest vastuvõtuprobleemidest? Kas ülikooli eksamitega või eksamiteta? Medalistide eelisõigused? Jne.**

Arvan, et eksamiteta vastuvõtt ülikooli saab rohkem teoks siis, kui on olemas gümnaasiumid, kus viimase kahe aasta jooksul valmistatakse ette ülikooli tulekuks. Praegu on ju ülikoolis kaks esimest aastat tegelikult gümnaasiumi kaks viimast aastat. Ameerika mõistes on see kolledžiharidus, kus on võimalik aineid valida ja ilmnevad selgemini noore inimese võimed ning huvid. Nii et kui on olemas korralikud gümnaasiumid või suudame hakata tegema süvaõpetusega vaheastmeid, kus saadakse lähetus kõrgkooli, alles siis võivad sisseastumiseksamid ära jääda. Parema selektsiooni huvides võiks teaduskond algul vastu võtta ilma kitsamalt jagamata. Kitsama eriala õigem valik selgub siiski paari esimese aasta jooksul.

Medalistidest suurem probleem on vahest hoopis hilisemas **väljalangemises.** Miks see on nii? Kas on infovaegus? Kas noor inimene teab tõesti ülikoolist nii vähe? On viga meie oma süsteemis, et me ei suuda infot levitada selle kohta, mida tähendab ülikoolis õppimine? Üliõpilasel peaks olema muidugi suurem valikuvõimalus õppejõudude vahel. Turumajanduslikus süsteemis korrastuvad need asjad suuresti iseenesest. Kui aga ka ülikoolis surutakse noor inimene kooliraamidesse ja hakatakse kõike sisse tampima nagu keskkoolis, tekib ruttu pettumus.

Paljud on käinud juba välismaal õppimas ja täiendamas, ka õpetamas ning ülikooli lehes võiks hakata kirjutama rubriigis «Ülikooliharidus» sellest, mida üldse ülikooliharidus tähendab. Nüüd kogeme seda juba ise oma üliõpilaste najal, kes välismaalt õppimast tulevad, ja ütlevad, et see ei ole üldse see, mis meil. Tore on kuulda, et nad jõuavad sellisele arusaamisele, aga miks see ei ole neile varem selgeks tehtud.

Ülikooliharidus on valmistumine kraadieksamiks. Ülikoolile antakse ülikooli nimi sellest hetkest, kui ta on suuteline doktoreid koolitama. Kui tal ei ole doktoriprogrammi, ei ole ta ülikool.

Ülikooli ajalehes ilmus paar aastat tagasi bioloogiatudengi Killu Tõugu kirju Ameerikast. Üks New Yorgi ülikool pakkus talle PhO-programmi koguni kahel alal, ta valis molekulaarbioloogia. Ta saab ka stipendiumi. Küsitlemine, mille põhjal ta välja valiti, oli kestnud 10 tundi.

(Järg 2. lk.)

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 21 (1606) REEDE, 31. AUGUST 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

VALITSUSE VEERG

28. augusti istung

● **Põhiliselt arutati EV haridusministri käskkirja projekti kõrgkoolide õppe-teadusliku personali töötasustamisest ja õppejõudude koormuste arvestamisest.**

Arutelu oli elav, sõna võtsid kõik. Mõned väljavõtted arvamustest:
— projekti on koostanud ebakompetentne isik (ise arvan, et see sobib ühiskonnateadlastele);
— koormab ja ekspluateerib nooremaid, kutse ja kraadita õppejõude, liigselt normeeritud;
— auditoorne töö pole ainult loengute lugemine (näit. välismaal usaldatakse eksamite vastuvõtmine kõige kompetentsematele õppejõududele);
— kahtluse alla seati piirkoormuse vajalikkus (lõpuks arvati, et isegi minimaalmäär peaks olema) ja staaži arvestamine;
— kaheldi, et kas on vaja kutse- ja kraaditasu maksta eraldi, peaks jääma vaid üks;
— leiti, et selle määruse järgi ükski dekaan tööle ei jää;
— ei saa alahinnata juhendamise osa õppejõu koormuse arvestamisel;
— ei ole reaalne, et palk muutub igal aastal: see halvab tööd, koormus muutub mõttetuks, inimene jääb kaitsetuks.

Rektori täiendus. Kirjalike õiendite põhjal koostab rektoraat Haridusministeeriumile oma vastuse ning kui uus määrus on alla kirjutatud, jagab ülikool teaduskondadele keskmised palgad. Dekaanid koos oma ekspertide, s. t. nõuandjatega (mõistagi igast kateedrist) hakkab seda teaduskonna sees diferentseerima. Hea onuna enam kõigile võrdselt palka määrata pole võimalik, nüüd tuleb hinnata kõrgema kvalifikatsiooniga produktiivset teadustööd.

Kahjuks ei ole ruumipuudusel projekti võimalik pikemalt tutvustada, vaid paar näidet:

* õppejõu koormus nädalas 6 auditoorset (loeng, seminar, praktikum, laboratoorne töö) ja 6 mitteauditoorset tundi (eksam, arvestus, juhendamine);
* teadurid peavad pidama ka loenguid, kui nad õppetööd ei tee, tuleb palk 15—20% madalam;
* tunnitasu tõuseb loengu eest: professor, doktor — 12.50, dotsent, kandidaat — 11.—, kraadita, kutseta — 7.50. (Toim.)

* * *

NB! Lähemal ajal tutvustan «UT'-s» uut kraadide kaitsmise määrust ja ülikooli plaane kaitsmiste ümberkorraldamisel.

VEERA ANT,
TÜ teadussekretär

Tähtsad asjad juuni lõpust

● TÜ NÕUKOGU KOOSOLEK 29. juunil ●

● **VALIMISED.** Eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri juhatajaks valiti filoloogiadoktor prof. KARL MURU, väliskirjanduse kateedri juhatajaks filoloogiadoktor prof. HARALD-HEINO PEEP, radioloogia ja onkoloogia kateedri juhatajaks meditsiinidoktor ERICH KUUS, anatoomia kateedri juhatajaks meditsiinikandidaat dots. ARNE LEPP ja ravimite tehnoloogia kateedri juhatajaks bioloogiakandidaat TOIVO HINRIKUS.

Algebra ja geomeetria kateedri professori kohale valiti füüsika-matemaatikadoktor dots. MAIDO RAHULA, rahanduse ja krediidi kateedri professoriks majandusdoktor dots. MART SÖRG ja spordifüsioloogia kateedri professoriks meditsiinidoktor prof. JAAN PÄRNAT.

● **UUSI SELTSE.** TÜ juurde registreeriti EESTI AKADEEMILINE AJAKIRJANDUSE SELTS (juhatuse esimees on prof. Juhan Peegel).

● **ÜMBERNIMETAMISED.** Kinnitati majandusteaduskonna nõukogu ettepanek nimetada: 1) kaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise kateeder **turunduse kateedriks**, raamatupidamise kateeder **raamatupidamise ja analüüsi kateedriks** ning kaubandusökonoomika kateeder **kaubanduse kateedriks.**

● **TÜ PÕHIKIRJA PROJEKT** ilmus enne arutelu ülikooli lehes. Mitu küsimust tuli hääletusele panna. Näiteks pakuti **kateedrijuhataja ja dekaani** 3-aastase ametisolemise asemel **5 aastat** (kateedrijuhataja 5 aastaks: poolt 34, vastu 1, erapooletuid ei olnud; dekaan 3 aastaks: poolt 7, vastu 9, erapooletuid 9, dekaan 5 aastaks: poolt 28, vastu 1, erapooletuid 6).

Valitaval ja juhtival kohal töötamise piirmääraks jäi 65 aastat, (poolt 34, vastu ei oldud, erapooletuid 1).

Prof. Gennadi Vainikko tegi ettepaneku, et **TÜ nõukogu ja valitsuse koosolekud oleksid avatud.** Selle poolt oli 29, ja vastu 6 nõukogu liiget. (NB! See eeldab ka info liikumist: teated valitsuse ja nõukogu koosolekute kohta koos päevakorraga peaksid olema piisavalt varakult kõigile teada). Põhikiri võeti vastu ja selle lõplikuks viimistluseks moodustati komisjon koosseisus professorid Heino Siigur, Huno Rätsep ja Helmut Piirimäe ning dotsendid Inge-Maret Orgo ja Jüri Põld.

● **TÄNA, 31. AUGUSTIL tuli kokku TÜ nõukogu selle õppeaasta esimene koosolek.** Sellest, mida täna loetavas ajalehes veel kirjas ei ole, anname teada järgmises numbris.

Stippi veel saab

Mõned punktid rektori käskkirjast, mis ilmus k. a. 9. veebruari lehes. See on tehtud vastavalt ENSV valitsuse määrusele 19. 01. 1990. a. nr. 14 «Üliõpilaste, aspirantide ja keskeriõppeasutuste õpilaste stipendiumide kohta».

- Õppetöös edasijõudvatele üliõpilastele makstava stipendiumi määraks lugeda 70 rubla kuus; matemaatikateaduskonna IV ja V kursuse üliõpilastele säilitada 75 rubla kuus.
- «Väga headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 100—120 rubla kuus.
- «Headele» ja «väga headele», sh. ainult «headele» hinnetele õppivatele üliõpilastele maksta 80—100 rubla kuus.
- Õppe- ja teadustöös eriti silmapaistnud üliõpilastele määrata nimelisi stipendiume kuni 150 rubla kuus.
- Vanemateta üliõpilastele määrata stipendium 140 rbl. kuus.
- Afganistanis armeeteenistuse läbinud meesüliõpilastele määrata stipendium 100 rubla kuus.
- Ettevalmistusosakonna kuulajatele määrata stipendium 50 rubla kuus.
- Asutuste, ettevõtete ja organisatsioonide poolt suunatud üliõpilastele võib maksta stipendiumi 90—140 rubla kuus sõltuvalt nende tööstaažist enne ülikooli astumist.
- Üliõpilastele makstava stipendiumi konkreetse suuruse ülaltoodud piirmäärades määrab kindlaks teaduskond talle aastaks eraldatud stipendiumifondi piires.

Rektor prof. JÜRI KÄRNER...

(Algus 1. lk.)

● **Aasta läbi arutleti «Ülikooli tuleviku» komisjonis uuenduste ümber. Milline on tegelikkus näiteks ainesüsteemi elluviimisel?**

Teaduskondade valmisolek ainesüsteemile üleminekuks on väga erinev. Tutvusin näiteks matemaatikute väga põhjaliku programmiga.

Teaduskonnad püüavad reformida, sageli läheb see väga raskelt, tõsistes diskussioonides. Reformimise käigus tulevad meie valupunktid veel kontrastsemalt esile. Kahjuks ei saa ülikooli välja rebida sellest tegelikkusest, kus me oleme. Oleks vaja suuremaid ruume, uusi hooneid.

Tervikuna on ülikool väga heterogeenne, aga selles ei ole midagi halba. Erinevus täiendab üksteist.

● **Mida arvate õppemaksust?**

Õppemaksu võtame neilt, kes on tulnud õppima väljastpoolt Eestit, küll mitte neilt, kes tulevad õppima eesti keelt. Eelkõige tuleb maksta aga neil, kes tulevad ülikooli teist kõrgharidust omandama, v. a. üldkooli õpetajad.

Lähemas tulevikus me vist küll ei kehtesta päevastele üliõpilastele õppemaksu, vähemalt mitte seni, kuni ei ole korrastatud krediidisüsteem. Stipendiumide arv aga kindlasti väheneb.

● **Mis on saanud ühiskonnateaduste kateedritest?**

Praegu on järel kaks: **filosoofia ja poliitikateaduse kateeder** ning **poliitilise ökonoomia kateeder.** Mõlema kateedri täpsem tulevik selgub nõupidamistel, kuhu on kutsutud ka vabariigi nende alade juhtivad jõud.

● **Esimese lehe jaoks ehk aitab ülikooliprobleemidest. Võib-olla lõpetuseks mõnest ilusast suvepäevast.**

Mul oli meeldiv võimalus osa võtta **Rahvusvahelise Ülikoolide Liidu IX kongressist,** kus oli koos ligi 400 ülikooli rektorit. See toimus Helsingi Ülikoolis just seetõttu, et Helsingi Ülikool tähistab tänavu oma 350. aastapäeva. Kavas oli ka rektorite rongkäik, kus meid rivistati ülikoolide vanuse järgi. Kohalolnute seas oli TÜ 27. Liitu ei kuulu küll kõik ülikoolid. Kui olime üles rivistunud, tuli vihm ja isegi sellega oli arvestatud, sest igale rektorile pisteti ruttu pihku vihmavari.

Kongressil oli palju juttu ülikoolide osast tuleviku ühiskonnas. On loodud ka **Balti Mere Ülikoolide Liit,** kelle üheks esimeseks ettevõtmiseks on Balti mere puhtuse probleemid. Selle Liidu rektorid tegid pöördumise Balti merd ümbritsevate riikide peaministritele, et nad toetaksid ülikoolide ettevõtmisi Balti mere uurimisel ja kaitsmisel.

Teine tore üritus oli **Seattle'is AABS-i konverents,** kuhu olid kutsutud Balti riikide ülikoolide rektorid. Arutati Balti ülikoolihariduse tulevikku. Mõlemal üritusel oli palju huvitavaid kohtumisi ka TÜ toetajatega.

● **Ja mida ütlete esmaspäeval aulas uutele tudengitele?**

Tahaksin rääkida tööst, eelkõige akadeemilisest tööst. Töö on ainuke väärtuse looja. Õppida saab vaid siis, kui on kindel eeskuju töö tegemisel kompetentsete, autoriteetsete õppejõudude näol.

Avaaktus algab esmaspäeval, 3. septembril kl. 10.15 ja on kogu ülikoolile uue õppeaasta lähtepunkt.

Küsis, lindistas ja kirjutas
VARJE SOOTAK



Sõjalise kateeder läinud

TÜ nõukogu otsusega 2. märtsist otsustati sõjalise kateeder sulgeda 1. juulist. Kas Riia mnt. 23 on nüüd tühi? Kas noormehed võivad kindlad olla, et ülikooli ajal neid sõjaline õpetus enam ei kimbuta?

Plaani- ja finantsosakonna juhataja OLEG ANDLA:

«Kateeder on likvideeritud. Õppejõud olid tööle vormistatud 31. augustini, abi-õppepersonal lahkus 15. augustist.»

Rektor JÜRI KÄRNER:

«Kaitseminister Jazovi hiljutise dokumendi põhjal oleks kateeder 1. septembrist nagunii sulgeda tulnud. Sõjalise kateedri endisesse majja Riia mnt. 23 saab ruumid molekulaar- ja rakubioloogia instituut (TÜMRI). Et sõjavägi poisse enam üldse kimbutama ei hakka, seda ma küll ütelda ei julge. Ka Eesti Vabariigile on vaja kõrgema kvalifikatsiooniga ohvitsere. Siin peab oma sõna ütlema valitsus, aga praegu on põhiküsimus veel lahendamata.»

Ülikoolis on:

● **TEABETALITUS** (rektori käskkiri 17. juulist), peatoimetaja Tiit Matsulevitš;

● **ETTEVALMISTUS-VASTUVÕTUOSAKOND** (1. septembrist), juhataja dots. Kalle Velsker;

● **KLASSIKALISE JA ROMAANI FILOLOOGIA KATEEDER** (1. sept.), juhataja kt. dots. Anne Lill;

● **ÕIGUSTEADUSKONNA ÕPPEKABINET** (1. sept.), juhataja Valentina Pisuke.

* * *

PEDAGOOGIKANÕUKOGU esimeheks valiti 11. juunil pedagoogikakandidaat MATI SALUNDI. Lähema aja põhiküsimuseks on nõukogul pedagoogikainstituudi rajamine.

Uusi trükiseid

Ученые записки ТУ. Вып. 895. Клиническое изучение эффективности психотропных препаратов. Труды по медицине. Тарту 1990, 500 экз., 180 с., 3 руб. 20 коп.

Ученые записки ТУ. Вып. 896. Функциональные и семантические проблемы описания русского языка. Труды по русской и славянской филологии. Тарту 1990, 400 экз., 140 с., 2 руб. 50 коп.

Таблицы констант скорости и равновесия гетеролитических органических реакций. Дополнительный том V. Выпуск I. Тарту 1990, 260 экз., 216 с., 4 руб. 50 коп.

KANNI INDRE 60



Energilist, aktiivset ja optimistlikku kolleegi, rõõmsameelset ja vaimukat kaaslast ühisüritustel õnnitleb tema sünnipäeval ning soovib tervist ja elujõudu pedagoogika kateeder!

HEINO LIIV 60

Inglise filoloogia kateedri juhatajal dots. Heino Liivil täitub 7. septembril 60 aastat ja 30 aastat tööd ülikoolis. Õnnitleme juubilari tähtpäeval ning soovime jätkuvalt reipust ja tööindu.

Võõrkeelte osakond

Tänu

Rektori käskkirjas avaldati tänu kauaaegse kohusetundliku töö eest seoses 50. sünnipäevaga dots. JAAN LOKOLE, vanemlaborant MARE KULULE, teadur PEETER EELMALE ja treial ALEKSANDER VATSARILE.

60. sünnipäeval õnnitleti restauraator AIME ESPENBERGI ja elektrik-automaatik ARNO PENSAT.

75. sünnipäeval pälvis õnnitluse lukksepp HILLAR KINGUSTE.

40-aastase kohusetundliku töö eest ülikoolis tänati ja õnnitleti 80. sünnipäeval pensionär KARL NURSIT.

Rektor tänas teadusraamatukogu tehnilise ekspluatatsiooni osakonna töötajaid AIVAR URBOJA ja ELMAR RAIGI 8. juunil kohviku kõrgis puhkenud tulekahju väga kiire kustutamise eest.

Autasustamisi

TÜ aukirja pälvis 60. sünnipäeva puhul kauaaegse aktiivse, kohusetruu ja uuendusmeelse töö eest osakonnajuhataja ADO JAAGOSILD.

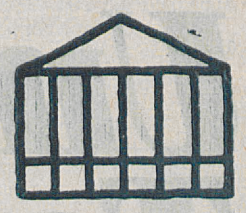

1990 | 1991

Sügissemester 3. septembrist 21. detsembrini (reede).

Jõuluvaheaeg 22. detsembrist 6. jaanuarini (pühap.).

Sess 7.—26. jaanuarini. Ja siis veel nädal vaheaega ning kevadsemester algab 4. veebruaril. Sess 9. juunist 5. juulini.

PEETER PÕLLU mälestuseks



1. septembril möödub 60 aastat eestikeelse Tartu Ülikooli esimese kuraatori ja pedagoogikaprofessori, silmapaistva ühiskonnategelase ja karskusliikumise juhi Peeter Põllu surmast.

Peeter Põllu matuseaastapäeval, teisipäeval, 4. septembril kl. 18 asetame lilled ta kalmule Pauluse kalmistul.

Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi Tartu osakond

Professor PIIRIMÄE 60 aastat



Septembrikuu kaheksandal päeval 60 aastat tagasi nägi Uue-Põltsamaa vallas ilmavalgust tarmukas heledapäine poisslaps, kellele saatuse tahtel sai osaks ajaloopõllu harimine. Isa oleks näinud pojast kindlasti meelsamini talutööde jätkajat, kuid väikest Helmutit tõmbasid rohkem raamatud ja kunagise Liivimaa kuningriigi pealinna vahetu lähedus. Tõele au andes peab kohe lisama, et maaga seotus on tänasel juubilaril tublisti suurem kui paljudel ülejäänud eesti ajaloolastel. Peaaegu kõik oma vabad hetked veedab Helmut Piirimäe isatalus. Eksivad aga need, kes kujutavad teda seal ette lipsu ja tumeda ülikonnaga kirjutuslaua taga raamatuid lugemas. Selle asemel võib professorit näha maad kaevamas, niitmas, viljapuid lõikamas ja isegi loomi talitamas (veel hiljaaegu kuulusid majapidamisse lambad).

Noormeheks sirgunud Helmut otsustas oma ajaloohuvi sügavuti arendada Tartu Ülikoolis. Aeg selleks oli kaunis karm, sest tegemist oli 1950-ndate aastate algusega. Võib-olla just seetõttu võimendusid Helmut Piirimäe iseloomujooned ausus, otsekohesus, mille pärast teda hinnatakse tänagi. Juubilar näitas ennast usina ja tööka tudengina, kellel ilmnes varakult soodumus teaduslikuks tööks.

Ülikooli lõpetamise järel töötas Helmut Piirimäe lühikest aega Eesti Ajalooarhiivis. Alates 1956. aastast tänaseni on ta aga pidanud õppejõuametit ülikooli üldajaloo kateedris. Loogilise jätkuna ülikooli majandusajaloo kateedris. Loogilise jätkuna ülikooli majandusajaloo kateedris. Loogilise jätkuna ülikooli majandus

1236

Nii palju neid on. Nimelt esimeste kursuste tudengeid. **TIIA KALAUS õppeosakonnast**, kes mitu aastat vastuvõtuga tegelnud, andis enne puhkusele minekut mõned arvud ja ütles oma arvamusi.

● Plaani järgi tuli sel aastal vastu võtta 1210 statsionaarset üliõpilast, võeti 1236 (2% on lubatud võtta üle plaani). Mõneski teaduskonnas asub õppima esialgu ette nähtud arvu asemel rohkem inimesi. Nii näiteks ajaloolasi 50 asemel 54 ja psühholooge 20 asemel 24. Enamasti said teaduskondade sees kõik jaotused korda.

● Ülisuurest konkursist psühholoogiasse oleme juba kõik kuulnud, seal kandideeris ühele kohale 5,8 inimest. Järgnesid ravi (vene) 3,9, inglise keel 3,6, välismajandus 3,5 ja defektoloogia 3,1. Keskmiseks konkursiks ühele kohale kujunes 2 inimest.

● Avaldusi toodi 2382. Mehi tahtis ülikooli saada 767, sai 476, naisi 1580, sai 746. Medaliste soovis astuda 390, vastu võeti 315, kiitusega 53, võeti 25. Sõjaväe oli läbi teinud 85 noormeest, üliõpilaseks sai 58, nende hulgas on viimasel aastal sõjaväest tulnuid vastavalt 30 ja 19. Linnadest oli avalduste toojaid 1752 (sai 937), maalt 595 (285).

* * *

Tiia Kalausi tähelepanekute järgi on iga aastaga suurenenud lapsevanemate huvi (ka tädid-onud, vanaemad ...) ülikooli vastu. Selles ei olekski ju midagi imelikku (tudengite lapsevanemana saan ise sellest suurepäraselt aru), kuid vastuvõtukomisjoni võiksid noored siiski ise rohkem pöörduda. «Otsekontakt on meeldivam, saab kõik korraga selgeks.»

Ja selle asemel, et eksameid vähendada, on neid hoopis juurde tulnud. Näiteks arstidel tuli tänavu juurde võõrkeel, mis viis tulevaste arstide hulgast mõnedki noormehed. Aga siin ei aita miski muu, kui see, et juba keskkoolis hakatakse ülikooliks valmistuma, õigemini gümnaasiumides. Huvitav, millal me võtame vastu esimese kontingendi ilma eksamiteta?

VARJE SOOTAK



Põld või ülikool? Põld.

Kui toimetus küsis teisipäeva hommikul rektorilt tudengite igasügisese kolhoosimineku kohta, ütles ta, et praegu küll ei ole plaanis üliõpilasi maale saata. «Kui lõplikult käivituvad uued pingelised õppeplaanid, ei ole enam võimalik, et juba siit rektoraadi poolt hakkame õppeaega venitama. Mõned maakonnad on siiski meie poole pöördunud. Kõik sõltub sellest, milliseks kujuneb sügis, ja kui üliõpilaste abi korralikult ära kasutatakse, tuleb ikka aidata.»

Sama päeva dekaanide nõupidamisel jäi rektor oma arvamuse juurde, kuid majandite soovidele vastu tulles ning dekaanide nõusolekul on siiski ka kolhoosi läkitatuid.

Ülikooli teadussekretär VEERA ANT: «Alates 5. septembrist otsustati saata tööle viie teaduskonna esmakursuslased.

Ajaloolased jäävad linna (arheoloogilised kaevamised jm.), **arstid** ja **bio-geo** lähevad Valga maakonda, **filoloogid** ja **füüsikud-keemikud** Tartu maakonda. Esialgu on tähtaeg kaks nädalat, kui abi vajatakse kauem, vahetatakse need teaduskonnad teiste vastu. Osa rahvast jääb ka ülikooli käsutusse.»

Kolmapäeval täpsustas õppeosakonna juhataja MATI SALUNDI koostööd majanditega: «Sel aastal püüame olla majanditega vastastikustes sidemetes: meie aitame neid üliõpilastega, nemad meid ehitus- ja remondimaterjali ning muuga.»

NB! Rebased saavad täpsema info esmaspäeval teaduskondade aktustel.



TULEVIK TULEB!

Taas tuleb kokku «Ülikooli tuleviku» komisjon. **Kolmapäeval, 5. septembril kl. 8.15** on kõik huvilised oodatud nõukogu saali. Kavas: 1990/91. õppeaasta perspektiivid, iseäranis oktoobri lõppu planeeritud ülikooli majanduskonverentsi ettevalmistamine.

KELLELE MEELDIB SPORT!

Sel õppeaastal alustavad tööd **ujumise, vetelpääste, aerutamise ja veematka sektsioonid.** Registreerimine veespordi kateedris, Jakobi 5, tööpäeviti kl. 10—12.

Veespordi kateeder

Alustab tööd ka **naisvõimlemise osakond.** Registreerimine võimlemise kateedris, Lai tn. 37, tööpäeviti kl. 9—15.

Võimlemise kateeder

ELATUSMIINIMUM OMA ÜLIKOOLIST!

Meil on vabu töökohti, mida õiksid pidada üliõpilased. Koristaa-, ehitustöölise-, majahoidja-, valvuri-, laborandiameti saab ju stuudiumi kõrvalt üheainsa kuuga selgeks. Pöörduda võib kaadriosakonda või, mis veelgi parem, otse komandandi, valveülema, allüksuse kateedri) juhataja poole.

TÜ KLUBI (TÄHE 3)

avab oma uksed
UUEKS HOOAJAKS
Esmaspäeval, 3. septembril kl. 21
ÜLEMAJAPIDU:

- avatud diskoteek,
- tantsuks «FIX»,
- töötab baar.

7., 8. ja 9. septembril kl. 21
TRADITSIOONILISED
NÄDALALÕPUDISKOD

TERE TULEMAST!

PERETURISM!

Et praegu on turism Eesti ja Tšehhoslovakkia vahel raskendatud, kavatseb Tšehhoslovakkia Ühing, kelle kollektiivliige on Tartu Ülikool, arendada peretursimi tšehhide ja slovakkidega. Organiseeritud grupina (10—30 inimest) ametlikult partnerriiki sõitvad inimesed katavad siin ise oma reisikulud. Seal võetakse aga vastu peredes, kus elatakse kümmekond päeva. Selle aja jooksul on tagatud täielik ülalpidamine (toit, majutus, minimaalne taskuraha + vaatamisväärsuste külastamine, kultuuriprogramm jms.). Vastuvõtjad loodavad täpselt niisamasugust kohtlemist partneri poolt. Nii läheks Tšehhoslovakkia sõit maksma meie jaoks umbes 120 rubla + sealse külalise täielikud vastuvõtukulud siin.

Et aga hetkel puuduvad andmed, mis võimaldavad prognoosida huvitatute arvu, palume pöörduda ametiühingukomitee poole **14. septembrini.** Esimene vahetus võiks teoks saada juba selle aasta lõpupoole.

Ametiühingukomitee

NB!

Järgmine «UT» ilmub reedel, 14. septembril.

Toimetaja VARJE SOOTAK

7.50 x 5 = 37.50

Kevad lõppes ühiselamute jaoks sellega, et rektoraat otsustas ühiselamuküsimused põhjalikult käsile võtta. Ülikooli juurde on moodustamisel majanduslikult iseseisev väikeettevõte «TÜ Üliõpilasküla». Ühiselamute kasutamine viiakse hotellide õiguslikule režiimile.

Ülikooli majandusosakonna juhataja ARNO MÄGI: «Praegu on eri arvamusi omandiküsimuses. Esialgu oli mõeldud nii, et väikeettevõte on ühtlasi ka varade omanik. Juhtkond on seisukohal, et nii hooned kui ka neis olev vara jäävad ülikooli bilanssi ning antakse väikeettevõttele tasuta üürile. See variant on natuke tülikam ja ausalt öelda ka väiksema peremehetundega. Põhjendusest, et omanikuna võivad väikeettevõttel tulla maamaksud, fondimaksud jm., saan aru.

Üleminek väikeettevõttele toimub alates 1. jaanuarist. Kevadel välja kuulutatud üür ühe koha eest hakkab kehtima aga juba praegu. Nii et üliõpilasel, aspirandil, ettevalmistusosakonna kuulajal tuleb kohe maksta ülikooli kassasse esimese poolaasta eest 37 rubla ja 50 kopikat. See on ühiselamukoha maksumusest ainult 25%, ülejäänud osa maksab praegu veel ülikool. Edaspidi üür kallineb, paranevad katingimused. Juba praegu muutsime peaaegu kõik toad 2—3-kohaliseks, kusjuures kohtade üldarvu me ei kärpinud.

Kaugüliõpilased jt. maksavad ühe rubla ööpäevas. Ülikooliga mitteseotud isikuil tuleb voodikoha eest maksta ööpäevas 2.60.»

Tuleviku ülikool

(Algus 3. lk.)

Loomulikud raviviisid — nende väärtus on suur! Vaadelgem seda majanduslikust küljest. Milline kergendus oleks see keskkonnale, põllumajandusele, tööstusele, tervishoiule, rahvale, kui inimesed vabaneksid teadlikult «lihahimust», kui tehtaks selgeks, et pole tarvis muretseda tühjade lihalettide ning munade, juustu, või pärast. Umbes pool sajandit tagasi arvas üks füüsik, et on riiklik kuritegu jätta inimesed ilma värskest täisväärtuslikust toidust põllumajandussaadusi töödeldes, rafineerides.

Kui vähe kasutatakse meil ravipaastumist selle asemel, et haigele tablette sööta. Mis on selle hind? Meenub teade NL ravimitööstusettevõtte sulgemisest Siberis keskkonna saastamise pärast. Mis maksavad kõik need arvukad operatsioonid, millest paljud on väldita-vad terve eluviisiga!

Palju väärtuslikke näpunäiteid võime leida kas või prof. **A. Paldrocki ja A. Audova 1931. aastal ilmunud raamatust «Loomulik ravimisõpetus» või dr. Jussawalla «The Key to Nature Cure»** ja kindlasti paljude teiste arstide töödest.

Soovin õppejõududele ja hariduselu korraldajaile edu ka nende probleemide lahendamisel ning loodan, et nad leiavad tuge siin pakutud võimalustest.

RUUDO ANNUS,
stud. med.

P.S. Mõistagi haaravad siin toodud mõtted laiemaid suhteid ühiskonnas vaadelduna ülikooli tasemelt. Ent mulle on lähedane mõtelda globaalselt ja tegutseda lokaalselt. Arvan, et mõeldes kõigi tervisele on hea, kui igaüks eraldi saab teha palju tervise heaks ja selle nimel levib teadmine, kuidas seda teha.

Meenub veel üks detail, mis puudutab õppetöö sisulist külge. See ettepanek sobiks arvatavasti filosoofia- või ka psühholoogiakursuse juurde.

Ettepanek oleks niisugune: teadvustada reinkarnatsioon, tutvustada üliõpilasi sellealaste teadmistega (Maady «Elu pärast elu» jt.) kaugemast ja lähemast ajast ning, (pole võimatu) ka lähemast ümbrusest (enim teavet peaks selle kohta olema I. Soomerel).

Usun, et see aitaks meil avardada elu mõistmist ning paremini kasutada neid võimeid, mis loodus on meile andnud. Arvan, et siia juurde kuulub ka arusaam, et inimese vaimu ei «tooda» aju ja on olemas aura (mida muide uuritavat ka juba tehniliste vahenditega).

Vastavalt kultuurilisele taustale sobiks arvatavasti paljudele kristlus kui elamise mõte, kui haigustest vabanemise lihtsa, aga südamest tuleva palve läbi.

Edasi uutele horisontidele!

Ülikoolis, sealhulgas ka õigusteaduskonnas on õppeprotsessi täiustamisel ära tehtud teatud töö. Samal ajal ei ole ära kasutatud veel kõiki võimalusi selle töö intensiivistamisel ning üliõpilaste huvitatuse tõstmisel. Oluline töölõik on siinjuures ka materiaalsete stiimulite ärakasutamine, mida tuleb arusaadavalt juurutada astmeliselt.

Eelöeldut arvestades ning silmas pidades üliõpilaste ja kõigi nõukogude inimeste materiaalse heaolu jätkuvat kasvu, hakkab õppetöö mõningates kriminaalõiguse küsimustes toimuma tasulisena. Juurutatakse võrdleva kriminaalõiguse kursus pearõhuga Saksamaa ja laiemas plaanis üldse Euroopa kriminaalõigusele. Seoses suurte kulutustega loengute ettevalmistamisel on kursus tasuline — 1 dollar üliõpilase kohta ühe loengu pealt.

Samal ajal säilib nõukogude kõrgkoolile omane tasuta õpetus. Üldkursuse küsimused (näiteks nõukogude kriminaalõiguse revolutsiooniline olemus, kodanliku seaduslikkuse lagunemine imperialismi üldkriisi tingimustes jms.) loetakse tasuta. Seevastu nõukogude kriminaalõiguse erikursused (näiteks «Võitluse tähtsusest «Kuritegude «Riigi ja ühiskonna vara vastu» vastu») lähevad tasuliseks — 1 rubla ühe üliõpilase pealt loengu kohta (kui sotsialistlik vara ja nõukogude rubla kaovad, asendatakse üks neist eraomandi, teine dollariga.

Head kuulamist!

Dotsent JAAN SOOTAK

P. S. Tunglemise ärahoidmiseks palun loengutele eelnevalt kateederis registreerida. Eesti NSV KrK § 86 ei käsitleta.



UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2712. Tiraaž 3000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

Universitas Tartuensis

Universitas Tartuensis

ÜLIKOOLI AJALEHT

NR. 22 (1607) REEDE, 14. SEPTEMBER 1990 ILMUB 22. NOVEMBRIST 1948 HIND 3 KOP.

VEERA ANT: „25. septembriks ootan ettepanekuid erialanõukogude asjus“

● Ülikoolis on juba kõigil kiirus peal, ka teadussekretäri VEERA ANDI laua juures peatub tavalisest rohkem inimesi. Mis toob neid siia praegu kõige enam?

Kraadid, kutsed, valimised, ülikooli uus põhikiri, selle rakendamine.

● Eelkõige kraadidest. Milline on seis?

Kindlalt saab vastata nii: kellel töö valmis ja kaitsmine tõenäoline 20. detsembrini, võivad kaitsmise vormistada k. a. 1. juulist kehtiva VAK-i uue põhimääruse järgi.

● Mis saab ülejäänutest?

Nüüd tekib teatud valikuvõimalus, sest vastavalt sellele, kuidas VAK annab nõukogudele pikendust, saab kaitsta ka veel VAK-i kaudu. Juhtumate jaoks on aga kehtestatud Eesti Vabariigi seadus 31. juulist k.a.

● Kas ülikoolis säilib senine VAK-i süsteem?

Teatud määral küll. Meil on praegu 11 kaitsmisnõukogu 22 erialaga. Üldine ebastabiilsus ja teatud mõttes mugavuski venitas praeguste nõukogude pikendustaotluste tegemist. Märtsi asemel tegime taotlused alles mais-juulis, soome-ugri nõukogu vormistab taotlust veel praegu. Pikendust ei taotle kirurgia ja südameveresoonkonna kirurgia, optika ja tahke keha füüsika, molekulaarbioloogia ja biokeemia nõukogud. Seega tekib kaitsmistes pikem paus, eelkõige vähendab see väljastpoolt vabariiki kaitsjate võimalusi, keda on kuni 85%.

● Mida arvata nn. Savisaare määruse kohta?

Nii head kui halba. Selle suurim eelis on täielik tegevusvabadus: peame looma ise nõukogud, välja töötama kaitsmistingimused ja -korra. Pean väga õigeks, et nõukogude moodustamise eelisõigus on antud ülikoolidele. Määrus ei ole verejanuline, nagu ehk mõnigi oleks soovinud, sest ei ole ette nähtud praeguste kraadide ümberatesteerimist. Loodetavasti laheneb see küsimus ametikohtadele kandideerimise tingimuste muutumisega.

Kahtlen, kas on just ainuõige anda magistri- ja doktorikraad. Kriitikat ei kannata lisa nr. 1, mis püüab ette kirjutada need erialad, millele EV-s saab kraadi anda. Ei usu, et nii bioloogid, matemaatikud, füüsikud jt. tahavad kõik olla loodusteadlased või filosoofid, kõik ajaloolased filosoofid ja filoloogid kirjandusteadlased. Kardan, et probleeme tekib ka eesti keelega. Üleminek või õieti tagasiminek eesti keelele takistab esialgu nii mujalt oponentide kui ka nõukogu lisaliikmete saamist.

Ilmselt jääb pikemaks ajaks lahendamata ka diplomite küsimus. Kus ja millistel tingimustel meie kraade üldse arvestama hakatakse?

● Kuidas saaks ülikoolis kohe uue määruse järgi tegutsema hakata?

Kuidagi tuleb alustada. Juba augustilõpu nõukogu koosolekul palusin dekaanidel teaduskondadesse edastada erialanõukogude loomise mõtte. **25. septembriks peaks igas teaduskonnas olema selge, milliseid nõukogusid nad ülikoolis vajavad.** Arvan, et praegu on selle üle igas kateedris tuliseid arvamustevahetusi, ja kui see nii ei ole, siis kaob info lihtsalt kusagil ära.

Edasine töö on väga keeruline, sest kõik tuleb koordineerida teiste kõrgkoolide, instituutide ja isegi ülikooli allüksuste vahel. Seejärel alustame nõukogude komplekteerimist ja moodustame komisjoni, kes töötab välja kaitsmiskorra. Kõik nõukogud tahaksime kinnitada ülikooli nõukogus hiljemalt detsembris, et alustada uutmoodi juba jaanuarist. Näis, kas õnnestub.

● TÜ uues põhikirjas on kehtestatud õppejõudude vanusetsensus. Mis saab 65-aastaseks saanud õppejõududest?

Selle kohta on juba olemas rektori käskkiri, kuid midagi põrutavat see kaasa ei too. Juba 1. septembrist 1987 kehtib nõue, et 65-aastaseks saamisel peavad ameti maha panema rektor, prorektor ja kateedrite (allüksuste) juhatajad. Need õppejõud, kes on valitud pärast k. a. 1. juulit, vabastatakse oma kohalt 65-aastaseks saamisel, enne 1. juulit valitud õppejõud töötavad oma valimistähtaja lõpuni. Edaspidi saab töötada lepingu alusel.

Küsis KAJA HARGLA

Rektori käskkiri

1) Ülikooli juhid, dekaanid ja kateedrite (jt. allüksuste) juhatajad, kes on ametisse valitud pärast 1. septembrit 1987, vabastatakse ametist 65-aastaseks saamisel õppeaasta lõppedes.

2) Enne 1. juulit 1990 valitud ja 65-aastaseks (ning enam) saanud õppejõud vabastatakse ametikohalt valimistähtaja lõpul.

3) Õppejõud, kes valitakse konkursiga alates 1. juulist 1990, vabastatakse ametikohalt 65-aastaseks saamisel õppeaasta lõppedes.

4) Juhtivatelt ametikohtadelt, samuti õppejõu ametikohtadelt seoses 65-aastaseks saamisega vabastatud töötajaga võib rektor sõlmida tähtajalise töölepingu kuni 2 aastaks. Vajaduse korral võib tähtajalist töölepingut sõlmida korduvalt.

ÜLIKOOLI KÜLL, AGA KUIDAS

Ülikool tahab, et siia tuleksid kõige andekamad, võimekamad, õpihimulisemad, erialale orienteeritud noored inimesed. Noored ise peavad ülikooli hariduse ja harituse saamise templiks. Oletame, et see on nii, ja seega peaksid nii ülikool kui noored olema teineteisest väga huvitatud. Kuidas toimuks aga nende kohtumine kummalegi poolele kõige inimlikumalt, närve ja aega säästvamalt, konflikte ärahoidvamalt, samas aga ka teineteisest palju teada saades.

Püstitasin enesele veel kord sisseastumisprobleemidest kirjutamisel just sellise lähenemise.

Senini on vastuvõtukomisjoni vastutava sekretäri ja tema asetäitja ametit peetud teaduskondade kaupa nn. külakorras. Eks ikka kõrgkooliski korruptsiooni ärahoidmiseks. Nüüd on endise ettevalmistusosakonna reorganiseerimise tulemusena olemas **ettevalmistus-vastuvõtuosakond,** kelle hoolde jäävad edaspidised vastuvõtumured.

Teatavasti puutub vastutav sekretär sisseastumisküsimustega kokku kahel aastal, esimene kord on ta sekretäri asetäitja. Nendel, kes kaks aastat kättpidi vastuvõtu sees, on olnud aega (vabandust, kiirus on muidugi kogu aeg peal) asjadesse põhjalikult süüvida. Mida arvab eespool toodud teesist **vastuvõtukomisjoni tänavune vastutav sekretär, õigusteaduskonna dotsent LEMBIT SAARNITS?**

* * *

● Kuidas komplekteerida teineteist mõistvalt kõige parem üliõpilaskontingent?

Põhilised valikukriteeriumid peaksid ju olema teadmised, töökus, kutsesobivus, võimekus. Iseasi, kuidas neid omadusi välja selgitada. Praegu on meil põhivormiks **eksam,** mis senise korralduse järgi aga vägagi küsitav. Mujal maailmas, kus üldse veel sisseastumiseksameid tehakse, on need minu teada kirjalikud ja sellega ka muidugi anonüümsed. Aeg on üle minna kaasaegsematele komplekteerimisvormidele.

● Ja need oleksid?

Kus tarvilik, seal võiks teha **kirjaliku anonüümse eksami.** Kasutada tuleks ka **loomingulist konkurssi ja teste.** Loomingulist konkurssi on aastaid edukalt rakendanud žurnalistid (pärast loomingulist konkurssi on tulnud teha ka eksamid).

Teste tuleb tänapäeval igal juhul kasutada. Nii täitsid EPA tudengid näiteks TÜ kutsesuunitluse labori teste. Aga siingi ei tohi äärmusesse minna. Noored ise ega meie ole harjunud veel testidega töötama. See nõuab õppimist, harjumist. Meie teadmiste süsteemis on test ka liiga täpne. Teatud kitsa eriala kohta annab see võib-olla väga täpseid ja õigeid tulemusi, aga üldhinnang võib olla ühekülgne, kui test ei ole oskuslikult valitud. Ka välismaa omad ei ole meile alati mehhaaniliselt ülevõetavad. Testidega oleks ehk mööndunud ja tänavu aastal pidanud juba alustama sotsioloogid ja psühholoogid, sest neile peaks sellelaadne «aparatuur» tuttavam olema. Neilt on vist eelkõige alust loota testimisealast abi teistel erialadel. Selle süsteemi käimapanek peaks uue vastuvõtuosakonna üks esmaseid ülesandeid olema. Täiskannapööre ei ole muidugi õige, teatud erialadel tuleks eksameid jätkata.

● Aga mida hakata peale keskkoolitöö tulemustega? Keskkoolis pannakse hindeid, antakse välja medaleid.

(Järg 2. lk.)



Vaatame seda arstiteaduskonna ühiselamu fotot nii, et selle asemel näeme hoopis vastuvõtukaalu, kus numbrite asemel sõnad: vastu võtta lootustandev, ei sobi, pole üks ega teine... Kahjuks ei jõudnud selle loo tarvis joonistatud pilt kliseeks saada ja nii tuli tühja koha asemele viimasel hetkel midagi panna.

Ülikooli tulevikku,

täpsemalt majanduse valdkonda arutatakse nagu ikka **kolmapäeval, 19. septembril kl. 8.15 nõukogu saalis.**

Kõigil huvilistel palutakse välja pakkuda toimkonnad, kes hakkaksid ka vastavat konverentsi ette valmistama.

Teisipäevasel dekaanide nõupidamisel

oli põhiküsimuseks ÕPPEJÕU PALK. Informatsiooni jagas plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla. Teaduskondadele on eraldatud täiendav palgafond, aluseks on võetud keskmine palgamäär ja õppejõudude arv. **24. septembriks** ootab plaani-finantsosakond teaduskondade otsuseid. Teaduskondades hakkab palgamääramisega tegelema dekaan koos kateedrijuhatajate või teiste kompetentsete nõuandjatega.

Nõupidamisel leiti, et dekaanide ja teadussekretäri palga peaks määrama rektoraat.

Õppeprodekaan prof. Heino Siigur tutvustas ka **kaugõppe teel omandatavat tasulist teist kõrgharidust,** mille kohta ilmus rektori käskkiri, aga sellest lähemalt teine kord.

Gustav Adolf tuleb tagasi

Käesoleva aasta 31. augustil kinnitas ülikooli Opetatud Nõukogu oma istungil komisjoni, kes peab Gustav Adolfi ausamba taastamiseks vajalike eeltööde ja läbirääkimistega energiliselt tegutsema hakkama. Komisjoni esimees on rektor prof. Jüri Kärner, liikmeteks prof. Helmut Piirimäe, kunstiteadlane Kaur Alttoa, linna poolt peakunstnik Merike Kaunissaare ning ülikoolist veel allakirjutanu.

Lumest ja papist meeldetuletusmärguandeid Kuningaplatsil on olnud piisavalt. Kui ülikool ise energiliselt asja ei aja, siis ei tee seda keegi teine ammugi mitte. Huvi Gustav Adolfi samba taastamise või tähistamise vastu tunnevad ka mitmed Rootsi äri- ja akadeemilised ringkonnad. Nii et ülim aeg tegutseda. Peaprobleemiks on, kas taastada sammas endisel kujul või teha hoopis uus. Endisel kujul tegemine on ilmselt keerulisem, sest täpset koopiat pole nähtavasti olemas. Täiesti uus ei oleks aga paljude arvates ikka see õige. Nii et probleeme jagub, tööst ka puudu ei tohiks tulla. Töö esimese etapiga peab aasta lõpuks valmis jõudma. Komisjon alustab tegevust reedel, 14. septembril.

TULLIO ILOMETS

Tehnika-ülikoolisnii

Et Tehnikaülikooli uudiseid Tartu tudengini tuua, valib TTÜ lehe toimetaja ULLI SATS meie toimetuse palvel meie numbri. TÜ toimetusel paraku otsevalimisvõimalust ei ole, isegi ETA-le loeme mittekoosseisulise korrespondendina ülikooliuudiseid automaattelefoni kaudu. Aga see selleks. Kuidas alustas TTÜ?

* * *

✻ TTÜ rebased käivad loenguil, kartuleid võtma neid ei saadetud.

✻ Ühiskonnateaduste teaduskonna (4 kateedrit) töötajad vabastati seoses teaduskonna likvideerimisega suvel töölt. 1. augustist moodustati **sotsiaalteaduste kateeder** (juhatajaks valis TTÜ nõukogu endise õppeprorektori prof. Mati Grafi). Õpetatakse filosoofia ajalugu, politoloogiat, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse aluseid jm. Uues kateedris on 21 kohta. Kateedrijuhataja sõnutsi uusi teid veel otsitakse, praegune variant ei olevat veel kõige sobilikum. Üleminekuperiood nagu kõikjal.

Ühiskonnateaduste teaduskonna poliitilise ökonoomia kateedri asemel on nüüd **majandusteooria kateeder** ja hoopis majandusteaduskonna rüpes. Selle kateedri juhataja võis teaduskonnanõukogu ise valida ning valiti dots. Rein Otsepp.

✻ Mis tudengiellu puutub, siis jätkavad oma tegevust nii seltsid kui korporatsioonid ja muud ühendused, aga ka Üliõpilasliit.

TÜ nõukogus

● 31. AUGUSTIL ●

Koosoleku algul andis rektor prof. Jüri Kärner edasi Teaduste Akadeemia presidendi Arno Köörna tervitused ülikoolile. President loodab tõusva koostöö jätkumist.

Rektor tutvustas ka TÜ nõukogu koosseisu muudatusi. Et mitmes teaduskonnas on nüüd uued dekaanid, siis kuuluvad nõukogusse majandusteaduskonna dekaani prof. Valner Krinali asemel uus dekaan prof. **Mart Sõrg**, filoloogiateaduskonna prodekaani dots. Heino Liivi asemel dekaan dots. **Jüri Valge** ning pedagoogikanõukogu esimehe prof. Jaan Miku asemel uus nõukogu esimees pedagoogikakandidaat **Mati Salundi**. Ajalooteaduskonna üliõpilane Jaanus Arukaevu õpib Soomes ning tema asemele teeb teaduskond veel valiku.

* * *

● **EELMISE AASTA ÕPPETÖÖ OLI ÕPPEPROREKTOR PROF. HEINO SIIGURI teemaks.** Ei saaks öelda, et ülikoolis halvemini või eriti paremini õppima on hakatud. Hinnete järgi on pilt eelmiste aastatega enam-vähem ühesugune.

Mis saab sisseastumiseksamitest? Prorektor Siigur arvas, et senine eksamite kord ennast ei õigusta. Praegu on enamik teaduskondi oma uute üliõpilaste vastuvõtmisest eemal. Tuleks hakata mõtlema loomingulistele konkurssidele.

Peale selle, et uued vastuvõtueeskirjad peaksid olema teada juba jaanuaris, on lahendada muidki küsimusi. Näiteks esitati tänavu protest selle kohta, et õpetaja võtab eksamit oma endiselt õpilaselt. Mitmelt erialalt jääb välja palju täiesti võimekaid noori. Seepärast oleks õigem korraldada ühine vastuvõtt kogu teaduskonnale (osakonnale) vahet tegemata erialade pedagoogilise ja teoreetilise haru vahel. Nad ise jaguneksid õppimise ajal. Tänavu tegi niimoodi majandusteaduskond kõigi kaubanduserialade puhul.

Ebakorrektne on praegu üleminek sisseastumiseksamite ajal statsionaarist mittestatsionaari ja vastupidi. Kõik eksamid tuleks ära teha ja üleminekut lubada vaid siis, kui on vabu kohti. Ülikoolis on jõutud niikaugele, et mõni sisseastuja soovib endale teisi eksamiaegu, kuna ees on välissõit. Prorektor ütles, et niisuguseid ümbertõstmisi ei tohiks teha, otsustatagu kohe, kas tahetakse astuda ülikooli või tädile Ameerikasse külla sõita.

Teatud meelehärmi on põhjustanud medalistid. Prof. Siigur pakkus välja mõtte, et kui ühele erialale on üle poole avalduste toojaist medaliomanikud, siis võiks soodustust kasutada vaid kuldmedali puhul.

Üldse vajavat teaduskondadel vastuvõtu arv veel sügavat läbimõtlemist: kui paljudele on sellel erialal vaja kõrgema haridusega töötajaid. Sageli töötavad ju lõpetanud hoopis teisel erialal. Teaduskonnad võiksid koos sotsioloogiaosakonnaga teha uurimuse lõpetajate kasutamisest. (Vastuvõtust loe ka intervjuud dots. Lembit Saarnitsaga).

Õppetöömuudatusi. Kohustuslikku kehalist kasvatust enam ei ole. See aga ei tähenda, et üliõpilase sportimisvõimalused ja kehaline arendamine võiksid halveneda. Vastupidi. Kehakultuuriteaduskonna ülesanne on anda üliõpilastele need võimalused, senise sunni asemel hoopis ergutada.

Teaduskondades algab üleminek uutele õppeplaanidele, mõistagi järkjärguliselt. Tänaseks ei ole kõik teaduskonnad esitanud oma kinnitatud õppeplaane õppeosakonnale — üks eksemplar õppeplaanist peab olema õppeosakonnas.

Kevadel ei esitanud paljundamiseks **ainesüsteemile ülemineku juhendit** ükski teaduskond, nii et praegu ei ole üliõpilastele midagi kätte anda.

Ei ole esitatud ka **valikainete loetelu** (v.a. õigusteaduskond). Nõukogu otsus näeb aga ette, et igal aastal antakse välja loetelu ainetest, mida saaksid kuulata ka teiste teaduskondade üliõpilased. Viimane tähtaeg on 1. oktoober!

Edasi väljendas õppeprorektor rahulolematust dekaanidega, kes ei ole alati küllalt nõudlikud alluvate suhtes ja kelle enesedistsipliin võiks olla tugevam. Rahulolematust on veel muuski: loengud ei toimu tunniplaani järgi, õpperuume ei kasutata otstarbekalt jne.

Omaette probleemiks võib kujuneda ka **välismaal õppimine ja stažeerimine.** Õppejõuga tuleks sõlmida leping, et pärast välismaal stažeerimist kohustutakse teatud aja ülikoolis töötama. Juba esineb töölt lahkumisi vahetult pärast stažeerimist. Need üliõpilased aga, kes omal algatusel (mis igati hea!) välismaal õppimisvõimaluse leiavad või õppimist pikendavad, võiksid sellest ise ka ülikooli informeerida.

(Järgneb.)

90 aastat prof. ALMA TOMINGA sünnist

15. septembril möödub 90 aastat Eesti TA tegevliikme, esimese eesti naisprofessori, Eesti farmakognoosia korüfee professor Alma Tominga sünnist. Ta sündis Rakvere puusepa perekonnas. Juba koolis tekkis huvi farmaatsia vastu ning 1917. aastal asus ta tööle proviisor S. Eberhardti apteegis apteekriõpilasena. A. Tomingas töötas apteekriõpilasena nii Tallinnas kui Rakveres.

1925. aastal astus tulevane professor arstiteaduskonna farmaatsiaosakonda, mille lõpetas 1928. aastal *cum laude*. Üliõpilasena tehtud auhinnatöö jooditinktuurist sai I auhinna.

Usinat õppijat pandi tähele ja ta valiti ülikooli Farmakognoosia Instituudi nooremassistendi kohusetäitjaks prof. J. Stammi juures. Pärast ülikooli lõpetamist kinnitati A. Tomingas instituudi nooremaks assistendiks. Järgnes magistrikraadi kaitsmine samal 1929. aastal ning 1933. aastal kaitses ta doktoriväitekirja «Autooksüdatsiooniprotsessidest rasvõlides». Eradotsendi kutse omandas ta 1935. aastal.

1940. aastal sai A. Tomingas esimese naisprofessorina Eestis professorikutse ning ta valiti Eestist lahkunud prof. J. Stammi asemele farmakognoosia kateedri juhataja. Ta rajas kohe ka kateedri juurde ravimtaimede aia. Sõja-aastail oli metsikult kasvavaid ravimtaimi vähe ning nii loodi 1945. aastal Raadil ravimtaimede katsejaam koos katsepõlluga. Katsejaam kujunes aastakümneteks teadustöö keskuseks.

Prof. A. Tomingal olid tihedad sidemed meie maa ravimtaimede uurimiskeskustega, tema nime kohtab kõigis farmakognoosia õpikuis. Tol ajal uuris ta tulemusrikkalt palderjani, piparmündi, sõrmkübara, tanguudi, rabarberi, maguna jpt. ravimtaimede kultiveerimist Eestis. Palju aega pühendas ta geograafilistele külvikatsetele. Arvestades A. Tominga suuri teeneid farmaatsias, valiti ta 1946. aastal ENSV Teaduste Akadeemia tegevliikmeks. Seega oli ta ka esimene eesti naisakadeemik. Aasta varem oli ta saanud ENSV teeneliseks teadlaseks.

Kõrvuti ravimtaimede kultiveerimisega uuris ta ka asendajaid välismaistele taimedele, eriti aga ravimtaimede kvaliteeti ja selle määramist keemiliste näitajatega. Ta oli üks kaasaja farmakognoosia keemilise suuna rajajaid meie riigis.

Palju aega ja energiat nõudis pedagoogiline töö. Kuni oma surmani 1963. aastal oli ta kateedrijuhataja, pidas loenguid ja juhendas praktikume. 1952—1955 oli A. Tomingas arstiteaduskonna dekaan. Professor Alma Tomingal oli tähelepanuväärne osa meie maa ravimtaimede uurimises, aga ka hulga õpilaste meelitamises teadusepõllule.

IVAR TAMMARU

ÜLIKOOLI KÜLL, AGA KUIDAS

(Algus 1. lk.)

Üldnõuded peavad olema üldhariduskooli põhinõuetega kooskõlas. Sellest üle hüpata ei saa. Ees seisab kindlasti keskkooli või siis gümnaasiumide suurem koostöö kõrgkoolidega ja ilmselt saab edaspidi gümnaasiumist ilma eraldi sisseastumiseksamiteta kõrgkooli. Seni aga tuleb arvestada keskkoolis tehtud tööd kõigi puhul. Medalistide puhul me seda hindame, teiste puhul mitte. Mitu kõrgkooli võttis tänavu arvesse ka keskkooli keskmist hinnet ning profileeriva aine hinnet, mis näitab ka kalduvusi.

Põhiline vastuargument on see, et keskkoolid on erinevad. Aga ka medalite kaal on erinev. See on paratamatu. Muidu me orienteerume suuresti erikoolide nõuete järgi ja raiskame oma noorte inimeste potentsiaali. Nii näiteks võeti Tartu linnast tänavu vastu rohkem üliõpilasi (322) kui kõigist Eestimaa küladest kokku (284). Õigusteaduskonna 60 üliõpilasest on ligi 40 pärit Tartust ja Tallinnast. See kõik näitab, et keskused on meil haritud, aga väiksemate kohtade intellektuaalne allakäik jätkub. Kõik algab

vastuvõtueeskirjadest.

Me oleme põhimõtteliselt loobunud üleliidulistest vastuvõtueeskirjadest ja konstateerinud, et ülikool on autonoomne. Mitmed asjad, sealhulgas ka vastuvõtmise, oleme jätnud aga lõpuni viimata. Arvan, et siin oleme jäänud paljus vana juurde, ikka nii, nagu on varem tehtud. Varem või hiljem tuleb üle minna üliõpilaste ja töö vabaturu reeglitele: võtta vastu kõik soovijad, haridus igati väärtustada, viia sisse tasuline kõrgharidus jm.

● **Nii et oleme uute ideede juurutamisel maha jäänud?**

Nagu ma ütlesin, ei ole kampaanialikult ühest äärmusest teise õige kalduda. Esiteks peaksid olema vastuvõtueeskirjad paindlikumad, sest võib ette tulla keerulisi situatsioone, mida tegelikult oleks võinud tänavugi ette näha.

● **Näiteks?**

Vene matemaatikute 20 kohale toodi medaliomanikelt 24 avaldust. Peale nende soovis veel astuda 23 inimest. Medaliste võeti aga matemaatika, füüsika ja keemia erialale ilma eksamiteta. Viga oli selles, et niisugust olukorda ei osatud ette näha. Kui probleem tekkis, oleks tulnud kohaldada eeskirju, mille järgi ka medalistid teevad ühe eksami. Soovitaksingi uutesse vastuvõtueeskirjadesse sisse võtta niisuguse punkti: kui medaliste on üle poole, suunata nad eksamile.

● **Kui palju venekeelsele matemaatika erialale siis vastu võeti?**

20 asemel 28 (eesti matemaatikute ja vastuvõtureservi arvel).

Vastuvõtueeskirjad lõid superkonkursi ka psühholoogiasse. Psühholoogide 20 kohale tõi avalduse 28 medalisti. Üldse oli astuda soovijaid 117. Pärast esimest eksamit jäi peale medalistide 4 kohale konkureerima 57 inimest. Nii suure konkursi puhul oleks medalistide õiglasemaks ja objektiivsemaks selekteerimiseks tulnud esimeseks eksamiks kohaldada kirjand või mõni muu kirjalik kontrollivorm, mitte aga võõrkeel. Muide, kõige rohkem oli esimesele eksamile mitteilmunuid just psühholoogiasse pürgijate seas ning ka eksamite sooritamise protsendilt (ainult 38%) olid nad kõige tagasihoidlikumad. Sisuliselt kujunes eksamite poolest kõige tugevamaks konkurss välismajanduse ja kaubanduse, samuti inglise ja saksa keele erialale.

● **Majandusteaduskond üritas küll ju tänavu teistmoodi vastu võtta.**

Jaa, avarama konkursi väljakuulutamist võiksid kasutada teisedki teaduskonnad. Majandusteaduskond kuulutas näiteks välja kaubanduse üldkonkursi (kaubandusökonoomika, tööstuskaubatundmine, toidukaubatundmine ja kaubandusraamatupidamine). Nii saadi konkureerivast kontingendist vastu võtta tõepoolest parimad. Mitmel pool võiks ära jätta ka rakendusliku ja teoreetilisse harru eraldi konkureerimise. Hiljem teeksid üliõpilased ise valiku.

● **Mida arvata vastuvõetavate arvust?**

Tänavu oli vastuvõtuplaanis ette nähtud 1210 uut üliõpilast. Ma ei teagi, kes selle oli määranud ja kas ülikool ise on seda pädev ette nägema. Kui ülikool on autonoomne, peaks ta selle arvu määrama ise vastavalt oma võimalustele. Igal juhul tuleks arvestada aga lõpetajate rakendamise võimalusi.

● **Vaevalt oskame praegu selles kiiresti muutuvas ajas päris täpselt ette näha, kas vajame ja kui palju vajame pere- ja koolipsühholooge, ajakirjandusjuriste jt. spetsialiste. Aga kuidas neid normaalses ühiskonnas vaja oleks!**

Ma ei tea kes, aga kas teaduskonnad, kõrgkoolilaborid, sotsioloogid või keegi teine väljaspool ülikooli peaks kindlasti tegelema lõpetajate rakendamisvõimaluste ja -vajadustega. Kui me nüüd enam noori suunama ka ei hakka, võib tekkida palju ettenägematuid probleeme, mis veelgi enam suurendavad sotsiaalseid pingeid.

● **Mitu aastat olen kuulnud, et ei jätku teatmikke.**

Rektori nurin nõukogus teatmiku sisulise külje üle on täiesti õigustatud, rääkimata tiraažist. Teatmikul peavad olema nii vastutav toimetaja kui koostaja, kusjuures vastutav toimetaja peab ka vastutama ning koostaja koostama.

Juba möödunud aastal ütlesin, et see teatmik ei kõlba enam. Tahtsin sel aastal käsikirja näha, aga ikka polnud see õige hetk, mil küsisin, ja lõpuks oli see ilma minu nägemata trükikotta jõudnud.

Tundub, et ei ole mõtet trükkida sinna igal aastal kutsekirjeldusi. Kõige nõutavamad on programmid ja vastuvõtueeskirjad. Need peavad olema igaühele kättesaadavad.

Mulle tuleb meelde Sokolniki Ameerika põllumajandusnäituse bülletään, kus president Carter pöördus iga külastaja poole isiklikult südamlike sõnadega: on väga meeldiv Teiega kohtuda, palun tutvuge näitusega, soovin Teile edu jne. Tahtsin sellise pöördumise faksimiilse allkirjaga rektorilt või mõnelt teiselt isikult juhtkonnast sisse viia, aga ei õnnestunud.

Defitsiit on loodud kunstlikult. Hinda pandi sel aastal küll juurde, aga tiraaži selle võrra ei suurendatud.

Oma häbiks pean ka tunnistama, et tänavu saadeti ülikoolist välja veel osa stagnaaegsete mallide järgi tehtud blankette. Uusi ei tehtud ja nii soovitasime teaduskondadel mõnele liiga vanameelsele reale lihtsalt kriipsu peale tõmmata.

● **Nii et veel on võimalik vanade blankettide pärast «Pikrisse» sattuda (vt. nr. 15. 1990 — arstiteaduskonna praktikale suunamise blankett).**

Ma läheksin veel alguse juurde tagasi. Sisseastumine ei tohiks noorele inimesele põhjendamatut hirmu, mõttetuid sabasseismisi jm. ebameeldivusi põhjustada. Kellele ja mille jaoks on vaja arstitõendit? Tean, et abituriendid seisid pool päeva noorukite kabineti ukse taga oma kaarti kätte saamas ja siis veel need formaalsed arstidel käimised.

Tänavu küll intsidentidest ei kuulnud, möödunud aastal saadeti üks noormees teist aastat Tallinnasse tagasi sarlakite tõendit tooma. Sel aastal ei nõutud ka psühhiaatri juures käimist. Aga tõepoolest, kui palju ja kellele on seda vaja ja kui palju on see lihtsalt varasema malli täitmine?

● **Ka dekaani uste taga olid pikad järjekorrad. Pealegi ei kohtu tudengikandidaat tihti dekaani, vaid mõne teise õppejõuga. Praegu ei näi sellest tulu tõusvat ei kandidaadile ega õppejõule.**

Üldse peaks vastuvõtmise psühhokliima tunduvalt parem olema. Kas on mõtet teha eksameid ka laupäeval ja pühapäeval, eriti pühapäeval. Me peame ühe päeva ka hingele jätma. Nägin, kuidas mõnel pool istuti ukse taga hommikust õhtuni. Üldse on ainekomisjonidel väga suur koormus. Tohutute kirjandivirnade kiire läbilugemine on ju meie õppejõudude kurnamine.

● **Kui ma õigesti mäletan, siis näiteks möödunud aastal panite teadetetahvlile ka konkureerima jäänute arvu pärast igat eksamit. Ja miks ei võiks väljas olla iga kandidaadi lõpp-punktid?**

Probleem on olemas, see oleks vajalik. Ja nagunii peavad ka kandidaadid ise arvestust. Üks helistas mulle ja tahtis kontrollida arve. Tema oli terve eriala eksamitulemused ise arvutiga läbi töötanud ja need olid tal õiged. Ka lõpp-punktid peaksid avalikult teada olema, tänavu panime vastuvõtmise käskkirjas vastuvõetud nimekirja tähestiku järgi.

Tundub, et uuel vastuvõtuosakonnal tuleks kõigepealt sisuline külg läbi vaadata: eksamid, testimine, keskkoolitöö arvestamise alused jm. ning leida neile organisatsiooniliselt uus vorm. Senine külakorda käimine oli tegelikult seaduse rikkumine (eriti siis, kui õppejõud on mõlemal semestril õppetööga hõivatud). Pluss on ehk olnud vaid see, et vastutav sekretär oleks erapooletu, kellel pole korruptiivseid ega muid kõrgemaid sidemeid.

Lõpetuseks tänan ladusa koostöö eest kõiki ligi 150 inimest, kellel tuli vastuvõtuga tegelda, ja loodan, et edaspidi saavad teoks ka paljud uuendused.

Vastuvõtuprobleemide kallal urgitses

VARJE SOOTAK

Naiskoor Saksamaale

Neljapäeva õhtul viis «Nord-Estonia» ülikooli akadeemilise naiskoori Rootsi poole. Läbi Rootsi ja Taani sõidetakse bussidega kontsertreisile Saksamaa Liitvabariiki, vastuvõtjaks on Jesteburgi linna kirikukoor. Lauldakse ka baltisaksa kultuuripäevadel Lüneburgis. Tagasi jõutakse 4. oktoobril.

EÜS tervitab!

OMA 240. TEGEVUSSEMESTRIT ALUSTAV EESTI VANIM JA SUURIM ÜLIÕPILASORGANISATSIOON EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS TERVITAB KÕIKI AKADEEMILISE PERE LIIKMEID, ERITI AGA ÕPPEJÕUDE, KAASVÕITLEJAID JA SISSESAANUD TULNUKAID SÜGISE SAABUMISE PUHUL!

SELTSI POSTIAADRESS ENDINE: J. TÕNISSONI 1, KÕNETRAAT 3 11 41.

Akadeemilise vabariigi taastamine

* * *

Kevadel kogunesid EÜS-i majja akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide esindajad, et arutada ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE LOOMIST. Nenditi, et Edustuseta ei saa juttugi olla demokraatlikust Tartu Ülikoolist. Üheskoos võeti vastu pöördumine, mis ilmus 8. juuni ülikooli ajalehes.

Paraku langes edasine tegevus kokku sessiga. Toimetuses käisid küll juunikuul mitme teaduskonna üliõpilased lootuses sügisel rohkem selgust saada. Ilmutame selle artikli täna veel kord.

Ettepanekud ja arvamused palume tuua lehe toimetusse ph. 241.

* * *

Akadeemilisus on Tartu suurim ja kauneim eripära, mis on teda pikki aegu Eestis ainulaadseks paigaks teinud. Kui kellegi, siis meie, üliõpilaste kohus on see kaotsiläinud hiilgus taastada, kõige lagunemise ajajärgul midagi ka ehitada. Arvestades nii üliõpilaste kui ka ülikooli juhtkonna sündinud huvi tegeliku üliõpilasriigi taastamise vastu, leiame, et praegu on sobiv aeg kauakandunud mõte realiseerida. Aeg on küps.

* * *

Üliõpilaste elu tänaseni korraldanud organid on oma aja ära elanud. Viimasena vaagub veel hinge ametiühing. On selge, et vaatamata väärtustumisele oli neil ka oma funktsioon, mistõttu nende kadumise sünnitatud auk tuleb tingimata täita. Loodus ei salli tühja kohta. Nagu Ü. Veldre artiklist «UT» nr. 17 veenvalt selgub, vajame oma huvide kaitseks ja hääle kuuldavaks tegemiseks mingit esinduskogu. Ametiühing on selleks liiga piiratud, ka uut komsomoli vaevalt keegi soovib.

Head eeskuju pakub kunagi Tartus eksisteerinud **Üliõpilaskond**, mille taastamiseks oleme juba pisut eeltöid teinud ja saanud ülikoolipoolse toetuse. Uues ülikooli seaduse projektis on esinduskogu loomine fikseeritud, ent kahjuks puudub meil täpne tekst. **Põhiprintsiibiks on igal juhul, et kõik statsionaarsed üliõpilased on Üliõpilaskonna liikmed.** Allakirjutanute arvates on viimane aeg leida enda hulgast need, kellele oma asjade ajamise võiksime usaldada. Ilmselt on põhjust tugineda demokraatia kogemusele, mis saadi Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis. Tollal realiseerus üliõpilaste tahe valitud **Üliõpilaskonna Edustuse** kaudu. Selle valimiseks on parim 1933. aasta valimisvariant. Sellele tehti küll hiljem kitsendusi, kuid need tuleks loomulikult kaotada. Loodame seda küllalt keerukat, ent praktilist valimissüsteemi lähemal ajal tutvustada.

Võib arvata, et suve tuleku tõttu kogu projekt erilist vastukaja ei leia. Ent kui soovime, et me lootusetult hiljaks ei jääks, tuleb valimiste eeltöid alustada juba praegu. Nendeks on rektor ja ülikooli valitsus lubanud ka materiaalset toetust. **Üliõpilaste toetust ootame eelkõige ettepanekute näol, mis võiks toimetada selle lehe toimetusse.** Kõik arvamused ja vastukajad on igati teretulnud.

Oleme huvitatud, et meid tõsiselt võetaks ja selleks on vaja organisatsiooni. Vajame inimesi, kellele anda volitused enda esindamiseks, ja kes need siis veel peaksid olema kui mitte inimesed meie endi keskelt — üliõpilased. Inimesed, kes teavad meie vajadusi ja kellel on tagasiside oma valijatega. Me tahame suuremaid õigusi oma asjade otsustamisel, suuremat iseseisvust. Seda meile ei anta, kui meid keegi ei esinda. Ülikooli nõukogu tudengitest liikmete esindusfunktsioon on just tagasiside puudumise tõttu formaalne. Sisuliselt puudub neil seega mandaat ja kaitsta saavad nad peamiselt vaid isiklikke vaateid.

Me ei taha luua uut komsomoli, ent oleks normaalne, et iga üliõpilane kuulub Üliõpilaskonda. See annab talle kodaniku õigused. Oma riigi täieõiguslik kodanik olemine annab eelised ja soodustused kõigis akadeemilisse ellu puutuvais küsimustes võrreldes nendega, kes akadeemilised kodanikud ei ole.

* * *

Praegu on meil tegelikult üliõpilaskond olemas, aga see on riik ilma valitsuse ja parlamendita. Need oleks aga hädasti vaja moodustada, sest vaid võimekad juhid tagavad kodanike heaolu. Euroopa ülikoolid on meile selles osas veenvaks tõestusmaterjaliks ja eeskujuks. Nii et midagi uut leiutada pole vaja. Pealegi tahame olla tõsiselt võetavad ka väljaspool Tartut. **Euroopa-poolne huvi** on täiesti olemas, neil aga pole Tartus kellegagi suhelda. Akadeemilised intiimorganisatsioonid on teist tüüpi. Ka suuruse poolest pole nad tuhandete liikmetega Euroopa ülikoolide üliõpilaskondadele võrdväärsed partnerid. Lisaks polegi neil õigust esindada kõiki üliõpilasi. Üleeuroopaline tudengifoorum Bolognas 6.—10. septembrini 1989 rõhutas oma lõppdokumentides korduvalt sidemete tähtsust Ida-Euroopas tekkivate vabade rahvuslike üliõpilasliitude ja assotsiatsioonidega.

Ühinev rikas Euroopa ei ole meile mitte ainult majanduslikult kasulik. Vaimne side on vahest tähtsamgi. Meie õhtumaine kultuur saab ellu jääda vaid juhul, kui ta on ühenduses sellega, kes ta on sünnitanud.

Kaugemate üleeuroopaliste perspektiivide kõrval nõuab tähelepanu muidugi ka järjest kiiremini vaesuv kodune elu. Igaüks tunneb majandusmuresid omal nahal kõige paremini, mistõttu nende lahendamise vajalikkuses ilmselt keegi ei kahtle. Ühekaupa, ilma korra ja organisatsioonideta, kes tegevust juhiks ja koordineeriks, oleme kaitsetud mis tahes eluvaldkonnas. Seepärast tahamegi mingit rohtu pakkuda. Kuna parim võimalikest on meie arvates demokraatlikule traditsioonile tuginev Üliõpilaskonna Edustus, pakume seda. Kõigi osalus selles ettevõtmises peaks tagama turvalisema, nii vaimselt kui materiaalselt kindlustatuma elu kõigile akadeemilistele kodanikele.

Huviga ootame kõiki ettepanekuid ja arvamusi «UT» toimetusse.

KRISTEL EHALA,
PRIIT KOGERMANN,
UKO MARAN,
ANDRES MÄNNART,
ANDRES REKKER,
TIIT RIISALO,
KALJU SAAREPÜÜ,
MARGUS SANGLEPP,
ALAR SEPP,
KAAREL TARAND,
HANNO TOMBERG,
ÜLO VELDRE

Joonistas MARGUS SANGLEPP.



Enne Edustuse valimisi

Täna, s. o. reedel, 14. septembril kl. 19 koguneb EÜS-i majja (Tõnissoni 1) üliõpilaskonna EDUSTUSE valimisi ettevalmistav kogu. Oodatud on ka kõikide formaalsete (ja formeeruvate) üliõpilasorganisatsioonide täievolilised esindajad.

Bernard Kangro

80. SÜNNIPÄEVALE PÜHENDATUD ETTEKANDEKOOSOLEK

18. SEPTEMBRIL KELL 15
TARTU ÜLIKOOLI AULAS

Janika Kronberg — «Bernard Kangro ja Tartu»
Karl Muru — «Bernard Kangro Vana Võrumaa ja surematu Tartu laulikuna»
Arne Merilai — «Bernard Kangro hiline lüroeepika»
Ants Järv — «Bernard Kangro näitekirjanikuna»
Harald Peep — «Bernard Kangro kirjandusteadlasena»
Ülo Tonts — «Bernard Kangro kirjanduslikust mitmekülgsusest»

1. september

oli juba nii ammu, eks ju?

Avaaktusel arutles rektor prof. Jüri Kärner *universitas*'e ja kuninglikkuse üle. Aga ülikoolihariduse võti peitub siiski tulise nooruse ja kogenud õpetlase vahetus kontaktis.

Naaberkõrgkooli poolt tõi tervitusi õppeprorektor Koit Alekand.

Meie ülikooli on palju abistanud Kanadas loodud Tartu Ülikooli fond. Juunis otsustas ülikooli nõukogu anda TÜ auliikme nimetuse viiele väärikale väliseestlasele. 1. septembril olid aulas diplomit ja mälestusmedalit vastu võtmas fondi asutaja ja looja **Walter Väärsi** ning **Endel Aruja.**

Teadussekretär Veera Ant luges ette ühe auliikme Maret Auna tänutelegrammi.

Arstiteaduskonna professor Ado Truupõld sai aktusel kätte Liidu Hariduskomitee diplomi ja preemia.

Meeskoor, laulud, rebastele juhtkonna tutvustamine ja oligi aeg oma teaduskonda rutata.

Protokoll

Tartu Ülikooli Fondi juhatuse esimehe härra Walter Väärsi ja Tartu Ülikooli esindajate läbirääkimistest 3.—7. septembril 1990. aastal

Tartu Ülikool leiab, et Tartu Ülikooli Fondi juhatus on ära teinud väga suure töö Fondile heategeva organisatsiooni staatuse saavutamiseks, tema tegevuse arendamiseks ning Tartu Ülikooli abistamiseks ja avaldab tänu Fondi juhatusele Tartu Ülikooli arengu toetamise eest.

Tartu Ülikooli Fondi juhatus leiab, et Fondi idee on leidnud toetust oma kodumaa patriootide hulgas ja peab vajalikuks otsida uusi tegevussuundi Fondi arendamiseks.

* * *

1. Pooled loevad Tartu Ülikooli kõige pakilisemateks vajadusteks **arvutustehnika hankimist ning paljundamisvõimaluste tagamist.** Nad peavad otstarbekaks Fondi 1990. aasta summadest saja (100) IBM PC/XT-ga ühilduva arvuti ja kümne printeri ostmist üliõpilaste arvutiõpetuse ning arvutikasutuse võimaluste avardamiseks.

2. Pooled leiavad, et Fondi 1991. aastal laekuvate summade kasutamise planeerimiseks on vajalik mõlemapoolselt läbi töötada küsimused:

— **välisprofessorite** Tartu Ülikoolis töötamise tasustamise võimalustest Fondi summadest;

— olemasolevate **paljundusmasinate tagavaraosade ja uute paljundusseadmete ostmisest;**

— Fondi poolt **paljundusseadmetele vajaliku paberi** ostmise otstarbekusest (arvestuslik aastane paberikulu 3 tonni), **välismaaga suhtlemiseks kasutatavate kirjablankettide soetamisest;**

— Fondi poolt kvaliteetse **trükipaberi** ostmise otstarbekusest;

— keele- ja teiste **õppekabinettide sisustuse komplektide** ostmise otstarbekusest;

— 1990. aastal ostetavate IBM PC/XT-ga ühilduvate arvutite **osalisest järelkomplekteerimisest printerite ja kõvakettaseadmetega;**

— **CD ROM lugemisseadmega IBM PC/AT-ga ühilduva arvuti ostmisest raamatukogule** vastavate andmebaaside kasutamisvõimaluse loomiseks;

— **arvutivõrgu vahendite**, sealhulgas võrgus serverina töötava IBM PC/AT-ga ühilduva arvuti ostmisest **matemaatika õpetamise arvutiklassi;**

— **IBM PC/AT-ga ühilduvate arvutite ostmisest õppe- ja teadustöö tarbeks;**

— **polügraafiaseadmete hankimisest ülikooli kirjastusosakonnale;**

— **arvuti ja laserprinteri ostmisest ülikooli kirjastusosakonnale;**

— **raamatukogule avatavate katusakende ostmise otstarbekusest.**

3. Pooled märgivad, et nendest sõltuv seoses **Nikolai Küttise stipendiumiga** 1990. aastaks on tehtud, vajalik informatsioon stipendiaat **P. Kaimre** juhendajale prof. I. Etvergile on antud W. Väärsi poolt isiklikult. Seoses stipendiaadi välismaal tööleasumise viibimisega pidada otstarbekaks kuulutada võistlus 1991. aasta stipendiumile välja veel käesoleval aastal.

4. Pooled võtavad teadmiseks, et Tartu Ülikooli Fondi poolt ülikooli väliskülaliste transpordiks ostetud **mikrobussi** kasutamise eest vastutajaks määrab rektor konkreetse isiku välissuhete alal.

* * *

Tartus 7. septembril 1990. aastal

Tartu Ülikooli Fondi
juhatuse esimees
härra Walter Väärsi
Tartu Ülikooli rektor
professor Jüri Kärner

Neile, kellel on nälg...

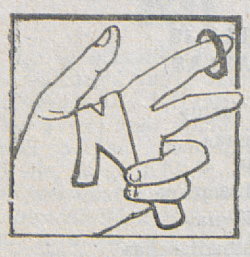

KORPORATSIOON «INDLA»

kutsub külla kõiki, kel soov liituda meie perega. Kohtume **kolmapäeval, 19. septembril kl. 7 õhtul konvendi ruumides Struve 2** (sissepääs õue poolt).

KODUNDUSE KABINET

(Tiigi tn. 78—208) registreerib üliõpilasi rühmadesse **17.—20. septembrini kl. 12—15.**

ÜLIÕPILASSELTS «RSR» (RAHVUSVAHELISTE SUHETE RING)

koguneb **teisipäeval, 18. septembril kl. 18.15 raamatukogu aud. 206.** KALEV VILGATS jagab värsket infot II ülemaailmselt inimõiguste konverentsilt «Vilnius — Leningrad 90».

PASUNAPUHUJAD!

Tule tõrtsutama tudengiorkestrisse «Popsid». Saame kokku 8. **oktoobril kl. 18 EPA klubi teisel korrusel ja edaspidi esmaspäeviti ja kolmapäeviti kl. 19. TULE AGA TULE!!!**

RAHVAKUNSTI-ANSAMBEL ANNAB TEADA:

kõik tudengid, kes on huvitatud rahvatantsust, -laulust ja pillimängust, on oodatud **igal esmaspäeval ja neljapäeval kl. 18 TÜ klubis (Tähe tn. 4).**

TÕLGID!

Tartu Videokeskus vajab soome-vene ja inglise-vene keele tõlke. Tasu soodne. Helistada telefonil 7 44 34.

EÜE TEATAB!

12. oktoobril kl. 19 toimub Eesti Ametiühingute Kultuurikeskuses (end. J. Tombi nim. kultuuripalee Salme 12) EÜE-90 lõpuball. Parimad rühmad saavad kutsed regimeeste kaudu. Piletid müügil maleva keskstaabis, heal juhul ka ülikoolis. Jälgige reklaami!

* * *

24. novembril kl. 19 Linnahallis suur malevakontsert «Kuningad tõusevad tuhast». EÜE parimad laulud läbi aegade. Piletid müügil Linnahalli kassas (individuaalselt ja kollektiivtellimustega) ning kõikides kõrgkoolides. Jälgige reklaami!

Turu poole

Haridus- ja koolitussüsteem Eestis on praegu otsingute staadiumis. Täiustamist vajab ka kogu majandusharidus. Et siiamaani Tartu Ülikoolis otseselt turule orienteeritud majanduse üldteooria lugemine ei ole domineeriv (sellises struktuuris, nagu seda tehakse kõigis arenenud riikides), jätkame oma kevadist loengusarja.

Kevadel pooleli jäänud kursus jätkub **19. septembrist MAKROMAJANDUSE** loengutega, mis kestavad jõuludeni. Jätkame samamoodi kui varem, s. t. **igal kolmapäeval kl. 18—20 ülikooli peahoone aud. 102.** Tasu on endiselt 1 rbl. loeng. Samadel alustel, kuid **teisipäeviti kl. 18—20 aud. 102** alustame kogu kursust uuesti **MIKROMAJANDUSTEOORIAST.** Kuid seda alates 10. oktoobrist.

AVO VIIOL,
ANDRES ARRAK

AJALOOMUUSEUMIS KAALUD

TÜ ajaloo muuseumi püsiekspositsiooniga ja muuseumi kaunite ruumidega on saanud tutvuda juba mitu tuhat külastajat. Suur osa muuseumi varasid asub aga fondis. Nende varade tutvustamiseks on alustatud **ajutiste temaatiliste näituste korraldamist.** Esimesena on välja pandud kaalud, jällegi ainult osa olemasolevatest. Võib näha mitut liiki ja päritolu kaalusid, alates margapuust ja lõpetades mikrokaaludega, kirja-, vilja-, apteegijm. kaalud kaasa arvatud. On esindatud nii Tartu mehaanikute kui ka kuulsate Lääne firmade (Sartorius, Westphal jt.) **tööd.**

Huvilised võivad tutvuda väljapanekuga muuseumi lahtioleku ajal **kolmapäevast pühapäevani kell 11—17.**

EI ÜHTKI NÄDALALÕPPU DISKOTA!

Kohtume taas 15. ja 16. septembril kl. 21 TÜ klubis.
NB! Üliõpilaspilet kaasa!

*

EESTLANE ON ARVANUD!

* *Kes palju võid sõõb, selle pea läheb paljaks.*

* *Kui lapsed palju võid sõõvad, siis nende ninad lähevad tatiseks.*

* *Võidu äi sõõgu, võiuga jääd sõkõst.*

* *Või on (kolm) korda halb: suvel, kui on sula, talvel, kui kõva, ja siis, kui seda pole.*

* *Kuni veel või suus ära sulab, on ikki veel lootust vanatüdrikul mehele saada.*

* *Võitud ratas veereb vagusi.*

* *Või-leib kaitseb karja, liha ja leib veab sõnnikut.*
«EESTI VANASÕNAD» III

* *Kel võim, sel või.*
(1990)

KOHINAD ● KOHINAD ● KOHINAD ● KOHINAD ●

У нас нет больше дневного отделения*

Elame oma teada Eesti Vabariigis, aga ülikooli õppeosakond tembeldas päevase osakonna tudengite üliõpilaspiletitesse endise usinusega naaberriigi keeles «dnevnoje otdelenije». Sellega seoses leidis õppeosakonnas aset järgmine vahejuhtum.

Grupp üliõpilasi püüdis ühelt ametnikudaamilt välja uurida, miks päevase õppevormi kinnituseks venekeelset templit kasutatakse. Vastuseks kõlas selgitus, et eestikeelne tempel puuduvat, kuigi ammu olevat juba mõeldud, et see tuleks teha. Ka valmistamine nõudvat aega jne. Et grupp üliõpilasi oli eelnevalt trükikojas valmistanud kaks (küll tina-) templit kirjaga «päevane osakond», siis tekkis sobiv hetk need ametnikele ulatada.

Kui ametnikud esimesest kohmetusest üle said, ütlesid nad: «Te oleksite võinud neid juba üheksa tükki teha, igale teaduskonnale ühe.»

Paraku polnud esialgu nõndapalju tina.
Sellegipoolest: nõudke üliõpilaspiletitesse templijäljendit «päevane osakond». *Jäägu «dnevnoje otdelenije» neile, kes õppetöö aegu eelistavad Venemaa avarustes rongiga ringi kolistada.*

ELDUR SONGERPUU

* Meil pole enam «dnevnoje otdelenijet».

KOHINAD ● KOHINAD ● KOHINAD ● KOHINAD ●

✤ ✤ ✤

Spordisõbrale!

Alustavad tööd järgmised sektsioonid:
SULGPALL — informatsiooni saab teisipäeval
kolmapäeval kl. 18 Lai tn. 37
reedel
KORVPALL — mehed
teisipäev
kl. 20.45 Ujula 4, treener A. Laos
neljapäev
VÄRAVPALL — naised
teisipäev
kl. 17.45 „ „ treener M. Visnapuu
kolmapäev
VÕRKPALL — mehed
teisipäev
reede
kl. 17.45
kl. 19.15 „ „ treener M. Tensing
VÕRKPALL — naised
kolmapäev
kl. 19.15 „ „ treener T. Kajandi
neljapäev
KERGEJÕUSTIK 17. sept. ja 19. sept. kl. 17 TÜ staadion
VÕIMLEMINE, PALLIMÄNGUD algajatele (mehed) Tõnissoni 1
teisipäev
neljapäev
kl. 16 õp. U. Halling
VÕIMLEMINE, PALLIMÄNGUD algajatele (naised) Tõnissoni 1
kolmapäev kl. 16 v.-õp. E. Prii
Nooruse tn. 9 võimlas on algajatel võimalik tegeleda võimlemisega, pallimängudega jne.
esmaspäev kl. 15, 16, 17
teisipäev kl. 15, 16, 17
v.-õp. E. Prii
Spordialast informatsiooni saab TÜ spordiklubist E. Priilt
esmaspäev
teisipäev
kolmapäev
reede
neljapäev
kl. 9—12
kl. 15—18

Suusatajad, orienteerujad!

Ka sellel õppeaastal jätkub õppetöö suusa- ja orienteerumisosakonnas. Registreerimine ja info suusaspordi kateedris Jakobi 5 II korrusel septembrikuus. **Kogunemine ja treening esmaspäeval, 17. septembril kl. 16.30.**

Suusaspordi kateeder

HEINO JASKA

Kõik ülikoolilehe toimetuse inimesed, kes kunagi Kastani tänavas lehte tegemas käinud, ei teadnud vist tema õiget nimegi. Meile oli ta ikka Jassu.

Jassu, kes kõik meie raamid ja jooned ning pikad pealkirjad maketi järgi valmis sättis. Ja kui millestki aru ei saanud, viskas käega ja naeratas. Ei, mitte sellepärast, et ta ei saanudki meiega sõnades kurjustada, vaid selline ta lihtsalt oli.

Hommikuti näitas ajalehtedest ikka kõige suuremaid uudiseid ja ega käsilaos teist nii põhjalikku lehelugejat vist olnudki.

Ülikoolirahvas teda ei tundnud, aga tema oli üks neist kümmekonnast inimesest, kelle abil ka kõrgkoolilehed valmis said. Kahjuks jäi juunikuine «UT» küljendamine meie jaoks viimaseks. Lõikuskuu viis Heino Jaska igavesse rahupaika.

«UT» toimetus

NB! Siin saime ruumi täita kuulutustega, see aga ei suuda kuidagi asendada pilti Jassust.

TEADUSPÄEV AJALOOMUUSEUMIS

TÜ ajaloo muuseum ja Loodusuurijate Selts korraldavad 20. septembril kell 15 muuseumi konverentsisaalis teadusajaloo päeva tähistamaks TÜ kasvandiku, kuulsa loodusteadlase, akadeemik Alexander Theodor von Middendorffi 175. sünniaastapäeva.

A. Th. v. Middendorffist kui teaduse organisaatorist ja teerajajast räägib **L. Kongo** Loodusuurijate Seltsist. **H. Moorist** tutvustab juubilari tegevust Liivimaa Üldkasuliku Ökonoomilise Sotsieteedi presidendina. Kauaaegne A. Th. v. Middendorffi uurija **K. Päid** käsitleb teadlase eluperioodi tema Hellenurme mõisas.

Samas on avatud **näitus** Eesti Ajalooarhiivi, Loodusuurijate Seltsi ja Elva Koduloomuuseumi materjalidest.

MARJE RAUDSEPP

NÄITUS TEADUS-RAAMATUKOGUS

Alates **19. septembrist** saab vaadata ameerika postikunstniku JOHN HELDI (Dallase raamatukogu töötaja) näitust.

Samal päeval kl. 12 on võimalik kohtuda ka kunstniku endaga.

OLI VIGU

31. augusti UT-s ilmunud artiklis «Tuleviku ülikool» on TM-i õpetamise algatajana kirjutatud Maharishi Mahes Jagi, peab olema **Maharishi Mahes Jogi.**

Teiseks, Ameerika profülaktilise meditsiini arst dr. S. O. Schauhuber oli siin eelkõige kui **misjonär,** kas ta ka miljonär on, seda ma ei oska öelda.

Lõpetuseks, raamatu «Elu pärast elu» autor on **Robert Moody** (mitte Maady).

Arusaamatused olid tekkinud ilmselt minu ebakorrektsest käekirjast.

Kõike head soovides

RUUDO ANNUS

Toimetaja VARJE SOOTAK

...info järele???

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2860. Tiraaž 3000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 23 (1608)
REEDE, 21.
SEPTEMBER
1990
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Kõik teed viivad välismaale... lk. 2

MATI SALUNDI: «Informeeritust ja partnerlust»

Ülikooli tulevik jätkub. Kui paneme neile sõnadele jutumärgid juurde, siis on selge, et jutt käib ülikooli arenduskomisjoni tegevusest. Peakomisjoni aseesimehena on tegutsenud MATI SALUNDI (siiani tundsime teda õppeosakonna juhatajana, nüüd juhatab ta pedagoogika kateedrit), kellega vaatame natuke ajas tagasi.

* * *

● **Mis on kõigepealt eelmise tegevusaasta plusspoole kohta öelda?**

Protokollide kaust mul siin käes päris paks. Käisime koos jaanuarist 6. juunini.

● **Aga eelmine sügis ja konverents ju ka!**

Seda küll, regulaarsemaks muutus töö pärast konverentsi. Mis on meie kontosse kanda? Põhiküsimused keerlesid ülikooli **põhikirja, teaduskraadide ja palkade** ümber. Kõik need kolm olulist teemat on omavahel läbi arutatud (palgad koos ametiühinguga), ka Tallinnas, ja nagu nüüd näha, ametliku lahendusegi saanud. Ma ei taha sugugi väita, et see on komisjoni teene, aga küllap oli meie kaasalöömisel oma iva ja tulemusedki.

Kesksemateks märksõnadeks kujunesid ka: **ainesüsteem, aineinstituudid, teaduskondade autonoomia, ülikooli majandamine.** Need protsessid on ülikoolis käivitunud ja meie koosolekutel on olnud võimalik infot saada, tekkimis- ja kujunemisraskusi vaagida, kogemusi saada, üldistusi teha. Näiteks teaduskondade autonoomseks saamine on pikk protsess, mille vilju me juba homme ootame, aga kärsitus ei vii ka kuhugi, teeb ainult meele mõruks. Põhikiri on siin ainult autonoomia teoreetiline tagatis, selleks vajalik eeldus.

Majandamine on kõikide lülidega seotud ja nüüd ongi käes aeg see valdkond käsile võtta.

● **Praegusel kehval ajal võime vahest komisjoni poole pealt tõesti optimistlikumalt tagasi vaadata.**

Aga see töö on meile teadvustanud ka mitu olulist tõsiasja, nagu näiteks, et ME EI SAA ELADA INFORMATSIOONIVAEGUSES. Nii eelmise konverentsi eelne kui järgnev aeg näitas, et seda tõde kiputakse ikka ära unustama. Sageli ei tahetagi informatsiooni välja anda. Kardetakse, sest see ei pruugi veel lõplik teave olla ja sageli pole ta ka küllalt hea, meeldiv. Ja niimoodi me ei jõuagi pärisinfoni. Mulle näib, et eriti vajame informatsiooni seal, kus asjad äärmiselt ebaselged. Ei maksa loota, et üks väike grupp inimesi või rektor mõne inimesega suudab küsimused alati ise ära lahendada.

Mulle tundub, et põhirõhk on asetunud **informeeritusele ja partnerlusele.** Ühise laua taga oleme muutunud partneriteks, me unustame tiitlid, ka aunimetused, on tekkinud meeskonnatunne. Ja see on vaba meeskonnatunne umbes 25—30-liikmelise grupi inimeste vahel, kes leiab aega ja huvi kolmapäeviti kohale tulla. Arvan, et me ei ole tudengit ära ehmatanud kellegi tiitlite või positsiooniga.

● **Ent me oleme ilmselt jõudnud selgusele selleski, millest meil puudu jääb?**

Meil jääb puudu asjatundlikkusest. Tasapisi veendusin, et teoreetiliselt oleme kõvasti haritud, aga niipea kui me sedasama teooriat tahame kasutada ülikoolisiseste asjade lahendamisel, selgub, et teoreetilise pagasi ja tegeliku elu vahel on mingisugune vastasseis. Kuidas seda ületada? Ise oma süsteemi sees ei nähtagi sageli, kuidas soost välja ronida, või ei märgatagi kaost ennast. Meil on vaja **eksperte.** Kahjuks me eelmisel aastal selleni ei jõudnud, aga nüüd on vaja kindlasti kaasata majandusprobleemide jaoks eksperte väljastpoolt ülikooli.

Oponentide hulk ei tarvitse väheneda, aga kui oponeeringute sisu ka ülikoolis endas on heatahtlik ja positiivne ning idee pakkujat ei rünnata mitmest küljest korraga, on sellest suurt tulu. Meie diskussioonid on ju kulgenud vabameelselt (jututuba oleme küll püüdnud ära hoida) ja niisuguse tribüüni olemasolu 2—3 korda kuus pean väga vajalikuks. Igaüks saab ülikooli ajalehe kaudu teada järgmise koosoleku aja, koha ja teema ning võib kaasa mõtlema tulla.

* * *

Nagu näha, on mõnedki põhimõttelised asjad esialgu leidnud mingi lahenduse ja nüüd on järg majanduse käes. Et nähtavasti detsembri algul saaks korraldada niisamasuguse konverentsi «Ülikooli tulevik» nagu möödunud aastal, on tarvis eelnevalt toimkondade põhjalikku tööd.

Otsustati, et tegutsema võiksid hakata:

1) **ülikooli rahaasjade komisjon (k. a. eelarve) — juhib Arno Susi;**
2) **halduse juhtimiskomisjon;**
3) **üliõpilasmajanduse komisjon;**
4) **materiaalse baasi komisjon — juhib Rein Kinkar.**

Lisaks neile hakkab tegutsema ka nn. **Peeter Oleski komisjon** (Mihkel Pärnoja, Henn Voolaid, Ain Heinaru), kes vaatleb teaduskondi ja instituute integratiivselt.

Kõikidel komisjonidel veel juhte pole, need peaksid järgmiseks peakomisjoni koosolekuks kahe nädala pärast selgunud olema. Kõik kaasalööjad on nagu ikka oodatud. Kui õppejõudude osaluse üle kurta ei saa, siis üliõpilaste seast on küll vaid üksikuid nn. äraeksinuid näha olnud. Aga tudengkonna majandusasjad (ühiselamud, stipp, toitlustamine) on just niisugused nagu nad on. Kui nüüd öelda, et arutada ju võime, aga meist ei sõltu miski, siis ütleks vastu, et ikka sõltub küll juba. Ei uskunud paljud ju eelmise aasta tulevikukonverentsi ja peakomisjoni tulemustessegi. Aga kes meie eest ikka seisab, kui mitte meie ise. Elu on seda juba näidanud.

Ametiühingukomisjoni esimehelt Aleksander Jakobsonilt kuulsime, et ametiühing võtab käsile palkade küsimuse. Praegu kujunes asi siiski selliseks, et valitsuse käest sai tükk välja kistud, aga mis saab edasi? Peab olema kindel taktika pikemaks ajaks.

NB! Järgmine koosolek on 3. oktoobril.

VARJE SOOTAK

Kultuurikateeder

on ülikoolis alates 1. septembrist. Sellesse on koondatud kodukultuuri-, kunsti-, muusika- ja kultuurikabinet. Eesmärgiks on õpetada kultuuripärandi tundmist ja suunata selle uurimist. Kateedri juhatajana on ametis pedagoogikakandidaat Aasa Must.

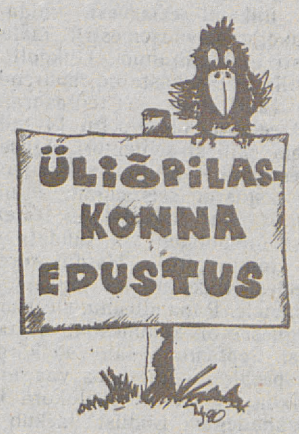

Edustust veel ei ole

14. septembri õhtuks oli EÜS-i majja kokku kutsutud Üliõpilaskonna Edustuse valimisi ettevalmistav kogu. Oodati kõikide formaalsete ja veel formeeruvate üliõpilasorganisatsioonide esindajaid, kuid asjast huvitatuid kogunes vaid seitse. Ilmselt on raske pärast suvepuhkust ülikooli probleemide juurde naasta.

● **Millest kokkusaamisel räägiti?**

Tiit Riisalo (EÜS) andis ülevaate sellest, kui palju jõuti kevadel Edustuse loomiseks ära teha. Selgus, et eriti mitte midagi. Jõuti küll vestelda paljude inimestega rektoraadi poolelt, kuid põhiline töö jäi ikkagi teha sellel sügisel.

Tiit Riisalo kahtles, kas leiduks inimesi, kes praegusel niigi keerulisel ajal Edustuse vankrit vedama hakkaksid. Ta pidas utoopiliseks viia Edustuse valimised läbi selle sügise jooksul.

Füüsikaüliõpilaste Liidu esindaja arvas, et asi tasub ikka kättevõtmist.

Ülo Veldre üliõpilaste ametiühingust sõnas, et kui Edustuse valimisi ette ei võeta, lõpeb asi Tartu Ülikoolis organiseerumata mässuga, millest ei tõuse mingisugust tulu. Üliõpilased peavad lõppude lõpuks mõistma Edustuse vajalikkust.

Koosviibijad arvasid, et Edustus võiks olla kolmekümneliikmeline ja valimised oleksid isikuvalimised.

Järgmine kogunemine otsustati korraldada **oktoobrikuu algul**, lootusega, et selleks ajaks on kõik asjahuvilised suvepuhkuselt tagasi jõudnud.

MARGUS SANGLEPP

Miks 100 rubla kuus Indrek Tarandile?



Jah, miks? Kas sellepärast **Jaan Tõnissoni õpperaha** sügissemestril hr. Tarandile, et eelmisel korral sai tema kõrval rohkem hääli Tiit Pruuli? Ja kes olid tema kõrval sel korral?

JT õpperaha saamiseks olid organisäatorid ja üksikisikud esitanud mitu väljapaistvat tudengit: IVO RULL ja OLAVI PAIDE žurnalistikaosakonnast, KAAREL TARAND eesti filoloogiast ja ERIK SALUMÄE õigusteaduskonnast.

Indrek Tarandit on A. Raukas ja P. Heinsalu iseloomustanud nii (väljavõtteid):

✻ IT on kindla poliitilise hoiaku ja laia silmaringiga, ei pea paljuks vajaduse korral sulge haarata või nõu ja jõuga aidata (EMS-i tööpäevad, ajaloolise pärimuse kogumine, muinsuskaitsepäevade organiseerimine, võitlus sõjalise õpetuse vastu...);

✻ IT-l on suur laiema publiku ees esinemise kogemus ja oskus (vt. pilti 1989. aasta 24. veebruari üliõpilasorganisatsioonide aktuselt), temas on midagi rahvamehelikku. Mitmel puhul on tema ülesastumised aidanud üritusi surnud punktist edasi viia... Ka ei karda ta oma arvamust avaldada, isegi kui see kardinaalselt teiste omast erinema peaks. Tal on võime sündmuskäiku ette näha ja seda juhtida (II Noortefoorum, muinsuskaitsepäevad Tartus);

✻ Oma näitlejavõimeid on Indrek proovinud TÜ luuleteatris «Valhalla». Ta on olnud kaasautoriks küüditatute mälestuseks koostatud ja esitatud luulekavas H. Tarandi luulest;

✻ IT-l on hea huumorimeel ja lennukas fantaasia, mida ... on tunda saanud ka linnaelanikud (üks Gustav Adolfi lumekuju initsiaatoreid), tema juhtimisel alustati ka fosforiidivastast kampaaniat ja tehti kollased särgid;

✻ IT on jõudumööda kaasa aidanud meile kõigile tähtsa Eesti asja ajamisel: ta on Eesti Komitee, Tartu linnavolikogu ja EÜS-i liige.

* * *

Toimkond koosseisus prof. Sulev Vahtre, dots. Tullio Ilomets, Enn Tarto, Tõnn Sarv, Tõnis Lukas ja Varje Sootak arvasid, et Indrek Tarand vastab täiesti JT õpperaha saamise tingimustele: õpib hästi ja ajab Eesti asja ka. Septembrist jaanuarini (jaan. k. a.) annab Eesti Muinsuskaitse Selts talle iga kuu 100 rubla.

MAGNUS RAHE

HEA LUGEJA

Kuidas küll nii, et ofsettrükk ja uus lehe uus pea ja...? Oh, see kõik juhtus nii äkki, lausa üle öö, et tuleval nädalal kirjutame sellest pikemalt.

EPAs on uudist

EPA uudiseid vahendas «UT-le» «Põllumajanduse Akadeemia» toimetaja TIINA SIIMETS.

40. õppeaasta algas põllumeeste suurkoolile üsnagi paljutõotavalt.

✻ Esimest korda võis saada epakaks ilma sisseastumiseksamiteta (tõsi, ega testki kerge olnud) ning saavutati kõigi aegade kõrgeim konkurss. Lisaks üldkonkursile võeti õppima ka n.-ö. sponsorluse korras (99). Rektor Olev Savelil tuli esimese koolipäeva avaaktusel 658 korda kätt suruda.

✻ Uuel õppeaastal saab EPA tudeng kohustuslike «punaste ainete» asemel ISE valida humanitaar- ja sotsiaalteaduste õppekursusest sobivad distsipliinid. Loodi humanitaarteaduskond, mille dekaaniks on filosoofiakandidaat dots. Albert Saunanen, kes töötas varem ülikoolis sotsialismi ajaloo kateedri juhatajana.

✻ 1. septembril ei piirdutud ka tavapärase koolialguse aktusega. Kui pidulik osa läbi, mindi rongkäigus läbi linna Toomemäele EPA üliõpilasmaja suunas. Vahepeal tervitati linnaisa.

✻ Õhtul toimus aulas rektori pidulik vastuvõtt õppejõududele.

Ja veel — esimest korda alustati kooliaastat ilma Leninita.

Nüüd on osa EPA tudengitest sügistöödel, osa vastavalt õppeplaanidele sõitnud tehnikumidesse, et kooliellu praktilisema poole pealt sisse elada.

TÜ nõukogus

31. AUGUSTIL

(Algus eelmises lehes)

● **HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAA UUDISED algasid ülikooli eelarvest,** mida TÜ nõukogu kevadsemestril mäletatavasti ei kinnitanud. Ülikooli protestile ei ole vastatud, suurendatud on vaid stipi- ja töötasurahasid. TÜ eelarve on praegu 14 miljonit rubla, millest septembri alguses oli alles vaid 4 miljonit. Kõrgkoolide rahaasjus on seis segane. Ministeeriumis, kus tegeldakse lasteaedadest ülikoolideni, ei suudeta sellega toime tulla. Haldusprorektori meelest võiks minna tagasi otsesidemetele Rahandusministeeriumiga, nagu see oli kümmekond aastat tagasi. Septembris tahavad kõrgkoolid probleemi üheskoos vaagida.

Ikka on keeruline olukord **lepingurahadega.** Liidust laekub raha alles 4—5 kuu möödudes.

Kapitaalehituselé ja -remondile on sel aastal kulutatud 1,4 miljonit rubla, eraldati ainult 1 miljon. Seepärast jäävad ka mitmed tööd, kus isegi mehed ja materjal praegu olemas, lihtsalt tegemata (näiteks kiriku fassaadi värvimine). Mitmed kooperatiivid ja väikeettevõtted on aga osutunud blufforganisatsioonideks.

Ehitamisel on praegu: noorte elamukompleks, raskejõustiku ja veespordihoone, botaanikaaia eksperimentaalosakond Soinastes, keeltemaja Lille mäel, alajaam koos kirjastuse kauplusega Lossi tänavas, Kääriku välisvõrgud jt. Veel sel aastal alustatakse humanitaarhoone ehitamisega Lossi tänavas (seda saab teha pärast alajaama valmimist ja võrkude ühendamist) ning loodetakse alustada ka botaanikaaia kaktustemajaga. Nii palju ehitusobjekte ei ole ülikoolil varem korraga käsil olnudki.

Projekteerimisel on: arstiteaduskonna prekliiniliste ainete õppehoone, keeltemaja (praegu tehakse töid projektita) ja botaanikaaia subtroopiliste taimede kasvuhoone koos vahehoonega.

Ülikool on suutnud üldisest suurest rahadefitsiidist hoolimata oma ehitused praegu rahaga katta ning seepärast on ehitajad valmis niisugust tellijat arvestama.

Ühiselamukohti tuli tänavu juurde KKT täiendusteaduskonna ja profülaktooriumi likvideerimise tulemusena 110. Defitsiit jäi ikka. Üks põhjusi on selles, et aina enam astub ülikooli mittetartlasi, aga selles, et erakaüür on järsult tõusnud ning paljud tudengid loobusid senisest eluasemest. Nii näiteks oli arstiteaduskonna ühikakohast ilmajäänute hulgas 70 esmakursuslast ning 80 varem erakas elanut. Kõrgkoolide ühiselamuprobleem vajaks vabariigis ühist lahendust. Üliõpilane on linnakodanik ja majutama peaks teda linn.

● **ÕPPEPROREKTOR VALTER HAAMER tutvustas ülikooli saadetud kutsehariduse uut projekti.** Teatavasti tegeldi Haridusministeeriumis haridusseadusega, mille koostamisest võttis osa ka ülikool. Millegipärast on see töö pooleli jäänud. Kutsehariduse projekti kohta sooviti ülikooli arvamusi juba 5. septembriks. Need on saadetud. Kõrghariduse on projektis vähe ruumi jäetud. Uut on näiteks niipalju, et kõik kõrgkoolid peaksid muutuma ülikoolideks. Uue projekti järgi tahetakse hakata moodustama ka kõrgemaid kutsekoole, mis kujutaksid endast kõrghariduse esimest astet või kolledžit. Kutsekoole peetaksegi kõrgkoolideks ja õpilasi nimetatakse üliõpilasteks. (Kas sõjaväe kartusest? Ent see ju praegu ei toimi.) Kutsekoolide juhtimine jäetakse edaspidi Tallinna asemel maakondadele endile.

● **REKTOR PROF. JÜRI KÄRNER peatus õppejõudude uutel palgamääradel ja tutvustas ülikooli praegust õppejõudude kaadri koosseisu.**

Vaatamata mõnegi kateedri likvideerimisele ei ole kateedrite üldarv vähenenud. 1. septembriks oli TÜ-s 90 kateedrit. Kateedrijuhatajatest on 47 professorit, 1 vanemõpetaja ja ülejäänud dotsendid. Üldse oli kuu algul kirjas 55 professorit, 2 konsultantprofessorit, 293 dotsenti, 89 assistenti, 155 vanemõpetajat ja 75 õpetajat.

Küllaltki kõrge on õppejõudude iga: doktoritest on üle 60 aasta vanad rohkem kui pooled, 21 on üle 55 eluaasta, 13 üle 45, vaid 3 jääb 40—44 aasta piiridesse. Kandidaatidest ületab 60. eluaasta üle 60%. Rektor nentis, et tabelitest tuleb positiivse poole pealt välja õppejõudude küllalt suur ülikoolis püsivus. Kes on ülikooli tööle jäänud, see on jõudnud ka ühe või kahe kraadi kaitsmiseni. Puuduseks on ehk vähene konkurents.

Selle õppeaasta algul olid 65. eluaasta ületanud 77 õppejõudu, kellest töötas põhikohaga 44.

Kuidas noorendada ülikooli kvalifitseeritud õppejõududega? Rektori arvates toob noori kaitsjaid kindlasti juurde EV uus kaitsmissüsteem, sest mõnedki loobusid varem aeglasest ja pikast bürokraatlikust kaitsmisviisist. Teine võimalus on väliskoolitus. Praegu on näiteks olemas ettepanek majandusdoktorite koolitamiseks Kanadast. Kolmandaks teeks on välislektorite osa, mis on olulisemgi kui esimeste kursuste üliõpilaste välismaale saatmine.

Prof. HANS TRASS pakkus vananenud kaadri noorendamiseks 30—50-aastaste kandidaatide atesteerimist doktoriteks. Tema meelest oleks bioloogia-geograafiateaduskonnas mitu niisugust väärt noort õppejõudu. See ettepanek oli kaitsmismääruse uues projektis isegi sees, aga määruses enam mitte.

Teadussekretär VEERA ANT luges ette akadeemik Ilmar Õpiku kirja rektorile, milles sisaldus ettepanek kaaluda eruprofessori ametikoha sisseseadmist. See kehtiks neile, kes on ületanud 65. eluaasta. Ta teeks nädalas paar tundi õppetööd, säiliks professori palk. Arvamusi on mitmeid, arvati näiteks, et palk peaks tulema sel juhul sotsiaalfondist jne. Dekaanid pidid seda ettepanekut teaduskondades arutama.

● Valter Haamer tutvustas 1. septembrist loodavat kultuurikateedrit (vt. 1. lk.).

● Rektor tegi teatavaks Uppsala Ülikooli rektori kirja, milles pakutakse abi Gustav Adolfi monumendi taastamisel (vt. eelmist lehte).

● **Teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM** tutvustas valitsuse määrust välismaal töötavate õppejõudude kohta. Kui õppejõud töötab välismaal koos perega, siis ei maksta talle siin enam 60% palka.

Kõik teed viivad välismaale

Ülikooli peahoone kolmandal korrusel, madala raudukse taga, asub välissuhete osakond. Selle raudukse tagant ei alga aga mitte välismaa, vaid probleemid, millega igal piiri taha sõitjal tuleb tahes-tahtmata kokku puutuda. Kui te sisenete osakonna kitsasse ruumi ja teete teatavaks oma tagasihoidliku soovi näiteks USA-sse sõita, siis juhatatakse teid proua Lannese juurde, kes vaatamata suurele tööst tingitud pingestatusele teile väga rahulikult seletab, mida oma soovi teostamiseks ette võtta.

NN. KAPITALISTLIKUD

maad on ülikooli rahva poolt kõige käidavamad.

Silvi Lannes:

«23. augusti seisuga oli meie osakonna poolt vormistatud sel aastal 971 välissõitu, nendest kapitalistlikesse maadesse 813. Terve möödunud aasta jooksul vormistasime kapmaadesse 500 sõitu. Igal aastal on olnud kahekordne kasv.

Mainitust tekivadki mitmesugused raskused küll piletite, küll viisade saamisega. Samuti ei pea aasta lõpuni vastu ülikooli komandeerimissummad.

Suhted Rootsi ja Soome konsulaatidega on keerulised. Rootsiga saame veel hakkama, kuid Soome konsulaadi uste taga võitlemiseks ei jätku meie töötajatel jõudu. Oleme saatnud konsulaatidesse kirjad palvega võimaldada ülikoolile oma vastuvõtu aeg, kuid vastust veel ei ole. Kes taotlevad Soome viisat, peavad lootma vaid iseendale, aga üldiselt on neid inimesi vähe, kes viisa tõttu sõitmata jätavad.

Inimesed ei ole meiega eriti pahandanud. Kõik ju teavad, milline olukord meil praegu valitseb.»

Peale kapmaade on maailmakaardil veel

SOTSIALISTLIKUD.

Reet Lehemets, kes välissuhetes nendesse maadesse sõite kureerib, ütles, et vanad head ajad on möödas. Vähe on neid piire alles jäänud, kust vene passiga saab üle käia, veel vähem on aga raha, mille eest seni meile nii vennalikes maades elada saaks.

EESTI ON VÄLISMAA

nende tudengite jaoks, kes sõidavad meile õppima piiri tagant. Välistudengid ei tunne Tartusse saabudes igavust, sest ülikool on korraldanud nende vaba aja sisustamise meie süsteemi kohaselt.

Praegu on meie *alma mater*'is palju välismaalasi. Ühed on tulnud siia õppima, teised õpetama. Kahjuks on ülikoolil nendest rohkem tüli kui kasu. **Sirje Õprus,** kes korraldab välismaalt tulnute elu-olu, oli väga mures:

«Esialgu on plaanis õppejõude ja üliõpilasi siin vastu võtta kakskümmend seitse. Neli õppejõudu on juba kohal, samuti viisteist üliõpilast. Ülejäänud peaksid tulema oktoobri alguses, sest ühed õpivad kaks, teised kolm kuud. Kõige suurem vahetus on meil Helsinki Ülikooliga — 10 inimest.

See kõik oleks ju väga tore, kui paljud mehed oma sõna peaksid. Esitasime kevadel majandusosakonnale, mille eesotsas on Arno Mägi, nimekirja ülikooli õppima ja tööle asuvate välismaalastega. Enamik nendest pidi majutatama aadressil Nooruse 7. Augusti lõpupäevadel aga anti neile äkitselt kohad Narva mnt. 25 profülaktooriumisse, kust ei oldud veel välja kolitud, remondi tegemisest rääkimata. Tudengeid polnud mitte kuhugi panna. Hädas majutati nad Narva mnt. 25 ühiselamu kaheksandale korrusele. Õnneks on jõutud nüüd profülaktooriumis kõik enam vähem korda teha ja tudengid võivad ümber kolida. Ainult välisuksest sisse minnes on ikka sama pilt.



Suure hädaga võitlesime Nooruse tänavale siiski mõned kohad. Kõik välismaalastele mõeldud toad anti arstiteaduskonna kätte ja nendes on meie tudengid, kes keelduvad sealt välja minemast. Neil on juriidiliselt õigus muidugi seal elada, kuid saagu sellest ka aru, et me ei saa panna välismaalasi ei tea kuhu. Meie tudengeid hoitakse ka teistes riikides tavalisest paremates oludes.

Teine suur probleem on **ostukaardid ja ostutalongid.** Oleme helistanud terve linna läbi, alates aadresslauast ja lõpetades linnavalitsusega. Viimases ei teata isegi kõige lihtsamaid asju. Ostukaardid oleme saanud, kuid talongi pärast on veel vaja palju jalu guid pidada.

Õnneks on stipendiumitega asi korras. Välistudengitele maksta 150—200 rubla kuus.

Tahaks loota, et siiasõitnud m tegematajätmiste ja arusaamatu pärast meelt ei heidaks ja ülikoo toredasti sisse elaksid.»

Kurvad lood. Samal ajal, k meie vestlesime, olid kaks Soom tulnud tütarlast peavarjuta ja elavad õppejõudude juures. Hea leidus häid inimesi, kes neile õõ ja pakkusid. Mis saab edasi?

MARGUS SANGLEP



Trükiseid

TÜ toimetised, vihik 898. The aesthetic positions and creative method of the writer. Works on Romance-Germanic philology. Tartu 1990, 400 eks., 140 lk., rbl. 2.80.

Lea Praks. Bronhiaalastma. Tartu 1990, 700 eks., 40 lk., 45 kop.

Sissejuhatus operatiivkirurgiasse. K. Tammera. Kolmas trükk. Tartu 1990, 500 eks., 28 lk., 25 kop.

Integraalide tabelid. Teine trü Tartu 1990, 300 eks., 48 lk., 50 k

Katsetehnika praktikum I. K mas, täiendatud trükk. **Gunnar K** ru. Tartu 1990, 250 eks., 152 l rbl. 1.70.

Таблицы констант скорости равновесия гетеролитических орг ганических реакций. Дополнител ный том. V. Вып. 3. Тарту 19 260 экз., 552 с., 6 руб.

Hädas punakujudega ehk litsid mehed need Tartu omad

«Näh, tegid isakese ja suure õpetaja Vladimir Iljitši selja prügiseks ja solgutasid teist trossi otsas ruatuse platsil koa takkaotsa. Kogu muailm reagib,» arutasid Albu valla vanamehed kõrtsileti ääres maailma asjade üle rehknutti pidades.

«Litsid mehed need Tartu omad!» kiskus kõrtsmik läbi hammaste ja sülitas hea laraka oma jalgade vahele põrandale.

«Kuradi vänged mehed!» kinnitasid kõik nagu ühest suust.

«Neil asi selge, küll tirivad teised kujud koa muadligi — nagu muiste,» arvati üksmeelselt.

* * * *

Tegu tehtud — asi aetud. Aga ei linna volikogu ega raehärrad oska kadunukesega midagi peale hakata. Panid teise igaks juhuks luku taha, et mõni ärikas üleüldise rikastumise tuhinas ära ei ajaks. Mitu tonni korralikku pronksi! Seisab nüüd uhkes üksinduses kaarhallis näoga seina poole — ootamas paremaid aegu, nagu teatas ja näitas 6. septembril valitsuse häälekandja. Ju siis lootust ikka on! Ei tehta tast Kalevipoega — niipea mitte. Jumal tänatud!

Nüüd Tartus suured vaidlused — kellel õigus ja kellel tõde varuks. Ja kes süüdi, et vägisi pidi ära õiendama. Loomulikult naised, nagu lehest lugeda võis. Nemad ju kurja juur. SUUR OPETAJA on langenud ja teda ei päästa ka prokuratuur enam....

Lenin kui riigimees ja suure naaberriigi rajajaid jääb aga Tartuga seotuks, kuniks veel räägitakse ja kirjutatakse TARTU RAHUST ja iseseisvast EESTI VABARIIGIST. Ta oli ju selle riigi valitsuse juht, kellega rahuleping sõlmiti. Seesama rahuleping, mille *de jure* kehtivuses pole kahtlust ja mille alusel täielikku iseseisvust taastada tahame. Sellest seisukohast vaadates peaksime küll enam kultuuri, arukust ja diplomaatilist takti suutma üles näidata.

Rootsis ilmuv «Eesti Päevaleht» annab väliseestlastele 12. septembril k. a. teada: **«Skandaal Tartus. Lenini kujule tehti linnas sightseeing».** Toome artiklist ühe lõigu: «Tartu eestlased leiavad, et lugu oli omamoodi koomiline küll, kuid siiski täiesti ebakohane praegusel läbirääkimiste perioodil. Sest tegemist on siiski venelaste suure pühadusega, kelle rüvetamine tekitab asjatult paksu verd.»

Seevastu akadeemik Viktor Palm lohutab meid 14. septembril k. a. «Edasis» ilmunud intervjuus **«Venemaaga läbirääkimistel ei ole Tartu rahu argument»**, et «varem või hiljem tühistatakse Venemaal need juriidilised aktid, millele on alla kirjutanud bolševistlike võimu usurpaatorite esindajad, eeskätt Vladimir Uljanov hüüdnimega Lenin.» No nii! Null see meie Vabadussõda ja Tartu rahu. Alustame uuesti 1917. aasta Venemaa Ajutise Valitsuse otsuste tasemelt Eesti- ja Liivimaa kubermangude kohta.

Lenini kui potentsiaalse usurpaatori ja Saksa spiooni kuju mahatõmbamine saab kokkuvõttes olema üks peenike poliitilise ettenägelikkuse akt, mille üle pikalt arutada pole enam erilist mõtet, kui....

Vanasõna ütleb — ega vana kaevu maksa enne kinni ajada, kui uus valmis pole! Elame näeme.

Ideoloogiaga arvatakse nüüd ühele poole olevat jõutud — poliitikaga pole kukesammugi edasi saadud!

Härra Ülo Randviiru ennustus Tartu maailmakuulsaks saamise kohta võiks täituda, kui Lenin Tartu rahu maja kõrvale platsile puude alla **uuele ja madalale** riigimehe pjedestaalile tõstetakse. Miks ka mitte.... Miks peaks Tartu Euroopa linnu järele ahvima? Igal pool tiritakse ta maha, aga meie paneme tagasi! Ka Tartu rahuleping omandaks endise kuulsuse. Liiatigi on tuleval aastal soomlaste Tartu rahu 70. aastapäev. Võib-olla tahavad nad idanaabri suhtes poliitiliselt kogenud inimestena Iljitšile lilli tuua? Mine sa tea — ja mis me siis teeme? Viime neid kaarhalli või?!

Aga ehk leitakse mingi kompromisslahendus. Näiteks majanduslikult tulusam: kujul keevitatakse pea otsast, monteeritakse postamendile ja eksponeeritakse kus vaja ja millal vaja. Kerele kruvime aga meie poliitikamehe või vabadusvõitleja pronksnupu ja ongi uus isamaaline monument odavalt käes. Hiljem, kui ajad juhtuvad muutuma, pole kraanat vaja, peavahetust saab redelilt joonde ajada.

* * * *

On Leniniga kuidas on, aga mida teha ülejäänud punakujudega? Noh.... kõigi nende ausammaste, mälestuskivide, tahvlite ja muu niisuguse punasesümboolikaga nagu uuem kõnepruuk on. Nendega, mis kommude võimu ajal üles seatud. See küsimus vaevab paljusid isamaa poegi niisama hullusti nagu omal ajal proletkultlasi kapitalistlikud raudteed. Kas nad ikka sobivad meie uude, demokratiseeruvasse, inimkeskssesse, ühe partei diktaadi alt vabanenud pluralistlikku, täieliku iseseisvuse poole pürgivasse Eesti ühiskonda? Kas ikkagi ei peaks selektsiooni tegema, lahterdama, 40—50-ndate aastate selleaalaseid rikkalikke kogemusi kasutama? Et mis prügimäele kui ideoloogiliselt meile võõras, mis spetsfondi, mis ametialaseks kasutamiseks. Ning millised varjulisemasse kohta ümberasustatuna rahvale vaatamiseks alles hoida. Kirjanike, kunstnike, näitlejate ning teadlaste omad võib vist enamalt jaolt puutumata jätta. Kuigi ... jah, ülespanemise motiivid olid kommunistlikust ideoloogiast läbi imbunud — aga see ei paista sealt otseselt välja.

Ja hakkamegi bütsantsliku ikonoklastia täiuslikkuseni välja arendatud nõukogulikku varianti taas uuesti ellu rakendama, ajalugu mätsima ja selles meile mittemeeldivat silme eest nurga taha vedama. Punaste valgekujude lõhkujate asemele ilmuvad valged punakujude lõhkujad!!! Ja seda muusade linnas Tartus, Emajõe Ateenas, kus KLEIO peaks olema aukohale tõstetud!!!

Nimekirigi on juba valmis — MUST NIMEKIRI. Linna volikogule ära saadetud. Enne otsustas troika, praegu peab eksekutsioonitsuse langetama volikogu. Täidesaatjatest puudu ei tule, nagu elu on näidanud.

* * * *

Sellest nimekirjast, mis esialgu haarab kaheksat objekti ning N. armee langenud sõjamehi Pauluse surnuaial, on millegipärast välja jäänud üks Eesti rahvale väga põlastusväärne mälestusmärk, mis on 77 aastat kindlalt püsinud. Nimelt Kuradisild Toomel. See on püstitatud Eesti rahvast 700 aastat rõhunud balti parunite ettevõtmisel meie maale suurt hädа ja viletsust toonud Romanovite dünastia 300 valitsemisaasta auks ja kiituseks.

(Järg lk. 4.)



See 1982. aastal valminud monument kannab kirja: «Tartu ülikooli õppejõududele ja üliõpilastele, kes võitlesid tsarismi ja kodanluse vastu». Uute kavade kohaselt ei peakski Andrus Kasemaa ja Martti Preemi töö Toomemäe nõlval enam seisma.

Voli anatoomia

Enam kui kord on olnud põhjust öelda, et inimestest, rühmitustest ja organisatsioonidest meie päevade sündmuste keskel siin Eestis on väga vaja poliitilisi portreesid. Kui raske selliseid on visandada, näitab **Tiit Pruuli katse tuua ajalehe «Edasi» veergudel (23.—25. aug., nr. 193—195) esile Eesti Rahvusliku Sõltumatuse Partei põhijooned.** Tunnistan kohe, et mind ei rahuldanud see katse koguni kahel põhjusel. Esiteks tundub mulle pisut silmakirjalikuna saada ühest poliitilisest organisatsioonist ülevaatlikku pilti positsioonilt, millelt omaenese poliitilisi seisukohti otsekui eitatakse — ehkki need on olemas. Kas siis ei või poliitilistest asjadest neutraalselt kirjutada? Ühe võimalusena oleks see isegi väga soovitav. Kuid niihästi Tiit Pruuli artikli pealkiri — «ERSP. Omamüüt ja ilma müütideta» — kui ka partei ajaloole moraali lisamine osutavad, et autor ei suuda hoiduda kiusatusest objekti õpetada. Eitamata sugugi Tiit Pruuli õigust seda teha, tekib otsekohe küsimus, mille nimel ja missuguselt alternatiivselt vaatekohalt ta seda teeb. Määratleksin omalt poolt Tiit Pruuli vaatekoha *moralistlikuna*. See, mis ühena tema artiklis ei rahulda, on temapoolse poliitilise ideaali salgamine.

Teiseks, kuivõrd iga poliitiline partei on sunnitud teiste parteide ning parteivõtmistega vähemasti diskussiooni asuma (muidu poleks tema iseseisvusel ju mingit perspektiivi), saab tema taotlustest neid haarava ettekujutuse alles siis, kui pannakse tähele, missugused need diskussioonid on. Kui ühte parteid nähakse teiste taustal. Järelikult on ühest parteist kirjutamiseks vaja mõelda mitme partei ajaloost — mis sellest, et need ehk mõne järgmise artikli aineks. Käesoleval juhul on see, tundub mulle, jäänud tegemata ja nii saab ERSP-st Tiit Pruuli käsitluses partei iseenese jaoks. Kui see tema meelest tõepoolest nii ongi, siis ilmneb taas, et tegemist ei ole neutraalselt positsioonilt kirjutatud käsitlusega.

Poliitilistest portreedest võib saada ka poliitilise võitluse niisugune vahend, mis pöördub meie eneste vastu. See oht on täiesti olemas, sest mitte ühtki okupatsiooniga kaasa toodud represseerimise vahendit ei ole põhimõtteliselt likvideeritud. Mitte ühtki! Kuid inimestest ja taotlustest vaikimine ei ole parim viis seda ohtu vältida. Jättes andmata vastuse küsimusele, mida inimene on teinud, õhutab vaikimine kahtlusi, mis võivad olla isegi ülekohtused, ning viib umbusalduseni, mis isoleerib inimesi. Ja see on meie vaenlaste käes uus relv meie vastu!

Oht, et asjade avalikkuse ette toomist kasutatakse meie vastu, on küll vähendatav eetiliselt säästliku analüüsi kaudu. See ei tähenda, et peaks olema «kõike mõistev mees», nagu tahtis olla Eliza Doolittle'ist unistav Henry Higgins. Ent eetiline säästlikkus peaks välistama selle viha, mis justkui tuleneks inimese tundmaõppimisest tema halbadegi omadusteni, kuid tegelikult rajaneb isiklikul allasurutusel. Viidates küll, et ebaõiglus nõuab kõrvaldamist, s. o. et õiglus tuleb jalule seada, tahavad vihast lähtuvad inimesed tõeliselt kättemaksu.

Just seda ohtu näen ma üleskutsetes korraldada Nürnberg-2 (**viimati Eesti Demokraatliku Partei liikmete Oleg Negini, Oleg Gogini ja Jevgeni Matvejevi artiklis «Nürnberg-2» ajalehes «Õhtuleht», 4. sept. k. a., nr. 204**). Juba ajalooline Nürnbergi protsess oli võitjate kohus kaotajate üle (ma ei taha sellega öelda, et süüdi mõisteti süütuid). Fašismi hukkamõistmine niisugusel viisil korraldatud protsessi kaudu lõi fašistidena karistamist nõudva pitseri sellele osale eesti rahvast, kes ei läinud nõukogude poolele üle (primitiivse nõukogudelase veendumust mööda on see pitser kogu eesti rahval). Ainuüksi juba selle põhjal ei tohi tookordset Nürnbergi käsitada mingi õigusemõistmise ideaalina, mille kordamine nüüd taas õigluse jalule seaks. Ent isegi kui see nii oleks — keda me võiksime usaldada sääraste kohtunikena, kes kaitsevad tõde uut vägivalda kehtestamata? Ja mille nimel see uus Nürnberg? Kui karistuseks eestlaste massilise hävitamise eest 1930.—1940. aastail ja eesti rahva süstemaatilise represseerimise eest viimase poolsajandi vältel, siis see eeldab võimu, mille tagatiseks on rahvusvaheline autoriteet. Ma ei usu, et me seda saame ja suudame hoida, kui me otsekohe pärast iseseisvuse taastamist kavatseme korraldada uue Nürnbergi.

Pealegi jääb uue Nürnbergi korraldamine seisma taas selle taha, et me ei tunne piisavalt omigi inimesi. Ei seda, mis nad on seni teinud, ega sedagi, mis nad praegu teevad. Muidugi ei ole kerge ülesanne meie tegusid, eriti aga meie mõttemaailma käesoleval ajal kirjeldada. Faktistiku korrektsuse kindlustamine on harjumatuse tõttu juba isegi tüütu töö. Peamine aga, mis eemale peletab, on arvatavasti eetilisest säästlikkusest tulenev kohustus oma järeldused ikka ja jälle üle kontrollida. Kui praegune ajakirjandus juba pikemat aega enam ennast lugema ei meelita, siis suuresti just järelduste närvilise pealiskaudsuse tõttu.

* * *

Käesolevate ning neile kavatsuste kohaselt järgnevate ridade pealkirjaks on pandud **«Voli anatoomia»** seepärast, et nende taga on soov kirjeldada neid mõtteid, mis hakkavad vaevama siis, kui sulle on antud voli mõnedes asjades kaasa rääkida ja otsuseid langetada. See ei ole aruanne tööst Tartu Linnavolikogus, ülikooli tulevikku kavandavas komisjonis ning mujal. Need on lihtsalt pikkamisi, kuid ka vaevavalt kujunenud tähelepanekud sellest, kuidas käituvad inimesed, kellel lasub teatav otsene vastutus rahvusliku tuleviku ees. Linnavolikogu 16. istungil 6. septembril tuli vahetult jutuks, mis tööd me teeme ja mis tunne meil seejuures on. Saamata kummalegi küsimusele ühest vastust anda, pean siiski pihtima, et nad mõlemad käivad visalt peale. Soov neile vastust leida lähtubki arusaamast, et kui need küsimused üksnes vaevavad, siis on midagi viltu.

Ülesanne taastada Eesti Vabariigi iseseisvus põhineb veendumusel, et üksnes seda taotledes me oleme õigel teel. Niisiis me usume, et me saame midagi ära teha ja et me peame seda tegema. Kõhklused on sel juhul üksnes koormaks. Neid eitamata nendest siiski vabaneda — see on soov, mis ajendas käesolevate ja järgnevate märkmetega avalikkuse ette tulema. Ühtlasi võib seda võtta ka katsena anda ühe ajastu poliitiline portree.

7. septembril 1990 Tähtveres

Peeter Olesk

Mängus on akadeemiline karikas

13. september, Tamme staadioni harjutusväljak. Küllap veidi heldinult-haletsevalt vaadati neid paarikümmend härrat, kes püdelale platsile oma jäljed sõrkisid. **Jalgpallimatši Üld- ja Molekulaarpatoloogia Instituudi (ÜMPI) ja korporatsioon «Ugala» meeskondade vahel juhatas sisse kaptenite Rein Sikuti ja Kristjan Moora käepigistus.** Akadeemiline teadurkond *contra* akadeemiline tudengkond.

Juba mängu algus näitas, et seekord puudub selge demarkatsioonijoon teaduste doktorite ning tudengirebaste võimetes, «vahepealsetest» rääkimata. Küll aga oli olemas geograafiline, väljakut pikisuunaliselt piiritlev-lõhestav pori-ookean, mis ka mängule spetsiifilise varjundi andis. Mittestandardse olukorraga kohanesid noored korporandid kiiremini ja keskväljaku vallutamine kallutas kestva ülekaalu «Ugala» poolele. Küllap aitas ugalensiste liikumisi filosoofilises plaanis korrastada (vilistlasliikme?) Valdar Parve kaasalöömine. Lõpuks ometi sai jalgpallipublik esteetilise rahulduse, sest erinevalt Itaalia MM-st ei jäänud ka väravad tulemata.

1:2 kaotatud poolaja järel tõsinesid instituuditeadurite näod. Mängiva direktori manulusel ei saanud mainet ohtu seada. Ja kuigi ka edaspidi jätkasid korporandid ladusat kombineerimist, algatasid ümpilased ridamisi äkkvasturünnakuid. Kohtunik Raivo Haamer esitas siinjuures laitmatu vilepartii, fikseerides kiiresti kõik suluseisud (foule ei tehtud mängus ühtegi!). Lõpuks said teadurid siiski oma — viigivärav sündis väravaesisest rüselemisest. Raevukad rünnakud «Ugala» poolt ja nende esiforvardi Juhani Püttsepa hat-triki ponnistused nurjusid ime ja ÜMPI imelise väravavahi Andres Valdmanni käe läbi. Viimastel sekunditel elati ehmatus üle ka vastasvärava all. Ikkagi 2:2.

Lõpuvile kõlades tänati vastasmängijaid *Fair play* eest ning silmitseti tunnustavalt määrdunud esindusdresse. Dopingukontrolliks oli tudengitel õlu varutud, kuid edasised testsüsteemid teaduritel õnneks puudusid.

Õhtusel banketil otsustati (esialgu veel mõtteline) Eesti Akadeemiline Karikas välja panna ka teistel spordialadel.

Ülikooli ühtsusel ja võitlusel on veel mänguruumi!

Karikat organiseeriv
toimkond

Hädas...

(Algus 3. lk.)

Selle dünastia silmapaistvaim on Põha Venemaa esimene imperaator Peeter I, kes Põhjasõja ajal oma peninukkide ja koerakoonlastega maa nii ära rüüstas, et koera haukumistki kuulda polnud. Vallutas isiklikult Tartu ja laskis tsaariliku käsuga Tartu nii ära purustada, et kivi kivi peale ei jäänud. Linnakodanikud viidi vana kombe kohaselt muidugi Venemaa põhja. Suguvõssa kuulub samuti sandarm Nikolai I ja venestuspoliitika suurkuju Aleksander III, loomulikult ka Nikolai II. Miks seda silda juba Eesti Vabariigi ajal õhku ei lastud, pole teada. Sellest, meie kahe põlisvaenlase ühismonumendist tuleks ajaloolise tõe ja isamaaluse kõrgete ideaalide nimel alustada. Ja siis alles punakujude kallale minna — et kiiremini Euroopasse ja kultuurmaailma jõuda!

TULLIO ILOMETS,
elupõline muinsuskaitselane,
EMS-i ja AMS-i asutajaliige

Arno Mägi kardab üliõpilasi

TÜ majandusosakonna juhataja Arno Mägi keeldus osalemast teisipäevasel Pälsoni 14 majavolikogu koosolekul, kus kavatseti arutada peamiselt ühikavalve taastamise võimalusi.

Teatavasti vabastas majandusosakond motiveerimatult valve, kes värvati tööle pärast vägistamisjuhtumit III korrusel. Praegu ei suuda majandusosakond valvet taastada, viidates rahapuudusele. Telefonikõnes ühika komandandile soovitas A. Mägi teha tudengite seas korjanduse, et valvele palgaraha saada. (Huvitav, milleks kasutatakse üle kolme korra tõusnud üüriraha?)

Koosolek toimus ilma A. Mägita. Tudengid vaagisid majandusosakonnale surve avaldamise võimalusi.

URMAS LOIT

Lp. ülikooli majanduselu strateegilised juhid!

Lubage esitada Teile mõningad tähelepanekud madalalt taktikaliselt tasandilt — Tartu Ülikooli külaliste vastuvõtu tasandilt.

1. Lutika- ja tarakanitõrjet võiks edaspidi püüda mitte ajastada külaliste saabumise päevale.

2. Tõrjutud lutikate ja tarakanide kokkukorjamine külaliste poolt võiks vähemalt osaliselt olla tasustatav (loengutasu, teadagi, on võrdlemisi napp).

3. Komandandi täiesti põhjendatud märkuse toatuhvlite kaasavõtu vajaduse kohta võiks trükkida inglise keeles küllakutse blankettidele.

4. Kas ei tuleks meil moodustada mingit komisjoni või fondi või midagi muud piisavalt tõsist lahendamaks küsimust kõigi Tartu Ülikooli WC-de varustamiseks tualettpaberiga? Mina isiklikult oleksin nõus sellesse fondi eraldama vähemalt 1% loodetava palgatõusuga saadavatest summadest. Aga Teie?

Rohkem ei oskagi nagu midagi lisada. Vahest ehk seda, et mul ei ole lähenemas mingit juubelit ja üldse ei oskagi ma päris täpselt seletada, miks ma kogu selle jutu kirja panin.

EERIK KERGANDBERG

info * info

Õppejõududele uued palgad

Nagu eelmises juba teada andsime, jagavad dekaanid praegu õppejõududele uusi palkasid. Toome tänases lehes Eesti Vabariigi määruse nr. 133 26. juunist 1990 järgi uued palgavõimalused:

prorektor, teadusasutuse direktor 700—1300 rbl.;
dekaan 600—1100;
prodekaani palk on 10—15% madalam teaduskonna dekaani palgast;
kateedri-, labori-, sektorijuhataja 550—1000;
professor, peateadur, juhtivteadur 600—900;
dotsent, vanemteadur (nõutav kraad) 500—750;
vanemõpetaja, teadur 350—500;
õpetaja, assistent, nooremteadur 250—400.

Plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla ütles, et dekaanide palgad on rektor juba määranud ning neile teatavaks teinud. 20. oktoobril võivad kõik õppejõud kassast vaheraha ja uue palga juba kätte saada.

Tõlkekabinet alustab taas

Tõlkimisega seotud probleemidest ei pääse tõenäoliselt ükski tõeline filoloog, olgu ta siis tulevane õpetaja, kes õpilastel võõrkeele õppetükke aitab ilusasse emakeelde panna, kõrgekvaliteediline tehniline täppis- või sünkroontõlk, turiste juhendav giid või ilukirjanduse vahendaja, ükskõik kas teistest keeltest või teistesse keeltesse. Probleemid on mõistagi konkreetselt võttes erinevad ja lahendatavad vastava praktilise tegevuse käigus, kuid tõsiasi on ka see, mida on tõdenud tõlketeoreetikud-praktikud üle kogu maailma: tõlkimise lingvistilised põhitõed on üldisemat laadi ning neid pealiskaudseltki tundmata saab tõlkimisest kõnelda vaid tinglikult ja tõlkijana olla vaid amatöör, olgu siis kuitahes andekas.

Tõlkimise probleemidega on Tartu Ülikooli juures üle kümne aasta tegelnud **TÜ tõlkekabinet**, mis enda ümber on, tõsi küll, koondanud peamiselt kirjandus- ja kultuurihuvilisi tudengeid, kes oma hariduse puudujääke püüdsid korvata ja osalt korvasidki kabineti juures kuulatud loengute abil ja vahel ka praktilisi töid sooritades, kui huvi ulatus tavalisest üldisest kultuurilembusest kaugemale. Tõlkimise üldfiloloogilistest aspektidest on seni juttu olnud vähem ning küllaltki juhuslikult.

Käesolevat sügishooaega on tõlkekabinetil võimalik alustada senisest kompaktsema programmiga: Kavas on alguseks kuulata P. Olesski loengusarja «Sissejuhatus filoloogiasse tõlkijatele». Varasemad seminari kuulajad leiavad siit ehk nii mõndagi tuttavat, kuid arvatavasti on paljud rõhuasetused seekord uudsed; esmakursuslastele ja uustulnukatele on see võimalus saada terviklikul kujul algteadmised protsessidest, mis suures plaanis toimuvad iga kirjaliku tekstiga. Selle sarja lõppedes on kavas sama teemaga seonduvaid loenguid teisteltki teoreetikutelt ja tõlkijatelt ning praktilisi töid. Ka on tõlkekabineti juures võimalik saada individuaalset konsultatsiooni.

Tõlkekabineti semestri avaloeng toimub neljapäeval, 27. septembril, kell 18.15. Koguneme peahoones kella all. Teavet kabineti iganädalaste loengute toimumisest ja teemadest saab edaspidi ülikooli teadetetahvlilt.

Tõlkekabineti juhendaja
KERSTI UNT

Jooksuhuvilised!

Liikumisvaegus on tänapäeva katk. On üldtuntud asi, et tänapäeval on üks suremuse peapõhjusi liikumisvaegusest tulenevad **südamevereringehaigused**. Kahjuks märkame seda sageli hilja, tudengipõlves ei mõtle me sellele peaaegu üldsegi. Samuti laseme kõrvust mööda tõsiasja aktiivse kehalise tegevuse ja töövõime otsesest seosest.

Üks kõige kättesaadavam, samal ajal väga efektiivne kehaline tegevus on jooks, mida on hinnatud juba aastatuhandeid tagasi. Miks muidu leiti Muinas-Kreekas kaljusse raiutud kiri: «Kui tahad olla terve — jookse, tahad olla tugev — jookse, tahad olla ilus — jookse.»

Lähtudes eeltoodust otsustas TÜ kergejõustiku kateeder päästa, mis päästa annab. Loomisel on **jooksu huvialaring ehk jooksukool**, mis võimaldab üliõpilastel (ka TÜ töötajatel või nende lastel) regulaarselt tegeleda jooksuga, sõltumata senisest ettevalmistusest, soost, vanusest (ka kehakaalust!) jne.

Jooksukoolis tegutseb 4 klassi:

1) **tippklass — jooksjad, kes pürgivad selle ala tippu (alates TÜ koondvõistkonnast või kõrgemalt);**

2) **jooksjad, kes soovivad regulaarse võistlemisega parandada oma tulemusi;**

3) **huviklass — jooksjad, kes tegelevad jooksuga eeskätt tervise huvides ning lähtuvad jooksumõnust;**

4) **noorteklass —. siia kuuluvad noored, kes tulevikus võivad soovi korral pürgida järgmistesse klassidesse.**

Inimese igakülgse arendamise huvides ei piirduta siiski üksnes jooksuga, vaid arendatakse peale vastupidavuse ka teisi kehalisi võimeid. Võimaluse korral tegeldakse ka teiste aladega (sportmängud jm.).

Jooksjaid juhendavad kateedri poolt sellised tuntud pedagoogid nagu bioloogiakandidaat dots. Tõnis Matsin, pedagoogikakandidaadid, dotsendid Alfred Pisuke ja Ants Nurmekivi, kehakultuurispetsialistid, bioloogiakraadi taotlevad Kersti Toode ja Harry Lemberg, kes kõik omal ajal olid ka ise vabariigis tuntud jooksjad.

Jooksjate soovil korraldatakse ringi liikmeile sügisel ja kevadel kontrollteste kehalise võimekuse hindamiseks. Ootame jooksuhuvilisi TÜ staadionile 27. septembril või 1. oktoobril kella 17-ks, kas juba spordidressis või ka ilma — teabe saamiseks. Eriti teretulnud on esmakursuslased.

VENIA LEGENDI

Sünnitusabi ja günekoloogia kateedri dots. kt. **Helbe Sinimäe** *venia legendi* loeng «Feetoplatsentaarsüsteemi formonaalsed parameetrid füsioloogilise raseduse korral» toimub 2. oktoobril kl. 13 naistekliiniku auditooriumis.

* * *

24. septembril kl. 16 toimub Maarjamõisa Kliinilise Haigla A. Linkbergi nim. aud. onkoloogia ja radioloogia kateedri dotsendi kt. **Rait Labotkini** *venia legendi* loeng teemal «Jämesoole vähkkasvaja».

EESTI NAISÜLIÕPILASTE SELTSI

noorteõhtu toimub teisipäeval, 25. septembril kell 20. Aadressil Riia 29a (2. korrus) oodatakse kõiki huvilisi, kes edaspidi sooviksid osaleda seltsi töös.

SOTSIAALSE ARENGU FOND

Sotsiaalse arengu fondist **protsendita laenu soovijail** pöörduda kiiresti ametiühingukomiteesse Kersti Meiesaare poole **esmaspäeviti või teisipäeviti kl. 14—16-ni.**

VAIMSETE HUVIDEGA ÜLIÕPILANE

Kui oled huvitatud Idamaade kultuurist, filosoofiast ja kirjandusest, leiad sellealast põnevat lugemist Eesti Akadeemilise Orientaalseltsi kuulehest **«SÕNUMITOOJA».** Lehte võid tulla ostma igal tööpäeval «Sõnumitooja» toimetusest **Tiigi tn. 78 ruum 116.** Saada on nii värskeid kui vanemaid numbreid, samuti 1989. aastakäigu täiskomplekte.

NB! «Sõnumitooja» joonealusena ilmub endiselt vanaindia armastuskunsti traktaat **«Kaamasuutra».**

TÜ KLUBIS HEI, TUDENG!

Taas on alanud uus hooaeg ülikooli klubis, kus nii mõndagi huvitavat. Selle hooaja suurematele ettevõtmisteks oleksid esialgse plaani ja nimetuse järgi **15.—18. novembrini toimuvad «Ülikooli sügispäevad»** ja loomulikult traditsioonilised **«Kevadpäevad» aprillikuus.** Tegevust jätkub rohkesti ka nende päevade vahele. Kui SINUL on häid mõtteid ja soovid korraldajatele abiks olla, tule ÜLIKOOLI KULTUURIKLUBISSE! Esimene kokkusaamine on teisipäeval, 25. septembril kl. 20 TÜ klubis (ruum 206). Samal ajal ootame ka kõiki vanu kultuuriklubilasi!

EI ÜHTKI NÄDALALÕPPU DISKOTA!

Kohtume taas 21., 22. ja 23. septembril kl. 21 TÜ klubis.

NB! Üliõpilaspilet ikka kaasa!

HEI, NOORMEES VÕI NEIU!

Kui SA oled tegutsenud DISKORINA, omad kogemusi ja muusikalist materjali ning tahaksid sellel alal tööd leida, siis tule **neljapäeval, 27. septembril kl. 17** Ülikooli klubisse (ruum 209) ja anna endast teada!

* * *

Oktoobrikuust alustab tegevust klubi videosalong teisipäeviti kl. 20.

JÄLGIGE REKLAAMI!

2 VIHMAVARJU

ootavad omanikku Tähe t. 4 valvelauas juba kevadisest sessist saadik.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3007. Tiraaž 3000 eks.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эстонская Республика. Тарту. ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 24 (1609)
REEDE, 28
SEPTEMBER
1990
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Edustuse asi susiseb lk. 3

UNIVERSITAS
HELSINGIENSIS
350

Esmaspäeval Helsinki ülikool Tartu ülikoolis

Esmaspäeval, 1. oktoobril kl. 10 algab teadusraamatukogu konverentsisaalis sümpoosion, millega tähistatakse Helsinki Ülikooli 350. aastapäeva. Külalisdelegatsiooni eesotsas on HÜ rektor prof. PÄIVIÖ TOMMILA. Sõna on nii mõlema ülikooli rektoritel kui ka raamatukogu direktoritel.

Ettekandeid peavad dots. SEPPO ZETTERBERG ja professorid KALEVI RIKKINEN ja SEPPO SUHONEN. Viimaselt on eestikeelne ettekanne Tartu ja Helsinki ülikoolide suhetest keeleõpetuse alal.

Tartlaste poolelt esinevad Leili Punga, Tiit Rosenberg jt.

* * *

Raamatumuuseumis avatakse ulatuslik näitus HÜ ja TÜ suhetest aastail 1900—1940.

Tagasi Tamperest

Jõudis žurnalistika kateedri 7-liikmeline grupp. Kolm päeva tutvuti Tampere ülikooli ajakirjanduskateedri õpetussüsteemiga. Prof. Juhan Peegel pidas Soome kolleegidele ka loengu. Peale ülikooli käidi veel Tampere linnavalitsuses ja «Aamulehti» toimetuses. «See toimetus võtab päris tõsiseks, on paksult elektroonikat täis. Üle tuhande on arvuteid seal kindlasti,» arvas kateedrijuhataja dots. Peeter Vihalemm.

Tampere ülikool on üks seitsmest Soome ülikoolist, kellega Tartu ülikoolil on sõlmitud koostööleping. Ajakirjanduskateedritevaheline leping on suure lepingu üks osa. Selle sisu täpsustatakse iga aasta. Tegelikult on kateedritel sidemed juba 1970. aastatest nii ajakirjandusõpetuse kui sotsioloogiliste uurimuste vallas. Muidugi olid varasemad külaskäigud harv nähtus. Nüüd on üksteise tundmaõppimine tihenenud. Märtsis külastas meie ajakirjanduskateedrit 13 kolleegi Tamperest eesotsas kateedrijuhataja prof. Kaarle Nordenstrengiga. Üliõpilane Aija Korhonen kogus kevadel siin materjali oma lõputöö jaoks, milles võrdleb toimetajate koolitamist. Peagi jätkab ta oma tööd Tartus. Tamperes on käinud loengutega esinemas Epp Lauk ja Peeter Vihalemm, samuti aspirant Tõnis Kahu. Viimane tegeleb rock-muusika kajastamisega ajakirjanduses. Kolmeks kuuks suunati Tamperesse IV kursuse üliõpilane Pille Paalandi, kes tutvub sealse üliõpilasraadioga ja võtab osa ka teoreetilisest õppetööst. Oli ka lootus terveks aastaks saata Soome fotograafiaõppejõu kogemusi omandama mainekas fotograaf Peeter Linnap, kuid paraku kujuneb tema õppeaeg ilmselt lühemaks.

Peeter Vihalemm võttis mapist ühe kena ajakirja ja imestas, et Eestis sellest nii vähe teada on.

«PRO ESTONIA»

on **Tamperes asuva Tartu Seltsi ajakiri** ja neid on ilmunud juba 5 numbrit. Näiteks nr. 2 tutvustab Tartu Ülikooli juubelit, üliõpilasorganisatsioone, «Vanemuise» teatrit, Jaan Kaplinskit, Eesti ajakirjandust jpm.

Autasustamisi

Ülikooli aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval kauaaegse eduka pedagoogilise töö eest assistent ELLEN PEDAKUT ja vanemõpetaja HENN KUUSI.

* * *

Pikaajalise kohusetundliku töö eest sai ülikooli aukirja ka meister HANS SILD.

„Ülikooli tuleviku"

PEAKOMISJON

tuleb kokku kolmapäeval, 3. oktoobril kell 8.15 nõukogu saalis (vt. veel kord eelmist ajalehte).

Ainult 3 prorektorit

Õppeprorektori koht kaugõppe alal on 1. oktoobrist minevik. Prorektor Valter Haamer alustab siis tööd õppeprorektori asetäitjana. Tema juhtida jäävad õppeosakonna, kaugõppeosakonna, täiendõppe ja kirjastuse probleemid.

Vilnius sln

20. septembril viibisid Tartus Vilniuse Ülikooli prorektor prof. Ignas Žeberskis ja täiendusteaduskonna dekaan prof. Ferdinandas Vaitiekūnas. Vestluses prorektor Valter Haameri ja allakirjutanuga tunti huvi eelkõige mittestatsionaarse õppetöö, sh. täienduskoolituse korralduse ja ülikooli juhtimisstruktuuri vastu. Enne Tartut tutvusid külalised Läti Ülikooliga ja Riia ning Tallinna Tehnikaülikooliga.

● Vilniuse Ülikool kuulutati juulis autonoomseks, nüüd püütakse välja töötada **uut juhtimisstruktuuri.** Hilissuvel teabekanaleid läbinud uudis Baltikumi vanima ülikooli üleminekust ainesüsteemile osutus teatud määral arusaamatuseks. Nimelt peaksid praegu esimesel kursusel kehtivad õppeplaanid võimaldama küll sooritada keskastme kvalifikatsioonile orienteeritud riigieksameid pärast 5-semestrilist õppetööd, ülikoolis jätkavad tugevamad. Ainesüsteemi põhimõtted tundusid külalistele vähe tuttavad olevat.

● Vilniuses plaanitakse **õhtune ja kaugõppevorm ümber kujundada täienduskoolituseks.** Praegu maksab kaheaastane teise kõrghariduse omandamine aastas viissada rubla, tasuliseks kavatsetakse muuta eksamite korduv sooritamine. Oluliselt on tõstetud täienduskoolituse tunnitasu, ühtlasi on suudetud vältida keelte-, arvuti-, kõrgtehnoloogiaalase ja majandusõppe üleminekut ettevõtluse valda, mida kogeti eriti teravalt Riias.

Meile pakuti jätkuvaid kontakte, muu hulgas Balti riikide ülikoolide lähenemist Euroopa Majandusühenduse juures tegutsevale täienduskoolitusprogrammile.

JAAN KORGESAAR

XIV teaduskonverents

«KULTUURIVARADE KAITSE, KONSERVEERIMINE JA RESTAUREERIMINE»

3.—4. oktoobrini peetaval konverentsil on sünnipäevalapseks teadusraamatukogu hügieeni- ja restaureerimisosakond, kes siin pildil oma hoone taustal seismas. Osakonna 20 tööaastast esitab ettekande juhataja Viiu Klement. 3. oktoobri õhtupoolikul avatakse Tartu Kunstimuuseumis osakonna juubelinäitus.

Ettekandeid ei peeta ainult oma maja kolleegidele, vaid ka külalistele Leningradist ja Moskvast, kellel ka omad esinemisteemad.

Jahmatusest rõõm

Ühel neljapäeva hommikul kell 7 (just sel ajal oleme igal neljapäeval linna trükikoja Kastani tänava majas nina- ja näppupidi ajaleheküljendajaid «segamas») ei olnudki trükikoja esimesest majast klišeesid saabunud. Selgituseks: esmaspäeviti kell 11 viime igareedese ajalehe pildid ja joonistused üle tee trükikoja tellimislauda, kus neist kolme päeva jooksul klišeed valmivad. Sel korral neid ei olnud ja öeldi, et ei tulegi. Jahmatus oli suur, kuidagi suutsime viimasel hetkel tühjad pildikohad täita. Põh-

(Järg 4. lk.)

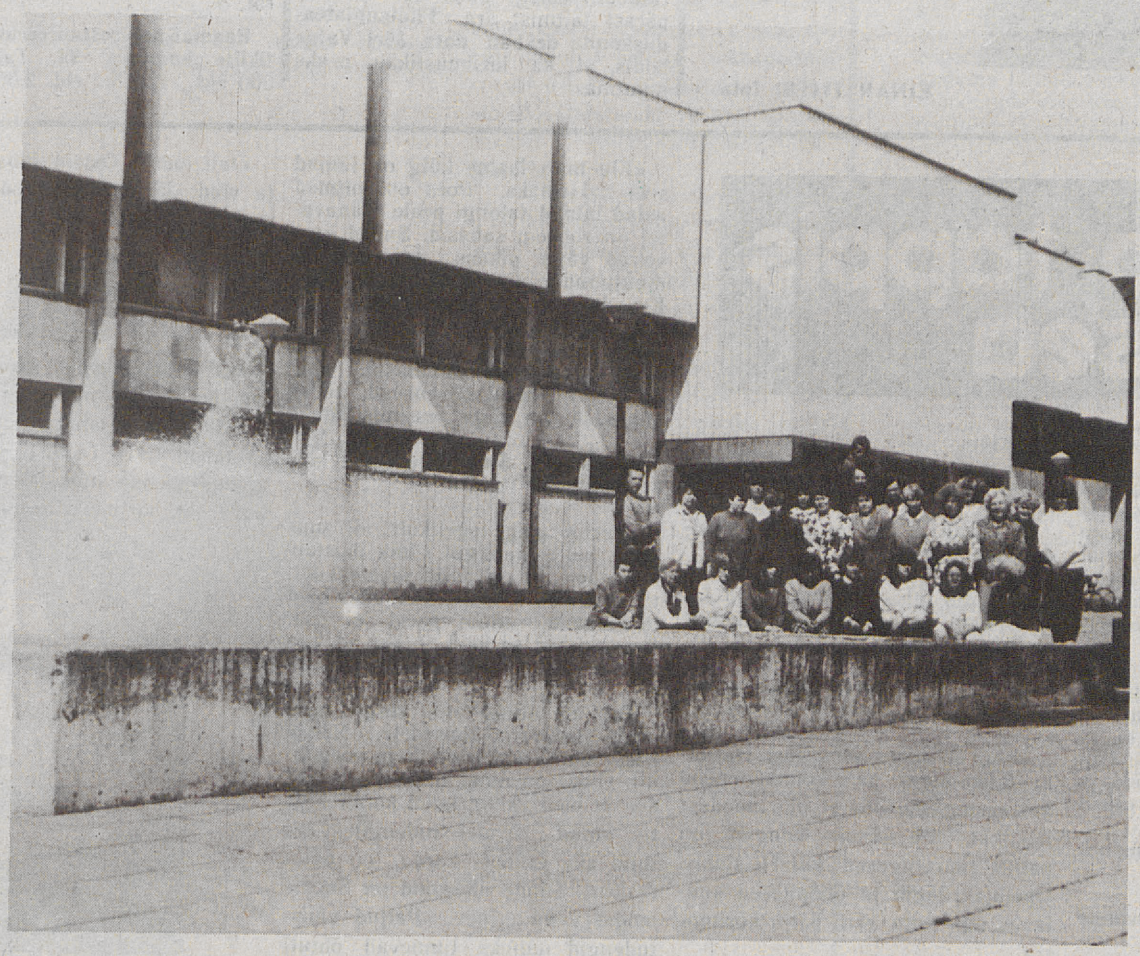

Pildistas raamatukogu fotograaf EINAR TIITS

Tänu

Eduka teadusliku ja pedagoogilise töö eest tänati ja õnnitleti rektori käskkirjas 50. sünnipäeva puhul dotsente ANNE-MAI PARRINGUT ja AIVO PARRINGUT ning 60. sünnipäeval dots. HEINO LIIVI ja vanemõpetaja AINO-KANNI INDRET.

Tänu eduka töö eest pedagoogina, teadlasena ning dekaanina pälvis 50. sünnipäeval matemaatikateaduskonna dekaan dots. IVAR-IGOR SAARNIIT.

Postitemplid John Heldi moodi

19. septembril kl. 12 avas ameeriklane John Held jun. oma postikunstinäituse teadusraamatukogus. *Avatseremoonia oli meeldivalt väsitav, külalisel tuli oma tund aega kummitempleid vastu paberit suruda. Esimese intervjuu õigus läks Tiina Kaalepile Eesti Raadiost. Teisena õnnestus see allakirjutanul.*

IK: *Postikunst!?*

JH: *Postikunst, see on üllastuste kunst. Iga kiri, mille ma saan, võib sisaldada endas mingit elu, üllatust. Enamik ei sisalda, aga mõni küll. Postikunst aitab hoida ka kunstnikul end vormis professionaalsel tasemel. Läänes on postikunst päriskunstile alternatiiviks. Postikunstnikud ei müü oma töid, vaid nad annavad neid kingiks teistele inimestele, muidugi ka kunstnikele. Postikunstnikud jagavad oma loovuslikkust, kuid ei müü seda...*

IK: *Kuidas sünnib Sinu templijäljend?*

JH: *Iga must-valge kujund võib sobida kummitemplile. Mõnikord saan kujundeid ka teistelt postikunstnikelt. Kui templikavand olemas, lähen kummitemplikompaniisse (USAs on neid palju), kus kavandi järgi valmib kummitempel 2—3 päeva jooksul.*

IK: *Kogu maailmas levitavad kunstnikud üleskutset «Kunstistreik 1. jaanuarist 1991—31. detsembrini 1993». Kuidas suhtuvad sellesse üleskutsesse postikunstnikud?*

JH: *Kunstistreik on kunsti kommertsistumise vastu. Reklaamihaid varastavad häid ideid, kasutavad neid oma huvides. Seda tehes muudavad nad kunstniku idee «odavaks». Ainuke moodus seda takistada ongi streik. Minu küsimusele kunstistreigi kohta vastas itaalia tuntud postikunstnik R. Maggi: «Lõpetada loomine kolmeks aastaks — ma ei suuda lõpetada loomist isegi mitte kolmeks minutiks!» Arvan, et enamik postikunstnikke mõtleb nii.*

IK: *Kas rahvusvahelist postikunsti hoogustab Eesti, Läti ja Leedu ilmumine postimaailmakaardile? Lisanduvad uued margid, templid, postikunstnikud?!*

JH: *Tähtsam kui templid ja margid on uus hingus, mida on neil kaasa tuua...*

* * *

Selleks korraks jäi intervjuu pooleli ja me läksime üheskoos uutele postikunstimaadele margikavandeid visandama. Alustuseks püssirohulõhnalisi.

Näitus raamatukogus jääb avatuks 6. oktoobrini.

ILMAR KRUUSAMÄE



EINAR TIITSI foto

Dekaanide nõupidamiselt

● **Põhiküsimuseks kujunesid veel kord õppejõudude palgad.** Dekaanidele tehti teatavaks uued palgad, mis on teaduskonniti erinevad. Arvestati üliõpilaste arvu. Dekaanide poolt vastuväiteid polnud. Palkade tõstmiseks anti teaduskondadele lisasummad ja nüüd arutati seda, kuidas neid jaotati. Tuleb välja, et teaduskondade vahele jääb teatud ebavõrdsus, sest näiteks üks teaduskond määras oma inimestele suuremad palgad kui oli keskmiselt ette nähtud. Protsess on valuline. Üldiseks põhimõtteks jäi — kellelegi ei tohi määrata alla miinimumpalga. Probleemiks on nende dotsentide palk, | kellel pole kutset. Heaks kiideti niisugune variant, et ta saab vanemõpetaja maksimumtasu, mis vastab dotsendi miinimumtasule.

● **Teadurite palkade** puhul jäi kehtima põhimõte, et neile, kes ei tee õppetööd, makstakse palka 15—20% vähem. Püüti tõmmata paralleele õppe- ja teadustöö ametikohtade vahel: vanemteadur = dotsent, nooremteadur = assistent, laborijuhataja = kateedrijuhataja. Vastavalt sellele on ka nende palgad. Jäädi seisukoha juurde, et ühegi kateedrijuhataja-professori ega laborijuhataja palk ei tohi ületada dekaani oma, samuti ei tohi laborijuhataja saada rohkem palka kui kateedrijuhataja.

ÜMPI direktor Aavo-Valdur Mikelsaar kaitses teadustöötajaid. Ta arvas, et ei ole õige vähendada teadurite palkasid. **Arstiteaduskonna dekaan prof. Lembit Allikmets** nõudis järjekindlalt teadus- ja õppepoole sellist lahendust, et laborid viidaks taas teaduskondade juurde.

● **Õppeprorektor prof. Heino Siigur andis üldist informatsiooni saabunud kirjadest jm.**

● **Teadussekretär Veera Ant tutvustas õppejõudude valimise projekti.** Eeldab ju ülikooli uus põhikiri mitmete lisade olemasolu. Üks neist ongi õppejõudude valimine. Projekti koostasid Heino Siigur ja Veera Ant, lähtudes ülikooli senistest kogemustest ja meile sobivatest üldprintsiipidest. Projekt anti dekaanidele tutvumiseks ning nende seisukohti oodatakse **10. oktoobriks.**

Õppejõudude valimise üks aluseid on praegu ka **üliõpilasküsitlus.** Senistest küsitlustest andis ülevaate **Aino Käämbre.** Üldiselt on küsitlus vajalik, annab väärtuslikku materjali, probleem seisneb aga küsitluse läbiviimises. Teaduskondades ei ole selge, kes konkreetselt küsitluse korraldab, pealegi kaob osa ankeete pärast täitmist ära. **Filoloogiateaduskonna dekaan dots. Jüri Valge** leidis, et ka küsimustikku peaks muutma.



EDUARD SAKK 60

See mees ja fotoaparaat on lahutamatud, niisama lahutamatud ei ole ülikooli foto- ja kinokroonika kujuteldav ilma Eduard Sa... Ta õppis 1951—1956 ülikoolis keemiat ning asus pärast lõpet... juhatama ülikooli kino-fotokabinetti, mis praegu kannab nime... kino-fotolabor. 4. oktoobril saab Eduard Sakk 60-aastaseks.

Kolleegide õnnitluste ja tervitustega ühineb kogu ülikoolipere!

Südamlikud õnnitlused ka ülikoolilehe toimetuselt! Loodame, et ... kena koostöö jätkub, eriti veel nüüd, kus ofsettrükis fotod lehes ... paremini välja tulevad.

Uusi trükiseid

TÜ toimetised, vihik 900. Methodica 1990. Вопросы содержания и методики обучения иностранным языкам. Tartu 1990, 300 eks., 84 lk., rbl. 1.50.

TÜ toimetised, vihik 902. In memoriam Paul Ariste. Fenno-ugristica 17. Tartu 1990, 600 eks., 260 lk., rbl. 4.50.

Tartu Ülikool kirjasõnas 2. Bibliograafianimestik aastaist 1981—1985. Tartu 1990, 500 eks., 348 lk., rbl. 5.

Raamat-aeg-restaureerimine. Artiklite kogumik VI. Tartu 1990, 300 eks., 128 lk., rbl. 2.50.

Välismajandustegevus. Ne... tiivaktide kogumik. Tartu ... 250 eks., 80 lk., rbl. 1.50.

Studeamus igitur... Harj... ladina keele algkursuse ... Anne Lill, Epp Tamm. Tartu ... 500 eks., 100 lk., rbl. 1.10.

Ennu Sepp. Urotrakti operat... nid. Teine trükk. Tartu 1990, ... eks., 64 lk., rbl. 0.90.

Ennu Sepp, Peep Pree. Sü... ja veresoonte operatsioonid. T... trükk. Tartu 1990, 500 eks., 1... rbl. 1.40.

O. Salum. Suulimaskesta kah... tused eemaldatava hambaprot... ga haigel. Tartu 1990, 400 ... 16 lk., rbl. 0.50.

Jouko tappis sea

Nii traagiliseks asi muidugi ei läinud, kui pealkiri kuulutab. Kui Jouko möödunud nädalavahetusel ühe eesti maapere seataputalgutele jõudis, ei olnud tema pussi enam tarvis. Orikas oli juba üles tõmmatud ja ootas tükeldamist. Jouko ülesandeks jäi vaid ohjeldamatult seapraadi süüa ja vennaihu konservikarpidesse toppida.

Kui küsisin, mis ajas ühe Helsinki ülikooli tudengi sellelaadseid elamusi otsima, siis vastas ta, et tahab oma õpinguaega Tartu Ülikoolis põhjalikult ära kasutada ja võimalikult sügavuti eesti rahva eluga tutvuda.

Jouko vastas minu küsimustele meelsasti.

● **«Kas Sa peale seatapuvõtete ka midagi muud õpid?»**

«Muidugi. Ma käin kuulamas loenguid ajaloost. Mind huvitab eelkõige Eesti ja N. Liidu ajalugu. Selle kohta pole Soomes eriti palju materjali, pole võimalust saada head õpetust. Teil Tartu Ülikoolis on sellel alal head spetsialistid.»

● **«Tean, et sul on ka ajakirjandushlikke huvisid?»**

«On. Ma tahan kindlasti käia Juhan Peegli loengutel. Aga põhiline on ikka ajalugu.»

● **«Mida sa Tartu Ülikoolist arvad?»**

«Siin on palju sarnasust Helsinki Ülikooliga paar-kolmkümmend aastat tagasi. Siin ei ole moodsat tehnikat, aga näiteks loengud on paljus samasugused kui Helsinkis. Õpetaja räägib ja üliõpilased kuulavad ega esita eriti palju küsimusi.»

● **«Viibisid Tartus kevadel kaks nädalat. Kas Sinu silmis on meil midagi muutunud?»**

«Elu materiaalne külg on läinud veel halvemaks. Poes on mitmed asjad läinud talongi peale. Tänavatel on rohkem sabasid. Sabad kasvavad väga pikaks. Inimesed on muutunud palju pessimistlikumaks. Kevadel veel loodeti, et iseseisvumine ja kõik sellega seonduv tuleb peagi, kuid praegu on inimesed väsinud suuri sõnu kuulamast. Talv on ees, raskused süvenevad, nii et atmosfäär on väga pessimistlik.»

● **«Kuidas Sina meie kaose keskel hakkama saad?»**

«Eestis pole tegelikult nii suur kaos, kui esmapilgul silma paistab. Esimene pilt on palju mustem kui tegelikkus. Näiteks on kodudes häid toiduaineid, mida poest ei saa. Poes vaatad, et lood on halvad, aga sõprade kodudes mitte nii hullusti.

Mul on olnud siia kerge sisse elada just tänu sõpradele. Nende käest saan isegi kartulit ja porgandit. Üldse on mind tublisti aidanud see, et olen varem kolm korda Eestis olnud. Nendel tudengitel, kes tulid siia esimest korda, on palju raskem. Siinne ühiskond on Soome omast väga erinev. Paljud välistudengid näiteks tunnevad õhtuti igavust, sest pole midagi teha.»

● **«Kas sina oled oma talongid kätte saanud?»**

«Jah, olen. Ostsin juba suhkrut ja võid. Järgmisena proovin realiseerida viinatalongid.»

● **«Ka need anti?»**

«Muidugi, muidugi.»

● **«On sul midagi südamel?»**

«Ei midagi erilist. Inimesed on küsinud, miks ma siin olen? Kas Helsinkis ei ole ajalooõpetust? Miks sa tahad tulla Tartusse? Mulle on kõige tähtsam näha Eesti elu siin kohapeal, harjuda siinsete inimestega, õppida keelt. Soomes te... Eestist palju, kuid vähe on ... kes huvituvad Eestist sügavu...

* * *

Vestluse lõpus pärisin, kas ... Jouko pildi lehte panna. Ta ... et seda ei maksa teha. Ko... maffia varastab riided seljast. Sigade fotoga oli ta nõus. See ... vat vaid eesti meeste head ... isu.

MARGUS SANGLE...



Taastame Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustuse

Mida see tähendab?

Üliõpilaste esinduskogu loomise vajalikkus näib olevat kindel. Kuidas aga selleni jõuda? Olen igati päri 12 üliõpilase **artiklis «Akadeemilise vabariigi taastamine» («Universitas Tartuensis», 14. september 1990)** esitatud mõttega taastada Tartu üliõpilasriik kunagi eksisteerinud Üliõpilaskonna ja Edustuse uuesti loomise kaudu. Ülikooli põhikirjas on kõiki Tartu Ülikooli üliõpilasi määratletud kui Üliõpilaskonda. Nõnda moodustame otsekui riigi kodanikkonna, kellel pole seni aga oma kodanikke esindavaid ja kodanike huve kaitsvaid organeid. Kogu Eesti ühiskonna areng viimastel aastatel on paljuski olnud vana taastamine arvestades vahepeal muutunut. Ja on ju meie palju deklareeritud lõppeesmärkki — suveräänne Eesti Vabariik — just kunagi eksisteerinud struktuuri taastamine, mõistagi uuel, tänapäevasel, ajas ja oludes muutunud tasemel. Ka Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna ja Edustuse taastamine näib olevat loomulik tee loomaks üliõpilaste esinduskogu, mille järgi aga on praeguses olukorras suur vajadus.

Üliõpilaskonna Edustust luues tekib meil kõigil mõistagi hulk küsimusi, millele peame vastuseid otsima üheskoos. Küsimused on olemas juba enne konkreetse tööga alustamistki. Püüan siinkohal enesele esitada küsimusi, mis võivad tekkida või olla tekkinud üliõpilaste erinevates hulkades, ning ka ise neile vastata, et nii alustada mitmete asjade selgeksrääkimisega.

● **Mis asi on Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus?**

Vastavalt ülikooli põhikirjale moodustavad kõik Tartu Ülikooli üliõpilased Üliõpilaskonna. Edustus on Üliõpilaskonna esindusorgan, võrreldav parlamendiga, mis esindab riigi kodanikke. Edustus esindab üliõpilasi ja kaitseb nende huve.

● **Miks seda kõike vaja on?**

Kui me vaatame enda ümber ligadi-logadi ülikooli ja ülikoolielu, siis näeme kümneid asju, mida kirume ja mille muutmist tahaksime. Need asjad takistavad ülikoolil ja üliõpilaskonnal normaalselt funktsioneerimast. Paraku ei saa neid probleeme lahendada üksikud tudengid või väikesed intiimorganisatsioonid, vaid ainult kõiki üliõpilasi esindav ja kõigi üliõpilaste huve kaitsev esindusorgan, keda tunnustab ka ülikooli juhtkond. Ka ülikooli rektoraat on nentinud üliõpilaste esinduskogu vajalikkust juba aasta tagasi: «... Samal ajal on probleeme, mille lahendamine rektoraadis eeldab üliõpilaste suurema osa seisukohade arvessevõttu. Selle näiteks olgu stipendiumi suuruse muutmine või üliõpilaslaenu sisseseadmisega seonduv. Loeme vajalikuks moodustada rektoraadi juurde üliõpilaste esindus.» (UT, 6. oktoober 1989).

Niisugune üliõpilaste esindusorgan olekski Edustus; mis tegeleks kõige laiemalt üliõpilaste probleemidega.

● **Kuidas see kõik tuleb?**

Ega ise ei tulegi. Meil tuleb see teha ning kuidas teha, selle üle peamegi kõik koos aru pidama. Kui valime Edustuse taastamisega tegeleva komisjoni, siis saab see koostada konkreetse tegevusplaani, mille arutame üheskoos läbi. Kui see meile sobib, saame korraldada valimised.

● **Kas see kõik pole vaid korporatsioonide asi? Miks korporandid kõigi nimel esineda tahavad?**

See pole sugugi nii. Üliõpilaste esindusorgani loomine on mõistagi kõigi üliõpilaste asi. See, et Edustuse taastamise ideega tulid välja just üliõpilasseltsid ja korporatsioonid, ei näita muud, kui seda, et sinna on kogunenud hulk teotahtelisi tudengeid, kel lisaks teadmistele meie üliõpilaskonna ajaloolistest struktuuridest on ka praktiline kogemus taastamistööst. Muidugi ei saa see tähendada seda, et mujal selliseid tudengeid napiks. Üliõpilasseltsid ja korporatsioonid moodustavad ju vaid väikese osa üliõpilaskonnast ning Edustuse taastamine võib toimuda vaid kõigi üliõpilaste koostöös. Edustuse taastamine tähendab demokraatlikke valimisi, kus Tartu Ülikooli üliõpilased valivad oma esindajad. Nii valijad kui valitavad peavad olema TÜ tudengid, muid piiranguid või «klassivahesid» mõistagi olla ei saa.

● **Kas valimised lähevad korda? Kõik ju nagunii ei lähe valima.**

Valimiste õnnestumine ei olenegi valijate arvust. Meie üliõpilased on praegu tõepoolest üsna passiivsed ning kindlasti ei tule valijate protsent nii suur, nagu näiteks viimastel Ülemnõukogu valimistel. Ent demokraatlikud valimissüsteemid ei seagi nõuet kindla valimistest osavõtu protsendi suhtes (näiteks ei tähenda valimisprotsent alla 50% sugugi valimiste ebaõnnestumist, nii on tihti näiteks USA-s). Tähtis pole mitte valijate arv, vaid see, et kõigil on demokraatlik õigus valida. Seega ei tähenda väheldane osalemine valimistel veel läbikukkumist. Küll aga on üliõpilastel arvukalt valima minnes võimalus kõige otsesemalt mõjutada valimiste tulemusi, valida Edustusse oma esindajad.

* * *

Ülalarvatu oli ühe üliõpilase arvamus võimalikest probleemidest. Probleemid ei lõpe ning diskussioon jätkub — arvamusi vahetame 4. oktoobri koosolekul, mõtted on oodatud ka ülikoolilehte, mille 12. oktoobri number võiks Edustuse teema põhjalikumalt vaatluse alla võtta.

Ütelgem veel kord — Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustuse taastamine on mõeldav vaid kõigi üliõpilaste aktiivses koostöös.

OLAVI PAIDE

✤ ✤ ✤

Tänavu kevadel valisid akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide esindajad endi seast ÜLIÕPILASKONNA JA EDUSTUSE FORMEERIMISE KOMISJONI. Loomulikult ei soovitud sellega, et too komisjon moodustakski Tartu Ülikooli üliõpilaste esinduskogu, vaid et nõnda kogunenud inimesed analüüsiksid Edustuse taastamise probleeme ning uuriksid võimalusi Edustuse taastamiseks. Põhiülesannetena nähti tollal seega:

- alustada läbirääkimisi rektoraadiga vana põhikirja alusel valitud Edustuse tunnustamise küsimustes,
- alustada läbirääkimisi rektoraadiga majandusküsimustes, tehnilise ja finantsabi saamiseks valimiste korraldamise jaoks,
- alustada Edustuse-teemalist mõttevahetust üliõpilaskonna erinevate osade vahel, erinevate üliõpilasorganisatsioonide vahel,
- käivitada diskussioon ajakirjanduses.

Toonane komisjon on nüüd oma esialgsed ülesanded täitnud — rektoraat on väljendanud poolehoidu Edustuse taastamisele ning lubanud ka valimisi majanduslikult toetada; Edustuse idee on jõudnud levida, selles on osa ka ülikoolilehes kahel korral (viimati 14. septembril) ilmunud artiklil «Akadeemilise vabariigi taastamine», millele oli alla kirjutanud 12 tudengit erinevaist üliõpilasorganisatsioonidest.

Hetkesituatsioonis on vaja alustada konkreetsete ettevalmistustega valimisteks, Edustuse taastamiseks. Seda aga ei saa mõistagi teha mõneinimeseline punt, vaid piisavalt esinduslik komisjon. Üks võimalus jõuda Edustuse taastamiseni oleks kasutada umbes sellist teed, nagu oli Eesti Kodanike Komiteede struktuur Eesti Kongressi valimisteni. See tähendaks, et Tartu Ülikooli üliõpilased, kes on aktiivselt huvitatud Edustuse taastamisest, kogunevad koosolekule, kus laiemalt arutletaks Edustuse probleemide ümber ning konkreetselt valitaks EDUSTUSE TAASTAMISE KOMISJON. Sellisel komisjonil oleks volitusi teha konkreetne tegevusplaan ja valimiseeskirja projekt ning esitada need avalikule arutelule. Lõpuks peab vastavalt ülikooli põhikirjale valimiseeskirja kinnitama ülikooli nõukogu.

(Järg 4. lk.)



Piiril pahupidi

Kadunud professor Villem Alttoa, euroopaliku kirjanduse väga populaarne õppejõud, soovitas stuudiumi alustavatele üliõpilastele ühe esimese asjana omandada ... *rutiin*. Nende jaoks, kelle veel harimata kujutluses oli rutiin midagi üksnes bürokraatlikku, kõlas see nõuanne nõnda, nagu oleks professor soovitanud hakata ametnikuks. Tema pidas silmas aga sootuks midagi muud! Rutiin võib olla küll needus, kuid tema unustamine maksab end valusasti kätte. Teda annab leevendada, ent tema tekkimisest pole pääsu. Järelikult see, kes teab, milles rutiin seisneb ja oskab teda ära kasutada, saab oma asjadega jõudsamalt hakkama. Pisut pragmaatiline, aga (Villem Alttoa) elus palju kordi kontrollitud mõtlemisviis.

Mida kujutab endast rutiin okupeeritud Eesti Vabariigis ning kummalises vabadussõjas? Nii heitlik kui ootamatuste jätkumine ongi olnud, rutiin on tekkinud ka nüüd ja neis oludes. Kirjeldaksin tema sisu protsessina, milles ebakindlus kõige suhtes vaheldub eneseõigustusega kõikjal. Kuidas säärast rutiini oleks saanud ära hoida, seda nüüd küsida on lootusetu. Kuidas teda aga vähemasti leevendada, seda me peame küsima, sest muidu jääbki meeleheitlik virelemine valitsema.

Sõnade «Eesti Vabariik» kehtestamine okupeeritud alale organiseeritud nukurežiimi «ENSV» asemele meenutab teatavas mõttes ka pühade väärtuste kohandamist võõra võimu huvidele. «ENSV»-d ei likvideeritud, vaid ta nimetati «tagasi». Ja siiski ei käsitaks ma seda tegu vale sammuna, üritusena, mida poleks ühelgi juhul tohtinud teha. Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamine sünnib üha Münchhauseni efekti tingimustes. Münchhausenil ei olnud peale oma kujutlusvõime mäletatavasti ühtegi toetuspunkti, mille kaudu kogu maailma paigast nihutada. Meie toetuspunktiks on Eesti Vabariigi iseseisvus minevikus. Kui me praegu hoidume niisugusest lahtisest sõjast, mille tulemusena Eesti Vabariik omal ajal sündis, siis peaks olema mõistetav, et nime «ENSV» asendamine nimega «Eesti Vabariik» on just jõukohane pööre. Muidugi ei ole see kes-teab-kui-suur au. Ent mul on tunne, et seegi au rahuldab mõtlemapanevalt paljusid. Miks ka mitte, kui Münchhauseni efekt on ju nii lohutav, samal ajal kui vabadussõda kohustab olema valmis ka ohvriteks. Sõja selline rutiin on meile praegu võõras. Eneseõigustus kõikjal kui rutiin halvas tähenduses lubabki ennast vabandada kõ seal, kus vaprust kartes piirdutakse kohanemise ja sobitumisega.

Küsimus Eesti Vabariigi piiridest näitabki kohe, kas peale jääb harjumus kohaneda või tahe olla põhimõttekindel. Kes peab loomulikuks olla viimast, sellele on Eesti Vabariigi piirid määratud 1920. aastate künnisel. Kui neid piire nüüd meie suunas koomamale tõmmata, siis see tähendab nii või teisiti, et Vabadussõja käigus ja pärastistel läbirääkimistel tehti meie kasuks «vigu». Tõepoolest ongi ennast Nõukogude Venemaa «õigusjärglasteks» pidavad jõud andnud mõista (muide ka ühenduses meie ülikooli varadega Voronežis), et Tartu rahu toimis Nõukogude Venemaa kahjuks. Kui me selle rahuga saavutatud tulemustest midagi, täpsemalt öeldes veel rohkem järele anname, siis saab vastaspool kätte kinnituse, et ka meie arvame sedasama. Impeeriumi ideoloogia seisukohalt on väikerahva iseseisvus oma riigi tasemel kahtlemata viga. Aga meie sõltumatus on läbinisti juhuslik, kui me käsitame oma iseseisvust vastaste veana, mis õnnestus välja petta!

Teeksin vahet: ühed piirid on Eesti Vabariigil määratud Vabadussõja tulemustega, teised piirid on need, mida peetakse võimalikuks muuta arvestades praegusi olusid. Teiste sõnadega, Eestis ei valitse praegu see veendumus, et Vabadussõja järel määratud piirid peavad jääma paika ja läbirääkimiste sisuks saab olla üksnes nende taastamine. Pigemini valitseb hoopiski oht soovitava rahvusterviklikkuse nimel ja majandusliku põhja rajamiseks loobuda mõnest Eesti Vabariiki 1920—1939 kuulunud piirkonnast kui etniliselt või majanduslikult meile tülikast alast. Ei tohi salata: massiteadvuses tuurib tänini see minnalaskmise meeleolu, et Alutaguse on oma meieaegsé demograafilise struktuuri tõttu juba niikuinii eestlastele kaduma läinud piirkond. Muidugi nõuab selle ala tagasivõitmine nõukogudelaste käest tegusid, millega võrreldes on kohanemine reetmine, kuid samas tähendab Narva muutmine vabalinnaks isiklikult mulle küll taganemist Tartu rahu aluseks olnud võidust.

Mida see tähendaks, kui Eesti Vabariigi piir kehtiks uuesti Eesti-Ingeri tagant? See tooks enesega kaasa väga raske ülesande teha selgeks, kes on sealkandis põliselanik ja kes hoopiski rändav tulnukas ning suurendaks nende hulka, kes paratamatult lõhuvad seda eestilikku rahvusterviklikkust, mille kuulutamisest kummalise vabadussõja käesolev arengufaas algas. Usun, et on küllalt palju neid, kes mõtlevad umbes nii: ja parem ongi, kui nad Eesti Vabariigi alia ei kuulu. Kui aga Narva muudetakse vabalinnaks ning Narva erimajanduspiirkonna lääneserv tuuakse Jõhvi kohale, siis kus Idas asub see piir, mis on eestlaste jaoks täiesti ühemõtteline? Siinkirjutaja arvates tekib siis ligikaudu saja kilomeetri laiune piiritsoon, mida Eesti alana enam käsitada ei saa. Muidugi on võimalik seletada asja ka nõnda, et Narva muutmisega vabalinnaks ja Narva ümbruses erimajanduspiirkonna loomisega isoleeritakse Kohtla-Järvele koondunud intrid. Ent asju nõnda ajades ilmutatakse pigem hirmu intrite eest kui tahet neist jagu saada. Siit on väga väike samm ohtliku järelduseni, et Tartu rahu oligi meile harukordne õnn, mida me ise hoida ei jaksanud ja nii ei maksa oma tulevikku enam temast lähtudes projekteerida.

Teise maailmasõja üheks tulemuseks oli ka see, Eesti jäi raudsest eesriidest Nõukogude Liidu poole. See oli piir, mis kulgeb veel tänagi meie rannikut pidi. Me ei tohiks teha nüüd seda viga, et tõstame meie jaoks vägivaldse piiri endist üle oma Ida-rajale ja võtame enestele ülesandeks kaitsta läänt nõukogudelaste eest. Piir Idas ei tohi meid sealpoolsest maailmast ära lõigata. Seepärast ei aita, kui piiriküsimust käsitatakse üksnes puhtterritoriaalse või jälle puhtmajandusliku sasipuntrana. Eesti piir on poliitiline probleem.

Peeter Olesk

Taastame...

(Algus 3. lk.)

NIISIIS!

Kõik Tartu Ülikooli üliõpilasorganisatsioonide esindajad, üksikud tudengid, kes soovivad aktiivselt osaleda üliõpilasesinduse loomises, üllõpilaste senised esindajad ülikooli nõukogus ja teaduskondade nõukogudes — te olete oodatud

4. OKTOOBRIL KELL 17 KOKKUSAAMISELE EESTI ÜLIÕPILASTE SELTSI MAJJA TÕNISSONI 1,

et alustada konkreetse tööga **Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustuse** taastamiseks. Algatus selleks koos-olekuks tuli loo alguses nimetatud Üliõpilaskonna ja Edustuse formeerimise komisjonilt, kellel endal puuduvad volitused tegutsemiseks edasi.

OLAVI PAIDE

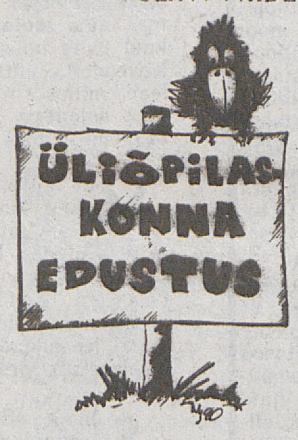

Kogu võim intiim-organisatsioonidele!?

Edustuse taasloomisel on jõutud nüüd sellise seisuni, kus algkomisjoni ülesanded on täidetud. Edasi tuleb leida võimsam üliõpilaskonna alamhulk, mille elemendid on võimelised üht-teist korda saatma. On kostnud hääli, et paljud helged pead on kogunenud akadeemilistesse üliõpilasorganisatsioonidesse. Võib-olla on see tõesti nii, aga kindlasti on veel võimekaid inimesi väljaspool organisatsioone, vabu, sõltumatuid. Ei saa jätta tunnustamata seltside ja korporatsioonide osa Edustuse taastamise käivitamises. Siiski on loomulik, et valimisseaduse väljatöötamisel ja muidugi ka eelseisvatel valimistel osalevad kõik aktiivsed oma peaga mõtlevad üliõpilased, sealhulgas ka nn. organiseerimatud, keda on ülikoolis valdav enamus.

Kõik, kes on huvitatud sellest, et Edustuse valimised ei toimuks deviisi *kõik valivad ja kõik valivad korporante* all, on oodatud osalema diskussioonis Edustuse valimiste korraldamisest.

Loomulikult ei ole Edustus ainult üliõpilasorganisatsioonide asi. **See on meie kõigi asi,** kasvõi sellepärast, et «üliõpilaskonna Edustuse otsused on kohustuslikud kõigile üliõpilastele» (TÜ põhikirja § 64).

Tõestame, et dr. Goebbelsi väide massidest, kes on laisad, arad ja rumalad, Tartu üliõpilaste puhul ei kehti!

ENO TÕNISSON,
TÜ nõukogu liige,
matem. IV k.

Jahmatusest...

(Algus 1. lk.)

jus peitub lihtsalt materjalis, millest klišeesid tehakse. See on muutunud väga viletsaks, nii et endisel menetlusel me joon- ja võrkklišeesid lehe jaoks enam ei saa. Uurisime klišeede tegemise võimalusi isegi Tallinna trükikodades, aga edasi-tagasisõitmine rööviks meilt terve tööpäeva.

Tegelikult tuli see «aps» meile kasuks. Oli ju eelmise lehe trükikvaliteet täiesti tasemel. Trükikojal oli nagunii kavas tinaladu kaotama hakata ning kõrgkoolilehed ofsettrükile üle viia. Seda oli loota alles uue aasta alguseks. Praegu pendeldame kahe maja vahet edasi. Siia, peahoone vastu olevasse majja viime joonistused ja fotod (nüüd alles kolmapäeva hommikuti!), esmaspäeva, teisipäeva ja kolmapäeva õhtupoolikul jookseme Kastanisse käsikirju viima. Neljapäeva hommikupoolikul käib Kastanis lehe küljendamine ja loeme korrektuuri. Õhtul oleme taas Ülikooli tänavas oma silmaga üle kaemas, et kilele tehtud joonistused ja pildid lehekülgedele õigesse paika saaksid. Seda, kuidas siin leht õieti valmis saab, ei oskagi veel kirjeldada, niivõrd uus on see lõpptsükkel meie jaoks. Igatahes kui Margus (toimetuse korrespondent — tegelikult ei olegi see ametinimetus kõige sobivam, aga sellest hiljem) õhtul kell 11 trükikojast lahkus, oli tal esimene tumepruun ofsettrükist tulnud «Universitas Tartuensis» koju kaasa viia. Lehe trükkimiseks kulub nüüd vaid tund. See tähendab, et enam ei pea reede lõunal garaažist auto tellima ja Kastanisse ajalehepakkide järele sõitma. Nüüd jääb reede hommikul maja pealt mõned tudengid ajalehepoisteks meelitada ning pakid üle tee peahoone lehelauale panna.

Kas nii jääbki? Kui kauaks jääb? Ei julge midagi öelda. Iga päev võivad ilmneda ootamatud seigad või õieti kaosed nagu meie igapäevaeluski.

Ka endine nädalagraafik on meeldivalt segamini paiskunud. Meeldivalt seepärast, et nüüd saame pilte vastu võtta kolmapäeva hommikuni ja leht on müügil juba reede hommikul.

Siinkohal jätame lugeja «trükisaladustesse» pühendamise pooleli. Järgmine kord tahame tutvustada «UT» sisulisi pürgimusi (üliõpilaste eriväljaanded, infosüsteemi täiustamine) jm., aga ka toimetuse hädavajalikku struktuuri ja muid probleeme, mis toimetuse ette kerkinud.

Toimetus

EESTI AKADEEMILINE ORIENTAALSELTS

teatab, et

1. oktoobrist 5. oktoobrini peab jaapani keelest ja kultuurist loenguid Stockholmi Ülikooli professor Shigeru Nobuoka.

Teemad: sissejuhatav loeng Jaapani kohta, sissejuhatus jaapani keelde, praktilised algteadmised jaapani kõnekeelest, uued (1945—1970) ja veelgi uuemad (1970—1990) jaapani religioonid, arvustus ja essee romaani ja filmi «Must vihm» kohta (autor Ibuse Masuji, rež. Shohei Imai), Jaapani moderniseerimine seoses Meiji restauratsiooniga 1868, Jaapani taasmoderniseerimine: Ameerika sõjaline okupatsioon 1945 ja Jaapan.

Loengud toimuvad inglise keeles. Vajaduse korral tõlge. Algus iga päev kl. 18 Tähe 160. Osavõtt vaba. Kõik huvilised on teretulnud.

-info-info-

Fakultatiivkursused

LADINA KEEL

Algab fakultatiivkursus **«Ladina keel ja bioloogia-füsioloogia-terminoloogia alused».** Huvilistel tulla **teisipäeval, 2. oktoobril ph. 212** klassikalise ja romaani filoloogia kateedrisse.

ANNE LILL

* * *

Alustab tööd **ladina keele fakultatiivkursus edasijõudnutele (neile ajaloo- ja filoloogiateaduskonna üliõpilastele, kes on läbi teinud algkursuse).** Koguneme neljapäeval, 4. oktoobril kell 16 klassikalise ja romaani filoloogia kateedris ph. 212.

EPP TAMM

* * *

Klassikalise ja romaani filoloogia kateeder korraldab sel semestril **ladina keele fakultatiivkursuse edasijõudnutele.** Loetakse Ovidiuse «Metamorfoose» («Niobe» jt.). Asjahuvilistel, kes on esimesel kursusel õppinud ladina keelt, pöörduda klassikalise filoloogia kateedrisse (ph. 212).

EESTI AJALUGU

Eesti ajaloo kateedri eestvõttel loevad ajalookateedrite õppejõud käesoleval õppeaastal Eesti ajaloo fakultatiivkursust (48 tundi), mida võivad kuulata ja soovi korral ka eksami sooritada kõigi teaduskondade üliõpilased.

Loengud toimuvad kolmapäeviti kl. 18 peahoone 133. auditooriumis (sissekäik peahoone õuest).

Sügissemestril (3. okt.—19. dets.) käsitletakse muinasaega **(õp. A. Mäesalu)**, muistset vabadusvõitlust **(prof. S. Vahtre)**, keskaega ja Rootsi aega **(asp. T. Lukas)**, XVIII sajandi ja XIX sajandi esimese poole ajalugu **(dots. M. Laur)**; **kevadsemestril** (6. veebr.—24. apr.) uuemat aega ärkamisajast kuni tänapäevani **(prof. J. Ant, dots. K. Jaanson, dots. A. Liim).**

Sissejuhatava loengu (ülevaade kirjandusest) peab **3. okt. prof. S. Vahtre.**

Eesti ajaloo kateeder

One-2-One America

14 July 1990

President
Union of Students
Tartu State University
Ul. Ülikooli 18
202400 Tartu, Estonskaja SSR
USSR

Dear President of the Union of Students:

Thousands of American college and university students are eager to correspond with English-speaking university students in your country.

To link up students in both countries, One-2-One America has established a computer databank containing the names of interested American university students between the ages of 18 and 23. We are now seeking students at your university to match up to these American students for friendly international correspondence.

As the President of One-2-One America, I would greatly appreciate your publishing or posting a notice at your university about this opportunity.

Any English-speaking university students between the ages of 18 and 23 who would like to correspond with American students should send the following information, printed clearly on a piece of paper: 1) name, 2) address, 3) age, 4) sex, 5) major field of study, and 6) a hobby, to: One-2-One America, 4102 East 7th Street, Suite 661, Long Beach, California 90814, U.S.A. (Please no long letters. We only need those six items of information.)

Thank you very much for your attention to this.

Cordially,
CAROL LIGHTWOOD
President

One-2-One America
4102 East Seventh Street, Suite 661
Long Beach, California 90804 U.S.A.

VÕILEIB KAASA

ja tule looduskaitseringi avamatkale pühapäeval, 30. septembril kl. 9 Petseri rongiga Taevaskoja peatuseni. Tagasi jõuame õhtuks.

Erinevalt maailmakogemusest puudub sooline, klassikaline ja teaduskondlik diskrimineerimine (ja seda ka reaalselt) ja jätkub veel...

...kolmapäeval, 3. oktoobril kl. 19 EPA klubis, sest seal on diskussioon teemal

«Tuumaseente ja -jaamade võimalikust levikust Eestis».

Kohal regiooni parimad mükoloogid. On lubanud tulla ka M. Kuur, lisaks veel avamatka videomontaaž ja Havai slaidid.

KAS KEEGI LEJDIS?

Eelmisel reedel kaotati «Koduköögis» või Rüütli t. leivapoes **rahakott** ülikooli võtaja tagasihoidliku palgaga. Et kotis oli ka nimekaart, siis ootab kaotaja ikka veel helistamist. Tal ei ole peedipõldu, ta pole kooperatiivi liige, tal ei ole valuutat, nii et see summa on temale siiski väga suur. Kaotaja palub helistada tel. 35 180.

Trükiseid

Professor Kaljo Villako. Arst aastatuhande vahetusel. Avalik loeng Tartu Ülikooli arstiteaduskonna päeval. TÜ aula, 12. oktoober 1990. Tartu 1990, 500 eks., 12 lk., rbl. 0.15.

Sektsioonikursus. Metoodiline juhend arstiteaduskonna ravi-, stomatoloogia- ja pediaatriaosakonna üliõpilastele. Kuues, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1990, 500 eks., 76 lk., rbl. 0.85.

Toiduainete keemiline koostis ja kalorsuse tabelid. H. Kaarma, L. Saluste. Tartu 1990, 250 eks., 56 lk., rbl. 0.60.

Koolimatemaatika XVII. Metoodilisi materjale matemaatikaüliõpilastele ja -õpetajatele. Tartu 1990, 250 eks., 56 lk., rbl. 1.

VENIA LEGENDI

Arstiteaduskonna teaduskonnasisehaiguste kateedri **dots. kt. Riina Salupere** *venia legendi* loeng teemal «Sapikivitõbi» toimub reedel, 5. oktoobril kell 12.15 Puusepa 6 aud.

KORP! «INDLA»

kutsub oma järgmisele külalisõhtule **kolmapäeval, 3. oktoobril kl. 19.** Meie aadress: Struve 2 (sissekäik hoovi poolt).

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS

korraldab **3. ja 10. oktoobril** sellel aastal

KÜLALISÕHTUD,

et Seltsiga liituda soovijad hõlpsasti asjaoludega tutvuda võiksid. Huvitatutel palume endast lahkesti teada anda, kõlistades telefonil 3 11 41.

ÜLIÕPILASSELTS RSR

ootab tudengeid, kes välispoliitikat vaid läbi vambolapõdrasilmade tunda ei taha, **teisipäeval, 2. oktoobril kl. 18.15 raamatukogu aud. 206.** RIHO KOSENKRANIUS räägib kaubalaevade varjatud militariseeritusest tänapäeval.

PUHKPILLIMÄNGIJAD!

Ülikooli orkestri uus dirigent ootab endisi, praegusi ja tulevasi PILLIMEHI TÜ klubisse **neljapäeval, 4. oktoobril kl. 19.**

LAULUHUVILINE NEIU!

Lase oma häälel kõlada **Tartu Ülikooli Akadeemilises Naiskooris!** Sul avaneb suurepärane võimalus arendada oma häält võimekate laulupedagoogide käe all, ees seisavad sisutihedad proovid, emotsionaalsed kontserdid ja reisid laia maailma! Tule kindlasti! Sind oodatakse!

Vastuvõtukatsed on 9., 11. ja 16. oktoobril ph. auditooriumis 128 kell 18.

RAHVAKUNSTI-ANSAMBEL ANNAB TEADA:

kõik tudengid, kes on huvitatud rahvatantsust, -laulust ja pillimängust, on oodatud **igal esmaspäeval ja neljapäeval kl. 18 TÜ klubis (Tähe tn. 4).**

UJUMISHUVILISED!

Vaimses ja kehalises vormis püsimiseks ootame üliõpilasi ja õppejõude ujuma 2 korda nädalas **teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 20.30.** Registreerimine ja ujulapääsmete väljaandmine veespordi kateedris Jakobi 5 ruumis 206 tööpäeviti kl. 9.30—12.00 (kuni 5. oktoobrini).

Veespordi kateeder

TÜ KLUBIS

Sügiskuu viimased diskoõhtud TÜ klubis **28., 29. ja 30. septembril kl. 21.**

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Teisipäeval, 2. oktoobril kl. 20 TÜ klubis

VIDEOSALONG
JÄLGIGE REKLAAMI!

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3074. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 25 (1610)
REEDE, 5.
OKTOOBER
1990
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Nüüd siis ka kultuuri-kateeder lk. 3

Esimene annetus TÜ fondi

Sel ajal kui toimetus eelmisel neljapäeval trükikojas oma lehega jändas, juhtus rektori kabinetis suuri asju. Tagantjärele uurimisega on kindlaks tehtud, et aasta alguses loodud TARTU ÜLIKOOLI FOND sai esimese annetuse. Annetajaks oli EELK Tartu Maarja kogudus. **Juhatuse nimel andis õpetaja OTTO TALLINN rektoritele üle 5000-rublase annetuse.**

Mõttetalgud Soomes

Eestlased on ise ennast ikka arvanud põhjamaalaste hulka. Viimasel ajal on hakanud seda tunnistama ka ülemere naabrid. 27.—30. septembrini toimus Helsinkis Põhjamaade üliõpilasorganisatsioonide seminar, kuhu esmakordselt oli kutsutud ka Eesti delegatsioon. Meilt oli esindatud enamik korporatsioone ja seltse. Kokku oli seminaril 160 üliõpilast neljast riigist, neist kõige rohkem rootslasi.

Seminari kaks esimest päeva, mil tehti peale kõige muu ka tõsist tööd, oli jaotatud kahte ossa. Mõlemal hommikupoolikul oldi koos suures saalis ja kuulati ettekandeid. Esimese hommikupooliku teemaks oli «Eesti üliõpilasorganisatsioonid enne ja nüüd». Meie organisatsioonide ajalugu tutvustas MART LOOG «Ugalast» ja tänapäevast rääkis TIIT RIISALO EÜS-st. Teise hommiku arutelu teemal «Põhjamaade üliõpilased ja Euroopa» puudutas meid üsna vähe.

Ohtupoolikutel jätkus arutelu 10—15-liikmelistes gruppides. Igal grupil oli oma teema ja kui päeva lõpul kohtuti jälle suures saalis, siis võttis iga grupi juht grupis toimunud arutelu lühidalt kokku.

Peale diskussioonide ja ettekannete peeti veel ka loenguid mitmetel teemadel. Üks huvitavamaid oli loeng juhtide kasvatamisest.

Huvi Eesti ja meie üliõpilasorganisatsioonide vastu oli suur. Suur oli ka vahe Eesti ja Soome ning Rootsi organisatsioonide põhimõttelises ülesehituses. Soomlaste ja rootslaste organisatsioonidel on kõigil nimed pandud maakondade järgi, sest ühe organisatsiooni liikmed on pärit samast maakonnast. Soome ja Rootsi organisatsioonidel puuduvad liikmemaksud ning saamaks oma ürituste tarvis raha tegelevad nad palju majanduse ja äriga.

Nende mõttetalgute tähtsus meie jaoks seisneski erinevate organiseerumissüsteemide kohta info vahetamises. Sõlmiti ka palju isiklikke kontakte, millest tulevikus võivad välja kasvada uued sõprusleppingud organisatsioonide vahel.

ALLAN SOMBRI
«Fraternitas Estica»

PÄIVIÖ TOMMILA: «Mul on suur rõõm tuua tervitusi Helsingi Ülikoolist»

Helsingi Ülikooli rektor alustas esmaspäeval raamatukogus oma tervituskõnet eesti keeles. Eestikeelse ettekande pidas HÜ 350. aastapäeva üritusel ka prof. Seppo Suhonen. Lisaks eelmises lehes mainitutele esinesid ülikoolist veel Epp Lauk ja Hain Tankler.

Teadusraamatukogu fondide materjalidest koostatud näituse «Helsingi ja Tartu ülikooli sidemed aastail 1900—1940» tarvis oli valminud kahe kõrgkooli ühistööna akadeemiliselt tagasihoidlik, aga meelitavalt kaunis kataloog.





ANDRES JOALA fotod

Teine interlingvistika konverents

TÜ aulas algas eile keelereformide interlingvistilisi aspekte ja keeleloomise probleeme käsitlev teaduskonverents. See on pühendatud akadeemik Paul Ariste (1905—1990) mälestusele. Tänu tema ja professor Aleksandr Dulitšenko agarale tegevusele on Tartu muutunud tähelepanuväärseks interlingvistikakeskuseks, mida hinnatakse ka väljaspool Nõukogude impeeriumi piire.

Konverentsile lubasid tulla esinema 8 teadusdoktorit, 12 kandidaati ja muid õpetatud inimesi Donetski, Kaasani, Kiievi, Moskva, Tveri, Valgevene, Vilniuse ja Tartu ülikoolist ning NSVL TA, Valgevene TA jt. asutustest. Osalejaid on Velikije Lukist ja Simferoopolist, Kaunasest ja Ternopolist, Tallinnast ja Rostovist Doni ääres. Oodati külalisi ka Lääne-Euroopast.

Kolme päeva jooksul on kavas kuulata mitukümmend ettekannet, sh. kunstlikest ja loomulikest maailmakeeltest, keelemaailmade konvergentsist, tõlgetest keeleloomisvahendina, preisi keele elustamisest riigikeeleni, esperanto omapärast, plaankeelte fraseoloogiast jne. jne.

Laupäeva õhtupoolikul istutakse ümarlaua taha, et arutada rahvus- ja plaankeelte arendamise teoreetilisi küsimusi. Võetakse vastu ka interlingvistikaalane memorandum.

ENN ERNITS

Isamaaline kampaania

Eesti Muinsuskaitse Seltsi volikogu oma DEKLARATSIOONIS * kutsub rahvast üles vabastama meie maa **ajaloosaastast**. Selleks on vajalik koondada kõik **kommunistlikud ausambad** Tallinna Maarjamäe parki loodavasse rahvusvahelist huvi pakkuvasse hoiatusmuuseumi. Et nad ei saaks enam mõnitada meie ajalugu ja tundeid! Ka halb ja ebameeldiv ei tohi unustuse hõlma vajuda. Omavoliline tegevus on seejuures lubamatu — et ei tekiks ainelist, kultuurilist ega ka poliitilist kahju. Hoiatusmuuseumi luues käitume kui rahvas, kes on üle oma saatusest.

Kena on, et uus isamaaline kampaania käima pannakse — need meil ju veres, ikkagi 50 aastat treenitud. Ainult et — deklaratsiooni pealkirjas on MÄLESTUSMÄRGID. Kui ainult mälestussambad Tallinna tuleb viia, mida siis ülejäänud krempliga teha? Ja kes kinni maksab? Kas turumajandusele ülemineku perioodil ikka ühiskondlikust entusiasmist piisab?

Deklaratsiooni on hea lugeda tänu ta arhailisele, 50-ndail aastail meil laialt käibel olnud stiilile. Võtab muinsuskaitselasel kohe südame soojaks.

TULLIO ILOMETS,
AMS Vilistlasklubi esimees

*** Päevaleht, 22. sept. 1990. a. Eesti Muinsuskaitse Seltsi volikogu deklaratsioon kommunistlikest mälestusmärkidest.**

Raamatukogus maksab vene rubla

Elektroonilist vargapüüdjat raamatukogus veel ei ole, kuigi oleks vist tarvis, sest viimase kaheksa aasta jooksul (praeguse hoone töötamise ajal) on kaduma läinud 15 000 raamatut. Mõtlema paneb see küll. 15 000-st varastatud raamatust on 12 000 pärit õppekirjanduse lugemissaalist ja 3000 uudiskirjanduse näitusesaalidest.

«Sestap on nüüd lugemissaalides ka veidi teistsugune riiulite paigutus,» selgitas olukorda **direktor MALLE ERMEL.** Töötajad saavad raamatutel paremini silma peal hoida. Neil on juba võimalus raamatu eest vastutada. Lugeja saab avariiuliltki raamatu lugejapileti vastu. Nagu ise näete, on raamatute valikki seetõttu avariiulitel rikkalikum.»

Mitmed teenused muudeti rektori 29. augusti käskkirjaga tasuliseks.

«Õigel ajal tagasi toomata raamatu eest **kehtestame viivise.** Küllalt palju on niisuguseid lugejaid, kes komplekteerivad oma raamatukogu meie raamatutest või on raamat ununenud tagasi toomata juba pikemat aega. Keegi teine võib ju ka just seda raamatut vajada. Kui seda aga põhjendatakse nii, et keegi teine peale minu seda niikuinii ei loe, siis ei ole ka mõtet raamatut ainult ühele inimesele osta. Odavam on tellida teistest raamatukogudest.

Nii et paluks kõigil oma kodused raamatukogud üle vaadata ja laenatud raamatud tagasi tuua või pikendada. Pikendamisel tahaksime ka raamatut ennast näha. Iga viivitatud päeva eest tuleb maksta 10 kopikat. Viivisena laekunud raha, aga samuti kaotatud raamatute eest tasutud summad lisame uute raamatute ostusummadele.»

15. novembriks tuleb teaduskirjanduse abonementi tagastada kõik raamatud, mille laenutähtaeg on möödunud 1. septembril. Viivis hakkab kehtima 15. novembrist. Teaduskirjanduse laenutähtaeg on tudengitele ja väljastpoolt ülikooli lugejatele 1 kuu, ülikooli teaduritele ja õppejõududele 2 kuud. Tähtaega võib pikendada. Raamatu kaotamisest tuleks kohe teatada, sest pärast tagasitoomise tähtaja lõppemist peab maksma hakkama nii iga päeva eest kui ka tasuda raamatu hind.

Õppekirjandust laenutatakse õppeaastaks, tagasitoomise tähtaeg on 1. august. Sellest kuupäevast hakatakse edaspidi samuti iga trükise eest võtma viivist 10 kopikat.

Mitmed teenusehinnad on tabelis kirjas. **Ruumide üürimise asjus saab kokku leppida kultuuritöö osakonna juhataja ILONA SMUŠKINAGA ruumis 272, tel. 3 42 91.** Ekskursioonihinnaks on 10 rubla, ülikooli külalistele on see tasuta. Ruumide üürimine õppetööks on samuti tasuta.

Niipalju seekord raamatukogust. Kuid teadusraamatukogus on probleeme palju ning maja juhtkond käis koos teiste kolleegidega Käärikul neid lahti rääkimas. Peatselt lähemalt neist meie leheski.

VARJE SOOTAK

REKTORI KÄSKKIRI

Muudan tasuliseks allpool loetletud raamatukogu teenused järgmiste hindadega ning kehtestan viivise õigel ajal tagastamata trükiste eest:

1. **Elektrograafiliste koopiate valmistamine** (raamatukogu ja RVL-i teel saadud materjalidest)		
— TÜ allasutustele ja rektoraadile	1 lk.	—.05
— teistele asutustele ja organisatsioonidele ning üksikisikutele	1 lk.	—.10
— teistele asutustele ja organisatsioonidele ning üksikisikutele koos otsinguga	1 lk.	—.15
— RVL-i poolt väljastamiseks, kiirtöö eest hinnalisa 50%	1 lk.	—.15
2. **Fotokoopiate valmistamine**		
— foto 18×13 cm	1 eks.	1.—
— foto 13×9 cm	1 eks.	—.50
3. **Ekskursioonid raamatukogus**		10.—
4. **Üür raamatukogu ruumide kasutamise eest m²**	tund	—.07
— konverentsisaal	tund	25.—
— ruum 202	tund	10.—
— ruum 206	tund	10.—
— aud. 321	tund	5.—
— aud. 325	tund	5.—
Ülikooli õppetöö huvides üüritakse ruume tasuta		
5. **Kirjaliku päringu alusel bibliograafianimestiku koostamine**	1 nimetus	—.50
6. **Bibliograafianimestiku toimetamine** (asutustele ja organisatsioonidele väljastpoolt ülikooli)	aut. pg	50.—
7. **Helilindistamine**		
— monofooniline	1 min.	—.05
— stereofooniline	1 min.	—.07
8. **Raamatukogu ruumides kino- ja televõtete tegemine**	1 päev	25.—
9. **Kirjanduse laenutamine kino- ja telestuudiotele**	1 eks./1 päev	10.—
10. **Telefaksi kasutamine Euroopasse, mujale**	1 lk.	15.—
11. **Kirjanduse laenutamine kirjastusele uue trüki väljaandmiseks toimub vastavalt raamatukogu ja kirjastuse vahel sõlmitud lepingule**	1 lk.	25.—
12. **Viivis õigel ajal tagastamata trükiste eest**	1 eks./1 päev	—.10

Rektor professor J. KÄRNER

TÜ nõukogus

28. SEPTEMBRIL

● **VALIMISED.**

* Kateedrijuhatajaks valiti prof. HUNO RÄTSEP (eesti keele kat.), dots. KARL LEPA (saksa fil. kat.), filoloogiakand. ANNE LILL (klassikalise ja romaani fil. kat.) ja prof. RAUL TALVIK (üldkirurgia, anestesioloogia ja reanimatoloogia kat.).

* Professorikohale valiti meditsiinidoktorid dotsendid ALEKSANDER ŽARKOVSKI ja HELJE KAARMA, meditsiinikandidaat dotsent VIRVE KASK, majandusdoktor dotsent VIKTOR FAINŠTEIN, filoloogiadoktor dotsent LARISSA VOLPERT, pedagoogikadoktor dotsent GUNNAR KARU, filoloogiadoktor prof. HALDUR ÕIM ning õigusteaduse doktor EDUARD RAŠKA (sotsioloogiakateedri professori veerand kohale).

Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituudi direktori kohale valiti bioloogiakandidaat dots. AIN HEINARU.

NSVL TA akadeemikukandidaadiks filoloogia alal esitati prof. JURI LOTMAN.

* * *

* TÜ nõukogu hakkas ära kuulama teaduskondade ettevalmistusi uueks õpetamissüsteemiks. Esimesena tutvustasid muudatusi **filoloogiateaduskonna dekaan dots. JÜRI VALGE ja füüsika-keemiateaduskonna dekaan dots. HENN VOOLAID.** Filoloogiateaduskonnas kevadel valitud uus dekaan astus ametisse sügisel. Teaduskond on suur, mitme osakonnaga ning ümberkorraldustega on alles alustatud. Dekaan kõneles muudatustest eesti filoloogia ning praktilise eesti keele (vene koolide eesti keele õpetajad) erialale. Viimast kateedrit juhatab Jüri Valge ise. Üsna pea hakatakse teaduskonna nõukogus arutama ka võõrkeelte kateedrite probleeme. (H. Voolaiu sõnavõtt ilmub järgmises lehes.)

Rektor prof. Jüri Kärner ütles selle teema lõpetuseks, et nüüd on kõik õppeplaanid rektoraadis olemas, kuid mõnegi teaduskonna ümberkorraldused olevat formaalsed.

* * *

● **Kutsehariduse reformi projekt oli kõne all juba eelmises nõukogus. Õppeprorektor prof. HEINO SIIGUR** peatus teemal uuesti.

Seoses palkade korrastamise taotlusega tegi valitsus haridusministeeriumile ülesandeks välja töötada kõrghariduse sisulise reformimise kava. Ministeerium moodustas komisjoni kõrgkoolide ja tehnikumide esindajaist. TÜ-st kuulusid sinna H. Voolaid, M. Salundi (ei võtnud haiguse tõttu osa), H. Siigur ja hiljem ka V. Haamer. **Komisjon** moodustati vahetult enne **puhkuste** algust, selle töö toimus **puhkuste** ajal ja pidi olema septembri alguseks lõpetatud. Eelmise nõukogu artiklis («UT» nr. 23) oli juba kirjutatud, et kõik kõrgkoolid muutuvad ülikoolideks ning keskharidusel baseeruvad keskeriõppeasutused kõrgkoolideks, nende õpilasi nimetatakse üliõpilasteks jne.

Projekti kohaselt on ülikool kõrgem teaduslik õppeasutus, mis teadustöö (kunstiloomingu) kaudu valmistab ette diplomeeritud haritlasi ja teaduskaadrit ning annab kõiki teaduskraade ja kutseid.

Ülikooli juhivad rektor ja haldusprorektor. Siit võiks jätkata mõnede eriti palju küsimärke tekitavate lausetega, mida hiljem luges ette prof. Lembit Allikmets. Õppeprorektori arvates käib kogu reformi kavandamine olukorras, kus ei ole veel paika pandud üldhariduse kontseptsioon, samuti puudub kindlus majanduse edasises struktuuris.

Ülikoolipoolne seisukoht on ministeeriumile ära saadetud, saadetakse ka väljavõte nõukogu koosoleku protokollist. «Heaks kiita seda projekti ei saa, kõrgharidusele tuleb läheneda terviklikult,» ütles Valter Haamer.

● **JOOKSVAD KÜSIMUSED.**

* **Kõrgkooliuurimise labori sulgemise** ettepaneku esitas teadusosakonna nõukogu otsuse põhjal sotsioloogiaosakonna juhataja prof. Paul Kenkmann. Kõrgkooliuurin-guid on finantseeritud lepinguliste tööde summadest, mille laekumine ei ole enam endine. Ka kõrghariduse uuendamine nõuab senise kõrgkooliuurimise töö teistsugust korraldamist. Nõukogu oli labori likvideerimisega päri.

* Teadussekretär Veera Ant tea[...]tas kirjanikkonna ettepaneku[...] **esitada TÜ audoktoriks Rootsis ela[...] kirjanik Bernard Kangro.** Audokt[...] valimise statuudi järgi võib valim[...] korraldada igal aastal, promotsioo[...] ei pea toimuma kohe. Audoktori[...] kandidaatide esitamisega hakata[...] se tegelema oktoobris ja valitaks[...] arvatavasti novembri nõukogu[...] Statuudis on see seostatud **ülikool[...] aastapäevaga,** kuid aastapäeva tä[...]histamise aeg on veel lahtine.

* Rektor teatas **mitme uue [...] misjoni loomisest**, nagu ruumi[...] ümberjagamise komisjon, partne[...] ülikoolide kuraatorite määramine [...] Toimetus püüab sellistest rekto[...] käskkirjadest aeg-ajalt inform[...]siooni anda.

Nii on näiteks 28. septemb[...] rektor alla kirjutanud käskkirja[...] milles määras **väliskoostöölepin[...]te kuraatorid** järgmiselt:

Keele Ülikool — dots. Lju[...] Kisseljova,

Tampere Ülikool — med. dr. Re[...]vo Uibo,

Södra Vätterbygdeni Rahva[...]kool — dots. Peeter Vihalemm,

Georgia Ülikool — nooremtea[...] Jaak Palumets,

Hansamaade Kõrgharidusass[...]siatsioon — prof. Ants Kalliko[...]

Idamaade Keelte ja Tsivilis[...]sioonide Instituut — dots. Tiiu V[...]maa,

California Lutheri Ülikool [...] dots. Heino Liiv.

* **Kinnitati ka nõukogu tööpl[...] kuni veebruarini.** Sügissemest[...] kuulatakse nõukogus matemaatik[...] ja majandusteaduskonna õppe[...] uuendused, välissuhete osakon[...] juhataja Riina Laidvee annab ü[...] vaate välissuhetest ja nende kor[...]damise alustest, detsembris tu[...] arutusele õppe- ja teaduskorral[...] teaduskonnas (nn. teaduskonna p[...]hikiri).

VARJE SOOTAK

Uut filoloogiateaduskonnas

Dekaani dots. JÜRI VALGE sõnavõtt TÜ nõukogus

Rääkides õppeplaanide uuendamisest filoloogiateaduskonnas, tuleb alustada eesti filoloogia ning praktilise eesti keele (vene koolide eesti keele õpetajad) erialadest. Esimese plaani koostamisel on abiks aastatepikkused suhtelise vabaduse kogemused (eesti filoloogia õppeplaan pole kunagi olnud Moskvas tehtud ja seejärel meie vajadustele kohandatud — see vaid kinnitati seal; nii õnnestus säilitada suur osa Eesti Vabariigi ajal välja kujunenud ja end praktikas õigustanud õpetamisstruktuurist). Teist plaani aga hakati tegema juba vabamates oludes, kui üleliidulist kinnitust ka enam vaja polnud.

* * *

Nimetatud õppeplaanide vormimuutusi kirjeldavad järgmised näited: on loobutud senisest standardsest blanketist (sinna ei mahtunud plaan lihtsalt ära); selle asemel koosneb see kahest suhteliselt vabas vormis esitatud osast: **õppeainete loendist ning nende õpetamise ajakavast.** Teine muutus on see, et **ainenimetused on esitatud lahtimõtestatult**, täpsemalt ja oma sisule paremini vastavalt: näiteks on endised välis- ja vene kirjandus hõlmatud ainega «maailmakirjandus», milles käsitletakse olulisemaid lääne ja ida kirjandusnähtusi.

Olulisemaid sisulisi muutusi on see, et seniselt jäigalt nädalatundide süsteemilt on siirdutud **paindlikule õppenädalate süsteemile.** Õppenädal on üliõpilase töömahu mõõt, selle ulatus on **40 tundi**, sealhulgas 20—30 tundi loenguid. Niisugune lähenemine võimaldab kateedril manööverdada: osa loenguid on võimalik asendada üliõpilase iseseisva tööga, pidada loenguid tsüklite kaupa jne.

Samuti loob see konkreetse nädalakoormuse vastu huvi kaotanud õppejõududele **stiimuli õppevahendite koostamiseks.** Kateedri ülesanne on tagada see, et üliõpilastel oleks võimalik vastava ainega ettenähtud mahus tegelda (ülikooli lõpetamine eeldab umbes 160 õppenädala pikkust tööd). Sellise õppeplaani juurde kuuluvad **täpsed ainekirjeldused**, mis võimaldavad üliõpilasel eksamiks valmistuda ka loengutel käimata (juhul kui vajalik kirjandus on olemas). Neid kirjeldusi parajasti koostatakse.

* * *

Uus printsiip on valikuvõimaluste suurendamine: osa aineid, milles arvestusi ja eksameid sooritada, valib üliõpilane ise (kateeder võib valikut muidugi suunata). Sel[...] süsteem võimaldab täielikumalt [...] kasutada nii ühe kui ka mitme [...]hedase teaduskonna (näiteks fil[...]loogide ja ajaloolaste) õpetam[...] potentsiaali.

* * *

Töö uute õppeplaanide rakend[...]misel on alanud. Loomulikult tu[...] selle käigus teha mõningaid k[...]rektiive — sedavõrd, kuivõrd k[...]vavad meie kogemused ning la[...]datakse suured üleülikoolilised p[...]leemid (näit. seos sessioonide [...] ja stipendiumide määramise val[...] Tegeleme edasi ka nn. kõrval[...] probleemiga: sel puhul oleks [...] peaaine distsipliinidest võim[...] asendada teistega.

Õpetamine on seotud kontroll[...] kontroll eksamitega. Liigume [...]jalike eksamite poole (sellest o[...] aasta tagasi «UT»-s juba kirj[...]nud).

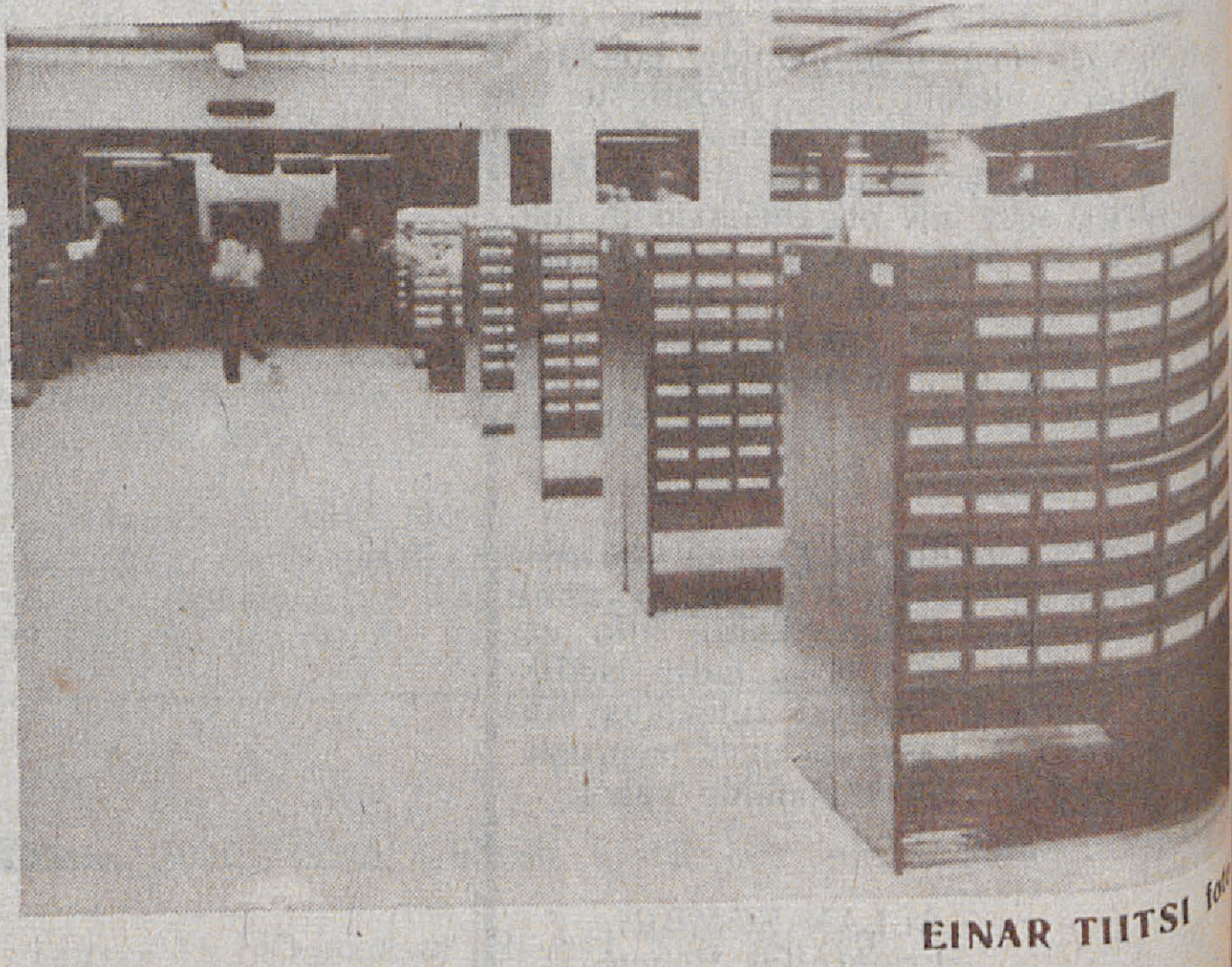

EINAR TIITSI foto

KULTUURIKATEEDER

Kultuurikateeder on praegu Tartu Ülikoolis noorim, loodud alles 1. septembril sel aastal. Kuigi mõtted ülikooli kujundamiseks tõeliseks teaduse, kultuuri ja hariduse keskuseks on liikunud akadeemilistes peades juba mõnda aega, jõuti kateedri tegeliku avamiseni alles nüüd. Kateedri tegevus püüab hõlmata kultuuri tema olulisemates valdkondades. Esialgu alustame **muusika, kunsti, teatri, kino ja kodukultuuriga.** Kaugemaks eesmärgiks on tegevust veelgi laiendada.

Kateedri juures hakkab tööle **4 kabinetti: kodukultuuri, kunsti-, muusika- ning kultuuriteooria ja -ajaloo kabinet.** Neist kaks esimest on ülikoolirahva vanad tuttavad — kuulusid varem pedagoogika kateedri koosseisu. Viimased kaks on aga päris uued, alles komplekteerimisel. Kateedris töötab praegu põhikohaga 10 õppejõudu, lisaks neile teist samapalju tunnitasu alusel.

Kogu vastse kateedri pere tegevuse põhiliseks eesmärgiks on tõsta *alma mater*'is au sisse kaunite kunstide valdamine, anda võimalus inimesel valida erinevaid teid oma vaimu arendamiseks ja täiustamiseks, kultuurialaseks eneseteostuseks.

Kultuurikateeder alustab õppetööd 15. oktoobrist. Kõikidele kursustele eelregistreerimine toimub 8.—12. oktoobrini muusikakabinetis (peahoone hoovimajas, endine ÜTÜ ruum, tel. 35 214).

Kursused on üliõpilastele tasuta, olenemata teaduskonnast ja erialast, kuid eelisolukorras on tulevased pedagoogid, kes soovivad omandada lisaeriala mõnes kultuurivaldkonnas.

Alljärgnevalt anname ülevaate sügissemestriks planeeritud kursustest ja anname teada nende läbiviijate nimed.

KODU-KULTUURI KABINETIS.

I. Üldosa.

1. Värviteooria ja üldkompositsiooni alused.
2. Ruumikujunduse alused ja põhiprintsiibid. Tekstiilid ja värvid ruumis.
3. Tekstiili ajalugu ja tänapäeva tekstiil.
4. Eesti rahvakunst.
5. Rõivaste ajalugu ja tänapäeva mood.

II. Eriosa.

1. Rõivaste konstrueerimine ja modelleerimine.
2. Ornblemise praktika.
3. Tekstiili värvimise tehnoloogia.
4. Käsitöö.
5. Käsitelgedel kudumine.
6. Käsitrükk.
7. Nahkehistöö.
8. Rahvarõivaste valmistamine.
9. Toitlustamine ja kodu korrashoid.

Juhendavad õppejõud: Kai Luiga, Külli Laidla ja Aaja Taba

MUUSIKA-KABINETIS.

1. Rahvamuusika kursus (Udo Kolk).
2. Muusika elementaarteooria ja solfedžo (Elvi Oolo).
3. Vanamuusika ajalugu. Antiik- ja keskaja kirikumuusika (Toomas Siitan).
4. Üldloengud muusikalise keele mõistmisest (Helju Tauk).

Ülikooli puhkpilliorkester alustab tööd uue dirigendi, kogenud muusikamehe ja trompetisti **Johannes Miti** käe all. Oodatakse kõiki endisi liikmeid ja võetakse vastu ka uusi.

KULTUURI-TEOORIA JA -AJALOO KABINETIS.

1. Eesti kultuuriloo allikad (Vello Paatsi).
2. Esinemisoskuse fakultatiivkursus (Hillar Palamets).
3. Kultuuri antropoloogia (Jaan Kaplinski).
4. Filmikunsti ajalugu .
5. Filmiesteetika (Lauri Kärk).
6. Dokumentalistika (Aune Unt).

* * *

Niisugused on meie esialgsed plaanid. Kuna kateeder on nii uus, ei ole meil vanu, sissetallatud radu võimalik käia. Otsime sobivaid koostöövorme nii üliõpilaste kui ka õppejõudude ja kõigi teiste ülikooli töötajatega. Ootame teiepoolseid ettepanekuid, soove ja taotlusi.

Kultuurikateedri juhataja
AASA MUST

PS! Selles lehenumbris on väike tutvustus kahe pikema peatselt algava kursuse kohta.

Rahvamuusika

vastu on huvi laienenud juba enne perestroikat ja laulvat revolutsiooni. See on ilmnenud juba 70. aastatel ansamblite ja kapellide tekkes, erifilmide valmistamises, noorte folkloristide esilekerkimises, rahvaviiside laienevas kasutamises heliloojate poolt, folkloripropagandas. Rahvamuusikabuumi kujunemine on mõistetav — paraadliku kultuurilme ja küünilise materialismi tingimustes otsiti rahvuskultuuri säilitamisel ja arendamisel tuge rahvuslikust originaalist, rahvamuusikast kui rahvusliku kultuuri ühest põhivarast.

Paraku on rahvamuusikabuumis rohkesti sugenenud ka loosunglikku rahvusromantilist eufooriat ja sellega koos liialdusi, ühekülgsust ja pealiskaudsust, nii et see on viinud paljude noorte tõrjuvale hoiakule rahvamuusika suhtes. Kui rahvamuusikaanaatik kuulutab rahvaviisid ülimaks eesti muusikas ja peab iga primitiivset retsitatiivigi laulmise ja propageerimise vääriliseks, osutab tänapäeva muusika levinud liikide tundja õigusega kas või meisterliku rokikitarristi virtuoossele improvisatsioonile või komplitseeritud harmoonialaustale, pidades folkloorilauljat muusikaliselt arenemata muinsuseharrastajaks. Oma osa selleks põlguseks on andnud ka folkloristid, kes järgimisväärseks on pidanud üksnes «puhta» rahvaviisi matkimist, uurimustes aga, mis on tulvil detailide mõõtmist ja võrdlemist, statistilisi tabeleid ja diagramme, ei tõstagi küsimust rahvaviiside esteetilisest väärtusest, otsekui unustades, et ka rahvamuusika allub kunstina muusikaesteetika üldistele seaduspärasustele.

Rahvamuusika osatähtsus meieaegse muusikakultuuri üldpildis on ikkagi küllalt suur. Selle objektiivseks hindamiseks on aga vajalik aine tundmine ja käsitlemine ka esteetilistelt alustelt. Ainekäsitlus eeldab diferentseeritud, kriitilist lähenemist. Milles avaldub eesti rahvamuusika esteetiline omapära? Missugune on tema klassikaline osa, on sellel ka püsiväärtust ja tulevikku? Kuidas on kulgenud viiside kunstiline täienemine sajandite vältel ja missugused on arengu põhietapid? Mida on vaja silmas pidada vanimate viiside esteetilisel hindamisel? Missugused seosed on rahvaviisidel usundiga, töötegevusega ja rahva elu-oluga? Milles avaldub rahvalauliku kunstimeisterlikkus muusikalisest küljest? Need ja muudki küsimused ootavad vastuseid.

* * *

Et arendada muusikalist üldharidust rahvamuusika osas, korraldab **TÜ kultuurikateeder eesti rahvamuusika fakultatiivkursuse** *asjahuvilistele kõigist teaduskondadest.*

Loengud toimuvad üks kord nädalas.

Esimeste loengute teemadeks on **«Rahvamuusika mõiste. Eesti rahvamuusika koht ja tähendus soome-ugri rahvaste muusikas».**

Seejärel antakse ülevaade eesti rahvamuusika materjalidest ja väljaannetest ning nende kogumise ja koostamise käigust — vanimatest noodistustest kuni käesoleva ajani. Temaatilised loengud vahelduvad järjekindlalt helinäidete kuulamise, kommenteerimise ja analüüsimisega, soovi korral ka järelelaulmisega. Kui näiteks vanim fikseeritud rahvaviis (1632) kujutab endast pulmaviisi refrääni, siis järgnevalt saadakse kuuldepilt refräänidest eesti rahvamuusikas ja nende arengust.

Kevadsemestri aineosa hõlmab **süstemaatilise ülevaate eesti rahvaviisidest,** *mitte aga tavapäraselt sõnalistest laululiikidest lähtuvalt (töölaulud, pulmalaulud), vaid muusikalise väljenduse põhielementide alusel («Rütmika ja selle areng eesti rahvaviisides» jne.). Antakse ülevaade ka rahvapillidest ja rahvatantsudest, selleks kutsutakse lektoriteks spetsialiste ka väljaspoolt ülikooli — A. Liimets (viiulimuusika), K. Torop (rahvatantsud) jt.*

Kursusest võib osa võtta iga muusikahuviline, nooditundmine ega lauluoskus pole nõutavad. Kursusest osavõtt peaks soodus olema eriti neile, kes asuvad tööle pedagoogidena.

UDO KOLK



Eesti kultuuriloo allikad

Meie kultuuriloo uurimisel on kaunis kauased traditsioonid, kuid siiani pole kirjutatud kokkuvõtvat kultuurilugu. See on sõltunud ühest või teisest asjaolust, enamasti ikka kultuurikaugest.

Ent nüüd peame leppima olukorraga, kus eesti kultuurilugu on laiali paisatud tuhandete raamatute lehekülgedele, kümnete arhiivide miljonitesse toimikutesse, fototeekidesse loendamatute ajalehtede ja ajakirjade üksiknumbritesse. Et saada vähegi korralikku ülevaadet, mida on aegade jooksul kultuuri eri külgede kohta kirjutatud, kust mida üldse otsida, see nõuab aastaid. Meie kultuuri kohta on kokku kantud tohutult väärtuslik materjal, kuid seda kasutatakse kohati üsna tagasihoidlikult või üldse mitte. Põhjusi leidub siingi küllaga, ent väga tihti taandub asi sellele, et ei teata, kust mida otsida või lugeda. Muidugi pole meid oma kultuuri lätetele just väevõimuga tiritud, pigem vastupidi. Meid on püütud neist eemal hoida. Enamik väärtkirjandust ja -ajakirjandust hävitati, vähesed säilinud eksemplarid peideti erifondi hoidlatesse. Lagedale ilmusid prestiižikad, vähemperspektiivsed või koguni keelatud teemad ja uurimissuunad. Kultuuriloolised uurimused, monograafiad ilmusid pisitiraažides.

Kursus «Eesti kultuuriloo allikad» püüab tutvustada meie kultuuriloo seisukohalt olulisi teatmikke, teatmeteoseid, biblio- ja biograafiaid, memuaare, atlaseid. *Hindamatu väärtusega allikad on ajalehed-ajakirjad.*

Millistest raamatukogudest neid võib tõenäoliselt leida?

Millised ülevaated on olemas kiriku, teatri, muusika, ajaloo, rahvaluule, kohaajaloo jne. kohta?

Kust leida kiiresti andmeid kirjutatud raamatute, artiklite kohta?

Mida üldse talletatakse meil ja väljaspool Eestit asuvates arhiivides, fototeekides? Kust mida leida?

Kursus koosneb teoreetilisest ja praktilisest poolest. *Viimase puhul käiakse raamatukogudes, arhiivides, muuseumides. Kursus on mõeldud tulevastele ajaloolastele, pedagoogidele ja kõigile oma kultuuri huvilistele.*

VELLO PAATSI

Julgeoleku loomine

Eesti Vabariigi iseseisvus nõuab rahvusvahelisi garantiisid. Milles need peaksid seisnema, selles ei ole praegu küllaldast selgust ei meie endi keskel ega ka rahvusvahelises avalikkuses. Põhjuseks pole ometi mitte see, et need garantiid võivad olla väga ajutised. Põhjuseks on see, et sellised garantiid oleksid esmajärjekorras suunatud idast lähtuva okupatsiooni laiendamise ja tema lõppemise korral okupatsiooni kordumise vastu. Vene riigi ideoloogia on umbkaudu tuhande aasta kestel lähtunud arusaamast, et sellel riigil on õigus vabaks väljapääsuks Balti merele. Mereäärsete rahvaste alistamine ning nende alade annekteerimine on selle «õiguse» taganudki. Nõustumine mereäärsete rahvaste iseseisvumisega tähendaks järelikult loobumist tervet impeeriumi loonud ideoloogiast, millega ollakse harjunud võrratult rohkem kui kõikide rahvaste õigusega olla iseseisvad. Ja seda ka väljaspool impeeriumi. Läänes on Vene ning nõukogude impeeriumi arvelt elatud tunduvalt kauem ja meelsamini kui võetud omaks, et impeeriumi ikestatud rahvad tahavad saada vabaks loomuliku õigusega. Selles mõttes eeldab meie iseseisvusele rahvusvaheliste garantiide andmine Läänelt oma hoiakute radikaalset revisjoni. Ta ei taha seda.

Olles ju järjest kogenud, kuivõrd silmakirjalikud võivad säärased garantiid olla, on rahvuslikud poliitilised jõud siin kohapeal hakanud otsima neid garantiisid, mida me saaksime luua ise. Üheks garantiiks on kindlasti Kaitseliit (pooldades küll tema loomist, pean ma täiesti vääraks tema ärakasutamist kättemaksutegudeks, mida Lenini kuju kõlgutamine Raekoja ees aga oli). Teiseks garantiiks on ilmselt meiepoolne kontroll Eestisse sissepääsu üle maismaa kaudu. See ei ole veel piirivalve, sest esiteks ei kontrolli me seda osa ajaloolise Eesti Vabariigi territooriumist, mis praegu ei kuulu isegi mitte ümbernimetatud Eesti Vabariigile, ja teiseks ei kontrolli me oma merepiiri. Väide, et ajalooline maismaapiir idas ongi kõige tähtsam, ei ole lõpuni korrektne, kuna nii varjatakse, et Eesti merepiiri kontrollib võõrriigi sõjavägi. Kaitseliit tegi õigesti, et ta ei korraldanud oma õppust Eesti merepiiril, sest see oleks võinud viia relvade kasutamiseni, kuid Eesti merepiiri ja kalapüügipiirkondade kaitse ei ole lihtsam ülesanne kui ajaloolise Eesti Vabariigi maismaapiiri taastamine.

Kolmanda garantiina on pakutud KGB süsteemi likvideerimist Eestis ning rahvusliku julgeolekusüsteemi loomist. Öelda, et ilma selleta ei saa, tähendab leppimist kurjuse aktiivsusega, millele muud vastu seada ei osata. Olgu nii. Kuid on ühtlasi silmakirjalik jätta lisamata, et luureteenistus, mis pole kunagi kohkunud tagasi olemast ka repressiivteenistus, on inimkonna häbiplekk ja mitte auasi, mille üle võiks uhke olla. Eesti Vabariigi iseseisvuse ajal ei tuntud poliitilisest politseist mingit rõõmu ja need, kes seal töötasid, tajusid seda. Ega see oma iseseisvust taastavas Eesti Vabariigis teisiti ole!

Selle suhtes, mida teha praeguse KGB süsteemiga, näib arvatavat kahte moodi. Ühtede meelest on see teise riigi vägivallavahend, mis tuleb siit juurteni välja ajada ja millega seotus on inimesi sedavõrd määriv, et nendel inimestel ei tohiks olla kohta iseseisva Eesti Vabariigi võimukorralduses. Teiste arvates pole rahvusliku julgeolekusüsteemi loomiseks vajalikku kaadrit ikka kuskilt mujalt võtta kui KGB süsteemis töötavate eestimaalaste hulgast ning oleks vale nende meeste kogemustest loobuda. Seda viimast on antud mõista ennekõike KGB süsteemi seest (näit. alampolkovnik V. Timusk), kuid see ei ole ainult enesekaitseline seisukoht.

On mõeldavad ka kompromissid. Kuna KGB süsteem on meie ühine patt — jah, me oleme teid taga kiusanud, aga olge ausad, te olete ju meie teeneid kasutanud või meiega vähemasti leppinud —, siis tuleb see ka ühiselt likvideerida. See oleks kompromiss KGB süsteemi seest soovituna. Kompromiss omavalitsusorganite abituse seisukohalt võiks olla aga järgmine. Kui te, jõnkadi-võnkadi mehed (akad. Paul Ariste väljend) ka ise oma süsteemi likvideerimisele sobivalt kaasa aitaksite, siis kahe peale kokku saaksime selle asja üsna vaikselt maha matta.

Selliseid kompromisse tuleb võimalikult vältida, sest nad ei likvideeri julgeoleku-sündroomi. Selle sündroomi sisuks on see, et inimesed ei teagi, mis on turvaline elu, kes-mis seda kaitseb ning kes-mis seda ründab, keda tuleb usaldada ja keda tuleb karta. Julgeolekusündroomi all kannatades on üles kasvanud mitu põlvkonda eestlasi, selle all elanud on aga kõik need meie rahvuskaaslased, kelle elu on ulatunud 1940. aasta suvest oleviku poole. Kui nüüd KGB süsteem vaikselt maha matta, siis see võrdsustab juba ette nii hävitatud ja kannatanud kui ka püüdlikud kannuseteenijad ning tagakiusajad, päästes samal ajal just viimaseid. Päästmiseks loeksin ma ka seniste julgeolekutöötajate «vaikset» värbamist rahvusliku julgeolekusüsteemi teenistusse.

Vaidlused selle üle, kas KGB süsteem on meie jaoks läbinisti teise riigi oma ja meil tuleb teda jäägitult eitada või on tegemist süsteemiga, millega kohanemine on meile tervikuna igal juhul mingi negatiivse templi lõõnud, on üsna lootusetud: me ei saa eitada, et selles süsteemis on töötanud ka neid, kellega me inimestena oleme ehk isegi tihedasti suhelnud. Küll on selge, et see süsteem hakkas siin valitsema pärast 1940. aasta okupatsiooni, on selle okupatsiooni tööriist. Okupatsiooni lõpetamisel seda süsteemi siin enam olla ei tohi. Samal ajal peab Eesti Vabariigi praegu toimiv valitsus juba nüüd saavutama, et KGB süsteemi Eesti-osa arhiivid jääksid siia ja et neid ei hävitataks.

Teiseks ei tohiks olla naiivne nõuda, et inimestele tagastataks see vara, mille KGB süsteem on neilt võtnud. Kui ta sellega hakkama ei saa, siis seda vähem on meil lootust julgeoleku-sündroomist pääseda. «Kooskõlastuskomisjonide» loomine juba praegu, ilma oma iseseisvuseta ning ilma põhiseaduseta, mis kaitseks omakohtu eest, on minu arvates küündimatu.

Peeter Olesk

Veel kord Edustusest

Kevadel alustatud diskussioon Üliõpilaskonna Edustusega seonduva üle on nüüdseks kujunemas reaalseks tööks edustuse taasloomise nimel. Arksamate üliõpilaste soov ülikooli vallutanud anarhiale omalt poolt piir panna on esile kutsunud vastakaid arvamusi. Akadeemilised organisatsioonid on palunud kõiki asjast huvitatuid avaldada oma vaateid. Nad näevad edustuse taastamist organiseerumise loomuliku jätkuna. Paljud organiseerumata üliõpilased kahtlevad edustuse vajalikkuses. Viidatakse kunagi eksisteerinud komsomolile ja kardetakse tekkivat midagi sarnast.

Muidugi on lihtsam kõhelda ja mitte midagi teha. Paraku saab ülikoolis ka niisama aega surnuks lüüa. Ometi tahaks loota, et Üliõpilaskonna Edustuse vajalikkus saaks selgeks igaühele.

Praeguseks oleme jõudnud olukorrani, kus ükski organisatsioon pole suuteline kaitsma kogu ülikooli üliõpilaskonna huve. Võimud võivad üliõpilastega teha, mis aga pähe tuleb. Pole erandlikud juhtumid, kus paar meest on juba jõudnud mitmesajal üliõpilasel naha üle kõrvade tõmmata. Võtame näiteks sellesügisese kartulipõlluloo, mis lausa orjakaubandusena kogu ülikoolile häbi teeb. Kui me ei mõtle tõsiselt edustuse loomisele, hakatakse meid ka edaspidi laudade ja telliskivide vastu vahetama.

Umbes sama lugu on ühiselamutega, kus praegu kümned meie kaasvõitlejad ebaõiglust taluvad.

Need lood oleksid edaspidi olemata, kui me suudame luua oma esindusorgani, mis kindlustaks meie üliõpilastele turvalisuse.

Kindlasti ei tule kõik ühekorraga. Loodaval edustusel hakkab olema praeguses kaoses kohutavalt palju tööd. Esiteks tuleb hakata nõudma korralikku haridust, luua suhted välismaa ülikoolide üliõpilasesindustega, seista meie üliõpilaste materiaalse heaolu eest ja mitmete nõmeduste vastu, mida meie ühiskond vaatamata suurele demokratiseerimistuhinale pidevalt genereerib.

Need olid vaid mõned mõtted edustusest. Näeksin meelsasti, et iga Tartu Ülikooli üliõpilane mõtleks selle üle, kuhu me oleme jõudnud ja milline meie *alma mater* peaks tegelikult olema. Lõpuks oleks hea, kui igaühel leiduks omi mõtteid, kuidas meie elu siin paremini korraldada. Palja diplomi pärast ei ole vist kellelgi õigus eesti rahva niigi vähest raha kulutada.

MARGUS SANGLEPP

«Armastuse kultuur»

Kätte on jõudmas sõjajärgse ajaloo tõenäoliselt kõige raskem talv, mis paneb meie jõuvarud proovile. Kust võtta jõudu ja ammutada rõõmu, milleta kaotame inimese näo?

Üks allikas on meil alati käepärast: õnn olla sündinud meheks ja naiseks. Tuleb vaid õppida sellega nii ümber käima, et õnn saaks teoks.

Loengutsükkel koosneb viiest loengust koos slaidi- ja videoprogrammiga. Lektoriks on TÕNU RANDLA.

Esimene loeng toimub esmaspäeval, 15. oktoobril kl. 18.30 Tähe 4, aud. D-170. Järgmised loengud on 17., 22., 24. ja 26. oktoobril. Abonementide (hind 10 rbl.) müümine **8., 9., 11. ja 12. oktoobril ülikooli klubis** (ruum 207) kl. 16—18.

Erootilise Kultuuri Klubi

Ehk üritame täiendada õppekirjandust välisabiga?

Kolleegid ehk nõustuvad, et vajame laias laastus kolme liiki õppekirjandust.

Esiteks **esmakursuste suuri üldkursusi katvaid õpikuid,** mida jätkuks laenutada ja/või müüa igale kuulajale. Vähemalt üks õppekomplekt peaks olema emakeelne.

Teiseks **vanemate kursuste kitsamate alade õpikud,** ka magistritasemel, mis võiksid küll olla võõrkeelsed, kuid jällegi — neid peaks olema võtta kõikidel vajajatel.

Lõpuks tuleb erialasse süvenemiseks vajalik **teaduskirjandus**, mispuhul küsimus pole mitte eksemplaride, vaid tiitlite piisavuses.

Kujutan ette, et vaesuse ja raudeesriide all kõige enam kannatanud valdkondades, nagu õigus, majandus, pedagoogika jt., on vajaka kõike kolme liiki õppekirjandust ja vastava pingerea koostamine raskevõitu. Paraku leiame me välistoetust eelkõige konkreetsete loetelude, põhjenduste ja kalkulatsioonide korral.

Kutsun üles koostama erialati eelistusnimestikke: missuguseid õpikuid oleks vaja tõlkida (osta kirjastamisõigus), kuidas on nende tõlkimis- ja kirjastamisväljavaated, mida oleks aga vaja osta ja kui palju. Kuivõrd Põhjamaade, eriti Rootsi toetus on kõige tõenäolisem, siis tasuks kaaluda sealsetegi autorite väljaandeid. **Pakun abi vormistamisel ja adressaatide leidmisel, küsida saab Täiendus- ja Uurimiskeskuse (70502) või eripedagoogika kateedri (30843) telefonil.**

JAAN KORGESAAR

-info-

Koostöövõimalus välislektorite vastuvõtuks

Rohked koostöölepingud, huvi meil toimuva vastu, samuti abistamissoov toovad Tartusse ja ülikooli rohkesti väliskülalisi. Külalislektorite esinemised jäävad aga sageli piisava reklaamita, loengutel on piinlikult vähe kuulajaid ja paljud Eestimaa erialainimesed jäävad neist teabe puudumise tõttu eemale. Samas on õppejõud ametis vastuvõtu, majutamise ja kultuuriprogrammiga, kuigi väitekiri käsitles enamasti teisi teemasid. Teisalt: käes on aasta teine pool ja paljude teaduskondade välissuhete eelarve on taas saanud miinusmärgi.

Ülikooli Täiendus- ja Uurimiskeskus pakub olukorra parandamiseks koostööd: plaanime külalistele tasulisi loenguid, teenitud rahaga katame vastuvõtukulusid. Koostööd pakume ka siis, kui rahaallikad pole kokku kuivanud või teemad pole kuigivõrd «kaubalised». Kogemusi meil on. **Metoodik Helgi Tohvriga saab ühendust Tähe 4—356 tel. 70 502 (kui telefon ikka töötab) ETNR 9—11 ja K 15—16.**

JAAN KORGESAAR,
TÜTUK-i juhataja

Materiaalse ergutamise fondi

II POOLAASTA 1990

EELARVE

Planeeritud laekumised (tuh. rbl.)	Kulutused (tuh. rbl.)	Kokku II poolaasta	III kv.	IV kv.
II poolaasta plaaniline MEF — 70,0	**1. Teadustööde täitjate fond**	**31,7**	**15,0**	**16,7**
	2. Teaduskondade nõukogude fond	**19,4**	**5,0**	**14,4**
	3. Rektori ja prorektorite fond	**14,2**	**7,0**	**7,2**
	4. Fond juhtkonna premeerimiseks	**4,7**	**—**	**4,7**
Kokku: 70,0		**70,0**	**27,0**	**43,0**

TEADUSKONDADE NÕUKOGUDE PREEMIAD

II poolaastal 1990 (tuh. rbl.)

Ajalooteaduskond	**0,85**
Arstiteaduskond	**3,65**
Bioloogia-geograafiateaduskond	**1,13**
Filoloogiateaduskond	**2,31**
Füüsika-keemiateaduskond	**2,66**
Kehakultuuriteaduskond	**1,03**
Majandusteaduskond	**0,85**
Matemaatikateaduskond	**1,28**
Õigusteaduskond	**0,50**
Üleülikoolilised kateedrid	**0,80**
Raamatukogu	**2,29**
TÜ nõukogu	**1,88**
Eesti Südamekeskus	**0,16**
Kokku:	**19,39**

VENIA LEGENDI

Majandusteaduskonna rahvamajandusharude ökonoomika kateedri dots. kt. UDO-REIN OKKI *venia legendi* loeng teemal «Ettevõtte allüksused turumajanduses» toimub neljapäeval, 11. oktoobril kl. 11 Nooruse 9 aud. 408.

Veespordi kateeder

VETELPÄÄSTJAD!

Teid oodatakse tundidesse esmaspäeviti kl. 19—19.45 ja kolmapäeviti kl. 19.45—20.30 kuni 10. oktoobrini. Mitteilmumisel kustutatakse Teid nimekirjast.

* * *

EESTI NAISÜLIÕPILASTE SELTS

(ENÜS) kutsub veel kord huvilisi oma noorteõhtule **teisipäeval, 9. oktoobril kl. 19.30.** Seltsi aadress on Riia 29a (2. korrus).

APPIHÜÜE!

Kes suudab aidata **soome viisat** saada??? Tasus jõuame ehk kokkuleppele. Palun anda märku tel. 35 180, kood J2611.

UJUMISHARRASTAJAD!

2. oktoobri seisuga oli registreerunud 240 ujuda soovijat üliõpilast ja 2 õppejõudu. Arvukuse poolest juhib majandusteaduskond 72 üliõpilasega, järgnevad arsti- ja filoloogiateaduskond. Teaduskonnad on päevadele, kellaaegadele ja radadele jaotatud järgmiselt:

esmaspäev ja kolmapäev:

kl. 20.30—21.10 1., 2., 3., 4., 5. rada — majandusteaduskond;

kl. 21.10—21.45 1. rada — õigusteaduskond; 2., 3., 4. rada — arstiteaduskond; 5., 6. rada — filoloogiateaduskond;

teisipäev ja neljapäev:

kl. 20.30—21.10 1. rada — biol.-geogr.-teaduskond; 2. rada — matemaatikateaduskond; 3. rada — füüs.-keemiateaduskond; 4. rada — ajalooteaduskond; 5. rada — õppejõud-teenistujad.

Võimalik on veel registreeruda 90 soovijal **kuni 12. oktoobrini** veespordi kateedris Jakobi 5. Tunnid hakkavad toimuma teisipäeviti ja neljapäeviti kl. 21.10—21.45 Tähtvere ujulas, vee temperatuur +24—25 °C.

TÄHELEPANU, TÕLKIJAD!

Ülikooli 1990. aasta tõlkevõistluse pidulik lõpetamine (kommentaarid, autasustamine) toimub **neljapäeval, 11. oktoobril k. 17 peahoone aud. 138.** Oodatakse kõiki autasustatuid (tulemused vt. «Universitas Tartuensis» 8. VI 1990), aga samuti kõiki tõlkehuvilisi!

KLUBIS

Reedel, 5. oktoobril ja laupäeval, 6. oktoobril kl. 21—02.

DISKOTANTSING
mitmel tasandil

* klubi saalis AIVAR PILVE diskoshow, heli ja valgus A. TROJANSKILT;
* klubi videoteegis AUDIO-VIDEODISKO,
* mõnus äraolemine baaris

* * *

PÜHAPÄEVA ÕHTUL KA DISKOLE!
7. oktoobril kl. 21 TÜ klubisse.
NB! VÕTA ÜLIÕPILASPILET KAASA!

* * *

Teisipäeval, 9. oktoobril kl. 20 klubis VIDEOSALONG.
JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

HEI, NOORMEES VÕI NEIU!

Kui Sa oled tegutsenud **DISKORINA**, sul on kogemusi ja muusikalist materjali ning tahaksid sellel alal tööd leida, siis tule **esmaspäeval, 8. oktoobril kl. 17** ülikooli klubisse (ruum 209).

NB! Võta kaasa oma lindid!



VALDEK RITSLAID

Kui 27. septembril poleks Manala saadik parandamatu haigust poolt saadetuna uksele koputanud oleks Valdek Ritslaid, alati energiline, alati töötahteline, endiselt meie keskel.

Lahkunu sündis 20. juunil 1910. aastal Põlvamaal Tooste külas. Raadama ja Köstrimäe Algkool, Räpina Ühisgümnaasium, Tartu Tehnikagümnaasium, TÜ põllumajandusteaduskonna metsaosakond (lõpetas 1939) — selline oli mehe haridustee. Raietöölisest N. Eesti Metsanduse Rahvakomissariaadi osakonnajuhatajaks, TRÜ metsandusteaduskonna loojaks ja dekaaniks, EPA ning hiljem TRÜ (ja maatsia kateedri) dotsendiks — niisugune oli tema töömehetee.

Ülikool mäletab V. Ritslaidu eeskätt töökaitse, töökaitse ja kooli-hügieeni ning tuletõrje aluste õpetajana. Tema sulest on ilmunud arvukalt monograafiaid, teaduslikku huvi on talle pakkunud kikkapuu gutapertšisisaldus, tehnikaprobleemid, Räpinamaa kodulugu jpm. Laialdane ühiskondlik tegevus seostub ennekõike ühinguga «Teadus» Tartu Tehnikanõukogu esimehena on V. Ritslaid initsieerinud konverentse-koosolemisi.

Ametialase tegevuse (kohati pedantsegi) varju jäi tema mitmekülgne isiksus. Õppimine Tartu Kõrgema Muusikakooli lauluklassis, esinemine G. Ernesaksa meeskooris, puuskulptuuride ja intarsiate loomine — see kõneleb tema andest.

V. Ritslaidu kui inimest jääb meenutama tema erakordne visadus, järjekindlus, töötahe (tõestagu seda muuhulgas kandidaadidissertatsiooni käsikirja valmimine 80. eluaastal!), sallimatus «muidumeeste» suhtes. V. Ritslaid kolleegina oli galantne, huumorimeelega ja erilise säraga kaaslane.

Farmaatsiaosakond

MÄNGUJUHID

kogunevad taas **24. oktoobril J. V. Veski nim. aud. kl. 20.** Õpitakse eesti rahvamänge ja kombeid, kalendritähtpäevi ja -pühasid eesti rahvatraditsioonides, aga ka tänapäeva rahvamänge.

Töövormiks on loengud, vestlused ja mängude õppimine. Korraldatakse ka tähtpäevade ja pühade tähistamist, mõnikord koos hõimurahvaste ja nende pühadega.

Teretulnud on kõikide kursuste üliõpilased, eriti oodatakse tulevasi pedagoogikutse taotlejaid.

Kultuurikateeder

NB! Vabandame kõigi ees, kelle teated ära ei mahtunud.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe tellituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3152. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 26-27 (1611-12)
REEDE,
12. OKTOOBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

Tänast lehte
8 lk.
Edustusest
võib rääkida
julgelt lk. 3



Kalju Lepik aulas

18. oktoobril, eeloleval neljapäeval kell 16 algab aulas Kalju Lepiku 70. sünnipäevale pühendatud pidulik koosolek.

Esinevad Paul-Eerik Rummo, Karl Muru, Peeter Olesk ja Hando Runnel. Kalju Lepiku luulet loevad Margus Kasterpalu, Toomas Kiho ning autor isegi. Meeleolu süvendab ülikooli kammerkoor.

Kõik on oodatud!

Loe 6. lk.

Arstiteaduskonna päev

Eile algas XV traditsiooniline arstiteaduskonna päev teaduskonverentsiga «Meditsiini teooria ja praktika».

Täna jätkub see kl. 10.15 aulas Tervishoiuministeeriumi, teadusliku meditsiininõukogu, arstiteaduskonna nõukogu ja ÜMPI nõukogu ühise koosolekuga «Meditsiiniteaduse olukord, finantseerimine ja vajalikud arengusuunad».

Kl. 15 kogunetakse aulaaktusele.

OLAVI PAIDE foto

Loe 2. ja 7. lk.

Täna on arstiteaduskonna XV päev

Professor KALJO VILLAKO

Arst aastatuhande vahetusel

Väljavõtteid akadeemilisest kõnest

Puudused nii Nõukogude Liidu tervishoiusüsteemis kui arstide ettevalmistuses ilmnesid juba ammu, kuid alles viimase poolteise aasta jooksul toimub meil elavam mõttevahetus selle üle, kuidas olukorda parandada. Arstide tegevuse tulemusena peaks haigestumine ja invaliidistumine vähenema ning ka vanemas eas säilima vaimne ja füüsiline aktiivsus. Kui aga hakkame otsima vastust, kuidas eespool sõnastatud eesmärki saavutada, ilmnevad kindlasti erimeelsused.

Arsti tegevus erineb oluliselt teistel erialadel töötavate haritlaste tööst kõige muu kõrval selle poolest, et ta peab tegelema kogu elanikkonnaga, hoolimata soost, vanusest, tööalast, haridustasemest. Arsti ja abi vajava inimese vahelised suhted määravad patsiendi ja sagedasti ka tema perekonna edasise saatuse. Selle tõttu peab arst olema haritum kui tema keskmine abivajaja. Teadupärast on vanemate arstide hulgas palju haritud isikuid, kuid paari-kolme viimase aastakümne vältel on üliõpilaste ja paraku ka arstide haridustase alanenud ja allakäik on üha kiirenenud.

Põhjus peitub **koolikorralduses ja koolitamise vale-eesmärkides.** Diktatuuridele on iseseisvalt mõtlev haritlane vastumeelne, koguni kardetav. Diktatuur vajab ja kasvatab kuulekaid käsutäitjaid, piiratud silmaringiga spetsialiste. Sellele põhimõttele on rajatud tänaseni haridussüsteem kogu Nõukogude Liidus ja arusaadavalt ka meil Eestis. Juba viiekümnendate aastate algul kadus meie kõnepruugist sõna *haritlane*, seda asendas *spetsialist*.

Õppeplaanid on faktidega üle luhjatud, mis halvab mõtlemise. Noortelt nõutakse peamiselt **faktide reprodutseerimist, mitte nende seostamist ja mõtestamist.** Tagajärjeks on õpitu kiire unustamine, teadmiste lühiajaline püsimine.

Haridussüsteemi puudused ilmnevad peale Nõukogude Liidu ka teistes maades. Arvatavasti on heaoluühiskonnas probleemiks kujunenud **massikultuuri** levimise üheks põhjuseks madal haridustase. Järelikult ei ole meil koolikorralduse valmis retsepte mujalt võtta. Oleks mõistlik kasutada uuenduste aluseks **Eestis kolmekümnendate aastate reformiga loodud kaheteistkümneaastast kooli**, mis andis tõesti hea hariduse. Mõttetu on koolide liigne spetsialiseerimine. Küllaldane oleks humanitaar- ja reaalgümnaasium. Kindlasti tuleks lõpetada pääs kõrgkoolidesse tehnikumidest, meditsiinikoolid loomulikult kaasa arvatud. Sellest tuleks tulu kõikidele erialadele.

Ülikool veab endaga kaasa aastakümnetega kogunenud ränkrasket taaka. Mul on tekkinud kuri kahtlus, et me ei õpeta arstiteaduskonnas valdavas osas mitte teadmisi ja ametioskusi, vaid seda, kuidas üliõpilane saaks vähemalt rahuldavalt sooritada eksameid. Säärase **mentaliteedi murdmine** on palju raskem kui õppeplaanide ja programmide muutmine. Süüdi ei ole siin õppejõud. Nad sunniti loobuma omapoolsest aktiivsusest. Nii hävitati õpetamisel loominguline osa. Nüüd olemegi jõudnud sinnamaale, et meil Eestis on üsna palju spetsialiste, kuid vähe arste.

Üldarst peab võtma endale pideva vastutuse kindla piirkonna elanike või elanike mingi rühma tervise eest. Järelikult peab arstiteaduskonna üliõpilastes juba õppimise ajal juurduma **vastutustunne** ja seda tuleks treenima hakata esimesest kursusest alates.

Üliõpilaste Teaduslik Ühing on oma aja ära elanud. Kuid **üliõpilaste ergutamine teaduslikule tegevusele** on kindlasti vajalik ka tulevikus. Võiks kaaluda üliõpilaste ja õppejõudude klubide moodustamist, mis ei töötaks erialade kaupa, vaid kus arutataks arstiteaduse üldisemaid probleeme. Samuti ei ole meie praeguste taotluste kohane kehtiv võistlustööde süsteem. On avalik saladus, et suurt osa võistlustöid kirjutavad õppejõud. Ainus väljapääs olukorrast oleks, et teadusnõukogu kuulutab igal aastal välja kõigi üliõpilaste jaoks võistlustööde teemad.

Meie kehvast keskharidusest hoolimata on peaaegu igal kursusel mõni üliõpilane, kes on haritud, hoolas, kohusetruu ja töökas. Mul ei ole õnnestunud selgitada, kuidas nad on kujunenud, kuidas nad on suutnud niisugusele tasemele jõuda. Kahjuks on kirjeldatud liiki üliõpilasi vähe ja nad ei suuda parandada üldmuljet.

Igale mõtlevale inimesele on selge, et iseseisev Eesti Vabariik ei suuda üleval pidada sellist **uurimisinstituutide** hulka, nagu praegu eksisteerib. Senisest rohkem tuleks hakata suunama vahendeid arstiteaduskonnale, sest **ülikooliteadus on odavam ja efektiivsem** kui uurimisinstituutides tehtav. Eesti väiksust arvestades sobiksid meile nn. **multitsentrilised programmid.** Sel puhul kogutakse uurimisandmeid eri asutustes samal meetodil. Sel teel saadakse kiiremini vajalike andmete hulk, st. suureneb tulemuste avaldamise operatiivsus. Uurimuste põhisuundade väljatöötamine peaks jääma peamiselt arstiteaduskonna ülesandeks. Üks pakilisi töid oleks kindlasti kogu Eestit hõlmav administratiivsete allüksuste tervishoiuseisundite kirjelduste kogumine.

On vaja senisest selgemini ja täpsemini seadustega ja eeskirjadega määrata **arsti õigused, kohustused, vastutuse piirid.** Eriti kiiresti tuleb reguleerida **ioniseeriva kiirguse ja kiirgavate ainete** kasutamist haigete uurimiseks. Lähemal ajal peab keelama röntgenoloogiliste ja radioloogiliste meetodite kasutamise elanikkonna suuremate rühmade uurimiseks ja kehtestama nn. **kümne päeva seaduse**, mis tähendab seda, et arst võib saata soojätkamiseas naisi plaanilistele röntgenoloogilistele ja radioloogilistele uuringutele ainult kümne päeva vältel pärast viimast menstruatsiooni. Sellega välditakse viljastatud munaraku kiiritamist. Väga oluliseks pean ka **uute sanitaarnormide kehtestamist**, võttes aluseks naabermaade eeskirjad. Nõukogude Liidus kehtestatud normid lähtuvad riigi, mitte inimese huvidest.

Onneks on Eesti arstkonnas kõigest hoolimata veel tublisid, energilisi ja teotahtelisi isiksusi. Lootkem, et nad suudavad algavaks aastatuhandeks meie kaaskodanike tervise heaks küllalt palju korda saata.

Üleriiklik kriis ilmneb loomulikult ka tervishoius ja meditsiinilises kõrghariduses. Eesti pole jäänud kõrvale Nõukogude Liidu **üldisest pollitikast**, mida juba seitsekümmend aastat on aetud ajalooliselt erakordsena. Nimelt kui juba ürgkogukonnas kujunesid juhtideks kõige targemad ja kogenumad, siis N. Liidus said nondeks ammugi mitte kõige targemad, kes haritumaid kodanikke eemale tõrjusid ja ühiskonnast kõrvaldasid. Olukorda ei saa vist täpsemini iseloomustada kui G. Orwell «Loomafarmis».

Meil Eestis tehti «puhastus» 40—50-ndail aastail oma rahvusest inimeste kätega, ka meditsiinis. **Ideoloogilised väärtused seati kõrgemale professionaalsetest.** Näiteks viiekümnendatel aastatel toimus Maarjamõisa kliinikus operatsioon, kus partei ustav poeg lokaalanesteesias **resetseeris** magu. Operatsiooni kuuendal tunnil, kui oli läbi lõigatud lisaks *duodenum*'ile ka *ductus choledochus* ja veel üht-teist, tuli appi kutsuda kodanlik natsionalist operatsiooni lõpetama.

50—60-ndail aastail juhtisid arstiteaduskonna kliinikuid siiski vabariigi-aegse koolitusega kõrgharitlased, nagu dotsent Heinrich Petlem, professor Kuno Kõrge ja teised. Praeguse **akadeemilise intelligentsi ja professuuri** tase jääb neile alla. Arstiteaduskonna õppejõudude hulgas on neid, kes on esile tõusnud mitte erialase võimekuse tõttu, vaid teisi teid pidi: kas administratiivses liinis, parteitööl, tutvuste kaudu või kitsalt teadusliku tööga, olemata klinitsist. Kliiniku probleemide kohta ei suuda sellised isikud midagi asjalikku öelda, neil puudub sisuline autoriteet kolleegide hulgas. Niisuguse olukorra väljakujunemisele on oluliselt kaasa aidanud ka ülikooli kliinikute kaksikalluvus: tervishoiuministeeriumile ja ülikoolile, ühtse juhtimise ja vastutuse puudumine.

Kliinilise kateedri õppejõul on kolm ülesannet: vahetu ravitöö, esmajoones selle taseme, meetodite edasiviimine, õppetöö ja teadustöö. Esmatähtis on kliiniline kompetentsus. Kliinilise kateedri professor peaks olema osakonnas klinitsist number üks ja juhtima kollektiivi loomuliku autoriteediga. Mis praegu ülikooli kliinikus silma torkab, on puudulik tähelepanu ravitööle, mure ja vastutuse puudumine haigete saatuse eest. Praktikumirühmaga intensiivravipalatis olles, igal sammul mustust ja korralagedust kohates on väga raske tegelda abstraktsete meditsiiniprobleemidega, kätt külge panemata praktilistele.

Noored võtavad omaks selle, mida nad näevad. Õpilane kujuneb õpetaja näo järgi. Kui õppejõud näevad üliõpilases halba, siis kiruvad nad oma peegelpilti. USA uurimustes on selgunud, et karjääriyalikul on peamine õppejõu isiklik eeskuju, alles seejärel palk ja muu. Meie noored tulevad ülikooli enamikus erksana, laia silmaringiga, ent kui kohtavad **sissejuurdunud rutiini ülikoolis ja kliinikus**, konutamist praktikumis kümnekesi seina ääres, ebakorrektset suhtumist haigetesse, siis saab see neile omaseks. Maarjamõisa kliinikutes on tekkinud mentaliteet, et arstid sinatavad oma patsiente. Võiks tuua võrdluse, et Soomes arst enne sisenemist koputab palati uksele ja alati esmalt esitleb oma kolleegi või iseennast patsiendile. Seal on inimesed võrdsed, ka hoolitsus endagà võrdse eest on paratamatult parem. Meie ühiskonnas ollakse harjunud, et inimese üle valitsetakse. Meil on tavaks, et personal kamandab patsiente kui karja. Olukord on sarnane GPU vangilaagriga: seal noormees automaadiga, siin noor spetsialist.

Ühiskonna eetilis-moraalsest ja materiaal-tehnilisest kriisist tulenevad ka teised arstiabi, arstiteaduse ja meditsiinilise kõrghariduse probleemid, alates varustuse kolme-neljakümneaastasest mahajäämusest. Kõige taga on, kui palju ühiskond suudab toota, kui tähtsaks peetakse riigile inimese tervist ja milline osa toodetust sellele kulutatakse. **Kulutused meditsiiniharidusele** on mujal maailmas tunduvalt kõrgemad. Ühelt sümpoosiumilt pärinevad andmed, et USA-s on õppimas 65 000—70 000 meditsiiniüliõpilast, kellega tegeleb umbes 210 000 õppejõudu, neist 180 000 kliinilistes kateedrites. Meil Tartus on umbes 1 õppejõud 9 üliõpilase kohta.

Meie **diplomijärgse hariduse** põhiliseks puuduseks on, et meil pole spetsialistide ettevalmistamise süsteemi. Maailmapraktikas seostatakse selle kujunemist USA kirurgi W. Halsted'iga. Spetsialiseerumiseks on vajalik aastatepikkune **residentuur** vastava tasemega kliinikus. Näiteks anestesioloogi ettevalmistamine kestab Euroopas 3—6 aastat, NL-s on lühim kursus viiekuuline. Inglismaal tuleb enne residentuuri töötada 2 aastat üldarstina, puutudes kokku esmaste haigetega.

Ka Eestis on praegu plaanis üleminek sellele süsteemile. Kuid see üleminek pole võimalik ühemomentselt, sest sel juhul lisandub vahepeal liiga vähe uusi eriarste ja neid tuleb tuua Liidust juurde või valmistada ette kiirkursustel ning tase langeb veelgi. Seetõttu **on oluline, et üleminek residentuurile toimuks Eestis järkjärguliselt.**

Meil kurdetakse praegu, et meditsiin on liigselt spetsialiseeritud, ei oska haarata inimest tervikuna. Ravihuolematus esimese etapi arsti tõttu on tõstnud esile **perearsti** eriala loomise vajaduse. Selline vajadus muidugi on, kuid ei saa loota, et perearst päästab meditsiini tasemest. Näiteks kui inimesel raskes liiklusavariis ruptureerub aordikaar, siis suudab teda päästa ainult heal tasemel kirurgiateenistus. Välismaal kus perearst teeb väga palju tööd, näiteks vaatab haiget läbi günekoloogiliselt, uurib histoloogilisi preparaate, hindab otorinolarüngoloogilist staatust, on selleks ka tugevad rahalised stiimulid. Kui arst saadab haige spetsialisti juurde, saadab ta ühtlasi ära oma honorari. Teatud arstiabikorraldus on efektiivne kogu ühiskonna kontekstis.

Niisiis, välismaal pole mitte ainult aparaadid paremad, nagu meil vahetevahel kõneldakse. Meie arstiabi, arstiteaduse ja meditsiinilise kõrghariduse allakäik on osa ühiskonna eetilis-moraalsest allakäigust ja **intelligentsi degeneratsioonist.** Ühelt poolt on vaja tõsta teadmiste ja inimliku suhtumise taset. Just vastutustunne, suhtumine kaasinimestesse on praegu arstkonnas kõige enam degenereerunud.

Kas arstiteaduskonnal on kriisist väljapääsu?

VASTAB JÜRI SAMARÜTEL,
HOSPITAALKIRURGIA KATEEDRI DOTSENT,
ANESTESIOLOOG-REANIMATOLOOG

Arstiteadusüliõpilaste Liit tegutseb

Eelmisel sügisel moodustasid arstiteaduskonna üliõpilased oma esinduse — eestseisuse. See tekitas teaduskonnas vastakaid arvamusi. Ühtede meelest oli mootoriks dekaani initsiatiiv, kes vajas uut vahelüli üliõpilaste ja kogu teaduskonna kamandamiseks vana viisi. Teised arvasid, et eestseisus kujuneb üliõpilaste tribüüniks, millelt tudengkond saab astuda akadeemilisse dialoogi teaduskonna juhtkonnaga ja ühiseid eesmärke kõige tegusamalt teostada. Kolmandad aga, et on jälle ühed karjeristid. Neljandad — keda meie üliõpilaste seas on vististi kõige rohkem — ei arvanud üldse mitte midagi. Mis siis aasta jooksul on saanud? On see vastanud ootustele? Mis saab edasi? Mis teaduskonnas toimuvast on praegu üliõpilaste jaoks kõige olulisem?

Vastuseid otsiti vestlusringis, kuhu kuulusid Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liidu eestseisja IVO VALTER (ravi V k.), eestseisuse liikmed MARI-LIIS MADISSON (pediaatria VI k.) ja ALAR SEPP (ravi VI k.) ning ravi IV kursuse üliõpilane TÕNU PEETS.

* * *

Arstiteaduskonna üliõpilaste esindus valiti eelmisel sügisel mitmete asjaolude kokkulangemisel. Teaduskonna üliõpilastele oli kiiresti vaja organisatsiooni, kes juhiks sõjalise õpetuse vastast stiihiliselt alanud võitlust. Kaheksakümnendate keskel, mil kujunesid sidemed Soome meditsiiniüliõpilastega, nähti põhjanaabrite juures üliõpilasorganisatsiooni, mis tegeles peamiselt tudengivahetusega ja oli seotud omasugustega üle maailma. Tekkis mõte, et ka Tartu võiks nendesse sidemetesse astuda. Koos kommunismoliga oli teaduskonnast kadunud üliõpilastegevust kooskõlastav kes kus. Asja dekaaniks valitud professor Lembit Allikmets oli ka hästi vitatud esindusest, kelle kaudu üliõpilastega ühendust võtta. Akadeemilisi organisatsioone oli selle ajaks taastatud palju, kuid neist haarasid alla 10% tudengitest, arstiteaduskonnas vähemgi kui mujal.

Teiselt poolt ootab arstkond, et teda tasustataks nii, et oleks aega tegelda oma haigetega ja tõsta kvalifikatsiooni. Ühiskonnale tasutakse sama mõõdupuuga, nagu tema hindab oma arstkonda.

Teaduskonna juhtimise põhiliseks probleemiks on, kuidas saavutada võimalikult suuremat osa Vabariigi ressurssidest arstiteaduskonnale ja ülikoolile, kuidas kaasajastada ülikooli kliinikute eetilis-moraalne ja materiaal-tehniline töötase. Meie tingimustes õppekursuste ümberpaigutamine tunniplaanis ei muuda sisuliselt midagi, kui õpetamistingimused ja õpetajate tase jäävad samaks. Üldse on pigem psühhiaatriline probleem, kas ja kes saavad hakata uut moodi mõtlema. On teada, et paljugi inimeses kujuneb kolmandaks-neljandaks eluaastaks. Kaadrit ei saa paljudes valdkondades ka kiiresti välja vahetada, sest Eestimaa on väike, inimesi ei jätku. Iseloomulik on olukord meie praeguse valitsusega, keda kiirtakse, aga välja vahetada kõheldakse, sest vaevalt uus saab parem olla.

Meie kriisist ei ole kiiret väljapääsu. Nõuab pikaajalist rändtööd, et *homo sovéticus*'est kujuneks normaalne inimene. See kestab aastakümneid. Akadeemik K. pitsalt küsiti, kuidas saada intelligentseks inimeseks. Selleks on vaja lõpetada kolm teaduskonda, vastata. Parem, kui ühe lõpetaksite Teie ja teise Teie isa ja kolmanda Teie naisa.

(Järg 7. lk.)

EdusStus

"universitas Tartuensise" eriväljaanne

KÄÄRIB!!!

Kui neljandaks oktoobriks sai välja kuulutatud üliõpilaste esindajate kokkusaamine Eesti Üliõpilaste Seltsi majas, et arutada Üliõpilaskonna Edustuse taastamist, kahtlesid paljud, kas inimesed ikka tulevad.

Tulid küll! Terve EÜS-i raamatukogu sai tudengeid puupüsti täis. Neid oli neljakümne ringis — küll organisatsioonide esindajaid, küll lihtsalt edustuse loomisest huvitatud isikuid. See näitab veenvalt, et üliõpilased ülikooli asju väga halvaks peavad.

Pärast **Tiit Riisalo** ülevaadet tehtust anti sõna ettekanneteks.

Kaarel Tarand:

«Arvestades sellega, et ei rektorist ega tema tublidest prorektoritest, ühesõnaga kogu ülikooli juhtkonnast ei leidu kedagi, kes suudaks üliõpilaste praegust olukorda parandada, siis on meie endi asi seda teha. Sellepärast näen ma, et üliõpilaste esindusorgani moodustamine on hädavajalik.

Viimaste aastate kogemused, mis puudutavad näiteks sõjalisevastast tegevust, näitasid, et esindusorgan on äärmiselt vajalik. Sõjalise asi lõppes küll suhteliselt õnnelikult, kuid võitlus punakotkaste vastu oli koordineerimatu, abitu. Sellist stiihilist liikumist oli väga lihtne rel-vituks teha.

Kuna tegemist oli ainult ühe halva asjaga ülikoolis ja selle vastu võitlemine võttis kaks aastat, siis mulle tundub, et meil pole aega ühekaupa kõiki neid ebakohti ja väärnähtusi ülikoolist kõrvaldada. Seda tuleks teha korraga.

Seetõttu pean ma edustuse loomist väga vajalikuks, et oleks võimalik organiseeritult asuda võitlema selle jama vastu, mis meid praegu kammitseb.

Mulle tundub, et me oleme jõudnud sellisesse staadiumisse, millesse Lääne-Euroopa üliõpilased jõudsid kuuekümnendatel aastatel. Võibolla on meil vaja natuke teiste asjade eest võidelda, kuid põhimõtteliselt on küsimus sama. Kas me suudame vabaneda sellest kohutavast mittemidagitegemisest ja mõtlemisvõimetutest inimestest ülikoolis? Rektor, kes on muidu tore mees, pole seda kahe aastaga suutnud — järelikult peame teda selles asjas natuke aitama.

Mis puudutab praegust üliõpilaste materiaalset olukorda, selle kohta ei oska ma midagi öelda. Mulle tundub, et ülikoolis valitsev vaimne atmosfäär on veel hullem. See on meile veel ohtlikum, kui meid suudetakse vaimselt maatasa teha ja meist koolitatakse kutsekooli tasemel spetsialiste, aga mitte mõtlemisvõimelisi inimesi, keda meie ühiskond vahest kõige rohkem vajaks.»

Olavi Paide kandis ette plaani, mille järgi võiks edustuse loomist korraldada. Samuti rääkis ta valimissüsteemidest ja valimiste korraldamisest.

Ülo Veldre üliõpilaste ametiühingust sõnastas oma arvamuse:

«Ametiühing läheb sügisel laiali. Kaob seegi abi üliõpilastele, mis siiani on meie kaudu olnud. Praegu eksisteerivad organisatsioonid saavad igaüks esindada vaid ennast. Selleks et kogu üliõpilaskonna nimel esineda, on kas või vormiliselt vaja siiski täita valimisprotseduure ja kindlaid reegleid; luua mingisugunegi esinduskogu.

Vabariigis moodustatud noorsookomisjonid töötavad salaja, informatsioon nendest meieni ei jõua. Rahad lähevad üliõpilastest mööda.

Siia kokkutulnud ilmselt mõistavad, et edustust on vaja. Mõni arvab, et seda on vara luua, aga tegelikult oleme juba paljude asjadega hiljaks jäänud. Kui näiteks viieteistkümnendast oktoobrist hakkab praad ülikooli sööklas maksma kaks rubla, transport läheb kallimaks, stipendiumi maksmise tahab ülikool viia võimalikult miinimumini, siis nendes küsimustes on üliõpilastest juba mööda hiilitud. Iga päev otsustatakse kusagil midagi ja ikka ilma üliõpilaste esindajateta.

On viimane aeg valimised ära teha.»

Pärast ettekandeid toimus arutelu. Vaieldi valimiste läbiviimise, tulevase edustuse funktsioonide ja majandusliku külje ümber.

Seejärel anti igaühele kordamööda sõna. Tuli vastata küsimusele, kas moodustada edustus või mitte? Raamatukogus kõlas mitukümmend jah-i.

Seega sai Edustuse asi tõsiselt tuule tiibadesse.

Koosoleku lõpuks valiti kaheteistkümneliikmeline **edustuse taastamise komisjon**, kelle ülesandeks jääb hoolitseda selle eest, et Tartu Ülikooli üliõpilaste esindusorgan tõesti jalad alla saaks ja tööle hakkaks.

MARGUS SANGLEPP

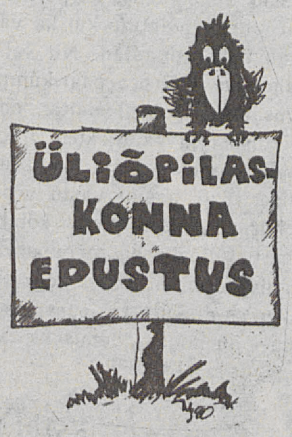

TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASTE AVALIKULT VÄLJA KUULUTATUD KOOSOLEK üliõpilaskonna esindusorgani — Edustuse — taastamisest toimus 4. oktoobril Eesti Üliõpilaste Seltsi majas. Koosolek leidis, et esindusorgani loomine on hädavajalik ning pidas vajalikuks korraldada Üliõpilaskonna Edustuse valimised käesoleval semestril. Koosolekul osalenud, kes esindasid kõiki ülikooli teaduskondi peale ühe ning ligi 20 erinevat üliõpilasühendust, valisid *edustuse taastamise komisjoni*, kes hakkab ette valmistama edustuse moodustamist.

MARTI AMBRE, matemaatikaüliõpilane.
KRISTEL EHALA, arstiüliõpilane, korporatsioon «Filiae Patriae»
EVELIN INT, arstiüliõpilane, korporatsioon «Filiae Patriae»
TEET JAGOMÄGI, matemaatikaüliõpilane, Tartu üliõpilaste looduskaitsering
TOOMAS KARIIS, arstiüliõpilane, Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liit, ülikooli nõukogu liige
ILMAR KINK, füüsikaüliõpilane, üliõpilasselts «Raimla»
URMAS LOIT, ajakirjandusüliõpilane
LIINA LUKAS, eesti filoloogia üliõpilane, korporatsioon «Filiae Patriae»
UKO MARAN, keemiaüliõpilane, korporatsioon «Fraternitas Liviensis», ülikooli nõukogu liige
LEA MORGEN, arstiüliõpilane, korporatsioon «Amicitia»
AAP NELJAS, juuraüliõpilane, üliõpilasselts RSR
OLAVI PAIDE, ajakirjandusüliõpilane, Eesti Üliõpilaste Selts
JANEK PAJU, matemaatikaüliõpilane
PAAVO PALK, ajalooüliõpilane, üliõpilasselts RSR
TOOMAS PALLO, bioloogiaüliõpilane, korporatsioon «Ugala»
ALAR PANDIS, matemaatikaosakonna lõpetanu
PIRET PARVITS, ajaloo-osakonna lõpetanu, Eesti Naisüliõpilaste Selts
ÜLLE PÕLDAAS, majandusüliõpilane, korporatsioon «Indla»
MADIS PÄTS, juuraüliõpilane, korporatsioon «Vironia»
MARTTI RAIDAL, füüsikaüliõpilane, Füüsikaüliõpilaste Liit
ANDRES REKKER, keemiaüliõpilane, korporatsioon «Sakala»
TIIT RIISALO, majandusüliõpilane, Eesti Üliõpilaste Selts
JÜRI RUUT, keemiaüliõpilane, korporatsioon «Revelia»
RAUL RÜÜSON, matemaatikaüliõpilane
MARGUS SANGLEPP, ajakirjandusüliõpilane, korporatsioon «Fraternitas Estica»
ALAR SEPP, arstiüliõpilane, korporatsioon «Sakala»
HANDO SINISALU, ajakirjandusüliõpilane
JAAK SOOÄÄR, majandusüliõpilane
KAAREL TARAND, eesti filoloogia üliõpilane, Eesti Üliõpilaste Selts
LIISI TELGMAA, arstiüliõpilane
TAAVI TOOM, juuraüliõpilane, üliõpilasselts RSR
TANEL TUUSIS, füüsikaüliõpilane, Füüsikaüliõpilaste Liit
ENO TÕNISSON, matemaatikaüliõpilane, ülikooli nõukogu liige
HILLAR UUDEVALD, matemaatikaüliõpilane
TOOMAS VAINO, füüsikaüliõpilane, Füüsikaüliõpilaste Liit
IVO VALTER, arstiüliõpilane, Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liit
IVAR VATTIN, juuraüliõpilane, Virumaa Selts
ÜLO VELDRE, ajakirjandusosakonna lõpetanu, Eesti Üliõpilaste Selts, üliõpilaste ametiühingu esimees
MART VELSKER, eesti filoloogia üliõpilane, ülikooli nõukogu liige



Edustuse taastamise komisjon

Kristel Ehala
Olavi Paide
Alar Pandis
Madis Päts
Martti Raidal
Andres Rekker
Margus Sanglepp
Hando Sinisalu
Taavi Toom
Eno Tõnisson
Ivo Valter
Ülo Veldre

Edustus ka Tallinna Tehnikaülikoolis

Tallinna Tehnikaülikoolis liigutakse üliõpilaste esindusorgani poole umbes samamoodi nagu Tartu Ülikoolis. Vahe on peamiselt selles, et TTÜ-s on juba tükk aega tegutsenud Üliõpilasliit, mis moodustati tühja kohta täitma ja millest ongi tublisti kasu olnud.

8. oktoobril moodustasid TTÜ akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide ja teaduskondade kildade esindajad Ajutise Konsultatiivkogu, mis hakkab ette valmistama edustuse moodustamist. Koosolekul leiti, et edustuse moodustamiseks tuleb korraldada demokraatlikud üldvalimised, kus hääleõigus on iga päevase osakonna üliõpilasel. Sobivaks edustuse suuruseks arvati 20—25 kohta, ning sobivaks valimiste ajaks peeti detsembri esimest nädalat. Praktilistes küsimustes otsustati toetuda endisaegsele kogemusele. Vaidlusi tekitas, kas kasutada nimekirjalist või isikuvalimiste süsteemi, see küsimus otsustatakse hiljem.

Moodustati 4 toimkonda: valimiste reglemendi toimkond, valimistoimkond, pressitoimkond ning toimkond üliõpilaskonna ja edustuse põhikirja, kodukorra ja teiste dokumentide eelnõude koostamiseks. Konsultatiivkogu võttis vastu seisukohad ühiselamute üüri tõstmise ja õppemaksu kohta.

Ajutine Konsultatiivkogu hakkab [illegible] oma [illegible] al vaia düsele.

Mis oli TÜ Üliõpilaskonna Edustus ja mis ta praegu võiks olla?

Iseseisvuse ajal oli Tartu Ülikooli üliõpilaste esindusorganiks Edustus. See nimi oli laenatud põhjanaabritelt. Edustus valiti demokraatlikul hääletusel. Sinna kuulus 30 saadikut ja ta tegutses põhiliselt toimkondade kaudu. Selles kirjutises tahaks vaadelda neid toimkondi ja asetada nad tänapäeva.

Edustuse tööd juhtis **kolmeliikmeline juhatus:** esimees, abiesimees ja sekretär. Peale juhatuse oli **laiendatud juhatus,** kuhu kuulusid peale eespool mainitute veel abisekretär, laekur ja abilaekur. Sekretäri ei tule mõista selle tänapäevases tähenduses, vaid teda võib võrrelda teadusasutuste teadussekretäridega. Tänapäeva asetades täidaksid nad oma kohustusi samuti nagu iseseisvusajal. Võib-olla oleks sekretäril seda paberipahna rohkem, sest praegune Eesti Vabariik ja Tartu Ülikool oskavad seda nõuda.

Et põhitegevus toimus toimkondades, siis tutvustaksin ka neid. **Toimkonnad jagunesid alalisteks ja eriülesandelisteks,** st. neid moodustati näiteks mingiks ürituseks.

Alalised toimkonnad olid: üldtoimkond, välistoimkond, majandustoimkond, «Üliõpilaslehe» toimetus ja lugemislaua toimkond.

● **Üldtoimkonna** esimeheks oli edustuse esimees ning tegeldi üliõpilaskonna kodukorra ja määrustega ehk üliõpilaselu reeglite ning seadustega. Tänapäeval oleks sellel toimkonnal väga suur osa, sest me taastame kunagist Tartu üliõpilasriiki ning valmivad seadused ja kodukord muutuvad meile seadusteks, mille järgi peame hakkama Tartu Ülikoolis elama.

● **Välistoimkonna** nimigi ütleb, millega tegeldi. Toimkond jagunes üld-, hõimu-, reisi- ja informatsiooniosakonnaks. Korraldati läbikäimist teiste ülikoolide ja üliõpilaskondadega. Ka stipendiaatideks saadetud üliõpilased said stipendiumi edustuse kaudu. Tänapäeval oleks sellel toimkonnal tohutult tööd, sest on avanenud uksed välisriikide kõrgkoolidesse. Üliõpilased ei tea praktiliselt midagi õppimisvõimalustest välismaal. Välistoimkond peaks andma infot ka selle kohta, eeldades, et ülikool annab seda infot edustusele. See peaks kehtima ka praktika kohta, sest isegi hea tahtmise juures ei jõua rektoraat ja õppeosakond kõige sellega tegelda.

● Suur koormus langeks ka **hõimuosakonnale**, sest ei ole vist Soome ülikooli, kellega TÜ poleks sõlminud koostöölepingut. Toimkond peaks hoolt kandma ka üliõpilaste sõitude eest, aitama vormistada dokumente jne.

● **Majandustoimkond** juhatas üliõpilasköögi, käsutas ning hoolitses üliõpilasmaja eest (praegune vana kohvik), tema käes oli ka üliõpilaste haigekassa. Ka «Akadeemiline Kooperatiiv» oli seotud edustuse kaudu majandustoimkonnaga. Tänapäeval oleks majandustoimkond edustuse majanduslikuks aluseks, sest praegune maailm on üles ehitatud rahasuhetele.

Praegu tundub küll naljakas, et oli üliõpilasköök, aga kui ülikooli sööklas on lõuna hind tõusnud 2—3 rublani, siis tunnetame ka üliõpilasköögi vajadust. (Isegi kapitalistlike haide juures Helsinki ülikoolis maksab üliõpilane ainult poole hinnast, ülejäänu tuleb edustuselt, ülikoolilt ja sotsiaalabilt. Kas peaks nii olema ka TÜs?). Varsti on oodata hinnatõusu, tõusevad transpordihinnad, ühiselamuüür. Keegi peab ju üliõpilast kaitsma ja selleks ongi edustust vaja, sest kui me ei kaitse ise end, ei tee seda meie eest ka keegi teine. Tegutsesid ju üliõpilasmajaski akadeemilised organisatsioonid: peale edustuse oli seal akadeemiline maleklubi, ühing SELL, Hõimuklubi jt. Nende tegevuse hoogustamiseks oleks vaja, et üliõpilaskonnal oleks ka selles majas sõnaõigus.

● Üliõpilaskonna häälekandjaks oli **«Üliõpilasleht»**, mille toimetus oli samuti üks edustuse toimkondi. Ajaleht ilmus 13 korda aastas (nüüd on plaanitud 9 korda). Praegu ilmub «Üliõpilasleht» korporatsioonide ja seltside väljaandena. Alguse tegi lahti korp! «Sakala» lastes oma juubeliks välja proovinumbri. Nad loovutaksid heameelega selle ajalehe üliõpilaskonna häälekandjaks, et see oleks ülikooli võimudest sõltumatu leht.

● Vanasti oli olemas veel **lugemislaua toimkond**, kes hoolitses selle eest, et üliõpilastel oleks võimalik lugeda ajalehti ja ajakirju. Sinna olid tellitud peaaegu kõik Eestis ilmuvad perioodilised väljaanded, aga samuti suuremad välismaal ilmuvad. Tänapäeval täidab seda ülesannet väga hästi raamatukogu, nii et omaette toimkonda ei ole enam vaja.

* * *

Selline nägi siis välja iseseisva Eesti Vabariigi aegne Edustus. Nagu näha, on meil, sajandilõpu üliõpilastel, sealt palju üle võtta, sest milleks hakata leiutama jalgratast. Ent siiski tuleb vanale luua juurde uusi funktsioone, sest aeg on edasi liikunud ning ühiskond muutunud.

ANDRES REKKER

Komisjoni esimene koosolek

Edustuse taastamise komisjon lähtub oma töös Tartu Ülikooli põhikirja järgmistest punktidest:

62. Ülikooli üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna.
63. Üliõpilaskonna huve esindab Üliõpilaskonna Edustus, mille liikmed valitakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras.
64. Üliõpilaskonna Edustuse otsused on kohustuslikud ülikooli kõigile üliõpilastele.
65. Üliõpilasorganisatsioonid ja Üliõpilaskonna Edustus kasutavad kodanike ühendustele seadusega antud õigusi ja tegutsevad ülikooli nõukogu poolt kinnitatud põhikirja alusel.
66. Ülikool ei vastuta ülikooli juures tegutsevate üliõpilasorganisatsioonide ja Üliõpilaskonna Edustuse kohustuste eest.

Edustuse taastamise komisjon peab õigeks taotleda kunagise Üliõpilaskonna Edustuse suhtes õigusjärgsust. Tollane Üliõpilaskonna põhikiri sobib põhiprintsiipide koostamisel võtta uue aluseks, sellega peab hakkama tegelema uus edustus.

Edustuse taastamise komisjon koostab tegevusprogrammi valimiste korraldamiseks ning valimiseeskirja projekti kinnitamiseks ülikooli nõukogus. Ülikooli nõukogule esitatakse kinnitamiseks ka valimistoimkonna liikmete nimekiri.

Edustuse taastamise komisjon on väga rõõmus, saades üliõpilaskonnalt lahket abi heade mõtete näol. Kõik ettepanekud on oodatud komisjoni koosolekutel, millest osavõtt on vaba (koosolekud toimuvad teisipäeviti ja neljapäeviti kell 18.15 peahoone auditooriumis 235), komisjoni poolt korraldataval üleülikoolilisel vaidluskoosolekul teisipäeval, 16. oktoobril, kell 18.15, ph. auditoorium 234 ning ülikooli ajalehe toimetusse (peahoone, telefon 35 180).

Edustuse taastamise komisjoni esimeheks valiti **Olavi Paide** ning pressisekretäriks **Margus Sanglepp**, kelle käest saab **infot komisjoni tööst telefonil 35 180.**

Edustuse taastamise komisjon



Kõik üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna

Esimesed üliõpilasühendused Tartu ülikoolis kujunesid juba 17. sajandil Uppsala eeskujul. Tolleaegsed natsioonid ühendasid endas ühe maakonna üliõpilasi. Juba tsaaririigi ülikooli algaastal ühinesid üliõpilased üleüldiseks üliõpilaskonnaks (*Allgemeine Burschenschaft*). See ei püsinud kaua, üliõpilaste arvu ja eriarvamuste kasvamisel kujunesid välja oma maakondlikud kogud, balti-saksa korporatsioonid. Juba 1834. aastal tekkis ka esimene balti-saksa üliõpilasorganisatsioonide ühendus *Chargierten Convent*. Üliõpilaselus oli sel juhtiv osa. Viimasega tuli 19. sajandi lõpul võidelda ka esimesel eesti üliõpilaste organisatsioonil Eesti Üliõpilaste Seltsil.

✤

Eesti üliõpilaskonna kujunemine Tartus kulges aeglasemalt, ei olnud ju ka eesti rahvusest üliõpilaste arv 19. sajandil kuigi suur. Esialgu osaleti balti-saksa korporatsioonides, 1821. aastal asutatud korp! Estica 35-st asutajaliikmest olid 8 eesti soost. Esimese eesti üliõpilaste organisatsioonina alustas 1870. aastal tegevust eelmainitud EÜS. Selle sajandi kahel esimesel aastakümnel tekkisid Tartus esimesed eesti korporatsioonid, 1911. aastal asutati esimene naisorganisatsioon Eesti Naisüliõpilaste Selts.

Uute organisatsioonide ja meeleoludega elavnes ka omavahelise ühenduse loomise püüd. Aastail 1913—16 anti ühiselt välja «Üliõpilaste Lehte»; **Loodi Asemike Kogu, mis täitis keskorganisatsiooni funktsiooni.** 1917. aasta märtsis korraldati esimene üliõpilaste kongress, seal osalesid nii organiseeritud kui organiseerumata üliõpilased. Ühtsust tugevdas keeruline poliitiline olukord. Võideldi rahvusteaduste eest, ülikooli evakueerimise vastu, osaleti Vabadussõjas. **Lõplikult otsustati jaatavalt üliõpilaskonna kui organisatsiooni asutamine Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis 1920. aasta mais üliõpilaste üldkoosolekul. Moodustati Ajutine Keskeestseisus, koostati põhikiri, aasta lõpul valiti esimene üliõpilaskonna Edustus.**

✤

Edustuse esimesed tööaastad möödusid võitlustes oma õiguste eest. Alles üliõpilaskonna referendumi järel kinnitati 1925. aasta ülikooliseaduses tegutsemise peamised põhimõtted. Üliõpilaskond moodustus üksikisikutest ja esindus valiti kõigi immatrikuleeritud üliõpilaste poolt üldise, otsese, salajase, ühetaolise, proportsionaalse valimise alusel vähemalt 15 allkirjaga nimekirjade järgi. Siinkohal tuleb rõhutada, et alates 20-ndate aastate keskpaigast tegutses Tartu ülikooli juures pidevalt üle 80 organisatsiooni: seltsid, korporatsioonid, lühemat aega koos käinud maakondlikud kogud, teaduslikud akadeemilised seltsid, samuti usulised, karskus-, spordi- ja muusikaühingud. Oma ühendused olid ka balti-saksa, vene, juudi ja läti üliõpilastel. Tegutses ka mitmeid üliõpilasorganisatsioonide koondisi, alates 1915. aastast näiteks Eesti Korporatsioonide Liit (EKL). 1927. aastal loodi Organiseerumatute Büroo. Üliõpilasriigi selline ülesehitus tekitas ka Edustuses omavahel vaidlevaid rühmitusi.

30-liikmeline Üliõpilaskonna Edustus valiti tavaliselt kaheks semestriks. Selle organiks olid Edustuse poolt otsesel ning salajasel hääletamisel valitud 7-liikmeline juhatus. Töötasid mitmed toimkonnad, mis tegelesid näiteks välissidemetega, «Üliõpilaslehega» jm. Edustuse ülesanneteks seati üliõpilaste esindamine ning üliõpilaste kultuuriliste ja majanduslike ettevõtmiste juhtimine. Edustuse otsused olid kohustuslikud kõigile üliõpilastele ja hakkasid kehtima pärast kinnitamist ülikooli valitsuse poolt.

Iseenesest mõistetavalt oli üliõpilaskonnal õigus osaleda ülikooli organites nende küsimuste lahendamisel, mis otseselt puudutasid üliõpilasi. Ülikoolilt saadi rahalist abi ja toetust mitmetele ettevõtmistele, muuhulgas andis ülikool Edustuse käsutusse ka ruumid. Esialgu olid need endise ühiselamu, praeguse Riigi Keskarhiivi hoones. Aastail 1925—26 sai üliõpilaskond üliõpilasmaja peahoone kõrval. Praegu asub selles hoones ülikooli kohvik. 1922. aastal seati sisse ka Tartu üliõpilaskonna välismärk, valge põhja ja tumesinise äärega üldmüts märgiga «Apollo tempel».

Mütsi kandmise õigus oli igal üliõpilasel, ent korporandid kandsid enamasti oma värvimütse.

✤

Üliõpilaskonnal oli arvukalt ettevõtmisi. 1920. aastast ilmus taas «Üliõpilasleht», aastas jõuti välja anda kuni 13 numbrit. Tegutseti kirjastamisalal, asutati haigekassa, pandi alus tööbüroole ja õppelaenufondile, organiseeriti üliõpilasköök. Tähelepanu väärib alates 1929. aastast korraldatud üliõpilaskonna toetusnädal. See tõi üliõpilaskonna käsutusse mitte ainult raha, vaid äratas siinsete ettevõtmiste vastu ka laiemat huvi.

Üliõpilaskond arendas ka aktiivseid välissidemeid. Kuuluti rahvusvahelisse üliõpilasliitu. 1923. aastal algatati Balti üliõpilaskondade liidu loomise mõte. Asutati liit SELL (Soome-Eesti-Läti-Leedu). Korraldati iga-aastaseid konverentse, üliõpilasvahetust ja muud koostööd. Eriti tihedaks kujunesid sidemed Soomega, alates 1925. aastast toimusid regulaarselt Soome-Eesti sõpruspäevad.

Murrangu üliõpilasriigi tegevusse tõi demokraatiat ja ülikooli autonoomiat piiray 1937. aasta ülikooliseadus. Nüüdsest koosnes üliõpilaste esindus vaid konventide, see tähendab korporatsioonide ja seltside esindajatest. Organiseerimatutel oma esindus puudus, kuid nad pidid alluma vastuvõetud otsustele. Seati sisse järelvalveasutus. Üliõpilasriik hakkas lagunema, kolme aasta pärast lõpetati selle eksisteerimine üldse.

✤

70 aasta eest osales esimese Edustuse valimisel 1920. aastal 56% üliõpilastest. Edustusse kuulusid nii seltside, korporatsioonide, organiseerumatute kui ka vähemusrahvuste esindajad. Nii sai alguse ühendus, mis pea paarikümne tegevusaasta jooksul näitas oma elujõulisust ja vajalikkust ning teenis sellega endale nime Tartu üliõpilasriik. 1920. aastal vastu võetud põhikirja esimene punkt kõlab «Kõik Tartu üliõpilased moodustavad üliõpilaskonna». Seega on tänaseks olemas eeskuju ja seda mitte ainult uue ühenduse loomiseks, vaid ka igapäevaseks tööks.

KATRI RAIK

HEAD TUDENGID!

Elu on karm ja kõigele vaatamata väga materiaalne ka ülikoolis — «rubla»-nimelisest lepalehest ei pääse siingi üle ega ümber. Ja kui seni võis tudengi finantsolukorda iseloomustada: ei ela ega sure, ainult virelemiseks jätkub, siis lähitulevikus ei jätku enam virelemiseksk.

Ühika üür tõusis 3,5 korda ja kuigi rahaliselt ei olnud see just eriti palju, oli see alles algus ... Lõplik number saab olema aastapaari pärast veel 4 korda kõrgem.

Oktoobri keskpaigast tõusevad nii toiduainete hinnad kui lisatasu protsent toitlustusettevõtetes. Teiste sõnadega läheb söökla toit vähemalt 3× (teoreetiliselt kuni 12×) kallimaks. «Luureandmete» põhjal peaks praad ülikooli sööklas hakkama maksma ca 2 rubla, korralik lõuna kokku 4—5 rubla.

1. jaanuarist võrdsustatakse riigi- ja eramasinate kütuste hinnad. Üliõpilastele tähendab see aga bussipileti tõusu vähemalt 2× (tegelikult ilmselt rohkem).

Riietest ei tasu rääkidagi — (riigi)kommertspoodides on need juba ca 3×, komisjoni- ja kooperatiivkaunlustes veelgi kallimad kui aasta tagasi ja hinnad tõusevad suisa iga tunniga.

Täpselt sama lugu on vaimutoiduga. Vähegi kaasaegsed (isegi populaar)teaduslikud raamatud on saadaval ainult «kokkuleppe hinnaga» ja needki numbrid tõusevad. Kõige tipuks on ka õppimise tasuliseks muutmine kindel ja ajaliselt vaid aasta paari küsimus. Pole vist mõtet jätkata ...

Paratamatult tekib küsimus — kuidas siis jõuda kõrghariduseni, kui see on taskukohane vaid uusrikaste lastele. Õigemini küsimus on selles: KES PEAKS SEISMA ÜLIÕPILASTE HUVIDE EEST?

Riik vajab kõrgharidusega spetsialiste ja eks sellepärast võib midagi udust kuulda kõhnukesest kompensatsioonist ja tõenäolisest abirahast, aga see pole tühi koorgi.

Samamoodi võiks läbi hakkida ka kõik teised instantsid, ent lõpptulemus on ikkagi sama — UPPUJA PÄASTMINE ON UPPUJA ENESE — st TUDENGI ENESE ASI! Kandikul ettekandmise aeg on läbi — «kuldne komsomol» omadega õhtal ning aü paneb pillid kotti 15. detsembril.

Paraku loetletud probleemide (elu kallinemise) vastu ei aita enam samad vahendid, millega saadi jagu sõjalisest ja punastest ainetest, sest seekord pole vaja mingisugust struktuuri lõhkuda, vaid ehitada. Näiteks protestiaktsioonid, õppetöö boikoteerimine, (sõimu)kirjad ajalehtedele ei too soovitavat lahendust karvavõrdki lähemale, pigem vastupidi. Samas kohtadele (komisjonid, nõupidamised jne), kus üliõpilaste probleemide lahendamine oleks võimalik, ei pääse tudengid ligi. Mitte sellepärast, et keegi neid takistaks, vaid lihtsalt puuduvad vastavate volitustega esindajad. Puuduvad isegi kontaktaadressid-inimesed, kuhu või kellele üldse teatada vastavate komisjonide olemasolust või nõupidamiste toimumisest. Nii on mitmed rongid juba läinud ja lähevad veelgi ning ikka ilma tudengiteta.

Mida teha, et olukord muutuks? Vabandage väga, aga see, austatud tudengid, on juba ainult uppuja enese asi. Kõrvalisele abile ei maksa loota enne, kui olete kuivale jõudnud.

ÜLO VELDRE

Teisipäeval, 16. oktoobril kell 18 toimub TÜ peahoones aud. 234 avalik koosolek Edustusega seonduvate probleemide asjus. Oodatud kõik üliõpilased!



Üliõpilaste majandusliku olukorra järsk halvenemine lähemal ajal on fakt, mis ilmselt pikemalt tõestamist ei vaja. Ja et loodav Üliõpilaskonna Edustus selle probleemi lahendamise oma südameasjaks peab võtma, on ka selge. Iseasi, kui hästi-halvasti see tal õnnestub.

Edustuse loomise tingib aga vahest hoopis tähtsam ja valulisem häda. Üliõpilastel puudub organisatsioon, mille kaudu oma tahet avaldada, esindus, kellel oleks oma valijate mandaat seisukohavõttudeks ja surveaktsioonideks mistahes elualal. Seda ringi oleks rumal vaid majandusprobleemidega piirata.

Koordineeriva ja juhtiva organisatsiooni puudumine on mitmetes kohaliku tähtsusega lahingutes juba valusasti tunda andnud. Kas või näiteks sõjalise õpetuse lõpetamise küsimus, mis üksikute korraldamata pusimise tõttu venis lõpplahendus kahe aasta peale. Olude sunnil oli aga sellist organisatsiooni varem võimatu luua, sest seda ootasid liialt meie tänased ühiskonna liidrid. Veel aasta tagasi oleks igasugune laiale alusele toetuv üliõpilaste ühendus muutunud lääneilma parteide koostekoondiste taoliseks, kust oleks võrsunud truud järelkasvu praeguste võimumeeste tegevuse jätkamiseks. Õnneks nii ei läinud. Mis on hea!

Akadeemilistes ringkondades on pikka aega valitsenud vaikus. Ahvardav vaikus, kui mõelda 60-ndate aastate teise poole sündmustele Prantsusmaal. Me oleme uus põlvkond, kelle jaoks ajalugu algab umbes aastast 1980 ja kes ei pea endale lakkamatult meenutama, et nende esivanemaid on taga kiusatud ja tapetud. Meie vaatame tuleviku poole ja näeme, et meie tee on tõkestatud aegunud mõtlemise ja komplekside sünnitatud tegevuse poolt.

Üks meie peavaenlasi on praegusel hetkel surmavaks sumbunud õhk ülikoolis. Vaatamata uue rektori aktiivsusega seotud edusammudele välissidemete valdkonnas (ja ega reaalset kasu pole paberil sõlmitud lepingutest Euroopa vanade ülikoolidega ka teab kui palju olnud), on ülikooli siseelu nähtavaid muutusi vähe. Lisaks sõjalise, kohustusliku kehaharjutamise ja KP ajaloo kadumisele ei ole suurt midagi nimetamisväärset. Ja õppejõud jäid alles!

Muret tekitav on varem progressiivsetena tuntud õppejõudude pöörde tegemine õige mõtlemise tunnustusena ametisse saamise puhul. Paljudes teaduskondades kuulutatakse järkjärgulist üleminekut ainesüsteemile, samal ajal aga üritatakse uuesti sisse seada päevikuid puudujate märkimiseks. Karistuseks tudengi stipendiumist ilmajäämine. Üleminek ainesüsteemile seisneb pahatihti õppejõudude alalises välismaal viibimises, samal ajal kui üliõpilastel on mõnel pool, nagu kuulda, semestri käigus kasvõi nädalavahetusel välismaal viibimine eksmatrikuleerimise ähvardusel keelatud. Uued tuuled ülikoolis, kas pole?!

Ühesõnaga, pöördudes tagasi Prantsusmaa sündmuste analoogia juurde, võime sõnastada oma eesmärgi: tuleb hakata mässama. Meenutagem mässuasjanduse geniaalset praktikut Lewist: tähtsaim on tugev juhtiv organisatsioon. Just selline peaks Edustusest kujunema. Alustuseks tuleb ajaloost õppust võttes tegelda ülikoolis valitseva mandarinismiga, küllap võitlus juba sellest kiiresti laieneb. Esimene asi on valitseva klassi (ülikooli õppejõudude ja teenistujate) teadvusse viia, et oleme täisväärtuslikud inimesed. Arvan, et paljud on saanud tunda suhtumist «mis te, poisikesed, haugute», kui nad juhtumisi isiklikku arvamist on omanud.

Tartus on piisavalt kivisillutisega tänavaid, et vajaduse korral barrikaade ehitada, kui meie ees muidu ei taganeta.

Valigem siis ruttu Edustus ära, et kevadel oleksime valmis kehtivat korda muutma. Et de Gaulle'i kombel langeksid tänased omariikluse patrioodid ja sünniks uus, meieaegne riik!

KAAREL TARAND



Valimised ukse ees.

Kes keda?



TERVITUSEKS KALJU LEPIKULE



Kallis Kalju Lepik,

TERE TULEMAST taas Eestisse ja jälle Tartussegi! Homme, 13. oktoobril tuled Sa koos Asta Lepikuga Tallinna sadamas laevalt maha, 17. oktoobril jõuad Sa kunagisse Emajõe Ateenasse ja päev hiljem, 18. oktoobril ootame teid mõlemaid ülikooli aulas.

Kui Sa kevadel siin käisid, siis Sa tunnistasid, et Tartule jäi väga vähe aega. Vähe aega jäi tegelikult üldse, sest nagu Sa rääkisid, selleks et Tallinnas pisutki üksi liikuda, pidid Sa kavaldama ning ütlema ühes kohas, et ei saa tulla, kuna pead olema teises kohas, ja selles «teises» kohas jälle, et oled kahjuks «kolmandas» kohas kinni. Alles siis tekkis mõneks hetkeks aega, kus Sa said olla enesega ning vaadata Tallinna kellestki sõltumatult. Seekord Sa ehk nõndamoodi kavaldama ei pea. Kuid aega jääb väheks sellegipoolest. Ja seda aega, kus me saaksime segamatult kõnelda kõigest, mis on tulnud okupatsiooni all ja paguluses läbi elada, ei tulegi. Kust me peaksime selle aja küsima, kui see on meie eneste elu, mida saab paremal juhul ehk peajoontes kokku võtta, mitte aga korrata?

MONED AASTAD TAGASI pidas Hando Runnel Tartu kirjanduspäevadel ettekande sellest, kuidas luuletajat võib pahaaimamatult valusalt ja järelikult ka valesti määratleda. Võtad sõna, mis on käibel mujal või mis on olnud käibel varem, kannad selle uude aega üle — ning lööd ainukordse inimese ainukordsele loomingule nagu standarditempli. Kahjuks usub enamik inimesi seda templit võrratult rohkem kui luulet ennast ja nii on see tempel nagu sisse põletatud. Päriselt ei saa temast isegi ausalt põhjani minev kirjandusteadus lahti, armid jäävad ikka.

Kuidas teha templivaba (ja templeid kõrvaldavat) kirjandusteadust, see on meie päevil väga terav ning väga valus küsimus. Kes ütleb nüüd, et see ülesanne käib meile hetkel üle jõu ja seepärast on arukam oodata paremaid aegu, see on tegelikult araks löönud. Isegi kui need paremad ajad tuleksid — vastupidi Artur Alliksaare kinnitustele —, tähendaks see ikkagi, et praegugi elavad kirjanikud, Sina kaasa arvatud, peaksid juba ette leppima sellega, et paremad ajad tulevad pärast nende surma. Justkui alles siis võiks kõnelda kõigest, justkui alles siis saaks tõsi tõeks! Kes või mis seda garanteeriks?

ÜHEL MAIPÄEVAL pidasid Sa mulle oma köögis, mille laua taga me istusime ka siis, kui ei olnud söömist, väikese loengu sellest, mis on *oma aeg*. See ei olnud teoreetiline käsitlus ega isiklik pihtimus. See oli lihtsalt jutustus sellest, kui tähtis on kokku viia kaht hargu kiskuvat asja — teise inimese elulugu oma ajas ja enda tetekujutusi oma ajas teisest inimesest tema ajas. Olen selle üle nüüd hiljem ikka ja jälle mõelnud kolme *hea vahenditus*, mitte lohutus või unustus, vaid vastastikune kokkukuuluvus. Kui luuletuses «Kirikus» tunnistab Mina, et «Mu küsisin tasa ema käest, / kas ka mina saan paradiisi //», siis see reedab selgesti, kuidas juba väike-selegi lapsele on tajutav vahe pakutava ja soovitava vahel, kuidas sellest, mis talle pakutakse, on tema jaoks vähe, sest see pole armendamatult hell.

See, mida Sinult meelsamini tsiteeritakse, on järelikult ikkagi väline koor hella, võib aimata, kergesti haavatava tuuma ümber. Tsiteerigu nad teisiti, tsiteerigu nii, et oleks ühtlasi ka küsitud, miks need lihtsad sõnad on karmid! Jah, miks? Aga oma reaalse ajaloo jurres on meil kõigil, isiklikust veeloost isegi sõltumatult, väga raske olla hell — kuigi võib-olla just seda rohkem me seda hellust vajame. Usk iseenesest meile seda hellust kinkida ei saa, kuigi ta pakub meile lootusi. Rahvuslik poliitika võib meid helluse juurde alles siis, kui ta suudab näiteks tagada, et inimesed ei muutu pagulasteks. Siit tulebki, miks on hellus meie jaoks isesugune tabu. Võib-olla just omakorda tuleneb Sinu luulet läbiv *leppimatus silmakirjalikkusega* — varjaku see



ESIMENE SULEPROOV

Mida jutustavad vanad puiestee kased?

Mesikäpp

Sügis. Tuul kihutab halle pilvi ja vahel tibab vihma. Orjakari istutab teeääres kaski. Nad peavad ka halva ilmaga tööl olema. «Tööle, mis te vahite, kas te siia laisklema tulite», nii kostab kupja hääl ja piits langeb plaksudes tööliste turjale. Kõik on kiiresti tööl: ühed kaevavad auke, teised asetavad neisse taimi ja täidavad mullaga.

Kostab kapjade plagin ja krahv uhkelt sõidab tööliste poole. Kubjas sunnib orja rutemalt tööle, et härra ka näeks töö edukust, sest töö on juba lõpule jõudmas. Isand on tööga üsna rahul, ta ei kärgi kupjaga vaid räägib üsna lahkelt. Vaesele orjale ei saa aga ükski lahke pilk osaks.

Kased võiksid veel paljugi jutustada, mis nad oma pikal eluajal on näinud. Nad on mitu inimpõlve läbi elanud, kuid nüüd seisavad kased ikka veel. Mitmeid on torm murdnud, mõned inimesed raiunud. Need, kes veel järele jäänud, ehivad end igal kevadel rohelise rüüga ning sügisel langetades lehti, kohisevad kaeblikult, nagu orjaaega meelde tuletades.

* * * * * *

Avaldatud Koeru Õppurite Ühingu «JÄRVALA» ajakirjas «LÖKE» laupäeval 19. märtsil 1933. aastal. Tolleaegne ajakirja toimetus: Richard Krustam (päätoimetaja), Aino Murakas (sekretär), Leida Kaik, Uku Krullo, Bruno Schütz, Helmi Rose, Olga Birnbaum. Ajakirja «LÖKE» esimene number nägi ilmavalgust kesknädalal, 18. veebruaril 1920. a. Oli traditsiooniks, et autorid kasutasid enamasti varjunimesid.

1933. aasta märtsis oli Kalju Lepik Koeru algkooli V klassi õpilane.

Kuus kooliaastat — iga päev sügisel, talvel, kevadel ja suvel kulges ta koolitee põliskaskede all. Puiestee on praegugi alles, ainult tublisti hõredamaks jäänud.

Toimetanud ja kommenteerinud TULLIO ILOMETS



● **Endine Tollide suguvõsale kuulunud Aruküla mõisahoone. Kahekümnendate aastate algul asus siin Koeru kõrgem algkool, seejärel Koeru algkool ja täienduskool, pärast sõda Koeru keskkool.**
TULLIO ILOMETSA foto 1964. aastast

probleemi, õigemini kolme mure pärast. Need on sõna «pagulane» tähendus, rahvusliku poliitika ülesanne ning usu, uskumise sisu. Kõik niisugused probleemid, mille üle juurdlemata tuleb Sinu luule ja järelikult ka Sinu enda mõistmise asemele pealiskaudne ning seega ka ajutine imetlus.

MULLE TUNDUB, et Sinu luulet lugedes või kuulates seatakse selles esikohale *lihtsate sõnade karmus*. Kui siis sellele karmusele hakatakse poliitilisest ajaloost õigustusi otsima, saadaksegi kätte «templi»-luule. Kas ei ole nii, et nende sõnade karmuse taga aimab mõista tahtja *igatsust helluse järele*? Usun, et see igatsus oli olemas juba enne, kui Sinust sai pagulane. Et pagulane ei saa tunda siirast hellust — nagu see on kättesaamatu ka okupatsioonialusele siseemigrandile —, see peaks olema mõistetav igaühele, kes tahab meie rahvuslikust tragöödiast XX sajandi keskel otsekoheselt rääkida. Pagulasaastate loomingus oleks igatsus helluse järele seega ootuspärane. Kuid see igatsus on Sus, arvan ma, olemas juba isegi enne esimesi luuletusi, lapsepõlvest peale. Ega hellus ei tähenda poputamist! *Hellus on* ennast kuhu tahes, mõnikord kõgu ni paguluse taha.

MUIDUGI ON SILMAKIRJALIK olla kaugelt kergem kui olla hell. Silmakirjalikkus on kahetsusväärne mäng, kahetsusväärne küll, kui mäng siiski. Hellus seevastu ei tohi olla mäng, see peab olema siiras, ja seepärast tundubki mulle, et kui Sinu luuletustest otsitakse «mänguasju», siis seegi on omalaadne lihtsameelsus, sest Sa ju vähemasti muigad mängu üle, Sa ei lepi selle mänguga, mis pole siiras, mis pole aus. Selles mõttes kuuluvad *hellus* ja *ausus* tihedasti kokku.

See, et Sa igatsed helluse järele, ei tähenda ometi, et ses maailmas pole võimalik näiteks vahenditu rõõmu tunda. Nii on Sinulgi nüüd jälle rõõmu Adsonist Illimari[1] üle. Kui tema hakkab elama hellemas maailmas, siis see oleks Sulle ilusaks kingituseks ka pärast sünnipäeva.

Hella rõõmu ja nägemiseni!

PEETER OLESK

[1]P.S. lugejale: Illimar Lepik von Wirén on Asta ja Kalju Lepiku pisike tütrepoeg, keda peres kutsutakse Artur Adsoni järgi Adsoniks.

Fotodel:

● **Kalju Lepik Alatskivi koolimaja ees aprillis 1990.**
MALEV TOOME foto

● **Kalju Lepik Kirjandusmuuseumi direktori kabinetis aprillis 1990.**
MARGUS KASTERPALU foto

Morbi non eloquentia, sed remedils curantur

HAIGUSI EI RAVITA ILUKÕNEDE, VAID RAVIVAHENDITEGA (CELSUS)

Endakssaamise nimel

SEEMNE VILJAKS SAAMISE IGIAMMUSES IMES *avaneb elu sügav hoovus: kõik elav saab, kasvab, areneb iseendaks, teostab oma loomust. Küllap on ka arstiks saamise seeme mõnes inimeses sügaval olemas. Inimese tegevusalad jagunevad sunduseks, ametiks ja kutsumuseks. Arst olla on kutsumus, ehkki võib olla ka amet. Kutsumus on tegevusala, milles inimene oma eluteostuses puhkeb iseendaks, tunneb end ära, on õnnelik. Elu on endakssaamise tee.*

Arstiks saamine käib igal tudengil omamoodi. Küllap kogenud kolleegid teavad, et erialane edukus, inimese eneseteostus arstina ei ole otse seotud õppeedukuse ja eksamihinnetega. Saada ainult viisi ei tähenda iseenesest saada heaks arstiks. Kolmed-neljad ei osuta tingimata halba arsti. Inimene võib puhkeda ka pärast kooliaega.

Aga on neid, kes juba tudengikitlis tunnevad end iseendana, olevana õigel teel. Neid ei olegi nii vähe, kelle erialane huvi tärkab ja formeerub juba ülikooliajal. See võib olla teaduslik huvi või kalduvus, aga võib olla ka praktiline: kliiniline tung olla. Need on tudengid, kes kuidagi märkamatult jäävad raamatu juurde, laborisse või kliinikusse kauaks pärast tööpäeva lõppu. Enamasti tekib neil õppetööl mõningaid raskusi või vähemalt arusaamatusi, sest nüüdsetes õppeplaanides ei ole ju ette nähtud, et keegi tunneb millegi vastu huvi. Õppeplaan konvoeerib arstiteaduse üliõpilast ühelt kursuselt teisele, lubamata pikemalt peatuda selle juures, mis teda huvitab, või sundides selleks une arvelt aega võtma. Ta ei luba minna metsa või jõe äärde, kui hing vajab. Nõnda võidakse tärkav seeme igavesti kinni trampida. Inimene ei puhke endaks, vaid kitrub. Õnnetu on see, kelle tegevus on muutunud sunduseks. Võib-olla aitab sel puhul, kui vahetada eriala.

Tärkamine ja võrsumine vajab head pinnast. Huvile ärganud üliõpilane vajab erialast eeskuju ja huvist valgustatud õppekaaslasi. Ta vajab erialast akadeemilist kollegiaalsust. Ühtlasi vajab tärganud ja formeerunud erialahuvidega üliõpilashulk ainelistki toetust, stiimulit oma teadusliku või kliinilise huvi arendamiseks võistlustöö või ettekandena.

Varasematel aastatel täitis vähemalt osaliselt taolisi ülesandeid üleliidulise eeskuju põhjal loodud Üliõpilaste Teaduslik Ühing. Tema tegevuses oli nii palju pealesurutut, et esimesel võimalusel ta suri välja, jättes omapead arstiteaduskonna üksikute kateedrite juurde koondunud üliõpilaste teadusringid. Nende tegevus on aga hajutatud, puudub võimalus üksteist erinevais tegevusvaldkonnis rikastada, puudub pidev side teaduskonna nende õppejõudude ja kliiniku arstidega, kellele õpetamine on kutsumus. Ühekaupa pole ringidel ka rahalisi võimalusi konkursside, komandeeringute ja konverentside korraldamiseks, toimetise väljaandmiseks.

Selles olukorras pakub abi taas üks iseseisvusaegne akadeemiline traditsioon. Teeme ettepaneku taastada Akadeemiline Arstiteaduse Selts.

AKADEEMILISE ARSTITEADUSE SELTSI *algusmõte pärineb 1921. aasta sügisest. Rühm arstiteaduskonna üliõpilasi leidis, et oleks vaja akadeemilist üliõpilasorganisatsiooni, mis ühendaks endas õppejõudude teoreetilise pagasi, tegevarstide praktilised kogemused ja arstiüliõpilaste huvi teaduslikuks ja praktiliseks tööks. Uue seltsi ülesandeks seati liikmete vaimne arendamine üldiselt ja arstiteaduse alal eriti, arstiteadusliku keele arendamine ja oskussõnade loomine, arstlikke teadmisi ja tervishoidu puudutavate küsimuste populariseerimine, rahvuslike raviviiside ja vahenditega tutvumine ja nende kogumine. 1922. aasta esimeseks semestriks, pärast pooleaastast ettevalmistusaega, oldi jõutud niikaugele, et 4. IV 1922 esitati ülikooli valitsusele seltsi põhikiri, kuhu oli asutajaliikmetena alla kirjutanud 13 õppejõudu-arsti ja 39 arstiteaduse üliõpilast. Asutajateks õppejõududeks olid näiteks professorid H. Koppel, J. Miländer, K. Konik, A. Rammul, dotsendid S. Talvik, A. Lüüs, C. Schlossmann, dr. med. A. Valdes jt., üliõpilasteks E. Käer, S. Lind, O. Palu jt. Niisiis oli uuel seltsil kohe algusest peale elujõudu. Liikmete arv suurenes aastatel 1922—27 104-ni, 1940. a. oli 140 liiget. Esimene esimees oli TÜ lastekliiniku dotsent A. Lüüs (1922 I —1926 II), seejärel TÜ Kohtuliku Arstiteaduse Instituudi juhataja prof. dr. med. Siegfried Talvik. Pärast tema surma septembris 1929 sai esimeheks prof. dr. med. Albert Valdes, kes juhatas seltsi kuni 1939. aastani. Järgmine esimees oli dr. Felix Lepp. AAS ja kõigi teiste akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide tegevus lõpetati punavõimude poolt 1940. aastal.*

AAS korraldas avalikke ja kinniseid ettekande- ja kõnekoosolekuid, ekskursioone, toimetas arstiteaduslikku kirjandust, omas raamatukogu ja lugemislauda.

AAS koosnes tegev- ja toetajaliikmetest. Uusi tegevliikmeid võeti vastu Seltsi juhatuse poolt kahe tegevliikme soovitusel. Seltsi sissetuleku moodustasid liikmemaksud, annetused, toetusrahad jne.

Tartus asuvas keskarhiivis olev materjal on üsna piiratud. Lisaks liikmete nimekirjadele leidub seal vaid paar kirja rektorile, üliõpilaskonna juhatusele ja üsna huvitavad kirjad aastast 1943, mis näitavad, et AAS jätkas vaimset tegevust ka enamlaste esimese okupatsiooni ja saksa okupatsiooni ajal ning taotles oma tegevuse legaliseerimist. Kas luba saadi, ei õnnestu arhiivimaterjalidest teada saada.

Allakirjutanud esitavad siinjuures palve kõigile, kes teavad midagi Akadeemilise Arstiteaduse Seltsi tegevuse kohta, tema arhiivi, raamatukogu, kirjavahetuse ja viimaste aastate (1939—40) liikmete nimekirjade kohta, pöörduda meie poole.

TÕNU PEETS,
sisehaiguste ringi vanem
ALAR SEPP,
korp! «Sakala»

ÜKS KATEEDER

1632—1656 Academia Gustavianal,
1690—1699 Academia Gustavo-Carolinal ja
1699—1710 Pärnu rootsi ülikoolil oma kliinikut polnud.
1802—1817 Prof. D. Balk juhatab patoloogia, teraapia, semiootika ja kliiniku kateedrit.
1. mai 1804 alustab prof. Balki eramajas tegevust 10-kohaline nn. **meditsiiniline kliinik**, kus 1804. aastal raviti 153 haiget, kellest 3 haiglas suri.
1808 kliinik asub 1760ndail aastail rajatud ühekordsest kasarmust ümberehitatud haiglamajja Toomel, kus algul paiknesid peale 10-kohalise sisekliiniku (II korruse paremas tiivas) ka kirurgia- ja sünnitusabikliinikud (II korruse vasemas tiivas).
1817 valmis hoone mansardkorrus, kuhu kolis sünnitusabiosakond.
1817—1903 kateedrijuhatajad J. F. Erdmann, G. F. E. Sahmen, L. Struwe, F. Oesterlen, J. J. F. Erdmann, A. Krause, V. Weyrich, A. Wachsmuth, A. Vogel, B. Naunyn, F. A. Hoffmann, C. Schultzen, A. Weil, H. Unverricht, S. M. Vassiljev.
Sajandi keskel kujunes sisehaiguste õpetamise süsteem, mis koosnes **kahest kliinikust:** teaduskonnasisekliinik (süstemaatiline käsitlus) ja hospitaalkliinik (haigusjuhtude analüüs).
1820 J. F. Erdmann kasutas esimest korda Tartus Laennecki stetoskoopi.
1844 Kliinilises diagnostikas võetakse kasutusele **mikroskoop.**
1896 Demonstreeritakse ja 1899 võetakse Tartus kasutusele röntgenikiired.
1903—1919 kateedri ja kliiniku juhataja prof. C. Dehio.
1919—1939 prof. E. Masing; kliinik nimetatakse ülikooli **I sisehaiguste kliinikuks**; II sisehaiguste kliinik oli Maarjamõisas.
1921 Haiguslugusid hakati täitma eesti keeles.
1922 Kliinikus avati biokeemia labor.
1927 Esimene sternaalpunktsioon Toomel.
1930ndate alguses esimene EKG Toomel.
1939—1944 Kateedrijuhatajaks prof. F. Grant.
1944 Kliinik on lühiajaliselt evakueeritud Puurmanni koolimajja ja Haapsallu (seal ei töötanud), olles varsti jälle Tartus, sõja järel esimeseks ja ainsaks tsiviilhaiglaks.
1944—1951 Prof. V. Vadi (oli 1921—41 II sisekliiniku organiseerija ja juhataja). Toome kliiniku III korrusel neuroloogiakliiniku ruumid, seejärel radioloogiakliiniku haiged, 1951—72 dermatoveneroloogiline statsionaar.
1951—1956 Kateedrijuhatajaks dots. Ü. Lepp.
1955 liideti kateedriga (kuni 1972) ka 1944 loodud **patofüsioloogia kateeder.**
1956—1977 Kateedrijuhatajaks prof. K. Kõrge.
1968 Kliinikus avati sisehaiguste alal Eestis esimene intensiivravipalat.
1973 Toome kliiniku III korrusel avatakse **gastroenteroloogiaosakond.**
1977 Kateedrijuhatajaks prof. V. Salupere.
1978 Kliinikust eraldus nefroloogia osakond.
1990 Toome kliinik läheb remonti.

Sisehaiguste õppimisest ja õpetamisest

Vastab teaduskonnasisehaiguste kateedri juhataja professor VELLO SALUPERE

● Kui Teie ees seisab valges kitlis tudeng, millest Te tunnete ära, kas temast saab hea arst?

Egas ühekordse mulje põhjal küll ei saa kellegi kohta öelda, kas temast saab hea arst või mitte. Kuid õppetöö käigus üliõpilast jälgides võib siiski üsna tõepäraseid prognoose teha. Suur huvi oma tulevase elukutse vastu peaks avalduma eelkõige suure erialase lugemusena, sooviga vabast ajast meditsiiniküsimustega tegelda. Selline tudeng on teatud kursusest alates ka veel voluntäär mõnes arstieriala põhikliinikus.

Et arst oma töös lävib väga erinevate haigete inimestega, kes lisaks omaenda tavalistele psüühikaiseärasustele kannatavad veel ka oma haigusest johtuva hirmu all, siis on heaks arstiks saamisel veel teine oluline eeldus. Nimetame seda siinkohal lihtsalt suhtlemisoskuseks. Hea arst peab tahtma ja oskama haigega lävida, tundma end selles rollis algusest peale hästi.

● Mida on kliinilises kateedris kõige raskem õpetada? Milles seisneb kliinilise õppetöö eripära?

Millegipärast on levinud arvamus, et kliinilistes kateedrites õpetatakse haigusi diagnoosima ja haigeid ravima. See pole ju vale. Ent õigem on öelda, et õpetatakse arstimist ehk teisiti — arstlikku mõtlemist, millest siis tuleneb kõik ülejäänu. Ja tuleb lisada, et kunagi ei ole tulevasele arstile kliinilistel erialadel võimalik õpetada kõikvõimalikke üksikasju ja fakte. Õpetama peab nii, et tundes arstliku mõtlemise seaduspärasusi ja eriala põhitõdesid, saab üliõpilane ja algaja arst ise alati vajaliku juurde lugeda. Arst õpib kogu elu. Seepärast oligi kunagi õige kummaline kuulda ühe peaspetsialisti pretensioonikat väidet, et Tartu Ülikoolis arstiks saanu ei teadnud peast kõiki käibelolevaid kiiritusnorme. See kõik on leitav käsiraamatutest.

Teine oluline joon kliiniliste erialade õpetamisel on see, et õppetöö «objektiks» on haige inimene, kellel kõigi oma sotsiaalsete ja bioloogiliste iseärasuste kõrval on mingi konkreetne haigus, tihti mitugi. Ja seda haigust saab õpetada vaid analoogilise «objekti» varal, lisades siia vajadusel muid näidistavaid ja üldistavaid õppematerjale. Kliinikus viibivatel haigetel peab olema kõige ehedamal kujul haigus, mida õpetatakse. Järelikult, kateedri poolt õpetatav eriala ja kliinilise osakonna profiil peavad olema vastavuses ja ülikooli kliinikud varustatud kogu vajamineva «haigematerjaliga». Ja sellest edasi — ülikooli kliinilisse baasi peavad haiged saabuma mitte ainult Tartust, vaid vähemalt Lõuna-Eestist, teatud harvemini esinevate haiguste puhul kogu Eestist.

● Teaduskonnasisehaiguste kateeder on arstiteaduskonna vanim sisehaiguste kateeder. Ent mis imelikud haigused on teaduskonnasisehaigused?

Tõepoolest, meie kateeder on otsene 1804. aastal asutatud Tartu Ülikooli Sisehaiguste Kliiniku järeltulija. Pärast suurt sõda leiame aga Tartust juba kolm iseseisvat kateedrit: sisehaiguste propedeutika (õpetatakse haigete uurimist jne.), teaduskonnasisehaigused (õpetatakse sisehaiguste põhivorme jne.) ja hospitaalsisehaigused (õpetatakse haiguste variante jne.). Need kummalised anakronistlikud nimetused pärinevad nõukogude meditsiinist ja neil ei ole analooge enamikus maades. Mingit sisulist mõtet absurdne nimetus «teaduskonnasisehaiguste kateeder» endas ei kätke. Meditsiini praegusele arengule on sisehaiguste kateedrite aegunud vorm ja kahjuks ka sisu juba ilmselgelt jalgu jäänud. Kliinikud (õppebaas) on spetsialiseerunud, kateedrid õpetavad aga visa järjekindlusega eriala nimetuse all «sisehaigused». Lahendus peitub Tartu Ülikooli Sisehaiguste Kliiniku taasloomises, mis uudse tänapäevase lahendusena integreerib olemasolevad sisemeditsiini erialad: kardioloogia, pulmonoloogia, gastroenteroloogia, hematoloogia jt.

Meie kliiniku õppetöö kaudu on läbi aegade püütud ette valmistada sisehaiguste arsti ehk internisti, kes erinevalt kogu N. Liidus ettevalmistatavast nn. terapeudist oskaks ise teha paljusid arsti jaoks vajalikke diagnoosimise ja raviprotseduure. Meie kliinikus on õppejõud läbi aegade osanud ja püüdnud üliõpilastele õpetada näiteks tsüstoskoopiat, rektoskoopiat, silmapõhja vaatlust, luuüdi punktsioone jpm. See süsteem toimis hästi kuni 1970ndate aastate alguseni, mil Tartu Ülikooli sisehaiguste kliinikutes mindi üle spetsialiseeritud osakondadele ja sisuliselt juurdus üha enam eriarstile suunatud õppetöö.

● Mis on tänase kateedri suundumused teadustöös? Mida Te peate praegu kliinilise meditsiini keskseks probleemiks?

Praegu on kateedril kaks teadusliku töö põhisuunda: gastroenteroloogia ja kardioloogia. Viimase aja edusammud on seotud peamiselt gastroenteroloogiaga, seda ka tänu koostööle rea ÜMPI laborite ja teiste kateedritega. On uuritud kroonilist gastriiti (biopsiametoodikat, gastriidi eri vorme, dünaamikat, seost vähiga jne.), haavandtõbe (maohaavandi paranemist, vähiriski, haavandiga kaasneva gastriidi dünaamikat, *Helicobacter pylori* rolli jm.), primaarset biliaarset maksatsirroosi jm. Aastaid on osaletud koostöös Soome (Helsingi, Oulu, Tampere) gastroenteroloogidega.

Sisemeditsiin on väga paljude praeguste arstiteaduse harude *alma mater*. Ei ole kauge minevik, mil sisemeditsiin kätkes endas närvihaigusi, nakkushaigusi, suguhaigusi jt. Või veelgi hilisem «pungumine»: sisemeditsiinist on teatud mõttes eraldunud kardioloogia, pulmonoloogia, gastroenteroloogia, endokrinoloogia jt. erialad. Siit johtub ka kliinilise meditsiini üks sõlmprobleeme (eriti seoses õpetamisega): kuidas paremini integreerida neid erialasid nii õpetamisel kui praktilises erialases tegevuses. Tõsine küsimus on selles, kuidas valmistada Tartu Ülikoolis ette üldarsti siis, kui kliinilised baasid on spetsialiseeritud. See nõuab head koostööd ja üsna suuri muutusi kogu kliinilise õppetöö korralduses.

● Kuidas kajastub Eesti ühiskonna kriis arstiteaduskonnas? Milliseid muutusi peate vajalikuks?

Kui on kriisiseisundis kogu Eesti ühiskond, miks ei peaks seda olema siis meditsiin. Olukord, kus umbes 3% rahvatulust läheb meditsiinile, ei saagi hea olla. Lahendus saabub alles siis, kui meie eneste majandussüsteem hakkab funktsioneerima nii nagu tarvis ja me saame hakata ise tootma vajaminevaid aparaate, ravimeid jm. Või siis sugeneb tervishoiu käsutusse regulaarselt «kõva raha», et vajaminevaid asju osta. Lõpmatult naaberriikide ja pagulasorganisatsioonide annetuste varal elada pole siiski võimalik.

Vabariigi juhtorganid peavad senisest enam tunnetama oma ülesandeid seoses meditsiinilise kõrgharidusega: kliiniliste kateedrite baasasutuste taset hoonete, sisustuse jne. poolest peaks miinimumina olema Eesti parimate raviasutuste nivool või seda ületama. Teisest küljest, arstiteaduskond peab kiiresti üle minema üldarsti ettevalmistamisele stuudiumi vältel ja spetsialistide koolitamisele alles diplomijärgses perioodis pärast üldinternatuuri. Alles siis saab tulemuslikult lõpule viia üldarstile (perearstile) suunatud tervishoiureformi.

● Arstiteaduskonna erileheküljed kirjutas ja koostas TÕNU PEETS (ravi IV k.).

Arstiteadus-üliõpilaste...

(Algus 2. lk.)

Algul oligi eestseisus mõeldud esindama teaduskonna kõiki 1800 üliõpilast kõikidelt kursustelt. Kuna aga üldkogudel osutusid kursused ebaühtlaselt esindatuks, **otsustati kevadel moodustada** liit, mille liikmeks tuleb registreeruda ja maksta osamaksu, näidates üles oma toetust. Liikmete registreerimine algab oktoobris.

Möödunud aasta tegevusest võiks teha sellise kokkuvõtte. **Esiteks**, üliõpilaste ühispingutusega vabaneb lõpuks ka arstiteaduskond sõjalisest õpetusest. **Teiseks**, eestseisus oli kursuste ja dekanaadi vahendajaks mitme üksikküsimuse lahendamisel. **Kolmandaks**, korraldati klubiüritusi: peeti kevadpidu ja sügisel oli välismaal õppinute muljete õhtu. **Neljandaks**, liidu vahendusel sõitis 13 üliõpilast praktikale Soome, Rootsi ja Hollandi haiglatesse. **Viiendaks**, Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liit on koostöös Eesti Arstide Liiduga. Näiteks Kardioloogide Selts on välja pannud oma preemia parimale üliõpilastööle; üliõpilased osalevad kindlustusmeditsiini arutelus. **Kuuendaks**, on tegeldud majandus- ja olmeküsimustega. Praegu uuritakse ühikaüüri 250%-lise tõusu tagamaid. Ja **seitsmendaks**, eestseisuse liikmed on saanud korraldava töö kogemusi. Kahjuks ei ole olnud küllaldane üliõpilaste osavõtt õppetöö ümberkorralduste arutelust.

(Järg 8. lk.)

„Ülikooli tuleviku"

peakomisjon käib nüüd koos üle kahe nädala. Sel sügisel on põhiprobleemiks ülikooli majandamine. 6. ja 7. detsembril on kavas korraldada selleteemaline konverents. Oli ju ka aasta tagasi «Ülikooli tuleviku» konverents, mille otsustest mõndagi teoks saanud.

Praegu on mitme kooskäimise tulemusena paika pandud viis komisjoni.

Rahanduse komisjoni tegevusprogrammi pakkus selle juht **dots. ARNO SUSI:**

● **ülikooli raharessursid:** riigieelarve, lepinguliste laekumiste, õppemaksu jt., allikate tähtsus ja funktsioonid ülikooli rahanduses. Allikate ühendamise või lahushoidmise ning ülikooli eelarve koostamise probleemid;

● **raharessursside käsutamine:** ülikooli keskjuhtimistasandi, teaduskondade, instituutide ja esmatasandi allüksuste (kateedrid, laborid jt.) funktsioonid ning pädevus rahaallikate käsutamisel. Ülikooli eelarve jaotamine allüksuste vahel;

● **rahandusealane arvepidamine.** Nõuded arvepidamisele raharessursside detsentraliseeritud käsutamise puhul. Arvepidamise metoodika detsentraliseeritud rahanduses. Arvepidamise organisatsioon ülikooli juhtimise eri tasanditel.

Kuidas need teoorias välja pakutud mõtted ja suundumused tegelikkuses täituma hakkavad, on hoopis iseküsimus. Praktikud näevad ju praegu nn. üleminekuperioodil suuremat vaeva kui stagnaajal, mil kehtisid mitmed raudsed reeglid. Et uued ideed (või mis uued, täiesti loomulikud demokraatlikus ühiskonnas) ka elujõudu saaksid, tuleb koos ülikooli majandusmaja rahvaga asju põhjalikult vaagida, nende ettepanekud ära kuulata ja midagi koos ära teha. See koos tähendab ka jõudu ja abi juhtkonna poolt, muidu upume juba tõesti kõik praegusesse kaosesse.

Materiaalse baasi komisjoni esimehe REIN KINKARI arvates peaks selle komisjoni rida olema: hoonete ja seadmete amortisatsioon, seadmete ja aparatuuri tellimine, nende kasutamise efektiivsus. Kaasata tahetakse Arved Tammik, (seadmed ja aparatuur), Jüri Tapfer (arvutustehnika), Olav Kiis (side, kommunikatsioon, õppetehnika), Valter Haamer (trükiasjandus ja kirjastamine) jt.

Veel on tarvilikud **halduse juhtimiskomisjon** ja **üliõpilasmajanduse komisjon,** kelle eestvedajaid veel otsitakse. Samuti tegutseb nn. **Peeter Oleski komisjon.**

Ülikooli ametiühingus on hakatud tõsiselt palgaküsimustega tegelema. Õppejõudude palgad küll tõusid, kuid nendega võrreldes on abiõppepersonali töötasu siiski väike. Kõrgkoolitöötajate palkade suhtes on vaja välja töötada kindel strateegia.

Nii. Komisjonid on loodud, inimesi nendesse peaks jätkuma. Enne konverentsi on ehk mõnigi asi selgeks räägitud (võib-olla suudetakse näitlikult kasvõi ühegi hoone maksumus tõestada, praegu ei saa ju veel keemikud teada, kui kallis on nende maja — majas on ainult kaks voolumõõtjat!), välismaistelt ülikoolidelt paslikku üle võetud, aga samuti naaberkõrgkoolidelt. Enne konverentsi on kavas välja anda bülletään nagu mullugi.

Järgmine peakomisjoni koosolek on kolmapäeval, 17. oktoobril kell 8.15 nõukogu saalis. Asjahuvilised oodatud! Ja kui juba tulla, siis kindlasti sisukate mõtetega.

VARJE SOOTAK

Arstiteadus-üliõpilaste...

(Algus 7. lk.)

Oma tegevuses püüab eestseisus lähendada teaduskonna kahte poolust, tudengeid ja õppejõude ühiste eesmärkide nimel, otsides lahendusi igapäevas tekkinud olukordadele. Eestseisus korraldab tudengivahetust erialaseks enesetäiendamiseks välisriikides. Sügiseses hinnatõusupinges asub eestseisus kaitsma üliõpilaste majanduslikke huve valitsuse tasemel.

Senised **ümberkorraldused arstiteaduskonna õppetöös** tunduvad olevat rohkem vormilist kui sisulist laadi. III—IV kursusel läbiviidav, juba eos läbikukkunud üleliiduline eksperiment seisneb ju õppeainete mehaanilises kokkulükkamises. Kliinilised õpperühmad on sisuliseks tööks ikka suurevõitu. Eriti häiriv on teoreetilise ja praktilise õppetöö lahusolek: tsükkel käib, aga selle üne loengud pole veel lõppenud. Näiteks viiendal kursusel kulgeb hajutatult üheaegselt 11 loengukursust. On täiesti ilmne, et ka loengud tuleb koondada tsüklitesse. Üleminek üldarsti internatuurile on VI kursusel põhjustanud suure segaduse subordinatuuri, töökohaotsingu ja residentuuri asjus.

Väga oluline on **muuta õppetöö inimsõbralikumaks,** kaotada praegune kasarmusüsteem, mis mõne kateedri juures on arendatud masendava naeruväärsuseni. Sessiooniks tihendatud saatuslikud eksamikuupäevad põhjustavad tohutut närvikulu. Eksameid tuleks teha kohe tsükli lõppedes, kuid selleks peaks olema võimalus ka hiljem teatud aja jooksul. Praegune jäik teadmiste arvestamise süsteem raiskab tulevaste arstide vaimseid võimeid.

Neis küsimustes püüab eestseisus kaasa rääkida. Leida teaduskonnas erksalt kaasamõtlevaid tudengeid ja edumeelseid taotlusi toetavaid õppejõude pole just lihtne. Arstiteaduskonnas valitseb suur ajapuudus. Tundub üldse, et meie õppetöine infouputus on aju omamoodi «kinni löönud». Aga väga sümptomaatiline on, et ka aulakontserdid on praegu tühjad. Kultuurielu Emajõe Ateenas on soikunud. **Üldinimlik ja üldkasulik** huvitab vähe.

* * *

Arstiteadusüliõpilaste Liidu sügisene üldkogu toimub 23. oktoobril kell kuus õhtul A. Linkbergi nim. auditooriumis. Kavas on arutada õppetöö ümberkorraldamise seisu teaduskonnas, osalemist ülikooli üliõpilasparlamendi (edustuse) valimistes, liidu segakoori loomist, ühiselamu üüri küsimust, suhtumist õppemaksusse. Valitakse uus eestseisus.

KULTUURIKATEEDER

FILMIAJALOO ALUSTUSEKS

Filmi(kunsti) seisundit võib mõneti paradoksaalseks pidada. **Ühelt poolt** *saame rääkida väljapaistvatest filmiloojatest ning kunstiteostest,* **teiselt poolt** *on kogu maailm uputatud ajuvabasse audiovisuaalsesse mürasse, mis kunsti kriteeriumidega läheneimist ega hindamist välja ei kannata, ent mida sellest hoolimata innukalt tarbitakse ja mida nii-öelda tõsiväärtuslik filmikunst kummatigi ignoreerida ei saa (piltlikult öeldes: filmikunsti põhjaks on ikkagi Hollywood).* **Kolmandaks** *märkis aga kinematograafia (ja TV, video) sünd muudatuste algust, mille kogu tähendust me veel tänapäevalgi nähtavasti täies ulatuses hoomata ei oska. Jutt on «Gutenbergi galaktika» lõpust (M. McLuhan), taaspöördumisest «nähtava inimese» juurde (B. Balázs), teisi sõnu tõsistest muudatustest kultuurimehhanismis ja -situatsioonis tervikuna, informatsiooni säilitamise ja edastamise verbaalse vormi diktaadi lõpust ning kasvõi sellestki, et laias maailmas toimuv tuuakse meile lähemale kui trepikojanaabrite elu. Me võime ju lõpuks kinos ka mitte käia, ent filmikunsti varjatud tagasimõjust teistele kunstidele ei pruugi me ometigi pääseda.*

Need olid üksnes mõningad esmased aspektid, mis filmikunstist rääkides pähe tulevad. Film on meie aja üks olulisemaid kultuurinähtusi. Oleks vist igati kena ja isegi loomulik, kui huviline tudeng filmi kohta ülikoolist vastavat teavet võib saada. Omal ajal oli selleks suurepärane võimalus professor Juri Lotmani filmisemiootika loengute näol, aga see oli omal ajal.

Järgmisest semestrist on plaanis alustada loengutsüklit *filmikunsti ajaloost. Loodetavasti võimaldaks see saada ettekujutuse filmikunsti olulisematest perioodidest ja vooludest, võimaldaks orienteeruda rikkalikus nimerägastikus (kes oli näiteks Jean Vigo?), avardaks meie filmi- ja videolevi pooli pakutud teadmisi (näiteks teada saada, et kassahitte puistaval Spielbergil on isegi mõni mõistlik film varuks).*

Mõistagi tuleks vaatluse alla ka **eesti film.** *Filmiajaloo raames ja rööbiti sellega leiaks samuti käsitlemist* **filmikunsti väljendusvahendid ehk filmikeel,** *saaks peatutud mõningatel* **filmiteooriatel ja filmiesteetika küsimustel.** *Tegemist on lühikursusega ja põhiliselt loengutega, filmilähivaatluste arv on piiratud meie reaalsete võimalustega.*

Kursuse eesmärk on ennekõike üldhariv. See võiks aidata, ütleme, tulevasel kirjandusinimesel paremini tajuda kirjandust filmikunsti mõjuväljas või ka kuidagi teisiti, rohkemal-vähemal määral seostuda põhierialaga. Samas, teades, millises kriisiseisundis on meil filmiprofessionaalide ettevalmistamise süsteem, ei näe ma midagi põhimõtteliselt võimatut selleski, kui mõnest individuaalprogrammiga tudengist võiks saada tulevane filmikriitik-teadlane. (Nagu selleski, et siit saadava filmialase baasharidusega oleks võimalik edasine enesetäiendamine maailma mõnes filmikoolis.) Miks ka mitte.

LAURI KÄRK

ÜLIKOOLI KUNSTIKABINET

alustab mitmekülgset õpetust algajatele ja edasijõudnutele **15. oktoobrist** Näituse t. 20.

Õppeaegade ja erialade soovid registreerida kohapeal kl. 17 või kultuurikateedris.

RAVITUUSIKUD!

Ülikooli ametiühingukomitees on IV kvartaliks saada alljärgnevad ravituusikud:

1. Železnovodskis «Elbrus» 22. 11. 90.—15. 12. 90. — seedehaigused, hind 48.30
2. Truskavetsis «Jantar» 25. 12. 90.—17. 01. 91. — seedehaigused, hind 48.30
3. Pärnus «Sõprus» 19.12.90.—11.01.91. — südame-vereringehaigused, hind 34.80
4. Pärnus «Rahu» 12. 12. 90.—04. 01. 91. — seedehaigused, hind 54.30 (ühekohaline kõigi mugavustega tuba).

Sooviavaldustega pöörduda ametiühingusse oktoobrikuu jooksul.

Ametiühingukomitee

SPORDISÕBER!

On veel võimalik tegeleda järgmistes spordisektsioonides:

ORIENTEERUMINE — esmaspäeviti k. 17 Jakobi 5, kolmapäeviti k. 16 Jakobi 5

SUUSATAMINE — kolmapäeviti k. 16 Jakobi 5, neljapäeviti k. 20.45 Jakobi 5

KERGEJÕUSTIK — esmaspäevast reedeni k. 17 TÜ staadion

VÕIMLEMINE, PALLIMÄNGUD — üldrühma tasemel esmaspäeviti k. 15 ja 16 Nooruse 9, teisipäeviti k. 15 ja 16 Nooruse 9, teisipäeviti k. 16 (mehed) Tõnissoni 1, neljapäeviti k. 16 (mehed) Tõnissoni 1

NAISVÕIMLEMINE — tööpäevadel k. 9—15 Lai 37, edasijõudnud tööpäeviti k. 18 Jakobi 5

Spordialast infot saab TÜ spordiklubist Jakobi 5—114 E. Priilt tööpäeviti 9.00—12.00

RAVIKEHAKULTUUR!

Alates 1. oktoobrist alustasid tööd ravikehakultuuri rühmad

RAVIUJUMINE — esmaspäev, kolmapäev 20.30 «Dünamo» spordibaasis.

RAVIKEHAKULTUUR — esmaspäev, neljapäev 19.45 Ujula 4 maneežis (õpetaja A. Pehme)

RAVIVÕIMLEMINE — dots. T. Smirnova — informatsioon 15. ja 16. oktoobril spordifüsioloogia kat. Jakobi 5 III korrus kell 15—16.

VANA KREEKA KEEL ALGAJAILE

Fakultatiivkursus toimub **kolmapäeviti kl. 16 keeltemajas aud. 219.** Osavõtuks on vaja tahet ja püsivust.

JAAN UNT

IDA KEELI ÕPPIMA!

Eesti Akadeemiline Orientaalselts korraldab novembris-detsembris tasulised KLASSIKALISE HIINA ja JAAPANI keele algkursused (ca 20 tunni ulatuses). Kursustele registreerimine kuni 20. oktoobrini igal tööpäeval kell 14—16 **Tiigi 78 tuba 116.** Informatsioon tel. **3 08 05.**

III RISTIKIVI PÄEV

Järjekordne Karl Ristikivile pühendatud õhtu on **teisipäeval, 16. oktoobril ph. aud. 139 kl. 18.**

Kavas kaks ettekannet: **Toomas Muru** — Nagu «kahte harusse kasvav puu». K. Ristikivi luulest; **Peeter Olesk** — Lootused põrgus. Eesti luule Rootsis 1944—1950.

Oodatud on kõik kirjandushuvilised.

KLUBIS

Reedel, 12. oktoobril kl. 21
KANTRIÕHTU
ansambliga «KILLEP»

✻ ansamblit toetab diskor Sulev Ulp,

✻ võimalus vaadata kauboifilmi «LUCKY LUKY»,

✻ avatud baar *á la* kantri.

PÜHAPÄEVA PÄRASTLÕUNAL KOGU PEREGA MULTIKAID VAATAMA!

14. oktoobril kl. 14

Kohvi ja jäätist pakutakse ka!

Pilet 80 kopikat, koolieelikutele tasuta.

* * *

Laupäeval, 13. oktoobril ja pühapäeval, 14. oktoobril kl. 21

VIHMASE ILMA DISKOD

Üliõpilaspilet kaasa!

PUHKPILLIHUVILISED!

Ülikooli puhkpilliorkestri uus dirigent ootab endisi, praegusi ja tulevasi PILLIMEHI **esmaspäeval, 15. oktoobril kl. 19.**

* * *

Teisipäeval, 16. oktoobril kl. 20
VIDEOSALONG.
JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

ESMAKURSUSLASTE PIDULIK ÕHTU

Reedel, 19. oktoobril kl. 20:

✻ huvitavat nii silmale kui kõrvale,

✻ võimalus tantsida mitmes stiilis ja mitmes saalis,

✻ avatud baar.

Pääsmed palume välja osta esindajatel kursusele või õpperühmale korraga 16. ja 17. oktoobril kl. 16—18 (ruum 209). Pääsme hind 3 rubla.

OOTAME VEEL UUSI DISKOREID!

Kui SA oled sellel alal tegutsenud ja sooviksid leida tööd, siis tule ülikooli klubisse **18. oktoobril kl. 17** (ruum 209).

NB! Võta kaasa oma lindid!

SOOME VIISA!

Kui kellelgi on võimalik aidata Soome viisa saamisel, siis palun helistage hommikuti kl. 9—10 tel. 3 32 16.

«JAHMATUSEST RÖÖM»

ehk lehetegemise vaevade päevavalgele tirimine jätkub niipea, kui toimetus saab natuke mahti ka oma lähiasjade pääle mõelda ja need ära kirjutada. Ülikoolielu on ju mürinal käima läinud...

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3220. Tiraaž 3500.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 28 (1613)
REEDE 19.
OKTOOBER

ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUS

LK 3

● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK

MIDA ME TAHAME?



Sajune oli seegi hommik, mil toimus ülikooli tuleviku peakomisjoni eelmine istung (3. okt.). Istusime pärast seda nagu ikka paari mehega korraks «Sophokleses» ja tulime siis kahekesi koos füüsika-keemiateaduskonna dekaani dotsent Henn Voolaiuga ülikooli peahoone eest EPA peahoone ette. Ülevalt kaela sadanud vihm ei olnudki kes teab kui tugev. Kuid ta oli maha tulnud juba mitmendat nädalat ning tuul tagus teda raevukalt alla. Maas said tast suured lombid ja voolavad ojad, ent kui me Ülikooli tänaval pääsesimegi lompidest mööda, siis Riia maanteel tuli ikkagi minna üksnes piki, õieti vastu ojasid. Märjad olime niisiis nii ülevalt kui altki.

Tulime ja rääkisime sellest, mis võiks saada **teaduskondade ning instituutide autonoomiast**. See on valdkond, millega ülikooli majandamiskonverentsi ettevalmistamisel tegeleb töörühm koosseisus dotsendid **Ain Heinaru** (Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituut), **Mihkel Pärnoja** (anorgaanilise keemia kateeder), **Henn Voolaid** ja siinkirjutaja (eesti kirjanduse ja rahvaluule kateeder). Kes veel mäletab ülikooli tuleviku esimest konverentsi eelmise aasta hilissügisest, sel on ehk meeles, et sama töörühm valmistas siis ette ülikooli juhtimist käsitleva ettepanekute paketi. Nüüd tundus olevat loomulik vedada asja edasi ja näidata, millist majandamist meie arvates perspektiivne ülikooli juhtimisstruktuur (ülikool kui teaduskondade ja instituutide assotsiatsioon) nõuab. Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituut on juba loodud. On olemas soovid — mitte küll üldised, kuid tõesti olemas — ka Keemia Instituudi ning Füüsika Instituudi rajamiseks. Instituudi loomise kogemus ja instituutide moodustamise soovid ongi see kogemus, millelt meie töörühm oma seisukohad kavatseb esitada.

Teel Riia mäe ajaleheputkani, kust tee füüsikahoonesse ja Kirjandusmuuseumi hargnes, oli meie kahekõne aluseks Mihkel Pärnoja esitatud skeem Keemia Instituudi võimaliku juhtimise kohta. Leidsin omalt poolt, et seda oli väga ilus vaadata, sest see oli väga ilusasti vormistatud. Mis sellest ilust selles näruses maailmas, kus kummaline vabadussõda on jõudnud kaose staadiumi, aga saab? Ehkki ma ei küsinud seda sugugi troostitult, vastas Henn Voolaid otsekohe, et kui paremast unistada ei saa, siis pole ka mõtet reaalses maailmas elada. Siit jõudsimegi küsimuseni, mis garanteerib teaduskonna või instituudi autonoomia. Me ei rääkinud sellest, kui paljud meie ümber näivad arvavat, et autonoomia garanteerib kinnitatud põhikiri (küüniku seisukohalt vaid mingi paber) — ja koostavad innukalt pabereid, kus peaks põhikiri nagu seadus õigeks asjaajamiseks kõigile näha olema. Me ei rääkinud ka sellest, et äritühisus seda varjanud, kui palju tehakse ülikoolis tööd täiesti tasuta, kes keda üleval peab, kes kust virutab ja kes kus kerjamas käib. Kui teaduskond või instituut tahab enesele reaalse autonoomiat, siis seda kõike enam varjata ei tohi. Ja kuna pole selge, kui pikaks ajaks võiks jätkuda näiteks teaduskonnal neid vahendeid, mida ta võiks algkapitalina saada, ja on selge vaid see, et (1) praegu Eestis toimivale valitsusele ei lähe ajude äravool tõeliselt korda ning (2) iga teaduskond saab tõeliseks algkapitaliks üksnes suure osa ühisest viletsusest, siis võib hirmu teaduskondliku autonoomia ees täiesti mõista.

Lisatigi kui sellega seltsiks hirm harjumuspärase *kateedrikeskse* kadumise pärast ja hirm pealesurutavate koondamiste ees. Ülikooli tulevikuga tegelejate, sealhulgas siis ka meie töörühma üle otsustatakse, ma arvan, just selle põhjal, mis me nende hirmudega teeme. Praegunegi ülikool läheb oma tervikulisele autonoomiale vastu täiesti lagi infrastruktuuriga. Nii pärast seda, kui me Henn Voolaiuga olime teaduskondlikust autonoomiast kõnelnud, läksin ma füüsikahoonesse loengule. Mõtlesin enne auditooriumi sisenemist käia WC-s ja avastasin siis, et see oli kottpime, sest ilmselt polnud ühtegi pirni. Tulin auditooriumisse ning avastasin, et seal pole killukestki kriiti. Arvatavasti on kohatu kõnelda neist asjust kui infrastruktuuri puudustest, ent kui see ei ole kellegi asi, kus juures kõige rohkem on see veel dekaani asi, siis kust võetakse autonoomiale see garantii, mis viletsuse hoidmise asemel aitab sellest välja?

Kui nüüd taotleda, et kõige pealt tuleks ülikooli euroo palikuks talitlemiseks normaalne infrastruktuur alles välja ehitada, siis lükkub kõiki ele teaduskonna ele ja instituutidele juba tav täielik autonoomia kindlast järgmisse aastatuhandesse. Usun et on neid, kes peavad Eesti Vabariigi praeguse iseseisvusega sarna nevat Tartu Ülikooli kui tervikut autonoomiat selle iseseisvuse piire ja ülikooli teaduskondade autonoomiat tolle autonoomia piires juba isegi suureks saavutuseks, millest oleks koguni tänamatu kohe rohkem tahta. Pealegi kui on põhjust küsida, kas me veame rohkem välja. Ja siiski tuleks säärast autonoomiat käsitada ainutisena, olgu tema taga ükskõik kui palju põhikirju. See oleks autonoomia, millega lepitaks, vabaduku oma.

See autonoomia, millest meie Henn Voolaiuga rääkis me, on autonoomia, mida soovitaks. Peremehe oma.

PEETER OLESK

«ÜLIKOOOLI TULEVIKU»

järgmine koosolek on 31. oktoobril. Selleks ajaks on ehk üliõpilasmajanduse eest seisjaidki leitud, praegu ei ole ka ülikooli majanduse juhtimiskomisjoni vedajaid. Teema jäikub järgmises lehes.

Peeter Oleski pildistas
OLAVI PAIDE



Vihma ei saja, aga vihmavarju peitu poeme. Kas ei ole see nii ka siin, ülikoolis? Räägime ja viriseme, oleme liimist lahti ja ei suuda hüpata üle ... takistuste. Kaua veel? Kui tõmbaks vihmavarju kokku ja laseks piiskadel pea puhtaks pesta, kui rääkimise asemel paneks oma mõtted paberile ja annaks sihte teistelegi?

EINAR TIITSU foto

Rektor Tübingen's

Mitte ainult rektor, vaid ka dots. Heino Liiv ja prof. Arvo Tikk **Eberhard-Karls Universität Tübingen** ei ole meile võõras. Koostöö leping kirjutati alla juba 1989. aastal. Nüüd sõideti lepingut täpsustama uute ettepanekutega.

Kammerkoor Soome

Tuleval nädalal võtab välisreisi ette ülikooli kammerkoor. Helsinki Ülikooli segakoori kutsel osaletakse nähtavasti ka HÜ 350. aasta päeva üritustel.

Ülikooli-meked sees

2. oktoobril valis kõiki Eesti teadusasutusi esindav 61-liikmeline valijameeste kogu 7 valitavat liiget Eesti Teadusfondi Nõukogusse.

Valituks osutusid humanitaarteaduste alal akadeemik **Huno Rätsep**, sotsiaalteaduste alal akadeemik **Raimund Hagelberg**, loodusteaduste alal akadeemik **Viktor Palm**, täppisteaduste alal akadeemik **Peet Saari**, põllumajandusteaduste alal professor **Loit Reintam**, arstiteaduse alal professor **Ain-Elmar Kasik** ja tehnikateaduste alal professor **Olav Aarna**.

Seega võitsid valimistel humanitaarteaduste, loodusteaduste, täppisteaduste ja arstiteaduse alal ainult Ülikooli esitatud kandidaadid.

Eesti Teadusfondi Nõukogu saab täpsikult komplekteerituks, kui ametikoha järgi määratavate minister R. Loigu, rektorite B. Tamme, Kärneri ja O. Saveli ning Eesti Akadeemia asepresident M. Veiderma kõrval määratakse nõukogu teadussekretär ja esindaja Eesti Teadlaste Liidust.

AAVO LUUK

Autasustamisi

Arstiteaduskonna päeval anti **teaduskonna medal** Tartu Psühhiaatriakliiniku peaarstile dr ARNO AADAMSOOLE, Viljandi haigla peaarstile REIN KARILE, Tartu Lastekliiniku peaarst KALJO MITILE ning TÜ professoritele ENNU SEPALE, ARVO TIKULE ja HENNO TIKKOLE.

Tänu

Oma 60 sünnipäevani jõudis dotsent ANN MARKSOO ja telekino-fotolabori juhataja EDI SAKK. Rektori käskkirjas soovitakse neile palju õnne ja tänatakse pikaajalise eeskujuliku töö eest.

70. sünnipäev oli dots. LEV VASSILJEVIL ja raadioelektroonik JOHANNES RAUDSEPAL. Rektorilt on neilegi õnnesoov ja tänusõnad.

Väärtusliku panuse nii raamatukogu kui ka ülikooli ajaloo uurimisse ja eesti raamatukogunduse arengusse on andnud vanemraamatukoguhoidja ELSA KUDU. Tänukäskkiri on öeldud rektori tänukäskkirjaga ELSA KUDULE pensionile jäämise puhul.

Uus õpetamise süsteem füüsika-osakonnas

Dekaani dots. HENN VOOLAIU
sõnavõtt TÜ nõukogus

Õpetamise eesmärk: valmistada ette füüsikuid füüsikateadusele, teistele teadustele, kooliõpetajaiks ja tootmisele (rahvamajandusele).

Selle **realiseerimiseks** on planeeritud astmeline haridussüsteem.

Kõrgem aste (õpiaeg 6 aastat) annab diplomi, mis lubab töötada teaduses. Kaotame ära senised üleliiduliselt ettenähtud kitsad erialad: elektroonik, optik, tahke keha füüsik jt. Uued: füüsika, teoreetiline füüsika, rakendusfüüsika, geofüüsika, täheteadus.

Madalama astme lõpetajad (õpiaeg 4 aastat) saavad **insener-füüsiku** kvalifikatsiooni. Nende ettevalmistus on selline, et väikese täiendõppega saavad nad töötada väga erinevais valdkondades.

Füüsikaõpetajate õpiaeg on 5 aastat ja nad saavad õiguse õpetada nii kesk- kui kutsekoolides.

3 aastat õpivad kõik koos, võetakse läbi kogu üldfüüsika, kõrgem matemaatika ja humanitaartsükkel. See vastab praeguse 4. kursuse tasemele.

Probleem: me tahame teha kohustuslikuks ka teise võõrkeele, kuid siiani on sellega nõus olnud vaid vene keele kateeder.

6. semestril toimub **üldfüüsika lõpueksam**, mis selekteerib välja need, kes võivad taotleda kõrgema astme diplomit. Kes sinna ei pääse, õpivad 4. aastal valikaineid. Pakume neile terve rea insenertehnilisi kursusi: materjalitundmine, elektrotehnika, joonestamine, mõõtmismeetodid jne. Nad peavad koguma 8. semestri lõpuks 27 p., **tegema eksami teoreetilisest füüsikast,** kirjutama lõputöö (kursusetöö) ja **lõpetavad stuudiumi.** Sama teevad läbi ka kõik teised.

Füüsikaõpetajad saavad samuti madalama järgu diplomi, kuid jätkavad 5. aastal pedagoogilise psühholoogia, metoodiliste ainetega, on koolipraktikal 4 kuud ja sooritavad 10. semestril **kutseeksami,** mis annab neile õpetajakutse. (See võib toimuda ka pärast koolis töötamist, mis tuleks üleülikooliliselt kooskõlastada).

Nad peavad koguma 35 p., neist kuni 9 palli võivad olla saadud suvalistest ainetest.

Lõpuks kõrgem aste.

Lisaks ÜF eksamil edukalt sooritanuile võivad erandkorras sinna saada ka madalamasse astmesse sattunud, kui neil on väga hea teoreetilise füüsika eksam ja kursusetöö. Kuid ka vastupidi: kui teoreetilise füüsika eksam või kursusetöö on läinud halvasti, antakse neile madalam diplom. Soovi korral võivad nad oma kuludega õpinguid jätkata, aga enne peavad nad väga hästi ümber tegema teoreetilise füüsika eksami.

Need, kes on edasi pääsenud, kuulavad valikaineid, 11. semestril teevad eriala lõpueksami, kaitsevad 12. semestril diplomitöö ja saavad kõrgema diplomi.

Soovi korral on võimalik lõpueksami asemel teha magistrieksam ja kaitsta diplomitöö magistritööna.

* * *

Tuleval reedel kuulatakse TÜ nõukogus matemaatikateaduskonna uuendusi, aga samuti arutatakse õpetajate ettevalmistuskeskuse põhikirja. Nendest probleemidest peaks saama lugeda juba järgmise reede lehes, mis jõuab müügile enne nõukogu koosolekut.

(Ül. tuleviku lõppu P. Oleski järele)



Huvi tunneb Austria

«Viini Ülikooli ida-ajaloo professori Walter Leitschi ja minu saatsid Eestisse teadusministeerium ja välisministeerium. On juhtunud nii, et mitmel pool on tekkinud huvi teaduskontaktide vastu Eestiga. Ühelt poolt on neist huvitatud Eesti Humanitaarinstituut (Viinis käis Toivo Tasa) ja teiselt poolt Austria ise. Et meie tegeleme ka Eestiga ja et Austrias ollakse positiivselt meelestatud Eesti vastu, siis on õige aeg midagi korda saata.»

Nii võib lühidalt kokku võtta ühel reede õhtul toimetuses küsitu ja vastatu.

● **Kes on küsimustele vastaja IMBI SOOMAN?**

«Minu ema on pärit Vihasoost, isa Käsmust. Ise olen sündinud Rootsis, kuhu vanemad 1944. aastal põgenesid. Hariduse sain Lundi ülikoolis. Tegelen kirjandusteadusega, filosoofia, skandinavistikaga. 1971 sai minust Viini ülikoolis rootsi keele lektor. Praegu jagan ennast kahe kateedri vahel: olen saksa filoloogia kateedris rootsi keele lektor ja soome-ugri keelte kateedris eesti keele lektor.»

● **Tavaliselt kirjutab press lepingu sõlmimisest, eeltööst teatakse vähe.**

«Austria on seni tegelnud endale lähemate Idamaadega. Et Eesti jaoks raha saada, peab kõik olema väga põhjendatud. Aga uues Euroopas, kuhu ju ka Eesti kuulub, ei tohi Eesti Austria jaoks kaardi peal üks valge plekk olla. Me vaatame, mis võiks Austriat Eestis huvitada ja mida Eesti saaks omalt poolt Austriale anda. Tähtis on, et Eesti valib ka ise oma kontakte. Olen Eestis juba kuulnud kurtmist, et mõnedki kontaktid välismaaga on tühjavõitu ja et pool Eestit on välismaal.»

● **Milles Te näeksite lähemaid koostöövõimalusi Tartu Ülikooliga?**

«Eesti keele ja soome-ugri keele kateedriga on meil juba vanad suhted. Kohtusin siin ka kateedrijuhatajate Rätsepa ja Künnapiga. Hea oleks lisaks teaduslikele kontaktidele üliõpilasi vahetada. Tartu Ülikooli saaks saata ka saksa keele lektori. Rääkisin Karl Lepaga, kes just täna valiti saksa filoloogia kateedri juhatajaks, ning ta suhtus sellesse väga positiivselt. Stipendiaate võiks saata germanistikat õppima jne.

Mind huvitas ka praktilise eesti keele kateeder. Siit saaksime kogemusi, kuidas õpetada analoogselt saksa keelt mittesakslastele. Viini Ülikoolis niisugust kateedrit veel avatud ei ole.

Küllap on Tartu Ülikoolis teisigi valdkondi, milles saaksime koostööd teha, nagu näiteks õigusteadlastelegi oleks tähtis tutvuda meie seadustega jne. Teaduskonnal on juba olemas sidemed Salzburgi Ülikooli professori Jüri Uibopuuga. Olin ka teadusprorektor Ants Kallikormi juures, kes suhtus meie kontaktiloomisse väga positiivselt.»

● **Lähete nüüd Austriasse tagasi. Mida edasi teete?**

«Peab kiiresti edasi tegutsema. Praegune teadusminister on suusõnaliselt lubanud meid aidata, oktoobris tuleb aga uue ministri valimine. Kui valitakse uus minister, sõltub palju juba temast. Loodame, et ta võtab eelmise ministri projektid üle. Praegu on olukord meile soodne. Kuigi Lääne-Saksamaa on tihe partner, tegelevad sakslased praegu rohkem oma ühinemisega. Meie ülikoolil peaks olema vahepeal uus rektor valitud. Igatahes rektori kandidaat oli meie suhetest väga huvitatud. Mõned asjad saab kindlasti kiiresti otsustada, sest Walter Leitsch on ka teaduste akadeemia liige, tema ema on muide eestlane.»

● **Õpetate Viinis eesti keelt. Kes tunnevad eesti keele vastu huvi ja palju neid on?**

«Eesti keelest huvitutakse mitmel põhjusel: mõnel on otsene huvi Eesti vastu, mõnel mingi raamatu mõjul või muul põhjusel, mõnel on tuttav neiu või noormees eesti keele huviline, mõni tuleb eesti keelt õppima, sest näiteks ei pääsenud enam jaapani keelde jne. Põhjusi on mitmesuguseid. Igal aastal tuleb umbes 4—5 noort, kokku on paarikümne üliõpilase ringis. Olen nendega kaks korda Eestis käinud, tahan neile igati Eestimaad tutvustada.»

● **«Milliseid õppematerjale Teil on?**

«Õpetan mitmest raamatust. Võtan endale sobiva materjali kord ühest, kord teisest. Kasutan ka Eesti ajalehti. Varem oli päris raske selgeks teha, mis on kolhoos ja lüpsja jne.

Teen ka ise kaastööd pressile. Varem tegin Rootsi raadiole saateid Eesti kultuurist ja poliitikast. Samuti olen Austria päevalehele «Die Presse» Eestist kirjutanud. Algul oli väga raske, keegi ei olnud õieti huvitatud, öeldi kogu aeg, et ikka lühemalt ja lühemalt. Nüüd muudkui tahetakse.

Suvel olin Eestis viis nädalat ja kirjutasin neist muljetest. Viimane artikkel sai veidi kurvem: majandus on alla läinud, on tekkinud mustad ja valged eestlased, valuutaprobleem... Minu meelest on eestlased siiski tublid ja need, kes on tublid, peavad praegu veel tublimad olema. Seepärast on väga vajalikud ka teaduslikud kontaktid, et igapäevane eluraskus võimust ei võtaks.»

Üle tunni kestnud jutuajamisest seadis intervjuu kokku

VARJE SOOTAK



HELVE KABUR

ÕNNITLEME!

Ametiühingukomitee



HERBERT LINDMÄE 60

20. oktoobril saab 60-aastaseks kriminaalõiguse ja -protsessi kateedri professor Herbert Lindmäe. Veerandsada aastat on ta õpetanud tulevastele juristidele kriminalistikat ning teinud seda tasemel, mis on võimaldanud lõpetanutel töötada ka kriminalistikaeksperdi või -spetsialistina. Peale kriminalistika üld- ja erikursuste on tudengid võinud temalt õppida veel sedagi, mis õppeprogrammides puudub — nõudlikkust, ausust ja objektiivsust. Tõdemus, et Herbert Lindmäe on õigusteaduskonna üks lugupeetavamaid õppejõude, ei ole juubeliartiklile omane sõnakõlks, vaid teaduskonnas üldlevinud ja tõestamist mittevajav arvamus.

Herbert Lindmäe koostatud õppekirjanduse tarbijate hulka ei kuulu mitte ainult eksamihirmus üliõpilased, tema õppevahenditele ja õpikutele peavad jahti ka tööga ülekoormatud uurijad. Viimasel ajal on juubilar avaldanud mitmeid uurimusi, mis käsitlevad stalinismi kuritegusid 1940.—1950. aastatel Eestis, stalinismivastast relvavõitlust ning Eesti okupeerimise ja annekteerimise õiguslikke aspekte. Seda tööd kroonis Eesti Kultuurifondi 1988. aasta preemia.

Praegu on Herbert Lindmäel lõpetamisel monograafia 1941. aasta suvesündmustest Tartumaal. Järgmised tööd on juba kavva võetud. Nende ja kõigi tulevaste ettevõtmiste jaoks juubilarile edu soovides

kolleegide nimel
JAAN SOOTAK

Konspekt. Oli, on ja jääb..?

Õppetöö ei ole ülikoolis vist ette kujutatav ilma konspektita. See on olnud üliõpilasele senini ja jääb ilmselt ka tulevikus suureks abimeheks. Vähemalt senikaua, kui puuduvad vajalikud ülevaatlikud, tervet õpitavat ainevalda haaravad õppevahendid.

✤

On vaieldud selle üle, kas konspekt on üliõpilasele kõlblik õppeabinõu, kas selle kasutamine on hea või halb. Teoreetiliselt võib ju asi olla nii või naa, kuid tegelikult kasutab konspekti enamik üliõpilasi iga päev. Niisiis on selle õppevahendi järele vajadus ja sellel on ilmselt oma kindlad põhjused.

Paljude ainete maht on niivõrd laiaulatuslik, et õppejõu ülesandeks jääb loenguil anda ainult selgitavaid näpunäiteid, täiendavaid seletusi ja juhatada üliõpilasi vajaliku kirjanduse juurde. Tihti tuleb aga seda kirjandust koguda mitmest erinevast allikast: raamatutest, ajakirjadest, brošüüridest. Hea, kui kogu vajalik materjal on kättesaadav, vahel on aga mõne raamatu eksemplaride arv piiratud. Mõnikord on Tartus vaid 4—5 eksemplari, mõnikord mitte ühtegi.

Nii läheb üliõpilasel palju aega ja energiat kaduma ainuüksi kirjanduse otsimisega. Ja alles siis, kui eespool kirjeldatud ettevalmistused tehtud ja vaevad nähtud, saab tudeng õppima asuda.

Kahtlemata tuleb abiks niisugune konspekt, kus selle koostaja on võtnud eespool kirjeldatud vaevad kasutajate eest enese kanda. Siis ei pruugi üliõpilane õppima asudes raisata enam aega kirjanduse otsimiseks ega sellest ülevaatliku õppematerjali koostamiseks. Tal on õpitavast ainest olemas kokkuvõte, samuti hädavajalik algmaterjal.

Arutame edasi: teadused täienevad pidevalt, tekivad uued õppeained. Sageli puudub neid aineid käsitlev kirjandus või on see vastupidi väga mahukas ja võõrkeelne. Sel juhul on suurem tähtsus õppejõu loenguil, sest need jäävad peaaegu ainsaks eksamiks valmistumise materjaliks. Ja seda materjali saab kätte ainult konspekteerides. Kuid kõik üliõpilased ei ole võrdväärselt võimelised õppejõu loenguid jälgima ja üles kirjutama. Ühed teevad seda kiiremini, teised aeglasemalt. Viimased ei suuda loomulikult kuigi täpselt ja üksikasjalikult konspekteerida.

Kui nüüd üliõpilane-kiirkirjutaja oma konspekti paljundab ja teistele edasi annab, on see vaid tervitatav nähtus. Nii saab ka üliõpilane, kes näiteks haige olnud, endale ülevaate loenguil kõneldust. Hoopis rohkem vajavad aga konspekti need üliõpilased, kes pidevalt töötavad ja ei saa seetõttu kõigil loenguil käia. Nende arv ei ole just väike.

✤

Kõik eespoolöeldu rääkis konspekti kasuks. Missugused on aga konspekti halvad küljed?

Esiteks võib konspektis olla vigu, see võib olla poolik ega vasta eksamil nõutavale materjalile. Mõlema osapoole (koostaja ja kasutaja) hea tahtmise juures muutuvad nimetatud puudused ebaoluliseks. Näiteks siis, kui võõrad nimed või võõrsõnad on kirja pandud nii, nagu konspekti koostaja kuulis õppejõudu neid loengul hääldavat. Viga jääb muidugi veaks, kuid eksamit ei tohiks see oluliselt mõjutada, sest enamik eksameid tehakse ju suuliselt.

Kui konspekt on koostatud hästi ja asjatundlikult ning sisaldab eksamiks vajaliku materjali, ei tohiks kellelgi olla midagi selle kasutamise vastu. Üldiselt ei pretendeeri konspekt kunagi ainsama ja põhjalikema õppevahendi kohale. See on üliõpilasele algallikas, mis annab ülevaate kogu õpitavast ainest ja eksamiks hädavajalikud teadmised ning mõisted. Edasine põhjalikum õppimine on juba lihtsam.

✤

Lõpetuseks leian, et kui õppejõud täidavad oma lubaduse ning annavad välja oma loengute kohta vastavad õppematerjalid, siis võib ka auväärse konspekti väljateenitud puhkusele saata.

Stud. med. ALAR SEPP



Edustuse taastamise komisjonis

Nagu oletada võis, ei toonud teisipäevaks väljakuulutatud avalik koosolek edustuse asjus kokku vihaseid üliõpilaste hulki. See oli vahest isegi kasuks edustuse taastamise komisjonile, kes sai kohe pühenduda konkreetsele tööle — Üliõpilaskonna Edustuse ajutise valimiseeskirja projekti läbiarutamisele.

Pikem arutelu tekkis kavandatava edustuse volituste suhtes. Kas erakorraliselt valitud edustuse volitused kestavad järgmise aasta aprillikuuni, mil korraldatakse korralised valimised, või ülejärgmise aasta aprillini? Üldiselt kalduti viimase poole, sest vaevalt kevadel aktiivsemaid üliõpilasi silmapiirile ilmub kui praegu.

Samuti vaieldi ka edustuse liikmete arvu ümber. Kas tudengite esindusorgan peaks olema kahekümne- või kolmekümneliikmeline, see selgub nädala lõpuks.

Räägiti ka valimiste korraldamisest. Kõige parem oleks need läbi viia ilmselt teadusraamatukogus. Seoses sellega kaaluti valimiskomisjoni tasustamise võimalusi.

Kõige senise järgi otsustades on ülikoolis välja kujunenud kindel grupp tudengeid, kes peavad auasjaks ülikooli pärast muret tunda. Enamik jääb kahjuks passiivseteks kaasanoogutajateks, kel pole sooja ega külma, mis tulevikus juhtub.

Hädaldajaid ja abipalujaid saab arvatavasti tulevase edustuse ukse taga aga olema küll ja küll.

MARGUS SANGLEPP



KÄÄRIB!!!

KIRJANDUS JA PIIBEL

Mõtted on nagu ringluses olev vesi.

Igatahes neid sajab ja sulab ja pole ühtki, kellesse nad ei puutuks. Kriit on valge. Ameeriklased armastavad golfi mängida. Natuke võib ikka valetada ka. Õilis on, kes end ohverdab idee nimel. Hea on raha omada. Mõelda tuleb seda, aga öelda teist.

Paljud sellised klišeed tulenevad kirjandusest, kultuurist, st. trükitud tekstist.

Üks raamat teise järel räägib kangelastest, kes ei olnud nõus ülekohtuga, hakkasid mässama ja lõpetasid õnnetult.

Kangelannad armusid, neid peteti ja nad leppisid üksilduse ja mälestustega. Või asusid end teostama isikliku elu arvelt.

*

Goldingu «Vaba langemist» lugedes võib kaduda eluisu. Inimene käib järele jätmata alla. Käib ja käib ja põhja ei ole.

Terve hulk abielurikkujaid ja sadiste käib nn. kirjandusmaastikel, mida hullemad, seda huvitavamad. Kuidas kirjanik nüüd SELLE sigaduse välja vabandab?

Ja niimoodi tervitab sind see raamaturiiuli seltskond: Onegin, Oblomov, Daimon, Dorian Grey, Don Juan ja Idioot.

Kõigi kümne käsu rikkumine. Alaväärsus. Hüljatus. Himud. Süngus. Melanhoolia. Naeruväärsus.

Natuke helgemad on lasteraamatud. Ent Tistou, Roheliste Sõrmedega Poiss on südamlik jõnglane, kes püüab lilledega kinni katta üksildust ja häda.

AGA TEGELIK ABI? Okey, kirjandusel on «ajaviite funktsioon» või «intellektuaalne», aga kas ta vastab küsimustele: Kas armastus on? Miks inimesed on hädas? Kuidas neid aidata? Kus on Jumal? Mitte r o o s e ei ole tarvis haavade peale, vaid palsamit.

Või suurmeeste elulood: mis sest, et oli hull, aga kui suurepärased pildid! Mida oleks maailm teinud ilma nendeta! Maailm oleks nendeta palju õnnelikum, võiks vabalt hingata.

♣

Ma olen täielik obskurant, ma ei usu Saatanat. Ta arvab, et kui saab tervel rahval mõtlemise kaudu a'ud pahupidi keerata, siis saab uskuma panna, et inimlikud kannatused on ilusad, kurjus loomulik ja kurb lõpp garanteeritud.

EI OLE!

Inimesele on antud meelevald valida, keda uskuda ja keda mitte, KELLE mõtteid lasta üldse oma südamesse sadada. Kui sinna on sattunud midagi mürgist, on tal meelevald seda sealt välja kihutada Jeesuse nimel.

Peab olema väga valiv, mida rääkida, ja valiv, mida kuulata. Need sõnad loovad meid. Meie suhtumist. Meie pilti enesest. On nakkavad. Mitte üksnes kirjanikud ja nende raamatud, vaid vaimsed väed, mis seisavad selle inimese selja taga. Ka pildid. Ajalehed. Tänavaklatš.

Mõtlemine on aine, mille ühik on sõna. Sõna on vaim. Vaim kehastub sõnas. On lootuse ja lootusetuse sõnu. Sõnu, mis toovad surma ja sõnu, mis toovad elu. Sellepärast tahaks pärast mõnd jutuajamist oksendada. Midagi oli valesti. Nagu masuuti oleks pakutud. Õhk on paks.

Psühhopaadist kirjaniku lugeja võib istuda sama psühhiaatri ukse taga, kus ta ise, kui juhtub elama samas linnas samal aastakümnel. Kui ta ei tea, mis on põhjus ja mida enese kaitseks ette võtta.

Vaimses maailmas ja kultuuris kehtivad väärtuskriteeriumid on lihtsalt erinevad. Kultuur ütleb, et sa võid olla paha inimene, aga hea teos kindlustab sulle kuulsuse ja vabandab kõik. Vaimses maailmas sellist kompromissi ei ole. Must on must ja valge on valge. Kirjanik ja tema isiklik elu ei seisa lahus. Kas tema sõnu võib usaldada? Missugusest südamest on need inspireeritud? On tal rahu Jumalaga? Vihkab ta korralikult kurja või teeb ainult näo ja naudib seda? Või teeb seda lihtsalt nõrgalt, humoristlikult?

Jah, ma kahtlustan, aga ma tahan olla kindel, mida ma söön, millist vett ma joon, missugune vihm mulle pähe sajab. Ei ole tegelikku «happy end'i» ilma Jumalata. Paljud õnnelikud lõpud raamatuis on kistud ega tulene sündmustikust. Ja suur segadus suhtumistes. Sellelt seisukohalt on õigus sellel, aga sellelt seisukohalt tollel tegelasel, aga võib-olla ei ole ükski neist õige. Või üks siiski on.

*

Jumalas on kõik lihtne ja selge.

Igale küsimusele on ühene vastus. Tõe ja vale lahutab Tema Sõna.

See on õige ja see on vale.

See teeb õigust ja see valetab.

Pole mingit kolmandat varianti. Keskmiselt õiget. Leiget tõde.

Ei tähenda, et negatiivne kangelane on õnnetu inimene, patt on patt ja ta peab parandama meelt. Sisenemia vabadusse, milleks Jumal ta on loonud. Peategelane tahab lõpetada eneseetapuga. Jama, jätta. Saatan,... jäta rahule see mõistus! Jumal tahab, et inimesed teaksid, mida nad peavad tegema keerulises situatsioonis. Maailmas, kultuuris, olukirjeldustes levinud variandid on: jõi ennast põhja, kaotas lootuse, jäi üksikuks, ei naeratanud enam kunagi, ajas end kuidagi püsti, kuid kibestus. See on vale.

Jumala sõna on kirjandusega riius.

Jumala sõna on Saatana tegudega riius.

Ta räägib alati lootust usu läbi. Kui sa oled haige, ütleb Sõna: on tervenemine; kui vilets: ole julge, sest ma olen sind kutsunud, mina armastan sind; kui kurb: rõõmusta, sest rõõm Issandas on sinu tugevus; seestunud: ka kurjad vaimud peavad nõtkutama põlvi minu nime ees ja minema välja; kui teinud valesti: võta vastu andestus, palu andeks ja saa; kui vaene: mina täidan kõik su vajadused Jeesuses Kristuses.

Inimesed nii ei räägi. Ajalehed ka mitte. Ainult Jumal ja seda ma tõesti usun. Sa ütled võib-olla, et ma ei oska enam hinnata kahtluste rafineeritust ja et mul on kõvasti ajusid loputatud.

Tänu Jumalale kohe täiesti põhjalikult, sest suudan lõppude lõpuks rahulikult usaldada, mida Piibel kirjutab:

«Kui kellelgi on janu, see tulgu minu juurde ja joogu! Kes usub minusse nagu kiri ütleb, selle ihust peavad voolama elava vee jõed.» Jeesus oli Sõna. Sõ-na, mis oli Jumala juures.

Ja Johannes on üks väärt kirjanik. Ta ei olnud oma evangeeliumi kirjutades inspireeritud selle maailma vaimust.

TIINA EIER



Lõpuks ometi!

● Matemaatikuil oma üliõpilaskond! ●

Nüüd on see siis juhtunud. Matemaatikaüliõpilased on saanud endale kaua oodatud esindusorgani. Kuidas siis?

16. oktoober kell 16.15. Vanemuise tn. 46 õppehoone ringauditooriumi on kogunenud hulk tõsiseid väga kontsentreeritud ilmega matemaatikaüliõpilasi. On tunda, et sündimas on midagi ajaloolist. Kell 16.17 kuulutatakse koosolek avatuks. Järgneb ettekanne, hiljem arutelu. Kohalolijate pinevatest nägudest võib välja lugeda ühte — nüüd peab see juhtuma. Kell 17.06 on ajalooline otsus sündinud. Ühehäälselt on vastu võetud **Tartu Ülikooli matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna põhikiri.**

Kõik järgnev on juba nagu muinasjutus pärast kurja elimineerimist (õnnelik prints võtab naiseks imekauni kuningatütre ja üheskoos asutakse rõõmsaid alamaid helge homse poole juhatama, vastu üleüldisele õitsengule). Operatiivselt valitakse tarvilikud ametimehed.

Matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna juht on ENO TÕNISSON (mat. IV k.).

Eestseisus:

AIN ALABERT, rak.-mat. IV k.
MARTI AMBRE, mat. III k.
ANNELI BACHAUS, mat. IV k.
TARMO KOLL, mat. IV k.
MARGIT MULDMA, mat. I k.
AIN TÕNISSON, mat. II k.
HILLAR UUDEVALD, mat. III k.
REIN VARBLANE, rak.-mat. I k.

Mis veel:

Püsti tõuseb dekaan Ivar-Igor Saarniit ja soovib vastvalitud eestseisusele edu.

MARTI AMBRE

Akadeemiline Keemia Selts

See selts tegutses Tartu Ülikooli juures 1923. aastast kuni sulgemiseni 1940 nõukogude võimu poolt. Tänaseks on tekkinud mõningatel keemiaosakonna üliõpilastel ja õppejõududel mõte taaselustada selle akadeemilise seltsi tegevust, kelle eesmärgiks oli (ja saaks ka nüüd) «ühendada kõiki keemia alal töötavaid ning keemiast huvitatud akadeemia kodanikke, kaasa aidata nende igakülgsele teaduselisele arendamisele keemia alal, ning eriti oma liikmete keskel, kui ka laiemais ringkonnis huvi äratada meie kodumaa tähtsamate keemia töösstusliste küsimuste vastu».

AKS ei ühendanud mitte ainult keemikuid, vaid sinna kuulus ka muude erialade esindajaid: bioloog prof. Hugo Kaho (TÜ rektor), arst prof. Elise Käer-Kingisepp, füüsik dr. Harald Perlitz jpt. Peale õppejõudude ja üliõpilaste kuulus seltsi palju ülikooli vilistlasi, kes töötasid nii riigiasutustes, koolides kui ka tööstuses (nad moodustasid umbes 50% liikmeskonnast).

Praegu ühendab eesti keemikuid Eesti Keemia Selts (iseseisva Eesti Vabariigi päevil Eesti Keemikute Selts), kuna aga vanal heal iseseisvusajal saadi omavahel väga hästi läbi, ei tohiks see olla takistuseks AKS-i tekkimisele. Koos kuuluti Union Internationale de la Chemic'sse, korraldati Eesti keemikute päeva (paarisarvulised AKS, paaritud EKS).

Sellise seltsi teke võimaldaks ka keemiaosakonnas üliõpilaste ja õppejõudude vahel rohkem horisontaal- kui vertikaalsidemete teket.

Millega tegeles AKS? Põhitöö toimus komisjonide kaudu. Olid ajaloo-, muuseumi-, keemia-alase kutsehariduse, keemikute kutseõiguste, oskussõnade, keemia-alase kodu-uurimise komisjon. Nende nimedki ütlevad ära tegevussuuna.

* * *

Kes soovib Akadeemilisest Keemia Seltsist rohkem teada saada ning võib-olla ka ühineda, tulgu **teisipäeval, 23. oktoobril keemiahoonesse Jakobi 14/16 kl. 16 aud. 320.** Toimub ettekandekoosolek, kus *stud. chem.* Andres Rekker annab ülevaate AKS-i ajaloost. On oodata teisigi sõnavõtte.

ANDRES REKKER

KÄÄRIB!!!

Kompensatsioon!

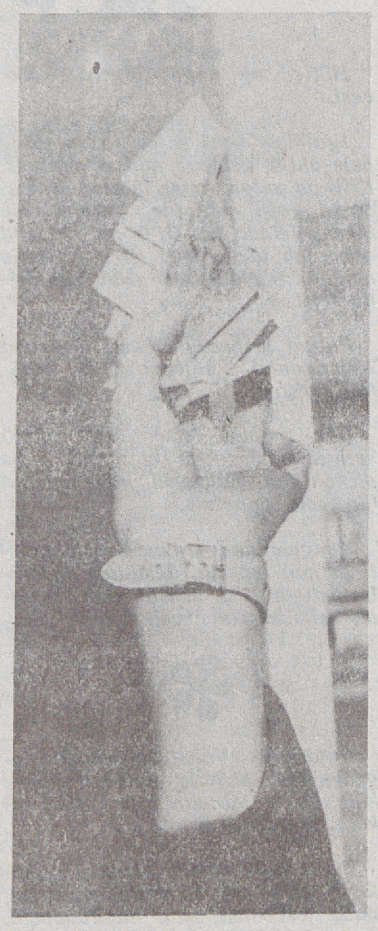

● REKTORI KÄSKKIRI ●

Vastavalt EV määruse nr. 197 27. 09. 1990. a. «Liha-, piima-, kala-, teraviljatoodete riiklike dotatsioonide kaotamisest ja sellest tuleneva hinnatõusu kompenseerimisest elanikele» rakendamise juhendile määran Tartu Ülikoolis kompensatsiooni saavate lastevanemate ja laste nimekirjade eest vastutavaks isikuks **vanemraamatupidaja Laine Aaviksoo.**

Algnimekirjad koostada teaduskondades dekaani poolt määratud töötajal (nimi ja tel. nr. teatada L. Aaviksoole tel. 3 52 62), osakondades osakonna juhatajal ning esitada L. Aaviksoole hiljemalt **24. oktoobriks** järgmiste andmetega: **lapse ees- ja perekonnanimi, sünniaasta, koolieelne lasteasutus või õppeasutus, kus laps käib (õppijatel näidata klass või kursus).**

Kuni 16 aasta vanuste laste nimekirja lülitamiseks piisab andmetest vanema passis. Üle 16 a. vanuste õppurite puhul tuleb nimekirja lülitamiseks ette näidata kehtiv õpilaspilet (mille kohta nimekirja koostaja teeb märkme märkuste lahtrisse) või tõendi vastavast õppeasutusest (lisatakse nimekirjale). Esitatud andmete õigsust kinnitab lapsevanem oma allkirjaga. Lisada allakirjutaja nimi.

Reeglina esitab andmed lapse ema.

Kui kompensatsiooni taotlejaks on erandina **isa**, tuleb tal esitada tõend lapse ema mittetöötamise kohta või tema tööraamat.

Kui kompensatsiooni taotleb **lapse hooldaja**, siis tuleb tal esitada dokument lapse hooldamise kohta.

Nimekiri lapsehoolduspuhkusel viibivate emade kohta töötajate osas koostada kaadriosakonna juhatajal **A. Liivakul.**

Esitatud algnimekirjade alusel koostada L. Aaviksool koondnimekiri ning esitada rektorile allakirjutamiseks **31. novembriks.**

Konsultatsiooni annab ülikooli kollektiivi liikmetele ülikooli juriskonsult Reet Kalliver tel. 3 51 29.

6000 ja 16000

On tuntud tõik, et Tartus tuleb uudiskirjanduse soetamiseks rohkem vaeva näha kui mõnes muus Eestimaa paigas. Õppureid ja muidu kirjandushuvilisi on meie linnas palju ning raamatudefitsiit näiksegi olevat pigem veel üks Tartu vaimu kasuks kõnelev argument.

Et meie (pseudo)äriajastu vaim pidevalt nn. bisnisele alla jääma kipub, siis polegi selles tegelikult midagi imelikku, et maad võtab totaalne ärivaim. Kurioosseks kisub asi aga siis, kui tõepoolest **kõigega** *äritsema hakatakse, kui ärivaimust saab vaimu äri. Näiteid leiab kütlaga, üks väiksemaid on* **Kalju Lepiku ulatuslik valikkogu «Rukkilille murdmise laul».**

Raamatu trükiarv (6000) paneb järjekordselt õlgu kehitama ja lihtsalt ohkama. Võrdluseks: Rudolf Rimmeli «Usutunnistust» ilmus 16 000 (?!) eksemplari. Ometi on kõigile, kes eesti luulega vähegi kursis, selge, missuguse suurusega on tegemist Lepiku näol. Pealegi võib «Rukkilille murdmise laulu» pidada Kalju Lepiku esimeseks sünnimaal trükitud raamatuks, kui mitte arvestada kunagist Endel Sõgla koostatud 2-kopikalist vihukest «Sina oled kuusik ja mina lepik». Jabura kirjastamispoliitika tulemusena müüdi näiteks «Anne raamatus» Lepikut vaid kirjanikele. Mujalegi olevat seda saabunud vaid mini-minimaalselt, kui üldse saabuski.

Kus viga näed laita, seal tule ja aita! Ärimees tulebki, sõidab nullkaheksaga raamatupoe ette ja hakkab kaupa vastu võtma. Kõik on õige, kaupluse uksel ripub silt «Kauba vastuvõtt» ja pole just märgitud ka, millises suunas nimetatud tegevus käima peaks. Värskelt trükikojast tulnud Lepik ja küllap veel mõned värskemad üllitised rändavadki teadmata suunas. Et x aja pärast mitmekordse hinnaga, võimalik, et valuuta eest, jälle kenasti müüki tulla. Tõenäolisem tundub aga, et «Rukkilille murdmise laul» pannakse «ärireisil» taskuraha teenima.

Ei meil pole kerge kellelgi...

ANTI LÄÄTS
TÕNU TENDER

info · info · info

VENIA LEGENDI

NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedri dotsendi kt. **Mati Lauri** *venia legendi* loeng teemal «Seisused Baltikumis 18. sajandil» toimub kolmapäeval, 7. novembril kl. 14.15 Tähe tn. 4 õppehoones, aud. 258.

* * *

31. oktoobril kl. 14.15 toimub Tähe tn. õppehoone aud. 258 NSV Liidu rahvaste ajaloo kateedri dotsendi kt. **Villu Tamuli** *venia legendi* loeng «Olukord Venemaa kõrgemas hariduses XIX sajandi esimesel veerandil ja professorite instituudi asutamine Tartu ülikooli juurde.»

TARTU RAHULEPINGU 70 AASTAT

Laupäeval, 20. oktoobril korraldavad TÜ Ajaloomuuseumis selleteemalise teaduskonverentsi Eesti Ingerisoomlaste Liit, Eesti Üliõpilaste Selts, Elias Lönnroti Selts, Tartu Soome Ühing ja Tartu Ülikool.

Ettekannetega esinevad Elias Lönnroti Seltsi esimees dots. T. KULDSEPP, Soome Vabariigi Välisministeeriumi poliitilise osakonna juhataja J. BLOMBERG, TÜ dots. K. JAANSON ja Helsinki Ülikooli dots. S. ZETTERBERG.

Kl. 13—13.30 toimub samas **pressikonverents** ning kl. 14—14.30 avatakse EÜS-i maja ees **mälestuskivi.**

TARTU KODU-UURIMISPÄEV

on **esmaspäeval, 22. oktoobril kl. 13.15 TÜ nõukogu saalis.** Kavas on 3 ettekannet: **L. Raidi** «EKP KK *contra* Hans Kruus aastail 1949—1962»; **T. Rosenbergi** «v. Liphartid mõisnikena»; **P. Parvitsa** «Välismaalased Tartus 18. saj. lõpul ja 19. saj. esimesel poolel».

ÜLIKOOLI PUHKPILLIORKESTER

saab kokku neljapäeval, 25. oktoobril kl. 19 TÜ klubis.

Ootame uusi orkestrante!

KULTUURIKATEEDER

«MAAILMA KUNST»

Algab loengusari maailma ja eesti kunsti ajaloost. Lektorid on põhiliselt Tartu Kunstimuuseumi töötajad.

Esimene tsükkel tutvustab ajastute ja stiilide kaupa maailma kunsti alates Vana-Kreekast ja lõpetades lääne 80-ndate aastate kunstiga. Teises, eesti kunsti tsüklis antakse ülevaade Eesti keskaegsest kunstist ja arhitektuurist kuni kõige viimase aja suundumusteni meie kunstipildis.

Kokku on kahes tsüklis 24 loengut. Esimese tsükli loengud algavad **1. novembrist kl. 16—18 peahoones aud. 135.**

EETIKAKURSUS

Kultuurikateeder kuulutab välja eetikakursuse, millega alustatakse **24. oktoobril kl. 16 raamatukogus ruum 321.**

Eelregistreerimine toimub esmaspäevast reedeni kl. 9—13 kultuurikateedri muusikakabinetis.

Lektor on dots. Siina Lepik.



KORP! «SAKALA»

Täna, 19. oktoobril toimub kl. 21 korp! «Sakala» majas (Veski 69) külalisõhtu. Oodatud on kõik meestesoost meesüliõpilased, kes soovivad ühineda korp! «Sakalaga».

Eestseisus

Udo-Rein Okk. Materiaal-tehnilise varustamise organiseerimine ja planeerimine rahvamajanduses. Tartu 1990, 300 eks., 68 lk., 15 kop.

Seedeelundid. Metoodilisi materjale üliõpilaste iseseisvaks tööks sisehaiguste propedeutikas. Jaan Riiv, Elmut Laane. Tartu 1990, 500 eks., 48 lk., 55 kop.

Ravimite biotransformatsioon ja seda mõjustavad tegurid. Metoodiline abimaterjal arstiteaduskonna farmaatsia osakonna III ja IV kursuse üliõpilastele. Margareete Otter, Raivo Kask. Tartu 1990, 500 eks., 112 lk., 20 kop.

Töökaitseõppetöö metoodikajuhend. V. Ritslaid. Tartu 1990, 200 eks., 60 lk., 10 kop.

Laskespordi teoreetilised alused ja tehnilised vahendid. Õppemetoodiline vahend kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Hanno Selg. Tartu 1990, 300 eks., 60 lk., 10 kop.

Programmeerimiskeele C standardfunktsioonide teek. Programm kõigile. T. Kelder, Ü. Kaasik. Tartu 1990, 200 eks., 96 lk., 15 kop.

Selgrootute loomade süsteem. Abiks selgrootute zooloogia õppijaile. M. Martin. Tartu 1990, 200 eks., 40 lk., rbl. 0.45.



ESMAKURSUSLASTE PIDULIK ÕHTU

Reedel, 19. oktoobril kl. 20.

* huvitavat nii silmale kui kõrvale,
* võimalus tantsida mitmes saalis ja mitmes stiilis,
* avatud baar.

* * *

Laupäeval, 20. oktoobril ja pühapäeval, 21. oktoobril kl. 21.

VIHMASE SÜGISÕHTU DISKOD

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Teisipäeval, 23. oktoobril kl. 20

VIDEOSALONG.

JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

Ansamblid «FIX» ja «KYRIA» (Rootsist)

26. oktoobril kl. 21 Ülikooli klubis.

Uusi trükiseid

Organic Reactivity. Vol. XXVI. ISSUE 3(95)—4(96). July-December 1989. Tartu 1990, 350 eks., 116 lk., rbl. 1.30.

TÜ toimetised. Vihik 879. Žanri ja kujundi poeetika. Studia metrica et poetica. Tartu 1990, 500 eks., 108 lk., rbl. 1.50.

TÜ toimetised. Vihik 880. Studies on aerosols and high frequency discharges. Ionization, aerosols, electrometry. Tartu 1990, 650 eks., 132 lk., rbl. 1.50.

Abimaterjale eesti viipekeele omandamiseks. Regina Toom. Tartu 1990, 1000 eks., 48 lk., rbl. 2.

Professor Henrik Koppeli kirjatööde, Tartu Ülikooli otorinolarüngoloogia kateedri ning kõrva-nina-kurgukliiniku teadustööde bibliograafia. Tartu 1990, 150 eks., 196 lk., rbl. 2.20.

Tartu Riiklik Ülikool. Bibliograafia 1983/2. Tartu 1990, 300 eks., 220 lk., 55 kop.

Nägemise tervishoiu laboratoorium 1975—1990. Teaduslike tööde kogumik ja bibliograafia. Tartu 1990, 500 eks., 116 lk., rbl. 1.30.

J. Riiv. Südame ja veresoonkonna funktsionaalne diagnostika. Kardiovaskulaarse süsteemi haigused. Teine, täiendatud trükk. Õppevahend arstiteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1990, 550 eks., 60 lk., 10 kop.

J. Riiv. Südame ja veresoonkonna instrumentaalne diagnostika. Sisehaiguste diagnostika alused V. Teine, täiendatud trükk. Õppevahend arstiteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1990, 550 eks., 52 lk., 10 kop.

Kalle Nigola. Prokuratuur NSV Liidus. Õppevahend õigusteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1990, 450 eks., 76 lk., 15 kop.

Olaf Klaassen. Aasia ja Aafrika 1918—1945 ning kontaktid Eestiga. Esimene jagu. Sissejuhatus, Afganistan, Alžeeria, Birma, Egiptus, Etioopia, Filipiinid, Hiina, India. Tartu 1990, 300 eks., 152 lk., 30 kop.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3295. Tiraaž 3500.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 29 (1614)
REEDE,
26. OKTOOBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

Täna nõukogus lk. 2

VALITSUSE VEERG

23. OKTOOBRIL

● **Pedagoogika kateedri juhataja Mati Salundi tutvustas tulevase Pedagoogika Instituudi põhikirja projekti.** Tekkis väga elav mõttevahetus. Leiti, et instituudi loomist on teaduskondadega vähe koordineeritud. Arvati, et pedagoogide ettevalmistamise ümberkorraldamise võiks lahendada näiteks eraldi teaduskonna loomisega. Valitsus otsustas küsimuse arutamise edasi lükata TÜ nõukogu novembrikuu koosolekule.

● **TÜ iga-aastast tähtpäeva otsustati tähistada 1. detsembril.** Teisi põhitähtpäevi (ülikooli rajamine 1632. aastal, taasasutamine 1802. aastal jt.) märgitakse ainult ümmarguse arvu puhul. 1. detsembri tähistamine kandub rohkem teaduskondadesse. Rektor moodustab tähtpäevakomisjoni, TÜ nõukogu valib audoktorid.

● **TÜ Üliõpilaskonna Edustuse valimise komisjon esitas tutvumiseks edustuse valimise projekti.** Seda arutatakse täna nõukogus (vt. 4. lk.).

● **1. jaanuarist otsustati sulgeda auto-motokabinet.** Sõlmitakse leping ALMAVÜga ja teaduskondade vahendusel makstakse mõnedele sõiduõppijaile kompensatsiooni.

● **TÜ detsembrikuu nõukogu jaoks valmistab vastav komisjon ette õppe- ja teadustöö edasise korralduse küsimust.** Praegu leiab 9st teaduskonnast 7, et laborid peaksid olema liidetud lähedaste kateedritega ja alluma teaduskondadele.

Eksmatrikuleerimine peaks toimuma ikkagi rektoraadi kaudu.

Oma teaduskonna rahalisi vahendeid peaks teadma ja loomulikult ka kasutama teaduskond ise.

Selle küsimuse kokkuvõtteks arvas rektor ja valitsus toetas teda, et peamiseks allüksuseks jääb ülikoolis ikkagi **teaduskond**, teised allüksused olgu teaduskonna juures või kuulugu selle koosseisu.

Detsembrikuu nõukogu ajaks valmib ka teaduskonna tüüppõhikiri.

● **Vastuvõtueeskirjade kohta tulnud arvamusi tutvustas prorektor prof. Heino Siigur.**

Teaduskonnad soovitavad vähendada sisseastumiseksameid (va. arsliteaduskond), ära jätta kirjandi, mille asemel võiksid üliõpilaskandidaadid kirjutada näiteks essee tulevasest erialast vm, teha teste jne. Samuti tõstatati küsimus, kas on vaja kohe vastu võtta eriharudesse, võiks ju üldiselt teaduskonda, jagunemine toimuks hiljem.

Vastuvõtueeskirjade kohta arvasid dekaanid, et TÜ nõukogu peaks kinnitama kõigile teaduskondadele ühesugused eeskirjad, kuid teatud nüansid võiksid jääda teaduskondade endi otsustada, see vastab ka põhikirjale.

Dekaanidele tehti ettepanek mõelda ka riigieksamite arvu vähendamisele. Lõpetajad võiksid teha diplomitöö ning eriala kompleksekseksami. Need küsimused jäid dekaanidele kaheks nädalaks järelemõtlemiseks.

● **Õppeprorektori asetäitja Valter Haamer tutvustas järgmise aasta vastuvõtu andmeid** (vastu võetakse 32 inimest rohkem kui tänavu). Kerkis küsimus, kas meie vastuvõtt pole praegu liiga suur, arvestades edaspidist suunamata jätmist.

● **Teadussekretär Veera Ant tutvustas TÜ põhikirja uut lisamäärust õppejõu kohale valimise korra kohta.** Enam ei ole üliõpilaste küsitlus kohustuslik. Selle vajalikkuse otsustab teaduskonna nõukogu, samuti selle, kas kasutatakse uut või käibel olevat küsimustikku.

Lisamääruses on ka niisugune punkt: «Teaduskondade nõukogudel on õigus kehtestada konkursist osavõtjaile täiendavaid nõudmisi, mille täitmise tulemused vaatab läbi kateedri koosolek kandidatuuri arutamisel (prooviloeng, teadustööde retsenseerimine vm.)». Lisamäärus kiideti heaks ja otsustati esitada kinnitamiseks TÜ nõukogule.

NB! 15. novembriks palutakse esitada TÜ audoktori kandidaadid koos põhjendustega, et audoktoreid saaks valida TÜ 30. novembri koosolekul.

Ülikooli aupäevast

Elustumas on üks ülikooli auväärsemaid traditsioone — ülikooli aupäeva tähistamine iga aasta 1. detsembril. Sellise otsuse võttis vastu ülikooli valitsus teisipäeval.

See on tore uudis, mis aga toob kaasa terve paki küsimusi: kes, kus, millal, mismoodi? Juubelite puhul on lihtsam — rektori käskkirjaga moodustatakse komisjon(id) ja ettevalmistustöö võib alata. Iga-aastase aupäeva-tähtpäeva-aastapäeva (ei varja, et mulle meeldib aupäeva nimetus, siis ei lähe segamini muude tähtpäevadega!) tähistamine muutub kindla koosseisuga komisjonile koormavaks ja tekitab ka stambi. Seetõttu peab allakirjutanu otstarbekaks, et ülikooli aupäeva võiks igal aastal ette valmistada üks teaduskond.

Võiks taaselustada ka selle tähtpäevaga seotud **traditsioonid** Eesti Vabariigi ajast: **aktus akadeemilise loenguga (trükis), audoktorite valimine ja promoveerimine, jumalateenistus, üliõpilaste auhinnatööde kokkuvõtted ja uute teemade väljakuulutamine, ülikooli kollektiivi ball või koosviibimine, memoriaaltalitused kalmistutel.** Muu võiks lisanduda teaduskonna eripärana.

Üliõpilasorganisatsioonid korraldavad oma üritused vastavalt nende traditsioonidele, aga ka siin tuleb koostöö ainult kasuks nagu eelmise aasta ümmargune tähtpäev näitas. Ümmarguste juubelite puhul (200 aastat taasavamisest 2002. aastal, 375 aastat avamisest 2007. aastal jne.) aga **moodustada üleülikoolilised komisjonid. Esimese korraldajana** võiks ollagi ajalooteaduskond, kes vanade traditsioonide elustamisel saab olla professionaalne.

On veel üks küsimus — mis saab **ülikooli medalist?** Kas selle väljaandmist jätkatakse ja kui, siis — kus, millal, kuidas?

Ülikooli aupäev on uuenevas ülikoolis mitmete aktuste asemel ülikooli kollektiivi ühendavaks, kõige tähtsamaks ja oodatumaks päevaks. See ei asenda ega välista teaduskondade päevi nagu seda igal aastal on arstiteaduskonna päev, ja nende traditsioone. Ajaleht on mõttevahetuseks valmis, head ideed, mõtteavaldused on alati teretulnud!

MILVI HIRVLAANE



FILIAE PATRIAE 1920—1990

● Loe ja vaata lk. 3.



President on tagasi!

Pühapäeval saatsid oma auvilistlast Konstantin Pätsi viimsesse rahupaika korp! «Fraternitas Estica» liikmed. Metsakalmistul luges järelhüüde esimees VALLO NUUST:

Kindlasti on *frater esticus*'te seas auväärsemaid, kel täna siin meie kõigi nimel enam oleks õigust Sinuga hüvasti jätta. Saatuse tahtel teen seda mina.

Liiga palju eestlasi on pidanud aegade vältel võõrsil siit maisest elust lahkuma. Meid on pillutatud siia ja sinna, itta ja lääne. Külap kõige enam ohvreid on nõudnud Sarmaatia lagendikelt katkuna tulvav punane pimedus. Ometi me näeme, kuivõrd visa on see väike rahvas siin paesel maal. Meid on küüditatud, tapetud, piinatud — aga me kestame ja tuleme siia tagasi.

Meie kõigi südameis on valu oma vaevatud rahva pärast. Meid, *frater esticus*'i, seob Sinuga lisaks meie Eesti isamaale veel korporatiivse vendluse aade.

Oleme täna tulnud siia, et sängitada kodumulda Sinu, meie auvilistlase põrm. Olen kindel, et Sinu hing on praegu siin, Metsakalmistu mändide all, ja Sa näed, kuivõrd paljud sinu rahvast on tulnud Sind saatma. Sinu paljukannatanud hing on lõpuks rahumaale jõudmas.

Luba, et annan Sulle kaasa meie kõigi ühise soovi — armas vend, austatud president, puhka rahus, Sa oled jälle kodus.

● **OLAVI PAIDE ja TIIT VEERMÄE (ETA) fotod**

Uus õpetamise süsteem matemaatika-teaduskonnas

Põhjus, miks matemaatikateaduskonnas oli vaja õppetöö ümber korraldada, oli sama, mis mujalgi: vanade õppeplaanide ülekoormatus, jäikus ja sobimatus Eesti oludes. Uute õppeplaanide ja õppetöö korralduse põhimõtete väljatöötamisele kulus eelmine õppeaasta. Alates käesolevast semestrist õpib uute õppeplaanide järgi matemaatikateaduskonna kolm esimest kursust.

* * *

Õppeaeg matemaatikateaduskonnas on 5—6 aastat. Hariduse omandamisel tuleb läbida kolm etappi: **baasharidus** (4 semestrit), **erialaharidus** (4 semestrit), **süvaharidus** (2—4 semestrit).

* * *

Baashariduse õppeplaan on kõigile ühine ja kohustuslik. Peale matemaatika üldainete (nende nädalakoormus on 18 tundi) kuuluvad sinna veel üliõpilaste matemaatikataseme ühtlustamiseks ette nähtud matemaatika proseminar ja keeled. Viimati mainitud aineid on võimalik vajalikul tasemel omandada ka keskkoolis õppimise ajal. Arvestuse või eksami võib siis sooritada kohe pärast ülikooli astumist.

* * *

Erialahariduse etapist alates toimub õppetöö ainesüsteemis, kus üliõpilasel tuleb koostada endale sobiv õppeplaan ise. See eeldab punktisüsteemi sisseviimist ainete mahu hindamiseks. Euroopas levinud süsteem — 1 punkt = 40 tundi tööd — oli meile esialgu harjumatu. Seetõttu eeldasime, et vähemalt kõigis matemaatilistes ainetes on auditoorse ja iseseisva töö vahekord enam-vähem ühesugune: 17—18 tunnile tööle auditooriumis peaks lisanduma niisama palju või veidi rohkem tunde üliõpilase iseseisvat tööd. Sellise eelduse korral võrdub semestris aine eest antav punktide arv selle aine nädalatundide arvuga. Üleminek üldlevinud punktisüsteemile võib toimuda hiljem, kui oleme ainesüsteemiga harjunud. Õppetöö kvaliteedi hindamises esialgu midagi muudetud pole.

Üliõpilasel tuleb 5.—8. semestri jooksul koguda 72 punkti (keskmiselt 18 punkti semestris), 9. semestril peab lisanduma veel 9 punkti. Praegu pole punktisüsteemiga haaratud ühiskonnateadused ja kursusetööd, nende kohta kehtivad eraldi reeglid.

Põhilisteks elukutseteks, mida tullakse matemaatikateaduskonda õppima, on **matemaatikaõpetaja ja matemaatik-programmeerija.** Kuid matemaatikateaduskonnas on võimalik saada sügavam ettevalmistus veel mitmes matemaatika valdkonnas.

Erialahariduse raamides õpetatavad ained on jaotatud nendele valdkondadele (erialadele) vastavatesse ainetsüklitesse. On koostatud matemaatika õpetamise ainetsükkel, informaatika ja arvutiteaduse ainetsükkel, matemaatilise statistika ja tõenäosusteooria ainetsükkel jt. Eraldi tsüklisse on koondatud matemaatika üldained, mis ei mahtunud baashariduse õppeplaani. Iga ainetsükkel sisaldab nii vastava eriala jaoks kohustuslikke kui ka valikaineid. Õppeaine võib kuuluda mitmesse ainetsüklisse. Näiteks iga eriala jaoks kohustuslikud üldained on alati lülitatud ka vastavasse erialaainete tsüklisse.

Spetsialiseerumine algabki eriala ainetsükli valimisega üliõpilase poolt. Peale nö. põhieriala võib üliõpilane valida ka lisaeriala. Tulevased matemaatikaõpetajad võivad lisaerialaks valida ka muuseas **füüsika** õpetamise. Vastava ainetsükli on koostanud üldfüüsika kateeder. Selle tsükli aineid hakkavad õpetama füüsika õppejõud.

Valinud soovitud eriala ainetsükli, koostab üliõpilane endale õppeplaani. Teaduskonnapoolsed kitsendused selle koostamisel peavad tagama eelkõige hariduse mitmekülgsuse: vähemalt 24 punkti peab koguma väljastpoolt põhieriala, vähemalt 24 punkti peab koguma matemaatika üldainete tsüklist (siin lähevad arvesse ka eriala ainetsüklisse kuuluvad üldained). Kuni 8 punkti ulatuses on üliõpilane täiesti vaba (võib valida aineid ka väljastpoolt matemaatikateaduskonda).

* * *

Süvahariduse etapil (reeglina 9.—10. semester) korraldab õppetööd eriala kateeder. Üliõpilane võib lõpetada riigieksamiga erialal või diplomitöö (ka magistritöö) kaitsmisega. Vajaduse korral võib õppeaega pikendada 1—2 semestri võrra.

* * *

Õppetöö sellise korralduse juures pole vajalik kursuste süsteem. Küll on siiski otstarbekas täpselt fikseerida, mitu semestrit on üliõpilane lõpetanud. Näiteks loeme, et üliõpilane on lõpetanud 5. semestri, kui ta on omandanud baashariduse ja kogunud 14 punkti, lõpetanud 6. semestri, kui ta on pärast baashariduse etappi kogunud 32 punkti, kaitsnud ühe kursusetöö, sooritanud 2 keeleeksamit jne. Semestri lõpetanud üliõpilasel on õigus pretendeerida stipendiumile järgmisel semestril (olenemata ajast, mis ta on kulutanud selle semestri lõpetamiseks). Stipendium määratakse nende eksamite ja hindeliste arvestuste põhjal, mida pole arvestatud varasemate semestrite lõpetamisel.

* * *

Uus õppekorraldus näeb ette eksamisessioone, kuid võimaldab üliõpilasel piirduda sessioonil eksamite selle miinimumiga, mis garanteerib semestri lõpetamise. Ülejäänud (selle semestri jaoks üleplaanilistes) ainetes võib eksameid ja arvestusi sooritada ka hiljem ning arvestada neid järgmise semestri jooksul tehtud töö sisse. Kui aga eksam ebaõnnestub (näiteks kui hinne on vaid rahuldav), siis on põhimõtteliselt võimalik selline ainet edaspidi üldse mitte arvesse võtta, jättes ta õppeplaanivälisteks. Üleplaaniliste ainete hinded ei mõju stipendiumile ega lohiks takistada ülikooli lõpetamist *cum laude*.

Uue õppekorralduse juurutamine on alanud, see nõuab veel palju vaeva. Arvatavasti tuleb nii mõndagi täiendada, koguni ümber teha. Tehtud on vaid esimene samm.

Dots. IVAR SAARNIIT,
matemaatikateaduskonna dekaan

TÄNA

hommikupoolikul arutatakse TÜ nõukogus teiste küsimuste seas ka:

- **matemaatikateaduskonna õppetöö uuendusi,**
- **Edustuse valimise põhikirja projekti,**
- **välissuhteid.**

Et «UT» jõuab müügile juba hommikul, pakume neid teemasid eelnevalt lugeda 2. ja 4. leheküljel.



Väliskoostöö! Mis? Kus? Millal?

Oli aasta 1987, kui tollane Tartu Riikliku Ülikooli rektor prof. A. Koop ja Turu Ülikooli rektor prof. A. Schneinin kirjutasid alla koostöölepingule teadustöö ja üliõpilasvahetuse alal kahe ülikooli vahel. Tartu Ülikoolile oli see esimeseks otselepinguks (ilma liidulise ametkonna vahenduseta) välisorganisatsiooniga nõukogude ajal.

Sama aasta eelviimase päeva üleliiduline määrus avas ametlikult otsekoostöö võimalused sotsialismimaadega. Seda esmajärjekorras kaks aastat tagasi alanud VMN-liikmesmaade teaduslik-tehnilise progressi programmis osalevatele kõrgkoolidele, teadusasutustele, ettevõtetele, hiljem ka neile, kes ametlikult programmi arvatud ei olnud.

* * *

TÜ-s olid esimeste selliste nn. teemalepingute sõlmijad dots. T. Jürimäe kehakultuuriteaduskonnast (Karli Ülikooliga Prahas), meie hulgast lahkunud prof. U. Palm keemiaosakonnast (Bulgaaria TA Elektrokeemiliste Vooluallikate Kesklaboratooriumiga), prof. T. Frey ökosüsteemide laborist (Poola TA Botaanika Instituudiga), prof. L. Allikmets arstiteaduskonnast (Lublini Meditsiiniakadeemiaga Poolas). Kasutades head võimalust, sõlmiti 1988. aastal ülikoolis 11 sellist otselepingut konkreetseteks teadusuuringuteks sotsialismimaade kõrgkoolidega.

Kui lepingu sõlmimisel kapitalismimaa Turu Ülikooliga tuli ülikooli juhtkonnal trotsida veel paljusid tolle aja keelde-käske, siis järgmisel aastal võimalused mõnevõrra lahenesid. 1988. aasta sügis tõi lisaks teemalepingutele meile veel kolm uut nn. üldlepingupartnerit — Sofia, Uppsala ja Kuopio Ülikooli. Üldleping on leping koostööks praktiliselt igal alal — teaduses, õppetöös, kultuuris, üliõpilasvahetuses.

* * *

Käesolevaks ajaks on TÜ sõlminud 57 mitmesugusel tasandil ja staatuses väliskoostöölepingut. See arv on aukartust äratav. Arv arvuks, kuid igat lepingut saab hinnata siiski vaid tema toime efektiivsuse järgi.

Kuna lepingud vajavad süvenemist, pidevaid kontakte partneriga, ning neid lisandus ridamisi, oli otstarbekas määrata üldlepingutele kindlad kontaktisikud ehk kuraatorid. Lepingu kuraator koordineerib lepinguga seonduvat tegevust **üleülikooliliselt**. Tema kompetentsi kuulub aastaplaanide, ürituste kavandamine ja kooskõlastamine partnerkõrgkooliga. Arvestada tuleb seejuures lepingus ettenähtud vahetuskvoodi. Vajaduse korral annab kuraator teavet lepingu täitmise käigust ja võimalustest ning hindab selle efektiivsust TÜ seisukohast lähtudes. Samuti annab ta oma arvamuse lepingu pikendamise või katkestamise kohta.

Praegu algab kuraatoritel vahetuse kavandamine järgmiseks kalendriaastaks. Enamikus lepingutes on fikseeritud selleks kooskõlastamise ajaks november-detsember. Siinjuures ongi hea võimalus ja õige aeg õppejõududele, teaduritele, üliõpilastele teada anda meie olulisemad lepingupartnerid ja nende TÜ-poolsed kuraatorid. Õigus ja võimalus taotleda lülitumist välislepingutesse on kõigil. Loomulikult käib taotlus allüksuse juhataja teadmisel. Seega on vaja kirjalikku esildist allüksuse juhataja allkirjaga ja finantseerimise allika äranäitamisega. Niisiis — lepingud, nende TÜ-poolsed kuraatorid, telefonid:

Turu Ülikool	**dots. Ando Ots, tel. 3 53 28**
Kuopio Ülikool	**dots. Lembit Rägo, 3 52 78**
Helsinki Ülikool	**dots. Jüri Valge, 3 51 18**
Joensuu Ülikool	**prof. Huno Rätsep, 3 51 24**
Jyväskylä Ülikool	**dots. Jaan Kõrgesaar, 7 05 02**
Oulu Ülikool	**dots. Mati Abel, 3 54 90**
Tampere Ülikool	**med. dr. Raivo Uibo, 3 53 37**
Uppsala Ülikool	**prof. Helmut Piirimäe, 3 52 41**
Lundi Ülikool	**dots. Harri Tihane,**
Södra Vätterbygdeni Rahvaülikool	**dots. Peeter Vihalemm, 3 51 88**
Kieli Ülikool	**prof. Ants Kallikorm, 3 53 40**
Göttingeni Ülikool	**prof. Lembit Allikmets, 3 54 46**
Lübecki Meditsiiniülikool	**dots. Hele Everaus, 2 86 86**
Tübingeni Ülikool	**dots. Karl Lepa, 3 52 89**
Londoni Ülikooli Slaavi ja Ida-Euroopa Instituut	**dots. Heino Liiv, 3 52 18**
Oxfordi Ülikool	**dots. Heino Liiv, 3 52 18**
Keele Ülikool	**dots. Ljubov Kisseljova, 3 51 53**
Florida Ülikool	**dr. Mati Karelson, 3 51 36**
Georgia Ülikool	**teadur Jaak Palumets, 3 43 81**
California Lutheri Ülikool	**dots. Heino Liiv, 3 52 18**
Gdanski Ülikool	**prof. Jüri Ant, 3 78 48**
Wroclawi Majandusakadeemia	**dots. Kersti Meiesaar, 2 89 36**
Sofia Ülikool	**v-teadur Ants Alumaa, 3 54 32**
Szegedi Ülikool	**dots. Mati Kilp, 3 05 27**
Sarajevo Ülikooli Filosoofia Instituut	**prof. Aleksander Dulitšenko, 3 52 27**
Amsterdami Ülikool	**lab. juh. Tõnu Kollo, 3 35 09**
Bergamo Ülikooli Slavistika Instituut	**prof. Sergei Issakov, 3 51 53**
Granada Ülikool	**dots. Jüri Talvet, 3 51 83**
Limericki Ülikool	**prof. Ants Kallikorm, 3 53 40**
Baleaari Saarte Ülikool	**dots. Toomas Tenno, 3 53 64**
Kopenhaageni Veterinaaria ja Põllumajandusülikool	**prof. Ants Kallikorm, 3 53 40**
Idamaade Keelte ja Tsivilisatsioonide Instituut Pariisis	**dots. Tiiu Vilimaa, 3 52 34.**

NSVL Hariduskomitee kaudu toimivad veel praegu lepingud üliõpilasgruppide vahetuse osas järgmiste väliskõrgkoolidega:

Toruni Ülikool	**dots. Toomas Tenno, 3 53 64**
Varssavi Ülikool	**dots. Jaak Karu, 2 89 36**
Wroclawi Ülikool	**dots. Ann Marksoo, 3 06 13**
Lublini Meditsiiniakadeemia	**prof. Aleksander Žarkovski, 3 52 78**
Karli Ülikool Prahas	**prof. Atko Viru, 3 51 97.**

* * *

Lepingud on erineva sisuga. Seetõttu ei ole siin võimalik anda iga lepingu kohta üksikasjalikku teavet. Seda saate siis, kui võtate kontakti lepingu kuraatoriga. Üldinfot välislepingute kohta saab ka teadusosakonna telefonidel 3 51 35 (S. Mark), 3 51 55 (R. Laidvee). Igasuguse üliõpilasvahetuse osas on kõige parem, kui võtate kontakti hr. **A. Kasakuga**, tel. 3 51 44.

Mõelge, kaaluge oma võimalusi ja vajadusi. Võib-olla olete teiegi järgmisel aastal osanik väliskoostöös?

SIRJE MARK,
TÜ osakonnajuhataja



Foto on pärit Helsinki Ülikooli infoajakirjast «Yliopisto».





Fillae Patriae 70

Vabadussõja-järgses vabaduse sünni keerises, rahutuse ja väljaelamispüüde kõrval ei puudunud üliõpilaskonnas ka igatsus püsivamate väärtuste järele. Kümme tegevliiget ja kaks noorliiget asutasid **27. oktoobril 1920 lipukirjaga «Eesti tütar, Eesti kodu tugevasti seotud olgu!»** ja rahvustunnet rõhutava nimega uue, tavatu üliõpilasorganisatsiooni. Värvideks valiti valge (põhjamaa lumeväljad, hingeline puhtus, püüd hariduse poole), punane (koidutaevas, isamaa-armastus, õestus, noorustuli), roheline (kodumaa metsad ja niidud, lootus ja paremuspüüe). Taotleti kasvatada igakülgselt arenenud, iseteadlikku ja iseseisvat, kõlbelist akadeemilist naist.»

Ja niisiis registreeris Tartu Ülikooli rektor Peeter Põld naerusui uue ettevõtte, esimese eesti naiskorporatsiooni — korp! «Filiae Patriae» — Tartu Ülikooli juures. Kuuldus sellest levis Tartu seltskonnas «pommiplahvatusena» (Hella Raid, «Mõtteid korp! «Filiae Patriae» asutamisest»). Ent rahuliku kindlusega valitud sihil püsides ületati peatselt esialgne vastuseis, võideti poolehoid ülikoolis ja seltskonnas. Korp! «Filiae Patriaest» sai mainekas, ärksalt ja mitmekülgselt tegutsev ühendus.

«Pinnal põhjamaisel virgeid / särasilmseid tütreid sirgeid / võrsub Eestile!» ütleb korp! «Filiae Patriae» lipulaul, ja tõesti — aastakümnete möödudes selgus, et Eestis on siiski kasvanud üles tollaste püüete jätkajate põlvkond. **Korp! «Filiae Patriae» taasasutati 17. veebruaril 1989.**

* * *

Aastapäevapidustused algavad täna, 26. oktoobril ettekandekoosolekuga TÜ peahoone auditooriumis 128 kell 12, järgnevad ühendkoosolek ja õestuspidu. 27. oktoobril kell 12 on TÜ Ajaloo Muuseumis pidulik aastapäevakoosolek, õhtul aga ball Tartu Õpetajate Seminaris.

Vivat, crescat, floreat — **korporatsioon «Filiae Patriae»!**

● **OLAVI PAIDE fotod**



Võim, turg ja riik

Meie ajal töötavad sõnad kahtlaselt lühikest aega. Nad lastakse käibele heas usus, et neil on ainult ilus tähendus ja juba ainuüksi seepärast on nad siis ka kaua perspektiivsed. Aga see ilus tähendus tallatakse masendavalt ruttu maha ning sõnast, mis oli mõeldud asja kasuks, saab peletis, mida pelgavad tema pakkujadki.

Nii läks näiteks sõnaga «avalikustamine». Ajastu enne selle sõna poliitilist juurutamist oli kahtlemata silmakirjalikkuse päralt. «Avalikustamine» lõi illusiooni, et variserlusele tuleb lõpp ja tuleb kindlasti, kui keegi avalikustamise liinilt ei tagane. Kus see lõpp siis nüüd on? Kui avalikustamine tähendaks üksnes mis tahes tsensuuri kaotamist, siis seda lõppu võib aimata. Kuid sel juhul pole «avalikustamine» enam päris õige sõna, sel juhul tulnuks algusest peale rääkida tsensuuri kaotamisest. Kui aga «avalikustamine» tähendab kõige toomist avalikkuse ette, siis see on demagoogia. K õ i g e s t, a b s o l u u t s e l t k õ i g e s t r ä ä k i m i n e o n p l ä r a l ä r a, millest näiteks poliitilises elus võib imekergesti saada erakondade solgivedu (A. Alle). Ja samas jätaks just niisugune «avalikustamine» inimesed ülekohtuselt ilma õigusest vaikida asjadest, millest rääkimine kaotaks ära usalduslikkuse. Meil on usalduse kriis. Plääralära seda ei lahenda, ennast sõltumatuteks nimetavate väljaannete juurdetulek samuti mitte. Seda lahendab o t s e k o h e s u s, kaasa arvatud kaubaks tehtud lööksõnade väljavahetamine lihtsate sõnade vastu.

Näiteks nii, et kui M. Gorbatšov on loonud mehhanismi, mis nimetab teda presidendiks, siis ei jäädagi sellega leppima, vaid — kui tõesti tahetakse olla poliitiliselt järelemõtlev inimene! — tehakse selgeks, et antud juhul on presidendivõimu sisuks konstitutsiooniline diktatuur. Lääne pimestatud tunnustus säärasele diktatuurile näitab väga iseloomulikult, kui palju on neid, kellele see meeldib — ja kui suur on nende mõjuvõim. See on ka arusaadav, sest püüdlemine konstitutsioonilisele diktatuurile tõestab, et kellelgi on veel tahet luua korda (siit järgneb muidugi, et korrana mõistavad diktatuuri pooldajad kategoorilist korda, jõuga kehtestatud sunnivahendeid selle vastu, mida nimetatakse anarhiaks).

Muidugi, see konstitutsiooniline diktatuur ei tööta nõnda, nagu tema pooldajad ehk tahaksidki. Me ei saaks öelda, et see diktatuur kontrollib kõike. Kuid ei tohiks siiski unustada, et selle diktatuuri kasulikkusele mängitakse mõlemalt poolt — nii Nõukogude Liidust väljas kui ka väljast tunnustatud Nõukogude Liidu sees. Ja see pikendab diktatuuri iga usalduse kriisi kiuste ning annab diktaatorile õigustuse, mida ei saa eitada lihtsalt niisama, antipaatia põhjal.

„Konstitutsioonilise diktatuuri võimalikkusest on põhjust kõnelda ka Eestis. «Konstitutsioonilise» seepärast, et ühemõtteliselt tunnustatud konstitutsiooni Eestis praegu ei ole, on nõukogudeliku traditsiooni ja iseseisvusliku initsiatiivi koosmõju, mis üritab ühemõttelise konstitutsiooni puudumist korvata seaduste, määruste ja otsuste koguhulgaga. See viimane on ometi lootusetu ettevõtmine, ühemõttelist konstitutsiooni ei asenda miski. Ent just seda enam ongi võimendumas igatsus säärase korralooja järele, kes ei jändaks tarbetult demokraatia õppimisega ega korrutaks sõja ajal õigusriigist, vaid seaks paika tugeva keskvõimu, mis alles näitaks õiget korda. Kui need igatsused liituksid kestva poolehoiuga M. Gorbatšovile, siis võiks ennustada kahekordse diktatuuri tulekut: «seadusandliku võimu» konstitutsiooniline diktatuur Moskvast, täidesaatva võimu, asehalduskorra diktatuur Eestis.

Hoidkem selle eest! Kes mõtleb nii, et demokraatia on ikka üks suur õnnetus ja on parem, kui temaga ei raisata aega, see on tegelikult nõus igasuguse diktatuuriga, tulgu see kust tahes. Loomulikult «vabastab» diktatuur oma alamad isiklikust vastutusest, mis on demokraatia nurgakive. Isiklik vastutus viib ootuspäraselt inimestevaheliste kokkupõrgeteni, kuna diktatuur loob pettekujutluse, et ta välistab selle. Aga e i s a a o l l a o m a r i i k l u s t i l m a i s i k l i k u v a s t u t u s e t a!

See sunnib küsima, kui siiralt eestlased praegu oma riiki ja oma võimu selles riigis õigupoolest tahavad. Mulle tundub, et nende meelest, kelle mõtlemise aluseks on äritsemisel põhinev kasu, tuleb Eestis ennekõike rajada üks suur turg ning alles seejärel mõelda oma riigist. O m a r i i k — s e e e i o l e k a s u k õ i g e p e a l t, k a s u k o h e. Oma riik toob kasu alles pikapeale, järgmistele põlvkondadele. E. Savisaare ideoloogia järgi turumajandus viib oma riigini. Eitamata sugugi, et rikkus on riikliku iseseisvuse üks põhilisi tagatisi, osutaksin kummatigi, et turumajandus on võimalik ka ilma oma riigita, sest kaubeldud on alati.

Niisiis — k a s t u r u m a j a n d u s v õ i o m a r i i k? Kahtlemata oleks mõnusam, kui saaks mõlemaid ja see ei ole sugugi välistatud. Kuid ikkagi: turumajandus ei kohusta oma riigiks, turumajandus kohustab üksnes niisuguseks kauplemiseks, kus mõlemad pooled püüavad saada paremat kasu. See, mida Lääs praegu Eestile soovitab, on sama põhimõtte rakendamine ka omariikluse suhtes. Seegi võiks olla kauplemise, niisiis turumajanduse tulemus! Ent vaevalt saab oma riik kui kaup olla püha. Pühade väärtustega ei kaubelda, neid hoitakse.

Praegu on paraku nii, et turumajandus on inimeste teadvuses tunduvalt sügavamalt sees kui omariiklus. Võiks öelda ka nõnda: turumajandus näib praegu olevat avalikkuse arvates märksa jõukohasem kui omariiklus. Ja kuivõrd mistahes impeeriumi loov diktatuur on alati turumajandusest huvitatud, sest see toob ju sisse, kuna ta samal ajal on omariikluse vastu, siis pole imestada, kui turumajandus on omakorda säärasest diktatuurist võrratult rohkem huvitatud kui oma riigist.

See ei tähenda, et turumajandus on omakorda õnnetus, millest tuleks kauges kaares mööda käia. See tähendab vaid, et ma ei pea turumajandust mingiks ülimaks ideaaliks.

Oma riik aga küll!

Peeter Olesk

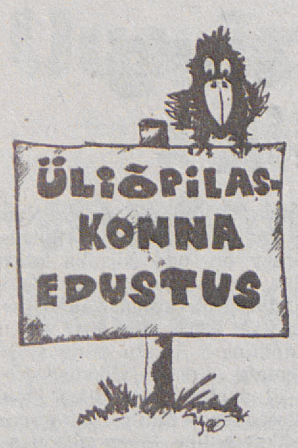

Edustuse taastamise komisjonis

Edustuse taastamise komisjon on suure õhinaga töötanud juba kolm nädalat ning nüüd on valmis ka esimene lapsuke, mida rahvale näidata. Mäletatavasti volitati 4. oktoobril valitud komisjoni koostama ajutist edustuse valimiseeskirja projekti, et see vastavalt ülikooli põhikirjale esitada kinnitamiseks ülikooli nõukogule. Valimiseeskirja projekt on nüüd valminud ning täna arutatakse seda ülikooli nõukogus. Et projekt oleks kõigil silme ees, trükib selle ära ka UT.

Valimiseeskirja projekti väljatöötamisel lähtuti 1931. aasta «Üliõpilaskonna põhikirjast», kuid mõistagi saadi seda teha vaid osaliselt, üldise struktuuri osas. Enamik detaile tuli muuta. Komisjon vaidles pikalt, kas kasutada nimekirjalist või isikuvalimiste süsteemi. Kummagi kohta sai tuua nii poolt- kui vastuargumente, lõpuks otsustati nimekirjalise süsteemi kasuks. Sellist süsteemi kasutati ka EV TÜ-s, kuid muuta tuli tollast häälte kohtadeks transformeerimise süsteemi. Tollane lihtkvoodi meetod on tänaseks iganenud ning praeguses projektis ette nähtud jagajate meetod ja modifitseeritud Sainte-Laguë reegel annavad meie tingimustes võimalikult proportsionaalse esindatuse. Kui ülikooli nõukogu peaks valimiseeskirja projekti kinnitama, avaldame ühes lähematest ülikoolilehtedest põhjaliku kommentaari ja selgitused valimiseeskirjale.

Järgmised komisjoni ülesanded on valimistoimkonna komplekteerimine ning valimiste aja ja koha planeerimine. Selleks ootame taas kõigi tudengite abi heade ettepanekute näol. Ühtlasi täname üliõpilaskonda rohkete nõuannete ja mõtete eest, mis meieni juba on jõudnud ning mis on meie komisjoni tööd tublisti hõlbustanud.

Edustuse taastamise komisjoni esimees
OLAVI PAIDE

PROJEKT

TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE AJUTINE VALIMISEESKIRI

§ 1

Tartu Ülikooli üliõpilaskonna moodustavad Tartu Ülikooli päevase osakonna üliõpilased.

Üliõpilaskonna esindusorganiks on Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus, mis esindab üliõpilaskonda ja kaitseb tema huve ning otsustab Tartu Ülikooli põhikirja alusel üliõpilaskonda puudutavaid küsimusi.

Edustuse liikmete arv on kakskümmend viis.

§ 2

Käesoleva valimiseeskirja kinnitab ülikooli nõukogu.

Valimistoimkonna koosseisu kinnitab ülikooli rektor.

Valimistoimkond esitab kinnitamiseks rektorile valimiste toimumise koha, päevad ja kellaajad ning teeb need pärast kinnitamist teatavaks üliõpilaskonnale vähemalt kolm nädalat enne valimiste algust.

§ 3

Uue edustuse valimised peab Edustus korraldama hiljemalt 1991/92. õppeaasta kevadsemestril.

§ 4

Õigus valida ja valimistel kandideerida on kõigil Tartu Ülikooli üliõpilaskonna liikmeil. Valijate nimekirjast eksituse tõttu välja jäänud üliõpilaskonna liikmed võetakse nimekirja ka valimiste kestel vastava tõendi alusel.

§ 5

Igal valijal on üks hääl. Valijad osalevad valimistel võrdsetel alustel. Valimised on otsesed. Hääletamine on salajane. Kontroll valijate tahteavalduse üle ei ole lubatud.

§ 6

Edustuse valimised korraldab viieliikmeline valimistoimkond, mille liikmed ei kandideeri valimistel.

Valimistoimkonna ülesanded:

1) valijate nimekirja koostamine ja kontrollimine;
2) valimiseeskirja avaldamine ja valimiste korra tutvustamine;
3) kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine ja kehtivuse tunnistamine vastavalt valimiseeskirja nõuetele;
4) valimissedelite valmistamine ja valijatele väljaandmine;
5) hääletamise korraldamine ja korra tagamine hääletusruumis;
6) valimiskäigu protokollimine, valimistulemuste kindlakstegemine ja avaldamine.

§ 7

Edustuse valimistel kasutatakse nimekirjalise proportsionaalse esindatuse valimissüsteemi.

§ 8

Kandidaatide nimekirjad esitatakse valimistoimkonnale kolme päeva jooksul hiljemalt 8×24 tundi enne valimiste algust.

Nimekirjad võivad endale nime võtta.

§ 9

Kandidaatide nimekirjal peab olema vähemalt 15 valija allkiri.

§ 10

Nimekirja märgitakse kandidaadi ees- ja perekonnanimi ning lisatakse kandidaadi elukoht ja üliõpilaspileti number.

§ 11

Igale esitatavale nimekirjale lisatakse ülesseatud kandidaatide kirjalik nõusolek kandideerida selles nimekirjas.

Kandidaatide nimekirjad on tagasivõetamatud.

§ 12

Kandidaatide nimekirju esitades teatavad esitajad kirjalikult, kes allakirjutanutest on nende nimekirja esindaja, viimast vastava volitusega varustades. Kui seda ei ole tehtud, arvatakse nimekirja esindajaks esimene allakirjutanu.

Nimekirjade esindajail on õigus osaleda vaatlejana valimistoimkonna töös.

§ 13

Iga valija võib alla kirjutada ainult ühele nimekirjale, vastasel korral kehtib see allkiri, mis on järjekorras esimesena esitatud nimekirjal. Ühes nimekirjas ei või sama valija esineda kandidaadina ja nimekirjale allakirjutajana.

§ 14

Kandidaatide arv nimekirjas ei ole piiratud.

Kandidaat võib esineda ainult ühes nimekirjas.

§ 15

Kui esitatud nimekiri ei vasta valimiseeskirja nõuetele, on valimistoimkond kohustatud sellest hilmalt 7×24 tundi enne valimiste algust teatama nimekirja esindajale, andes võimaluse teha vastavaid parandusi, mis tuleb esitada vähemalt 5×24 tundi enne valimiste algust.

§ 16

Kõik kehtivaks tunnistatud nimekirjad nummerdatakse nende esitamise järjekorras ja pannakse välja valimisjaoskonda nähtavale kohale hiljemalt 4×24 tundi enne valimiste algust.

§ 17

Valimissedelid on välimuselt ühesugused ja tembeldatud Tartu Ülikooli pitsatiga.

§ 18

Valijale annab valimissedeli allkirja vastu valimisjaoskonna töötaja valijate nimekirja alusel ja isikut tõendava dokumendi esitamisel.

§ 19

Iga valija kirjutab valimissedelile selle nimekirja numbri, millele ta soovib oma hääle anda.

§ 20

Valija hääletab valimissedeli valimiskasti laskmise teel.

§ 21

Hääletamise ajal on valimisruumis vähemalt üks valimistoimkonna liige.

§ 22

Agitatsioon valimiste päevadel ei ole lubatud, välja arvatud varem üles pandud trükised väljaspool valimisruumi.

§ 23

Enne hääletamise algust kontrollib valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul valimiskasti.

Hääletamise vaheaegadel plommib või pitseerib valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul valimiskasti.

§ 24

Valimistoimkond avab valimiskasti pärast hääletamise aja lõppemist.

Valimiskasti avamine enne hääletamise aja lõppemist on keelatud.

Enne valimiskasti avamist peab valimistoimkond üle lugema ja kustutama kõik valijatele välja andmata jäänud sedelid.

§ 25

Valimiseeskirja nõuetele mittevastavate valimissedelite kehtetuks tunnistamise otsustab valimistoimkond lihthäälteenamusega. Kehtetuks tunnistatud sedelid nummerdatakse ja põhjused protokollitakse.

§ 26

Pärast kehtivate sedelite üldarvu kindlakstegemist loetakse ja protokollitakse nimekirjadele antud häälte arvud.

Häälte lugemine on avalik.

§ 27

Nimekirjade poolt antud hääled transformeeritakse kohtadeks nn. jagajate meetodiga, kasutades modifitseeritud Sainte-Laguë reeglit. Võrdsete keskmiste puhul saab koha nimekiri, mille poolt on antud rohkem hääli.

§ 28

Kui kohtade jaotamisel langeb mõnele nimekirjale rohkem kohti, kui selles nimekirjas on kandidaate, jaotatakse need kohad § 27 ette nähtud korras teiste nimekirjade vahel.

§ 29

Kandidaadid loetakse valituks nimekirjades märgitud järjestuses.

§ 30

Valimisprotokolli kirjutab alla valimistoimkond.

Protokollile lisatakse valimistoimkonna liikmete eriarvamused ning valimistoimkonnale esitatud avaldused ja kaebused hääletamise käigus esinenud võimalike korrarikkumiste kohta.

Valimiste tulemused avaldab valimistoimkond hiljemalt kolmandal päeval pärast valimiste lõppu. Kogu valimiste kohta käiva materjali esitab valimistoimkond valitud Edustusele.

§ 31

Edustuse valimiste tulemused kinnitab ülikooli rektor. Mittekinnitamise korral kuulutatakse välja uued valimised.

§ 32

Valitud Edustuse kutsub hiljemalt kahe nädala jooksul pärast valimiste lõppu kokku valimistoimkond. Edustuse esimesel koosolekul lõpevad valimistoimkonna volitused.

Esimest Edustuse koosolekut juhatab valimistoimkonna esimees.

§ 33

Edustusest lahkunud liikme asemele astub järgmine kandidaat lahkunud liikme nimekirjast.

Kui nimekirjas ei ole enam kandidaate vabanenud kohtade täitmiseks, jaotatakse need § 27 ettenähtud korras teiste nimekirjade vahel.

MIS SAAB VASTASTIKUSE ABISTAMISE KASSAST?

18. oktoobril toimus TÜ Teenistujate Vastastikuse Abistamise Kassa aruande-valimiskoosolek. Kassa liikmete osavõtt sellest oli väikesearvuline. Kuulati juhatuse ja revisjonikomisjoni aruannet. Kuna valimisperiood lõppes, siis panid juhatus ja revisjonikomisjon oma volitused maha. Nende uusi valimisi aga ei toimunud. Endised juhtorganid polnud enam nõus seda tööd tegema. Teistest kohalolijaist aga keegi seal tegutseda ei soovinud.

VAK-i endine juhatus palub neid liikmeid, kes on nõus osalema uues juhatuses ja revisjonikomisjonis, teatada sellest ülikooli kaugõppeosakonda pr. Aino Juursoole hiljemalt 10. novembriks.

Kui uut juhatust ja revisjonikomisjoni ei õnnestu komplekteerida, kuulub VAK likvideerimisele.

VAK-i endine juhatus.

info

«ÜLIKOOLI TULEVIKU»

peakomisjon tuleb ülikooli majandamise küsimustes kokku taas kolmapäeval, 31. oktoobril kl. 8.15 nõukogu saalis. Kõik asjast huvitatud (loomulikult ka üliõpilased) oodatud.

KÜLALISÕHTU

Hei Sina, meesüliõpilane! Tule korp! Fraternitas Tartuensis'e külalisõhtule, mis toimub EPA üliõpilasmajas neljapäeval, 1. novembril algusega kell 20.00.

Korp! Fraternitas Tartuensis

EESTI GOETHE-SELTS

EESTI GOETHE-SELTS korraldab

KOLM LOENGUT «FAUSTIST»

Esineb Stuttgarti Opetajate Seminari dotsent Walter Schafarschik

1. «Goethe elukäik ja «Fausti» tekkelugu».
2. «Faust ja Kurjus: nüüdisinimese probleem».
3. ««Faust» XIX ja XX sajandi illustratsioonides» (slaididega).

TÕLGE EESTI KEELDE.

Loengud peetakse 30. ja 31. oktoobril ning 1. novembril kell 16—18 TÜ nõukogu saalis (peahoone, aulast paremat kätt).

KÜLALISLEKTOR

Rootsi psühhoterapeudi Eve Suurvee loeng «Juht ja grupp psühhoanalüütilises perspektiivis» toimub reedel, 2. novembril kl. 12 ülikooli aulas. Sissepääs vaba kõigile huvilistele.

ANTIIKKULTUURI

loengud on **kolmapäeval, 31. oktoobril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis.**

Kavas 2 ettekannet: Anne Lill «Traditsioonid ja modernsus antiikkirjanduse uurimisel», Jaan Unt «Petroniuse jutustamiskunstist».

ÜLIKOOLI KUNSTNIKKU

Imme Viidaleppa saab kätte tööpäeviti kl. 13—15 peahoone kantseleis. Temalt saab tellida auaadresse, õnnitlustekste jm.

UUS TELEFONINUMBER

on õppeosakonna menetluspraktika juhendajal. See on 35 144.

Reedel, 26. oktoobril kl. 21 õhtu ansamblitega

«FIX»
ja
«KYRIA» (Rootsist)

* avatud ka diskoteek ja baar.
NB! Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Laupäeval, 27. oktoobril ja pühapäeval, 28. oktoobril kl. 21
NÄDALALÕPUDISKOD
Üliõpilaspilet kaasa!

Teisipäeval, 30. oktoobril kl. 20
VIDEOSALONG.
JÄLGIGE REKLAAMI!

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3378. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 30 (1615)
REEDE,
2. NOVEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Edustus on käeulatuses lk. 3



Kas lahku edasi või kokku tagasi?

Toimigu Eesti suhtes ükskõik kui palju valitsusi, käesoleva aastatuhande lõpuni on nad kõik vaesed. Järelikult on nad kõik sunnitud tegelema ka range kokkuhoiu taotlemisega. Selleks on mitu teed, ent meile tundub, et juba on hakatud minema seda teed, millelt vaadatuna on meil inimesi, kes teevad haritlase tööd, liiga palju. Me ei ole kogenud, et Eesti Vabariigis praegu toimivad valitsused — E. Savisaare ja N. Rõžkovi (viimase inertsi ei ole ju keegi otsustavalt lõpetanud) omad — tunneksid siirast muret rahvusliku intelligentsi saatuse pärast. Küll aga oleme kuulnud seda, et Eesti teaduse finantseerimisest tema senise struktuuri ulatuses tuleb ilmtingimata loobuda, ja see tähendab, et haritlastele siiani eraldatud kohtadest võetakse osa «häda sunnil» ära. Range kokkuhoid seega intelligentsi arvelt!

Arvamata vähimalgi määral, et Eesti teaduse struktuur on ka töökohtade arvus optimaalne, oleme ikkagi veendunud, et töökohtade noaga lõikav koondamine üksnes demoraliseerib Eesti teadust ega korrasta seda sugugi. Küll võiks Eesti teaduse struktuuri korrastada mehhanism, mis pöörab Eesti teaduse järk-järgult tagasi ülikoolikeskseks, soosides teadust, mis on õpetav ja lubamata samas õpetamist ilma teaduseta. Niisuguse mehhanismi ühe osana käsitame meie ülikoolis selliste üksuste loomist, mida inglise keeles nimetatakse *department*. Eesti keeles võiks sellele vastata kas «teaduskond» või «kateeder», kuid nii ainult formaalselt. *Department* ei ole meie kateeder ega teaduskond, sest anglosaksi ülikoolides ühendab ta lahutamatult nii õpetamist kui teadustöödki. Meie kateedritelt ja teaduskondadelt ollakse harjunud nõudma ennekõike õpetamist, teadustöö kandjatena käsitatakse esmajoones laboreid. Sellisest vastandusest vabanemiseks oleks laborite mehhaaniline likvideerimine vähemasti drakooniline samm. Seevastu kateedrite ja laborite sidumine *department*'idena tohiks olla sujuv aste, mis peaks aitama üle sellest lõhest, kus õppejõud vaatab «puhast» teadust tegevat laboritöötajat nagu lubamatut aristokraati ja teadur heidab õppejõule ette lahedat elu, kuna see loeb aastakümnest teise ette üht ja sedasama vana põhku.

See ei tähenda sugugi, et ülikool peaks olema *department*'ide assotsiatsioon. Ülikool oleks meie ettekujutuses ikkagi teaduskon[illegible] assotsiatsioon, kus teadu[illegible] omak[illegible]da koosneks mit[illegible]gustest *department*'idest. [illegible] ei ole ka **Tartu Ülikooli Mo[illegible]kulaar- ja Rakubioloogia Instituut** loodud teaduskonnavälise või koguni teaduskonnaülese struktuurina. Moodustatud ülikooli geneetika ja tsütoloogia kateedri, ülikooli teadusosakonna molekulaarbioloogia osakonna kolme labori ning Eesti TA Biokeskuse ja Eesti TA Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi molekulaargeneetika labori alusel, on see instituut rajatud ikkagi bioloogia-geograafiateaduskonna raames. Selliste instituutide loomine ei tähendaks meie arvates teaduskondlikkuse (edasist) nõrgendamist. Vastupidi, teaduskond, mis siiani on olnud tõesti vaid puhvriks kateedrite ja rektoraadi vahel, oleks meie arvates just instituutide assotsiatsioonina ülikooli autonoomia põhitalaks. Mitte ülikool tugevate instituutide ja nõrkade teaduskondadega, vaid ülikool tugevatest instituutidest tulenevate tugevate teaduskondadega!

Samas oleks vale kujutleda lähituleviku Tartu Ülikooli ette teaduskondade säärase assotsiatsioonina, kus *department*'id oleksid kõikjal moodustatud üheaegselt, s.o. enam-vähem malaka abil. Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituudi aluseks oli teatav sümmeetria kateedri ja laborite vahel. Kõikjal sellist sümmeetriat ei ole. Nii puudub see meie arvates pedagoogikas, kus on olemas üldpedagoogika kateeder, eripedagoogika kateeder ja matemaatika õpetamise kateeder, kuna nende kõrval on «kõigest» teiste erialakateedrite nn. metoodikud. Ent kuigi on küsitav, kas *department*'ide loomiseks on vaja esmalt jõuda kateedri ja laborite vahelise sümmeetriani kõikjal, oleks ikkagi õige luua sellised *department*'id vastavalt sellele, kuidas oleks vähem konflikte. Muidugi tähendab see olukorda, kus ülikooli struktuur üha muutub ega jää paigale. Samuti tähendab see, et ülikooli teaduskonnal ei saa olla n.-ö. tüüppõhikirja. Kuid saavutamaks ülikooli teaduskondade ühetaolisust, on vaja niisuguseid majanduslikke garantiisid, mida saab anda üksnes iseseisva riigi finantsiliselt vastutusvõimeline valitsus. Sellist meil praegu ei ole.

Seoses sellega tekib muidugi küsimus, kuidas oleksid suhestatud omavahel ülikooli kui terviku eelarve ja *department*'i (instituudi) eelarve. Võib-olla tuleks küsida koguni laiemalt — missugused peaksid olema ülikooli kui terviku ja tema üksikosade majandussuhted? On põhjust karta, et vaesus ja saladuslikkus (või mõistatuslikkus), mis on varjutanud neid suhteid siiani, kandub üle ka käigult muudetud, nõukogulikust ülikoolist europalikuks ülikooliks püüdleva *alma mater*'i ellu. Kuni Eesti riigi iseseisvusel puuduvad kestvad tagatised, seni muidugi jäävadki ülikooli ja tema osade majandussuhted ebakindlaks, sest ei saa olla reaalselt iseseisvat ülikooli fiktiivselt iseseisvas riigis. Ja siiski on juba *department*'igi iseseisvus puhtalt paberlik, kui tal ei ole oma rahalisi ressursse. Tal peavad need olema!

Kui tal need aga on, kas siis praeguse ülikooli abiteenistused enam ei pea *department*'idega vaeva nägema? Kui nii küsida, siis käsitatakse *department*'ide loomist ülikooli «privatiseerimisena», mille käigus igaüks haarab endale selle, mis on kasulik, ja katsub üksinda akadeemilise elumere lainetes vee peal püsida. *Department*'ide iseseisvus väljaspool ülikooli on fiktsioon, mida oleks koguni läbinisti vastutustundetu taotleda! Korratagu veel kord: ***Department*'i ülesanne on kaotada õppe- ja teadustöö vastandatus malakat kasutamata.** Selles mõttes on ta suunatud just ülikooli lõhkumise vastu, kuna see vastandatus on olnud üks peamisi ülikooli lõhkujaid.

Küll tähendaks *department* senise nomenklatuuri lõhkumist. Kuid ülikooli struktuur ongi disproportsionaalne just seepärast, et nomenklatuuri arvelt on üksnes kavaldatud. Kateedreid eraldi ja laboreid eraldi on lihtsam teha kui õppe- ja teadustöö ühtsust taastada. See aga tähendab ülikooli europalikkuse nihutamist järjest kaugemale.

AIN HEINARU
PEETER OLESK



ESMASPÄEV, 12. NOVEMBER

kl. 14 tudengilaat Tartu keskturul
kl. 19 «Tudengisügis '90» avamine EPA ühiselamute juures
kl. 19.30 *happening* Kassitoome orus
kl. 21 *rockn'rolli* õhtu EPA klubis

TEISIPÄEV, 13. NOVEMBER

kl. 14 näituse «Huvitavaid leide ühiselamutest» avamine Bettonis (Tuglase 7)
kl. 21 metsakarneval metsamajandusteaduskonna õppehoones (Kreutzwaldi 5)

KOLMAPÄEV, 14. NOVEMBER

kl. 17 spordi-*show* «EPA *contra* TÜ» EPA spordihoones
kl. 21 stiiliõhtu «NEP» EPA klubis
kl. 21 tudengibändide õhtu TÜ klubis

NELJAPÄEV, 15. NOVEMBER

kl. 16 Bettoni õllejooks (Tuglase 7)
kl. 17 torni trepijooks (Tuglase 7)
kl. 20 õhtu ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)
kl. 21 «Cabare» (Kunstnike kõrts) EPA klubis
kl. 21 kantripidu «Justamendiga» TÜ klubis

REEDE, 16. NOVEMBER

kl. 20 õhtu ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)
kl. 21 pidulik sügisõhtu EPA peahoones
kl. 21 ülemajadisko TÜ klubis

LAUPÄEV, 17. NOVEMBER

kl. 21 stiiliõhtu «Sanatoorium» TÜ klubis

PÜHAPÄEV, 18. NOVEMBER

kl. 14 pere pärastlõuna ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)
kl. 20 õhtu ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)
kl. 21 «Tudengisügis '90» lõpupidu A. Raidmetsa orkestriga TÜ klubis

NB! Piletilaat kõikidele tasulistele üritustele toimub TÜ füüsikahoones (Tähe tn. 4) esmaspäeval, 12. novembril kl. 16—19.

Kõigest täpsemalt järgmises lehes!

Veelahkmel

Kõigil meil, kes me kolmapäeviti nn. tulevikukoosolekule tuleme, on oma arvamus. Kõik me oleme ülikooli mõnest üksusest kas iseseisvast, iseseisvuda tahtvast või mittetahtvast. Istume nõukogu saalis ja veeretame oma arvamustepalli ühest otsast teise. Mõnigi nimetab seda «jututoaks», mis on siiski ülekohtune. Kuigi lehetegija näeb ja kuuleb ülikoolis päris palju, saab mõni segane asi selgemaks (vahel ka vastupidi) või saad kätte vajaliku info.

Sel kolmapäeval oli rahvast kokku tulnud päris palju. Lisaks rektorile, kahele prorektorile ja teistele alalistele huvilistele oli ka majandusmaja töötajaid.

Sissejuhatavalt märkis **Mati Salundi**, et Haridusministeerium on moodustanud 9 komisjoni, kelle ülesandeks on mitmete seaduseelnõude ja projektide väljatöötamine. **Ülikoolide seaduse projekti komisjoni** kuuluvad TÜ-st prof. Heino Siigur, dots. Inge Orgo ja pedagoogika kateedri juhataja Mati Salundi. TTÜ-l, TÜ-l ja EPA-l on autonoomiat märkivad põhikirjad olemas, teised kõrgkoolid on samuti sinnamaale jõudmas. Siin on analoogne olukord TÜ-ga, ainult selle vahega, et teaduskondade rollis on kõrgkoolid. Tulevases seaduses peaks olema kirjas see, mis on ühist ning mida panevad kõrgkoolid ette valitsusele ja ülemnõukogule. Keskne koht on ka eelarveküsimustel, samuti on tähtis osa õppetöökorraldusel, täienduskoolitusel, lõpetamisel, vastuvõtul jm.



Põhiküsimus keerles ikka **iseseisvumise** ümber: kes tahab, kes ei taha, kas on üldse võimalik, kas on vaja jne. Seega täpselt niisamasugune protsess nagu kogu N. Liidus ja Eestiski. Mis selle iseseisvumise aluseks muud on kui RAHA ja kui seda kõigile piisavalt ei jätku, püüab igaüks konti endale kiskuda. Erinevaid pooli kuulates, sealhulgas ka vastandlikke, nagu näiteks arstiteaduskond ja ÜMPI, ei saa siiski jäigalt öelda, et ainult üks neist on ainuõigel teel. Teri paistab jätkuvat mõlemale poole, sõklaid ka. Peatoimkonna tööst oleks nähtavasti suurim tulu see, kui objektiivselt suudaksime kõiki kuulata, asjasse süüvida ja ise ka praegusel hundiseaduste ajastul arenenumana edasi minna.

Aga nüüd moraliseerivast varjundist selle juurde, mis kokkutulnutel südamel oli.

Ühelt poolt vajatakse selgeid printsiipe juhtkonna poolt: kas hooned ja seadmed saaksid olla või koguni peaksid olema allüksuste

(Järg 2. lk.)

VALTER PÄRTELPOEG 90

Täna oleks saanud 90-aastaseks **kauaaegne anatoomiakateedri** õppejõud Valter Pärtelpoeg, kes asus kateedrit juhatama 1945. aastal, mil tal koos paari tegevarsti ja üliõpilasega tuli organiseerida sõjas kannatada saanud kateedri ruumide taastamine ja õppetöö korraldamine. Tänu heale keelteoskusele (saksa, prantsuse, vene) ja suurele lugemusele oli ta laia silmaringiga inimene ja erudeeritud anatoom, üliõpilaste poolt hinnatud, huumorimeelne pedagoog. Praeguseni on veel käibel tema mõttekillud, sõnamängud, anekdoodid. Ta oli ka tunnustatud loodusesõber, seenespetsialist, gurmaan. Kolleegid ja õpilased meenutavad südamesoojusega lahkunud kolleegi.

Arstiteadusüliõpilaste Liidus

Eelmisel teisipäeval oli Maarjamõisa kliiniku A. Linkbergi nim. auditooriumis koos Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liidu 53-liikmeline üldkogu. «Meie, kes me oleme siia tulnud läbi konkursisõela, oleme ka veidi vastutavad,» nentis eestseisja **Ivo Valter** olukorda mõtestades. «Meil on üks Eestimaa, üks rahvusülikool ja üks arstiteaduskond ning me ei saa suhtuda sellesse ükskõikselt. Sellepärast ei saagi me öelda, et ah, mis mina, las nemad... Sest kes on need nemad? Kas mitte meie ise? Ainult läbi hariduse saame täisväärtusliku liikmena maailma rahvaste perre, vastasel korral jääme pelgalt vaikselt tuhmuvaks muistendiks ajalooraamatus. On vaja luua võimalikult soodsad tingimused hariduse omandamiseks.»

Mari-Liis Madisson tutvustas välismaal stažeerimise kogemusi. **Alar Sepp** kõneles taastatavast edustusest ja kutsus üles valima sinna AÜL-i esindajaid. **Toomas Kariis** andis aru tegevusest TÜ Nõukogus ja pani ette moodustada AÜL-i segakoor. **Tiina Tõruvere** pakkus välja mitu teovõimalust rahvusvahelises liikumises «Arstid tuumasõja vastu».

* * *

Üldkogu otsustas kehtestada **AÜL-i liikmemaksuks** 10 rubla semestris. **AÜL-i eestseisjaks** sel õppeaastal valiti Tarmo Kariis (ravi IV), asetäitjaks Veiko Herodes (ped. IV). **Eestseisusse valiti** Madis Tiik, Tõnu Vooder, Rein Parelo, Kaido Beljajev (ravi III), Akshay Mody, (ravi IV), Laur Saar, Jüri Teras (ravi V), Kai Uus (ped. VI), Eero Merilind, Kärt Palo, Rein Kiisler. Eestseisuse liikmed registreerivad liidu liikmeid ja koguvad liikmemaksu.

* * *

Õppetöö on nabanöör, mis seob üliõpilast ülikooliga.

Kõigi viis, kuidas aetakse õppetöö igapäevaasju, määrab kõik muu. Kõigi AÜL-i ettevõtmiste edukus sõltub sellest, kui arukalt ja otstarbekalt õnnestub lahendada arvukaid õppetöö korralduse küsitavusi.

TÕNU PEETS

Eppur sie muove*

29. viinakuu päeval toimus EAÜL-i vastvalitud uue eestseisuse esimene koosolek, mida juhatas endine eestseisja Ivo Valter. Päevakorras oli eestseisuse tööprogrammi koostamine, tegevuse põhisuundade määratlemine, kodukorra arutelu ning veel mõned jooksvad küsimused.

● Moodustati **välissuhete, õppetöö ning kodukorra toimkonnad,** määrati ametisse nende juhid.

● Võttes arvesse, et iga suurema ettevõtmise puhul kujuneb tähtsaks selle majanduskülg, moodustati **majandustoimkond** eesotsas finantsministri Madis Tiigiga, kelle kompetentsi hakkavad kuuluma liidu rahandusprobleemid, samuti EAÜL-i pangaarvet, postiaadressi, telefoni ning telefaksi kasutamist puudutavad küsimused.

● Pärast arutelu võeti vastu otsus liidu sümboolika ning blanketi konkursi kohta.

● Peeti debatte EAÜL-i viimasel üldkogul tekkinud idee üle korraldada **õppejõudude ja tudengite nn. ümarlauanõupidamine** teaduskonna siseprobleemide arutamiseks ning võimalike kompromisslahenduste leidmiseks. Loodi üliõpilastepoolne töörühm, mis hakkab koostama ülalmainitud ürituse teese.

* * *

● Päevakorda tõusis ka küsimus lähenevatest **Üliõpilaskonna Edustuse valimistest ning arstitudengitest kandidaatide nimekirja koostamisest.** Otsustati teha pisut eeltööd ning kinnitada nimekiri järgmisel eestseisuse koosolekul.

● Lisaküsimusena võeti vaatluse alla kehtiva nõukoguliku **arstivande asendamine** Eesti Vabariigi ajal kasutusel olnud vandega. Arhiivist ning vanahärrade mäest püütakse üles leida vastav tekst ja taotleda selle kasutamist juba kevadisel lõpuaktusel.

Ligilähedaselt määratleti ka eestseisuse järgmise koosoleku päevakord.

Esindusorgani operatiivseks tööks otsustati edaspidi kokku saada vähemalt kord nädalas, esmaspäeva õhtuti kell 18 ülikooli raamatukogu kohvikus. Osavõtt on vaba kõigile tõsise kaasaelamissooviga varustet arstitudengeile.

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

* TA LIIGUB SIISKI.

26. oktoobril:

- 2 professori- ja 6 dotsendikutset
- Matemaatikateaduskonna seis
- Edustuse valimiseeskiri kinnitatud
- Välissuhted
- TÜ aupäev 1. detsembril
- Oppejõudude valimise kord
- Audoktorid
- Maailmakirjanduse kateeder

● **VALIMISED**

* Professorikutse otsustati anda bioloogiadoktor TEET SEENELE ja pedagoogikadoktor JÜRI-HAIN KALJUSTOLE.

* Dotsendikutse omistati meditsiinikandidaatidele HELBE SINIMÄELE, MART KULLILE, RAIT LABOTKINILE ja RIINA SALUPERELE, õigusteaduse kandidaadile JÜRI PÕLLULE ja majanduskandidaadile UDO-REIN OKKILE

* * *

● **MATEMAATIKATEADUSKONNA OLUKORD JA PERSPEKTIIVID.**

Sel teemal oli sõna **dekaanil dots. IVAR-IGOR SAARNIIDUL.** Eelmises lehes kirjutas dekaan õppetöö uuendustest pikemalt, seepärast nüüd muudest probleemidest.

Ülikooli matemaatikateaduskond on Eestis ainus koht, kus matemaatikaga tegeldakse kompleksselt: matemaatikute taastootmine, matemaatikateaduse arendamine, ülikoolile matemaatika ja arvutiteaduse õpetamine. Seni on välja arendamata matemaatika täiendõpe.

Teaduskonnas õpib praegu 440 üliõpilast, töötab 7 kateedrit 58,5 õppejõu kohaga. Veel on ülikoolis rakendusmatemaatika labor, arvutustehnika labor, arvutuskeskus, informaatika kabinet.

Matemaatikateaduskonna põhikaadri moodustavad 40—55-aastased õppejõud. Põhikohaga töötab 6 professorit, 44 dotsenti ja 4 vanemõpetajat, nii et dekaan ise nimetas oma teaduskonda dotsentide ja kandidaatide teaduskonnaks.

Materiaalne baas ei ole vist kellelgi kiita, nii ka matemaatikuil. Auditooriume on vähemaks jäänud. Aastail 1981—1982 oli 20 õpperühmal 16 auditooriumi, nüüd 21 rühmal 12. Teaduskonnaga nõu pidamata on ära võetud 3 auditooriumi.

Arvutiõpetust antakse kõigile teaduskondadele. Korralikuks õppetööks oleks vaja 12 arvutiklassi, igas klassis 10—15 arvutit. Praegu on matemaatikute käsutuses 3,5 arvutiklassi, kuid 120st vajaminevast IBM tüüpi arvutist on olemas vaid 16. Praktikumis on ühe arvuti taga 2 üliõpilast. Selle semestri ühes nädalas jääb ühe matemaatikaüliõpilase jaoks arvutiklassis vaid 3 minutit aega iseseisvaks tööks. Kateedriteski ei ole seis parem, arvuteid on vaid kolmes. Nendele inimestele, kes tegelevad tarkvara väljatöötamisega, tuleb 10 spetsialisti kohta ainult 1 arvuti.

Suurt puudust tuntakse Vanemuise 46 majas ka paljundusseadmetest.

Põhjusteks, miks vähe noori teaduskonda tööle tuleb, pidas dekaan: alati ei ole olnud kohta, mujal on palk parem ning antakse ka korter, teistes asutustes on kaasaegsem arvutustehnika. Näiteks programmeerimise kateedrist on põhikohalt lahkunud juba 3 õppejõudu.

Noorte kaasatõmbamiseks peab dekaan vajalikuks anda noortele elamispinda ja teaduskonnale rohkem just kaasaegset arvutustehnikat. Üliõpilaste paremaks sidumiseks teaduskonnaga tahetakse aga neid rohkem kaasata teaduskonna seminaridesse ning kasutada vanemate kursuste üliõpilasi nooremate õppetööl.

Mis puudutab teadus- ja õppetöö ühendamist ja teaduskonna struktuuri, siis praegune kateedrite-laborite süsteem ei vasta töö sisulisele korraldusele teaduskonnas ja on jäik. Milline peaks teaduskonna struktuur olema tulevikus, selle kohta ühine seisukoht veel puudub.

Kogu maailmas on matemaatikast eraldunud informaatika haru, nii ka Tartus. Viimasel alal on juhtpositsioon pealinnal ja seepärast peetakse vajalikuks rohkem koostööd. Samuti tuleb teaduskonna arendamisel arvestada võimalusega kaasata Teaduste Akadeemia vahendeid (näiteks luua ühiselt finantseeritavaid allüksusi).

Viimasel ajal on palju kõneldud teaduskondade autonoomiast. Ka matemaatikateaduskonna dekaan on seisukohal, et teaduskonnal peaksid olema juriidilise isiku õigused.

Kõige lõpuks mainis dekaan oma hoone ehitamise vajadust, millega on ka ülikooli juhtkond päri. Et matemaatikud ei vaja laboreid ja muid keerulisi ruume, peaks matemaatika õppehoone ehitamine olema üks lihtsamaid ja odavamaid.

* * *

Sõnavõtjatest oli esimene **haldusprorektor Vello Peedimaa**, kelle uudis ei puuduta mitte ainult matemaatikuid. Järgmisest aastast alates ei taheta enam kõrgkoole toetada elamispinna ehitamisel, mis tähendab, et ülikool ei saagi siis enam kortereid!!! Ka materiaalse baasi tarvis on jäetud väga väikesed summad. Nõukogus otsustati küll pöörduda valitsuse poole ettepanekuga, et haridustöötajate jaoks jätkataks elamispinna ehitamist.

Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm arvas matemaatikateaduskonna kohta järgmist: see on teaduskond, kus on välja kujunenud oma infrastruktuur, samuti hea süsteem noorte kaasatõmbamiseks. Matemaatikutega olevat alati võimalik kõik probleemid korralikult läbi arutada ja lahendus leida.

Rektor prof. Jüri Kärner tõmbas arutelu otsad kokku nii: see oli esimene kompleksne teaduskonna analüüs. Maja ehitamist ta toetas (üliõpilase kohta on rahvusvaheliselt kehtestatud minimaalseks ruumi normiks 1,5 m², matemaatikuil on praegu 1,46 m²). Rektor oli enne arutelu uurinud ka hinnanguid matemaatikute teadustöö kohta. Kolme ala suhtes olid need väga head. Rohkem oleks ta tahtnud aga ettekandes kuulda õppejõudude hierarhiseerimisest. Üliõpilasi soovitas ta kasutada rohkem ka teiste üliõpilaste õpetamisel, mis mujal on väga leviinud. Arvutipargi kehvusega oli rektor nõus. Kanada fondist peaks saabuma arvuteid üliõpilastele. Kõiki ettepanekuid lubati arvestada.

* * *

● **Üliõpilaste jaoks oli nõukogus tähtsaimaks Üliõpilaskonna Edustuse valimiseeskirja kinnitamine. Eeskirja tutvustas valimistoimkonna esimees OLAVI PAIDE. Kinnitus saadi.**

Hääletati ettepaneku poolt arvestada üliõpilaskonna hulka ka staatsionaarsed aspirandid.

● **Ülikooli välissuhetest tegi ülevaate välissuhete osakonna juhataja RIINA LAIDVEE.** Lisaks eelmises lehes avaldatule niipalju, et praegu on näiteks vahetuse korras suunatud välismaale õppima 11 meie üliõpilast, välismaalt on õppimas 25. Sageli küsitakse osakonnast TÜd tutvustavaid ingliskeelseid materjale, mida ei ole. Rektor tuletas allüksustele meelde, et neid oleks, kui teaduskonnad ise ingliskeelsed materjalid koostaksid ja teabetalitusse annaksid.

Prof. Huno Rätsep küsis suhete kohta Soome konsulaadiga. Viisa saamine on peaaegu võimatu. Nii näiteks jäid dots. Jaak Peebol ära loengud Oulu ülikoolis (TÜ ja Oulu Ülikooli vahel on sõlmitud koostööleping. Miks peab õppejõud ise seisma konsulaadi ukse taga, pealegi kui ta ei pääse sisse, vaid kui temast lähevad mööda igatahes mitte teadustöö tegijad?).

Ülikool on saatnud konsulaadile kirja, milles palutakse mingit kindlat vastuvõtuaega, kuid sellele pole veel vastatud. Rektor soovitas õppejõududele, kellel on rohkem Soome-sõite, hankida korduv viisa.

● **Rektor tutvustas ka TÜ valitsuse ettepanekut tähistada TÜ igaaastast aupäeva 1. detsembril** (vt. eelmist lehte). Igal aastal oleks korraldajaks üks teaduskond. Alustatakse ajaloolastest.

● **Teadussekretär VEERA ANTandis teada, et TÜ põhikirja üks lisamäärusi — õppejõudude kohale valimise korrast — on valmis.** Nõukogu kinnitas selle. Teadussekretär loodab, et seda tutvustatakse kateedrites ning et lõpeb õppejõudude asjatu jooksutamine küsimustega «Mida ma peaks tegema, mul tuleb valimine?»

● **15. novembriks on vaja esitada V. Andile TÜ audoktorite kandidaadid (koos põhjendustega).** Audoktorid valitakse TÜ nõukogus 30. novembri koosolekul.

● Rahuldati väliskirjanduse kateedri juhataja prof. Harald Peebu ja teaduskonna nõukogu taotlus nimetada väliskirjanduse kateeder **maailmakirjanduse kateedriks.**

Veelahkmel

(Algus 1. lk.)

valduses? Kui kaugele üldse võib iseseisvustaotlustega minna?

ÜMPI direktor Aavo Mikkelsaar võis väita, et ÜMPI iseseisvus on suurendanud vastutust ja peremehetunnet: «Kui rahakott on enda taskus, siis on rohkem huvi ka selle suurendamise vastu.» Üldiselt tundub, et iseseisvumise poolt on rohkem need teaduskonnad, kus enam seadmeid, aparatuuri ja hooneid. Et aga oma allüksuste majandusliku poole vastu on tõsine huvi tekkinud, näitab juba mõne **majandusprodekaani** koha loomine ja vastava isiku tegutsema hakkamine. Need ettevõtlikud on füüsika-keemia-, majandus- ja filoloogiateaduskonnas.

Haldusprorektor Vello Peedimaa arvas, et igas teaduskonnas võiks leiduda inimene, kes oma teaduskonna majandusasjade vastu huvi tunneb ja on võimeline nendega tegelema. Sundida selleks kedagi ei saa. Ühtset süsteemi ülikoolis selles osas veel pole. Füüsikute majandusprodekaan Tiiu Müürsepp istuvat vist rohkem raamatupidamises kui füüsikahoones, aga nad saavad esimesena kulud-tulud jm. selgeks.

Tahame rahakotti endale, aga on ka hea, kui raha saame ühisest katlast: kord kulutame rohkem, kord saavad teised seda kasutada, mis ühel parajasti üle jääb.

Lõppeva aasta eelarve on TÜ nõukogus veel kinnitamata. Kuidas kujuneb ülikooli eelarve? Kuidas saadakse ja jagatakse teadus- ja õppetöö rahasid? Praeguses vaeses majanduses ei ole siingi kõik selge. Aga et ülikoolile rahade saamine on paljudele ebaselge, peaks lehes küll vist mingi skeemi avaldama.

Rektor Jüri Kärner võrdles hetke olukorda ja küsimuste asetust Tsaari-Venemaa ülikoolide reformimisega. «Ülikoolis on vaja jõuda nii kaugele, et saavutaksime erialakeskse mõtlemise ning kuidas seda siis noortele edasi kanda. TÜ valitsuses otsustati ju, et ülikooli põhiüksus on ta teaduskond. Kuidas iga teaduskond aga oma tuleviku kavandab, selles ei ole vaja ülevalt kõigile ühist mudelit anda.»

JÄRGMINE KOOSOLEK ON TULEVAL KOLMAPÄEVAL, 7. NOVEMBRIL kl. 8.15.

Mõttevahetus autonoomia asjus jätkub.

VARJE SOOTAK

Mind üllatas tigedus

Poolkogemata kolmapäevasele ülikooli tulevikku käsitlevale nõupidamisele sattunud, sain üllatatud tarkade inimeste tigedusest, millega rünnati nii reaalseid kui kujuteldavaid vaenlasi ja vastaseid uue ülikooli kujundamise tee algul. Samas tekitas nõutust rünnaku ägedusele väga pehmelt öeldes vähe vastav kompetentsus ülikoolielu vaadeldava kitsaskoha esitamisel.

Minu arvates eeldaks produktiivne analüüs kõigilt osavõtjailt alguses iga probleemi ajaloo ja hetkeseisu tundmist, seejärel järeldamist ning muutmisettepanekute tegemist. Võib-olla tuleks alustada üldharivate seminaridega (või ajaleheartiklitega) sellest, kust raha tuleb ülikooli ja kuhu ta siin kaob. Nõupidamisel selgus, et ülikooli funktsioneerimise igal tasandil leiduks inimesi, kes nii võiksid enda jaoks midagi uut teada saada. Selgema ettekujutuse korral asja olemusest saaks vist asja ennast ka efektiivsemalt ümber kujundada.

AAVO LUUK

Avatud Eesti fond

TEATAB: UUED ÕPPIMISVÕIMALUSED **ASPIRANTIDELE.**

EELTINGIMUS: diplom ei tohi olla vanem kui 3 aastat.

Õppetöö toimub 1 akadeemilise aasta jooksul (1991 okt. — 1992 mai).

Cambridge

1) avalduste esitamise tähtaeg kuni 15. nov. k. a.
2) ained: ühiskonna- ja humanitaarteadused.

Oxford

1) avalduste esitamise tähtaeg kuni 20. dets. k. a.
2) ained: ühiskonna- ja humanitaarteadused.

Manchester

1) avalduste esitamise tähtaeg kuni 20. dets. k. a.
2) ained: politoloogia ja ökoloogia.

INFO: Avatud Eesti Fond
Tallinn 200101
Olevimägi 12
tel: 601 980
fax: 601247

Ankeete saab TÜ teadusraamatukogu ruumist 277.

TÜ Üliõpilaskonna Edustuse valimised on välja kuulutatud!

Täpselt nädal tagasi, 26. oktoobril kinnitas Tartu Ülikooli nõukogu Üliõpilaskonna Edustuse ajutise valimiseeskirja.

Kolmapäeval, 31. oktoobril kinnitas ülikooli rektor prof. Jüri Kärner edustuse valimisi korraldava komisjoni koosseisu.

Valimistoimkonda kuuluvad:

toimkonna esimees: **Alar Pandis** (ülikooli teenistuja, matemaatikateaduskonna lõpetanu)

liikmed: Anneli Bachaus (matemaatika IV kursus), Andres Männart (majanduse I kursus), Imre Oolberg (füüsika III kursus), Ülo Veldre (ülikooli teenistuja, ajakirjandusosakonna lõpetanu).

Rektor kinnitas ka valimistoimkonna poolt esitatud plaani valimiste toimumise aja ja koha kohta.

VALIMISED TOIMUVAD 4., 5. JA 6. DETSEMBRIL (TEISIPÄEV, KOLMAPÄEV JA NELJAPÄEV) 1990 KELL 10—20 ÜLIKOOLI TEADUSRAAMATUKOGU FUAJEES.

Kandidaatide nimekirjade blankette saab üliõpilaste ametiühingukomiteest (endine Üliõpilasmaja, praeguse vana kohviku maja III korrusel) **alates 12. novembrist kell 10—14.**

Nimekirjade esitamise ajad samas üliõpilaste ametiühingukomitees on reedel, **23. novembril kell 10—16**

laupäeval, **24. novembril kell 10—16**

pühapäeval, **25. novembril kell 12—14** ning

esmaspäeval, **26. novembril kell 8—10.**

P.S. Varsti kommenteerime ülikooli ajalehes lähemalt valimiseeskirja, mille projekt ilmus eelmises UT-s. Ülikooli nõukogu tegi projekti ühe paranduse. Esimene lause, mis enne kõlas «Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna moodustavad Tartu Ülikooli päevase osakonna üliõpilased», kõlab nüüd «Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna moodustavad Tartu Ülikooli päevase osakonna üliõpilased ja aspirandid».

Meil ei ole midagi ja pole tarviski!!!

Seda loosungit lehvitasid paar nädalat tagasi keskteleviisooni ekraanil Odessa ülikooli tudengid, kuid ilmselt iseloomustab see lause kogu Vene impeeriumi kõrgkoolide üliõpilaskondi.

Lood pole sugugi paremad Tartu ülikoolis, mida ma osaliselt võrdlen väikese tiigiga, mille ümber käib suur rüselemine. Tiigis aga vesi seisab ja vaid vahetevahel paneb kallastel käiv müdin veepinna virvendama. Sügavamal on aga kõik vanaviisi.

Kahjuks on tiigi sügavamas osas ka märkimisväärne osa ülikooli üliõpilaskonnast, kes on praegust ühiskondlikku peataolekut ära kasutades omaks võtnud põhimõtte lihtsalt kuidagi ära olla ja muidugi diplom saada.

Ühed näevad vaeva, et elu paremaks muuta, teised veavad ninaga õhku ja virisevad, et küll loengutes on jama, küll õppejõududel jääb midagi puudu, küll toit on kallis, küll seltsid ja korporatsioonid ei lase elada. Tagatipuks kirjutab ülikooli leht mingisugust jampsi üliõpilaskonna edustusest.

Muidugi oleks inimese põhiloomust arvestades suurepärane, kui kõik ette ja taha ära tehtaks ning ülikooli ajaleht alustaks pornograafiliste fotode avaldamist (oleks loengul vähemalt midagi vaadata!), kuid see ei ole lahendus.

* * *

Ainus väljapääs praegusest anarhiast ja minnalaskmisest on üliõpilaskonna edustuse valimine ja hoolitsemine selle eest, et too esindusorgan võimalikult kiiremini ja efektiivsemalt tööle hakkaks. Kui me seda ei suuda, toimub lähemal ajal hulk koordineerimatuid väljaastumisi, mis ei vii mitte kuhugi. Vaid korraliku edustusega suudame vastu seista ühiskonnale, mis vähemalt praegu on võtnud suuna eesti haritlaskonna väljasuretamisele.

Valitsus on ajanud käed väikese sissetulekuga inimeste rahakottidesse, kaasa arvatud üliõpilaste omadesse. Juba praegu kallinenu kõrval on stipendium naeruväärne summa. Paljud peavad õppetöö kõrvalt teenima elatusrahale lisa, kuid põhimõtteliselt on see vale. Ülikooli aeg peab olema suuremas osas ikkagi õppimiseks, mitte töörabamiseks.

Täna väidetakse veel, et õppetöö ei muutu tasuliseks, kuid kolme kuu pärast võivad samad mehed rääkida hoopis teist juttu. Ja sellest tulenevalt on karta, et *alma mater*'i seinte vahele pääseb seltskond, kellest eesti rahvale mingisugust tulu ei tõuse.

Varsti valitavale edustusele on vaja reaalset teotahtelist toetajaskonda üliõpilaste näol, kes oma ettepanekute ja jõuga oleks abiks nende probleemide lahendamisel, mis üliõpilaskonna ette kerkivad.

Esimene ja kõige tähtsam asi, mis nõuab radikaalsemat ja nõudlikumat ümberkorraldamist, on **õppetöö,** milles on suured möödalaskmised nii üliõpilaste kui õppejõudude poolelt. Õppejõudude palga tõstmine ei tõsta nende poolt õpetatavate ainete kvaliteeti.

Teiseks tuleks edustusel kohe aega viitmata kõne alla võtta **olme — ühiselamute ja toitlustusasutustega seonduv, stipendiumid ja dotatsioonid ning transport,** et vältida näiteks Moskva fenomeni, kus märkimisväärne osa tudengineidudest tegeleb oma äraelatamiseks prostitutsiooniga, noormehed löövad aga maffiaga käed kokku.

Kolmandaks peaks edustus võimalikult kiiresti lülituma **Euroopa ülikoolide üliõpilaskondade peresse.** Kindlasti tuleb edustusel teisigi funktsioone.

Üliõpilaskonna Edustuse valimised toimuvad detsembri alguses. Kes veel ei tea, mida siiani on tehtud ja kuidas ülikooli üliõpilaskonnale ning edustusele oma toetust avaldada, pöörduge julgesti edustuse taastamise komisjoni liikmete poole. Ärgem matkem tublit algatust tühjade kontrollimata fraaside taha komsomoli ja praeguste organisatsioonide sarnasusest jms. Lihtne on kõike jamaks tembeldada. Targem oleks aga järele uurida, mis sünnib, et iga valima minev üliõpilane teaks, mille pärast ta edustuse poolt hääletab.

On viimane aeg jõud kokku võtta ja enda eest seisma hakata, sest üliõpilaste asi ei ole õppejõudude, rektori ega ka valitsuse asi. Viimase asi on sundida meid püksirihma pingutama, ja kui me ei hakka vastu, siis jätkatakse samas vaimus.

Praegu ei ole meil tõesti mitte midagi peale hea tahte ja paljudele pole midagi tarviski. Ometi tahaks loota, et igasse tudengisse poeks mõte: «Ainult üheskoos oleme tugevad!»

MARGUS SANGLEPP

Tolstes kõrgkoolides

Mõni aeg tagasi kirjutas UT, et ka **Tallinna Tehnikaülikoolis** valmistutakse üliõpilaskonna esindusorgani loomiseks. TTÜ üliõpilaskonna edustus otsustati valida nimekirjalise valimissüsteemiga, valimised toimuvad detsembri esimesel nädalal.

Tallinna Pedagoogilises Instituudis toimuvad TPedI üliõpilasesinduse valimised 3.—7. detsembrini. Tulevane üliõpilasesindus on 11-liikmeline. Kandidaatide ülesseadmine lõppes nädal tagasi, kandidaatide ülesseadmine oli vaba — seda võisid teha kõik. Nagu Tehnikaülikooliski tegutses ka TPedI-s juba varem Üliõpilasliit. Praegu käib Pedas valimiskampaania.

Ning lõpuks — üliõpilaskonna esindusorgan hakkab tööle ka **Eesti Põllumajanduse Akadeemias.**

Nelja kõrgkooli üliõpilaskondade esindusorganite tööle hakkamine veel sel aastal tähendab peale kõige muu ka tähtsat tõika, et meie üliõpilaskonnad saavad paremini omavahel suhelda ning koordineerida ühist tegevust.

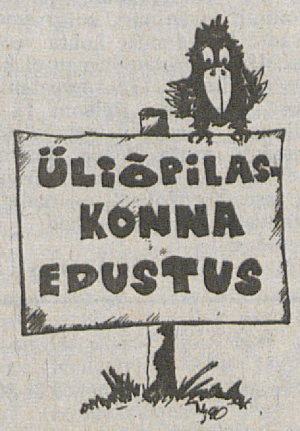

Üliõpilaste omavalitsus oli täielik

Nende ridade kirjutaja oli Üliõpilaskonna juhatuse liige ja Üliõpilaskonna majandustoimkonna juhataja K. Pätsi diktatuuri algaastatel, kui üliõpilaskonna organisatsioon oli veel ümber korraldamata, kui kehtis veel demokraatlik kord. Olin majandustoimkonna juhataja 1934/35 ja 1935/36. Üliõpilaskonna esimeheks oli 1934/35 EÜS-i mees Ilmar Tõnisson üliõpilasseltside liidust, 1935/36 Pärl «Vironiast», korporatsioonide liidust. Oluline on tuletada meelde, et tollal koheldi üliõpilast kui vastutusvõimelist isiksust. Üliõpilaste omavalitsus oli täielik. Kõigepealt õpiti pidama parlamentaarset korda. Edustusse valiti nimekirjade alusel fraktsioonide kaupa. Üliõpilasseltsid, kes olid tollal enamuses, esitasid ühiselt oma, korporatsioonid oma ja organiseerumatute büroo oma nimekirja. Lisaks neile kandideerisid vähemusrahvused oma nimekirjaga, kus olid ühinenud saksa, vene ja juudi organisatsioonid. Nimekirja poolt antud häälte arv määras, kui mitu ühestki nimekirjast edustusse pääses. Kui hiljem mõni välja langes, tuli selle nimekirja järgmine asemele. Nimekirja koostajad organisatsioonid tundsid oma inimesi ja teadsid, keda panna etteotsa. Praegu praktiseeritav isiklik kandideerimine on kehv moodus põhjusel, et iga aferist, kellel on hea suuvärk, pääseb sisse. Puudub garantii, et ta isikuna oleks sobiv. (Valimiseeskiri näebki ette nimekirjalise valimise — toim.)

* * *

Edustus valis esimehe ja toimkonnad ning juhatuse liikmed. Iga toimkonna juhataja oli ka juhatuse liige. Oli kolm ihaldatavat toimkonda — Üliõpilasleht, välistoimkond (kus määrati, kes pääseb vahetuse korras välismaale) ja majandustoimkond.

Majandustoimkonna juhatajale allus personaalselt üliõpilasmaja majandamine ja kogu personal. Alalisel palgal töövõtu korras oli söökla perenaine-kokk, kes oli ka varustaja, kaks köögitöölist, neli etkendajat, raamatupidaja (osalise tööjõuga) ja söögisaali kassa. Palgal oli majahoidja-riidehoidja ja koristaja.

Üliõpilasmajas olid korteris perenaine pr. Mari Ritsing Naisüliõpilaste Seltsist, majahoidja E. Ajaste (elukutselt kullassepp) ja majandustoimkonna juhataja, kelle toas oli telefon diplomaatiliste kontaktide pidamiseks. Majandustoimkonna juhataja toas toimusid ka kõik fraktsioonidevahelised nõupidamised kohtade jagamise puhul ja lahendati konfliktvahekordi. Majandustoimkond oli pidevalt seltside liidu käes, selle kompensatsiooniks välistoimkond korporatsioonide liidu käes. Kuna majandustoimkonna juhatajal oli iga päev midagi teha, sai ta üliõpilassööklast prii ülalpidamise. Osalisel palgal oli veel juhatuse sekretär-masinakirjutaja, kelleks oli Naisüliõpilaste Seltsi liige Lepik.

Majandustoimkonna juhatajal tuli koostada ja esitada juhatusele vajalike remonttööde ja ehituste kava. Kui see oli kinnitatud, oli juhataja asi, kellele vastav remont lepingu järgi välja anti. Järgmine kord läks asi juhatuse ette aruande kinnitamiseks. Ei olnud juhtumit, kus kulutus oleks tekitanud lahkarvamusi. Mitte keegi ülikooli majandusosakonnast ei tuhninud üliõpilaskonna arvetes ega kontrollinud eelarveid. Töödel oli linnas väljakujunenud tariif. Vana remontmeister maaler Veidemann värvis nii ülikooli, «Postimehe» maja kui ka üliõpilasmaja, santehnik Kompus süvendas söökla köögi põranda ja ehitas uue solgitrassi vastavalt koostatud lepingule, kus kontrolliks jäi ainult majandustoimkonna juhataja. Juurdekirjutused ei olnud tollal moeks. Igaüks nägi, kas ettekandjaks oli võetud sobiv isik. Neid tuli väljagi vahetada. Pretensioonid toitude suhtes läksid kohe perenaisele. Kaebusi ega korralagedusi ei olnud.

* * *

Välistoimkonna tähtsaks tegevusalaks oli suhete tugevdamine SELL-i maadega (Soome, Eesti, Läti, Leedu Üliõpilaskondade Liit)

SELL-i konverents toimus igal aastal ühel liikmesmaal. Seal anti ülevaade vastava maa jooksvatest probleemidest, ka kultuurist ja sellest, mis suhete tihendamise alal on juba saavutatud. Leedus oli vastuvõtt korraldatud Kaunase raekoja saalis, kus konverentsi avas president Smetona, kes pidas kõne Euroopa kultuurkondade suhetest, tõstes esile, et Euroopa keeltest on sanskritile kõige lähem leedu keel. Delegaadid viidi bussidega Klaipedasse, kus tollal olid veel ülekaalus sakslased. Toimus suur marss läbi linna Baltimaade lippudega, mida sakslased vaatasid lahtiste akende peal ja näitasid rusikat. Kongressi külalised olid majutatud perekondadesse. Osavõtjate ainus kulu oli sõidupilet. Osavõtt oli piiramatu.

Riias peetud SELL-i konverentsi külalised olid majutatud hotelli, kus hommikuks olid kingadki puhastatud ja viksitud (millega delegaadid ei olnud harjunud). Tutvustati kõike, mis linnas huvitavat, ja räägiti muistsetest suhetest, ka Balti liidust. Põnevust tekitas banketil see, et kaerajaan oli nii leedulaste, lätlaste kui eestlaste ühine tants. Uusi tutvusi tekkis küllaga, mis jätkusid kirjavahetusena .

Vahetusüliõpilasi läkitasid nii SELL kui ka organisatsioonid oma otsesuhetes. Tartus toimus üliõpilaste spordiolümpiaad, kus domineerisid soomlased. Meie poistest tegi end kuulsaks Gustav Sule. 23. juunil võidupäeva tähistamisel koos täishällide propageerimisega oli üliõpilaskonnal juhtiv koht. Mitukümmend instrueeritud kõnelejat sõitis esinema üle kogu maa. Mäletan, et neid tuli kuulama palju rahvast. Ka 24. veebruaril esines üliõpilaskond.

LOOMET LAJA
Ü.S. «Raimla»

Korp! «Lembela» tegutseb

Eelmise nädala kolmapäeva varahommikul võis näha Tartu bussijaamas erinevaid värvitekleid. Tartu korporandid sõitsid Tallinna korp! «Lembela» taasavamisele. See on üks neljast Eesti Vabariigi ajal tegutsenud naiskorporatsioonist. Kolm taastati eelmisel aastal Tartus, kuid korp! «Lembela» on nüüd ainukese EV-aegse Tartu korporatsioonina taastatud Tallinnas. See näitab, et Tartu vaimu on võimalik üle kanda Tallinna, kui selleks on vastav pinnas olemas.

Keskpäeval toimus korp! «Lembela» lipu õnnistamine Kaarli kirikus. Sinna oli kogunenud üle poolesaja korp! «Lembela» ül! vil! ksv! ksv! reb! reb! ning külalisi. Pärast helebeeži-rohelise-violetse lipu õnnistamist viidi see kirikust lahtisel autol lehvides Raekotta, kus toimus aktus. S/a esinaine ksv! Evelin Müüripeal avas aktuse ning andis ülevaate korporatsiooni ajaloost.

Korp! «Lembela» liikmed esinesid aktusel muusikaliste ettekannetega, mis tegi ürituse väga meeldivaks, sest see oli esimene kord, kui aktusel esitati muusikat. Tartu ja Tallinna konvendid andsid üle ka oma õnnitlused.

Õhtul toimus Tallinna lähedal Kirovi nim. kolhoosi talveaias bankett. Talveaed jättis kustumatu mulje, samuti ka pidu. Algul olid Tartu meeskorporandid lauldes natuke häbelikud, sest teati, et korp! «Lembela» liikmete hulgas on palju Konservatooriumi rahvast. Kuid hiljem saadi sellest üle ja laul kõlas õhtu läbi.

Tahaks soovida korp! «Lembelale» seda, mida soovitakse igale üliõpilasorganisatsioonile: «Vivat, crescat, floreat corporatio Lembela in aeternum!»

ANDRES REKKER

Tudengi suu pole seinapragu

ÜLIKOOLI SÖÖKLAS PRAAD KUNI RBL. 1.40.

Juba kolm nädalat sööme kallist toitu. Harva võib tudeng lubada endale restoranieinet, ka sööklas peab sageli arvutama, mida süüa. Isegi nn. odavate ühikatoitude (praekartul) tegemisega on raskusi, sest kartuli hind on tõusnud ligi 6 korda. Millised on väljavaated söönuks saada Tartu Linnavalitsuse munitsipaalettevõtte «Ülikooli» asutusis, uurisin kõige esimesel uue hinna päeval, 15. oktoobril.

KALLIS TOIT

Tol päeval oli «Ülikooli» direktor Virve Pärn üsna mureliku moega. Istus kogu ennelõuna köögis ja vaatas, mis toidud seal ülepea välja tulevad. Hinna poolest üllatas ülikooli söökla nii mõndagi, sest guljašiports maksis 50 kopikat. Samal ajal anti EPA sööklas 2.30 maksvat kooreklopsi. Kes arvas, et ülikooli sööklas nii odavalt süüa saama hakkabki, pidi pettuma, sest tol päeval kasutati veel vana järge sees olevat liha. Uute hindade raamat aga annab 2.60-se veisefilee uueks kilohinnaks 13,50 ja 2.50-sel seafileel 7.50.

«Ülikooli» direktor Virve Pärn ja asedirektor Maire Ojamaa silmitsesid esimest korda tõsisemalt uusi hindu. Võttis päris vanduma.

«Me peame kõik lepingud ümber tegema ja hakkama vist üle päeva searaguud pakkuma,» arvas Virve Pärn. «Ilmselt kaotame me ka käibes.»

«Kallimad toidud nagu bõfstrooganov peaks koos kartulitega maksma kuni 1.40,» lisab asedirektor Maire Ojamaa. «Leivaviil maksab 7 kopikat.»

Nii et lõuna peaks kahe—kahepoole rublaga kätte saama. Tunduvalt kallimaks lähevad peolauad.

LOOME SUPIKÖÖGI?

Eesti ajal oli tudengitel võimalik ka odavalt suppi saada. Isegi veel kümme aastat tagasi oli ülikooli söökla iga laua peal salatikauss, mis kuulu järgi oli eriti meeltmööda pohmas peaga tudengitele. Nüüd ei ole «Ülikooli» direktori arvates selleks võimalusi ega ka olulist mõtet. «Tarvita» köögiviljabaas on hindu tublisti tõstnud: üks kilogramm puhastatud kartuleid maksab näiteks 95 kopikat. Odavat suppi ei saa kalli tooraine tõttu teha. Supi täisports maksab praegu umbes 80 kop (poolportsu järelikult 40 kop).

Ka pudruköögi loomine ei saa olla edukas: tatra hind kerkis 4 korda, odrakruubi oma 3, riisi oma 2 korda.

«Ülikooli» direktor ütles, et tema ei kujuta küll päris hästi ette, kuidas tudengid elama hakkavad. Samas ei saa söökla hindu alla lasta, sest praegused on madalaimad võimalikud. Võib-olla õnnestub valitaval üliõpilaskonna edustusel odava söögi koht luua.



SIISKI ODAV

«Tegelikult on ülikooli sööklas toit üsna odav, eriti kui «Volgast» tulla,» naljatab asedirektor.

«Ja teiste sööklatega võrreldes ka,» lisab direktor. «Sest ülikool maksab praegu meie eest üüri, vee ja kütte kulud. Oli kuulda, et võibolla järgmisel aastal selleks enam raha ei ole. Siis tõusevad meie toitude hinnad veelgi. Samuti tuleb siis ühiselamute einelauad kinni panna.»

Kui ülikooli sööklas on hinnad keskmisest madalamad, tekib ilmselt vajadus muid söögijaid siit eemal hoida. Paraku ei anna direktori arvates ükski teoreetiliselt võimalik lahendus (talongid, valve, dokumendi nõudmine) praktilisi tulemusi. Pealegi ei jätku Tartus avalikke söögikohti.

Nii et ei midagi: püksirihm koomale ja head isu.

URMAS LOIT

Antakse 1000 rubla

ÜS «RSR» otsustas pärast lühikest arupidamist Eesti välispoliitika (selle ajaloo või tänapäevaste probleemide) uurimise ergutamiseks moodustada preemiafondi ja edaspidi igal aastal välja jagada 1000 rubla vastavalt järgmisele statuudile:

1. ÜS «RSR» otsustas 23. oktoobril 1990 määrata iga-aastase rahalise auhinna (1000 rubla) parimale Eesti välispoliitikaga seonduvale üliõpilastööle.
2. Nimetatud auhind makstakse välja ÜS «RSR» vahenditest. Auhinda ei tükeldata ja väärilise töö puudumisel seda välja ei anta.
3. Auhinnakonkursist võivad osa võtta kõik Tartu Ülikooli üliõpilased, kes esitavad auhinnakomisjonile 31. märtsiks (alates 1991. a.) varem konkursile esitamata uurimistöö.
4. Esitatav uurimistöö peab sisuliselt ja vormiliselt vastama teadustöö nõuetele.
5. Konkursitööd vaatab läbi (vajadusel koos eksperdiga) ÜS «RSR»-i poolt moodustatud 5-liikmeline auhinnakomisjon, kelle otsus on lõplik.
6. Auhinna määramisel peetakse silmas järgmist:
   a) töö järelduste uudsus,
   b) esitatu olulisus Eesti välispoliitikaga seonduva uurimises,
   c) uute allikmaterjalide kasutamine või nende uudne tõlgendamine,
   d) probleemi püstitamise loogilisus,
   e) stiili korrektsus.
7. Auhinnakomisjon teeb oma otsuse teatavaks ja annab auhinna üle 2 kuu jooksul pärast esitamistähtaja lõppemist.

Konkursile esitatavad tööd tuua filosoofia ja politoloogia kateedrisse, nagu eespool öeldud, **hiljemalt 31. märtsiks.** Esitatud töid ei tagastata.

ÜS «RSR» juhatus



Arno Mägi ründab komandanti

„Ligilähedasel teemal loe: «Arno Mägi kardab üliõpilasi», UT 12. septembril 1990

TÜ majandusosakonna juhatajal Arno Mägil on Pälsoni 14 ühiselamuga väga raske. Küll nõuavad üliõpilased valvet, küll nõuab komandant remonti ja varustust. See segab väikeettevõtte loomist, mis niigi pool aastat veninud.

Tülikatest inimestest on ikka koondamise abil jagu saadud. Nüüd peab A. Mägi Pälsoni 14 komandandi koondamise plaani. Tema arvates saab kahe Pälsoni ühikaga hakkama ka üks inimene, praeguse ajaloolaste ühika komandant Oie Avameri. Viimane nõuab juba Pälsoni 14 komandandilt ja pesulaohoidjalt inventuuri, kuigi ametlikku teadet koondamise kohta veel pole. A. Mägi ühiselamutes ju ei käi, see on ka ilmselt vähekompetentse otsuse põhjuseks. Pälsoni 14 vajab kiiremas korras valvet ja tõhusat remonti, mitte üleõue komandanti.

Tudengid komandanti kõrvaldada ei lase. Tõenäoliselt on oodata majandusosakonna-vastaseid meeleavaldusi.

URMAS LOIT

Uusi trükiseid

TÜ toimetised. Vihik 899. Applications of topology in algebra and differential geometry. Matemaatika- ja mehaanikaalaseid töid. Tartu 1990, 350 eks., 140 lk., rbl. 2.40.

Organic Reactivity. Vol. XXVII. ISSUE 1(97)—2(98). March-June 1990. Tartu 1990, 250 eks., 96 lk., rbl. 1.50.

Eesti Akadeemiline Õigusteaduse Selts 1989. aastal. Aastaraamat. Tartu 1990, 350 eks., 208 lk., rbl. 2.50.

Aktuaalseid probleeme abdominaalkirurgias ja intensiivravis. Konverentsi teesid. Tartu 1990, 200 eks., 64 lk., rbl. 1.

Isemajandamise arenguprobleeme. Ettekannete teesid. 17.—18. oktoober 1990. Tartu 1990, 200 eks., 108 lk., rbl. 1.80.

The II Baltic Meeting on Pharmacology and clinical Pharmacology. Tallinn, October 3—4, 1990. Abstracts. Tartu 1990, 500 eks., 136 lk., rbl. 2.50.

Tartu Ülikooli Raamatukogu 14. teaduskonverents «Kultuurivarade kaitse, konserveerimine ja restaureerimine. 3.—4. oktoobril 1990. Ettekannete teesid. Tartu 1990, 350 eks., 24 lk., 70 kop.

The Department of internal medicine propedeutics. Tartu 1990, 300 eks., 76 lk., rbl. 1.

Margareete Otter. Farmaatsia ja farmakoloogia ajaloost. Tartu 1990, 250 eks., 140 lk., rbl. 2.40.

Magnetofonid. Tehnilised õppevahendid IV. Arne Kaasik. Tartu 1990, 700 eks., 64 lk., rbl. 1.

Olaf Klaassen. Aasia ja Aafrika 1918—1945 ning kontaktid Eestiga. Teine jagu. Indo-Hiina, Indoneesia, Iraak, Iraan, Jaapan, Korea, Lõuna-Aafrika Unioon, Malaia, Maroko. Tartu 1990, 300 eks., 152 lk., rbl. 2.

info · info ·

VENIA LEGENDI

Matemaatika õpetamise metoodika kateedri dots. kt. **Tiit Lepmanni** *venia legendi* loeng teemal «Haridusreform ja koolimatemaatika» toimub 13. novembril kl. 14.15 Vanemuise tn. 46 aud. 107.

EESTI AKADEEMILISE AJAKIRJANDUSE SELTSI

ettekandekoosolek on teisipäeval, 6. novembril kl. 16 peahoone aud. 227.

Seekordset koosolekut sisustavad ajakirjandusosakonna üliõpilaste ettekanded: Roosmarii Kurvits tutvustab Harald Tammeri ajakirjanikutööd, Olari Koppel kõneleb Saaremaa ajakirjanduse ajaloost, Margo Miks annab ülevaate sõjaeelsest Õtepää ajalehest.

Tutvustatakse ka seltsi töökavatsusi.

JUHAN PEEGEL

AMEERIKA AJAKIRJANDUSEST

saab kolmel päeval kuulda New Yorgi ajakirjanikult LISA TREILT.

Täna, 2. novembril kl. 16 räägib ta aud. 235 ameerika ajakirjandusest ja ajakirjaniku tööpäevast. Esmaspäeval jätkab L. Trei uudiste kogumisest, infoallikatest jm. Kõne alla tuleb ajakirjanduseetika. Loengud tõlgitakse eesti keelde.

TEADUSRAAMATUKOGU

annab teada, et 15. novembrist hakatakse võtma viivist **10 kopikat päevas** iga õigel ajal tagasi toomata trükise eest. Seega palutakse raamatud õigel ajal tagasi tuua või pikendada.

UUSI NÄITUSI

teadusraamatukogus:

- 29. oktoobril avati Oskar Looritsa 90. sünniaastapäeva näitus.
- 14. novembril toimub erialapäev teemal «Perioodika ja lugeja» ning 1. novembrist saab sel puhul vaadata väljapanekut «Võõrsil ilmunud Eesti perioodika 1944—1990».

AUTOKURSUSED ÜLIÕPILASTELE

Tulla **teisipäeval, 6. novembril kl.** 17 Tiigi 78—235.

ALPIKLUBI «FIRN»

Välitreeningud on esmaspäeviti, kolmapäeviti ja reedeti kl. 18.15. Koguneme Jakobi 5.

Sisetreeningud on esmaspäeviti kl. 20.30 ja neljapäeviti kl. 20 16. kk võimlas.

Igal kolmapäeval kl. 19.30 on **slaidiõhtu** Tõnissoni 1 aud. 205.

HOOAJA PIDULIK LÕPETAMINE

toimub 3. novembril kl. 18 füüsikahoones.

Seminarka nüüd humanitaarraamatukogu

Nn. seminarka, mille ametlikud nimed on olnud Ajalookeeleteaduskonna raamatukogu ja Ajaloo- ja filoloogiateaduskonna raamatukogu ning mille asukoht on ülikooli endise kiriku 3. korrusel, hakkab nüüd kandma lühemat ja suupärasemat nime humanitaarraamatukogu. See on Tartu Ülikooli Raamatukogu ainus teeninduspunkt, mis avatakse juba kell 8 hommikul ning kus laenutatakse raamatuid koju ka pühapäeviti.

Humanitaarraamatukogu lahtioleku ajad on niisiis:

E—R 8—22
L 10—20
P 10—18.

Lugemissaalides teenindatakse kõiki ülikooli raamatukogu lugejaid, **koju** laenutatakse kirjandust ainult **ajaloo- ja filoloogiateaduskondade õppejõududele ja üliõpilastele.** Lisaks humanitaaralade õppe- ja teaduskirjandusele komplekteerib humanitaarraamatukogu ka ilukirjandust, sealhulgas välismaal ilmunud eestikeelset kirjandust. Laenutustähtajad on samad mis suures raamatukogus, tähtaja möödumisel hakatakse võtma viivist 10 kop. päeva eest.

KERSTI KIKKAS
(humanitaarraamatukogu juhataja; tel. 3 51 52)

info

Laupäeval, 3. novembril kl. 21 DISKO

- ✲ tund RAP-i,
- ✲ tantsuks rohkesti HIP-HOP & HOUSE muusikat,
- ✲ rahuldatakse tantsijate laulusoovid.

Diskor TARMO KOLSAR.

* * * * * *

4. novembril kl. 21 PÜHAPÄEVA-DISKO.

✲ Üliõpilaspilet kaasa!

* * * * * *

Teisipäeval, 6. novembril kl. 20 VIDEOSALONG.

JÄLGIGE REKLAAMI!

Uusi trükiseid

Olaf Klaassen. Aasia ja Aafrika 1918—1945 ning kontaktid Eestiga. Kolmas jagu. Nigeeria, Palestiina, Saudi Araabia, Süüria ja Liibanon, Thai, Troopiline Aafrika, Tseilon, Tuneesia, Türgi. Tartu 1990, 300 eks., 148 lk., rbl. 1.90.

Ülo Lepik. Punktmasside süsteemi põhiteoreeme. Tartu 1990, 400 eks., 36 lk., 30 kop.

Tekstiredaktor WORDSTAR. Programme kõigile. Ü. Kaasik. Tartu 1990, 300 eks., 64 lk., 60 kop.

Optika praktikum VII. Soojuskiirgus. Dispersioon. Neeldumine. Metoodiline juhend füüsikaosakonna üliõpilastele. Aksel Haav. Tartu 1990, 200 eks., 80 lk., 90 kop.

Üldmõõtmiste praktikumi tööjuhendid II. Teine, täiendatud ja parandatud trükk. E. Tamm. Tartu 1990, 200 eks., 104 lk., rbl. 1.20.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3451. Tiraaž 3000.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 31 (1616)
REEDE,
9. NOVEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Loengud risttules lk. 3

NB! Edustuse valimised

Toimkonna esimees: **Alar Pandis** (ülikooli teenistuja, matemaatika-teaduskonna lõpetanu)

Liikmed: Anneli Bachaus (matemaatika IV kursus), Andres Männart (majanduse I kursus), Imre Oolberg (füüsika III kursus), Ülo Veldre (ülikooli teenistuja, ajakirjandusosakonna lõpetanu).

Rektor kinnitas ka valimistoimkonna poolt esitatud plaani valimiste toimumise aja ja koha kohta.

VALIMISED TOIMUVAD 4., 5. JA 6. DETSEMBRIL (TEISIPÄEV, KOLMAPÄEV JA NELJAPÄEV) 1990 KELL 10—20 ÜLIKOOLI TEADUSRAAMATUKOGU FUAJEES.

Kandidaatide nimekirjade blankette saab üliõpilaste ametiühingukomiteest (endine Üliõpilasmaja, praeguse vana kohviku maja III korrusel) **alates 12. novembrist kell 10—14.**

Nimekirjade esitamise ajad samas üliõpilaste ametiühingukomitees on reedel, **23. novembril kell 10—16**
laupäeval, **24. novembril kell 10—16**
pühapäeval, **25. novembril kell 12—14** ning
esmaspäeval, **26. novembril kell 8—10.**

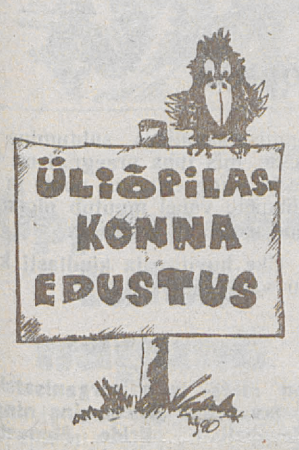



LÄHEME 4. LEHEKÜLJEL

SÜGISPÄEVADELE!

Leidmõtteid

EHK KAS, MIKS JA MILLIST EDUSTUST ME VAJAME?

Peagi toimuvate TÜ üliõpilaskonna edustuse valimiste ja edustuse enese olemuse ümber toimuvates sõnalahingutes, millest põhiliselt võtavad osa juura- ning filoloogiatudengid, ei ole silma torganud ühtegi tõsikonstruktiivset, süsteemset nägemust. Lisaks on viimasel ajal UT-s ilmunud üleskutseid *á la* «kasutagem Edustust munakivide loopimise, koordinatsioonikeskusena» (K. Tarand). Sellised lastehaiguse ilmingud lausa kutsuvad väikest kainestavat kirjatükki paberile panema. Seda siin ülaltoodud filosoofiliste põhiküsimuste järjekorras teengi.

Küsimus,

KAS EDUSTUST ON ÜLEÜLDSE TARVIS,

on vastatav vaid jaatavalt: see on tudengkonna üks väheseid reaalseid võimalusi osaleda rahvusülikooli väljatoomisel praegusest vaimse kaose ja eetilis-moraalse kriisi seisundist. Nn. viiekümneaastase loodusõnnetuse tagajärgede likvideerimisel on edustuse kätepaarid ja helged pead hädavajalikud (samuti E kanalisse suunatud kogu üliõpilaskonna vaimne potentsiaal). Seega: mitte «Edustus Edustuse pärast», mitte «Edustus EW-aegse traditsiooni taastamise pärast», **vaid edustus hädavajaduse pärast.**

Teisele alapealkirjas esitatud retoorilisele küsimusele vastates arvan ma, et peagi valitav edustus peaks kujunema üliõpilaskonna ühishääletoruks akadeemilise dialoogi pidamisel rektoraadi ja õppejõududega küsimustes, mis vajavad üldisi (kompromiss) lahendusi kogu ülikooli ja eriti tudengkonna jaoks. Just üliõpilaste esindamist akadeemilise dialoogi ühe osapoole rollis näen ma üliõpilasesinduse põhifunktsioonina.

Teisi tegevusvõimalusi on oma kirjutistes eelmistes UT numbrites esile toonud Andres Rekker, Katri Raik jt. Kuid veel üks väga tähtis funktsioon on tähelepanu alt üsna välja jäänud ning sellele tahaksin tingimata tähelepanu juhtida. Olen nimelt kindlalt veendunud, et tähtsaim edustuse juures tegutsevatest toimkondadest peaks olema **õppetöö toimkond,** mis tegeleks tudengite huvide kaitsmisega selles nende jaoks siiski primaarses vallas (sest õppima sai ju ülikooli tuldud). Ta peaks välja töötama õppetöö tulevasi (jooksvaid) ümberkorraldusi puudutavaid ettepanekuid. Seejuures peaks töö olema pidev, otsimaks lahendusi ka lugematutele jooksvatele küsimustele, muidugi mõista neile, mis puudutavad kogu üliõpilaskonda või vähemalt arvestatavalt suurt osa temast. See oleks suur šanss muuta TÜ-s saadavat haridust vastavalt meie arusaamisele väärtuslikumaks, kõrgetasemelisemaks, upitada seda pisutki ülemale praegusest «keskeriharidusele tasemest». On vaja luua eeldused mõtlemisvõimeliste ja haritud inimeste ilmumiseks ning ka praeguste tudengite vaimsuse tõusuks ahervaremetest. Selleks on tarvis kõrvaldada võimalikult kõik takistused õpihimuliste teelt ja püüda meie käsutuses olevate vaimsete jm. survevahendite kasutamisega luua ülikoolis võimalused noortele tarkadele õppejõududele (jah, TÜ-s on neid — **ning mitte** just vähe).

Esimese sammuna viimati mainitud ülitähtsa probleemi lahendamise teel peaksid edustuse esindajad ülikooli nõukogus välja astuma seni kehtiva ebademokraatliku õppejõudude valimise korra vastu ning püüdma tagada tudengitele ülikooli põhikirjas seni fikseerimata õigus selle juures kaalukalt kaasa rääkida.

Vahelepõikena — just noortele geeniustele õpetamise õiguse ning võimaluste tagamine oli kolleeg Kaarel Tarandi poolt paatosega kirjeldatud Prantsusmaa üliõpilasmässude peaeesmärgiks, mis lõppkokkuvõttes ka saavutati. Ja veel: minu arvates ei ole ülikoolis mässudeks, kaklusteks, sõimlusteks koltta, kõik esile kerkinud raskused peaksid olema ületatavad akadeemilise dialoogi abil. Kui aga sel teel

(Järg 2. lk.)

Viis vältekirja ühel nädalal

See nädal oli 15.—21. oktoobrini, kus 17. oktoobril kaitsesid TÜ erialanõukogu ees oma kandidaadiväitekirja spordifüsioloogia kateedri teadur **MEHIS VIRU** ja spordifüsioloogia aspirant **GALINA KONOVALOVA.** Mõlemale otsustati anda bioloogiakandidaadi kraad.

Samal päeval astus erialanõukogu ette ka psühhofarmakoloogia labori nooremteadur **JAANUS HARRO.** Et väitekirjade teemad on enamikule lugejaist üsna keerulised, siis palusime Jaanusel oma kandidaadidissertatsiooni teemat tutvustada. (Toimetus lubab siin endale eesnime kasutamist, sest oli ju Jaanus Harro aastaid arstiteaduskonna pressisekretär. Ja muide teine pressisekretär, kel väitekiri kaitstud. Esimene oli Jaak Aru.) Prof. Lembit Allikmetsa ja meditsiinikandidaat Eero Vasara juhendamisel valminud uurimuses vaadeldi anksiogeensete (ängistavate) ja anksiolüütiliste (rahustavate) farmakonide toimet ajus ühelt närvirakult teisele. Ängistavate ainete toimet on seni vähe uuritud. Ärevusseisundite patogeneesis kirjeldati uut olulist neurokeemilist lüli, mille uurimisega on viimasel paaril aastal hakatud tegelema ka mitmes rahvusvaheliselt tuntud närviteaduskeskuses. Jaanus Harrole otsustati anda meditsiinikandidaadi kraad.

Kaks päeva hiljem anti meditsiinikandidaadi kraad TÜ-s kaitstud väitekirja eest Tallinna Kiirabihaigla osakonnajuhatajale **ARVO MESIKEPALE** ja südame-veresoonkonna kirurgia aspirandile **MARGUS PEEBALE.**

Majandusteaduskonnas oli konverents. Seekord rahvusvaheline

Sellest ajast, kui Tartu Ülikoolist sai Tartu Riiklik Ülikool, ei ole majandusteadlastel olnud võimalust pidada ühtegi rahvusvahelist konverentsi Tartus. On üles kasvanud mitu põlvkonda majandusteadlasi, kes on saanud osa võtta vaid nendest majanduskonverentsidest, kus töökeeleks on olnud ainult vene keel ja osavõtjateks vaid Nõukogude Liidu majandusteadlased. Nüüd on jälle Tartu Ülikool ja majandusteadlastel võimalus uuenevas ülikoolis maha pidada esimene rahvusvaheline konverents.

Konverentsi kogumiku tiitellehelt võib küll lugeda väga tavapärast pealkirja: **Vabariiklik teaduslik-praktilise konverentsi «Isemajandamise arenguprobleeme» teesid.** Kuid see annab pigem tunnistust arengu kiirusest. Juba põgus pilk teeside kogumiku sisukorrale viitab sellele, et majandusteadlaste uurimisprobleemid on põhiliselt seotud turumajandusele ülemineku teede otsimisega ning et sellele mõtlevad majandusteadlased nii Idas kui Läänes. Konverentsi töögi jagunes **kahte sektsiooni: kaubandus üleminekul turumajandusele ning rahandus ja krediit üleminekul turumajandusele.** Ka osavõtjate nimekiri ei mahtunud enam vabariikliku teaduslik-praktilise konverentsi raamidesse.

Peale oma vabariigi kaubandus- ja rahandusspetsialistide, majandusteadlaste ja majandusüliõpilaste võtsid osa koileegid naabervabariikidest Leedust ja Lätist, NL suurematest teaduskeskustest Novosibirskist, Moskvast ja Kiievist, aga ka Poolast, Soomest, Saksamaalt ja Kanadast. Ettekanded ja diskussioonid olid tänase laguneva käsu- ja plaanimajanduse kõige teravamate probleemide kohta:

— milline peaks olema turumajandusele ülemineva riigi rahandus- ja kaubanduspoliitika;

— kuidas jõuda ausa ja majandust edasiviiva konkurentsini, milline peaks olema seda võimaldav ja soodustav konkurentsiseadus;

— kuidas läbi viia nii hädavajalik, aga samas ääretult keeruline ja ohtlik erastamine;

— milliseks peab kujunema maksusüsteem;

— kuidas koolitada majandusharitlasi, kes oleksid võimelised edukalt töötama turumajanduse tingimustes, kuidas selleks väga kiiresti välja koolitada õppejõude jne.

Nendele küsimustele vastuste otsimisele olid suunatud ülikooli majandusteadlaste prof. V. Raudsepa, prof. E. Ulsti, dots. A. Susi, dots. A. Siimoni, dots. K. Türgi, kaubanduse aseministrite pr. Ü. Nõu ja dots. J. Sepa (endised ülikooli töötajad), Vilniuse Ülikooli dots. B. Tšerška jt. sisukad ettekanded, aga ka Lääne majandust hästi tundvate külaliste Kanada professori Rein Petersoni, Saksa professori Hans-Otto Schenki, Poola dotsendi Andrzej Gospodarowiczi ning Soome pangandusspetsialistide esinemised.

Esinemiste enamikus jäi domineerima mõte, et lisaks Lääne majanduse põhitõdede tundmaõppimisele tuleb kompetentselt ja kainelt hinnata meie praegust majandusolukorda ning leida **oma tee,** kuidas käsumajanduselt kõige valutumalt ja inimest säästvamalt turumajandusele üle minna. Ei saa asuda teist sammu, tegemata esimest! Samuti ei saa kohe ja täiel määral kasutusele võtta marketingi printsiipe, kui on tegemist üha süveneva defitsiidimajandusega. Kuid kujunenud nõiaringist tuleb väljapääs leida! On vaja väga põhjalikult tunda Ida ja Lääne majandust, et õppida neid integreerima ning välja töötada originaalseid ja perspektiivseid lahendusi üleskerkivatele probleemidele. Õppimishimulistel, arenemis- ja mõtlemisvõimelistel majandusteadlastel ei tohiks küll olla põhjust lähemal ajal tööpuudust karta, pigem vastupidi.

(Järg 2. lk.)



«ÜLIKOOLI TULEVIK»

Miks tekib instituut?

Kolmapäevast vestlusringi alustades ütles **Mati Salundi**, et loodab eelmisel korral tekkima hakanud veelahkme ületamist ja ühele kaldale jõudmist. Üldiselt see ka õnnestus, sest nii keevaliseks mõttevahetus enam ei läinud. Jutt keerles üsna rahulikult instituudi ümber.

Nagu teada on neid ülikoolis praegu kaks: 1979. aastal loodud Üld- ja Molekulaarpatoloogia Instituut ning hiljuti asutatud Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituut (TÜMRI). Viimasest on lehes mitmel korral kirjutatud, ka eelmises numbris.

Ain Heinarult, uue instituudi juhilt, päritigi loomisseiku. NB! Hr. Heinaru ei kasutanud ainult sõna «instituut», vaid ikka ühendit «kateeder-instituut» (*department*).

Peamiselt huvitas see, miks loodi instituut juriidilise isikuna. Aga seepärast, et ilma oma arveta on raske juhtida ja korraldada õppe-ning teadustöö ühitamist. Et instituut on loodud peale ülikooli kateedrite ja laborite ka TA baasil, siis on akadeemial võimalik raha üle kanda otse instituudi arvele näiteks konkreetse suuna vm. tarvis. Vaevalt need summad tuleksid, kui neid peaks üle kandma ülikooli üldisele arvele. Et ülikooli jõuavad teadus- ja õppetöö summad eri teid pidi, siis soovitakse, et teadussummad tuleksid täielikult instituudi arvele. Õppesummadest soovitakse kasutada teaduskonna poolt antud palgafondi. Ülejäänud õppekulud võiksid jääda ka ülikooli üldisele arvele. Iseseisva arvega ja juriidilise isikuna ei taotle instituut sugugi seda, et ka põhivahendid peaksid talle kuuluma. Need jäävad ülikoolile. Nii et kateeder-instituut on teaduskonna allüksus, on ülikooli üksus ehk üks ülikooli osa. Ilmselt on bioloogia-geograafiateaduskonnas tekkimas teisigi instituute.

Instituutide tulevik on seotud eriti kaheastmelise õpetusega, sest praegustes väiksemates kateedrites on üsna raske II astme aineid õpetada.

Kedagi ei jäta ükskõikseks palk. Seni oleme harjunud teada saama, kui palju keegi saab, ja tahame vist ka edaspidi teada, kuigi mujal maailmas see teps mitte niimoodi ei ole. Teada on vaja maksuametil ja teiste asi see pole. TÜMRI-l jäävad praegu palgafondi normatiivid, kuid õppejõu ja teaduri palgavahed tahetakse küll ära kaotada, ent ikka nii, et kes rohkem tööd teeb, see ka rohkem palka saab. Ei pea ka õppejõud selle eest, et ta on just õppejõud, raha saama, vaid ikka tehtud töö eest.

«Kas instituudi sees on laboreid ja kohakaaslust?» huvituti. Praegu on nii laboreid kui ka kohakaaslust. Viimast ei saa kohe kaotada. Osa teadureid teeb nagunii rohkem tööd, miks nad ei võiks siis rohkem palka saada, pealegi pole kõigil sidet õppetööga ja mõnel tõepoolest ei saagi olla.

Sirje Margilt teadusosakonnast kuulsime, et rohkem kui pooled õppejõud töötavad ülikoolis põhikohal ja kohakaasluse korras ka poolel kohal. Kui paljudel on kohakaaslus väljaspool ülikooli, selle kohta andmed puuduvad, ja kas ongi vaja teada.

Kuuldavasti tegeldi kevadel instituudi arendamisega ka füüsika-keemiateaduskonnas. Dekaan **Henn Voolaid** oli pessimistlik ja kostis, et selleks on vaja teaduskonna etteotsa vist teisi mehi. Praegu ei käi jõud üle. **Jüri Tamm** lisas, et lepinguid, mis pidasid siiani üleval keemikute õppetööd, on vähem ning instituudi loomisest ei olda enam huvitatud just materiaalsetel põhjustel. Ka eestvedajaiks olevat vaja tugevaid isiksusi, kes ei karda ületada tugevat vastuseisu.

Ilmselge, et instituuti ei saa teha nn. kolhoosikorras (teised tegid, neil nii hea seis jne.). Teaduskonnad on erinevad, isegi väga erinevate osakondadega. Pealegi jaguneb rahvusülikool kaheks pooleks nii humanitaar- kui ka reaalteadustega. Kui instituudi loomine aitab eeskätt õppe- ja teadustöö edendamisele kaasa, ka töötajate materiaalse seisu parandamisele, kui on allikaid, kes osaliselt finantseerida suudavad, kui on ettevõtlikke asjaajajaid..., siis võib jõuda ka instituudi tekkimiseni.

Ent praegu ei saanud siiski veel päris selgeks, mis on ikkagi juriidiline isik, kellel võib olla oma arve jne. Kas nii, et juriidilisel isikul peab olema oma arve ja et arve ei tee veel juriidiliseks isikuks? On ju ka oma põhikirjad.

Kahtlemata tekitab iseseisev arve peremehetunde ning otsitakse teid, kuidas raha juurde teenida (**Aavo Luuk**).

Hr. **Voolaiu** küsimusele, kas iga teaduskond võib oma arve avada, vastas teadusprorektor **Ants Kallikorm**, et võib küll. Ja miks peakski rahajagajal olema kasutajani jõudmiseks vahelülisid? Raha peab jõudma maksimaalselt konkreetse töö tegijani. See on tulevik, milleks ei pea valmistuma mitte ainult ülalpool, tipus, vaid ka altpoolt tuleb ettevalmistavaid samme astuda.

Igatahes juriidilise isiku ja arve omamise probleemid tekitasid huvi ning kas neid ei peaks koguni mõned spetsialistid selgeks rääkima.

* * *

TÜ tuleviku koosolekule oodatakse huvilisi jälle tuleval kolmapäeval, s.o. 14. novembril kl. 8.15 nõukogu saalis.

VARJE SOOTAK

Majandus-teaduskonnas...

(Algus 1. lk.)

Kindlasti oli 17.—18. oktoobril korraldatud rahvusvaheline konverents vaid esimene samm, et sisukalt ja tulemuslikult ära kasutada rahvusvahelisi kogemusi meie keerukate majandusprobleemide kiireks lahendamiseks ning Lääne majandusega integreerumiseks. Konverentsist osavõtjatel on juba mitmeid kavatsusi ja ka esimesi kokkuleppeid järgnevate ühiste ettevõtmiste tarvis.

TIIU PAAS

Leidmõtteid...

(Algus 1. lk.)

lahenduseni ei jõuta, võivad väljapääsmatusse olukorda sattunud tudengid tõepoolest üle minna ulatuslike organiseeritud vastupanuvormide kasutamisele — ja see oleks ülikooli surm.

Nüüd aga mingem sujuvalt üle sellele,

MILLIST EDUSTUST MEIL VAJA ON

ning püüdkem anda tema lühiiseloomustus. Minu arvamus on, et TÜ üliõpilaskonda võib nii mõneski mõttes võrrelda üliraskes seisus oleva riigiga, mille kodanikud näeksid hää meelega võimu juures laial alusel moodustatud koalitsioonivalitsust, millel on rahva võimalikult laiade hulkade toetus ning usaldus ja selged ülesehitustöö kavad. Seega: minu arvates vajab Tartu Üli**õpilasriik laiapõhjalist koalitsiooni-edustust,** nn. edustust seinast seina, «metsikutest» korporantideni, ajaloolastest arstideni. Vaid selline edustuse moodustamise põhimõte garanteerib tollele tudengite laialdase toetuse: peaaegu kõik tunneksid end esindatud olevat, omaksid küllaltki tihedat sidet edustuse mõne liikmega ning oleksid seeläbi soovi korral aktiivsed osalised tudengkonna ning ülikooli asjade korraldamises. Kusjuures ülalnimetet koalitsiooni puhul on eriti tähtis, et see oleks ka vaimne koalitsioon omaenese liikmete vahel, mitte vaid kirju isiksuste kogum.

Edustuses töötades, selle nimel esinedes, vaieldes ja kompromisse leides saaksid hea kooli helge peaga juura- ja ajalootudengid, kellele selline tegevus on tulevikus leivatööks. Samas saaksid üliõpilasradikaalide ja -konservatiivide esindajad selgusele kompromisslahenduste vajalikkuses ning ainuvõimalikkuses: muidu ei oleks edustus lihtsalt teovõimeline.

* * *

Lõpetuseks tahaksin mainida, et kogu edustuse tegevus, kaasa arvatud suhtlus kõrgemalseisvate võimuorganitega (rektoraat), peab kandma lugupidamise pitserit, sügava inimliku suhtumise pitserit, lõpmatu sallivuse pitserit — isegi siis, kui oponentide tegevus neid pitsereid teps mitte ei kanna. Vaimsuse küsimus...

Kokkuvõttes: edustus on meie üliõpilaste võimalus õppida muutma seda, mida me saame muuta; võimalus õppida taluma seda, mida me ei saa muuta ja leida tarkust vastavate asjade vahel vahet teha.

Kasutagem siis oma šanssi, häädinimesed. *Fortes Fortuna adjuvat*...

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

Milliseks kujuneb Tartu üliõpilaskond 5—10 aasta pärast

EHK KORBID, SELTSID JA MUUD LOOMAD

Ennustaja amet pole kunagi eriti tänuväärne olnud. Aga kui Sa just ei ennusta järgmise päeva ilma, jääb alati lootus, et kaaskodanikud unustavad su ennustuse palju varem, kui kõik teisiti läheb. Nii ongi enamik ennustusi väärt mõtteaineks nende tegemise hetkel.

Selline kirev ja mitmepalgeline seltskond nagu Tartu üliõpilaskond lausa kutsub oma arengut ette arvama, eriti praegusel segasel ja naljakal ajal. Ühest küljest on enamik traditsioonilistest tudengiorganisatsioonidest taas loodud, teisest küljest pole aga üliõpilaskond Tartus olnud kunagi nii organiseeritud ja ühiskonna lagunemisest kaasa haaratud kui praegu.

TÕENÄOLISELT

kujuneb Tartu üliõpilaskonnas välja kaks põhilist organisatsiooni tüüpi ja kaks võib-olla konkureerivat ja võib-olla ka omavahel ära jagatud funktsioonidega esinduskogu.

Esimene **tüüp on suhteliselt avatud, kindlalt määratlemata liikmeskonnaga, osaliselt poliitilised organisatsioonid.** Kindlasti leiavad nende organisatsioonide hulgas koha ka mitmesugused pahempoolsed ja radikaalsed rühmitused. Eraldi seisvatena ei ole nad ükski eriti tugev organisatsioon, kuid tõenäoliselt saavad nad domineerivaks edustuses. Pole sugugi välistatud, et juba viie aasta pärast on edustuses esindatud näiteks Roheliste Homoseksualistide Klubi või Radikaalsete Nudistide Liit. Edustuse põhiülesandeks peaks aga kindlasti saama üliõpilaste **sotsiaalsete probleemide** lahendamine ja loodetavasti see tal ka õnnestub.

Teist organisatsiooni tüüpi **esindavad traditsioonilised korbid ja seltsid.** Kui valitakse edustus, siis paljuski uutel alustel. Ja kuigi taastatakse 50 aastat tagasi laiali saadetud organ, ei tehta loodetavasti järjepidevusest ja vanade struktuuride taastamisest omaette eesmärki.

Korpide ja seltside taastamisel aga oligi just vanade traditsioonide renoveerimine üks peamisi eesmärke. 50 aastat on siin teinud oma töö ja arvatavasti on korpides ja seltsides oodata loobumist paljudest vananenud põhimõtetest. Muidugi ainult sel juhul, kui nad tahavad oma elujõudu säilitada. Kõige selle juures jäävad nad aga võrreldes edustuse seltskonnaga siiski meeldivalt konservatiivseks.

TAASTATAKSE

siiski veel üks poole sajandi tagune väga oluline asjaolu, nimelt **organisatsioonide majanduslik seis.** Enamik korporatsioone saab tagasi oma vanad konvendihooned ning välismaiste liikmete abiga taastatakse ka nende majade endine hiilgus. Endistest konvendihoonetest kujuneb tõenäoliselt kogu üliõpilaselu keskus. Neid hakatakse välja üürima igasugusteks pidudeks ja nii mõneski avatakse suuremad õllerestoranid kogu üliõpilaskonnale. Hea majanduslik seisukord ja pakutavad vaba aja veetmise võimalused kindlustavad nende organisatsioonide populaarsuse tudengite hulgas. Suurenev liikmeskond täidab omakorda organisatsiooni kassat.

Mõiste «intiimorganisatsioon» muutub tinglikuks ja omandab aktuaalsuse võib-olla ühes teises tähenduses, millest veidi allpool.

ILMSELT

korporatsioonid ja korporatiivsed seltsid lähenevad omavahel. Nende seniorid ja esimehed moodustavad ühise esinduskogu, kellel on kindlasti mitmes üliõpilaselu küsimuses öelda palju kaalukam sõna kui edustusel. Ilma liigset demokraatiat mängimata suudetakse väljendada üliõpilaste palju elulisemaid huvisid, kui seda teeb edustus. Kindlasti liberaliseerub nendes organisatsioonides suhtumine rebastesse, mis juba praegugi on küllalt leebe, ning erinevus noor- ja tegevliikmete vahel muutub pigem sümboolseks kui sisuliseks.

Üks huvitav ja kindlasti ka palju vaidlusi tekitav

MUUTUS

on mees- ja naisorganisatsioonide omavaheline lähenemine ning nendevaheliste piiride ähmastumine. Senine peamiselt kirjavahetusel ja vastastikusel vabanemisel põhinev koostöö asendub märksa meeldivamate ja intiimsemate vormidega. Võimalik isegi, et mees- ja naisorganisatsioonid moodustavad kartelle ja asuvad tegutsema ühistes konvendihoonetes. Monoseksuaalseid üritusi jääb järjest vähemaks ja neid hoitakse elus vaid kui ajaloolist eksootikat. Nädala tähtsamaks päevaks kujuneb saunapäev, mis kulmineerub üldise vennastumise ja õestumisega segasaunas (see ei ole muidugi kohustuslik ja vanamoelisemad kaasvõitlejad oma loobumisõigust ka kasutavad). Silmakirjalik isamaalus ja vooruslikkus asenduvad vabade ja kompleksideta inimeste normaalse eluga.

REIN OLLEPÄRA



Loeng oli, on ja jääb...?

Lugenud läbi *stud. med.* Alar Sepa huvitava artikli «Konspekt. Oli, on ja jääb...?» («Universitas Tartuensis», 19. oktoober 1990) nentisin kurbusega, et vaatamata tehnika üldisele arengule ja muutustele hariduskontseptsioonides, pole viimase 30—40 aasta jooksul tekkinud mingeid nihkeid kõige tähtsamas — kõrgkooli õppemetoodikas. Kivinenud loengusüsteemi kestmise tõttu lendab igal semestril tühjalt tuulde kümneid tuhandeid tunde nii



üliõpilaste kui ka õppejõudude aega, mis on tegelikult määratud meie intelligentsi vaimupotentsiaali suurendamiseks.

Alar Sepp ei oska ülikooli olukorda täpselt analüüsida, kuid ta tunneb intuitiivselt õigesti, et miski on selles kapitaalselt viltu. Võttes tema andmed kokku, võime selle «miski» siin formuleerida. Nimelt on tudeng meil õppetöös asetatud kahe ebameeldiva alternatiivi ette: 1) on vaja otsida kirjandust, mida on sageli vähe ja raske leida ning millest vajaliku osa leidmine raiskab palju aega, ja 2) tuleb tugineda loengukonspektile, aga kuna see on kirjutatud kuulmise järgi ja kiirkirjutamise korras, siis sisaldab ta palju vigu või on isegi «poolik».

Oma artikli lõpus teeb A. Sepp õige järelduse: **õppejõud peavad andma välja oma loengute kohta õppematerjalid.**

On väga iseloomulik, et Alar Sepa kogu tähelepanu on pööratud kirjasõnas fikseeritud õppematerjalile. Mitte kordagi ei maini ta loengu kui auditoorse töövormi tähtsust. Ilmselt on loeng temale vaid aegaraiskav vahend kirjaliku õppematerjali saamiseks. Kuna aga nii saadakse üldiselt vigane ja poolik materjal, siis järeldub siit iseenesest, et õppejõu poolt koostatud kirjaliku teksti olemasolu korral pole loenguid vajagi.

Nii jõutakse kirjutises sisuliselt samadele järeldustele, mida väljendas käesoleva artikli autor samuti meditsiiniüliõpilasena ligi 30 aastat tagasi (kirjutises **«Loengud või ilma?» ajalehes «Tartu Riiklik Ülikool», 3. märts 1961) ja märksa hiljem («Kõrgkool ilma loenguteta?», «Edasi», 29. veebruaril 1984).** Nendes artiklites analüüsisin põhjalikult nii loengu enda kui ka loengu ajal tehtud konspekti puudusi. Kutsusin TÜ kõrgkoolipedagoogika laborit üles tegema eksperimente trükitud konspekti eeliste selgitamiseks. Kahjuks aga pole minu teada neid katseid siin tehtud, nimetatud labor aga läheb kuuldavasti juba likvideerimisele. Varasemates artiklites juhtisin tähelepanu ka sellele, et vana loeng-konspekt-süsteemi pikaajalise vastupidamise üks põhjusi on ilmselt õppejõudude ja ülikooli juhtkonna psühholoogiline häälestus prestiižika ja mugava lektoriseisundi säilitamiseks.

Rõhutan veel kord oma solidaarsust Alar Sepa lõppsõnaga: «...kui õppejõud täidavad oma lubaduse ning annavad välja loengute kohta vastavad õppematerjalid, siis võib ka auväärse konspekti väljateenitud puhkusele saata.» Omalt poolt lisaksin, et sel juhul võiks sama teed minna ka kogu ajast ja arust ettelugemise-üleskirjutamise loengusüsteem.

RAIK MIKELSAAR,
ÜMPI molekulaarmodelleerimise labori juhataja

Võim peatuses

Nagu kõike muudki, ei jätku enam ka sõnu. Sõnu selleks, et kirjeldada õigesti seda, mis meie endiga ja meie ümber toimub. Kuid et kirjeldada on vaja, siis sõnu isegi mitte ei laenata, vaid lihtsalt varastatakse. Nad ei ole ripakil, ent nad virutatakse siiski ära.

Nii tehti näiteks sõnadega *Eesti Vabariik*. Samal kombel läks sõnaga *president*. Ja nüüd on sama saatus tabanud sõna *Watergate*. Ameerika Watergate'i taga oli kolm tõsiasja. Kõigepealt Vabariikliku Partei inimeste tabamine pealtkuulamiselt Demokraatliku Partei ruumides ja mitte n-ö. suvevaheajal, vaid presidendivalimiste käigus. Edasi presidendi umbusaldamine selles, et ta varjab rahva eest fakte ja tõendeid, mis puudutavad lõppkokkuvõttes kogu riigi julgeolekut ning kodanikuvabadusi. Sellise umbusaldamise kasvades sündinud *impeachment*-protsessi loogilist lõppu kartes astus R. Nixon mäletatavasti oma kohalt tagasi. Ja viimaks oli presidendi süüdistamine usaldatavuse kaotuses sobivaks ettekäändeks nendele, kes tõlgendasid Nixoni-Brežnevi lähenemist ohtliku flirdina kurjust stagneeriva impeeriumiga. Missugune nendest asjaoludest on samane meil äsja asetleidnuga?

Mitte ükski! Kui kirjutatakse Eesti Watergate'ist, siis otsekui rõõmust, et näe, ometigi oleme milleski Ameerikale järele jõudnud. Ka meil on teolt tabatud pealtkuulajad, ka meil tuleb riigi juhte umbusaldada, ka meil tehakse ohtlikku koostööd süsteemiga, mis oma juurte poolest on tegelikult sügavalt meie-vaenulik! Ning selle Ameerika Watergate'i imitatsiooni täispuhumise hoos unustatakse sootumaks, mis toimub tõeliselt ja mida see tõelus endaga kaasa toob. Peale selle tõmbab Watergate'i kokkuklopsimine Eestis jälle kord tähelepanu ära nõukogude julgeoleku reaalselt tegevuselt siin, kus julgeoleku-sündroom on ju endiselt alles ning toimib tugevamalt kui on soovid tema väljajuurimiseks. On, nagu valitseks meie pressis pidev hapukurgihooaeg — nagu poleks enam millestki kirjutada!

Midagi ju ometi oli? Oletan, et korraks terendas võimalus, et G. Bush võtab vastu nii A. Rüütli kui ka E. Savisaare. See oleks olnud täis mäng ja mitte ainult meile, vaid ka teistele Balti mere idaranniku poliitilistele jõududele eeskujuna demonstreerimiseks. Või kui ta mõlemat ei võta, ehk võtab siis seadusandliku võimu juhi kui kujuteldava riigipea. Isegi eraviisilise visiidi korral oleks see tähendanud Eesti NSV-st ümber nimetatud Eesti Vabariigi tunnistamist võrdseks Ameerika Ühendriikidega. Kui G. Bush võttis vastu järgu võrra madalamad esindajad, siis sellega ta lükkas niisuguse tunnustuse edasi. Ent ühes sellega jäi K. Tenno üks ülesandeid ka täitmata.

Kas meie pool oleks pidanud USA presidendile teatama: kui teie ei võta vastu seda, keda meie peame ainuõigeks teie juurde saata, siis me ei tule üldse? Inimesi, keda selline printsipiaalsus rahuldaks, on Eestis väga vähe ja ka mujal maailmas oleks peetud seda põhjendamatuks ülbuseks. Ise paluvad abi, ent ühtlasi tõnguvad! Nii võiks olla arusaadav, miks seda ei tehtud. Kui aga A. Rüütel oleks võtnud solvunu hoiaku, siis oleks hakatud otsekohe moraliseerima: praegu pole aeg solvumiseks, praegu tuleb ära kasutada iga võimalus, olgu see nii pisike kui tahes.

Iseasi, et minu arvates läks E. Savisaar Ameerikasse enne kõike punkte koguma selleks, kui on võimalike leivarahutuste ajal vaja inimestele midagi ette näidata. Selle reisi kasutegur oli väga väike, eriti pärast seda, kui saadi kinnitust, et leivarahutusi ei tule. Säärane põgenemine Ameerikasse reedab siinkirjutajale aga seda, et ajal, mil rahvas usaldas oma peaministrit, ei usaldanud see mees oma rahvast.

Paraku ei ole Eesti Kongressil algatatud umbusaldus E. Savisaare valitsuse vastu karistus selle umbusalduse eest. Küsimuses pole ka mitte poliitika, mida see valitsus on ajanud. Peapõhjuseks on arvatavasti see, et E. Savisaar ei oska ega tahagi võimu jagada ning pretendeeris avalikult kogu võimu koondamisele valitsuse esimehe kätte. Siit süüdistused ülemnõukogule, et see ei tule kaasa valitsuse taotlustega, siit ka mõistaandmine, et opositsioon sisuliselt üksnes segab, ehk üldisemalt — kes ei ole valitsuse taga, on kogu rahva ja riigi vastu.

Tundub väga, et **laia koalitsiooni** (mida esitatakse ka kui rahva ühtsuse teoväge) kokkukutsumine ongi suunatud esmajoones just E. Savisaare vastu. Muuhulgas reedab seda asjaolu, et konsultatsioonid tema esinduse, s. o. uue valitsuse moodustamiseks algasid enne seni toimiva valitsuse laialisaatmist või tagasiastumist. Tähendab, ülemnõukogu ei kontrolli valitsust, vastasel korral oleks ta algatanud umbusalduse ise. Siis ei maksa aga ka imestada, kust tuli Eesti Komitee nobedus saada kätte väga oluline initsiatiiv. Oieti mitte küll komitee, vaid tema juhtivate liikmete initsiatiiv, ent paratamatult on nende liikmete tegevust laiendatud kogu komiteele kui tervikule. Olles üks rahvaühtsusvalitsuse kokkukutsujaid, on Eesti Komitee asjasse pühendatud liikmeskond toonud komitee imekiiresti täidesaatva võimu kandjate hulka, koguni esiritta. Komiteed süüdistati kaua aega reaalse võimu puudumises, selles, et ta ei tegele rahva vahetu eluga. Nüüd on käes tõend, millega need süüdistused tagasi tõrjuda — ja seda ajal, kus rahva säästmine elatustaseme katastroofis sunnib kõiki küsima, mida keegi teeb.

Kas koalitsioon rühmitusega «Vaba Eesti» pole liiga ränk hind sellise võimusaamise eest? Sest on ju, nagu loovutaks Eesti Komitee nii «Vabale Eestile» rohkem, kui ta sellelt vastu saab. Ma ei kahtle selles, et «Vaba Eesti» on läbinisti pragmaatiline rühmitus, mille tegevuses on kohanemine tunduvalt tähtsam kui põhimõttekindlus. Kuid ilma temata pole võimalik kõnelda laiast koalitsioonist, ilma viimaseta poleks Eesti Komitee praegu täidesaatva võimu juurde jõudnud.

Laia koalitsiooni kokkukutsumine pakutud aluselt on õigupoolest veel üks šokk. Eelmisest šokist, Eestile oma Watergate'i nuputamisest, pole inimesed veel toibunudki. On, nagu suhteldakski rahvaga šokkide vahendusel.

Tähendab, meid käsitatakse hullumeelsetena.

7. XI 90 ülikoolis

Peeter Olesk

Repliik

Õppemaks tuleb nagunii

Nõnda need õppejõud meid loenguil hirmutavad. «Küll te siis loenguil käima ja õppima hakkate!»

Okei! Kui maksame, siis õpime. Iseasi, kust see raha tuleb. Eks me jäta siis ülikooli pooleli ja lähe vahepeal raha teenima. Meie asemele tulevad ärikate võsukesed.

Aga kui me maksame, siis tahame ka ülikoolist midagi saada. Osa õppejõude jätku oma välismaa vahet põrutamine ja pidagu mõni loeng ka. Muidugi, kui tal peale vägevate reisimuljete («küll panin hääd õlut» jne.) ka midagi oma erialast rääkida on. Ühesõnaga, tasulise õpetuse korral tahame me täpselt teada, kuhu ja milleks meie raha minema hakkab. Ja see, kes oma loengu või seminari ära jätab, maksku meile teatud protsent tagasi.

Õppemaksuga aga hirmutada ei tasu. Kui seda ülikoolis kusagil on arutatud, peaks ka üliõpilastele teatama. Mitte nii, et ühel heal päeval ole hea ja maksa.

SANDER SENT

Kas loengud on kohustuslikud?

Loenguil käimine olevat vabatahtlik. Olevat küll, aga õppejõud lasevad ikka oma lehekese ringi käima. Jumal selle lehekesega, aga nad kannavad meie nimed ka veel taskuraamatusse. Mõni armastab isegi loengu lõpus kohalolijad ja puudujad üle kontrollida ja oi seda lõbu, kui keegi puudujaist on kohalolijaks märgitud.

Nii on lood ainesüsteemile üleminevas ja kursusi kaotavas ülikoolis. Ma annan enesele täiesti aru, et seminaris tuleb käia, kontrolltöid tuleb teha jne. Kui mõni loeng on vahele jäänud, milleks siis õppejõud seda eksamil või arvestusel mulle korrutama hakkab. Materjali ma teadma pean ja küsigu seda. Autoriteetsete õppejõudude loenguil käime nagunii, probleem ongi just nende teistega.

On see siis autonoomse ülikooli autonoomse õppejõu seadus või?

AGE RÄNNIK

Arstiteadusüliõpilaste Liidus

EAÜL-i eestseisuse viimasel, 5. novembril toimunud koosolekul oli päevakorras kaks küsimust.

* * *

Esiteks
toimus nn. Allikmetsa plaani ehk teaduskonna ümberkorralduste plaani esialgne arutelu. Sellega seoses annab eestseisus teada, et **esmaspäeval, 12. novembril kl. 18 toimub ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)** kõigi kaasarääkimisest huvitatud meditsiinitudengite osavõtul SUUR KONEKOOSOLEK. Selle lõpptulemusena vormistatakse ettepanekud/teesid, millega läheb EAÜL-i delegatsioon **järgmisel päeval kl. 17 kohtumisele dekaani ja õppejõududega.**

Kõnekoosolekul jagatakse üliõpilastele välja «Allikmetsa plaani» paljundatud materjalid. Seda plaani on seni tudengite eest kiivalt varjatud. Seega: eestseisus pakub üliõpilastele võimaluse sõna kaasa öelda neid endid puudutavates küsimustes.

Teiseks.
Otsustati tõsiselt: asuda koostama kandidaatide nimekirja üliõpilaskonna edustuse valimisteks. Esimese sammuna püütakse küsitluslehtede abil välja selgitada tudengite meeliskandidaadid. Taas on kõigil üliõpilastel võimalus lahti öelda passiivsest olesklemisest ning osaleda oma esindajate valimise kaudu ülikooli asjade korraldamises.

* * *

Lõpetuseks olgu öeldud, et eestseisuse koosolekutest on osavõtt vaba kõigile tõsise" kaasalöömisega varustet arstitudengeile.

PEETER PALUSAAR



JAAK JAAKU foto

AVALIK KIRI

TÜ haldusprorektorile V. Peedimaale

TÜ majandusosakonna juhatajale A. Mägile

TÜ matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna eestseisuse lahtisel koosolekul 1. novembril arutati ühiselamuprobleeme.

Kerkis rida küsimusi:

— Kes haldab TÜ ühiselamuid praegu ja milliseid muudatusi ühiselamute haldamises on tulemas?

— Kas lähemal ajal korraldatakse (ümber) ühiselamuvalve?

— Kas muutub üliõpilase poolt tasutav ühiselamukoha üür?

— Kui üür muutub, siis millal ja kui palju?

Palun kiiresti (kirjalikus vormis) konkreetseid vastuseid. Kui Te neid anda ei oska, siis palun teatage, kelle poole nende küsimustega pöörduda.
6. november 1990

ENO TONISSON,
matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna juht,
TÜ nõukogu ja TÜ valitsuse liige

Kui sa tahad, et elu oleks meeldiv sürpriis, otsejoones sügis-päevadele sammud sea



ESMASPÄEV, 12. NOVEMBER

kl. 14 tudengilaat Tartu keskturul

kl. 19 «Tudengisügis '90» avamine EPA ühiselamute juures

kl. 19.30 *happening* Kassitoome orus

kl. 21 *rockn'rolli* õhtu EPA klubis

TEISIPÄEV, 13. NOVEMBER

kl. 14 näituse «Huvitavaid leide ühiselamutest» avamine Bettonis (Tuglase 7)

kl. 19 kontsert «Õhtu rooside ja veiniga» esinevad R. Kromel—S. Kullerkupp. EPA klubis.

kl. 21 metsakarneval metsamajandusteaduskonna õppehoones (Kreutzwaldi 5)

KOLMAPÄEV, 14. NOVEMBER

kl. 17 spordi-*show* «EPA *contra* TÜ» EPA spordihoones

kk 21 stiiliõhtu «NEP» EPA klubis

kl. 21 tudengibändide õhtu TÜ klubis.

NELJAPÄEV, 15. NOVEMBER

kl. 16 Bettoni õllejooks (Tuglase 7)

kl. 17 torni trepijooks (Tuglase 7)

kl. 19 ««TURISTI» SIMMAN» Hardi Volmer ja ansambel «TURIST» TÜ spordihallis (Ujula 4)

kl. 20 õhtu biitlite muusikaga «All you need is love» ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)

kl. 21 kantripidu «Justamendiga» TÜ klubis

REEDE, 16. NOVEMBER

kl. 20 õhtu huumori ja lauluga ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)

kl. 21 pidulik sügisõhtu EPA peahoones

kl. 21 ülefnajadisko TÜ klubis

LAUPÄEV, 17. NOVEMBER

kl. 21 stiiliõhtu «Sanatoorium» TÜ klubis.

PÜHAPÄEV, 18. NOVEMBER

kl. 14 pere pärastlõuna ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)

kl. 20 rahvalaule ja pillilugusid grupilt «Ull» ülikooli vanas kohvikus (Ülikooli 20)

kl. 21 «Tudengisügis '90» lõpupidu A. Raidmetsa orkestriga TÜ klubis



See on mu isiklik seisukoht, sest masendavalt vara läheb pimedaks ja õhtud on niiii pikad, sest restoran on peadpööritavalt kallis, sest ühikaseltskond on parajalt üle visanud ja ülikool ka, sest...

TÜ ja EPA ettevõtlikud noored teadsid, et kõik nii läheb. Seepärast kutsuvadki nad kõiki järgmisel nädalal sügismelanhooliat maha raputama. Neist võimalusist nüüd pisut lähemalt.

* * *

● **Tudengilaat** keskturul saab esmaspäeval teoks ükskõik mis ilmaga. Laat on nagu laat ikka: osta, müüa ja vahetada kõlbab kõik, ka see, mis haiseb või karjub. Müüa on seda, mida ise parajasti müügiks tood. Oma kaubale saad teha ületurureklaami (kohal on helibuss). Taustaks mängib tümps. Korraldavad epakad.

● **Tudengipäevade õige algus on esmaspäeval kl. 19.** Siis süüdatakse EPA ühikate katustel tuled, millest heik hiljem sünnivad sajad tõrvikud tudengite kätes ning ühise väena sammutakse Kassitoome orgu. Ülikooli rahval on soovitav ühikaid mitte maha põletada, vaid tulla otsejoones oma tulekoonlaga **Toomeorgu**. Seal tuleb suur häppening. Et see õnnestuks, võtab iga tudeng kaasa midagi sellist, millest ta tahab lahti saada (see võib olla mõni halb omadus, asi, ese, olend vmt.) Halvad asjad põletatakse ära.

● **Samal õhtul saab EPA klubis «Dixie Bandi» järgi** *rock'n-rolli* **vihtuda.** Kuidas õigesti tantsida, näitavad Tartu rokiklubi *rock'n rollijad*.

* * *

● **Teisipäeval võetakse Bettoni ühikas kella kümnest kaheni vastu huvitavaid leide ühikatest.** Ilusa ilmaga on näitus väljas, vihma korral Bettoni ühiselamus. Pärast müüakse kõik oksjonil maha. Sul on harukordne võimalus saada katkise kempsuprill-laua, ukselingi või valvuritädi omanikuks! Tule ise ja võta oma leid ka kaasa!

● **Õhtul esinevad EPA klubis Reet Kromel ja Sven Kullerkupp kavaga «Päev rooside ja veiniga».**

● **Metsameeste metsamajja metsakarnevalile mindagu maskides!** Mingitud mimmud mestis metsakollidest meestega mõõdukalt marulises metsastiilis — mõjub maksimaalselt!

● **Kolmapäeval on EPA spordihoones korvpall ja sops, sangpomm ja vibu, kõis ja teade jne. Esinevad «Kirke» ja «Murloo»**, esimesed tantsivad, teised laulavad. Igaüks saab igal alal kaasa võistelda!

● **Kolmapäeva õhtul koguneb EPA klubisse väga iselaadne seltskond — kõik helgesse tulevikku pürgijad. Stiiliõhtule «NEP» on lubanud tulla Ostap Bender, Peeter Volkonski jpt.** Riietuda tuleb vastavalt ajastule.

● Samal ajal kui EPA klubis peetakse kinni 20-ndate aastate stiilist, võib **TÜ klubis kuulata tudengibände.** Iseenesest mõistetavalt ka tantsitakse. Esinevad **«Jaskar», «Killep», «Läti Henrik», «Insecta CC», «N. ERKKI, PÄRNAC JMS», «Murloo» jt.**

* * *

● **Neljapäeval on üksteise otsa kaks jooksu.** Mõlema eestvedajaiks epakad. **Bettoni õllejooks** kujutab endast võistkonniti kulgemist ümber Bettoni, kiiremaile auhinnaks kast õlut. **Torni trepijooks** on individuaalne. Tornil on 16 korrust. Eesmärk on jõuda tippu. NB! Õllejooksu võitjail ei maksa pärast õlle manustamist osa võtta. Lõpetate Raadil.

● Sama päeva õhtul ilmestavad **Kunstnike Kõrtsi nimega «Kabaree»** mitmed tuntud isikud kunstiringkondadest (nende hulgas Matti Milius). On võimalus ise joonistada ja joonistada lasta ennast. Et kõrtsi kõik ei mahu, soovitab **TÜ klubi** tulla pigem nende majja **kantripeole**, kus tähistatakse **«Justamendi» kümnendat lauluaastat.** Alumises saalis on avatud saloon koos õlle ja girlide ning muusikaga. Hobune jäta koju.

Viieaastase vaheaja järel on kokku tulnud **Hardi Volmer, Veljo Vingissaar, Avo Ulvik, Erik Olle, Andrus Kerstenbeck ja Roald Jürlau,** see on omal ajal keelatud menuansambel «TURIST», et maha pidada tudengkonnale erakorraline **«Turisti simman» neljapäeval, 15. novembril kl. 19 TÜ spordihallis**

* * *

Selle sügise kavas on ka **õhtud ülikooli vanas kohvikus.** Neid võib lühidalt iseloomustada sõnadega **«sügismeeleolud & rahulik seltskond».** Programmiga õhtud on seni vanast kohvikust puudunud. Nii kannab **neljapäevaõhtune** kava nime **«All you need is love» ehk õhtu biitlite muusikaga.** Kava korraldab *«Estonian Beatles Fan Club»*. **Reedeks** on plaanitud õdus õhtupoolik **huumori ja lauluga. Pere pärastlõunale** oodatakse tudengiemmesid ja -issisid koos võsukestega. Lauldakse, mängitakse ja vaadatakse multikaid. Samal õhtul esineb grupp **«ULL»** rahvalaulude ja pillilugudega mitmelt poolt. Ansamblisse kuuluvad Ants Johanson, Jaak Tuksam ja Jaan Sööt.

Ja lõpetuseks selle sügise **stiilikast ülikooli klubis.** Teid kutsutakse end ravima **sanatooriumi «Vastupidi»**, kus mehed on naised ja naised on mehed. Tänapäeva närviline elurütm sunnib meid vahetevahel ümber kehastuma vastassugupooleks — ikka sooviga, et me teineteist paremini mõistaksime. Kuidas käituksid, kui oled mees(naine) — see ei olegi nii lihtne! Sanatooriumi personal usub, et ümberkehastumine muudab ravi tõhusamaks ja lõbusamaks. Samuti loodavad nad, et sellest õhtust oleks igaühel suhtlemises vastassooga midagi väga olulist kõrva taha panna.

Sanatoorium tegeleb põhiliselt närvi- ja südamehädadega, tagasi ei lükata aga ka teiste kaebustega tulijaid. Režiimi rikkumisteks loetakse sanatooriumi ruumes suitsetamist ja joomist, samuti on keelatud raviasutusest omavoliliselt lahkuda. On vesi- ja mudaravi, ravivõimlemine, muusika- ja šokiteraapia, vastu võtab psühholoog. Tuusiku sees on õhtusöök. Sanatooriumi puhkeõhtul mängib tantsuks ansambel **«Malibu».** Valitakse sanatooriumi miss jne.

Nüüd ravivajajaile kaks soovitust-hoiatust:

a) ilma vastassugupoole tunnusteta sa sisse ei pääse,

b) osta tuusik ära piletilaadalt, sest üksikud tuusikud lastakse sanatooriumi uksel müüki ilma ametiühingu kompensatsioonita, s. t. kommertshinnaga.

Tudengipäevadele pakub soliidset lõpetust ansambel **«The Moon Principal Orchestra» Artur Raidmetsa juhtimisel.** Õhtu on tavalisest väljapeetum. Kes kevadel käis, see teab.

EPA ürituste kohta saad põhjalikuma ülevaate eilsest EPA lehest. Kõige parem on aga ise kohale tulla. Pileteid kõikidele tasulistele üritustele müüakse **TÜ füüsikahoones (Tähe tn. 4) esmaspäeval kl. 16—19.**

INGRID VEIDENBERG



MEELIS LOKI foto

info

TEADUSRAAMATUKOGU

annab teada, et 15. novembrist hakatakse võtma viivist **10 kopikat** päevas iga õigel ajal tagasi toomata trükise eest. Seega palutakse raamatud õigel ajal tagasi tuua või pikendada.

KORP! FRATERNITAS LIVIENSIS

annab teada, et järjekordne külalisõhtu toimub **kolmapäeval, 14. novembril kl. 19** konvendi korteris Jaama t. 159a—8.

Oodatud on esmakursuslased ja ka kõik teised. Selleks palume eelnevalt telefonil endast teada anda: 36 657 ksv! Jaak Koppel; reedel 17—19, laupäeval 11—14, esmaspäeval 16—19, teisipäeval 15—18.

PALUN INGLISE KEELE ÕPIKUT!

Tänulik keeleõppija ostab või laenab jõuludeni ühe inglise keele õpiku algajaile (autor on Krista Mits). Tuua UT toimetusse või helistada tel. 3 51 80.

SOOME KEELE HUVILISED!

Ülikooli ajalehe toimetusel on soome keele huvilistele pakkuda Soome kõrgkoolide ajalehti ja ajakirju.



Pühapäeval, 11. novembril kl. 21

DISKOÕHTU

RADIO LUXEMBOURGI sõpradele

Diskor Sven Muttik

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Teisipäeval, 13. novembril kl. 20

VIDEOSALONG

JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

Teisipäeval 20. novembril kl. 20

USA rockansambli «Perry & The Poor Boys» kontsert.

Pääsmed müügil «Tudengisügis '90» piletilaadal füüsikahoones 12. novembril kl. 16—19.

Uusi trükiseid

Matemaatika teoreetilisi ja rakenduslikke küsimusi. Konverentsi teesid. Tartu 1990, 295 eks., 348 lk., rbl. 5.

A. Lepp, E. Kogerman-Lepp. Kraniaalnärvid. Teine trükk. Tartu 1990, 1000 eks., 52 lk., rbl. 1.

Внешняя торговля: кредитование и расчеты. Учебно-методический материал для студентов экономического факультета. Составитель Л. Шорикова. Тарту 1990, 200 экз., 88 с., 1 руб.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «ÜT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3557. Tiraaž 3000.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика, Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 32 (1617)
REEDE,
16. NOVEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

HARGLA KIHELKOND ANNO 1990
LK. 3

Kuidas valitakse Edustus?

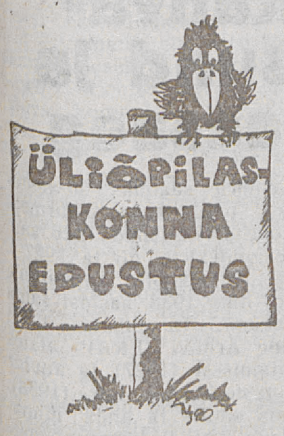

Valimised toimuvad 4., 5. ja 6. detsembril (teisipäev, kolmapäev, neljapäev) kell 10—20 ülikooli raamatukogu fuajees.

Kandidaatide nimekirjade blankette saab üliõpilaste ametiühingukomiteest (endise Üliõpilasmaja, praeguse vana kohviku maja III korrusel) alates 12. novembrist kell 11—13.

Nimekirjade esitamise ajad samas üliõpilaste ametiühingukomitees on

reedel, 23. novembril kl. 10—16,

laupäeval, 24. novembril kl. 10—16,

pühapäeval, 25. novembril kl. 12—14 ja

esmaspäeval, 26. novembril kl. 8—10.

Kandidaatide nimekirjas peab olema märgitud **kandidaadi nimi ja nõusolek** kandideerimiseks ning lisatud **aadress ja õpinguraamatu number.** Nimekirjade esitajaid peab olema vähemalt 15, märkida ka kõigi õpinguraamatu number ning nimekirja esitaja kontakttelefon vms.

* * *

Kolmel nimetatud valimiste päeval on ülikooli teadusraamatukogu fuajees (trepi taga, kus kevaditi sügiseti õppekirjanduse lett) sisse seatud valimisruum. Valimistoimkond on ette valmistanud **valijate nimekirja**, kus on kirjas kõigi Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna liikmete nimed ja tähtsamad andmed. (Üliõpilaskonda kuuluvad mäletatavasti vastavalt ülikooli nõukogu otsusele kõik päevase osakonna üliõpilased ja päevase osakonna aspirandid.) Iga valima tulnu saab valimistoimkonna töötajalt isikut tõendava dokumendi esitamisel allkirja vastu **valimissedeli**, millele tuleb märkida selle nimekirja number, mille poolt soovib valija oma hääle anda. 25 edustuse kohta jagatakse nimekirjade vahel proportsionaalselt saadud häälte arvule!

TTÜ-s käärib tõsiselt

TTÜ üliõpilasorganisatsioonide ajutine koordineeriv kogu on jõudnud vastu võtta **edustuse valimiseeskirja.** 5. novembril läbis esimese lugemise ka **TTÜ üliõpilaskonna põhikirja eelnõu**, mis valmistatakse ette edustuses vastuvõtmiseks, et üliõpilaskond kui juriidiline isik uuest aastast saaks kohe tegutsema hakata.

Samuti valmistatakse ette ka **edustuse kodukorra eelnõu.** Teiste tähtsamate probleemide hulgas on arutatud **üliõpilaskonna maksu** kehtestamise ja realiseerimise korda, mis on tekitanud palju arvamusi. Kas šokiteraapia meetodil jõuga kohe ja kõigilt või mingil liberaalsemal teel?

Kõrgkoolide Liidu esimehe härra Toivo Roosimaaga on peetud läbirääkimisi, et säilitada kogu Eesti üliõpilastele need soodustused, mis on praegu veel üliõpilaste ametiühingul. Läbirääkimised kulgevad edukalt.

Viimaseid kuid eksisteeriv Üliõpilasliit hoolitseb selle eest, et Üliõpilasliidule ja ametiühingule TTÜ eelarvest eraldatud rahad oleksid järgmise aasta eelarves juba koos üliõpilaskonnale. Tuleb ju kindlustada edustuse töövõime pärast valimisi.

Tartlastele jõudu soovides

SULEV ALAJOE

KÄÄRIB!!!

ÜLIKOOLI TULEVIK ● ÜLIKOOLI TULEVIK ●

Tugev teaduskond

«Ülikooli tuleviku» peakomisjoni viimase koosoleku käsitlusaineks. Seda juhatas Peeter Olesk. Seni on arutatud rohkem ülikooli majandamisviisi, s.t. kuidas majandada, kõrvale on jäänud aga see, mida majandada. Nii koonduski tähelepanu sellele, mis on teaduskond ja mis on tugev teaduskond ja kuidas ta oleks tugev teaduskond. Pikemalt praegu ei refereerikski, sest järgmises lehes on oodata selleteemalist pikemat artiklit. Mõttevahetus kujunes igatahes päris huvitavaks.

Juba tükk aega tagasi oli paika pandud majandamiskonverentsi kuupäev — 6. ja 7. detsember. Avaldati arvamust, et selle võiks edasi lükata jaanuari lõppu. Võib-olla tuleb aga ka nõustuda hr. Arno Susi arvamusega, et me ei tohiks jätta küsimusi tükiks ajaks ripakile (konverents ju ei peagi punkti panema, vaid oleks edasisele tööle stardipauguks).

Kui enne tuleva nädala koosolekut leiavad peakomisjoni eestvedajad, et konverents võiks siiski detsembris toimuda, siis kavandatakse järgmisel kolmapäeval konverentsi teemad ja püütakse leida esinejad. Rektorilt loodetakse saada ka informatsiooni teisipäeval toimunud Teadusfondi juhatuse koosolekust. Teaduskonnateema jätkub teaduskonnasiseste suhete arutamisega.

Nüüsis, kolmapäeval, 21. novembril kell 8.15 TÜ nõukogu saalist



● HARGLA KIRIK VALGA—VÕRU MAANTEE ÄÄRES. Loe 3. lk.

EESTI ARSTITEADUSÜLIÕPILASTE LIIDUS

Tants plaani ümber

(Vt. ka eelmine UT)

I osa. ÜHEL MEELEL

12. novembri õhtul kogunes ülikooli vana kohviku saali kenake hulk arstitudengeid. Lauad lükati kokku ning algas dots. Hansoni juhitud õppetöö metoodika komisjoni poolt välja töötatud arstiteaduskonna uue õppeplaani projekti arutelu (idee tuli EAÜL eestseisuselt).

Kuna eelnevalt oli kodus vastavaid materjale uurides tehtud korralik eeltöö, asuti kohe plaani läbivaatusele kursuste ja semestrite kaupa. Avastati mitmeid küsitavusi, millest olulisimana võiks mainida näiteks 4. kursuse kevadsemestri venimist 25 õppenädalale (s. o. ca 20. veebr.—10. august). Tudengid jäävad suvisest vaimse ning füüsilise enesetaastamise võimalusest lihtsalt ilma ... Kannatab tervis.

Kogunenud probleemidepaketiga (ligi 30 nimetust) mindi järgmisel õhtupoolikul kohtumisele dekaani ja prodekaanidega.

II osa. ÜHEL KEELEL

Pärast dekaan prof. Lembit Allikmetsa sissejuhatavat sõnavõttu algas üliõpilaste tõstatatud küsimustele vastamine, mille juures ülalnimetet põhisõnavõtjale sekundeerisid AT prodekaanid prof. Raul Talvik, dots. Helgi Silm jt. Kohal viibis ning kommentaaridega esines ka plaanikoostajate (komisjoni) koordinaator dots. Hanson.

Paljud üleskerkinud küsimused said ammendava vastuse, kusjuures nii mõnelgi puhul torkas silma tudengitest küsijate ebakompetentsus käsitletavas ainevallas. Samas esines üsna mitu probleemi, millest vastuseid andev osapool püüdis kähku üle libiseda, jättes üliõpilaste terased arupärimised hüüdjaks hääleks kõrbes. Vaated ei langenud kokku ...

Kui üritada välja tuua tähtsamana tunduvaid kilde, siis jäi kõlama prof. Allikmetsa veendumus, et õppetöö parema kvaliteedi tagamiseks tuleb Tartu kliinikud tuua ülikooli alluvusse, s. t. taasluua TÜ Kliinikute Valitsus. Kuivõrd vastavad kliinikud on arstiteaduskonna õppebaasiks, peavad seal töötavad arstid olema pidevalt valmis tudengeid õpetama-harima, praegu aga valitseb selles suhtes paljuski käegalöömise meeleolu.

(Järg 4. lk.)

500 dollarit Välis-Eesti kirjanduse uurimiseks

Tiit Palu pälvis Eesti Üliõpilaste Seltsi «Veljesto» poolt väljaantava Anton Suurkase abiraha. 500-dollarine stipendium toetab noort kirjandusteadlast pagulaskirjaniku elu uurimisel.

Välis-Eesti kirjanik Anton Suurkask suri 1976. aastal Tšiilis. Suurkase loomingu hulka kuulub üksteist romaani ja kuusteist luulekogu. Et autor andis need välja oma kulu ja kirjadega, jäi ta vähetuntuks ka pagulaseestlaste hulgas.

Esimene Suurkase stipendiaat õpib Tartu Ülikoolis III kursusel eesti kirjandust. Stipendium anti T. Palule kätte 10. novembril. Ta ütles, et tahab kirjutada Suurkase monograafia ning välja anda kirjaniku kommenteeritud kirjavahetuse.

INDREK PEEP

180 aastat N. Pirogovi sünnist

21. novembril möödub 180 aastat kuulsa vene kirurgi, anatoomi ja patoloogi N. Pirogovi (1810—1881) sünnist. Aastail 1828—1832 õppis ta Tartu Ülikooli Professorite Instituudis. Samas oli ta aastail 1836—1841 kirurgiaprofessor, kus pani aluse eksperimentaalkirurgiale ja topograafilisele anatoomiale. Hiljem Peterburis töötades asutas N. Pirogov maailma esimese hospitaalkirurgia kliiniku, rajas välikirurgia, juurutas praktikasse narkoosi, võttis kasutusele jäiga kipsmähise.

Kuulsa teadusmehe elust ja tegevusest kõnelevad arstiteaduskonna õppejõud TÜ ajaloo muuseumi korraldataval teadusajaloo päeval **21. novembril kl. 15 Toomel muuseumi konverentsisaalis.** Prof. E. Sepa ettekanne käsitleb N. Pirogovi tegevust kirurgina, tema anatoomiaalastest uuringutest kõneleb H. Tomusk. N. Pirogovi kohta käivatest seni avaldamata andmetest räägib dots. V. Kalniņ.

Ootame kõiki huvilisi ja loodame rohket osavõttu.

MARE VIIRALT

Žurnalistikakateedril

on koostöösidemed ka Helsinki Ülikooli rootsikeelse ajakirjanduskooliga (Svenska Social- och Kommunalhögskolan).

Oktoobris viibisid Tartus kaks nädalat selle kooli kaks üliõpilast ja õppejõud, kes uurisid Eesti keskkonnaprobleeme Lahemaal ja Kirde-Eestis.

Sel nädalal olid külas taas kaks üliõpilast, kes huvitusid Eesti sotsiaalpoliitikast. Järgmisel nädalal saabub veel kaks tudengit, keda huvitavad samasugused probleemid.

Meie žurnalistikatudengid lähevad Soomemaale kevadel.

Sel nädalal külastas žurnalistikakateedrit ka «Aamulehti» peatoimetaja Raimo Seppälä, kes on heategevalt huvitatud meie tudengite paremast koolitamisest.

Tartu tudeng Euroopat ühendamas

reporting europe 1992 and beyond

19. ja 20. oktoobril korraldas Suurbritannia Walesi Ülikooli ajakirjanduskeskus rahvusvahelise konverentsi «Reporting Europe: 1992 and Beyond». Arutati küsimusi, mis seotud ajakirjanike tegevusega Euroopa «ühiskodus». Koos oli ligi sada Euroopa suuremate ajakirjandusväljaannete toimetajat.

✤

Ettekannete tõttu kaldus jutt paiguti isegi liiga ühinemise poliitilistesse ja majanduslikesse üksikasjadesse, jättes seega vähem ruumi žurnalistikaalasele keskustelule. Siiski räägiti ka neil teemadel. Mõned kuuldud mõtted.

● Ajakirjandus urbaniseerub. On vaja rohkem ajakirjanikke maakohtadesse.

● On vaja saata rohkem korrespondente Ida- ja Vahe-Euroopa maadesse, sh. N. Liidu eri osadesse. Moskva korrespondendist jääb tihtilugu väheks.

● Ajakirjanik peab edastama infot, mitte suhtumisi ja arvamusi. (Üllatav, et ka Lääne ajakirjanikel sellega probleeme on, mis siis veel meist rääkida.)

● Euroopa poliitilised juhid näevad hea meelega, et N. Liit ei laguneks. Samas olid N. Liidu esindajad väga avameelsed ja ideoloogiliste kompleksideta, põhjustades Lääne kolleegidele meeldiva üllatuse. N. Liidu eksperdid siiski arvasid, et Liit laguneb.

● Konverentsil sai selgeks, et Euroopa all ei mõista ajakirjanikud mitte üksnes 12 ühenduse riiki, vaid kõiki Euroopa maailmajaos paiknevaid riike.

● Lääne ajakirjanikud peavad oma kohuseks abistada Ida kolleege: (1) neid koolitades, (2) tehniliselt varustades ja, mis olulisim, (3) kaitstes nende sõnavabadust, mis alles tekkinud.

* * *

Et välismaale minemine meie iseseisva vabariigi nõukogude olustikus ikka veel naljakas on, vahendan heale lugejale mõningaid seiku, mis õnneks Euroopa ühendamist ei tohiks segada.

Mitut puhku on mult päritud, miks just mina sõitsin Cardiffi konverentsile Eestit esindama. Olin ju väga soliidse foorumi hulgas ainus Balti riikide esindaja, noorim ja pealekauba veel ka tudeng. Ausalt öelda ei oska ma ka kraegu sellele küsimusele vastata: lihtsalt kutsuti.

Küllap oli konverentsi esinduslikkuse huvides vaja kutsuda kedagi ka Balti riikidest ning minu aadress oli suvel ilmunud tudengiajakirjas «Euroreporter» olemas. Nüüd on aga korraldajatel olemas ka Eesti ajakirjanduse juhtivate tegelaste ja väljaannete koordinaadid. Ja iseenesest oli üsna huvitav vestelda Euroopa ajakirjanduskoolide professoritega ning «The Guardian'i» või «The Financial Times'i» asetoimetajatega.

Paar päeva enne konverentsi algust tundus aga kogu värk sedamoodi olevat, et sõit jääb sõitmata. Konverentsi külaliste kohalesõitu korraldanud reisifirma andis olustikku tundmata faxiga Moskva—Londoni lennukipileti olemasolust teada poolteist päeva enne väljalendu. Tallinnast Moskvasse on 1100 km...

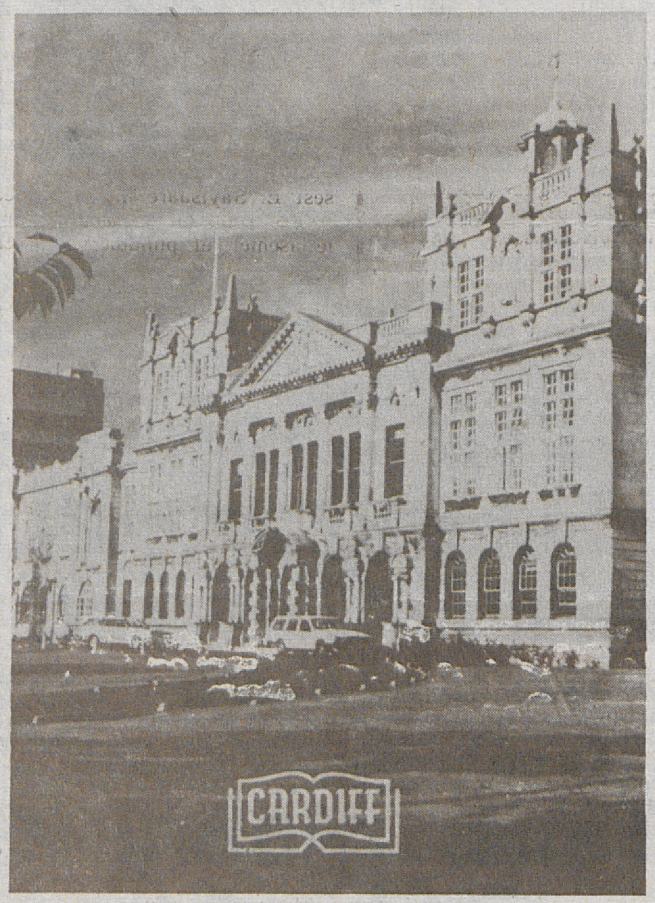

● Walesi Ülikooli Cardiffi Kolledž.

Kui Seremetjevo lennuväljal tunduski, et asi hakkab laabuma, siis tabas piirivalvuri valvas silm ära olulise puudujäägi mu välispassis: polnud **väljasõiduviisat**. *Ülikooli välissuhete osakond oli aga just seletanud, et enam sellist formaalsust vaja ei ole. Oli küll. (Nüüdseks on ka Tartus teada, et see kehtib vaid sinise ja rohelise passi kohta.)*

Piirivalvur viis mu lennujaama välisministeeriumi konsulaarosakonda. Et olin sel päeval juba teine viisavaba eestlane, siis otsustas armeenlasest ametnik 10 minutit enne õhkutõusmist mu närvikava põhjalikult uurida. Kui olin ühendust võtnud Eesti Moskva esindajaga ja ametnikki teda põgusalt noominud, sain puuduva märgi passi ja lend algas.

Londonisse pidin saabuma koos NL välisministeeriumi pressišefi Gennadi Gerassimoviga, kes oli endale vastu nõudnud politseinikest ihukaitset. Et ta aga ise kohale ei tulnud ja et politsei pidi nagunii Cardiffi tagasi minema, turvasid kaks relvastatud politseinikku Londonist Cardiffi hoopis mind.

* * *

Esimese mulje jättis vasakpoolne liiklus. Teada värk ju ja lennukiaknast ka üle nähtud; kui aga Heathrow' lennuväljal buss ette tuli, ei saanud ma ikkagi aru, miks juhiuksest sisse peab minema...

Wales ise ei üllatanud millegagi. Kõik, mis keskkoolis õpitud, pidas paika. On mägesid ja palju lambaid, kelle seljale maalitud punased või sinised plätid. Maanteed (v. a. magistraalid) pole eriti laiad ja otse tee ääres kasvab hekk. Pisikestes linnades on tänavad nii kitsad, et kaks bussi kõrvuti ei mahu. Aga bussijuhid on üsna osavad kitsastes oludes manööverdama: kasvõi paar-kolmsada meetrit tagurpidi.

Palju on lossivaremeid. Need jätavad sügava mulje, sest tavaliselt on need ju künkale ehitatud. Ühes 13. sajandist pärinevas Carry Cenneni lossis saime me ka turnida. Selle eest hoolitseb talunik, kelle maal loss asub. Tal on ka väike kohvipood ja käsitöökauplus. Taluniku enda jutu järgi pelgalt põllundusega end ära ei elata.

Walesis on üks omapärane linnake Hay-on-Wye, mis on kuulus raamatuantikvariaatide poolest. See on ilmselt maailma suurim vanade raamatute kogu. Peaaegu iga teine-kolmas pood on raamatupood. Isegi tänavail on nn. aususe kauplused: riiulid, kust võib võtta soovitud raamatu, kui münt on kassasse lastud.

Mulle anti kaasa üks reklaamraamatuke, mille pealkiri on «Wales — The Right Choice» («Wales on õige valik»). Selle peatükkide pealkirjade järgi võiks Walesi iseloomustamiseks kokku sättida umbes niisugune jutukese.

On õige aeg *(Euroopa ühenduse künnisel)* **võtta ühendust ja teha koostööd riigiga, millel on selleks õiged eeldused ning mis asub õiges kohas.** *(Wales ei pea tõestama oma tööstuse jaoks head asukohta: siin on juba 250 mere tagant pärit asutust. Sellegipoolest on siin küllalt ruumi, enam kui mujal Suurbritannias, mistahes hoonete rajamiseks).* **Siin on õiged ühenduskanalid** *(head vee-, auto-, õhu- ja raudteed, side jne.)* **ja õiged inimesed** *(kõrgelt kvalifitseeritud, samas arenenud riikide seas üks odavam tööjõud).* **Walesi Ülikool ja kolledžid annavad sellele õiget toetust. Eriti madal maksumäär loob Walesile õige finantspaketi** *(financial package).* **Lisaks on Wales õige elukoht.** *(Maalt linna ja vastupidi pole kauge maa, siin on hea teenindus ja arstiabi, head koolid ja mugavad elamud.)* **Seega on Wales õige partner ehk paarimees** *(Eestile!).*

Kui poliitiliste organisatsioonide juhid näevad hea meelega, et N. Liit ei lagune, siis konverentsile kokku tulnud ajakirjanikud olid Baltimaade iseseisvuspürgimuste suhtes väga heatahtlikud. Texase Baylori Ülikooli professor Loyal Gould küsis lausa nii: «Kas te ükskord kavatsete vabaks ka saada või?» (Kui see vaid meist sõltuks!) Ja Walesis ei tulnud mul mitte kellelegi seletada, kus Eesti asub.

* * *

Kummaline, aga mu reisi kõige naljakamad seigad on ikka Venemaaga seotud. Et jõuda õigeks ajaks Tartusse kohtuprotsessile, olin sunnitud «British Airways'i» lennu «Aerofloti» oma vastu vahetama. IL-86 oli kangesti suur ja kandiline (seestpoolt). Mis aga kummalisim, stjuardessid rääkisid minuga millegipärast vaid vene keelt (hindudega aga inglise keelt). Et ma end venelase nägu ei arva olevat, hakkas mind vaevama, kuidas mu passi kaante värv ära arvati. Mõtlesin ja mõtlesin ja välja mõtlesin. Olin erinevalt päris-välismaalastest «Aerofloti» eine ära söönud...

Riia lahe kohal teatati, et «peretajem Rižki zaliv». Vajutasin nupule «võzov», et teatada: «Mul on kohvris pomm, palun maanduda Tallinna lennuväljal.» Stjuardess tuli ja kustutas minult sõnagi küsimata lambi ära...

Moskva. Kell 2.25 (ma ei mäleta, kas Greenwichi, Eesti või Moskva aeg). Erataksojuht on nõus mind 50 rubla eest 7 km sõidutama ja ei saa sugugi aru, et ma üldse sõita ei taha, sest mul oleks aega isegi jala ühest Seremetjevost teise minna. Lõpuks viib üks riigitakso mu 5 rubla eest Seremetjevo-ühte, et saaksin lennata koju.

URMAS LOIT





Rahvausund ja kaasaeg

9. novembril saanuks 90-aastaseks Eesti folkloristika suurmehi Oskar Loorits. Kaitsnud 1926. aastal doktoriväitekirja, oli ta 1927—1937 Tartu Ülikoolis rahvaluule eradotsent ning 1938. aastast sama eriala dotsent. Ta juhatas Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) alates selle asutamisest (1927) ja kuulus Eesti Teaduste Akadeemiasse (1938). Teadlasena suutis ta anda hinnatava panuse eesti ja hõimurahvaste rahvausundi uurimisse. Kõige hingelähedasem oli talle nüüdseks praktiliselt hääbunud liivi rahva usund, millest kirjutatud uurimus jõudis publitseeritult ka lugejalauale («Liivi rahva usund», 1926—1928). Selle esimene osa oli ühtlasi O. Looritsa doktoriväitekirjaks.

1944. aastal oli ta sunnitud emigreerima Rootsi, kus jätkas teadustööd.

Kuigi tõsiteadlasele on nii mõnedki O. Looritsa rahvausundialased otsustused ennatliku või subjektiivse loomuga, on tema töö ERA materjali korrastamisel-järelkogumisel püsiväärtuseks kaasajalgi.

Nimeka usundiuurija juubelile pühendatud **esimene rahvusvaheline rahvausundialane konverents «Traditional folk belief today»** sai Tartus teoks 29.—31. oktoobril. Kolme päeva jooksul kuulati umbes 70 ettekannet mitmesugustest rahvustest teadlastelt — iirlastelt, soomlastelt, ungarlastelt, NL soome-ugrilastelt jne. Eksootilisim oli ehk jaapanlase Tasuku Kikugawa käsitlus eesti vägilasmuistendite kangelastest — Kalevipojast, Suurest Tõllust ja Vanapaganast. Töö käis kahes sektsioonis, sai jälgida etnograafilisi ja usundilisi (rahvaarstid, šamaanid) videofilme. Need olid meeldivaks jätkuks Pärnu visuaalse antropoloogia festivalile, mille kahel lõpupäeval konverentsikülalised samuti viibisid.

Tartu Ülikooli Teadusraamatukogus avati konverentsi raames näitus Oskar Looritsa elust ja töödest, mis on huvilistele hetkelgi avatud. Samuti sai tutvuda raamatunäitusega, mille eksponaadid pärinesid osavõtjatelt ja käsitlesid eri rahvaste rahvausundialaseid probleeme.

Rahvameditsiinihuvilistele pakkusid erilist huvi kohtumised Vigala Sassi ning Gunnar Aarmaga.

Konverentsi meelelahutuslikku osa aitas sisustada Tartu Lasteteater udmurdi muinasjuttudega, teisipäeva õhtul kuulati elavat rahvamuusikat külaliste esituses meie «Helleroga» kahasse.

Erialased kontaktid, neljasilmaja ümarlauavestlused usundi teemadel kuulusid loomulikult asja juurde.

Konverentsi ettevalmistustöö ja läbiviimisraskused lasusid KKI ja kirjandusmuuseumi folkloristidel, kes kõigiti väärivad tehtu eest tunnustust. Kui millegi kallal norida, siis ehk programmi ülitiheduse üle, mis ei lubanud kõiki ettekandeid (korraga) jälgida.

Ilmusid konverentsi teesid, tulemas on samuti ettekannete kogumik.

Siinkohal ühineksin Robin Gwyndafi (Welsh Folk Museum, Cardiff) sõnadega soovist Tartus taas kohtuda — kui mitte varem, siis kolme aasta pärast.

MARJU KÕIVUPUU

KU MI OLLI TÕIST AASTAT VÕROMAAL...

Enne kui minna ühte kihelkonda 5 inimesega rahvaluulet koguma (lisaks praeguse II kursuse 10 eesti filoloogile kogusid rahvaluulet ka «Mehkamaa 89» tüdrukud), tuli mul õigepealt enesele selgeks teha, mida mu kodukihelkond kultuurilis-folkloorsest aspektist nüüdisaja noorele inimesele (ja algajale folkloristile) üldse kujutab. Mehkamaa tüdrukutel ja minulgi jäi möödunudsuvisest ekspeditsioonist maha hulk häid informante ehk võro keelt mudsumemmesid ja -taate, meil oli kergem orienteeruda. Lisaks ...ndiainese kogumisele (põhirõhk sealkandis elanud-tegutsenud rahvaarstide Suride loo uurimisel) sai ...sustatud tühjendava kogumise ...suks, seda enam, et massikommunikatsioonist oluliselt mõjutamata ...nest on võimalik kätte saada veel ...bes 10—15 aastat. Liiatigi on Lõuna-Eesti kihelkonnad tuntud ...ade pillimeeste ja lauljate poolest ning samuti leiab rohkesti jutustajaid.

* * *

Hargla kihelkond poolitub tänapäeval administratiivselt Valga ja Võru maakonna vahel. Maakondade piir Saru lauatehase juures jagab selle 1694. aastal Urvaste, Karula ja Gaujena (Koivalinna) kihelkonna osadest moodustatud Hargla kihelkonna kaheks. Kihelkonna keskus Hargla küla on kujunenud ridakülana Valga—Võru maantee äärde. Ridakülana on tekkinud ka ...limajatagune Tammeküla. Kunstlikult tekitati üks uus ridaküla aga ...pluse juurest Lüllemäe poole ...nduva tee äärde viljastavate ...kogude kolhoosikorra algusaastail.

Kihelkonna uusgooti stiilis **kirik** ehitati 1817—1821. Praegu peab ...al pastoriametit 75-seks saav härra Raibakas. Kogudusse, mille liikmete arv pidevalt kasvab, kuulub umbes 300—400 hinge. Kirik on ...altki armetus seisus, varastati originaalne altarimaal, mida praegu restaureeritakse (pikanäpumehed kannavad teenitud karistust). Kirikuga oli meie tänavusuvistel ...võtmistel eriline side: pärast ...lega seestpoolt tutvumist otsustasime õpetajale tänutäheks laulda. ...e meeldis talle aga niivõrd, et ...as meid sobilikuks kutsuda pühapäevasele jumalateenistusele esinema. Kirikulaulude oskusest nappis, ...ll aga saime hakkama isamaaliste ja rahvalauludega. Vahemärkuseks — laulmine oligi ehk ainuke distsipliinirikkumine, mis harglastel ette tuli ja ega mu omagi ...da öistest lauluharjutustest pu...as ole! Praktikapäevikuid sirvides oli rõõm tõdeda, et nii mõnigi leidis tee regilaulu juurde.

Kiriku vastas kasvab ohvripedajas, kontrastiks kuivavale looduskaitsemälestisele on ehitatud mõnesaja meetri kaugusele majandi bensiinitankla.

* * *

Kultuuriliselt huvitav on ka **Hargla kalmistu**, kuhu 1781. aastal ehitati kindralmajor Wassermanni perekonna kabel. Ja seal nad puhkavad oma viimast und, kirstud ja muumiad on rüüstatud, osa kirste kõdunenud. Hea tahtmise juures õnnestuks veel paari lahkunu säilmed korrastada...

Uurisime külarahvalt, kas surnuaias ka kummitab. Selle koha pealt pidi küll rahumeelne pühaaed olema. Siia juurde sobiks aga üks tänavu suvel kuuldud lugu.

Rikas tütrik kooli är' ja matõli maha. Õdaku tulli rüüvli, kaibsõ havva vallalõ ja nakasõ tütriku küllest ehtit är' kiskma. No üts sõrmus ei tulõ sõrmõst maha, tii medä tahat. Üts rüüvli — neid oll kats — pand põlvõ koolnulõ rinna pääle ja muk'ku kakk. Tuu pääle heräsi tütrik üles. Oll var'usurman vai nii... Noh, tütrik lei rõiva puhtas ja naksi kodo minemä, sai õkva lehmanüssmise aos. Imä näkk, hiihtü hirmsadõ ja kooli esi ärä. Saigi lämmä havva. A' tütrik võtnu hindäle üte rüüvli mehess — no tänütähess vai nii....

Hargla kihelkonna Võrumaa poolel elavad inimesed lõikavad männipuusse risti, kui lahkunut viimsel teel saadavad. Kui uurisime, kuidas seda risti hiljem leida, kas on meeles, vastati: «Ega seda meile tarvis ole, **tema teab, sellest on küll!**

* * *

Lisaks puhtfolkloorsele ainesele kuulsime väga palju Siberis käinute mälestusi, samuti nõukogude võimu kummalisustest. Näiteks sain kuulda, kuidas Harglas vennashauda «valmistati». Saru metsades peetud lahingutes hukkunud maeti kõik lahingupaikadesse. Uue võimu käsul tehti ümbermatmised. Kirstudki — punase riidega — muretseti. Hauad kaevati lahti, säilmed tuli kirstu tõsta. Seda tööd olevat tehtud viglaga, meestel suits ees... 4 kilo säilmeid andnud ühe normipäeva.

* * *

Harglast Valga poole ulatusid meie käigud Laanemetsa ja Koikkülla. Laanemetsas asub Peeter-Pauli õigeusu kirik. Sealkandis on seepärast olnud tugevad traditsioonid peetripäeva tähistamisel. Kirikus asub praegu mahapõlenud Valga Koduloomuuseumi päästetud materjalide ladu, kuid seal on hoitud ka vilja... Tänavu suvel käinud õigeusu kirikutegelased oluuega tutvumas ja plaanis on kirik taas avada.

Laanemetsas nägime ka 30—40-pealist toonekureparve. Vanemad inimesed kartsid sellest halba. 1959. aasta sügisel olnud samuti nii palju kurgi.

Lisaks Suride-dünastiale saime kuulda lugusid ka mitmest «kohalikust nõiast» — Partsi Marist, Taade Karlinest jt.

Laanemetsas on säilinud paikne asustus veidi rohkem kui Harglas, kuhu on küllalt palju inimesi elama tulnud pärast sõda ja hiljemgi. Seepärast saime Laanemetsast ka suurima tänavusuvise «saagi». Omanäolisem oli kohalik «ööbik» Helju Leosk.

Käisime ka Läti Vabariigi poolel Koiva ääres. Seal sai kuulda huvitavat eesti-läti segakeelt, samuti kasutasid sealsed elanikud Eesti poole kohanimede vanemaid vorme, mis meil kasutuselt kaounud.

* * *

Teine ekspeditsioonimarsruut küündis Võrumaale. Tursa küla (taluperemehe nime järgi), Ihteküla, Mehka...

Eduard Kasaku võrratud kandlelood, Natalie Musta laulud ja oivaline käsitöö... loetelu võiks pikalt jätkata.

Huvilistele teadmiseks: kogutud materjalidest valmib järjekordne köide eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri vastavas kogus (EKRK). **Ekspeditsiooni lõpetas ühismatk Eesti lõunapoolseimasse punkti Naha külla.** Suure hasardiga oleksime peaaegu Appe (e. Hoppa) välja marssinud. Kaunis oli Peetri jõgi oma devonipaljanditega, emotsionaalset toonust tõstis kiikumine pesuehtsal Lõuna-Eesti külakiigel Mõniste metskonna pargis. Sealsamas asub ka koobas, mille käigud kõneldavasti Riiga välja viivat. «Rebased» külastasid ka Mõniste Koduloomuuseumi.

* * *

Loomulikult oli ka probleeme. Esiteks säässed! Üks folkloristi 20 käsust väitis, et hea folklorist tapab ööpäevas vähemalt 150 sääske! Kurjad koerad. Mis parata, elu on teinud inimesed umbusklikuks ja kartlikuks.

Toidumuredest saime tänu Hargla kaupluse ja külanõukogu töötajate mõistvale suhtumisele üle (talongikaubad!!!). Hämmastav on, et tudengite toiduraha hindade tõusust hoolimata on jäänud endiseks — 50 kopikat päev! Uue suve peale ei julge mõeldagi.

(Järg 4. lk.)



● «Hargla '90» 12. augustil Hargla kirikus pärast edukat esinemist — Mu Võromaa armas.

Peenike peos

Laiapõhjalise koalitsiooni taotlejad lootsid ilmselt, et nende initsiatiiv paneb asjad kiiresti liikuma ühes suunas. Kahjuks osutus see lootus naiivseks — ja mitte ainult sel põhjusel, et praegu toimiv E. Savisaare valitsus oskab enesele poolehoidjaid võita. Laia koalitsiooni kiire kokkukutsumine takerdus ka seepärast, et meie poliitilisi liikumisi on õieti nende nüüdse tegevuse algusest peale üksteisest isoleeritud.

Näiteks sallimatu kriitika kaudu. See avaldub käesolevalgi hetkel, mil Eesti Komiteed süüdistatakse oma oletatavate põhialuste reetmises. Milles see seisnes? Selles, et osa Eesti Komitee liikmeid kirjutas koalitsiooni-initsiatiivile alla koos «Vaba Eesti» mõnede liikmetega! Kes arvab, et seda poleks ühelgi juhul tohtinud teha, soovib nähtavasti, et Eesti Komitee moodustaks ise alternatiivvalitsuse või võtaks enesele korraga nii variparlamendi kui ka varikabineti rollid. Ja kuidas? Näiteks nõnda, et praegu toimivalt E. Savisaare valitsuselt oodatakse Eesti Komitee finantseerimist! Ent kõigepealt — minu arusaamist mööda ei kuulu Eesti Kongressi ja Eesti Komitee põhialustesse üksikute rahvuslike poliitiliste jõudude isoleerimine oma riigi taastamise üritusest.

See, et inimeste teadvuses on Eesti Komitee Eesti Vabariigi Ülemnõukogule ja Eesti Vabariigi valitsusele otseselt vastandatud ning et sellise vastanduse aluseks peetakse rahvuslikkust/taanduvat nõukogudelikkust, see on põhjendatud inimeste soovide ja mitte osapoolte põhialustega. Ja siin ei ole inimeste soovid lõpuni siirad. Eesti Komitee liikmeid võiksid koostöö pärast «Vaba Eestiga» ja mõnede kommunistidega süüdistada need, kes on valinud ainult Eesti Kongressi ja tema kaudu ka Eesti Komitee. Kardan väga, et sellised inimesed on meie valimisõigusliku elanikkonna hulgas vähemuses (et oleks selge — siinkirjutaja kuulub ainult Eesti Kongressi valijate hulka. Tookord peeti seda muide üldiselt põhjendamatuks ranguseks!). Kui juba Eesti Kongressi käsitati kohana, kus peaksid olema esindatud võimalikult kõik eestlaste jõud, ent ühtlasi samal ajal peeti teda ikkagi piisamatuks ja leiti olevat otstarbekas valida ka Eesti NSV Ülemnõukogu (lükates mitmed inimesed mõlemasse), siis ei tohiks olla kahtlust: inimesi ei huvitanud mitte kongressi ja komitee põhialused, vaid see, et oleks mitu rauda tules.

Kes söandaks praegu kinnitada, et hetkel piisab meile täiesti juba ühest rauast? Ainsana on seda mõista andnud toimiv E. Savisaare valitsus, kellele on väga raske selgeks teha, et ühest rauast on siiski vähe. Mis annab E. Savisaarele tema tugevuse ja toetuse? Esiteks ilmselt see, et laia avalikkuse jaoks oskab see mees nõukogudelastega rääkida meie huvides. Mitte nii, et «Kuidas teil läheb?», vaid nõnda: «Kaua teil siin veel läheb?». E. Savisaare toon on enesekindla inimese oma ja see petab ära. Ja see võib petta koguni väga valusasti, sest E. Savisaare majandusideoloogia lubab Kirde-Eestist lahti öelda. Toon on enesekindel, tegu tooni taga on reetmine. Selle asemel, et puhuda üles olematuid Watergate'e, tuleks meie ajakirjandusel see asi tõesti igaühele selgeks teha.

Teiseks E. Savisaare toetuse aluseks on kujutlus, et tegemist on õiget suunda hoidva majandusmehega, kellel on ka Lääne poolehoid taga. Majandusmees, kes on nõus Kirde-Eesti loovutamisega, ei saa olla õigel kursil — või on selle maa mõttes maha kandnud ka suur osa eesti rahvast. Kuid selles majanduspoliitikas tuleb kahelda teistelgi põhjustel, kaasa arvatud peaministri kultuurivaenulikkus. Kolmandaks on olemas kujutlus, et E. Savisaar on mees rahva keskelt, on meie mees. Dissidendid ei saa olla meie mehed, sest nad on omal ajal end rahvale vastandanud, ent E. Savisaar on, sest ta on nõukogude vastu ja tugeva Eesti poolt. Juhiksin siinkohal tähelepanu ainult ühele asjaolule. Jaan Tõnissoni—Konstantin Pätsi generatsioon oli omal nahal tundnud, mida tähendab poliitiline tagakiusamine ja kuidas võidakse rahvuslikkuse eest karistada. Soovimata sugugi, et selliseid kannatusi peaksid taluma kõik, kes tahavad poliitikat suunata, tunnistan siiski, et ma E. Savisaare ja tema kaaslaste kogemustest selliste kannatuste raskust ei leia. Tõnisson ja Päts tulid võimule teise võimu kiuste, selle ületamise kaudu. E. Savisaar on tulnud võimule koos teise võimuga, selle arvel ja isegi toetusel. Muidugi on see kooskõlas rahva saamatusega, kuid see on ju tegelikult kahetsusväärne!

Kes vaidleb vastu, sellele olgu toodud veel üks argument E. Savisaare tugevuse selgituseks. Ikka ja jälle on inimeste hulgas kinnitatud, et meil ei ole valitsuse etteotsa kedagi panna. Need, kes nii väidavad, küsivad enamasti nõnda: kas siis tõesti Siim Kallas on sinu meelest parem? Või too «sirgeseljaline» Indrek Toome? Aga nad ei küsi kahjuks hoopiski mitte, kuidas on võimalik, et miljonilisel eesti rahval pole peaministriks sobivaid inimesi rohkem kui kõigest üks. Mis rahvas see õieti on, kes on nii vaene? Arvan omalt poolt, et tohutu õnnetus selles just seisnebki, et suur osa rahvast tahab nii vaene olla. See on see osa, kes öeldes, et meil ei ole kedagi teist E. Savisaare asemele panna, laulab samal ajal, et «eestlane olla on uhke ja hää».

Näib nõnda, et valitsus ei ole huvitatud põhjendatud opositsioonist ja teeb kõik, mis ta oskab, selleks et opositsioon oleks nõrk. See võib väga kiiresti viia olukorrani, kus mõlemad pooled, nii toimiv valitsus kui ka laia koalitsiooni kokkukutsujad, pretendeerivad ühtviisi rahva ühtsusele ja selle kaudu katastroofi servalt väljarabelemisele. Praegu on siin hetkel toimiv valitsus ilmselt paremas olukorras, sest peale muu ei pea ta tegelema mõttekaaslaste kokkuotsimisega. See ongi opositsioonilise liikumise kanda jäänud hind vastastikuse vaenamise eest.

Koalitsiooni kokkukutsujate süüdistamine selles, et aated müüdi kasu nimel maha, on omakorda valus tõend vastastikuste süüdistuste või kahtlustuste püsimise kohta. Säärastest süüdistustest võidab kõige rohkem tugevat keskvõimu, karmi käe poliitikat pooldav mõtlemisviis. Selle taga omakorda redutab väga vana arvamine, et meid saabki korralikult elama ja olema panna ainult tugev malakas.

Kui oma riik ainult malaka andmiseks, siis mitte riik, vaid üksnes malakas. Kellele niisugused ideaalid?

Peeter Olesk

HERBERT LIGI

25. okt. 1928—12. nov. 1990



Raske haigus on paratamatusena meie keskelt Toonela maile viinud üldajaloo kateedri juhataja professor ajaloodoktor Herbert Ligi.

Alles see oli, kui Su 60. sünnipäeval koos Sinuga läbikäidud teele vaadates olime veendunud, et Su mehisus ja eluröörn, sportlaslik võistlushimu ja teotahe, teadlase eruditsioon ja loomevõime ning õppejõumeisterlikkus saadavad ja innustavad meid veel kaua. Omadi tuleb leppida sellega, et Su elutöö on lõpule jõudnud.

Tänu sügavale ajaloohuvile, teravale mõistusele, talupoeglikule kangusele ja saarlaslikule nutikusele sai Sust teadusemees eesti rahva mineviku uurimiseks kõige ebasoodsamal ajal. Ajale vaatamata suutsid Sa valitud tee läbi käia komistamata ning sirge seljaga. Olgu esile toodud peamised tähised sellelt teelt.

Kuldmedal Kuressaare keskkoolist 1947. aastal, diplom Tartu Ülikooli ajaloo-osakonnast 1953. aastal, 1955. aastast kuni 1970. aastani aspirantuur ja töö TA Ajaloo Instituudis, mille sisse mahtusid 1958. aastal kandidaadi- ja 1968. aastal doktoriväitekirja kaitsmine ning neli kaalukat monograafiat Eesti XIII—XIX sajandi agraarajaloost. Selle kõrval oli alanud ka õppejõutegevus — stuudiumi järel Tartu Õpetajate Instituudis ning varsti kohakaaslasena ülikoolis, kuni 1970. aastal üldajaloo professori ning 1973. aastal kateedrijuhataja kohale valituna sai sellest põhitöö, mida tegid täie jõuga kuni lõpuni. Lugesid loenguid keskajast ja ajalooteaduse ajaloost ning metodoloogiast, hinnatud olid Sinu eriseminarid. Nende kaudu sai tugeva põhja asustusajaloo ning ajaloolise demograafia uurimine, teadusse jõudis hulk Sinu õpilasi.

Ülikoolitöö aastatesse langes ka teenitud rahvusvaheline tunnustus ning kontaktid — osavõtt ja esinemine peaaegu kõigil kaalukamatel rahvusvahelistel kongressidel ja konverentsidel. Sinu kaudu jõudis neil aastail ajaloo-osakonda kõige enam teavet selle kohta, mis toimub ajalooteaduses rahvusvahelisel areenil.

Hinnatud oli Sinu tasakaalukas sõna ülikooli nõukogus ning teaduskonnas — nii üldiste asjade otsustamisel kui ka ajaloo-osakonna kaitsmisel, mis stagnatsiooni kõrgajal polnud just kerge. Kui lõdvenes totalitaarne haare, sai Sinu energilisel eestvedamisel 1988. aastal ellu äratatud ning seejärel aktiivsele tööle rakendatud 1950. aastal suletud Õpetatud Eesti Selts. Vallandus ka Sinu seni vaoshoitud huvi lähema mineviku vastu ning nut hoogu sai Sulle alati omane olnud diskussioonivalmidus ajaloolastega, kes asjatundmatult, pealispindselt või lausa konjunktuurselt oma põldu kündsid. Uueks suureks ja paraku pooleli jäänud tööks sai Sulle eesti rahvale stalinlike repressioonide läbi osaks saanud inimkaotuste selgitamine, millest Sinu eriteadlase oskused, haare ja põhjalikkus palju uut lubasid oodata.

Ajaloolaste pere jääb Sinust veel kauaks puudust tundma. Usume, et Sinu tehtu kestab elavana, nii nagu püsib helge mälestus õpilaste ja kolleegide hulgas. Hüvastijätul avaldame sügavat kaastunnet Sinu arvukale perekonnale ning kõigile, kes Sind oma kaaslaseks pidasid.

Ajaloo kateedrid

Reorganiseeritakse spordiklubi

Sel semestril toimuvad ülikooli spordielus suured muudatused. 1. septembrist kadus kohustuslik kehaline kasvatus ja seda korraldanud kateeder. Vabatahtlikult käib siiski harjutamas üle 1700 üliõpilase. 1. aprillist lõpetas üliõpilasspordi ainelise toetamise ametiühingute spordiühing «Kalev».

Muutunud olukorras koostati ülikooli spordiklubile (võtkem uuesti kasutusele lühend **ÜSK**) uus põhikiri. Selle kinnitamine toimub **teisipäeval, 27. novembril kell 16 Jakobi t. 5, aud. 302.**

Pärast põhikirja registreerimist ülikooli nõukogus saab spordiklubile tellida uue pitsati ja avada pangaarve. Uue põhikirja järgi on spordiklubi Tartu Ülikooli juriidilise isiku õigustega struktuuriüksus. ÜSK on vabatahtlikkuse alusel moodustatud ühiskondlik organisatsioon Tartu Ülikoolis õppivate ja töötavate spordihuviliste ühistegevuseks. Tegevust korraldatakse huvialade kaupa, nimetatagu neid ühendusi spordiala **sektsioonideks või klubideks.** ÜSK-ile jääb abistav ja koordineeriv osa. Uue põhikirjaga saab tutvuda klubis Jakobi t. 5.

ÜSK-i kõrgeimaks organiks saab volikogu. Iga spordiala esindajaid, kes tahavad kasutada ÜSK-i abi, võivad valida volikogusse oma esindaja. Kui sektsiooni või erialaklubi aktiivliikmete arv on kuni 50, valitakse volikogusse üks esindaja, 51 või enamate liikmete puhul — kaks esindajat. Sektsioonid ja erialaklubid valivad oma esindajad volikogusse üldkoosolekul lahtisel hääletamisel. Üldkoosoleku protokoll koos valitud esindaja(te) andmetega esitatakse ÜSK-i **23. novembriks.** Vastavaid juhendmaterjale väljastati spordialadele juba novembri algul.

Mõnedel spordialadel on töötajatel (õppejõududel, teaduritel, teenistujatel) oma klubid või võistkonnad. Nemad valivad oma esindajad volikogusse samadel põhimõtetel spordialade kaupa.

ÜSK tahab säilitada sideme ka teaduskondadega (kas või pallimängutundide jms. tagamiseks). Igal teaduskonnal, lisaks veel spordimeditsiini osakonnal on õigus valida volikogusse üks esindaja eespool märgitud korra kohaselt.

Volikogu kompetentsusastme tõstmise eesmärgil saavad kehakultuuriteaduskonna kateedrid, arstiteaduskonna spordimeditsiini kateeder ja spordibaasid õiguse valida volikogusse ühe esindaja (igast üksusest).

Loodame, et volikogusse valitakse inimesed, kes on asjast huvitatud ja tahaksid oma huviala käekäigu heaks ka midagi ära teha.

Volikogu valib ÜSK-i uue esimehe, juhatuse ja revisjonikomisjoni liikmed. Volikogu koosoleku korraldajad ootavad ettepanekuid põhikirja ja tegevussuundade kohta. Kõikide asjahuviliste rühmade esindajad on 27. novembril oodatud.

VALTER LENK,
TÜ spordiklubi senise juhatuse esimees

Ku mi olll...

(Algus 3. lk.)

Tehnika, tehnika, tehnika! Kogu rühma peale **üks** (!) **korralik** kassettmakk! Teine oli ka, aga see vajas «eritingimusi», hüüdsime teda hellitavalt «laibaks». Mälestusväärne seik oli Turša külas, kus üks grupp (liikusime mitte üle 3 inimese grupis) leidis oivalise kanneldaja ning tormas teist gruppi, kelle käes oli makk, jälitama õrnas lootuses, et neil pole midagi, mis tingimata lindistamist vajaks. Siinkohal tuletan meelde, et EKRK on **teaduslik** rahvaluulekogu! Seda enam, et rahvusteaduste arengusse ja rahvaluule õpetamisse ülikoolis tuleb suhtuda täie vastutustundega. Siinkohal ütlen oma sõnadega ümber prof. Ants Kallikormi mõtte tänavuaastaste aspirantide avakoosolekul: mitte ükski ülikool pole kuulus ainult oma õppetöö hea korralduse poolest, vaid kõigepealt tehtava teadustöö ja antava hariduse kvaliteedi poolest.

Välipraktika on nimelt neid kohti, kus tulevased rahvaluulele spetsialiseeruvad noored saavad oma esmase kokkupuute elava rahvaluulega ja rakendavad praktiliselt talvel õpitud teadmisi, niisamuti kui õpivad meid ümbritsevat maailma avarama pilguga vaatama ja sisse elama maainimese mõttemaailma, panema proovile oma suhtlemisoskust.

Teise Hargla-nädala lõpuks olid ka kõik praktikantidest «muulased» enam-vähem omandanud kohaliku murdekeele.

«Hargla 90» side Hargla kihelkonnaga ei lõppenud selle napi kahe nädalaga. Kui mind poleks Taaralinnas oodanud ees eluliselt tähtsad asjatoimetused, oleksime «mütanud» veel ühe nädala, nii nagu oli enamiku osavõtjate soov. Ka Hargla 9-kl. Kool oleks lubanud meil oma intris edasi elada ja saunapuid põletada.

14. oktoobril, kui Hargla kirikus peeti lõikustänupüha jumalateenistust, külastasime «vähendatud koosseisuga» taas armsaks saanud paiku, korrastasime meile lähedasteks saanud isikute kalmud.

Lõpetan katkega Eda matkapäevikust, kellele see oli teine rahvaluule-suvi.

«Veidral kombel on siin Lõuna-Eestis hoopis teistsugune aura kui minu kodukohas Virumaal. Võibolla kõlab see ülearu müstiliselt ja rumalalt, aga mul on tõesti selle kandiga mingi eriline mõtteline side ja see kisub mind suviti lõuna poole. Tõesti — mis sunnib mind siinset kohalikku keelt õppima ja neid laule laulma?»

Järgmise Võrumaa suveni!

MARJU KOIVUPUU,
Hargla-rühma «iistvedäjä»



14. oktoobril matkasime jalgsi Harglast Tahevasse ja sealt Laanemetsa... «Naisõ, kia tulõ üten, ma naka Taivadõ minemä! (kohalikust kõnepruugist).

-info-

VENIA LEGENDI

Arstiteaduskonna bioorgaanilise ja bioloogilise keemia kateedri dotsendi kt. **Ello-Rahel Karelsoni** *venia legendi* loeng teemal «Loomsete rakkude signaalsüsteemid» toimub kolmapäeval, 21. novembril kl. 14.15 keemiahoone auditooriumis 430.

♣

Inglise filoloogia kateedri dots. kt. **Reet Soola** *venia legendi* loeng teemal «E. A. Poe on Poetry» toimub 27. novembril kell 8.15 keeltemajas aud. 201.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 21. novembril kell 18.15 TÜ nõukogu saalis.

Kavas: **Ain Kaalep** «Catulluse lüürika tõlkimise probleemidest»; **Peeter Olesk** «4 heksameetrit: A. Annist, U. Masing, L. Anvelt, A. Kaalep».

IGALE MEESÜLIÕPILASELE JÕULUKS PAAR SOKKE!

Esmaspäeva õhtul kell 18 hakatakse peahoone fuajees kirja panema meesüliõpilaste sokinumbreid. Kursusevanem võib tuua ka kogu kursuse numbrid. Numbrid viiakse arvutisse ja andmed saadetakse Eesti Vabariigi Kaubandusministeeriumisse ning vabrikusse «Punane Koit» **palvega** lubada igal tudengil osta endale jõuluks 1 paar sokke.

Organiseerimiskomisjon

EÜE LAULUD

Laupäeval, 24. novembril kl. 19 on Tallinna Linnahallis suur malevakontsert «Kuningad tõusevad tuhast» — EÜE parimad laulud läbi aegade.

Piletid müügil Linnahallis, kõrgkoolides ja EÜE keskstaabis.

ÕPETAN

tudengineidudele õhtuti pärast kella seitset rinnahoidja õmblemist. Materjal palutakse kaasa võtta (poes on veel lipuriiet). Tulla Rüütli 18—31. Pr. Ahtres.

TEADMISEKS LAUATENNISE HUVILISTELE!

Üliõpilaste treeninguajad Magasini 3/5 spordisaalis on **teisipäeval ja neljapäeval 19—21.**

KADUNUD

väikese varba kohal tekkiva auguga punase äärega valge sokk. Ausal leidjal palutakse tuua Päisoni 14 valvelauda A. Laose nimele.



Teisipäeval, 20. novembril kl. 20 USA rockgrupp «PERRY & THE POOR BOYS»

Pääsmed saadaval klubis enne kontserdi algust!

* * *

VIDEOSALONG toimub **kolmapäeval, 21. novembril kl. 20.**

JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

Teeme NUKUMANGUSELTSKONNA, kus ei mängita siiski ainult nukkudega ja lastele. Kui oled huvitatud, tule **neljapäeval, 22. novembril kl. 17 TÜ klubisse!**

Tants...

(Algus 1. lk.)

Veel oli põhjaliku vaatluse all tsüklilise õppetöö (hommikul loeng, seejärel sama aine praktikum — ja nii kuni vastava aine eksamini välja) laiendamise vajadus ning võimalused. Teaduskonnas on alustatud tsüklilise õppevormi juurutamist ka nooremate kursustel, paraku jääb asi seisma ruumipuuduse taha. Ikka seesama probleem: aastakümneid projekteeritav AT prekliiniline õppehoone... Seda on tarvis nagu õhku ja vett. Kõlama jäi, et dekaan ootab ka tudengitepoolset survet (ajakirjanduse kaudu jne.) vabariigi valitsusele, et lõpuks ometi eraldataks raha prekliiniku ehitamiseks — see on arstide harimise võimaluste paranda-mine ning selle mõju rahva tervisele.

Seekordne arutelu oli pühendatud põhiosas küsimusele, MIDA teaduskonnas õppetöö osas võiks muuta. Loodetavasti on järgmise kokkusaamise põhiküsimuseks, KUIDAS neid muutusi ellu viia. Arvan, et peaks proovima ühendada tudengite uuendusmeelsuse ning -ettepanekud ja õppejõudude suured kogemused/kompetentsuse üheks tervikuks, nimelt teaduskonna laiaulatusliku ümberkujunduse kavaks — ikka ja aina meditsiinikõrghariduse kvaliteedi parandamise nimel.

EX UNITATE VIRES...

PEETER PALUSAAR,
stud. med.



Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI AJALEHT

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3661. Tiraaž 3000.

«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эстонская Республика, Тарту, ТУ, Юликоолн 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 33 (1618)
REEDE,
23. NOVEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

VADJAMAAL
LÄTIS
MOSKVAS
LK.3

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus

● Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna moodustavad Tartu Ülikooli kõik päevase osakonna üliõpilased ja aspirandid.
* Üliõpilaskonna esindusorgan on Edustus, mis esindab üliõpilasi ja kaitseb nende huve.
● 26. oktoobril kinnitas ülikooli nõukogu Edustuse ajutise valimiseeskirja. 31. oktoobril kinnitas rektor valimistoimkonna koosseisu, valimiste aja ja koha.
● Edustus valitakse detsembri esimesel nädalal. Edustuses on 25 liiget. Järgmise Edustuse valimised korraldatakse hiljemalt 1991/92. õppeaastal.
● Valimised on nimekirjalised. Õigus valida ja valimistel kandideerida on kõigil üliõpilaskonna liikmeil. Esitatud nimekirjal peab olema vähemalt 15 valija allkiri. Kandidaatide arv nimekirjas pole piiratud.
● Hääletamisel valib valija ühe nimekirja, mille poolt ta soovib oma hääle anda. Nimekiri saab Edustuses kohti proportsionaalselt saadud häälte arvule ning vastavalt isikute järjestusele nimekirjas.

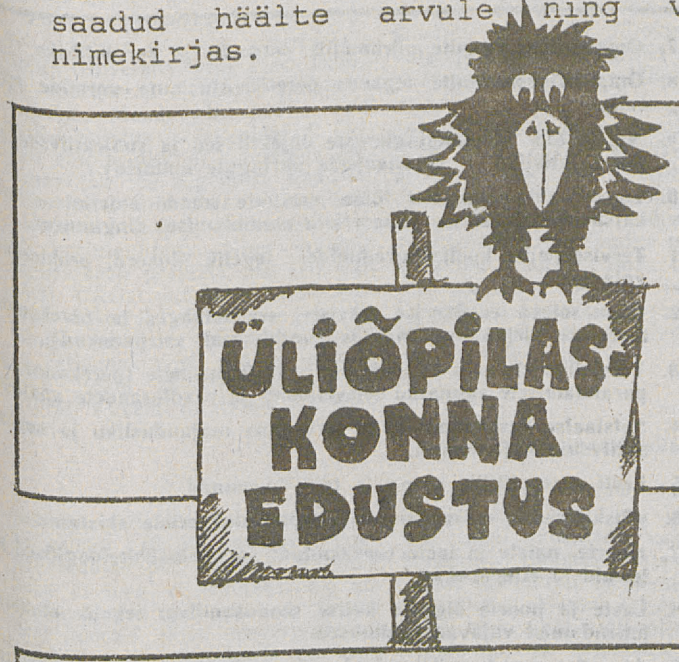

Edustuse valimised toimuvad
4., 5. ja 6. detsembril
kell 10 - 20
Ülikooli teadusraamatukogu
fuajees

Nimekirjade blankette saab üliõpilaste ametiühingukomiteest (Üliõpilasmaja, praeguse ülikooli vana kohviku maja III korrusel) alates 12 novembrist 10 - 14.
Nimekirjad tuleb esitada samasse:
23. ja 24. novembril kell 10 - 16
25. novembril 12 - 14
26. novembril 8 - 10

TULE VALIMA!!!

Tähelepanu, nimekirjade esitajad ja kandidaadid! Järgmises ülikooli lehes avaldab valimistoimkond kõik esitatud nimekirjad. Kes soovib nimedele lisada veel muud informatsiooni (kandidaatide erialad vms., nimekirja tutvustus või platvorm, väike reklaam jne.), peab tooma teksti (mitte üle 1 masinakirjalehekülje) ülikoolilehe toimetusse **hiljemalt esmaspäeval, 26. novembril kell 12.**

Sama ajalehenumber annab ka üksikasjalikku teavet valimiste korraldusest.

1. detsembrist

saab nüüd taas ülikooli aastapäeva märkija nagu see oli Eesti Vabariigi päevil. Nii arvati ülikooli valitsuses ja ka ülikooli nõukogus ning nende koosolekute materjalide kaudu on teave ka ülikoolirahvani jõudnud. Esimese korra õigus jäi A-tähele ja nii korraldabki seekordse ülikooli aastapäeva ajalooteaduskond. Järgmised läbiviijad on samuti tähestiku järgi.

Kuidas meie seekordne 1. detsember, mis jääb laupäevale, välja näeb, selle kohta pärisime **ajalooteaduskonna dekaanilt prof. HELMUT PIIRIMÄELT.**

Kell 12 algab aulas aktus, kus on kavas kaks ettekannet: rektor prof. Jüri Kärner kõneleb kaasaegsest ülikoolist ning prof. Sulev Vahtre teemaks on «Esimesed haritud eestlased». Aktust ilmestab ülikooli kammerkoori laul.

Ohtul korraldavad seltsid ja korporatsioonid nii õppejõududele kui üliõpilastele «Vanemuises» balli.

Kolmapäeval algasid prof. Rein Taagepera loengud

Kalifornia Ülikooli professori Rein Taagepera loeng II ja III kursuse juristidele kolmapäeval kestis ilma vaheajata kaks tundi. Teemaks olid demokraatlikud valimissüsteemid. Küsimusi esitasid tudengid esimesel loengul hr. Taagepera arvates veel tagasihoidlikult. Üldse peab ta juristidele 14 tundi loenguid. Loengud on kavas ka ajaloolastele ning sel reedel kl. 12.15 saavad ajakirjandusüliõpilased kuulda avaliku arvamuse tähendusest Ameerika ühiskonnas.

«VITAE»

on ülikooli pensionäride oma organisatsioon, mis moodustati eelmisel nädalal toimunud konverentsil. **Infot saab tel. 34 868 (Kitsas t. 8) iga tööpäev kell 16—18.**

«Ülikooli tuleviku»

komisjon järgmisel kolmapäeval kokku ei tule. Kohtutakse **ülejärgmisel kolmapäeval, s. o. 5. detsembril.** Mis täpsemalt kõne alla tuleb, sellest järgmises lehes.

Tänu

50-aastaseks sai ülikooli garaaži juhataja JÜRI PUIDAK. Rektori käskkirjas õnnitletakse teda ja tänatakse kauaaegse töö eest.

60. sünnipäeva tähistasid arvutioperaator ILME REINTAM ja teadusraamatukogu osakonnajuhataja KALJO LEPIK. Õnnitluskäskkirjas tänab rektor mõlemat laitmatu töö eest.

Autasustamisi

Ülikooli aukirjaga autasustati 60. sünnipäeval eduka õppe- ja teadustöö eest dotsent MARI-LIIS ALLSALU.

Verba volant, scripta manent

● *Et Rahvarindel /.../ ülemnõukogu uues koosseisus piisavalt jõudu ei jätkunud, sõlmiti Kloostrimetsas kokkulepe Eesti Komitee juhatusega. Tänu Eesti Kongressi liikmetest Ülemnõukogu saadikute toetusele õnnestuski Savisaarel valitsusjuhiks tõusta.*

JAANUS BETLEM «Päevaleht» 17. nov.

* * *

● *Tõelist vaesust ja viletsust Eestis ei ole — arengumaadeni on veel pikk maa.*

ILMAR KÜLVET «Reede» 16. nov.

* * *

● *Viimasel ajal on üks osa inimesi hakanud pioneere lasteks nimetama. Kahju ainult, et instituudis pole sellest veel aru saadud, dekanaadis nõutakse ikka veel pioneerilaagri praktika arvestust, sest selline olevat selle õppevormi ametlik nimetus.*

● *Ainukene, mis puudutab laagrit (instruktüülaager enne pioneerilaagri praktikat — UT toim.), on Endel Isopi brošüür «Maastikumängud», mis avalikult propageerib militarismi, vaenu ja vägivalda. Selliste mängudega nagu «Moonavoori ründamine», «Tee tunnimees kahjutuks», «Partisanid Pruti ääres», «Tartu piiramine ja vallutamine», «Telefoniposti õhkimine» jne. pole lastelaagris küll midagi peale hakata.*

ANDRUS TIKK «Pedagoogiline Instituut» 26. okt.

* * *

● *Tean, et praegu püüavad paljud meeleheitlikult Läände õppima pääseda, arvates, et vaid seal on kõik võimalused olemas. Suur eksitus! /.../ Pealegi see, mis taseme õpilane saavutab, oleneb eelkõige temast, aga mitte õpetajast. Olen veendunud, et Tartu Ülikool on väga hea kõrgkool ja et siin tasub õppida. Muidugi, kui õppida viitsitakse.*

LINNART MÄLL «Vikerkaar» 10/90

* * *

● *Enneköike Rahvarinde ainumõju tõkestamiseks hakati 1989. aasta kevadel registreerima Eesti Vabariigi kodanikke ning looma kodanike komiteesid. Ent sellegi liikumise algatajad kasutasid vanu võtteid — kuulutasid oma idee (kontinuiteedi) ainumõeldavaks.*

MART KADASTIK «Edasi» 20. nov.

* * *

● *Te kurdate, et elate Eestis vaeselt. Ma ei arva nii. Vaadake endid — olete ilusasti riides, sööte normaalselt /.../ ja teis on õpihimu, soov edasi minna. Aga kui nüüd Eesti rahvas püüab kiiresti materiaalselt rikkaks saada, siis ootab teid vaimne, kultuuriline mandumine.* Rich man — *see on ohtlik. Kodanlik materiaalne heaolu, rahulolu on seisund, mis ei erguta inimest edasi minema. Kui me aga loobume edasiminekust ja enam midagi ei õpi, sureme vaimselt ammu enne kui füüsiliselt. Uus ajastu,* New Age *nõuab meilt aga uut vaimsust, ülemaailmse vaimse ühtsuse tekkimist, globaalset teadvust. Tunnetan, et siin Eestis olete praegu selleks valmis. Ärge kaotage seda rikkust!*

ARNOLD KEYSERLINGI vahendas TIIU POHLA «Kultuuris ja Elus» nr. 10/90.

---

* Sõnad lendavad, kirjutatu püsib.

Maakultuur — rahva juur

VI maakultuuriseminar algab reedel, 30. novembril kell 10 EPA klubis (Veski t. 6). Keskteemaks «MAARAHVA KULTUURI TEADVUSTAMINE JA ÕPETAMINE EESTI KÜLAKOOLIS... KÕRGKOOLIDES» e. maakultuuri ja hariduse seostest mitme vaatenurga alt.

ALUSTUSEKS: MIKS...?

Olgugi et kogu kultuuri ja looduse mõistmine käib ühele inimesele kaugelt üle jõu, võib väikeselgi vaatlemisel märgata, kuidas kultuuri- ja looduskeskkond üheskoos loovad inimühiskonna selle nähtamatu, isereguleeriva aluspinnase, millel kasvab poliitika, majandus, haridus jne. enne kui Eestimaale istutada mõni majanduslik, hariduslik vm. uuendus, peaksime uurima meie vanemat aluskultuuri, sest rahva enamiku mõttelaadile võõrad ja kauged ideed ning ettevõtmised ei idane siin maal üldse või jäävad algusest lõpuni kiduraks kildkonnarõõmuks.

Samuti on teiste rahvustega. Jaapan viis oma majanduse tippu just tänu organisatsioonilise ja vana rahvakultuuri vaimsele sünteesile.

Meie mitmed iseseisvusaegsed rahvusideoloogid nagu Oskar Loorits, Kaarel Liidak jt. jõudsid arusaamisele, et Eesti rahvuslik väikekodanlus ja haritlaskond on läänemaise kultuuri vilju neelanud isegi nii ülearu ahnelt, et sellest tekkis nihkeid rahva mõtteviisis ja elutundes. Riigikorraldus ja rahva ajalooline maakultuur on olemuselt vastuolus ja seetõttu kiratsevad sisemas mõlemad.

Eesti Vabariigi teisel kümnendil valmis hulgaliselt uurimusi kodumaa loodusest ja kultuuriloost... See suur rahvuslik ühistöö ei jõudnud aga veel läbi seaduste, kooliihariduse ning ajakirjanduse sügavat tagasimõju rahva eneseteadvusele avaldada. Tuli aasta 1940.

MAAKULTUURISEMINARIDE I—V

seniseid kõnesid seob ohutunne meie juurkultuuri järjepidevuse pärast.

Väike tagasipilk.

I seminar 1988. aasta kevadel oli ligi 150 inimese vaimne ühistöö. Põhiküsimused: mis eristab meie maakultuuri linnakultuurist ja millised olid-on maa-elulaadi haigestumise põhjused. (Selle seminari kõned koos lisaartiklitega ootavad teist aastat EPA rotaprindis trükivalgust.)

II seminaril sügissemestril vaadeldi maaelu maaseadusest kuni rahvausundini.

III — kõneldi maakodust ja naisest kultuuri järjepidevuse hoidjana.

IV seminari teemaks sai «Aukartus Eestimaa ees». Mis mõjutab rahva, inimese eetilist ja moraalset käitumist ning milline osa on lapse südametunnistuse kujunemises looduslähedasel maakultuuril.

V — «Moraalne ja ratsionaalne alge maarahva sõnades ja tegudes» e. millised väärtushinnangud iseloomustavad alalhoidliku talupoja käitumist ja millised ettevõtliku farmeri käitumist... perekonnas, majandustegevuses, loodushoius jm.

Seminare on läbinud pidevalt kaks vastuolulist üldaspekti. **Õigus-lik-moraalne** — maainimeste elu juhitakse linnast. Linn on tänaseni võõra elukultuuri pealesuruja, puudutagu see haldust, majandust, haridust või ehitust. Mida ametnik või ajakirjanik ei tunne ega oska näha, seda ta ei tea ega väärtusta. Maarahvas peab hakkama maapoliitikat ISE kujundama.

Kultuuriökoloogiline — oleme universumis ainukesed eestlased. Ükski teine rahvas ei tule hoidma meie maakultuuri eripära, milleta oleme kui juurteta puu tuules. Kui aga omakultuuripuu juurestik ja tüvi — rahvas, inimesed — on tugevad, võib sellele julgesti pookida mistahes uusi ja vanu kultuure Jaapanist Kaliforniani — ta ei kuiva ära. Teame oma esivanemate vaimsest maailmast häbematult vähe.

TULGE JA ESITAGE OMA MÕTTED

tänasest ja homsest maaharidusest teiste sekka kasvama. Ringis, üksteist täiendades jõuame soodsate võimaluste otsingul kiiremini edasi kui üksi.

Tänaseks (19. nov.) on teada järgmised **seminariteemad:**

✲ kodulootunnis hakkab kiirekond kõnelema ✲ rahvamuusikast maahariduses ✲ põllumajandushariduse ja maakultuur ✲ kultuuri juhi osast vallas ✲ kultuuri ja arengu vastuoluline dialoog ✲ maahariduse seis läbi sotsioloogi silmade ✲ kuidas käib Eesti kõrgkoolides tulevaste maaharitlaste koolitus? ...

Pärastlõunal toimub töö rühmades. Õhtul simman. Seminari vaimne viljasaak kulub peale osaliste eneste seemneks ka Viljandi konverentsile (3.—4. dets.) «Eesti maakultuur minevikus, olevikus, tulevikus». Valmivad maakultuuri arengustsenaariumid esitatakse kultuuriministeeriumile.

AARE KASEMETS
stud phil.
Ü. O. «Humanitas»

Honorar Võru ja Setu Kultuurifondile.



Filosoofilist haridust haritlastele

Filosoofia ja poliitikateaduse kateeder kuulutab kevadsemestriks välja järgmised erikursused kõikidele soovijatele:

Vanemõp. Raivo Vetik — «Sissejuhatus kaasaja anglo-ameerika poliitilisse teooriasse»;
Dots. Valdar Parve — «Ihu ja hinge probleem teadlastel (mitte pastoritel)» veebruaris-märtsis;
Dots. Valdar Parve — «The post-physician era: probleeme USA tervishoiu filosoofilisest ja sotsioloogilisest kirjandusest»;
Dots. Toomas Sutt — «Inimese koht, tähendus ja perspektiivid teisenevas maailmas»;
Prof. Eero Loone — «Moodne ajaloofilosoofia»;
Dots. Rein Vihalemm — «Sissejuhatus teadusefilosoofiasse»;
Prof. Leonid Stolovitš — «Sissejuhatus esteetikasse» (vene keeles);
Õp. Jaan Kivistik — «Filosoofia piiratus ning ainus probleem».

Kuulajaks registreeritakse filosoofia kateedris. Loengud toimuvad pärastlõunasel ajal, auditooriumid ja kellaajad teatatakse täiendavalt. On võimalik sooritada arvestus.

Kursuse- ja diplomitöö teemasid

EV Sotsiaalministeeriumis välja töötatud rahvastikuprogrammi põhialused on Vabariigi Valitsus heaks kiitnud.

Ministeerium leiab, et põhialuste alaprogrammide täitmine eeldab siiski veel täiendavaid uuringuid nii kogu vabariigi kui ka üksikute regioonide tasandil.

EV Sotsiaalministeerium loodab, et Tartu Ülikooli üliõpilased võtavad osa täiendavatest uuringutest kursuse- ja diplomitöödena.

* * *

Soovitatavate diplomi-, praktika- või kursusetööde teemade loetelu:

1. **Eestimaa noor perekond: rahvuslik koosseis, laste arv, vanemate haridus ja sotsiaalne kuuluvus, materiaalsed elutingimused jne. (1989. a. rahvaloendusandmete ja sotsioloogiliste uuringute andmetel).**
2. **Noorte tuleviku- ja pereloomisplaanid.**
3. **Perekonna planeerimine: ideaalne, soovitud ja tegelik laste arv, rasestumisvastaste vahendite kasutamine, lastetuse probleemid.**
4. **Üksinduse probleemid, tutvumistalituste tegevuse analüüs.**
5. **Töökollektiivide sotsiaal- ja perepoliitika, abi lastega peredele.**
6. **Lapsevanematele laste kasvatamiseks soodsate tingimuste loomine: vabariikliku, regionaalse ja töökoha probleemid.**
7. **Omavalitsusorganite piirkondlik sotsiaal- ja perepoliitika.**
8. **Omavalitsusorganite tegevus peretöövõtu uute vormide arendamisel.**
9. **Naiste töö- ja olmetingimuste objektiivsed ja subjektiivsed näitajad (statistika + spetsiaalsete uuringute andmed).**
10. **Lapsehoolduspuhkuselt tööle naasvate emade ametialase kvalifikatsiooni taastamise (uue eriala omandamise) tingimused.**
11. **Terviseõpetus kooliprogrammides: tegelik olukord, probleemid ja vajadused.**
12. **Olemasoleva eestikeelse tervise-, seksuoloogia ja perekonnaõpetusealase kirjanduse analüüs (probleemid, ettepanekud).**
13. **Tervisliku elulaadi kujundamisele ja inimsuhete (perekonnasuhete) parandamisele suunatud televisiooni- ja raadiosaadete analüüs.**
14. **Sotsiaalse keskkonna mõju perekonna majandusliku ja sotsiaalse aktiivsuse kujunemisel.**
15. **Eesti perepoliitika areng ja tulevikusuunad.**
16. **«Riskiperede» määratlemine, ettepanekud nende abistamiseks.**
17. **Noorte, naiste ja laste turvakodud: sotsiaalpsühholoogilised probleemid ja ettepanekud.**
18. **Laste ja noorte õiguste kaitse seadusandlus: tegelik olukord ja lahendamist vajavad küsimused.**
19. **Alaealiste seaduserikkumised: dünaamika, prognoosid, sotsiaalsed mõjutegurid.**
20. **Alaealiste kinnipidamiskohad (probleemid, ettepanekud).**
21. **Laste päevahoiu erinevad vormid: riiklikud, kooperatiivsed ja eralastesõimed ja -aiad, nende töö efektiivsus.**
22. **Eestis toodetavate ja kaubandusvõrgust saada olevate laste mänguasjade sortiment ja arengupsühholoogiline mõju; tootmisse rakendatavate mänguasjade kavandite ja näidiste ekspertiisi tase.**
23. **Perekonnanõuandlate tegevuse analüüs, perspektiivsed arengusuunad.**
24. **Abielulahutuste mõju vanematele ja eri vanuses lastele.**
25. **Lahutuste põhjuste ja nende dünaamika analüüs (vabariigis ja regiooniti).**
26. **Üksikvanematega pered: sotsiaaldemograafilised näitajad, spetsiifilised probleemid.**
27. **Üksikud abi vajavad vanurid: piirkondlik jaotus, abi vajadus ja tegelik olukord.**
28. **Puuetega laste (invaliidide) iseseisvaks eluks ettevalmistamise programmid.**
29. **Halastus- ja heategevusliikumise ajalugu ja taasarendamine Eesti Vabariigis.**
30. **Usaldustelefoni tegevuse analüüs.**

Kuulakem veel vadja keelt

Veel võib kuulda vadja keelt... EESTI KEELE RING KÄIS oktoobri alguses sügisesel ekskursioonil VADJAMAAL. Reisijuhiks oli kohalike oludega enim kursis olev ülikooli õppejõud, soome-ugri dotsent HEINIKE HEINSOO.

Alustati märjavõitu laupäevahommikus peahoone eest.

Vadjamaa ise pidanuks kuskil Narva taga asuma. Esimene peatus tehti tegelikult hulk maad varem, juba Põhja-Tartumaal. **Jõuga käärbaskalmude** juures selgitas habemik ajaloolane Heiki Valk nende vadjapärasust. Oldigi jõutud vadjalaste muistseile asualadele: need ulatunud Peipsi äärt pidi Võrumaalegi. Eestimaa teatud paikkondade rahvakommetes olevat veel suhteliselt hiljaaegu mitmeid vadjakultuurilisi jooni esinenud. Vadja ning eesti assimileerumise üle saab mitmeti vaielda. Kummatigi on selge, et näiteks Kodavere murrakul on sarnasust vadja keelega (Kodavere murrakut võib pidada eesti kõige arhailisemaks).

Edasi jäi teele **Narva linn**, iseloomulik selle poolest, et siin kohtab ebakõlade orgaanilist harmooniat. Narva nägu on mosaiik vanadest ja uutest detailidest, tulvil erinevate kultuuride kõrvuolemise vastuoksusi. Kõrgel mustal plangul ilutseb väga suurte sini-mustvalgete tähtedega kauniskiri «VIRUMAA RESTAUREERIMISVALITSUS». Tolle kõrval seisab linnapiiri tähistav plekist ordenikujutis. Sealsamas kõrvuti sini-mustvalge ja punalipp.

Nüüd tutvuti vaatamisväärsuse — kuulsa Narva kindlusega. Kõrval asuvat Ivangorodi «linnakaitsjat» võib sellest eraldada loodusliku vahetegija — käredavoolulise N. jõe ja nende põhimõtteliste erinevustega. Viimaseid teadis taas hästi seletada Heiki Valk: ühe ehitise kompaktsusele vastandub teise laiarinnaline võimukas massiivsus.

Vihmasadu sundis ekskursante peagi huvituma hoone sisemisest väljanägemisest. Seitse korrust on sisustatud väljapanekutega Narva ajaloo kohta ning mitut sorti näitustega. Torni roninuile saab tasuks kauneim vaade linnale.

* * *

Bussiteekonnal omandati eelteadmisi vadja keelest ning vadjalastest. Eestimaad ikka kaugemale jättes jõuti aina lähemale tõelistele vadja küladele. Õhtupimedas saabuti **Jõgõperä** külla. Siia jäädi ööbima.

Teisel päeval käidi vadjat otsimas.

Ühe etnograafi vanades märkmetes seisab, et **vadjalased** olla soome-ugri rahvastest kõige rõõmsamad ja sõbralikumad. Eks ole sel ütlusel tõsi taga — miks muidu nii suurt seltskonda taredes ikka lahkelt vastu võeti. Ei ole kerge neljakümmend ühte pisikesse toapugerikku ära mahutada!

Veel olla vadja noorikud silmapaistvalt kaunid ja meestel mütsi ülemine osa punast värvi. Neid tähelepanekuid enam õigeks kontrollida ei saa — vadjalasi on ju veel umbes 60 vana memmekest.

Vadjalased ei tunneta eneste identsust — rahvaloenduse jaoks ning ka passi järgi on nad enamjaolt venelased. Tegelikult elavad vadjalased kõik koos ja läbisegi isuritega, ning vahet teevad eneste vahel vaid küsides: «Pajatad (need on vadjalased!) vai läkkeed (isurid)?» Juhtub, et mitte ainult samas külas, vaid samas majas või isegi samas perekonnas võib olla nii isureid kui vadjalasi. Noori vadjalasi ei ole. Külas on küll kool, ent see on vene kool. Varem oli sellesama kooli koha peal puust kirik.

Jõgõperä küla head keelejuhid olid **Mari Petrova** ja **Dunja Mihailova**, **Liivtšülas Nasto Andrejeva**. Nemad kõnelesid vadja keeles, pajatasid endast ja külaelust.

Vadja keelest saab eestlane üsna hõlpsasti aru. Isuri keelt mõistab jälle soomlane paremini.

Luutsa külas külastatigi üht isuri tädi — **Fenja Petrovat**. Temagi tütar, kes elab Leningradis, peab ennast juba pärisvenelaseks.

Vadja külad tühjenevad — paljud vanad inimesed tulevad siia veel vaid suviti elama. Hulga tühjaksjäänud maju on ära ostnud vene datšnikud. Külapilt näibki üsna venelik — pilku püüavad helesinised majaseinad, aknad, uksepiidad, tarad...

Selles suhtes moodustab mõni kohalik soome külake täieliku kontrasti. Uudistati **Vibja küla** Kurgola poolsaarel, vesteldi tanumale kokkutõtanud inimestega (nagu õpetajanna Elviira Säkki jt.). Ka selles külas on vaid üksainus kooliskäijalaps. Varem olnud aga oma soome kool...

Sõja ajal viidi kõik kohalikud Soome või Siberisse, asemele toodi venelased. Kui rahvas koju tuli, ei antud neile oma elamist tagasi, ega ka vene passe. Kus surnuaed põlluks küntud, kus kirikust klubi saanud...

* * *

Tagasiteel tehti peatus **Jamburgis**, vadja keeli **Jaama**. Praegu pole see niigi palju vadja linn kui ehk Petseri setude oma. Ja üldsegi **pole Vadjamaad** kui territoriaalset haldusüksust **kunagi olnud**. Ka **vadjalasi pole olemas**, paberite järgi vähemalt mitte.

Maal, mida pole, kõnelevad olematud inimesed keelt, mis ... VEEL on.

EPP AIBEL,
eesti fil. II k.

Eesti ÜRO-s ehk RSR Moskvas

12.—18. novembrini oli RSRi koondmeeskond Moskvas МГИМО (Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituut) korraldatud teaduslikul seminaril, mille sisuks ÜRO Julgeolekunõukogu istungi võimalikult tõepärane läbimängimine. Suhted vene diplomaatiakorpuse järelkasvuga on mõningate vaheaegadega kestnud juba pikemat aega. Vormiliselt oli tegu järjekordse vastukülaskäiguga.

«Julgeolekunõukogu» töös osalesid tudengid eesotsas Johnson Co Smith University prof. Jesse Dentiga, noorhärrad ИСАА-st (Aasia ja Aafrika Maade Instituut), TÜ RSR-i esindus ja korraldajad. Ürituse eesmärgiks oli kinnistada diplomaatilise töö kogemust maailmaorganisatsioonis ühes sellest tulenevate etiketi jm. protseduurireeglite harjutamisega. Ning muidugi inglise keele praktika, mis erinevalt päris ÜROst oli kehtestatud ainsaks töökeeleks. Ilmselt ei seatudki mingite reaalsete lahendusvariantide väljapakkumist endale eesmärgiks, mäng käis mängu pärast. Arutati Kuveidi ja Kambodža küsimust.

* * *

Nagu päris Julgeolekunõukogusgi esineti 15 liikmesriigi nimel. Korraldajad olid seadnud tingimuseks, et keegi ei esindaks oma kodumaad. Nii juhtuski, et Soome eest kõneles lihav neegerprofessor USA-st, talle sekundeeris aktiivselt Aap Neljas (TÜ juura V). Kahjuks olenes riikide reaalne esindatus hobuserauakujulise laua taga konkreetsete esindajate isiklikest omadustest. Näiteks USA, NL ja UK võtsid harva sõna, kuid ilma tegid Cote d'Ivoire, Soome ja Jeemen. Ametlikul istungil ei tulnud kahjuks kõne allagi Balti küsimuste arutamine (etteantud päevakord). Eravestlustes istungite vaheaegadel ilmnes märgatavalt soojem suhtumine, mis näitab seda, kui hästi osati oma suurriiklikku rolli sisse elada.

Üllatas МГИМО kasvandike perfektne inglise keel ning tugev teoreetiline ettevalmistus, mille nad on omandanud, vaatamata paljude stagnaaegsete rudimentide (sõjaline kateeder, kommunismiteaduste loengud jm.) säilimisele oma kõrgkoolis. Ilmselt on sellele kaasa aidanud piiramatud materiaalsed võimalused: uus klaasist ja betoonist peahoone, mida nad ise kutsuvad «lamavaks pilvelõhkujaks», kõikmõeldav õppetehnika ja muidugi keelte intensiivkursused (kõik peavad valdama vähemalt kolme võõrkeelt). Lõpetajad saavad instituudist lisaks sõjaväetõlgi paberid.

* * *

RSR-i poolt osales kaheksa inimest, kellele selline üritus oli täiesti uudne kogemus. Kokkupuude tulevaste diplomaatidega oli kindlasti meile kasulikum, sest Tartus puudub igasugune diplomaatiline väljaõpe. Saime praktilisi kogemusi samalaadse ürituse läbiviimiseks.

«ÜRO Julgeolekunõukogu» näitas end taas tegevusvõimetu organina. Kuigi osalevate riikide (v. a. Jeemen) vahel polnud põhimõttelisi lahkarvamusi Iraagi suhtes, nõudis siiski agressiooni lõpetava resolutsiooni vastuvõtmine pikki pingutavaid vaidlusi, mida oligi tarvis tõestada. Aga et istungjärk meeldiv ja kasulik oli, seda näitab kõigi osalejate pidev kohalolek viie pika tööpäeva jooksul.

* * *

Moskva linnatänavailt

Mis puutub pealinna elanike suhtumisse Baltikumi, siis võib paremal juhul täheldada vastandlikke arvamusi. Enamasti jätavad poliitilised sündmused moskvalase täiesti külmaks. Alanud talvesse suhtutakse siiski üllatavalt optimistlikult. Tunda on, et loodetakse Läänest tulevatele miljarditele, mida M. Gorbatšov on sealt välja nurunud. Külma ei paista vene inimene kartvat.

Poed — pole isegi tikke, rääkimata söögist. Sokkide ja viina järele seisavad mitmesaja meetri pikkused sabad. Raha väärtusest annavad aimu Arbatil müüdavad Gorbuškad (autori tuletis — *á la* Matrjoškad, kus Liidu presidendi sees on peidus kõik eelnevad peasekretärid). Hind kõigub 250 ja 400 rubla vahel. Et kõrvaltänava kaubamajast saab Matrjona kätte 10 korda odavamalt, siis on ilmselt Arbati hinna sisse arvatud ka sõdurimütsis ja Nike-tossudes 10 sõna inglise keelt oskava vene ärika vaatamine. Nende käest võib osta ühe leti pealt nii piibli, saja asendi kirjelduse kui ka B. Jeltsini viimase brošüüri.

Et spekulatsioon kindlalt miilitsa kontrolli all on, näitab episood, kus hallis mundris mees üsna tooreste võtetega ühele raamatumüüjale raamatupoe juurest tuule alla tegi, jätles teised, ilmselt oma platsi kinni maksnud, edasi kaubitsema.

Paljudes joogikohtades (nagu meilgi) iunnevad end hästi «puhkpilliorkestri poisid», kes vajaduse korral on valmis *persona non gratadele* «pasunasse puhuma».

Nii seminari kui Moskva uulitsamuljete lõpetuseks võiks märkida, et vaatamata hoogsale Euroopa aknasse piilumisele ei tasu Ida ust jalaga kinni virutada. Meil on sealt veel palju õppida.

ALLAN ALAKÜLA,
ajal. III k.



Eelmise laupäeva varahommikul kogunesid «Vanemuise» juurde värviteklites korporandid korp! Sakalast, korp! Ugalast, korp! Fraternitas Liviensisest ja korp! Fraternitas Esticast. Oodati bussi, mis viiks noored mehed Läti Vabariigi Liepaja linna.

Bussisõit vältas kaheksa tundi. Pärastlõunal jõudsime Liepaja Pedagoogilise Instituudi juurde, kust me küllakutsed olime saanudki.

Kõigepealt einestasime mõnusasti ühes kohalikus restoranis, sest Lätimaal on hinnad endised. Seejärel toimus korporatsioonide esindajate vastuvõtt meid võõrustava pedagoogilise instituudi rektori juures. Peale Tartu meeste olid vastuvõtul ka Leedu ja Läti korporatsioonide esindajad.

Kuulasime rektori lätikeelset tervitust. Järgnev vestlus toimus meile kõigile hästi arusaadavas suurriigi keeles. Saime tundma 1954. aastal loodud instituudi ajalugu. Meie poolt võttis sõna ksv! Ants Tooming korp! Fraternitas Liviensisest.

Huvipakkuvaim oli Läti Ülikooli naiskorporatsiooni Gundega esindaja sõnavõtt, milles ta tutvustas lühidalt Läti Ülikooli juures tegutsevat kaheksat naiskorporatsiooni.

Kella kuue ajal õhtul algas kõige väsitavam osa sellest külaskäigust — «Korporatsioonide esindajate etteaste kontsertetteaste» nagu oli kirjas kutsel. Selle avas Liepaja noorte kammerkoor «Intis». Järgnesid kõikide korporatsioonide enesetutvustused. Kontserdi lõpetas ühine «Gaudeamus».

Kella üheksast kümneni anti meile aega tutvuda oma võõrustajatega lähemalt. Tartu korporante kostitas pedagoogilise instituudi filoloogide kolmas kursus.

Kell veerand kümme algas ball, mis kestis varahommikuni. Oli aega jalga keerutada, sõlmida sõprussidemeid ja ajada niisama mõnusat juttu.

Usun, et igaühele jäi sellest sõidust toredaid mälestusi ja hulk uute sõprade (sõbrannade) aadresse märkmikesse.

reb! PEETER TALVAR,
korp! Fraternitas Estica

Eesti Arsti-teadusüli-õpilaste Liidus

Esmaspäeval, 19. novembril kell 18.15 toimus teadusraamatukogu kohvikus liidu eestseisuse järjekordne töökoosolek.

Muude vähem tähtsate jooksvate küsimuste hulgast kerkis esile põhiline: nimekirja koostamine lähenevateks Edustuse valimisteks. Otsustati, et moodustatakse **koalitsiooninimekiri** EAÜL-i liikmete (seltside ja korporatsioonide esindajate) nn. sõltumatute osalusel. Osa kandidaate on selgunud, osa veel mitte, seepärast on uued väärikad kandideerijad teretulnud.

Niisiis, võimalikud hääd tudengitest kandideerijad ning kandidaatide esitajad: olete oma algatustega oodatud. Nimekirja esitamiseni on jäänud mõni päev...

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

Nüüd ka Eesti Hamba-arsti-teaduse Üliõpilaste Liit

Teisipäeval viibis Maarjamõisas A. Linkbergi nim. auditooriumis EHÜL-i asutaval üldkogul 46 üliõpilast.

Esindatud olid kõik kursused. Kõneldi stomatoloogilise kõrghariduse hetkeseisust Eestis. Leiti, et hambaarstide praktiline ettevalmistus jätab tunduvalt soovida. Erialaainete osakaal peaks olema suurem. Tutvustati Rootsi ja Kanada dentistide väljaõpet. EHÜL soovib meie õppetöökorralduses kaasa kõnelda. Koosoleku hoog ja otsustavus lubab seda uskuda.

Valiti EHÜL eestseisus järgmises koosseisus: eestseisja **Alon Rass**, siseasjade eestseisja **Toomas Männaste**, kirjatoimetaja **Villu Vatter**, laekahoidja **Katre Kröönström**, kursuste esindajad Toomas Siigur (I k.), Marek Vink (II k.), Meeme Mõttus (III k.), Lauri Vahtra (IV k.), Mait Lepik (V k.).

PRIIT MÄNNI,
TÕNU PEETS

Kehakul-tuurlastel oma orga-nisatsioon

15. novembril kogunes üle 30 KKT-lase Kehakultuuriüliõpilaste Liidu (KÜL) asutamiskoosolekule. Eelnevalt rahvale tutvumiseks ja gatud põhikirjaprojekti tehti paar parandust, seejärel valiti liidu esimees. Kolme kandidaadi seast sai kõige rohkem hääli IV kursuse tudeng RAIVO PUHKE.

Juhatuse liikmete arvuks arvati sobivat 15 ja need valiti kohe ka ära. Juhatuses on esindatud kõik kursused ning kõigi liidu alla ist toimkondade (majandus-, õppetöö-, spordi- ja kehakultuuritoimkond) juhid.

Sisseastumismaksuks kehtestati 10 rbl., igasemestriline liikmemaks on niisama suur.

Liidu tegevuse põhieesmärkideks on tudengkonna spordiaate edasikandmine, alternatiivsete õppevormide juurutamine, KKT-laste vaba aja sisustamine. Plaanis on enda kanda võtta ka sõpi ja ühikakohtade jagamine, öelda kõva sõna sekka õppeplaanide koostamisel ning õppejõudude valikul, samuti aidata lõpetajatel tööd leida.

MIHKEL JORDAN

info · info · info

VENIA LEGENDI

10. detsembril kl. 10.15 toimub Jakobi tn. 5 õppehoone aud. 305 biol. kand. Mati Pääsukese *avalik loeng* teemal «VÄSIMUSE FÜSIOLOOGIA».

✤

Majandusgeograafia kateedri dotsendi kt. RIHO MÄLLO *venia legendi* loeng teemal «Eesti põllumajanduse territoriaalne organisatsioon 1980-ndate aastate lõpul» toimub 5. detsembril kl. 14.15 Vanemuise 46 aud. 327.

ÜLIÕPILASSELTS RSR

Teisipäeval, 27. novembril kl. 18.15 arutleb raamatukogu aud. 206 ALLAN KASESALU ÜRO Julgeolekunõukogu rolli praeguses maailmas. Tõlge eesti keelde.

TEADUSLIKUST MAAILMAVAATEST

28. ja 29. novembril kl. 17 toimub füüsikahoone aud. 170 (Tähe 4) loeng «Tänapäeva teadusliku maailmavaate ekslikkusest». Lektor Undo Uus.

ALPIKLUBI «FIRN»

Loengud algajatele toimuvad **igal esmaspäeval kl. 18.15 Jakobi 5, aud. 301.** Esimene kord saame kokku 26. novembril.



24. novembril kl. 21 LAI PÄEVADISKO.

Pühapäeval, 25. novembril kl. 21 õhtu Helsingi Tehnikaülikooli ansamblitega «RUPADUURI» ja «THICKHEADS».

Videoteegis disko WET WET WET & Taimo Kolsar.
NB! Üliõpilaspilet ikka kaasa!

* * *

Teisipäeval, 27. novembril kl. 20 VIDEOSALONG.
JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27) —

saab õhtuti tantsida. **Kolmapäeviti** ootame kohvikusse diskosõpru, **neljapäeviti** tulgu kõik need, kellel keerulisemad tantsusammud selged, sest muusika on helilooja Harry Tarvo bigbändilt. Pakutakse kokteili.

Niisiis, **kolmapäeval, 28. novembril kl. 20—23.30 on diskoõhtu;**
neljapäeval, 29. novembril kl. 20—23.30 ans. «Tetrakord». Tudengeil palutakse üliõpilaspilet kindlasti kaasa võtta. Loodame, et vähemalt neljapäevastel kohviõhtutel kohtume ka ülikooli töötajatega.

Klubi

Uusi trükiseid

TÜ toimetised, vihik 907. Hälvikute psüühika ja õpitegevuse küsimused. Töid defektoloogia alalt. Tartu 1990, 400 eks., 184 lk., rbl. 4.

TÜ toimetised, vihik 906. Kehakultuuriliikumise ja õppe-treeninguprotsessi juhtimise aktuaalsed probleemid. Töid kehakultuuri alalt. Tartu 1990, 250 eks., 112 lk., rbl. 2.10.

Ученые записки ТУ. Вып. 905. Проблемы электроанализа и адсорбции на твердых электродах. сорбции на твердых электродах. Труды по химии XX. Электрохимия. Тарту 1990, 300 экз., 160 с., 3 руб.

Meditsiini teooria ja praktika. Arstiteaduskonna päevale pühendatud konverentsi teesid. Tartu, 11. oktoober 1990. a. Tartu 1990, 400 eks., 92 lk., rbl. 1.

Eesti perekond ja perekonnaideaal. Perekonnaprobleemid IX. Tartu 1990, 400 eks., 100 lk., rbl. 1.70.

Estonian Population and the Family. Family Problems X. Tartu 1990, 200 eks., 104 lk., rbl. 1.80.

Prantsuse argoo. Eriseminari materjale. Tiiu Vilimaa. Tartu 1990. 100 eks., 104 lk., rbl. 1.10.

G. Vuks. Formaalse loogika alused. Teine trükk. Tartu 1990, 450 eks., 112 lk., rbl. 1.20.

Jüri Linkberg. Maooperatsioonid. Teine trükk. Tartu 1990, 500 eks., 56 lk., rbl. 0.60.

Elvi Ulst. Rahandus eile, täna, homme. Tartu 1990, 350 eks., 68 lk., rbl. 1.20.

Viktor Solovjov. Populatsioon ja biotsönoos. Tartu 1990, 400 eks., 88 lk., rbl. 1.10.

«Akadeemia»

Tartus on müügile jõudnud ajakirja «Akadeemia» 9. number:
Armastuse anatoomiast — *Aleksander Pulver*;
Kognitiivse lähenemise võimalusi keeleteaduses — *Haldur Oim*;
Teadmised ilma autoriteedita — *Karl R. Popper*;
Arhitektuur kui tempel — *Leonhard Lapin*;
Faust: Katkend — *J. W. v. Goethe*;
Niinimetatud diletantismist ehk praktilisest asjaarmastusest kunstide alal — *J. W. v. Goethe*;
Sigtuna — *Ago Vallas*;
Põhjavalgus või fatamorgaana?: Balti-Skandinaavia liidu idee ja koostöö sünd ühest suurest sõjast teiseni — *Kaido Jaanson*;
Teenides isamaad: Riigikontrolör Karl Soonpää päevik 1939—1940. III;
«Ērna» grupi sünd ja selle tegevus 1941. aastal — *Olo Jõgi*;
Valve kui kohustus: K. A. Hindrey artikleid;
Ellu jääda ja edasi minna. IV — *Ilmar Tammelo*; jm.
Nõudke ajakirjanduse müügikohtadest.



VOLDEMAR KIIS

25. sept. 1918 — 14. nov. 1990



Manalateele on läinud teenekas töömees, kelle inseneritaipu ja käteosavust on meie ülikool tundnud viimase nelja aastakümne jooksul. Õppetehnika osakonna meister Voldemar Kiis oli põline tartlane, ülikoolilinnas sündinud, üles kasvanud, erihariduse omandanud ja oma töömeheteed alustanud. Aastatel pärast viimast suurt sõda töötas ta Tartu Raadiokomitees helitehnikuna, kuni ta kutsuti 1951. aastal tööle ülikooli. Siin kujunes ta peagi asendamatuks elektroonikuks, kes pidevalt otsis uusi teid ja tehnilisi lahendusi oma erialal ja oli mitme professori kaasautor nende teaduslike ideede realiseerimisel: ideed nendelt, uue meditsiinilise ja teadusliku aparatuuri konstrueerimine ja katsetamine V. Kiisilt.

Ta oli mees, kelle algatusel ja juhendamisel varustati aula kvaliteetse võimendus- ja tõlkeaparatuuriga, viidi ülikooli telefoniside üle automaatjaamale, tagati ülikooli suurürituste laitmatu helitehniline teenindamine. Tema tegi algust aulas toimuvate tähtsamate sündmuste ja kontsertide lindistamisega, ülikooli veteranide mälestuste salvestamisega, tänu millele on helistuudio juurde kujunenud ainulaadne kultuurilooline arhiiv. Ta õpetas tulevastele žurnalistidele helisalvestuse saladusi, võttis osa ülikooli avalikust elust, oli oma suurkooli ja töökollektiivi tõeline patrioot.

Ülikoolipere tundis Voldemar Kiisi alati abivalmis ja sõnapidava meistrina, mehena, kelle kiindumus oli raadiotehnika, mida ta ka virtuoosliku valdas. Trotsides kitsaid tingimusi, suutis ta alati kinni pidada oma põhimõttest: kui juba teha, siis kvaliteetselt.

20. novembril süütasime küünlad Voldemar Kiisi kalmul Puiestee tänava surnuaial, kuhu sängitati vana töömehe põrm.

Kolleegid ja sõbrad

* * *

Toimetusel on niisugune tunne, nagu oleks lahkunud oma pere liige. Ikka oli midagi küsida, parandada viia... Abi sai alati. Kuid Voldemar Kiisil oli ka iga asja kohta oma ütlemine ning suhtumine, mis pani teisigi mõtlema. Ajalehe toimetus mälestab teda ja avaldab sügavat kaastunnet abikaasale Elfriedele ja poeg Olavile.

Dotatsioonid

Raha on tulekul...

(vt. ka teisipäevane «Edasi»)



Kompensatsioonisummad on nüüdseks hakanud Eesti Sotsiaalfondist osakaupa ülikooli jõudma. 20. novembril hakati kompenseerima õppejõudude eelarvepuudujääke, 26., 27., 28. ja 29. novembril kella 12—16-ni makstakse kompensatsiooni üliõpilastele. Maksmist jätkatakse detsembris. Seega on lootust, et üliõpilaste kurnatud organism saab peagi pisut turgutust.

Kannatagem veel pisut, kolleegid, abi on tulekul!

PEETER PALUSAAR

19. novembril ülikoolis

TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN

Agent 0001 teatab

Aktsiaseltsilt «Istujad» saabus mööblifirmasse «Must Tamm» fax, milles nõuti eritellimuse järgi valmistatud 52 laiapõhjalist ja 52 kitsapõhjalist tooli. Töö eest lubati juhtkonnale osa tasu valuutas.

Mööblirsäälised olid saanud kusagilt faxi koopia ja korraldasid kooseku. Vastavalt hääletuste tulemustele otsustasid töölised valmistada küll 52 laiapõhjalist tooli, kuid saata need Lääne turule. Kõik 52 kitsapõhjalist tooli otsustati teha, ent standardsed ning suunata need Ida turule. Aktsiaseltsile «Istujad» teatati, et neile valmistatakse ainult 50 ilma põhjata tooli.

TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN ● TRÜNN

Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «ÜT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3739. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 34 (1619)
REEDE,
30. NOVEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

Edustust
VALIMA!
2.lk.

Valige «EVELIN» ja ...



unelmaist saab tegelikkus

MALEV TOOME foto

EduStuS

"universitas Tartuensise" eriväljaanne

NIMEKIRJAD

Nimekiri number 1 — EVELIN

1. Evelin Int
2. Eno Tõnisson
3. Olavi Paide
4. Terje Tari
5. Tõnu Vooder
6. Madis Päts
7. Kaarel Tarand
8. Margus Sanglepp
9. Hando Sinisalu
10. Taavi Toom
11. Tiit Riisalo
12. Margus Punab
13. Kai Uus
14. Jüri Seilenthal
15. Leida Lepik
16. Indrek Tarand
17. Rainer Innos
18. Teet Jagomägi
19. Kalle Olli
20. Eve-Liis Andresen
21. Kristel Ehala
22. Maris Jesse
23. Juhan Kreem
24. Jüri Ploom
25. Mart Mägi
26. Olari Koppel
27. Hipe Tarvel
28. Ivar Valtin
29. Erik Salumäe

Nimekiri number 2 — ALMA

1. Marti Ambre
2. Martti Raidal
3. Tarmo Kilg
4. Tarmo Koll
5. Anzori Barkalaja
6. Kalle Voolaid
7. Kalle Viik
8. Andrus Kõiv
9. Aimar Kukk
10. Raivo Ruusalepp

Nimekiri number 3

1. Risto Otstavel
2. Indrek Vahtra
3. Andres Laanemets

Nimekiri number 4

1. Ivo Valter
2. Andres Rekker
3. Sven Tarum
4. Peeter Raudsepp
5. Rein Parelo
6. Karin Otter
7. Indrek Mustimets
8. Jaak Koppel
9. Janno Lauringson
10. Kärt Palo
11. Indrek Ild
12. Mart Loog
13. Aare Abroi
14. Tarmo Kariis
15. Toomas Kariis
16. Veiko Herodes
17. Uko Maran
18. Peeter Palusaar

Nimekiri number 5 — KAKTUS TENGELPUNGAS

1. Mati Tusov
2. Karli Lambot
3. Ain Kelus
4. Urmas Oru

* * *

P. S. Kaks nimekirja pakkumist jäi rahuldamata, sest jäädi hiljaks.

Nr. 1 „EVELIN"

1.	EVELIN INT (med.)	• Veni, vidi, vici!
2.	ENO TÕNÍSSON (mat.)	• Vabad üliõpilased vabas Üliõpilaskonnas!
3.	OLAVI PAIDE (žurn.)	• Kus on Gustav Adolf? Vaja on asutada Tartu Ülikool!
4.	TERJE TARI (õigust.)	• Taastagem Tartu akadeemiline hiilgus!
5.	TÕNU VOODER (med.)	• Kõiki haavu ei ravi aeg!
6.	MADIS PÄTS (õigust.)	• Ülikooli mure on meie ühine mure!
7.	KAAREL TARAND (fil.)	• Mõistus võidab mandariinide võimu!
8.	MARGUS SANGLEPP (žurn.)	• Üliõpilaskonnale oma "Üliõpilasleht"!
9.	HANDO SINISALU (žurn.)	• Let's dance!
10.	TAAVI TOOM (õigust.)	• Meie kätega maailmale Tartu!
11.	TIIT RIISALO (keem.)	• On rõõm olla ühes nimekirjas Pätsi ja Tónissoniga!
12.	MARGUS PUNAB (med.)	• Hea ja odav toit tagab tervise!
13.	KAI UUS (med.)	• Ülikooli sööklatesse Edustuse oma kokad!
14.	JÜRI SEILENTHAL (sotsiol.)	• Üliõpilasvahetus avalikuks ja demokraatlikuks!
15.	LEIDA LEPIK (geogr.)	• Suhetes maailmaga me vahemehi ei vaja!
16.	INDREK TARAND (ajal.)	• Sama mees!
17.	RAINER INNOS (maj.)	• Läheb raskeks, nüüd läheb raskeks!
18.	TEET JAGOMÄGI (mat.)	• Alma mater'isse dogmadeta teadus!
19.	KALLE OLLI (biol.)	• Ainete vaba valik on harituse eeldus!
20.	EVE-LIIS ANDRESEN (fil.)	• "Wernerisse" vaba vaim!
21.	KRISTEL EHALA (med.)	• Ja poeesia!
22.	MARIS JESSE (med.)	• !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!
23.	JUHAN KREEM (ajal.)	• Herakles läheneb Augeiase tallidele!
24.	JÜRI PLOOM (õigust.)	• Ühiselamud Üliõpilaskonna kontrolli alla!
25.	MART MÄGI (maj.)	• Värskeid värve, värskeid lõhnu!
26.	OLARI KOPPEL (žurn.)	• Siis tärkab uus elu!
27.	HIPE TARVEL (ajal.)	• Hip-hip, hurraa!
28.	IVAR VALTIN (õigust.)	• Hau!
29.	ERIK SALUMAE (õigust.)	• Saplenti sat!

Valige «EVELIN» ja ... unelmaist saab tegelikkus.

„ALMA"

✻ *ALMA ühendab üliõpilasi, kes on vabad kildkondlikkusest ja kaas üliõpilaste jaotamisest vennaskon dade värvide järgi. Lähtume üli õpilaskonnast kui tervikust ja vaa mistele vastu minnes peame silm vaid üliõpilaste ja ülikooli huve.*

✻ *Kahtlemata on õigus neil, kes väidavad, et ülikool peab võimalda ma igakülgse hariduse ja mitte kas vatama vaid oma kitsa eriala spe sialiste. Kahjuks praegu ei tee ül kool kumbagi. Seepärast loeme o maseks ülikooli õppesüsteemi üm berkorraldamist, eelkõige ülemine kui ainesüsteemile. Oleme vaa praeguseni ülikoolis säilinud «pa nastele» ühiskonnateadustele, aga deemiline haridus peab olema vab ideoloogiast.*

✻ *Haridus tuleb ühiskonnas väärtustada. Enne kui kõrgharidu sega spetsialist ei hakka saama väärilist tasu, ei pea me võimal kuks ka kõrghariduse tasulises muutmist.*

✻ *Peame vajalikuks üliõpilas konna aktiivsuse tunduvat tõst Ülikooli ametnikkond pole võim line lahendama üliõpilaste probleе me. Igapäevane elu on näidanud, me võime loota vaid endale ja ena hulgast valitud esindusele. Üliõp laskond peaks muutuma sellise jõuks, nagu ta seda on Ida-Euroo maades.*

✻ *Peame õppima enda eest see ma. Hädavajalik on luua Eesti üliõpilaste esindusorgan, mi hakkab lahendama üliõpilaste pro leeme Eesti tasemel.*

ARMASTAN **ALMAT**! *EKS S NAGI! TULE JA HÄÄLETA TE POOLT!*

1. **Marti Ambre, mat. III k.**
2. **Martti Raidal, füüs. III k.**
3. **Tarmo Kilg, füüs. II k.**
4. **Tarmo Koll, mat. IV k.**
5. **Anzori Barkalaja, eesti fil. I k.**
6. **Kalle Voolaid, eesti fil. II k.**
7. **Kalle Viik, eesti fil. I k.**
8. **Andrus Kõiv, ravi III k.**
9. **Aimar Kukk, keemia III k.**
10. **Raivo Ruusalepp, ajaloo III k.**

Nr. 4 novembriteesid

1. Luua seni veel mittedemokraatlikus Eesti Vabariigis demokraatlik üliõpilasriik.

2. Nõuda kõigi Tartu Ülikooli õppejõudude atesteerimist ja õppeprogrammide revideerimist avatud demokraatliku ühiskonna nõuete seisukohalt.

3. Nõuda TÜ välissuhete osakonnalt välissuhete monopoli äravõtmist. Üliõpilasvahetust ja õppima suunamist välisülikoolidesse korraldada avatud konkursside alusel.

4. Aidata kaasa uute üliõpilaskohvikute ja -restoranide rajamisele.

5. Nõuda Tartu Linnavalitsuselt jalgrattateede rajamist ja kuni uute sildade valmimiseni jalakäijate tunnelite kaevamist enne Emajõe ajutist peatamist.

6. Nõuda ülikooli raamatukogu töö alustamist kl. 8, paljundusaparaatide sisseseadmist; raamatukogu kohvikus võiks pidevalt müügil olla soe toit (kl. 12—14), parem kohv, šampanja ja konjak.

7. Aidata kaasa usuteaduskonna taastamisele, taastada ülikooli kirik, täiendavalt ehitada mošee ja sünagoog.

8. Luua Üliõpilaskonna Fond, millesse nõuda raha riigieelarvest ja rikastelt sponsoritelt lisastipendiumide ja toetuste maksmiseks üliõpilastele.

9. Balti Raudteekonna Eesti Raudteevalitsuselt nõuda erirongide sisseseadmist Tartu ja Tallinna vahel ning täiendavalt Tartu—Viljandi—Vändra—Pärnu laiarööpmelise raudtee ehitamist.

10. Ülikooli botaanikaaeda rajada solaarium, kus üliõpilased end aasta ringi jumestada saaksid.

Valimised ukse ees

Edustuse taastamise komisjon on oma töö lõpetanud. Valimistoimkonna kibedaim töö — valimiste läbiviimine — on kohe-kohe algamas. Nimekirjad on vastu võetud ja registreeritud, kaks nimekirja esitada soovinud tuli valimistoimkonnal tagasi saata, sest kõik tingimused polnud korrektselt täidetud ning aegki oli läbi — vastavalt valimiseeskirjale lõpetati nimekirjade vastuvõtt esmaspäeva hommikul kell 10. Edustuse valimistest on räägitud raadios ja TV-s, kirjutatud igas ülikoolilehes, mujalgi; ühiselamud ja õppehooned on täis roosasid valima kutsuvaid plakateid; kandideerivatel nimekirjadel on veel mõned päevad valimiskampaaniaks. Valimised on ukse ees.

Väike tagasivaade

Kuidas kõik käis? Kevadised mõtted edustuse taastamisest, akadeemiliste üliõpilasorganisatsioonide ühiskomisjon, üliõpilaste üldkoosolek 4. oktoobril, edustuse taastamise komisjoni valimine ja töö, valimiseeskirja väljatöötamine ja kinnitamine ülikooli nõukogus 26. oktoobril, valimiste toimumise aja ja koha ning valimistoimkonna kinnitamine 31. oktoobril, nimekirjade esitamine 23.—26. oktoobril ning ongi käes valimiste päevad **4., 5. ja 6. detsember.**

Tõsisemad momendid olid ehk piisavalt esindusliku edustusega tegeleva komisjoni moodustamine ning valimiseeskirja tegemine. Edustuse taastamise komisjon, kes valimiseeskirja nõukogule kinnitamiseks esitaski, valiti 4. oktoobri koosolekul. Tookord osales koosolekul veidi alla poolesaja üliõpilase, kes esindasid kaheksat ülikooli teaduskonda ning paarikümmend erinevat üliõpilasühendust. Kõik kohal olnud väljendasid oma arvamust edustuse loomise suhtes ning kõigi seisukoht oli, et üliõpilaskonna esindusorgani loomine on hädavajalik ning et seda tuleb teha võimalikult ruttu. Üheskoos valiti 12-liikmeline komisjon, keda volitati koostama valimiseeskirja projekti ülikooli nõukogule kinnitamiseks, koostama konkreetne tegevuskava edustuse loomiseks ning korraldama edustuse valimised veel sel semestril, detsembris. Nõnda oli valitud tööorgan, kel olid tegutsemiseks ka küllaltki suured volitused.

* * *

(Järg 3. lk.)

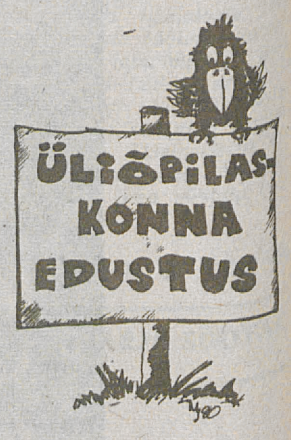

Valimised...

(Algus 2. lk.)

Valimiseeskirja tegemine oli komisjoni raskeim ülesanne. Ühelt poolt oli ülesanne töömahukas, teiselt poolt nõudis professionaalseid teadmisi valimissüsteemidest. Komisjonis peeti pikki vaidlusi põhiprintsiipide üle ning konsulteeriti spetsialistidega nüanssides. Otsus kasutada nimekirjalist proportsionaalse esindatuse süsteemi tehti komisjonis üsna napi häälteenamusega, sest nii nimekirjalise kui isikuvalimiste süsteemil on plusse kui miinuseid. Nimekirjalise süsteemi põhipuudusi meie olukorras on, et meil pole ülikoolis välja kujunenud kindlaid organisatsioone kindla platvormiga ja enam-vähem kindla toetajaskonnaga, nagu on poliitilised parteid «suures» ühiskonnas. Meie organisatsioonid on väikesed ning ei erine oluliselt põhiseisukohtade poolest, samuti pole ilmselt ühelgi üliõpilasühendusel arvestatavat poolehoidjate hulka väljaspool liikmeskonda. Sellises situatsioonis on loomulikud koalitsioonid ning nagu näha nimekirjadest, ongi kolm suuremat just nimelt tõsiselt arvestatavad koalitsiooninimekirjad. Nimekirjalise süsteemi plussideks võib aga pidada, et see süsteem soosib meeskonnatööd ja mõistlikku kompromissipoliitikat, vähendab isiklikke vastuolusid ja isikute domineerimist, teeb lihtsamaks valimiste korraldamise ja hääletusprotseduuri läbiviimise jm.

Kuidas valimised toimuvad?

4.—6. detsembril (teisipäev, kolmapäev ja neljapäev) kell 10—20 töötab ülikooli teadusraamatukogu fuajees valimistoimkond. Valimisruum on fuajees trepi taga, seal, kus kevaditi-sügiseti on õppekirjanduse lett. Seal on seatud üles valimiskast ning lauad, mille taga istuvailt näitsikuilt saab iga valija valimissedeli, vajadusel esitades isikut tõendava dokumendi, milleks sobib ka raamatukogu lugejapilet, mis ju igal tudengil raamatukogus kaasas. Valimistoimkonna käsutuses on kõigi üliõpilaskonna liikmete nimekiri koos tähtsamate andmetega. Meenutame veel ka, et valimisõigus on kõigil üliõpilaskonna liikmetel, kelleks vastavalt ülikooli nõukogu otsusele on kõik Tartu Ülikooli päevase osakonna üliõpilased ning aspirandid. Üliõpilaskond on valimisruumis jaotatud kolme-nelja rühma vastavalt perekonnanime esitähele.

Hääletamiseks tuleb kirjutada sedelile selle **nimekirja number**, mille poolt valija soovib oma hääle anda, ning sedel lasta valimiskasti. Sedelile tuleb kindlasti kirjutada **ainult üks number.**

Mis saab edasi?

Pärast valimiste lõppu neljapäeva õhtul kell 20 avab valimistoimkond valimiskasti ja korraldab häälte lugemise. Kõik protokollitakse. Pärast häälte lugemist transformeeritakse need kohtadeks (määratavasti on Edustuses 25 kohta) nn. jagajate meetodiga, kasutades modifitseeritud Sainte-Laguë reeglit. Tegu on võrdlemisi keeruka matemaatilise protseduuriga, mille vastu huvi tundjad võiksid pöörduda otse valimistoimkonna poole (muide luges just sel teemal sellel nädalal loenguid prof. Rein Taagepera). Proportsionaalne esindatus tähendab, et nimekiri saab kohti proportsionaalselt saadud häälte arvule: näiteks umbes kolmandiku hääli saanud nimekiri saab ka umbes kolmandiku kohtadest. Kandidaadid loetakse valituks nimekirjas märgitud järjestuses. Olgu öeldud, et häälte transformeerimine käib kompuutriga, ka muu info on masinamälus.

Valimistulemused teeb valimistoimkond teatavaks **hiljemalt kolmandal päeval pärast valimiste lõppu**, need kinnitab rektor ning kahe nädala jooksul kutsub valimistoimkond kokku valitud edustuse.

OLAVI PAIDE

Veel ühe organisatsiooni lõpp

Lõpufaasi on jõudnud **Tartu Ülikooli Üliõpilaste Ametiühinguorganisatsiooni** lühike ja kaugeltki mitte kuulsusrikas tee. Kui üliõpilaste ametiühinguorganisatsioon õppejõudude ja teenistujate omast 1984. aastal eraldati, näis sel perspektiivi olevat, vähemalt loojate arvates. Esimesed paar aastat püsiski organisatsioon kindlalt jalul — muidugi selle aja ofitsiaalse mõõdupuu järgi. Ilmselt siis tehti ka need põhimõttelised vead, mille tõttu üliõpilaste ametiühingust enamat ei saanud — üliõpilaste huvide tõelist esindajat ja kaitsjat.

Miks üliõpilaste ametiühingust asja ei saanud, kes konkreetselt olid süüdi jne. — loomulikult võiks minevikus tuhnida ja mõneti oleks see vajalik, aga miski muu on ilmselt vajalikum. **Et üliõpilastel oleks tõepoolest neid kaitsev ja esindav organ.** Selle vajalikkuses ei kahtle ilmselt keegi. Samas on ka selge, et see organ ei saa maa ja taeva vahel rippuda. Need ajad on möödas, kus «ülal» teati ja sealt ka näidati, mida tudengile tarvis. Nüüd on uppuja päästmine jälle uppuja enese asi. Kas detsembri algul valitav **edustus** suudab selleks ölekõrreks olla, peab näitama aeg.

Kui keegi on huvitatud oma ametiühingupaberitest, siis kursuste esindajatel on võimalik neid kätte saada **15. detsembrini Ülikooli 20, ruumis 305 tööpäeviti kl. 10—14.** Samasse võib esitada ka kõik pretensioonid (kirjalikult). Need vaatab läbi üliõpilaste ametiühinguorganisatsiooni likvideerimise komisjon.

* * *

Mis saab edaspidi igasugustest abirahadest ja dokumentidest, mida seni vahendas aü? (Nüüd oleks paras aeg öelda: «Võõras mure — ise Te jü ei taha aü-d...».) Vastavalt valitsuse määrusele ametiühingud enam sotsiaalabi ei vahenda, selleks on suisa oma ministeerium olemas. Kelle kaudu tuleks aga taotleda igasuguseid kompensatsioone, ühekordseid sünnitoetusi, lapsehoolduspuhkuse rahasid jne. — ei oska praegu vist keegi öelda. Igal juhul *inter regnum* ei tohiks kesta üle kahe nädala (s. o. 16. detsembrist 1. jaanuarini). **Sõnaga: jälgige reklaami!**

Defitsiidiga on lugu keerulisem. Kuna selle aasta limiidid, fondid jne. on korduvalt muutunud, siis sel aastal ei tasu enam millelegi loota. St, pesumasinate, külmkappide ja tolmuimejate nimekirjad on juba ammu poodi ära saadetud ja nende kohta saab informatsiooni otse «Kodutarbest».

Järgmise aasta osas valitseb aga täielik segadus. Esiteks pole veel limiite teatatud, teiseks pole teada, kas tänavune süsteem jätkub või läheb kõik kommertshindadega otsemüüki, ja kolmandaks, kas ning kuidas likvideeritakse «võlad». Sõnaga, olgu õnnelik, kes on midagi saanud. Kes saanud pole ja tahab ilmtingimata protsessida, see võib seda loomulikult teha. Ainult enne tuleks endale selgeks teha, mis kellestki sõltub. Aü, kauplused ega kaubandusvalitsus ei tooda ühtegi asja, nemad ainult vahendavad ja jagavad. Ent vaesust ei saa lõputult jagada.

Ja ongi kõik.

Sedakorda ülikooli üliõpilaste aü-komitee viimane esimees

ÜLO VELDRE



Homme on ülikooli aupäev

Aasta tagasi, mil ülikool sai taas oma rahvuslikku sünnipäeva pidada, jäi see pilt ajaleches avaldamata. Ei mahtunud ühte numbrisse, teise... Vaatame siis nüüd — **ülikooli tippu.** Jah, see on Eesti Ülikooli tipp kaugel kõrgel mägedes. («Mäetundeta ei tehta midagi. Eesti ülikooli tipp tuli siis, kui mäetunne oli tulnud.» — Heili Hani, UT 17. nov. 1989.)

Tartu Ülikool ei ole veel paljudele see tipp, kuhu pürgida. Haiges ühiskonnas on ka kõrgkool haige. Tervendajate hulgas ei ole aga sageli neid, kelle sõna ja abi vaja läheks. Pigem pillutakse üldise laitusega kui püütakse süveneda, analüüsida. Ja kui palju on ülikoolis neid, kes vaatamata ülieminekuaja keerulisusele püüavad siit võtta niipalju vaimuteadust, kui vähegi suudetakse?

Kui homme kell 12 läheksime aulasse kuulama **rektor professor JÜRI KÄRNERIT**, kes kõneleb sellest, **kuidas koolitada eliiti**, ning **ajalooprofessor SULEV VAHTRET**, kes tutvustab **esimesi haritud eestlasi**, siis võib-olla saab sealt mõnegi impulsi üheskoos edasiminekuks. Ja ülikooli **kammerkoori** saab ka kuulata.

Pärast aktust, see on umbes kella **poole kahe paiku, koguneme Lossi ja Ülikooli tänava nurgale.** Siis juhtub nii, et kaevatakse esimene kopatäis mulda uuele **humanitaarteaduste hoonele.** Ja kuulame, mida uue õppekorpuse kohta räägitakse.

Kui möödunud aasta juubeli aegu oli aulasse raske pääseda, siis nüüd on oodatud-kutsutud kõik. Täiesti vabalt, ilma mingi kutseta. Kohtumiseni aulas!

* * *

BALLILE oodatakse neid, kes pileti või kutse omanikuks saanud, «Vanemuise» suurde majja kella kaheksaks õhtul. Kuidas seal aega veeta, sellest kõneles toimetusele **üks korraldajaid ANDRES REKKER (korp! «Sakala»):** «Kontserdisaalis saab tantsida ETV ja ER bigbändi saatel, kes mängib vanu ja uusi lugusid, teatrisaalis võib käia vahepeal vaatamas katkendeid operettidest ja ballettidest. Fotograafil võib lasta end pildistada, aega saab veeta ka baarides. Balli lõpetab üllatus, mille kohta öeldi, et see läks maksma päris palju ning et kes lõpuni vastu peab, saab üllatusest midagi endalegi.»

KALLE HANSENI foto

Majandusõpetuse reformimine on valuline

Majandusteaduskonna probleemid kõrgkooli reformimisel sarnanevad ülikooli teiste teaduskondade ja kogu kõrghariduse omadega. Põhjused on siin samad — meie nõukogulik hariduspoliitika ja ühiskonna vaesus. Siiski on meil võrreldes paljude teiste teaduskondadega olukord komplitseeritum. Jättis ju käimasolev majandusreform jõusse füüsikaseadused ja matemaatikavalemid, kuid meil seni kasutatud majandusõpetuse teoreetiline alus marksistliku poliitilise ökonoomia ja teadusliku kommunismi näol osutus paikapidamatuks. Sellele olid aga üles ehitatud kõik meil loetavad, mitte ainult teoreetilised, vaid ka rakenduslikud õppeained. Sellega seoses kuuluvad paljudki rahvamajanduse planeerimise, rahvamajandusökonoomika, riigi rahanduse jne. põhitõed ümberhindamisele.

Asja komplitseerib veelgi see, et meile ei kõlba majandusõpetuse uueks aluseks mõni suvaline turumajanduse kontseptsioon. On ju neid nii parem- kui vasakpoolsemaid ning igaüks neist kajastab mingile konkreetsele riigile sobivat süsteemi ja selle arengumudelit. Kuid milline neist just meile sobib? Võib olla ei sobi meile olemasolevatest ükski, sest käsitletakse ju neis kapitalismi rüpes võrsunud turumajandust. Meil, kes me läheme sellele üle nn. sotsialistlikust süsteemist, peab kindlasti olema oma spetsiifika. Järelikult puudub meil veel usaldatav teoreetiline alus, millele üles ehitada ühe või teise meie turumajandust käsitleva õppedistsipliini loengumaterjal. Teadusloo järgi kulub uue teooria lõplikuks väljaarendamiseks ca 40 aastat. Et aga turumajandust on vaja juba täna õpetada, siis võetakse aluseks mingi üks õppejõule enam meeldima hakanud välismaine teooria turumajandusest ja püütakse Eesti ja N Liidu probleeme käsitleda läbi selle prisma.

(Järg 4. lk.)

Valitsuse veerg

27. novembril:

● **Kõigepealt arutati reedese nõukogu päevakorda.**

Põhiküsimuseks kujuneb majandusteaduskonna olukord ja perspektiivid. Ettekandja on dekaan prof. Mart Sõrg. Oma töö on ka teinud komisjon (O. Lugus, U. Mereste, R. Mäll, R. Kaarepere). Dekaan kavatseb analüüsida kaadri olukorda, õppetööd ja selle ümberkorraldamist, materiaalset baasi (sissejuhatuseks on lehes lugeda M. Sõrgi artikkel — **toim.**).

Komisjoni õiend oli resoluutsem. Selles viidatakse õpetamise mahajäämusele, kehvale materiaalsele baasile, vajadusele tõsta õppejõudude kvalifikatsiooni.

Komisjonil oli ettepanek viia poliitilise ökonoomia kateeder majandusteaduskonna koosseisu ja reorganiseerida see koos kõigi kohtade vakantseks kuulutamisega majandusteooria kateedriks ning rajada teaduskonda sotsiaalmajanduslike uuringute labor.

Sõnavõttudest: tuleks ühtlustada EPA, TTÜ ja TÜ majandusõpetus (**L. Allikmets**), konkretiseerida olukorda teaduskonnas — milliseid muudatusi on vaja teha struktuuris (**J. Kärner**), dekaan peab andma oma arvamuse selle kohta, kas ta on huvitatud poliitilise ökonoomia kateedriga ühinemisest (**I. Orgo**).

Otsuse projekti ei olnud veel paljundatud, kuid ettelugemisel jättis see siiski ebamäärasuse ja teatud venitatuse tunde. Hämmingut tekitas see, et õppejõududel on raskusi võõrkeelse erialase kirjanduse lugemisega.

Prof. V. Türk püüdis põhjendada poliitilise ökonoomia kateedri 125-aastast järjepidevust ning ei pidanud kohest ühendamist majandusteaduskonnaga õigeks. Ta taotles võimalust muuta kateedri nimetus, reorganiseerida õppetöö, luua labor. Valitsus seisukohta ei võtnud, küllap ollakse nõukogus konkreetsemad.

● **Teine tähtis küsimus nõukogus on audoktorite valimine.** Teaduskonnad on oma ettepanekud teinud. Arutelul selgus, et arstiteaduskonna üks kandidaate Uppsala Ülikooli kõrva-nina-kurguhaiguste kateedri juhataja prof. Matti Anniko sobib enam TÜ auliikmeks ning ta otsustati kandidaatide nimekirjast välja jätta. Reedel langetab nõukogu otsuse salajasel hääletamisel.

● **TÜ AUDOKTORITE KANDIDAATIDEKS on esitatud:**

1. Kirjanik **Bernard Kangro**
2. Lundi Ülikooli füüsikaprof. **Indrek Martinson**
3. Helsinki Ülikooli sisehaiguste prof. **Maximillian Siurala**
4. Helsinki Ülikooli neuroloogiaprof. **Erkki Kivalo**
5. Lublini Meditsiiniakadeemia rektor prof. **Zdzislav Kleinrok**
6. Stockholmi Karolinska Instituudi biokeemia prof. **Viktor Mutt**
7. Budapesti L. Eötvösi Ülikooli soome-ugri keelte kateedri prof. **Gabor Bereczki**
8. NSVL TA Sotsioloogiainstituudi direktor prof. **Vladimir Jadov**
9. Stockholmi Ülikooli prof., etnoloog **Gustav Ränk.**

* * *

● Nõukogus jagab veel allakirjutanu informatsiooni **teaduskraadide komisjoni** nimel.

● **Kinnitamiseks on ennast esitanud TÜ Kehakultuuriüliõpilaste Liit.**

● **Professor Helmut Piirimäe informeeris valitsust 1. detsembril tähistatavast ülikooli tähtpäevast** (teave on eraldi loos samal 3. leheküljel — toim.). Kalmistutele minekut 1. detsembril ei tule, selleks on sobivam aeg 1. septembril.

(Järg 4. lk.)

Valitsuse veerg

(Algus 3. lk.)

● **Nõukogus tulevad arutusele ka uued vastuvõtueeskirjad ja täienduskeskuse põhikiri.** Projektid jagati teaduskondadele kätte.

* * *

● **Rektor tutvustas teoloogiaosakonna avamisega seotud probleeme.** On tulnud mitmesuguseid ettepanekuid ja kirju. Läbirääkimised käivad. Sellest lähemalt mõnes järgmises lehenumbris, samuti TÜ uutest lõpudiplomitest.

* * *

● **Mati Salundi informeeris valitsust pedagoogika instituudi loomise seisust.** Teaduskondade toetust pole see jätkuvalt leidnud, on veel lahtisi otsi. Peeti otstarbekaks arutada küsimust detsembris koos teaduskonna põhimäärusega.

VEERA ANT,
TÜ teadussekretär

Jõuluvaheaeg

Juba kevadel teatas ülikooli ajaleht, et sel aastal on ülikoolis jõuluvaheaega oodata. Kes veel sellest midagi ei tea, nende jaoks kinnitame uuesti, et jõuluvaheaeg algab **22. detsembril ja kestab 6. jaanuarini. Sessioon kestab 7.—26. jaanuarini.** Pärast seda on veel väike **vaheaeg 27. jaanuarist — 3. veebruarini. Kevadsemester algab 4. veebruaril.**

Arstiteaduskonnas puhatakse mõnevõrra teistel aegadel. Jõuluvaheaeg kestab 21. detsembrist 1. jaanuarini. 2. jaanuarist kuni 18. jaanuarini kestab õppetöö. 19. jaanuarist 2. veebruarini õiendatakse eksameid, mille õnnelikke sooritajaid ootab väike vaheaeg veel 4.—10. veebruarini. Arstid alustavad kevadsemestrit 11. veebruaril.

Majandusõpetuse...

(Algus 3. lk.)

Selline oma vaadete ümberhindamine õppejõududel, kes aastakümneid on tuginenud K. Marxi majandusõpetusele, ei ole sugugi kerge ülesanne. Võtab ju maailmavaate muutmine aega, mistõttu on üsna tõenäoline, et alateadvuses ei ole kõik marksismi mõjud sugugi kadunud. Siin kerkib üles ka eetikaprobleem — osa õppejõude peab ilmselt jutlustama seda, milles nad pole veel raudselt veendunud. Lõplikult laheneb antud probleem inimpõlve pärast, kui vahetub õppejõudude kaader. Kuid praegu ei ole meil võimalik kusagilt paremat kaadrit võtta. Isegi läänesakslased käivad Ida-Saksa majanduskõrgkoolides professoreid ümber kasvatamas, selle asemel et need oma kaadriga asendada.

Eetikaprobleemide kõrval segab meie ümberprofileerimist tunduvalt ka ajafaktor. Õppejõududel on vaja loenguvaba aega, et nad saaksid konspekte teoreetiliselt töödelda. Loengute kõrvalt suudab heal juhul neid vaid veidi kohendada. Seega peaks õppejõude selleks tööks 1—2 semestriks õppetööst vabastama. Kuid meie loengukoormus 79 tunniga sügissemestril (statsionaarse õppetöö osas) osutus ülikooli kõrgeimaks. Näiteks samasuguste probleemide küüsis vaevleval õigusteaduskonnal on see 34 tundi ja poliitökonoomidel 49 tundi. Et meil on 6 kateedrit, siis selleks, et igal õppeaastal vabastada üheks semestriks 2 õppejõudu ja 4—5 aastaga anda igale õppejõule üks vaba semester, oleks teaduskonnale vaja lisaks olemasolevale veel 6 õppejõu kohta.

Eeltoodud pähklid tunduvad veel õhukesekoorelistena järgmiste probleemide kõrval. Kui me õpetame üliõpilastele turumajandust, siis sellega pole neil lõpetamise järel praktiliselt midagi peale hakata. Turumajandus ehitatakse meil üles heal juhul 10—20 aastaga. Vahemärkusena ütlen, et Hiinas minnakse juba 30 aastat üle turumajandusele, aga üleminekuperiood pole veel lõppenud. Nii oleks praegu tarvis üliõpilastele õpetada hoopiski kasarmusotsialismilt turumajandusele ülemineku strateegiat ja taktikat — seda, kuidas üleminekuperioodil toime tulla. Aga üleminekuteooria kogunisti puudub, on vaid kogum üksteisele risti vastukäivaid arvamusi. Seni, kuni Ülemnõukogus ja valitsuses vaieldakse abinõude ja teede üle, ei oska ka õppejõud õiget retsepti välja pakkuda. Vaid praktika kujuneb siis tõe kriteeriumiks. Aga jällegi, millele siis praegu tugineda?

Eeltoodud raskuste tõttu ei ole imeks panna, et tekib suur lõhe vabariigi juhtorganite, rahvamajanduse, ülikooli juhtkonna ja üliõpilaste ootuste ning meie poolt nende rahuldamise reaalsete võimaluste vahel. Siiski ei püüa me käed rüpes oodata, kuni valmis lahendused meile sülle kukuvad, vaid oleme kavandanud ja pidevalt otsime teid, et edasi minna, et ajaga sammu pidada.

MART SORG

Nikolai Küttise stipendium

Tartu Ülikool kuulutab välja konkursi härra Nikolai Küttise stipendiumile 1991. aastaks (10 000 Kanada dollarit ühekordseks uurimistööks Soomes eesti aspirandile metsanduse arendamise ja ökoloogia alal).

Stipendiumi statuut on avaldatud ajalehes «Edasi» 21. veebruaril 1990.

Stipendiumi taotlejail esitada Tartu Ülikooli rektori nimele hiljemalt **31. detsembriks 1990** põhjendatud taotlus, soovitus, elulookirjeldus ning õppeasutuse/töökoha administratsiooni nõusolek kandideerimiseks.

25. novembril 1990

AAVO LUUK,

Tartu Ülikooli Fondi
nõuandva toimkonna sekretär,
Tartu Ülikooli teadusosakonna
teadussekretär

Matemaatikateaduskonna Üliõpilaskonna Eestseisusele

On kena, et vastloodud üliõpilasorgan on üheks oma esimeseks tähelepanu valdkonnaks võtnud ühiselamutega seotud probleemistiku. Nagu selgub Teie kirjast, oli 1. novembril toimunud koosolek lahtine ning seetõttu oleks ilmselt otstarbekas olnud sinna kutsuda ka asjaomaseid inimesi — komandante, majandusosakonna töötajaid, rektoraadi esindajaid. Usun, et sellisel juhul poleks vaja olnud vaeva näha avaliku kirja (ilmus UTs nr. 31 — toim.) koostamisega ning temale vastuse ootamisega.

Püüan anda lühidalt vastused Teie küsimustele. Seda eelkõige põhjusel, et rektoril on kavas ühiselamutega seotud probleemide aruteluks kokku kutsuda TÜ nõukogu ja valitsuse üliõpilastest liikmed ning ühiselamute vanemad.

● **1.** Praegu on vastutus ühiselamute, nagu kõigi teistegi ülikooli hoonete haldamise eest pandud majandusosakonnale. Vastavalt TÜ nõukogu otsusele nr. 5 1. juunist k. a. tuleb ühiselamud üle viia hotellirežiimile ning ühiselamute haldamiseks moodustada ülikooli juurde iseseisev majandusüksus — Tartu Ülikooli Üliõpilasküla. Selle üksuse töö alustamine on kavandatud 1. jaanuarile 1991. aastal. Seni on Üliõpilasküla moodustamist takistanud TÜ 1991. aasta eelarve projekti puudumine (ei ole teada võimalused ühiselamute doteerimiseks) ning ka üliõpilasi esindava organi — nüüd siis TÜ Üliõpilaskonna Edustuse — puudumine, kuna rektoraadi arvates peaks olema vähemalt pool Tartu Ülikooli Üliõpilasküla nõukogu koosseisust (ilmselt 3 inimest) määratud edustuse poolt.

● **2.** Ajaloost niipalju, et kuni 80-ndate aastate keskpaigani valvasid ühiselamuid ainult üliõpilased ja seda küllaltki edukalt. Hiljemal ajal on ülikool leidnud rahalisi vahendeid kas osalise või täieliku palgalise valve organiseerimiseks. Kahjuks on aga kõrgkoolides kehtivad valvurite palgamäärad sellised, et nende kohtade täitmine (eriti viimastel aastatel) on osutunud võimatuks. Oleks loomulik, et sellises situatsioonis võiksid (peaksid) majaelanikud, kelle huvides valve ju töötab, leidma koos komandandiga lahenduse. Aeg-ajalt on see mõneski ühiselamus õnnestunud.

Tartu Ülikooli Üliõpilasküla tegevuse üks olulisi eesmärke peakski olema efektiivse valvesüsteemi väljatöötamine ja rakendamine. See on aga nõukogu ja üliõpilasküla administratsiooni ülesanne (majanduslikud võimalused selleks on neil oluliselt suuremad kui praegu ülikoolil).

● **3.** Kindlasti muutub. On selge, et riigipoolne dotatsioon ühiselamutele väheneb. On loomulik, et paljud kasutatavad materjalid ja teenused kallinevad — siit jällegi paratamatu üüri tõus. Üür tõuseb kindlasti ka juhul, kui ühiselamutes lõhutakse rohkem, ja langeb, kui lõhkumine väheneb. Seega peab lõppkokkuvõttes ühiselamute üür sõltuma ühiselamute ekspluateerimiseks tehtavatest tegelikest kulutustest ning turumajanduse tingimustes (kaugemas tulevikus) mõjutab seda ka nõudmine ja pakkumine elamispinna osas.

Teiselt poolt peab riigi poolt olema korraldatud süsteem, mis kindlustab üliõpilasele vajaliku hulga raha. Muu maailm rakendab selleks üliõpilaskrediiti. Analoogilisi mõtteid arendatakse ka meie valitsusringkondades. Siingi oleks vajalik üliõpilaskonna aktiivne sekkumine.

● **4.** Mõneti on küsimus vastatud. Lisaks veel vaid niipalju, et ettepanekud üüride muutmiseks teeb Tartu Ülikooli Üliõpilasküla nõukogu ning aeg ja ulatus sõltuvad eespool toodud teguritest.

Lugupidamisega
VELLO PEEDIMAA

Kes said meistripaberid?

23. novembril, BETTI ALVERI sünnipäeval tuli Tartu Kirjanike Majas kokku žürii koosseisus Karl Muru (esimees), Tiia Toomet, Kauksi Ülle, Priidu Beier, Henn-Kaarel Hellat. Tuldi, et otsustada Betti Alveri auhinna vääriline luule- ja proosadebüüt. Arvesse läksid raamatud, millest on ilmunud teade «Reedes» ajavahemikul 1. september 1989 kuni 1. september 1990. Seekord jäi vaagimisele 17 luulekogu ja 6 proosaraamatut. Autasustamist väärivaks autoriks peeti luuletajatest VALERIA RÄNIKUT, proosadebüütidest tõsteti kõige enam esile JAAN UNDUSKI «Kuum».

Auhinnad antakse kätte praeguse aasta lõpus.

HENNO VARI

«Avatud aken»

Nii on pealkirjastanud oma näituse lätlanna ILVA BUNTIKA. Ise on ta jätnud näituse juurde read, millest valisin mõned: «Nii kaua kui ennast mäletan, on minu hing kui pärani aken muusika, luule ja värvide maailma. See ilu koguneb mu hinge ja aeg-ajalt lahvatab sealt värvide ning kujunditena valgele paberile vahel päikesepaistelisel kirkalt, vahel kurvalt või tumedalt traagiliselt.»

Ei oska seda ilu, ei, see pole õige sõna, tundeid ja mõtteid, mida ta ise on tahtnud edasi anda või mida mina sealt endale leian, küll selles lühikeses sõnumis edasi anda. Ilva Buntika, kes on Ventspilsi noortekoori dirigent, käis oma näituse avamisel pühapäeval. Tema akvarelle saab ülikooli **klassikalise muinasteaduse muuseumis vaadata teisipäevast reedeni kl. 11—16.30 ja laupäeviti kl. 10—13.30.** Kunstniku enda valitud muusika saatel saab süveneda tema akvarellide maailma, millele on vaid vaataja jaoks pealkirjad andnud, temale endale seda tarvis ei olevat. Tema teemad on aga elu ja sündimine, inimese tee, läti folkloor...

«Avatud akent» saab avada üksnes prantsuse helilooja Vangelise ooperi «Sauvage» helide saatel. Muusika on valinud kunstnik ise, see on temale tihedalt seotud Eesti ja eestlastega.

VARJE SOOTAK

-info-

VENIA LEGENDI

4. detsembril kl. 12.15 peab Tähe t. 4 aud. 254 *venia legendi* loengu eripedagoogika kateedri dotsent kt. VIIVI NEARE teemal «Agressiivne laps».

NÄITUSED RAAMATUKOGUS

Reedel, 30. novembril kl. 15 avab prof. Sergei Issakov raamatukogus näituse «Eesti Vabariigi ajal ilmunud vene raamat». Väljapanekut saab vaadata detsembri lõpuni.

* * *

Kohviku ees on eksponeeritud **Ilme Loigu loodusmaalid ja portreelan.** See näitus jääb avatuks 16. detsembrini.

NAKi ÕHTU

Esmaspäeval, 3. detsembril kl. on ülikooli vanas kohvikus Tartu NAKi õhtu.



Reedel, 30. novembril kl. 21 dengiansambli «JASKAR» pidu

✻ avatud baar
✻ diskotümps olemas

* * *

Laupäeval, 1. detsembril ja pühapäeval, 2. detsembril kl. 21 DALALÕPUDISKOD.

NB! Üliõpilaspiletid kaasa!

* * *

Pühapäeval, 2. detsembril kl. Soome gospelmuusikaansambli «EXIT» kontsert.

Pääsmed müügil tund enne gust kohapeal. Pääse 1.— ruhla

* * *

Teisipäeval, 4. detsembril kl. VIDEOSALONG.

JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

ÜLIKOOLI KOHVIKUS
(Narva mnt. 27)

saab õhtuti tantsida. Kolmapäeviti ootame kohvikusse diskosõpru, neljapäeviti kõiki neid, kellel keeruliste semad tantsusammud selged, sest muusikat teeb helilooja Harry Tarro bigbänd. Pakutakse kokteili.

Niisiis, kolmapäeval, **5. detsembril kl. 20—23.30** on diskoõhtu, neljapäeval, **6. detsembril kl. 20—23.30** ans. «Teatrakord».

Tudengeil palume üliõpilaspiletid kindlasti kaasa võtta. Loodame, et vähemalt neljapäevastel kohviõhtutel kohtume ka ülikooli töötajatega.

Klubi

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3813. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика, Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 35 (1620)
REEDE,
7. DETSEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

TÜ nõukogus lk. 2

«Ülikool tõuseb jalule»

Ülikooli värvilindid kahel sambal, roosad alpikannid puldi kõrval, veel paar kena lillekorvi, traditsioonilised loorberid... Niisugune oli aula eelmisel laupäeval, 1. detsembril, päeval, mil jälle, enamik aga esimest korda Eesti Vabariigi kombel ülikooli päeva tähistab. Korraldajateaduskonna dekaan prof. HELMUT PIIRIMÄE meenutas aktust avades neid, kes suutsid 71 aastat tagasi oma rahvale oma ülikooli anda. Neil oli meelekindlust ja pealehakkamist.

Seejärel sai kuulata kaht ettekannet: rektor prof. JÜRI KÄRNER kõneles eliidi koolitamisest (loe 2. lk.) ja eesti ajaloo kateedri juhataja prof. SULEV VAHTRE esimestest haritud eestlastest (loe 3. lk.).

Ilmselt tuleb meil kõigil harjuda sellega, et enam ei kutsuta kedagi niisugustele üritustele isiklikult kutsega, ei hurjutata pärast, miks sa ei tulnud. Aga seda küll ei saa ütlemata jätta, et meid just palju oleks olnud. Rahvast oli hõredalt. Ja palju oli üliõpilasi peale lipukandjate ning kammerkoori lauljate? Ent olgu pealegi. Uus tava peab ise oma koha leidma, heaks harjumuseks saama.

Edu kõigil aladel ning peatset ülikooli aastapäeva tähistamist juba tõelises vabas Eestis soovis TÜ-le oma telegrammis Eesti Teaduslik Selts Rootsist. - Need soovid luges ette hr. Piirimäe.

* * *

Kes oskab paugupealt öelda, mis aastal korraldati ülikooli humanitaarhoone arhitektuuri võistlus? Jäägu see esialgu viktoriiniküsimuseks. Konkurss korraldati, võitjaid premeeriti ja jäime ootama...

Hr. Piirimäe kui tulevase õppehoone ühe põhivaldaja sõnutsi saab siin rahvusteaduste majas taastada ausat ajalugu. Ja vist kuulusid rektorile need sõnad — ülikool tõuseb jalule —, sest sel tuulisel detsembripäeval ei jõudnud kõik sõnadki märkmikku.

Aga esimene kopatäis mulda tõsteti uue hoone ehituspaigast välja ning šampanjaga sai auk «sisse vahustatud». Mis muud kui ootame uue maja valmimist sel raskel, veel keerulisemaks muutuva majandusega ajal.

VARJE SOOTAK
ANDRES JOALA fotod







Kuidas koolitada eliiti*

PROFESSOR
JÜRI KÄRNER

Laulva revolutsiooni aeg on läbi saanud. Massiürituste hingusest täidetud lootused on hägustunud; praegune aeg nõuab Eesti ühiskonnalt pigem igapäevast asjalikkust kui katteta lubadusi. Ootustes pettunud, alalhoidliku meelelaadiga eestlane varub oma kappidesse raamatuid, viina ja viisa-ankeete, et lootusetulgi hetkel vähemalt valikuvõimalust omada.

Taas on aktualiseerunud arusaam, et hulk on täpselt nii tugev kui iga üksik ses hulgas, et ka Balti kett on niisama tugev kui iga lüli ses ketis. Demokraatia aluseks saab olla vaid iga üksikisiku vabadus end oma kaasaantud võimete kohaselt arendada. Ning Euroopassegi võib meie rahvas jõuda üksnes sedavõrd, kuivõrd jõuab sinna igaüks. Selleks jõudmiseks on vaja eneseteadvust, on vaja hingestajat, on vaja isikuvabadust... Kõike seda saab anda vaid haritud eliit. Et edasi minna, vajab Eesti ühiskond üha enam oma haritud eliiti. **Just selle eliidi koolitamises on Tartu Ülikooli peaülesanne praegu ja tulevikus.** Selline peaülesanne on selgelt fikseeritud meie ülikooli põhikirjas ja selle teadvustamine on eriti tähtis just täna, mil me näeme, millise agarusega püütakse kokku klopsida ülikoole küll Akadeemia instituutide baasil, küll päris tühjale kohale. Oma tööde ja tegemistega peame tõestama, kes me oleme. Selleks kohustab meid ajalugu.

* * *

Edengule orienteeritud ühiskonnas saavad eliiti kuuluda vaid haritud, intelligentsed inimesed. Võimu ja vaimu vastuolu on arenemisvõimelises ühiskonnas arengu tingimus, ei iial aga mahasuruja. Aina uuenev, kuid ikka rahulematu üliõpilasnoorsugu kuulub selle juurde niisamasuguse loomulikkusega nagu tudengi põuetaskusse konventsionaalne matrikkel.

Ikka ja jälle tuleb keelele võrdlus 1919. aastaga, ajaga 71 aastat tagasi. Ka siis tundus rahvusülikooli jalulepanek «üle rinna heitmisena». Niivõrd võimatu näis paljudele (ja mitte üksnes skeptikutele) võimalus kasvatada kodumaist eliiti omas kodus. Ometi tulid Eesti ühiskond ja Tartu Ülikool sellega toime. Asja sõjast väljunud maa suutis andekaid noori lähetada stipendiaatidena Euroopa ülikoolidesse; suureks abiks oli ülikoolide-ilma traditsiooniline solidaarsus, kus tavaliselt ei tunta riigipiire. Rahvusülikool tõusis jalule seitsme aastaga ning suutis kahe suure sõja vahel luua sellise **universitasliku** kultuurikihi, mida pole tänini hävitada suutnud ei otsesed repressioonid ega aeglane lämmatamine. Just tänu sellele kultuurikihile on suudetud säilitada eetilist suhtumist kõrgharidusse; tänu sellele on eestlase jaoks sõnal «professor» sootuks sümpaatsem kõla kui sõnal «kindral».

* * *

Kas me oleme ka täna suutelised «üle rinna heiteks»? Mida peame tegema, täitmaks oma peaülesannet — **koolitada intelligentset eliiti?** Kas pole ehk ketserlik kõnelda eliidist ajal, mil kõrgkoolidiplom on üha kättesaadavamaks muutunud? Mõistmaks oma olukorda ja lähteülesandeid, tuleb meil määratleda intelligentsi roll ühiskonnas. Lubage mul seda teha, tsiteerides **leedu filosoofi ja Kaunase Ülikooli rektorit Stasys Šalkauskist:** «Intelligents on — esiteks, ühiskonna eneseteadvuse väljendaja; teiseks — tasakaalu hoidja; kolmandaks — kultuuriloome ja progressi ergutaja; neljandaks — isikuvabaduse kaitsja, ja viiendaks — ühiskonna juhtimise hingestaja.»

Selles kontekstis ei tähenda elitaarsus sugugi võõrandumist, vaid alalist ühiskondlikku olemasolu. Et väljendada ühiskonna eneseteadvust, **peab intelligent olema suutelise tunnetama oma kohta ühiskonnas ja oma vastutust.** Ometi pole see vaid ühepoolne. Ka ühiskonnal ja ülikoolil kui tema institutsioonil peab olema selge vastutus andeka ja võimeka noore ees. Ülikoolihariduse struktuur, programmid, metoodika tuleb ümber korraldada nii, et oleksid loodud tingimused talendi avaldumiseks. Meie programmide sihiks ei tohi olla mingi keskmine diplom, massiharitlane; **me peame looma igaühele võimaluse omandada unikaalne diplom ja ainulaadne haridus, mis ühendaks erialase pädevuse üldnõuded igaühe individuaalsusega.**

* * *

Aastakümnete pikku maad võtnud pensionärimentaliteet kõrgharidusse peab asenduma ettevõtjamentaliteediga. Kui me selleni ei jõua, pole loota ka kompetentsuse edenemist meie ühiskonna üheski eluvallas. Kompetentsust ja vabadust ei saa teineteisest lahutada, sest mõlemad on eliidi hädavajalikud eeltingimused. Mõistagi toob see kaasa kihistumise ja ebavõrdsuse, ent neeedki on loomulikud nähtused. Võib-olla tunneb nii mõnigi ennast puudutatuna, võib-olla tehakse nii mõnelegi liiga, kuid samas küsigem: millega mõõta seda kahju, mida teevad ühiskonnale ebakompetentsed, oma rolli vaid formaalselt täitvad inimesed? Nakkusena vohav ja isegi harjumuseks võetud ebakompetentsus on nimelt peaaegu kohustusliku kõrgharidusse ja järjekindla nivelleerimise tagajärg. Näiliselt on saavutatud mingi keskmine, on saavutatud võrdsus; tegelik tulemus on aga teadmiste allakäik igas eluvallas.

Kui ma räägin allakäigust, siis pole see mingil juhul mõeldud absoluutsena. Alati on olude kiuste leidunud inimesi, kes pole püüdnud kõike raskete olude kaela veeretada. Meie ajakirjandus kirjeldab majanduse mahajäämust, keelteoskuse katastroofilist olukorda ja nii edasi; samas aga pole tudengite kohta, kes **siit** välismaale õppima on läinud, kuulnud me ainsatki halvustavat vastukaja. Ehk ongi siis juba tegemist tõelise eliidiga?

Muidugi on selge, et kõiki andekaid me välismaale õppima suunata ei suuda, vähemalt esialgu mitte. Meie pingutused olgu suunatud eelkõige sellele, et luua soodus olukord noore ande arenguks ja esiletõusuks kodus. Viimastel aastatel lahedamaks muutunud poliitilised olud on avanud hea võimaluse välisõppejõudude, enne kõike väliseestlastest lektorite Tartusse kutsumiseks. Selle potentsiaali tähendusest annab tunnistust fakt, et kodueestlaskonnast 12 korda väiksem väliseestlaskond on professorite arvult meiega samas suurusjärgus.

* * *

Elitaarsusele suunatud hariduse tunnuseks on **teaduskraadid. Ülikooliharidus — see on õigupoolest kraadiline, gradueeritud haridus.** Kraadiharidus eeldab tugevat üldharidust ning astmelisust kogu stuudiumi ülesehituses. On hea, et ülikooli õppejõud on asunud appi üldhariduskoolidele, kirjutades meie olude ja traditsioonide kohaseid kooliõpikuid. Ma arvan, et see on panus, mille täit tähtsust saame näha juba lähemas tulevikus.

Eliidil kui isikuvabaduse kaitsjal ning tasakaalu hoidjal on peale professionaalsete tunnuste ka eetiline loomus. Enneköike väljendub see kasuvabas huvis kõige elava vastu ning missioonitundes. Elitaarsusel pole eesmärki, tal on mõte. Inglastel on see erinevus väljendatud vahest selgemini: mitte *purpose*, vaid *sense*.

Kui eetiliselt on eliit kõigele avatud, siis sotsiaalselt iseloomustab teda kinnisus. Lubatagu mul siinkohal tsiteerida Goethet, kes on **seda** kinnisust väljendanud väga täpselt. Meie talupoeglikule mentaliteedile võib see Euroopa härrasmehe ütlus ehk kohatu tunduda, kuid mõelda selle üle tasub ikkagi.

«Ärge oma püüdlustes kunagi põlake ära teiega samu veendumusi jagavate sõprade mõjusid; niisama tungivalt annan ma aga ka teist nõu ...: mitte ühtki tundi asjata kaotada inimestega, kelle hulka te ei kuulu või kes teie juurde ei kuulu; sest sellest on vähe kasu, see võib meile elus aga mõndagi pahandust tuua, ja lõpuks on siiski kõik olnud asjata.»

Eliidi roll ühiskonnas on sedaviisi alati kahene ning selle kahesuse mõistmises on ka tema tasakaalustava funktsiooni tunnetamise võti. Ning samamoodi nagu me üteleme: «Euroopa pole manner, vaid ülesanne», võime me öelda: ELIIT POLE KIHT, VAID ÜLESANNE.

Tuleme hetkeks veel maa peale. Kohe-kohe peaks järgmise aasta eelarve kokku seatama. Meid on hirmutatud küll hallide, küll mustade stsenaariumidega, kuid me ei lakka kordamast oma nõudmisi. Loodusest teame väga hästi kehtivaid seadusi. Ekstreemsetes olukordades jaotab organism oma ressursid ümber nõnda, et ei kannataks aju. Ka ühiskond, ükskõik millises kriisiolukorras ta ei asuks, ei tohi lakata toetamast oma aju. Kui see juhtub, on ühiskonna mandumine paratamatu.

Viimased pool sajandit on meile olnud piisav õppetund mõistmaks, mida õigupoolest tähendab haritlaskond, mida tähendab eesti rahvale eetiline eliit.

Eksperimendid on läbi; üldkontseptsioonide aeg on ümber. Vaja on tööd. Meilt oodatakse konkreetseid ettevõtmisi.

ETTEKANNE ÜLIKOOLI AASTAPÄEVAL

Aastapäevaball

Ülikooli aastapäeva ball oli seekord seltside ja korporatsioonide korraldada. Ülikooli rahalisel toetusel pandi püsti tore pidu, mis kestis algusest lõpuni sundimatus akadeemilises õhkkonnas. Peo perenaise ja peremehe, Liina ja Tõnis Lukase nägudelt võis balli avamisel näha täielikku rahulolu.

Pärast avamist sai sõna rektor Jüri Kärner ja siis läks «Vanemuise» mõlemas saalis lahti tõeline peotrall. Teatrisaalis esines pidulistele võrratu Tina Turner, kelle sarmist püüdis järeleandmatult osa saada tundmatu eesti rahvarõivastes noormees. Kontserdisaalis mängis Eesti Raadio bigbänd Kustas Kikerpuu juhatusel valsiviise. Õhtu jooksul astusid ülikooli rahva ees üles korp! «Amicitia», korp! «Filiae Patriae» ja EÜS-i liikmed. Pool tundi enne südaööd tabas ballirahvast jäätisesarnane üllatus, millega võis suurepäraselt jahutada õhtu jooksul rüübatud konjakit ja šampanjat.

Balli kohta ütles rektor, et kui meie lapsed oskavad praegusel keerulisel ajal nii toredaid pidusid korraldada, siis pole kõik veel sugugi kadunud.

GUNDO KANNEL

TARTU ÜLIKOOLI AASTAPÄEVABALLI

õnnestumiseks nägid suurimat (ja seni tänamatut) vaeva

LEA MORGEN — korp! «Amicitia»,
AARE ABROI — korp! «Rotalia»,
MEELIS PÄRTEL — korp! «Ugala»
ning initsiatiivgrupp korp! «Sakalast»:
TOOMAS MARANDI,
ANDRES MÄNNART
ja eriti ANDRES REKKER,
kelleta ball poleks ehk teoks saanudki.

Tänuga need, kelle tegevus paistis rohkem välja

nõukogus

30. novembril

- **TUNNUSTUS**
- **VALIMISED (ka kultuurikateedrisse)**
- **AUDOKTORID**
- **MAJANDUSTEADUSKONNA OLEVIK JA TULEVIK**
- **UUED VASTUVÕTUEESKIRJAD**
- **OMAD KRAADINÕUKOGUD**
- **UUS ÜLIÕPILASSELTS**

● **TUNNUSTUS.**

Autoritunnistus anti füsioloogiakateedri prof. OIE REINTAMILE inimese nägemisanalüsaatori labiilsuse ja erutuvuse määramise meetodi eest.

● **VALIMISED.**

Kateedrijuhataja kohale valiti meditsiinidoktor prof. MAIE KALNIN (stomatoloogia kat.) ja pedagoogikakandidaat AASA MUST (kultuurikat.).

Eesti ajaloo kateedri **professori** poolele kohale valiti Ajaloo Instituudi juhtivteadur ajaloodoktor EVALD TONISSON.

Üleülikoolilise kultuurikateedri õppejõududeks valiti: rahvakunstnik ALO RITSING (professori 0,5 kohale), teeneline kunstitegelane VAIKE UIBOPUU (dotsendi 0,5 kohale) ja EEVI OOLO (vanemõpetaja kohale).

Audoktoriteks valiti kõik 9 esitatud kandidaati (vt. eelmist lehte).

* * *

● **MAJANDUSTEADUSKONNA OLUKORDA** (vt. eelmisest ajalehest «Valitsuse veergu» ja dekaani artiklit) iseloomustas **dekaan prof. MART SÖRG.** Teaduskonnas on sisse viidud paarkümmend uut loengukursust, kaubanduslikele erialadele oli ühine konkurss (tänavu tahetakse korraldada ühine konkurss kõigile majanduserialadele, tasulise õpetuse rahast antakse õppevahendeid kirjutavale õppejõule 50 rubla poogna eest jne. Need on mõned teaduskonnas ettevõetud sammud. Majandussuhted on keerulised, osa õppejõude peab ka ise oma õpetussüsteemis ümber orienteeruma.

Teadussekretär VEERA ANT tutvustas majandusteaduskonna tööga tutvunud komisjoni hinnangut. Leiti, et majandusteaduskonna ja poliitilise ökonoomia kateedri õppetöö dubleerib osaliselt teineteist.

Poliitilise ökonoomia kateeder soovitati ümber nimetada majandusteooria kateedriks ning viia majandusteaduskonna koosseisu, kohad kuulutada vakantseks ning täita konkursi korras. Õppejõududele ja üliõpilastele oleks vaja korraldada lühikursus maailma majandusteaduslikust kirjandusest kasutades välislektoreid.

Poliitilise ökonoomia kateedri juhataja kt. prof. VAMBOLA TÜRK valgustas kateedri seisu. Ta ütles, et teaduskonnaga dubleerivat materjali leidub vaid viiendik. Majandusteaduskonnas teeb see kateeder õppetööst 29%, EPAs ja TTÜs, kus kateeder teaduskonda viidud, on teaduskonnas tehtava õppetöö maht 75 ja 55%. On uusi loengukursusi, valikaineid. Kogu õppeprogramm on seostatud turumajandusega. Uuel aastal tahetakse avada isemajandav labor. V. Türgi arvates võiks kateedri viia teaduskonna koosseisu õppeaasta lõpuks. Ta toetas ettepanekut nimetada kateeder majandusteooria kateedriks. Vaba konkurssi ta ei pooldanud, see olevat kehtiva tööseadusandluse rikkumine.

Rahanduse ja krediidi kateedri juhataja prof. VAMBOLA RAUDSEPP lisas eelkõnelejaile, et 50 aastat on õpetatud politiseeritud majandusteadust ja et praegu tuleb see depolitiseerida. Ta arvas, et kuigi TTÜd on eeskujuks toodud ja vaatamata sellele, et ta ise on Tehnikaülikooli vilistlane, ei sobi seal levinud tehnokraatlik mõtlemisviis meile alati eeskujuks.

Selle küsimuse arutluse lõpus luges rektor ette TÜ nõukogu otsuse projekti majandusteaduse õpetamise reorganiseerimise kohta:

«Kuulanud ära dekaani M. Sörgi ettekande, TÜ rektori moodustatud komisjoni (prof. U. Mereste, O. Lugus, R. Kaarepere ja R. Mälli) soovitused ning sõnavõtud, otsustab TÜ nõukogu:

1) **suigeda poliitilise ökonoomia kateeder 1990/91. õppeaasta lõpul,**

2) **avada majandusteaduskonna majandusteooria kateeder 1. septembrist 1991,**

3) **majandusteaduskonnal töötada välja uus õppetöökorraldus ja teaduskonna struktuur 15. jaanuariks 1991.**

Nõukogu hääletas selle otsuse poolt.

* * *

● **UUSI VASTUVOTUEESKIRJU tutvustas ettevalmistus-vastuvõtuosakonna juhataja dots. KALLE VELSKER.** Mis on uut?

✻ Iseloomustus ei ole enam kohustuslik, vaid soovitatav.

✻ Mitmel erialal tuleb kirjutada kirjandi asemel kirjand-essee, sooritada aine- või erialatest.

✻ Uueks erialaks on klassikaline filoloogia.

✻ Arvestatakse lõputunnistuse keskmist hinnet.

✻ Ettevalmistusosakonnas õppijad teevad sisseastumiseksamid või katsed koos teiste sisseastujatega ning võetakse vastu üldise konkursi alusel.

✻ Kui keskkooli kuld- või hõbemedaliga lõpetanutelt laekub mõnele erialale rohkem kui 50% vastavast kohtade arvust, võib hõbemedali omanikud suunata sisseastumiskatsetele.

✻ Ühelt erialalt teisele saab üle minna enne eksamite-katsete algust või pärast neid.

Üht-teist uut on veelgi. Väike poleemika tekkis kirjandi pärast. Peaks ju ülikooli tulles olema nii võõrkeeled kui emakeel selge. Paraku see nii ei ole. Kui kaoks ära sisseastumiskirjand, võib emakeele-õpetuse tase koolides langeda. Eesti keele õppejõududel on kurvad kogemused isegi õppejõudude käsikirjadega. Ka prof. Hans Trass pidas noorsoo keeleoskust nõrgaks. Ta oli koos filoloogide ja ajaloolastega selle poolt, et rahvusülikooli astujad kirjutaksid kirjandi. Uued eeskirjad koos parandustega kinnitati.

* * *

● **Teadussekretär VEERA ANT võttis sõna seoses kraadinõukogude moodustamisega.** Rektori käskkirjaga 17. oktoobrist on moodustatud vastav komisjon (professorid A.-E. Kaasik, H. Trass, A. Viru-L. Pung, H. Rätsep, M. Sörg, dots. I. Orgo, V. Ant). Komisjoni esimesel koosolekul 24. oktoobril otsustati:

1) moodustada ülikoolis eraldi doktori- ja magistrikraadi omistamise nõukogud,

2) alustada doktorinõukogude moodustamist,

3) nõukogu suuruseks lubada 6—15 alalist liiget,

4) doktorikraadide nõukogu komplekteerida ainult teadusdoktoritest,

5) lubada ühe isiku osalemist mitmes nõukogus.

(Järg 3. lk.)

Kolmapäeva õhtuks oli valimas käinud 767 tudengit (13%).

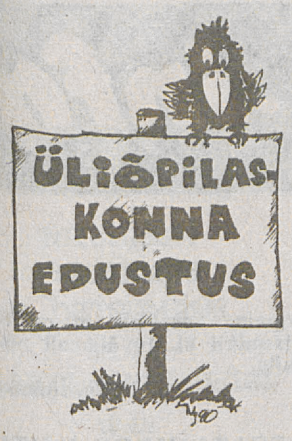

Edustuse valimistelt

Kolmapäeva lõuna paiku sai pool edustuse valimiste aega läbi. Umbes viiest tuhandest tudengist oli kella 14-ks valimas käinud 596. Suures aktiivsuses Tartu Ülikooli üliõpilasi sellest arvust lähtudes just süüdistada ei saa. Kui toimetus pidi viimased lehematerjalid trükikotta viima, oli poolteist valimispäeva veel ees. Kõik märgid viitasid sellele, et tubli Euroopa ülikoolide üliõpilaskondade esinduste valimiste keskmiseni — 20 protsendini jõutakse ka meil.

Täpsemad andmed valimiste kohta ilmuvad järgmise reede lehes.

* * *

Tudengid ei maga ka teistes kõrgkoolides. EPA-s valitakse ÜLIÕPILASVOLIKOGU 17.—19. detsembrini. TPedI-s hakatakse täna valima ÜLIÕPILASESINDUST. Tallinna Tehnikaülikoolis algasid valimised juba esmaspäeval.

EERO-ENDEL URN

TÜ nõukogus

(Algus 2. lk.)

Kokku laekus doktorinõukogude moodustamiseks 18 avaldust.

Komisjoni tööhoogu pidurdas kuue nõukogu taotlus arvata doktorinõukogude koosseisu teaduskandidaate (enamasti sekretäridena). Komisjon ei pidanud õigeks ise seda küsimust otsustada ja palus nõukogult nõusolekut kahe küsimuse põhimõtteliseks lahendamiseks:

1) komplekteerida doktorinõukogud ainult teadusdoktoritest ja

2) lubada määrata sekretärid eraldi käskkirjaga.

See nõusolek nõukogult ka saadi.

Edasine tegevusplaan on järgmine: peale koosseisude kinnitamist peavad nõukogud kokku tulema hiljemalt **10. detsembril**, valima esimehed, asetäitjad, otsustama sekretäri valimise või määramise küsimuse, tegema ettepanekud sekretäri töö tasustamiseks ja kaitsmiskorra kohta.

Siis jääb komisjonil 10 päeva, et ülikooli nõukogus 21. detsembril kinnitada lõplikult doktorinõukogude juhtkond ja kaitsmiskorra põhiteesid.

Magistrinõukogudega hakatakse tegelema tuleval aastal.

Teadussekretär märkis omalt poolt, et kuna meil jäävad ka VAKi süsteemi nõukogud, siis ta seisab hea selle eest, et nendegi sekretäride tööd saaks tasustatud samadel alustel. Praegu ei saa neilt midagi nõuda, 12 sekretärist töötab korralikult vaid 4.

* * *

● **TÜ TÄIENDUS- ja UURIMISKESKUSE PÕHIKIRI** tekitas mitmeid küsimusi ning seepärast soovitati seda enne järgmist kinnitamisele esitamist veel parandada ning täiendada.

* * *

● Nõukogu registreeris üliõpilaste uue teaduskondliku ühenduse — **TÜ Kehakultuuriüliõpilaste Liidu.**

Esimesi haritud eestlasi*

PROFESSOR SULEV VAHTRE

300 aastat tagasi, aastal 1690 alustas uuesti tööd rootsiaegne Tartu ülikool. Sel puhul toimus pidulik jumalateenistus Maarja kirikus, mille ligiduses me ka praegu asume. Jutluse pidas pastor **Chilian Rauschert.** Tema jutluse aluseks oli Saalomoni õpetussõnade 2. peatüki — tarkuse otsimise tasu — 1.—7. salm, mis on pühendatud tarkuse ja mõistuse ülistamisele. Seesama Rauschert, rahvuselt sakslane, pärit Lõuna-Saksamaalt, oli pikka aega Sangaste kirikuõpetaja. Ta oli väga kõrgel arvamusel eesti talurahva tahtest ja võimekusest kirjatarkuse omandamisel. Paar aastat varem oli ta kirjutanud eestlaste kohta:

«Eesti rahvas on nagu sööt, millel võsa peal kasvab ja mis head vilja võib kanda, kui võsa ära raiutakse ja välja juuritakse.»

«Kui teised mitte virgad ei ole, siis jooksevad neist talupojad Jumala sõna tundmises aega mööda ette.» Jne.

Rauscherti arvamused rajanesid kauaaegsel suhtlemisel eesti talupoegadega, kes omalt poolt suhtusid temasse sügava lugupidamisega. Isegi tema keldipärane eesnimi Chilian sai Sangaste koguduses poisslaste meelisnimeks, kõnepruugis mugandudes suupärasemaks Kiili Jaaniks. On tähelepanuväärne ja vahest tänapäevalgi meile nagu etteheitena kõlav see võõramaalase sügav usk eesti rahva andekusse, milles me ise sageli sugugi nii kindlad ei ole.

* * *

Sel ajal kui Chilian Rauschert Sangaste kirikus jumalasõna kuulutas ja kaugele üle oma kihelkonna piiride tulemusrikkalt koolielu edendas, oli eesti vaimupõllule võsa kasvanud juba üle nelja ja poole sajandi. Kehtivates sotsiaalpoliitilistes oludes oli eestlaste pääs teaduse ja hariduse lätetele olnud ülimalt raske. Ometi mitte täiesti võimatu. Ka nendel aastasadadel, XIII—XVII sajandil, olid eestlased jõudnud hariduse, sealhulgas ka ülikoolihariduse omandamisele. Tavaliselt tõi see kaasa võõrandumise oma senisest keskkonnast, ülemineku uude, oma rahvale võõrasse, isegi vaenulikku miljöösse. Kuid kas olid nende inimeste püüdlused ja saavutused siiski täiesti kasutud oma rahvale? Mõtleme näiteks XVI sajandi kuulsale kroonikule, Tallinna Pühavaimu eesti koguduse õpetajale **Balthasar Russowile**, kes tõenäoliselt oli eestlane, teenis tões ja vaimus oma kogudust ja tõi oma «Liivimaa provintsi kroonikaga» balti kroonikakirjutusse täiesti uusi jooni. Seda võib seletada just krooniku päritoluga. Need jooned rikastasid tolleaegset kirjandust ja sellisena meie vanemat kultuurilugu.

Keskaegne teadus ja haridus oli ülekaalukalt usuline, selle kandjaks vaimulik seisus. Kooliõpetust korraldas kirik. Niisiis, kõneldes tolleaegsest haridusest, seostub see vältimatult kirikuga, kuni XVI sajandini katoliku kirikuga.

* * *

Kuidas oli aga ristiusuga ja selle leviku algusega Eestis? Praegu teame arheoloogiliste, keeleliste ja kirjalike allikate najal juba üsna hästi, et see kõik sai alguse mitte alles vägivaldse kristiniaseerimisega XIII sajandi algupoolel, kui selle viisid läbi saksa ja taani ristisõdijad ning nende preestrid, vaid juba tunduvalt varem. Ja XIII sajandi alguse ristisõjaski kõlas mõõgatärina kõrval ka jutluse hääl.

Sedamööda kuidas meie muinasaja lõpusajanditel (X, XI, XII) ristiusk edenes ja Skandinaaviamaades ning Venemaal riigiusuks sai, hakkas see ka Eestis järk-järgult tuttavaks saama, kas siis siin liikuvate välismaalaste või võõrastes maades käivate eestlaste vahendusel. Eesti ei olnud muust maailmast isoleeritud, asus ta ju suurel rahvusvahelisel liiklus- ning kaubateel Ida ja Lääne vahel. Eestlased olid kõigepealt põlluharijad ja karjakasvatajad oma kodumaal, kuid nad retklesid tihedalt ja ajasid kaubaasju ka Läänemerel. Nende rännuteed ulatusid Novgorodi, Kiievisse, võib-olla ka keskaja suurde kultuuririiki Bütsantsi.

Arheoloogid on kindlaks teinud ristiusu mõjutusi meie muinasaegsete esivanemate matmisviisides ja hauapanustes, mis ei saanud tekkida üleöö ja mis osutavad muutustele mõttemaailmas.

Kirjalikest allikatest, antud juhul Breemeni toomhärra Adami (Aadama) kroonikast teame, et 1070. aasta paiku tegutses Rootsi tolleaegses keskuses Birkas piiskopina **abt Hiltinus ehk piiskopina Johannes**, kelle oli piiskopiametisse määranud Breemeni peapiiskop Adalbert. Tema kirikuprovintsi kuuluvaks oli arvatud ka Baltikum. Samalaadne teade Eesti kuulumisest Rootsi kirikuvalduste hulka pärineb ka aastast 1120.

Rohkem ja konkreetsemalt, ehkki kokkuvõttes ka väga lünklikult teame Taani, nimelt Lundi peapiiskopkonna (Lund kuulus tollal Taani alla) taotlustest levitada ristiusku Eestis XII sajandi keskpaigast peale. Lundi peapiiskop Eskil, kes oli paavsti alaline esindaja Põhjamail, pühitses Prantsusmaal Sensi vastses katedraalkirikus benediktlaste Montier-la-Celle kloostri munga **Fulco** arvatavasti 1167. aastal eestlaste piiskopiks.

Miks nii kaugel Eestist ja kaugel Taanistki? See tulenes Taani juhtivate kirikutegelaste tihedatest sidemetest Prantsusmaaga. Mitmeid taanlasi õppis Pariisi ülikoolis, seal tekkis omaette Taani koloonia.

Peapiiskop Eskil oli isiklikult tuttav paavst Hadrianus IV-ga, kes oli paavstiks 1154—1159, kui ka selle järglase Aleksander III-ga (1159—1181). Hadrianus ise oli enne paavstiks saamist legaadina viibinud Skandinaavias 1150—1153. Ta asutas seal Trondheimi peapiiskopkonna, valmistas ette Uppsala muutmist peapiiskopkonnaks, mis sai teoks 1164. aastal. Nii oli kõigis kolmes Skandinaavia riigis loodud kindel kiriklik keskus. Selliste sammudega liitusid suundumused ida poole. 1155. aasta paiku toimus esimene ristiretk Soome. Kogu üldürituse raamesse langebki Fulco nimetamine eestlaste piiskopiks.

Fulco oli tõenäoliselt skandinaavlane, vahest taanlane. Kirjanduses leiduvad vihjed tema võimalikust eesti päritolust ei ole allikates kinnitust leidnud, pigem räägivad olemas olevad teated niisuguse võimaluse vastu. Kuid selles suures poliitikas, mille niidid ulatusid Taani, Rootsi, Norrasse, Prantsusmaale ja Itaaliasse, tõuseb siiski üks eestlane lausa ühe peategelasena esile. See oli munk **Nicolaus**, kellest kõneleb üks spetsiaalselt tema isikule pühendatud paavst Aleksander III bulla. Jutt on bullast, mis kuulub Aleksander III nn. Tusculanumi kirjade hulka (Tusculum, Tusculanum on praegune Frascati Rooma lähedal. Antiikajal oli selle ligidal Cicero suvekodu. Ülekantud tähenduses vaikne maakoht, kuhu eemaldutakse linnaelu kärast ja askeldustest). Bulla on dateeritud 9. septembriga, aastaarv puudub. Uurijate arvates oli see 1171 või 1172, Ameerikas töötava eesti soost ajaloolase **Peep Peter Rebase** värske arvamuse kohaselt aga pigem aastal 1173.



Bulla on adresseeritud Trondheimi peapiiskopile ja endisele Stavangeri piiskopile Amundile. Selles soovitatakse väga tungivalt anda auväärsele eestlaste piiskopile Fulcole, kes kavatseb selle rahva ümberpööramise raskused oma peale võtta, abiks munk Nicolaus, et Fulco võiks lõpule viia nii suure heateo ja kutsuda see rahvas jutlustamise teel Jumala tundmisele ja ristiusu teenimisele. Nicolause kohta on paavst saanud teada (*ut accepimus*), et ta on sünni poolest selle rahva hulgast (*qui de gente illa est oriundus*) ning usklik ja suursugune mees (*virum religiosum atque discretum — acc.*).

Tegemist on seega siis soovituskirjaga, milles Nicolausele asetatakse väga suuri lootusi. Kirjast nähtub, et Nicolaus oli tuntud ja soliidse mainega mees. Kirja adresseerimisest Norra kõrgvaimulikele järeldub, et Nicolause elukoht oli Norras ja nimelt Stavangeri piirkonnas. Kuivõrd teine adressaat on endine Stavangeri piiskop, tuleb arvata, et Nicolaus oli isiklikult seotud Amundiga. See annab alust pidada teda Amundi hoolealuseks, kelle toetusel ta oli mungaks koolitatud.

Stavangerist on XII sajandi teisel poolel teada ühe kloostri olemasolu, mille täpsem asukoht on teadmata. Võimalik, et see oli linna läheduses asunud Püha Laurentiuse augustiinlaste konvent, mis ürikutes dokumenteeritud küll alles 1280. Võib-olla oli see Nicolause õppimis- ja töötamiskoht. Kuidas sattus Nicolaus Stavangerisse, on täiesti lahtine. Midagi ootamatut selles pole, eriti silmas pidades Stavangeri asukohta Norra loodenurgas suure meretee ääres Põhjamere rannikul.

Kas Fulco ka tõepoolest Eestis käis, seda allikais otseselt öeldud ei ole. Tekstidest võib seda siiski üsna kindlalt järeldada. Varasema arvamuse järgi oli Fulco Eestis kahel korral — aastail 1169 ja 1178. Eesti vanema ajaloo teenekamaid uurijaid **Paul Johansen** paigutas oma suuruurimuses «Nordische Mission...» (1951) Fulco Eestis viibimise ajavahemikku 1172—1177. P. P. Rebane on aga esitanud seisukoha, et Fulco saabus koos kaupmeestega Eesti läänerannikule 1171. aasta kevadel ja lahkus siit hiljemalt 1172. aastal.

Ühes on uurijad võrdlemisi üksmeelel: Fulco missioon ei andnud märgatavaid tagajärgi. Allikais on nimetatud eestlaste vaenulikkust. P. Johanseni arvates ei olnud Fulco ka ise eriti tugev ega ka laia haardega isiksus. Kui õigeks osutub P. P. Rebase arvamus, et Fulco oli Eestis aastail 1171—1172 ja et paavsti bulla pärineb 1173. aastast, siis asetuvad sündmused loogiliselt sellisesse järjekorda, et Fulco missioon Eestisse erilisi tulemusi ei andnud, seda kavatseti jätkata ja tugevdada põlisrahva hulgast pärineva maineka munga autoriteediga. Uus misjonikäik Eestisse jäi aga vististi toimumata. Ei leitud vajalikku poliitilist toetust ega materiaalseid vahendeid. Taani siseolukord (võitlus kiriku ja kuningavõimu vahel) ei soodustanud ürituse jätkamist ja nähtavasti jäi Nicolausel misjonitöö kodumaal tegemata. Sellega teated temast lõpevad.

Munk Nicolaus on esimene nimeliselt teadaolev eestlasest katoliku vaimulik. Vaevalt oli ta aga üldse päris esimene ja ainus sel ajal. Paavsti huvisfääri sattumine ja selle fikseerimine ning säilimine kirjalikus allikas on mõneti juhuslik. Et võis olla teisigi, sellele osutab otseselt Norra Olav Püha legend, mis kõneleb eesti soost noormeestest, kellest üks võtnud hiljemini osa ristimiskäigust Eestisse ja teinud oma kaitsepatrooni nimel tööd uue õpetuse heaks oma kodumaal. Viimane võib olla ühendatud Nicolausega, võib aga ka mitte olla.

* * *

Natuke rohkem kui 30 aastat pärast Nicolaust kohtume taas ühe eestlasega, kes omandas kõigiti kõrgetasemelise katoliikliku hariduse. Läti Henrik jutustab oma kroonikas (X, 7), kuidas Holmi liivlased, kes 1206. aastal olid asunud ulatuslikule pealetungile saksa ristisõdijate vastu oma vabaduse eest, võtsid kinni oma preestri **Johannese**, raiusid tal pea maha ja tükeldasid ülejäänud keha liigehaaval. Teised preestrid korjasid tema keha ja luud kokku ja piiskop Albert mattis nad toomkapiitli osavõtul Riia toomkirikusse.

Märtrisurma surnud liivlaste preester oli sama kroonika järgi eestlane, pärit Virumaalt, lapsepõlves paganate (leedulaste?) poolt vangi viidud. Piiskop Meinhard, kes suri aastal 1196, oli ta vangipõlvest vabastanud ja ilmselt märgates nooruki häid vaimuandeid, saatnud ta Segebergi kloostrisse kroonikapäraselt pühi teadusi õppima.

Segebergi klooster Lüübeki lähedal oli augustiinlaste-koorihärrade konvent, millel oli suur osa Baltimaade kristianiseerimisel. Sealt pärines Meinhard ise, seal elas piiskop Alberti vend Rotmar, arvatavasti sai seal 1204.—1205. aastal ettevalmistuse liivlaste missiooniks kroonik Läti Henrik ise. Kroonik teab tunnistada, et Johannes tegi õppimises väga häid edusamme (*plurimum profecisset*). Seejärel reisis Johannes piiskop Alberti seltsis Liivimaale arvatavasti 1205. aasta kevadel ja pühitseti siin preestriks. Ta ristis Holmi kihelkonnas palju liivlasi, kuni teda tabas juba nimetatud saatus. Misjonitöö Liivimaal oli muutunud mõõgamisjoniks ja Johannes osutus oma hõimurahva vaenlaste leeris olevaks.

Haridus, mille preester Johannes ja varem munk Nicolaus olid omandanud, oli selle aja mõõdupuuga mõõtes kõrgest klassist. Õpetus kloostrites, nn. kloostrikoolides oli gi toomkoolide kõrval enne ülikoolide teket nii madalama kui ka tolleaegse kõige kõrgema hariduse andjaks, eriti aga niisugune nagu Segebergis. Ülikoole oli tollal Euroopas alles üksikuid.

Lõpetuseks tahaks antud teemaga seonduvalt viidata arheoloogilistele leidudele, mis näivad osutavat ka kirjatarkuse tundmisele muinasaegses Eestis. Kogu Eesti alalt nagu naabermaadeltki on leitud rauast rõngasteravikke XI—XIII sajandist, mille otstarve ei ole praeguseni selge. Neid on peetud omaaegseteks kahvliteks, aga viimasel ajal kaldub üha rohkem arheolooge selle poole, et need olid kirjutuspulgad. Tundub, et meie teadmised muinaseestlaste suhetest kirjatarkusega võivad üsna oluliselt täieneda ja pilt sellest kõigest võib asetuda senisega võrreldes tunduvalt uude valgusesse.

ETTEKANNE ÜLIKOOLI AASTAPÄEVAL

Verba volant, scripta manent

● «Samuti ei tea ma vabandust, miks ühelgi lehel pole tähtsamates välislinnades oma korrespondenti. Suur osa muudest eestlastest reisib ju väliseestlaste arvel, nii et kindlasti leiduks inimesi, kelle juures saaks elada ja välismaal kuude viisi reporterit mängida.

... Tallinn ei vaja praegu kolme päevalehte ... valitsusel ei peaks oma ajalehte olema. Valitsus peaks elama mitte uudiste manipuleerimisest, vaid poliitilisest juhtimisest. Selle asemel, et anda välja kolme puudulikku päevalehte Tallinnas, võiks piirduda ühe korralikuga Tallinnas ja ühega Tartus.»

Omalt poolt tahab peatoimetaja (tsitaatide autor Toronto eestikeelse nädalalehe «Meie Elu» peatoimetaja **T�õNU PARMING** — kroonik) käivitada «Eesti Elu» baasil noorte ajakirjanike treeninguprogrammi. Tegelikult ongi juba käivitunud: praegu on «Meie Elu» juures kogemusi omandamas Toomas Liiva Eestist.

«Tahaksime tuua siia noored ajakirjanikud — loodetavasti kuueks kuuks kuni aastaks, et nad töötaksid meie juures. Aga me saadame nad ka Kanada suurlehtede juurde, et aidata välja treenida uut põlvkonda Eesti ajakirjanikke ...»

TIIT KARUKS
«Esmaspäev» 19. nov.

* * *

● Me peame vastukaaluks rahale põhinevatele suhetele pakkuma tõelise sõpruse (mis võib elust sageli rahast kasulikumaks osutuda).

TANEL ROSS
«Tehnikaülikooli»
korp! Vironia
erinumber 23. nov.

* * *

● Usun, et raskustes siplevale Eesti Vabariigile oleks ebaseaduslikult ära võetud varade tagastamine liiga suur majanduslik ja juriidiline probleem. Kõige olulisem meile on ikkagi Eesti riigi kiirem toibumine. Sellest oleneb ka see, kui kiiresti represseeritud ja kõik teised kannatanud saavad hüvituse oma kannatuste eest.

Vaevalt praegu ükski valitsus või siis ülemnõukogu söandaks keelduda varade tagasiandmisest omanikele. Seepärast arvan, et oleks hea, kui omanikud ja nende pärijad ise loobuksid oma varasid tagasi taotlemast. Seda ma siinkohal avalikult teengi ja loodan, et on palju teisi eestlasi, kes teevad sedasama Eesti Vabariigi kiirema kosumise huvides.

JAAN KAPLINSKI
«Päevaleht» 27. nov.

* * *

● Tagasihoidlikkus pole meil ammu enam voorus. Seda nimetatakse nüüd saamatuseks «läbi lüüa».

TIINA TAMMER
«Rahva Hääl» 25. nov.

* * *

● Tartus on doonorieas inimesi umbes 50 000. Neist võiks verd anda 35 000. Kõige valusamalt riivab verejaama töötajaid see, et vereandmises passiivsete tudengite seast tõusevad halvas mõttes esile tulevased arstid.

TAIVO PAJU
«Edasi» 22. nov.
KROONIK

P.S. Et toimetuselt on jõutud pärida krooniku leitud lausete valikut, selgitan, et: mõni on öelnud midagi niisugust, mida võiks meelde jätta; mõnel on midagi päris naljakat; mõni on öelnud midagi ka TÜ kohta.

Ülikoolis rikutakse inimõigusi

Juba mõnda aega ei ole enam punalektorite ja maailmarevolutsiooni ideede levitajate Tartu Riiklikku Ülikooli. Inimesed püüavad vabaneda saastast, mida eespool nimetatud on oma jalgadega *alma mater*'i seinte vahele kandnud.

Ometi jätkavad paljud õppejõud vanaviisi, rakendades õppetöös selliseid meetmeid, mida kuidagi demokraatlikeks nimetada ei saa. Käib otsene üliõpilaste šantažeerimine.

Üheks šantažeerimise vormiks on **loengutes osalemise kontrollimine.** Valgele lehele või spetsiaalselt ettevalmistatud märkmikusse pannakse kirja, kes tudengitest kohal viibib, kes mitte. Semestri lõpus loeb õppejõud linnukesed ja miinused kokku ning kujundab saadud tulemustest hinded. Sa võid kõige paremini vastata, kuid kaotad kindlasti ühe palli hindest selle eest, et pole piisavalt kohal käinud. Või siis küsitakse sinu käest keset eksamit, mida austatud õppejõud luges täpselt kaks ja pool kuud tagasi toimunud loengus.

See kõik käib närvidele, sest olukord pole inimlik. Ma olen palju kuulnud kriitikat tudengite aadressil, kuid ükski õppejõud pole veel julgenud tunnistada, et see, mida ta õpetab, on ammu ajast ja arust. Keegi pole julgenud öelda, et tema loeng on sageli selle järeletegemine, mida pole viitsitud enne loenguid ära teha. Selle aja ja energia, mis kulub kontrollimise peale, võiks ju kasutada korralike õppevahendite loomiseks. Või on see vale?

* * *

Veel üks halb joon on tarkadel meestel! Viimasel ajal käiakse palju välismaal ja aetakse suuri Eesti asju. Mitmed loengud jäetakse ära või peetakse neid tudengitega läbi rääkimata. Tihti võib stendidelt leida käskkirjataolisi mõnitavaid ülestähendusi:

«X-aine loengud toimuvad kolmapäeval, neljapäeval ja reedel kella 10.00—18.00. Kõigil üliõpilastel kindlasti kohal olla. Ülejäänud loengud ära jätta!

/Õppejõu allkiri/

Selle peale võib ainult küsida, kelle käes siis ikkagi on võim ülikoolis? Kas mõne poole kohaga töötava õppejõu, dekaanide või õppeprorektori käes?

Arvestused ja eksamid lähenevad. Käin kolme õppejõu loengutel, kes rakendavad kontrollimismeetodeid. Ikka ja jälle liigub valge paber ringi, kuid ma ei pane sinna oma nime. Ükskord peab mõistus lollused võitma. Ka on minu loenguplaanis kahe härra loengud, kes ei ole semestri jooksul veel jõudnud esineda. Palka nad vist ikkagi saavad. Paari nädala pärast sõidavad nad kusagilt kohale ja hakkavad taas näo järgi hindeid panema. Millise õigusega?

PEETER TAGAM

Lihastalitluse hormonaalregulatsiooni labor

25 aastat on üks kollektiiv pingutanud, et tuua süvateadust sporti.

Labor alustas oma tegevust üliõpilaste kehalise kasvatuse efektiivsuse uurimisega, kuid peatselt kujunes põhitööks hormoonide osa selgitamine kohanemisel kehaliste pingutustega. Nüüd haarab see suund muuhulgas ka hormoonide toimemehhanismide analüüsi. Hormoonide osa kohanemisprotsessis seostamine valgu ainevahetuse uurimisega tegi võimalikuks jõuda treeningu olemuse selgitamisele rakkude tasemel.

Publikatsioonid, ka nõudlikes rahvusvahelistes ajakirjades, monograafiad, üks kaheköiteline ka USA kirjastuse väljaandena, paar tosinat kandidaadi- ja 4 doktoriväitekirja summeerivad töö tulemusi. Kuid ka temaatiliste kogumike regulaarne väljaandmine, süsteemikindlalt korduvad sümposiumid (juubeliaastal pürgib see rahvusvahelise taseme poole), labori baasi uurimistööks kasutajad Brestist ja Frunzest, Minskist ja Maikopist, Lvovist, Melitopolist, Riiast, Kaunasest, Volgogradist. Ja veel stažeerimised ja uurimistöö välismaal, rahvusvahelise tunnustusega autoriteetide loengud — kõik see mahtus esimesse sajandiveerandisse.

ATKO VIRU

Kõigile kirjutajaile!

Lehetalitus peab jälle häält tegema ja uuesti teada andma mitmesugused vajalikud tärminid. Kõige suurem soov on aga selline, et lood toodaks kohale õigel ajal. Kui toote oma pika loo kolmapäeval, siis on praktiliselt võimatu seda reedesse lehte suruda. Toimetus võiks ju küll hilisööni maketti mitu korda ümber joonistada, aga lehetegemisega on seotud paljud teisedki.

Kõige parem variant oleks, et **artiklid on kohal nädala võrra varem** (seega siis reedel või esmaspäeval), uudiseid ja teateid saame vastu võtta veel ka teisipäeval ja kolmapäeval kuni kella 12ni. Igasuguste erilehekülgede ja muidu pikemate materjalide puhul palume siiski varem ette teatada, sest eks meil ole iga number varem planeeritud.

Fotosid saame oodata teisipäeva kl. 9ni hommikul (joonistused peavad kindlasti olema tehtud ainult musta värviga (hästi tumedad ja selged!).

Arvutiartiklite osas on niisugune palve, et palume jätta siiski kindlasti kirjutusmasina kahene reavahe, trükkida lehekülje ühele poolele ning hästi tumeda värviga. Kahjuks tuleb arvutist tulnud hele tekst meil sageli lihtsal kirjutusmasinal tumeda lindiga üle trükkida.

ARTIKLID — REEDEL JA ESMASPÄEVAL,
FOTOD — TEISIPÄEVAL KL. 9
UUDISED, TEATED — KOLMAPÄEVAL KUNI KL. 12.

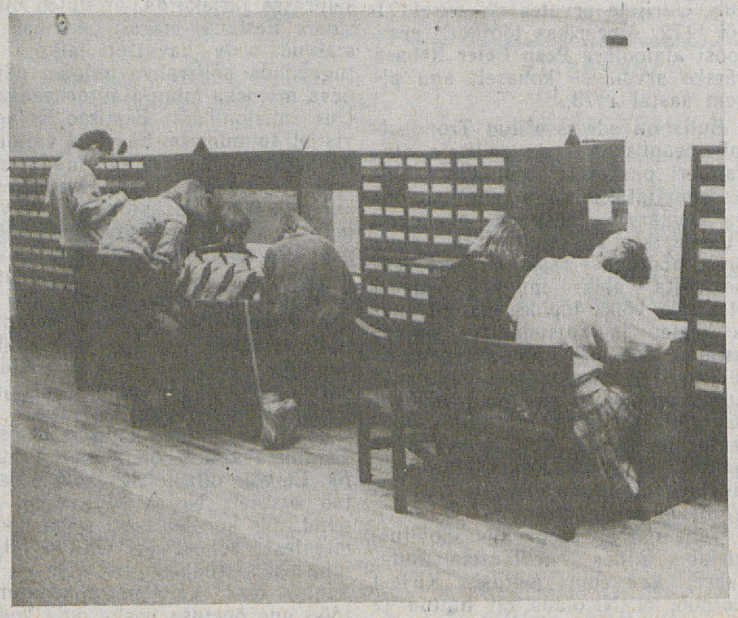

Ameerikasse õppima!

University of Notre Dame (Indiana, USA) juures asuv Institute for International Peace Studies (IIPS) pakub võimalust osaleda stuudiumis ingliskeelse nimetusega *The International Scholars Program.* Programm algab augustis 1991. a. ja vältab aasta.

On võimalik valida nelja eriala:

a) International peace and world order, b) Cultural, philosophical and religious foundations of peace and justice, c) Conflict resolution and dispute settlement, d) Social change for peace, justice and human rights.

Nõuded kandidaadile:

1) bakalaureuse kraad või selle ekvivalent,

2) ladus inglise keel,

3) vanus kuni 27 aastat,

4) soovituskirjad.

Tudengitele võimaldatakse finantsabi, sh õppemaksu, elamiskulude ja elukindlustuse tasumiseks. Stipendium $ 115 kuus.

Kohataotlused (application form) tuleb saata IIPS hiljemalt **15. jaanuariks 1991.**

Täpsemat infot saab Ülikooli raamatukogust, ruum 277, tööpäeviti kell 10.30—13 ja 14.00—16.

Friedrich Nietzsche

Läti Haridusministeeriumi juures asuv Noorsoo Teadus- ja Tehnikaloome Keskus pakub ettetellimise korras venekeelseid F. Nietzsche teoseid 6 köites: 1.—3. kd. «Võimutahe», 4. kd. «Ecce homo», 5.—6. kd. «Inimlik ja liiga inimlik».

Raamatud saadetakse postiga tellijale koju. Esimesed kolm köidet ilmuvad veel sel aastal, ülejäänud järgmise aasta esimeses kvartalis.

Tellimuse vormistamiseks saab pöörduda ülikoolilehe toimetusse (ph. 241, tel. 35 180).

Raamatukogu

on alates 3. detsembrist äripäeviti lahti alates kella 9st, 24. detsembrist 6. jaanuarini aga kl. 10—17 (25., 26. ja 31. detsembril ning 1. jaanuaril on raamatukogu kinni).

EINAR TIITSU foto

info

EDUSTUSE

järgmine koosolek on reedel, 14. detsembril kl. 16 ülikooli nõukogu saalis.

Valimistoimkond

TOATAIMEDE NÄITUS

Meie botaanikaaia palmihoones saab 11. detsembrini kella 11—17ni vaadata neid toataimi, mis ruumikitsikuse tõttu tavaliselt nähtaval ei ole.

LUGUPEETUD PENSIONÄR!

Olete oodatud külaline **ülikooli pensionäride jõuluõhtule** 18. detsembril kl. 15 ülikooli vanasse kohvikusse.

Oma osavõtust palume teatada hiljemalt **14. detsembril** peahoonesse ruum 310 (tsiviilõiguse ja protsessi kat., tel. 35 254) Laine Saagile.



Reedel, 7., laupäeval, 8. ja pühapäeval, 9. detsembril kl. 21

TALVEÕHTUDISKOD

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Teisipäeval, 11. detsembril kl. 20 VIDEOSALONG.
JÄLGIGE REKLAAMI!

* * *

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27.)

saab õhtuti tantsida. Kolmapäeviti ootame kohvikusse diskosõpru, neljapäeviti kõik neid, kellel keerulisemad tantsusammud selged, sest muusikat teeb helilooja Harry Tarvo bigbänd. Pakutakse kokteili.

Niisiis, **kolmapäeval, 12. detsembril kl. 20—23.30 on**

diskoõhtu;

neljapäeval, 13. detsembril kl. 20 — 23.30 ans. «Tetrakord».

Tudengeil palume üliõpilaspilet kindlasti kaasa võtta. Loodame, et vähemalt neljapäevastel kohviõhtutel kohtume ka ülikooli töötajatega.

Klubi

INTERDISTSIPLINAARNE SEMINAR «MOODNE TEADUS JA VEDATEADUS»

on esmaspäeval, 10. detsembril kl. 14 raamatukogus. Oodatud kõik teadustöötajad, õppejõud, üliõpilased.

Toimetaja VARJE SOOTAK

ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «ÜT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 3899. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 37 (1622)
REEDE,
21. DETSEMBER
1990
ILMUB NOVEMBRIST
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

ÕPPEMAKS
LK. 3

Küünlasära, piparkooke, lumesadu!

Tänu

abi eest TÜ edustuse valimiste läbiviimisel!

Kooperatiiv «Q-Soft»
ja hr. R. Piirimees
Eesti Akadeemiline Orientaalselts ja hr. L. Mäll
TÜ raamatukogu
ja hr. H. Epner
TÜ arvutuskeskus
ja hr. E. Lasn
Väikeettevõte «Areco»
TÜ rektoraat
TÜ kohvik
TÜ paljundus
TÜ raamatupidamine
TÜ trükikoda
Tartu Trükikoda
Ajaleht «Edasi»
Ajaleht «Universitas Tartuensis»
Eesti TV ja Raadio
ja paljud teised, kes jõu ja nõuga aitasid!

07. 12. 90
Valimistoimkonna esimees
A. PANDIS

Patt oleks jätta ütlemata suur-suur aitäh neile asutustele või inimestele, kelle lahke toetus oli suureks abiks edustuse valimiste korraldamises.

Kõigepealt tuleb muidugi tänada **Tartu Ülikooli,** *kelle puhul ei tule rõhutada mitte ainult rahalist või tehnilist abi, vaid ka lihtsalt tuge ja poolehoidu sellise struktuuri loomisele ülikoolis.*

Edustusepoolne aitäh kõigile neile, keda juba tänatud ka valimistoimkonna poolt.

Ning lõpuks tunnustagem eraldi suurt ja väga hästi tehtud tööd, mille tegi valimistoimkonna esimees **Alar Pandis,** *liikmed Ülo Veldre, Anneli Bachaus, Andres Männart ja Imre Oolberg. Aitäh valimistoimkonna töötajatele — tragidele matemaatikateaduskonna tüdrukutele.*

Edustus

365 päeva

on jälle läbi ja üksjagu tööd tehtud. Üsna paljud on muude kiirete tegemiste kõrval jõudnud jagada oma mõtteid ka «UT» lugejatega. Sestap kuulubki toimetuse hiiglasuur tänu järgmisena nimetatud ja veel paljudele teistelegi autoritele:

üliõpilased:

URMAS LOIT,
TÕNU PEETS,
PEETER PALUSAAR,
ALAR SEPP,
OLAVI PAIDE,
INGRID VEIDENBERG,
HANNES KUUSMA,
PRIIT PULLERITS
(õpib pärast TÜ lõpetamist USAs),
ANDRES REKKER,
AARE KASEMETS,
ENO TÕNISSON,
MATI AMBRE;

õppejõud ja teised töötajad:

PEETER OLESK,
TULLIO ILOMETS,
VEERA ANT,
AIN-ELMAR KAASIK,
HILLAR PALAMETS,
OLEG ANDLA,
MATI SALUNDI,
JAAN KÕRGESAAR,
AAVO LUUK,
MARJU KÕIVUPUU,
ALAR PANDIS;

fotograafid:

EDUARD SAKK,
ANDRES JOALA,
EINAR TIITS,
MALEV TOOM,
MEELIS LOKK.

Olgu tänatud meie ühiskondlikud keeletoimetajad
ELLEN UUSPÕLD,
ASTA VESKI,
JAAK PEEBO;

ametiühingukomitee, garaaži ja kantselei rahvas, kellega olnud head koostöösuhted.

Eriline tänu kuulub muidugi mõista trükikoja inimestele, kõigile endistele ja praegustele, kes meiega jännanud, eriti veel nüüd, kus tulevik tume ümberkorralduste ees.

Aga aitäh kõigile, kõigile ja loodame, et «Universitas Tartuensis» siiski ilmumist jätkab.

TOIMETUS

ROOMSAID JÕULE

ja edukat semestri lõppu soovib kõigile

ÜLIÕPILASSELTS RSR

KLUBI

soovib kõigile hüva aastavahetust ja hoogsat põrumist sessil!

Kohtume jälle jaanuaris, sessilõdvestusdiskodel 11., 12., 18., 19., 25. ja 26. päeval.



Rahulikke jõule!



Edustuse esimene koosolek

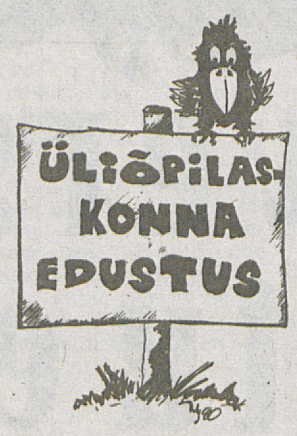

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustuse esimene koosolek peeti reedel, 14. detsembril ülikooli nõukogu saalis. 25 edustuse liikmest oli kohal 24. Koosoleku oli korraldanud valimistoimkond ning kuni esimehe valimiseni juhatas koosolekut valimistoimkonna esimees Alar Pandis. Koosoleku protokolli andis valimistoimkond üle edustusele.

Edustus otsustas pärast läbirääkimisi üliõpilaskonna organite struktuuri. Otsustati valida 8-liikmeline juhatus ning 3-liikmeline revisjonitoimkond. Valimised otsustati teha salajased ning vastavalt edustuse otsusele oli koha saamiseks vaja vähemalt 13 poolthäält.

* * *

Juhatuse koosseis on järgmine.

Esimees — OLAVI PAIDE (14 poolthäält, teine kandidaat **ANDRES REKKER** sai 8 poolthäält).

Aseesimees — ANDRES REKKER (15 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

Finantssekretär — KARLI LAMBOT (13 poolthäält, teine kandidaat **MATI TUUSOV** sai 11 poolthäält).

Sekretär — INDREK MUSTIMETS (13 poolthäält, teine kandidaat **KAAREL TARAND** sai 10 poolthäält).

Abiesimees (suhted väljaspool üliõpilaskonda) — **KAAREL TARAND** (19 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

Abiesimees (majandus ja olme) — **MATI TUUSOV** (20 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

Abiesimees (õigus) — **TERJE TARI** (15 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

Abiesimees (haridus ja õppetöö) — **ENO TÕNISSON** (21 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

● **Revisjonitoimkonna koosseis on järgmine.**

Esimees — IVO VALTER (20 poolthäält, teisi kandidaate polnud).

Liikmed — MADIS PÄTS ja SVEN TARUM (vastavalt 17 ja 16 poolthäält, kolmas kandidaat **PEETER RAUDSEPP** sai 15 poolthäält).

* * *

Edustus otsustas veel, et üliõpilaskonda esindavad ülikooli valitsuses esimees ja abiesimees suhetes väljaspool üliõpilaskonda.

Järgmine edustuse koosolek otsustati pidada **reedel, 21. detsembril kell 15 ülikooli nõukogu saalis.**

Üliõpilaste aü

Üliõpilaste ametiühingukomitee ruumi uksel vana kohviku kolmandal korrusel on silt, mis ütleb, et ametiühing on likvideeritud 15. detsembrist 1990.

Seni pole veel täpselt teada, kuidas jagunevad senise aü funktsioonid edaspidi ning seepärast ei saa vastavate muredega praegu pöörduda veel üliõpilaskonna edustuse või juhatuse poole. Selgust peaks tooma uus aasta.

Õppida! Õppida! Õppida.

Nagu mujal, on ka ülikoolis üleminekuperiood. Pööratakse selg endisele kõrgelt määratud süsteemile ja püütakse pilk Läände pöörata. Vana lammutamine ja uue ehitamine on üsna vaevarikas ning mitmesuguseid suhtumisi tekitav. Erinevalt saab mõista valikuvõimalust, punktisüsteemi, ainesüsteemi, õppejõudude ja üliõpilaste sobivust ülikooli seinte vahele jne.

Olukord teaduskonniti on ilmselt üsna erinev. Selleks et probleemidest ülevaadet saada, on vaja sidet üliõpilaskonna eri osadega. Mõnes teaduskonnas on moodustunud oma üliõpilasesindused. Arvata võib, et neis on arutatud ka haridus- ja õppetööküsimusi. Võib-olla on nende probleemidega tegelema hakanud veel mõni üliõpilasgrupp.

Igal juhul palun kõigil, kellel on õppetöökorralduse jms. kohta midagi asjalikku öelda, ühendust võtta üliõpilaskonna juhatusega. Arvan, et edustus ja juhatus ei hakka oma nina liigselt teaduskonna siseasjadesse toppima. Küll aga saame ilmselt nii mõnelgi juhul tõhusalt toetada.

Ülikool peab andma haridust, koolitama eliiti. Kuidas seda paremini teha, selles peavad oma sõna kaasa ütlema ka üliõpilased. Kasutagem oma hääle võimendamiseks edustust ja juhatust.

Tulemusrikast koostööd lootes
ENO TÕNISSON,
TÜ üliõpilasosakonna juhatuse
abiesimees
hariduse ja õppetöö küsimustes

SALME SIBUL



Täna pühitseb oma suurt juubelit otorinolarüngoloogia ja oftalmoloogia kateedri dotsent Salme Sibul. Juubilar sündis 21. detsembril 1920. aastal Tartus, lõpetas 1940. aastal Tartu Tütarlaste Gümnaasiumi ning 1950. aastal arstiteaduskonna. Juba üliõpilaspõlves töötas ta laborandina kohtuarstiteaduse kateedris, hiljem ka kõrvanina-kurgukliinikus ja -kateedris. 1950. aastast töötab ta otorinolarüngoloogia kateedris. 1959. aastal kaitstud kandidaadiväitekiri käsitleb tuberkuloosset keskkõrvapõletikku. Dots. Salme Sibula edasine teadustööde temaatika on haaranud mitmeid eriala valdkondi, nagu tonsillaarprobleem, aeroionisatsioon- ja elektroaerosoolteraapia küsimused, ülemiste hingamisteede allergia, loote kuulmise uurimine jne.

Viimastel aastatel on ta uurinud kateedri ja kliiniku ajalugu. Edukalt on ta aidanud viljeleda üliõpilasteadust, olnud pikki aastaid ÜTÜ otorinolarüngoloogiaringi kuraator, paljude teadus- ja auhinnatööde juhendaja. Salme Sibul on Eesti Otorinolarüngoloogide Teadusliku Seltsi asutajaliige, oli kaua aega seltsi teadussekretär. Agaralt on S. Sibul osalenud ühiskon[na] tegevuses, võtnud kuues koos[s] osa Tartu linnanõukogu t[öös] on pälvinud tunnustuse ja [a] autasud nii arstiteaduskon[na] kooli, ministeeriumide kui [ka] tu linna poolt. Soovime [ju] Salme Sibulale tugevat [ter] raugematut tööindu töötamis[e] kaua aastaid.

Kolle[ktiiv]

AUGUST SOO 8



August Soo sündis 1. jaanuaril 1911 Tartumaal talupidaja perekonnas. Tartu Tehnikagümnaasiumi lõpetas ta 1929. aastal ja astus ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda. Nagu paljudel tema kaasüliõpilastel, tuli ka August Sool teha pikemaid või lühemaid vaheaegu, et teenida põllutööga raha õpingute jätkamiseks. Alates 1937. aastast töötas ta õpingute kõrval ülikooli meteoroloogia observatooriumis vaatlejana ja hiljem sünoptikuna Eesti Teedeministeeriumi õhusõiduosakonnas. Temagi elukäiku tegi sõda oma karmid täiendused: ta mobiliseeriti saksa sõjaväkke ja selle asemel, et lõpetada viimane kursus, tuli tal sundkorras tutvuda kümme aastat eluga Siberi töölaagrites.

Naastes Tartusse asus ta jälle ülikooli teenistusse, algul aeroelektrilaboris, hiljem juhendas ta abiõppejõuna meteoroloogia praktikume. Seda tööd tegi ta 15 aastat. Tööarmastuse ja korrektsuse õpetamisel andis ta isiklikku eeskuju. Tema hoole all olevad kateedri raamatukogu ja vaatlusriistad olid alati piinliku täpsusega korras. Nii nooremad kolleegid kui ka üliõpilased said asjalikke nõuandeid. A. Soo tegi oma tööd ilma erilise rabelemiseta vaikselt ja asjalikult. Ei tea olevat ühtegi juhtu, [kus] tähtajaliselt nõutud tööd ei [ole] lõpetanud õigel ajal. Ta oskas [oma] tööaega ratsionaalselt kasuta[da].

Geofüüsika kateedri töötaj[ad] tema endised õpilased [on] August Soole 80. juubelil [soo]tervist ja pusivat vaimuerksu[st] gelemaks loodusteaduse prob[leem]dega, samuti ka head õun[a] tema õunaaias.

OLEV AVAS[TI]

Seekord rahvaluules[t]

oli TÜ rahvaluuleuurijate ettepanek kooliõpilastele: kirjutada konkursitöö muinasjutust («Õpetajate Leht» 9. 06. 1990, nr. 23). Meiepoolseks huviks oli saada ülevaade õpilaste ja nende juhendajate suhtumisest rahvaluule teemadesse. Rahvaluule on oluline ala meie rahvuskultuuris, ent võimalusi sellega tegelemiseks napib. Senini on folkloriteemasid uurimiseks pakutud kirjandusolümpiaadi I voorus, ent selline lahendus tunnukse ühekülgne.

Detsembri alguseks laekus 19 tööd, mida peame piisavaks: 7 tööd Tallinna 20. keskkoolist, 4 Viljandi 4. keskkoolist, 2 Tartu 3. keskkoolist, 1 töö Tallinna 21. keskkoolist, Kalamaja põhikoolist, Pärnu 1. keskkoolist, Tihemetsa 9-klassilisest koolist ja Värska keskkoolist ning Haapsalu Lastekunstikoolist, vanemas astmes (10.—12. klass) 14, nooremas 3 tööd.

13 teemast valiti enam «Vastandlikke karaktereid eesti muinasjuttudes», «Allmaailm ja selle peremehed muinasjutus», «Loomtegelased raamatus «Marjakobar ja teisi setu muinasjutte»» ning «Haldjate kujutamine sõnas ja pildis».

Töödes ilmneb õpilaste [hu]erksus, kui nad esitavad kü[si]millele püütakse vastust leida [mui]nasjutu-tõe kaudu. Milline on [ma]vanemate arusaam maailma[st], mis ühendab seda tänapäeva[ga]. Inimese ja looduse vahekord? [Mi]arvata haldjatest? Kuidas ja [mi]viisil on nad olemas, miks? [Ku]mõista üleloomulikke tegelasi? [Mi]tähendavad kurjuse kehastajad [ja]letised jm.? On nad hoiatuseks [ini]lohutuseks inimesele? Inetu ja [ku]ja põhja konna silmad on [mõ]likud. Need ahvatlevad ja [hu]vad. Kas inimene on võitluses [ku]lise jõuga piisavalt kannatlik, [ka]val ja tark? Või on koletised [ja] pis õnnetud olevused, kes oma [ka]misega inimeste maailma ei [me]

Rahvaluule ei kuulu ainult [mi]danikku. Oma kunstilise võ[lu]tõega püsib see meis. Seda k[in]tavad omamoodi kõik tööd. [Ko]neist, «Muinasjutt lugemisvara[st]» (autor E. Saks Tallinna 20. [kes]koolist) on sellele pühendatud[ki].

Tööd on kirjutatud hea tahe[ga] ja silmapaistvalt, mis näitab, [et] õpilastes ei puudu huvi rahvaluu[le] vastu. «Seekord rahvaluulest» [on] katse, mis vajaks järge.

TIIU ROL[AN]

Professor PAUL-JOHANNES ALVRE 70



Ümmargust juubelit tähistab 3. jaanuaril soome-ugri keelte kateedri professor Paul-Johannes Alvre. Ta on sündinud Tartus, kus möödusid lapsepõlv ja kooliaastad. Sõja-aastate algul sattus ta Soome. Helsingi Ülikooli lõpetas ta 1946. aastal ning oli seejärel 1946.—1948. aastani Jyväskylä pedagoogikaülikooli eesti keele lektor. Eestisse naasmise järel elas ja töötas ta paarkümmend aastat Viljandis õpetajana koolides ning tegi teaduslikku tööd. Viljandis valmisid «Soome keel iseõppijaile» (1967) ja «Soome keeleõpetuse reeglid» (1969).

Tõeline fennougristikaalane tegevus algas siiski Tartu ülikoolis 1968. aastal, kui P. Alvre kaitses siin läänemeresoome keelte mitmust käsitlevat väitekirja, mille eest sai filoloogiadoktori kraadi. 1970. aastal sai ta professori kutse. Algas tänaseni kestnud õppetöö ja uurimistöö. Aastate jooksul on ilmunud palju uurimusi, lühemaid kirjutisi ja ülevaateid erialaajakirjades. Juubilar rajas kateedri teadusliku väljaande «Fenno-ugristica», millest on saanud soome-ugri keeleteaduse hinnatav sari.

Mitmekesine on olnud tegevus ülikoolis: filoloogiateaduskonna teadusprodekaan, mitme kaitsmisnõukogu liige, soome-ugri keelte kateedri tegelik juhataja. P. Alvre initsiatiivil rajati fennougristika labor, mille juhataja ta on. Töö hulka kuuluvad ekspeditsioonid, esinemised kongressidel, nõupidamistel ja konverentsidel.

Inimesena on Paul Alvre seltsiv, alati abivalmis ja rõõmsameelne. Kateeder on harjunud, et temalt tuleb aruandeks kõige rohkem töid, et tal on kohustusi rohkem kui teistel.

Soovime ümmarguse tähtpäeva puhul õnne, tervist ja jaksu edaspidiseks!

Kolleegide nimel
EDUARD VÄÄRI



Õppemaksuga

oleme sedakorda ühel pool, ent kauaks. Riigil raha napilt. Stippigi ei saadud kohe maksta, sest pangas polnud raha. Postkontorites käivad mutikesed mitu korda pensioni järel ja ikka saavad rublad ennem otsa, kui järjekord nendeni jõuab.

Ei tasugi vist eriti õppemaksu vastu seista, tulevik toob selle nagunii. Kujutlegem korraks, mis siis juhtub. Suvel tuleb kõvasti raha teenida, kodust ka aidatakse. Õppima tulevad need, kes seda tõesti väga tahavad. Ma arvan, et näiteks toodud ärikate ja muude uusrikaste võsukesed võivad isegi mitte sisse saada või kergemini välja lennata, oleneb sellest, kes mida endale väärtustab ja milleks suuteline on. Võiks ju kursus praegugi olla mõnevõrra väiksem ja puhastatud kuidagi veepeal püsijaist.

Kui maksad, tahad ka kõrgetasemelist haridust, mis ei sõltu üksnes õppija vastuvõtutahtest, vaid ka õpetuse andjaist. Loodan, et konspektist mahalugejad, arutlusvõimetud, tudengipoolset arvamust mittesallivad, mitteautoriteetsed õppejõud on selleks ajaks ülikoolist kadunud. Nii et maksame ja õpime või kuidas? Seni ei ole lehes ühegi õppejõu arvamust veel kuulnud. Nüüd vaibub õppemaksu ümber tekkinud kära mõneks ajaks, aga sellegipoolest soovitan suvel kõigil tööle minna ja ka praktika eest kõva raha nõuda. Ei tea siin ilmas mitte, mis sügisel meid ees oodata võib.

Iseenesest mõistagi loodame, et tasulise õpetuse korral annavad õppejõud meile õigel ajal märku loengu ärajäämisest. Ja jäägugi see vaid õppejõu ja üliõpilaste vaheliseks kokkuleppeks, millal loeng pidada, millal asendada, millal ära lõpetada. Praegu on igatahes üliõpilastele solvav, kui dekanaadi ametnikud käivad kontrollimas ja usutlemas, kus õppejõud on, miks ta ei tulnud jne. See ju täitsa stagnaaegne sotsialistlik mall.

JAANUS LADIPUU

Õppelaen ja toetusfond

Lugedes viimast ülikoolilehte tundub, et inimestel on hirm näha probleeme ja neid läbi mõelda. Palju mugavam on ju ümbritseda ennast kindlakskujunenud vaadete ja reeglitega, kinni hoida kivistunud maailmavaatesüsteemist ja tunda ennast selles ehitises kindlana läbimõtlemisvajaduse hädaohu suhtes. Enamik inimesi näeb asju nii, nagu nad neid tahaksid näha. On unustatud oma kogemused. Kes siis tahaks heameelega meelde tuletada asju, mis on piinlikud?

Niisiis, õppemaksu toetajad tuletagu meelde oma õppimise aega ülikoolis. Kui midagi ei meenu, siis minupoolne ettepanek on maksustada kõik eelnevad põlvkonnad, kes õppinud nõukogudeaegses kõrgkoolis.

Kui probleeme kardetakse või võetakse kergelt, siis tuletan meelde, et õppemaksuga kaasneb alati hästi funktsioneeriv ja inimsõbralik **krediidisüsteem.**

Nii tuleks praegu põhitähelepanu suunata riiklikule õppelaenule ja kõrgkoolide toetusfondile, mitte aga õppemaksule.

FRED SARVESAAR



He, who pays piper calls the tune

See, kes maksab moosekandile, tellib ka muusika... (Inglise vanasõna)

Sel sügisel on nii kõrgete härrade kabinettides kui ka tudengitoakestes palju räägitud ÕPPEMAKSUST, selle määrast ning kehtestamise ajast. Küsimust on korduvalt arutatud ka valitsuses, nimelt EV 1991. aasta eelarve kulude planeerimisel. Läinud reedel otsustati viimaks taastada eelarves need kulutused, mis lülitati välja seoses kõrgkoolides õppemaksu kehtestamise ja stipendiumide vähendamise kavadega (8,4 miljonit OR). Paistab, et vaidlused on vähemalt aastaks lõppenud...

Siiski tahaksin siinkohal esitada oma vaated õppemaksule ja sellega seonduvale olemasoleva pisukese pädevuse piirides.

* * *

Selge on üks: liikudes ühiskonna poole, kus kõigi omandatavate väärtuste eest tuleb adekvaatselt tasuda, jõuame kindlasti ka selleni, et igaüks maksab saadava hariduse eest ise. Paralleelselt õppemaksu sisseseadmisega tuleb lahendada krediitsüsteemi ja kõrgharidusega inimeste palkade reguleerimise küsimused. Ei saa ju üht probleemi kontekstist välja rebida ning ülepeakaela tegutsema hakata. Optimistina arvan, et need küsimused on võimalik lahendada (valitsuse tasemel) umbes poolteise aastaga ning seega ollakse **õppemaksu sisseviimiseks + krediteerimiseks + korralike palkade maksmiseks** valmis 1. septembriks 1992. Või on oletus liiga julge?

Teiseks. **Õppemaksu suurus** peaks eri kõrgkoolides ja teaduskondades olema diferentseeritud vastavalt tudengite koolitamiseks tehtavatele kulutustele. Mind on seni avaldatud programmide juures kõige rohkem hämmastanud see, et näiteks tuumafüüsikute ning etnograafide väljaõpetamist peetakse ühevõrra kulukaks. Või kaetakse vahe assigneeringutes muudest allikatest?

Kolmandaks. Tagasi tulles pealkirjas toodud targa vanasõna juurde, tahaks mõtiskleda sellest, mida tudengid oma raha eest soovivad saada. Loomulikult ihaldatakse **pakutava hariduse taseme märgatavat tõusu, üleminekut kursuste süsteemilt ainesüsteemile, korralikke õppematerjale, raamatukokku uut teaduskirjandust, õppejõududeks tarku ning inimlikke ÕPETAJAID** ja veel nii üht kui teist. Kas aga praegune Tartu Ülikool oma materiaaltehnilise varustuse ja õppejõudkonnaga on võimeline seda kõike pakkuma?

Ei, muidugi mitte. Selleni jõudmine võtab hulga aastaid. Liikuma peab aga hakkama kohe ja pikkade sammudega, kuigi läinud poolsajandi inertsuse ületamine tuleb ränkraske. Praegu aga (kui kõnelda mõistu): klient ulatab moosekandile rahatähe ning tellib näiteks Mozarti või Vivaldi teose, mängumehe ponnistustest hoolimata hakkab kõlama nõukogude autorite uljas marss... Tellija on pettunud, muusik jääb tööta — see on ju asjade loomulik käik. Kui aga moosekandile antakse aega, et ta vastavat muusikapala nauditavalt esitama õpiks, peaks tulemus rõõmustama mõlemat osapoolt.

Ja veel — on, nagu oleks rahvusülikool väga keeruline instrument, millel musitseerimine ülikeerukas ning nõuab kõigi muusikute ühist pingutust ning keskendumist. Sellega tahan öelda, et õppejõudude kõrval vajavad pisut aega laiskusest + jäikadest vanadest mõttemallidest + õppimise simuleerimisest loobumiseks **ka tudengid.** Inimteadvuses toimuvad muutused nõuavad aega, samuti nõuab aega ka ülikooli muutmiseks vajaliku majandusliku aluse loomine. Leidkem aeg ning kasutagem seda otstarbekalt.

Dixi et animam meam salvavi.

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

Ülikooli töötajate puhkustest

Teatavasti võttis Eesti NSV Ülemnõukogu Presiidium 19. veebruaril 1990. aastal vastu seadluse ««Eesti NSV töökoodeksi» muutmise ja täiendamise kohta», mille kohaselt TÖÖK § 71 1. lõige on nüüd sõnastatud järgmiselt: **«(1) Töölistele ja teenistujatele antakse iga-aastast põhipuhkust vähemalt 18 tööpäeva (kolm nädalat)».**

Eesti Vabariigi Ülemnõukogu Presiidiumi 14. juuni 1990. aasta seadlusega kehtestatakse mainitud muudatus 1. jaanuarist 1991.

Seni sai ülikooli töötajate enamik põhipuhkust 12 tööpäeva ning lisapuhkust kas normeerimata tööaja eest 12 tööpäeva või tervist kahjustava töö eest 6 kuni 18 tööpäeva. Seega sai valdav osa töötajaist aastas puhkust (koos lisadega) **24 tööpäeva,** õppejõud — **48 tööpäeva.** Samas oli tööliste (kütjad, koristajad, valvurid, uksehoidjad, muuseumiteenijad) aastapuhkuse kogukestuseks vaid **15 tööpäeva,** puuseppadel, müürseppadel, krohvijatel, tisleritel **18 tööpäeva.**

Tallinna Tehnikaülikoolis oli juba tänavu kõikide töötajate iga-aastase puhkuse minimaalseks pikkuseks 24 tööpäeva, teadlased sõltuvalt teaduskraadist said puhkust kas 36 või 48 tööpäeva ulatuses.

Ka Tartus on asutusi, kus samade kategooriate töötajate puhkused olid sel aastal pikemad kui ülikoolis.

Lähtudes kõigest eeltoodust otsustas Tartu Ülikooli ametiühingukomitee oma koosolekul 13. detsembril **teha ettepaneku TÜ rektorile:**

- **1)** lugeda 1991. aastal Tartu Ülikooli kõikide töötajate iga-aastase summaarse (põhipuhkus + lisad) puhkuse **minimaalseks kestuseks 24 tööpäeva;**
- **2)** anda **lisapuhkust 30 tööpäeva** teaduskraadi omavatele õppetööd (vähemalt 60 tundi aastas) tegevatele järgmistele teadusosakonna ja ÜMPI teadlastele:
  - direktor,
  - teadussekretär,
  - osakonnajuhataja, osakonnajuhataja asetäitja,
  - talituste, laboratooriumide ja sektorite juhatajad,
  - teadurid;
- **3)** jätta lisapuhkuse kestuseks normeerimata tööaja eest **12 tööpäeva;**
- **4)** seadusandlusega ettenähtust pikemad puhkused tagada TÜ omavahendite arvel.

Seega taotleb TÜ aü. komitee pikemat puhkust eelkõige ülikooli kõige lühema puhkusega töötajatele ning kõrgema kvalifikatsiooniga teadlastele. Seejuures taotleb ametiühing kõigile teaduskraadi omavatele õppetööd tegevatele teadlastele õppejõududega võrdset puhkust, s. o. 48 tööpäeva aastas.

Ühtlasi tegi ametiühingukomitee ülesandeks teadusosakonna, ÜMPI, teadusraamatukogu ja õigusteaduskonna aü. algorganisatsioonidele valida igaühest üks usaldusisik võimalikeks läbirääkimisteks TÜ rektoriga aü. komitee poolt rektorile puhkuste kohta tehtud ettepanekute üle.

ALEKSANDER JAKOBSON,
TÜ aü. esimees

Teadustöö korraldus Tartu Ülikoolis

Teisipäeval toimunud teadusosakonna nõukogu koosolekul oli päevakorras teadustöö korraldus ülikoolis. Arutati 20. novembril vastu võetud otsust. Lähtudes aruteludest teadusosakonna koosolekutel ja rektoraadis formuleeritud seisukohtadest, leidis nõukogu, et otsuse põhimõtteline muutmine pole otstarbekas, tehti vaid täiendusi.

Otsus

1. Üldsätted.

1.1. Teadustöö ja selle baasil toimuv magistrite ja teadusdoktorite ettevalmistamine on ülikooli üks põhitegevusi.

1.2. Teadusliku uurimistöö finantseerimise, läbiviimise ja aruandluse aluseks on teadustöö teema. Vastutus teema täitmise ning selleks eraldatud vahendite kasutamise eest lasub teema vastutaval täitjal. Teemal võib olla teaduslik juhendaja.

1.3. Teadustöö teemad on ühendatud ülikooli teadustöö (põhi)suundadeks. Suuna teemade täitmist planeerib ja kontrollib rektori poolt kinnitatud suuna ekspertnõukogu vastavalt kinnitatud statuudile.

2. Finantseerimine.

2.1. Teadustööks vajalikud summad laekuvad TÜ taotluse alusel riigieelarvest baasfinantseerimisena, vastavaks otstarbeks loodud fondidest, teadustöö lepingute kaudu ja muudest allikatest. Teadustöö lepingute täitmise korda reguleerib vastav põhimäärus.

2.2. Baasfinantseerimise summa jaotab suundade vahel ülikooli valitsus. Taotlused olemasoleva struktuuri muutmiseks baasfinantseerimise raames esitatakse teadusprorektorile vastavalt Eesti Teadusfondi töökorralduses ettenähtud tähtaegadele. Suuna baasfinantseerimise summa jaotab teemade vahel suuna ekspertnõukogu.

2.3. Teema üldkalkulatsiooni ja aastaeelarve koostab teema vastutav täitja. Soovi korral võivad teemade vastutavad täitjad ühendada nende käsutuses olevad summad koos rahade kasutamisõiguse osalise või täieliku üleandmisega volitatud isikule.

2.4. Teadustöö summade taotlemine teadustöö arendamiseks moodustatud fondidest väljaspool baasfinantseerimist toimub kooskõlas vastava fondi põhimäärusega.

3. Aruandlus.

3.1. Kontrolli teemade täitmise üle riigieelarvelise baasfinantseerimise osas teostab suuna ekspertnõukogu.

3.2. Teadusfondist saadud summade kasutamise efektiivsust kontrollib fond vastavalt oma põhimäärusele.



Jõulujoonistused tegi MARGUS SANGLEPP

«Ülikooli tuleviku»

komisjonis tutvustas rektor Jüri Kärner eelmisel päeval toimunud Teadusfondi koosolekul arutatut. Sellega haakus Rein Kinkari ettekantud materjal ülikooli materiaalse baasi probleemidest.

TULEVIKUKOMISJONI UUE AASTA ESIMENE KOOSOLEK ON TEISE NÄDALA KOLMAPÄEVAL, SEEGA 9. JAANUARIL KELL 8.15 NÕUKOGU SAALIS:

Ülikooli materiaalse baasiga seotud probleeme

● **1. Ülikooli materiaalne baas.**
1990. aasta III kvartali bilansi seisuga on ülikooli arvel põhivahendeid 67,9 miljoni rbl. väärtuses (algmaksumuses). Sellest on hooneid 26,8 milj., masinaid, seadmeid, aparatuuri 29,6 milj., raamatuid 5,0 milj., tööriistu ja majandusinventari 3,2 milj., ülejäänu moodustavad rajatised, sõidukid, ülekandeseadmed jne. Põhivahendite kulumit on arvestatud 29,1 milj. Seega on peaaegu pool ülikooli põhivahenditest amortiseerunud. Osadel põhivahendilel on kulum ületanud juba algmaksumuse. Viimane asjaolu kajastub ka bilansis, kuid täpsemat analüüsi võimaldab teha juurutatav põhivahendite arvestuse automatiseeritud süsteem. Momendil käib andmete sisestamine.

● **2. Kelle oma on ülikool?**
Käimas on ettevalmistused ühtsete põhimõtete fikseerimiseks Eesti Vabariigi riigiasutuste kohta. Ministeeriumi andmetel kavandatakse ülikoolides rakendada kahesugust omandivormi, **s. o. riiklik ning ülikooli omand.** Varasid eristab nende soetamise allikas. Riigieelarve vahenditega soetatud varad kuuluvad riigile, erivahenditest ostetu on aga ülikooli omand koos kõigi sellest tulenevate õigustega kuni mahamüümiseni. Praegune arvepidamise süsteem ei ole selliseks eristamiseks valmis.

● **3. Teaduskond ja ülikooli kapitaalmahutused.**
Ülikooli finantseeritakse REA-st kahe kanali kaudu. Nendeks on riigieelarve hariduskulud ning Teadusfond. Erinevalt TA-st ei näe Teadusfond ette ülikooli teadusotstarbeliste kapitaalmahutuste finantseerimist. Seda tuleb tahes või tahtmata teha hariduskulude arvelt ja otse lepingute vahenditega.

● **4. Finantsautonoomia ja materiaalne baas.**
Finantseerimisel riigieelarvest on suund sellele, et anda ülikoolile ette vaid finantseerimise üldmaht ning s.h. palgafond. Kuluartikliteks jagamine toimub ülikooli enda poolt. Seega saab ülikoolil endal ilmselt olema õigus määrata oma materiaalse baasi arendamiseks minevate summade maht.

● **5. Materiaalse baasi arengu tagatised.**
Materiaalse baasi arendamiseks ülikooli poolt planeeritud summad peavad olema kaetud riiklike fondide ja limiitidega vaatamata sellele, kas finantseerimine toimub REA-st või muudest vahenditest. Kui on tegemist kapitaalehitusega, siis on obligatoorne nende lülitamine ehituste tiitelnimekirjadesse täies mahus. Vastasel juhul kaotab ülikooli autonoomia oma eelarve koostamisel mõtte.

● **6. Seadmed ja aparatuur kui materiaalse baasi efektiivse kasutamise võtmelüli.**
Põhivahenditest kõige detsentraliseeritum on seadmete ja aparatuuri soetamise ning kasutamise valdkond. 1990. aastal selleks ettenähtud summad olid par. 47 — 930 tuh., par. 52(53) — 585 tuh., lepingud — 500 tuh., erivahendid — 17 tuh. rbl. Jooksva vahendite planeerimise teeb raskeks asjaolu, et läbi aastate on tellitud seadmete saabumise tõenäosus nõutud mahus, komplektsuses ja hinnas ulatunud 0.6-ni. Seetõttu kohtame siin kõige sagedamini finantsparadokse vahendite tarbetust külmutamisest kuni ajutise maksevõimetuseni.

Ülikooli tuleviku komisjoni materiaalse baasi sektsioon

Nalja kah!

Et meie aasta lõpp nii kurb ja troostitu ei oleks, nagu ta kangesti olema kipub, pakume natuke lugemist toimetuse vigadekaustast (aastate jooksul on sinna kogutud korrektuuris ette jäänud, ülikoolilehes ja teisteski väljaannetes ilmunud «pärlid».

Alkeemik — akadeemik,
raekommunist — reakommunist,
paretiburoo — parteikomitee,
valmiseeskiri — valimiseeskiri,
kääbuskalm — kääbaskalm,
abielumees — abiesimees,
eeslijärjekorras — eelisjärjekorras,
diplomaadid — diplomandid,
pejereerime — refereerime,
keelerong — keelering,
kekskomitee — keskkomitee,
leskkomitee — keskkomitee,
ussrealism — uusrealism,
kartulivõitmine — kartulivõtmine,
altvedaja — allettevõtja,
arutaja vetel — aerutaja vetel,
Patuanatoomide Selts — Patoanatoomide Selts,
ajaloolastel tekid (p.o. teklid) peas,
TÜ võit ulumises (ujumises),
Ülmenõukogu — Ülemnõukogu,
dotatsioonid ripuvad õhtus (õhus). Koerad (Koread) ei jõua kokkuleppele,
teotati (toetati) arstiteaduskonda, ägeda maksa puudulikkus.

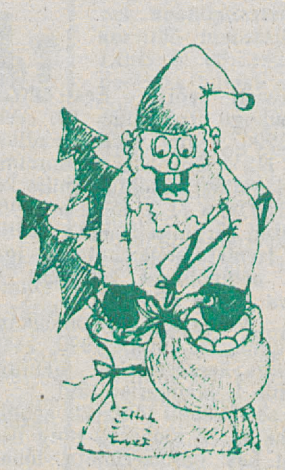

info

TÄNA ÕHTUL

laulab aulas kaks meie koori. Pileteid TÜ Akadeemilise Naiskoori ja Tartu Akadeemilise Meeskoori kontserdile saab osta tund enne algust, s.o. kl. 18.

MILLAL TÖÖLE, MILLAL PUHKAMA?

Üliõpilastel algab jõuluvaheaeg laupäevast, 22. detsembrist ja kestab pühapäeva, 6. jaanuarini (k. a.). Töötajad peavad tööl olema kahel laupäeval, s. o. **22. ja 29. detsembril.** Vabad on mõlemad esmaspäevad **24. ja 31. detsember,** samuti muidugi teisipäev, 1. jaanuar. Nii on töötajate jõulupühad päris pikad 23.—26. detsembrini ning vana ja uue aasta tähistamine 30. detsembrist 1. jaanuarini (k. a.).

RAAMATUKOGU

konverentsisaali kõrval saab vaadata HELGA JOERÜÜDI maalide monotüüpiaid jaanuari lõpuni.

VAJAN

vaheajaks meessoost inglise keele õpetajat. Sokid olemas.

Kirjad jätta peahoone valvelauda, ümbrikule märkida «Jõulurõõm».



Reedel, 21. detsembril ja laupäeval, 22. detsembril kl. 21
AASTA VIIMASED DISKOD.
KIIRUSTAGE!

* * *

KÕIGILE! OLED SA PROFESSOR VÕI TUDENG!
REEDEL, 28. detsembril kl. 20
PIDU KAHE AASTA VAHEL
ehk
HOBUSEST KITSE!
✲ šnaps, tants ja kabaree,
kohal on ka Näärimees.
Pileti võid osta juba 21. detsembril kl. 11—13 ja 16—19 klubist.

TÜ KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

27. detsembril jääb ära ans. «Tetrakordi» õhtu.
Kohtume uuel aastal ikka kolmapäeviti ja neljapäeviti, esimest korda **6. veebruaril.**

NB!

Uue aasta esimese «Universitas Tartuensise» kohta oskab toimetus öelda praegu nii palju, et esimesel nädalal lehte igatahes ei tule. Kui meie trükibaasiks jääb ka edaspidi linna trükikoda, siis ilmub «UT» nähtavasti 11. jaanuaril, kui ei, siis ei tea me praegu mitte midagi muud öelda.

Toimetaja VARJE SOOTAK

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 4059. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета. 202400 Эстонская Республика, Тарту, ТУ, Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

ENSV Oktoobrirevolutsiooni ja Sotsialistliku Ülesehituse Riiklik Keskarhiiv
Teaduslik-teatmekirjanduse